

A. R. P.  
**CAROLI LUDOVICI RICHARD**  
THEOLOGIE PROFESSORIS EX ORDINE  
PREDICATORUM,

# ANALYSIS CONCILIORUM

GENERALIUM, ET PARTICULARIUM,  
CONTINENS EORUM CANONES

SUPER  
DOGMATE, MORALI DOCTRINA  
AC DISCIPLINA

TAM VETERI, QUAM RECENTIORI,  
ERUDITISSIMIS ADNOTATIONIBUS

ILLUSTRATOS,

ET CUM NOVO, NOMINATIM VERO  
CUM PECULIARI GALLIARUM JURE, COLLATOS;  
QUOS ANTEVERTIT, PROOEMII LOCO, DE  
CONCILIIS IN UNIVERSUM TRACTATUS.

OPUS CLERO SÆCULARI, ET REGULARI,  
ITEMQUE JURISCONSULTIS UTILISSIMUM.

QUOD  
E GALLICO IN LATINUM IDIOMA TRANSTULIT  
R. D. JOANNES ANTONIUS DALMASUS  
VICETINUS, SACRÆ THEOLOG. DOCTOR COLLEGIATUS.

## T O M U S I.

CONTINENS TRACTATUM PRÆVIUM DE CONCILIIS,  
ET CONCILIA A SÆCULO PRIMO USQUE  
AD DECIMUM.

SUPERIORUM PERMISSU, ET APPROBATIONE.

AUGUSTÆ VINDELICORUM,  
SUMPTIBUS MATTHÆI RIEGER p. m. FILIORUM.  
M DCC LXXVIII.

110. i. 492.







**P R Æ F A T I O**  
**JOANNIS ANTONII DALMASI**  
IN SUAM HUIUS  
**CONCILIORUM ANALYSIS**  
LATINAM INTERPRETATIONEM.

**C**um semper ira fuerint homines a natura facti, ut, quæ demum extitisset superiorum temporum ratio, quæ majorum mens, quæ instituta, nemo non scire cuperet, & curiosius investigaret; hæc profecto laudanda cupiditas, quæ christianum hominem præcipue, ac, prope dixerim, unice decet, non aliunde melius expleri poterat, quam ex certa, cumulataque Conciliorum, quæ catholica passim Ecclesia ab apostolicis usque temporibus celebravit, eorum nempe solemnium cœtuum noticia, ad quos pro re nata convenere, qui dignitate, qui sanctitate, qui doctrina primas tenebant; ut identidem gliscentes hæreses profligarent, schismata cohiberent, abusus eliminarent, mörum depravationi congruum remedium afferrent, sua singuli, communia omnes, jura tuerentur: uno verbo, quidquid ad orthodoxæ fidei incolumitatem expedire visum esset, conjunctis opinionibus, animis.

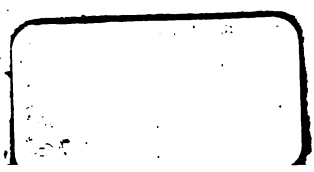
X 2

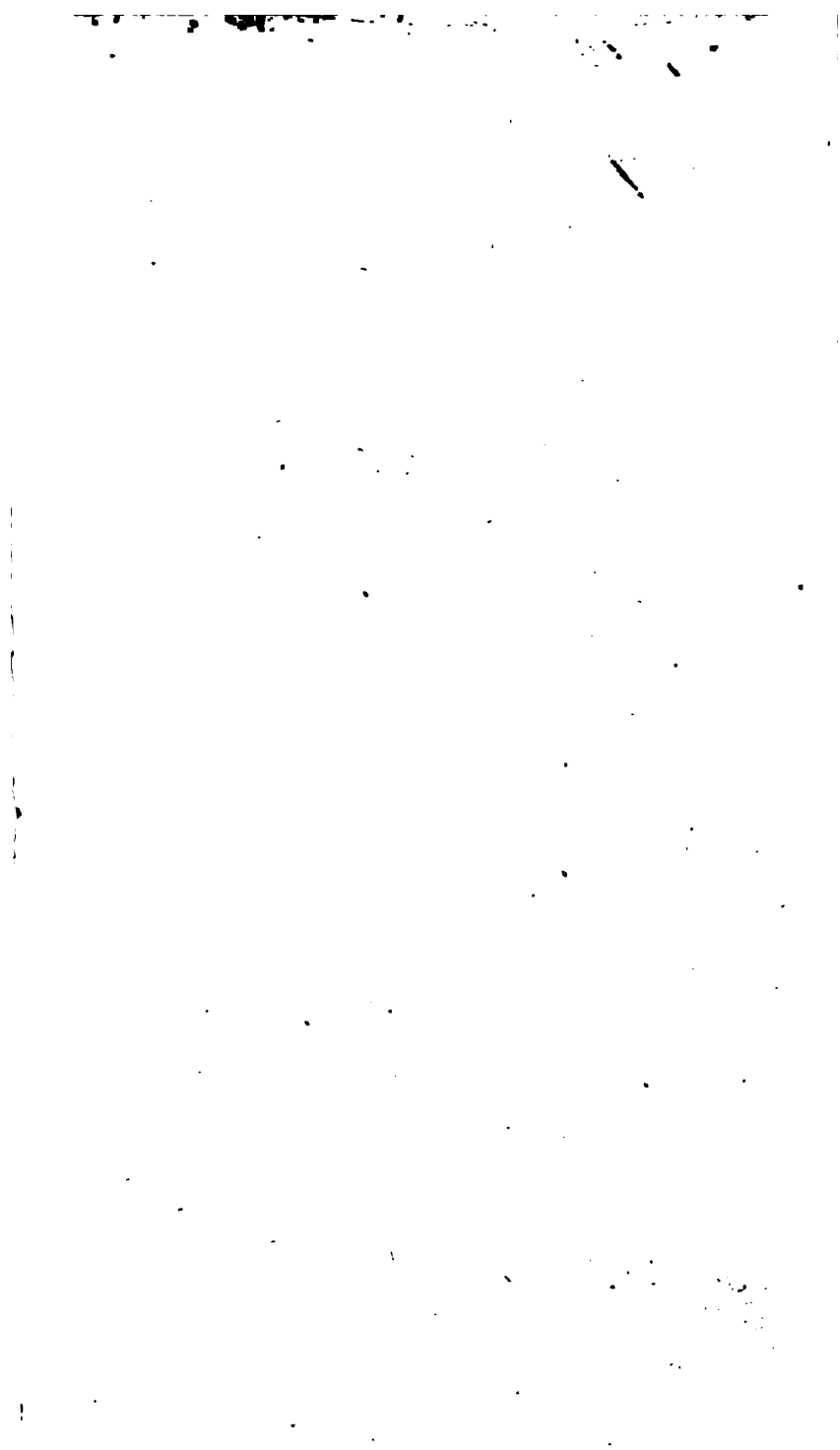
110

i 492

Arch 8/10 4/100 of

4 re 7  
= DC 1/2  
27/11





nuinum emolumentum deflueret tanti Operis : utpote quod Ecclesiæ, ab ipsis incunabulis ad hæc usque tempora, doctrinam, mores, ritus, ac disciplinam accuratissime ob oculos ponit. Equidem, ad me quod attinet, eo studium, curamque contuli, quoad mea tulit imbecillitas, ut, quam elaboravi, versio cum spectatissimi Auctoris mente congrueret.

VALE.



PRÆ-

# P R Æ F A T I O A U C T O R I S .

**O**peris, quod ob oculos in præsentia Lectori est, rationem, vim, & utilitatem unus eodem tempore titulus exhibet. Ejus ratio in eo primum est posita, ut omnes super Dogmate, Moribus, ac Disciplina Canones, qui in ingentibus, quibus continentur, Collectionibus disseminati, & dispersi sunt, Fidelibus, & potissimum Religionis Ministris in manus tradantur; adeoque ab immensis iis Voluminum congestis quasi sarcinis abstineri possit, quorum acquisitio, & lectio difficultates adjunctas habent, quas superare paucissimis datum est. Ejusmodi sunt magnæ Conciliorum Collectiones tres; prima Luparensis, quæ triginta septem Voluminibus, ut ajunt, *in folio*, constat; altera PP. Labbei, & Cossartii, quæ complectitur Volumina septemdecim; rursus edita cum incremento Venetiis, studio, & opera Nicolai Coleti, presbyteri: quibus addenda Volumina quinque, pariter *in folio*, Supplementi loco, a P. Joanne Dominico Mansi, e Congregatione Matris Dei, deinde Lucensi Archiepiscopo publici juris facta. Denique P. Harduini tertia, Voluminibus duodecim itidem *in folio* exhibita.

Est id secundo loco propositum, ut Conciliorum Canones cum Jure, & Jurisprudencia, quæ reapse viget in Gallia, cumque ejusdem Legibus, Effatis, Usibus, ac Libertatibus conferantur; impediaturque proinde Lector, ne hujus temporis Disciplinam cum ea confundat, quæ sta-

tuitur in Conciliorum Canonibus; quos hoc Regnum non sequitur: item ne compararetur ad ea, quæ olim erant, aut adhuc sunt penes exteras regiones in usu posita, ab iis distinguenda, quæ apud nos obtinent in præsentia; atque ita quidem tuto in judiciis, in agendi ratione, ac in decisionibus veluti manu ducatur. Ejusmodi est hujus Operis universa ratio, scopusque duplex.

Hunc autem duplicem scopum ut attingamus, Opus ipsum quatuor in Tomos partimur. Historicam in primo quidem, & secundo Tomo, omnium tam generalium, quam particularium Conciliorum notitiam cum Canonibus exhibebimus, qui in iisdem editi fuere: quin ex iis quidquam demamus, quod ad Fidem, ad Mores, ad Disciplinam, ad ea demum omnia, quibus modus in Conciliis statui solet, referatur. Nec solum Canonibus nihil ad eorumdem vim, & rationem pertinens, adimemus, minusve fideliter, quam se habent in suis ipsis fontibus, eosdem oculis subjiciemus; sed iisdem præterea Adnotationes addemus, quarum ope explicentur, ponanturque in bono lumine, qui obscuri sunt: atque a multiplici, seu barbarorum, seu redundantium vocabulorum, sub quibus sæpenumero delitescentes, quasque obruti in amplissimis vulgo Collectionibus comperiuntur, involucro extricentur. Neque vero nobis parcemus, quin subdamus Adnotationes cæteras, quibus opus fuerit ad non unius generis difficultates solvendas, quas Concilia, quorum historiam conteximus, pati possunt: perficiamusque, ut peculiarium quorumque Disciplina

capitum origo, institutio, progressus, mutationes, existentia, vel abrogatio perspiciantur.

Tomus tertius, & quartus complectetur alphabetico ordine argumenta omnia, de quibus agitur in Conciliis, quæque in variis eorundem editis Collectionibus indiscriminatim vagantur; super his vero argumentis singulis præcipuos Canones, qui ad ea pertinent, quosvis ita hoc loco dabimus, ut primum editi sunt: quia scilicet iis nativo, quam adscititio sermone exhibitis major inest ad probationem vis. Hos Canones excipiet Gallicum Jus, & hoc ipsum e Pragmaticis Sanctionibus, & Concordatis, Constitutionibus, Edictis, & Declarationibus Gallorum Regum, Parliamentorum, & Magni Consilii Decretis, vel, ut vocantur, Arrestis, generalium Cleri Cœtuum Deliberationibus, Gallicanæ Ecclesiæ Legibus, Usibus, Libertatibus, ac denique Jurisconsultorum optimis delibatum. Ita quidem Canonibus ante Juris dispositiones, quod eos omnino vel abrogat, vel adoptat, aut moderatur, & ex parte tantum recipit, collocatis, haud ægre, unoque veluti intuitu, qui prorsus abrogati sunt, ab iis discernentur, qui, aut quam late patent, aut solum adhibito modo servantur, & locum habent; qua profecto distinctione opus unicuique est, ut pro re nata quis theorice consilium ineat, ac reapse eidem semel inito insistat.

Sumamus exempli loco vocabula, *Abbatæ, Annatæ, Appellatio, Approbatio.* Super horum unoquoque quid demum agimus? Initio statim accuratam ejus notionem, seu definitionem tradi-

dimus; illud deinde in sua peculiaria genera dividimus, ac ejusdem originem, progressum, vicissitudines, & multiplicem statum investigamus; ipsumque, cum res ita fert, partimur in tot paragraphos, quot ipsa materies postulat. Dein super hujus materiei partibus singulis, de quibus agendum suscipimus, pro ut nobis ipsi proposuimus, primo quidem chronologicum ordinem secuti, Conciliorum Canones eodem spectantes, statimque deinceps, eodem servato ordine, Juris dispositiones afferimus, quas Pragmaticæ Sanctiones, & Concordata, Edicta, Statuta, & Declarationes nostrorum Regum, Parlamentorum, & Magni Consilii Decreta, Cleri Deliberationes, Gallicanæ Ecclesiæ Leges, Usus, & Libertates, interque Jurisconsultos gravissimi nobis suppeditant. Cum porro caput, quod est præ manibus, ut interdum contingit, apud ejusdem nationis doctos viros agitatum, & controversum occurrit, in eam partem descenditur, ut rationum momenta, quæ utrinque stant, fideliter exponantur.

In hac nostræ mentis adumbratione dubio procul Operis, quod in publicam lucem a nobis emittitur, gravitas, & emolumenta cernuntur. Dum enim Conciliorum Canones, qua par est, fide excerptos, & luculenter explicitos omnium oculis subdimus, magnarum Collectionum, quæ eos continent, usum iis omnibus facilem reddimus, qui eas possident; cæteros vero, qui iisdem carent, ut indemnes carere possint, comparamus: dum autem hos Canones ad nationis peculiare Jus, ac Jurisprudentiam, quæ nunc temporis vi-

get,



get, exigimus, nemini non in agendi ratione, iudiciiſque facem præferimus. Haud ergo modum prætergreſſus fuerit, qui dixerit, hanc Analyſin tanti momenti, ac ponderis eſſe, quanti ſunt ipſa Concilia, atque adeo majoris, utpote quæ eorum vim omnem exhibet; ad eorundem acquiretionem, uſum, intellectionem viam ſternit: ea denique novo cum Jure confert, ut mordicus teneantur, ſi huic conſentanea, ſin contraria, deſerantur. Jam vero quem latet, quantum interſit Fideles, & ſingillatim Religionis Miniſtros probe callere Conciliorum Canones, in quibus Fidei fundamenta, Mõrum principia, regulæ ad Eccleſiæ Diſciplinam, externamque Politiam pertinentes, pluresque Leges ad abuſus, qui & Sanctuarium peculiariter, & Chriſtianam Rempublicam generatim dedecorant, antevertendos, aut corrigendos inſtitutæ conjunctim, conſertimque tamquam in ſacro deſiſto exiſtunt?

Hæ notiæ, in quibus utilitas cum pretio, ac dignitate contendit, magnifice teſtantur, ac prædicant Operis gravitatem, quod eaſdem comparat, & modico quidem ſumptu: quodque, ſi totum ſpectetur, primum eſt, quod in hoc ſane genere lucem aſpexerit.

Non eſt nobis, ingenuè ſatemur, ignotum Opus, quod voluminibus duobus in 8. ut Typographi dicunt, Bruxellis impreſſum fuit apud Franciſcum Foppens, an. 1706. hoc titulo: *Analyſis, ſeu Notio generalis Conciliorum œcumenicorum, & particularium, e quibus nobis ſuperſunt Canones, ſeu quæ veteri, ac recentiori Diſciplinæ deſerviant*; verum, præter quamquod Opus illud

illud nihil sit aliud, quam primi, & secundi **Tomii** Operis nostri imperfecta diminutio, ac mutilatio veluti quædam; publicum de eo *judicium*, referente Salmonio in suo excellenti *Tractatu De Studio Conciliorum* pag. 779. ejusmodi fuit:

„Omnium Canonum, quæ a generalibus, & particularibus Conciliis edita fuerunt, epitomen, sensumque præbere contendit Auctor; ego vero mihi temperare non possum, quin vitia proferam, quæ in hoc Opere notata sunt. Nulla ibi satis accurata diligentia in plerisque Canonum Excerptis, seu Redactionibus, quæ nobis ab Auctore exhibentur. Tribuit is Canonum pluribus significationem ei ex diametro oppositam, quam iidem obtinent in Conciliis; nec animum, ut oportet, in id intendit, ut particularium Conciliorum Canonibus, quos Ecclesia non approbavit, aut quos etiam reprobavit, temperamenta, quasque antidota quædam, adhibeat.”

*Conciliorum Historia* voluminibus quatuor, quod ajunt, in 12. ann. 1699. Rothomagi, ab Hermantio typis edita, existimatione licet ipsa per se digna sit, nihil amplius, quam primi, & secundi nostri Operis Tomii compendium complectitur, nec profus a vitiis, quæ Bruxellensi Analyfi exprobrantur, immunis est. Non semper fidelis Canonum interpretatio, ipsæque Annotationes non semper, aut satis appositæ, coherentesque, aut satis nostris placitis consonæ. Satis etiam habet interdum Auctor, universim Canonum argumentum innuere, quin eos distincte afferat, & bene multas declarationes super eorum,

rum, quos affert, pluribus desiderandas relinquit.

*Conciliarum manuale Dictionarium*, quod an. 1764. iterum prælo datum, est illud quidem Opus utile, at ab hoc quoad rem ipsam, & quoad formam omnino aliud. Ejus Auctor id sibi proposuit, ut uno volumine in 8. *omnium: quæ certa, & nota sunt, Conciliarum compendiarum Expositionem* traderet; posita magis opera in historica, & dogmatica Conciliarum parte, quam in Canonum super morali Dôctrina, ac Disciplina versantium descriptione; ad quos sane quod attinet, sæpissime a peculiari Concilio, de quo agit, tot numero Canones ad Morum, Disciplinæque reformationem editos ait, nihilque præterea.

Nihil jam aliud nobis superest, quam ut Animadversiones tres iis addamus, quas hætenus exhibuimus. Prima est, Opus hoc ab iis omnibus, quibus aliqua cum eo similitudinis, & affinitatis species inesse potest, ex eo etiam capite secerni, quod adest in ejus fronte suis omnibus numeris absolutus, in præfationis modum, de Conciliis in universum Tractatus; qui quidem Tractatus adeo fusus, enucleatusque est, ut inter omnes, quicunque ad hæc usque tempora hoc in genere, gallice quidem, prodire potuerunt, facile præstet. Altera est, si quando Adnotationes nostræ super quibusdam Canonibus desunt, qui potissimum eas requirere viderentur, id proinde fieri: quia scilicet has ipsas ad tertium, & quartum Operis Tomum remittimus, ubi, quæ iisdem Canonibus continentur, argumenta discutimus. Da-  
bi-

bimus, exempli loco, Eliberitani Concilii octavum, & nonum canones, quibus nullam Adnotationem apponimus, propterea quod sub verbo *Divortium* in nostro volumine tertio ea materies, de qua in iis agitur, a nobis funditus pertractetur; materies, inquam, quam DD. *Linguet, Hubert, & Desnoyers* consulenda Monumenta gravissimam, & celeberrimam his ipsis temporibus reddiderunt. Animadversio tertia, per quam dicendi finem facimus, eo spectat, ut reputetur, nos seu quoad Canonum interpretationem, & explicationem, seu quoad historicam, dogmaticam, moralem, aut puræ, putæque Disciplinæ partem, ac universam denique hujus Operis seriem Auctoribus primi nominis usos esse. Auctores hi, præcipuo quodam in pretio habiti, sunt inter alios, *Theodorus Balsamon, Zonaras, Beveregius, Balutius, Holstenius, de Marca, Du-Cange, Gabriel Albaspineus*, Episcopus Aurelianensis, Cardinalis *de Aguirre*, Pater *Mansi*, Archiepiscopus Lucensis; *Rebuffus, Chopinius, Fevretus, Van-Espen*; Patres, *Christianus Lupus, Sirmondus, Thomassinus, Morinus, Alexander, Natal. Cellarius*; DD. *Tillemontius, Du-Pinius, Fleurius, Duguetius, Bossuetius, Salmonius, Gibertus, Hevicurtius, La Combe, Fousse, Potberius, Piales*: ac Scriptores cæteri, qui egere de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, Auctores Historiæ ejusdem Ecclesiæ, Redactores Monumentorum Cleri, &c.

A  
REVERENTISSIMO P. GENERALI  
CONCESSA.

*Nos, Frater*

**JOANNES THOMAS DE BOXADORS,**

*sacrae Theologiae Professor, nec non totius Ordinis  
FF. Prædicatorum humilis Magister  
Generalis, & servus.*

**T***enore præsentium, nostrique auctoritate Officii, tibi  
R. P. CAROLO LUDOVICO RICHARD,  
Provinciae nostræ sancti Ludovici Regis alumno, sacrae  
Theologiae Professore licentiam, quantum penes nos est,  
concedimus typis mandandi Opus a te concinnatum, cui  
titulus: Analysis Conciliorum generalium, & particu-  
larium, cum eorum canonibus, &c. dummodo exami-  
natum, atque approbatum illud fuerit a Reverendis Patri-  
bus sacrae Theologiae Professoribus P. F. RIOLS, & P.  
F. BISTOS, Provinciae nostræ Tolosanae alumnis, cetero-  
aque aliunde serventur, quæ de jure servanda sunt.*

*Datum Romæ in conventu nostro sanctæ  
Mariæ super Minervam, die octava  
Augusti 1769.*

Subscriptus

**FR. JOANNES THOMAS DE BAXADORS,**  
Magister Ordinis.

Regist. Pag. 82.

**J. JOS. THEAS,**

Sacrae Theologiae Doctor, & Socinus.

AP-

# APPROBATIONES THEOLOGORUM ORDINIS.

**E**go subscriptus Theologiæ Professor, e Fratrum Prædicatorum Ordine, legi, & examinavi de Reverendissimi Patris Generalis nostri mandato manuscriptum Codicem, cui titulus: *Analysis Conciliorum, &c.* Ecclesiasticæ Scientiæ præcipua pars Conciliorum cognitio est; eam laboriosus Auctor, jam publicè notus, qui hoc argumentum selegit, quod suis vigiliis proponeret, illud utiliore, & graviore in modum exhibet. Videor equidem mihi diligentia jus reddere, quam ejus doctrina, & critice luculentissime produnt, testatus, me nihil in ipsius Opere natum esse, quod cum Fide, ac Moribus non apprime congrueret. In quorum fidem subscripsi.

*Parisiis, die 7. Septembris an. 1771.*

Subscriptus  
**F. JOANNES DE RIOLS,**  
Theologiæ Professor.

**L**egi Reverendissimi Patris Generalis jussu manuscriptum Codicem, qui inscribitur: *Analysis Conciliorum, &c.* Ipse hujus Operis titulus, quod R. P. RICHARD publici juris facit, ejusdem elogium conficit, ob oculos ponens argumenti gravitatem, quod cognitione Canonum continetur, quos Concilia super Dogmate, Morali scientia, ac Disciplina tam veteri, quam recentiore ediderunt. Ejus est perspicuus, concisusque stilus, sana, & orthodoxa doctrina, prudens, & consulta critice; curiosæ, utiles, & accuratæ perquisitiones: solidæ, & convincentes ratiocinationes.

*Parisiis, die 10. Decembris an. 1771.*

Subscriptus **F. BISTOS,**  
Theologiæ Professor, Embrodunensis  
Diocesis Vicarius - Generalis.

APPRO-

# APPROBATIO ORDINARIATUS AUGUSTANI.

*Analys Conciliorum Generalium, & Particularium &c.*  
quam R. P. CAROLUS LUDOVICUS RICHARD  
Ord. Prædicat. Theologus, ex conciliorum collectio-  
nibus non absque maximo labore edidit, & eruditissi-  
mis notis illustravit, quamque postmodum R. D. JO-  
ANNES ANTONIUS DALMASUS Theologiæ Do-  
ctor in Idioma latinum transtulit, omnibus, quibus  
sacrorum Canonum Intelligentia, & juris Ecclesiasticæ  
Notitia Curæ est, præcipue vero iis, quibus non sup-  
petunt facultates, spissa, & pretiosa conciliorum ope-  
ra comparare, singularem adferet utilitatem, & hinc  
omnino meretur, ut iterato typo vulgetur.

Augustæ Vindelicorum, die 8. Aprilis Anno 1777.

JOANNES HERZ,	JOSEPHUS ANTONIUS STEINER,
SS. Theol. Licent. Emi- nent. ac Sereniff. Ar- chiep. Trevit. Episcopi Augustani Consil. Eccl. Fiscalis, Consist. Affes- sor, & in spirit. Pro- vic. General. nec non Can. ad S. Gertrud.	SS. Theol. Doctor, Eminent. ac Sereniff. Archiep. Trevir. Epi- scopi Augustani Consil. Eccles. Major Pœnitentiarius, Visitator generalis, Consistorii Affessor, & librorum Censor.

EXCERPTUM  
EPHEMERIDIS  
ECCLESIASTICÆ,

*Mensis Martii, ann. 1772.*

*ANALYSIS CONCILIORUM Generalium, & Particularium, continens eorum Canones super Dogmate, Morali Doctrina, & Disciplina tam veteri, quam recentiore, qui Adnotationibus explicantur, & cum novo, nominatim vero cum peculiari Galliarum Jure conferuntur, quosque antevertit de Conciliis univèrsim Tractatus, ut præmii loco sit; Opus sæculari, & regulari Clero, perinde ac Jurisconsultis utile; per R. P. CAROLUM LUDOVICUM RICHARD, Theologiæ Professorum, ex Ordine, & Novitiatu generatim Fratrum Prædicatorum, Dictionarii universalis Scientiarum ecclesiasticarum Auctorem, Tomus Primus, Parisiis upud Vincent, in via Mathurinorum, in Ædibus Chuvaciensibus; in 4. pag. 908.*

**I**n Januarii mensis Ephemeride Prospectum probati hujus Operis annuntiavimus; conjectis in eum oculis lectores nostri magnam de eo existimationem percipere debuerunt; iisdem re jam ipsa de Operis sedulitate, ac soliditate ex primo Volumine, quod Bibliopola Venale profert, judicare licet; ut dici possit, in eo P. RICHARD nominis claritatem, quam sibi comparavit, sustentare. Gravissimum hoc Opus est, eorumque unum, quæ apprime Ecclesiasticis utilia sunt. Conciliorum studium iis profusum necessarium esse quis dubitet? An vero alia de causa, quam quod hæc ignorantur, inimicus homo tantopere Morum doctrinam, ecclesiasticamque Disciplinam devastat? Quæ non adjumenta hinc hauriant Ministri vigilantes, accuratiusque, ut ipsi sibi facem ad agendum præferant, Ecclesiæ Legibus obser-



observantiam concilient, ad utilem in Collationibus, quæ per *status* Dioceses usui sunt, operam ponendam se comparant, denique perficiant, ut prima nascentis Ecclesiæ ratio, quæque mens, quæ adeo his temporibus in oblivionem abiit, reviviscat? Conciliorum studium hoc semper hactenus *Episcopi* commendarunt. Ecclesiasticorum plerique non ita comparati erant, ut solidum in modum ad illud incumbere. Quid enim reapse est, quod ab iis requiratur, ut seu *Luparensis*, quæ 37. in folio, quod ajunt, seu *PP. Labbæi, & Cossartii*, quæ 17. seu *P. Harduini*, quæ 12. Volumina complectuntur, Conciliorum Collectiones mediocri proventus adminiculo sibi conquirant? Addamus his Collectionem Conciliorum Galliæ, quam *P. Sirmundus* elaboravit: eas quoque, quas aliarum nationum Ecclesiæ sibi vindicant. Necessè ergo erat, Ministros aliquibus imperfectis, haud satis accuratis, ac minime idoneis compendiis, ut se super hoc argumento erudirent, contentos esse; ejusmodi sunt, œcumenicorum, & particularium Conciliorum *Analysis*, in 2. Voluminibus in 8. Conciliorum *Historia*, auctore *D. Hermantio*, in 4. Volum. in 12. Conciliorum manuale *Dictionary*, in 1. Volum. in 8. At *P. Richardi* Opus erit probe medium inter eas magnas collectiones, & hæc Compendia, quæ nihil dicunt; & pretium, quo idem venit, utpote plerisque omnibus accommodatum, in causa est, ut iidem excusatione careant, reique sint, siquidem renuerint hoc tempore illud acquirere, suumque peculiare studium in eo collocare. Eos, quod in nobis est, cohortamur, ut ne Subscriptionem claudi sinant, & beneficio, quod hæc iis affert, utantur. Argumenta singillatim persequi non aggredimur, quæ in hoc primo Volumine continentur; eorum quæ præstitit Auctor, imaginem Prospectus exhibuit: id unum monebimus a Tractatu de Conciliis eum exordiri, & ita quidem, ut nemo unus ad hoc usque tempus tam bene super hac parte, quam *P. Richardus* scripserit. Huic primo Volumini Romanum Concilium, ann. 900. finem imponit.

## E X C E R P T U M

*Anni Litterarii 1772. Epist. IV. Num. 8.  
pag. 190. & seq.*

**T**ibi sane, Domine, notæ sunt Conciliorum magna Collectiones tres; Luparensis e triginta septem Voluminibus itidem in folio, Patrum Labbæi, & Cassartii, Jesuitarum, e septendecim Voluminibus itidem in folio, Venetiis, opera Nicolai Coleti, presbyteri, non sine incremento, iterum editis; quibus addenda Volumina quinque pariter in folio, Supplementi loco, a P. Joanne Dominico Mansi, & Congregatione Matris Dei, deinde Archiepiscopo publici Juris facta; denique P. Harduini Collectio e duodecim Voluminibus, & his ipsis in folio. Harum, prope dixerim, immensarum Collectionum acquisitio, & lectio difficultatis plurimum offerunt; jam vero P. Richardus Religionis Ministri, Jurisconsultis, iisque omnibus, qui solidam eruditionem adipisci student, gravissimum servitium præstat per hanc excellentem Analysin, quæ redacta ad Volumina quatuor universos, & singulos super Dogmate, super Moribus, superque Disciplina Canones exhibet. Ejus curæ, laborisque argumentum, & emolumenta tibi equidem ob oculos posui; Volumen primum, quod prodiit, cujusque rationem tibi reddere aggredior, multo melius efficiet, ut hujus redactionis vim, utilitatemque assequaris.

In primi hujus Tomi fronte, P. Richardus dogmaticum Compendium posuit, in quo traditur Ecclesiæ Doctrina super Conciliorum auctoritate, super eorumdem convocationis ratione, super eorum qualitate, qui in iis judicandi jus obtinent, uno verbo, super argumentis omnibus, quæ eodem referri, satisque Lectoris animum, ad hæc rerum genera quod spectat, imbuere possunt. Ad rem deinde ipsam accedit, suamque in hoc primo Volumine Analysin ab Jerusalemitano Concilio, quod ab Apostolis super ipso divini eorum Magistri sepulchro in urbe Jerusalem habitum fuit, ad Romanum usque Concilium ducit, quod an. 900. celebratum est, quia ullum prorsus omittat. Primo quidem locum ce-

lectionis, cujusque Concilii, tum habiti cœtus occasionem, Præsidum, præcipuorumque Episcoporum nomina, denique super Dogmate, Moribus, ac Disciplina decisiones annuntiat. Equidem in hac Canonum Collectione eos tantum seligam, qui mihi visi sunt continere aliquod Moralis doctrinæ specimen, usumque hominis cura dignum, qui sæculorum retro actorum peculiarem notam, quasque characterem explorat. Hujus veluti philosophici aspectus ope nemo non persuasum habere potest, se partem Historiæ Morum ad varias ætates spectantium in Judiciorum Collectione detecturum, quæ lata sunt, ut eorum seu corruptio cohiberetur, seu qui in eisdem irrepserant, abusus corrigerentur . . . .

P. Richardi Analysis a vitis immunis est, quæ Abbreviatoribus exprobari possunt, qui eum in hoc curriculo antecesserant. Ei prorsus, quæ necessaria, amplitudo est, omnisque diligentia, quæ in eadem expeti potest.

---

## EXCERPTUM PRIMUM EPHEMERIDIS ENCYCLOPEDIÆ

*Diei 1. Junii, ann. 1772. Tom. IV. Part. II.*

**P**ergrave sane, ac jamdiu ab Ecclesiasticis æque, atque a Jurisconsultis expetitur Opus est accurata generalium, & particularium Conciliorum Analysis. Quam utile id Operis futurum esset, perspiciebatur; at illud tam late patebat, adeo laboriosum erat, tam multis difficultatibus suberat, tamque absolutam, cumulatamque, & Conciliorum, & novi, potissimum vero peculiaris Galliarum Juris notitiam requirebat, ut qui id oneris sibi sumere vellet, eum singulari quadam eruditione, vi, ac sollicitudine se instructum sentire oporteret. At quæcumque tandem in hoc copatu salebræ occurrerent, eisdem tamen R. P. Richardum minime deteruerunt, qui nedum ob obstacula speciei tenuis insuperabili

lia, quæ ei nihilominus subeunda, & æquanda erant, despondit animum, sed ostendit e converso per successum, qui hoc ipsum susceptum Opus consecutus est, scientiæ, ac sollicitudini cum assiduo labore conjunctis difficile nihil esse. Unius hujus Analysis forma, atque adumbratio legentium animo satis exhibet Auctoris singularem ingenii vim, perinde ac dignitatem, magnamque utilitatem ejusdem Operis; cujus æstimabile argumentum fuit, ut ipse pronuntiat, omnes Conciliorum Canones diligenter expositos, enucleatosque, ac ad facilem captum redactos, cum novo, & præcipue Galliarum peculiari Jure, præsentis Jurisprudentiæ, Legibus, Usibus, & Libertatibus collatos, parva impensa Christianis fidelibus, in primis vero Ecclesiasticis comparare. Constat ergo a R. P. Richardo officia fuisse præstanda duo, unum autem supra omnem comparisonem altero difficilius; omnium quippe Canonum accurata interpretatio, & perspicua explicatio nihil demum aliud, quam horum ipsorum Canonum perfectam notitiam, laborem, multumque constantiæ postulabant; dein Dogmatum, Moralis doctrinæ, ac Disciplinæ, quæ Conciliorum Canones statuerunt, notitiæ addenda erat, ut hi Canones ipsi ad Galliarum Leges, Usus, & Libertates exigerentur, longe maxima Gallicanæ Jurisprudentiæ cognitio: atque hanc quidem scientiam P. Richardus probe, si quis unquam alius e laboriosioribus Jurisconsultis assecutus est, quemadmodum ex hujus primi Voluminis lectione compertum fit. In hac ipsa Canonum cum Gallicis Legibus conciliatione per Auctorem præsertim tuta, æque ac splendida critice, & ad capita componenda, quæ primo aspectu hominum plerisque mutuo pugnare videntur, rara quædam facilitas exhibetur. Duplex argumentum hoc, in hujus Analysis adumbratione enuntiatum, eo R. P. Richardum suapte natura ducebat, ut Opus suum bifariam divideret quod sane præstitit. In prima nimirum Parte chronologicum secutus ordinem, historicas, breves eas quidem, sed quæ satis tamen sunt, quoniam nihil desiderandum relinquunt, omnium tam generalium, quam particularium Conciliorum notitias, cum eorum super Fide, Moribus, ac Disciplina Canonibus tradit; & notitias has comitantur

Ad-

Adnotationes, quæ, quidquid in eorumdem Canonum pluribus obscurum est, in optimo lumine ponunt. In altera Parte, quæ majoris procul dubio momenti est, quandoquidem operæ multo plus requirebat, ægriusque perfici poterat, omnia in Conciliis agitata rerum capita, præcipuosque Canones, qui ad hæc singula referuntur, alphabetico ordine Auctor disposuit. Ibi Canones hi verbis ipsis, quibus editi sunt, afferuntur, eosque sequitur novum, & peculiariter Gallicum Jus, secundum Pragmaticas Sanctiones, Concordata, Constitutiones, Edicta, & Declarationes Regum Galliæ; neque vero Parlamentorum, & Magni Consilii Decreta, generalium Cleri Cœtuum Deliberationes, Leges, Ufus, & Libertates Ecclesiæ Gallicanæ, itemque præstantiorum Jurisconsultorum Scripta Auctor ibidem negligit. Ordo hic eo se graviosem prodit, quod P. Richardus, ita Conciliorum Canones post novi Juris statuta collocans, quod eos omnino vel abrogat, vel adoptat, quodque eos moderatur, vel recipit ex parte tantum, perficiendum sibi proposuit, ut haud ægre, perque unam hujus dispositionis inspectionem, qui abrogati ab iis, qui omnino recepti, aut solum ex parte adoptati sunt, fecernerentur; quæ profecto Theologis æque, ac Jurisconsultis necessaria, & præcipua cognitio est, eosque in theoria ducere, & in praxi illustrare una potest, atque adeo debet. Inest etiam huic Analyfi frustra hæctenus exoptatum emolumentum, quod Conciliorum Canones multiplicibus aut barbaris, aut obscuris, aut supervacaneis vocabulis in ea tandem excussi profant, quibus involuti, ac prope immerfi in magnis Collectionibus existebant; quas quidem Collectiones qui possident, hujus Analyfis ope facilius iis uti, qui vero non possident, dummodo hanc Analyfin sibi comparent, ab iisdem percommode abstinere poterunt.

Est hæc universim animo cudenda hujus Operis notio; nec magnificentius, quam verius de eo nostrum elogium est; quique illud legerint, in eo, quæ occurrunt, subsidia, quæque continentur, emolumenta, multo etiam, quam annuntiamus, copiosiora esse fatebuntur.

EXCERPTUM ALTERUM  
EPHEMERIDIS  
ENCYCLOPEDIÆ

*Diei 13. Junii, ann. 1772. p. 37. & seq.*

Judicium, quod de hujus Analysis forma nos quidem edidimus, eximilque, qui eam antecedit. Tractatus notio, quam legentibus inspirandam censuimus, satis, quæ nostra saltem sententia est, hujus Operis gravitatem, magnamque utilitatem, potissimum vero R. P. Richardi ejusdem auctoris meritum, solidamque eruditionem probant. Si docti hujus Theologi animadversiones, ejusque historicum Conciliorum Compendium Lectoribus fecere satis; iidem etiam multo majore cum fructu, ac voluptate ipsam Conciliorum Analysis legent, super quibus splendidissimas, ad historiam quod attinet, notitias invenient cum Adnotationibus, seu potius Animadversionibus, quæ ad Canonum illustrationem, qui sine earum subsidio obscuri videri possent, plurimum conferunt, & admodum præcipuæ sunt. Auctor non edidit in præsentia nisi eam primam partem, quæ hoc primum Volumen conficit, in quo omnia Concilia chronologico ordine digesta sunt; quemadmodum in Parte altera id ipse sibi proposuit, ut de omnibus argumentis, quæ in iis ipsis Conciliis pertractata sunt, alphabetico ordine loqueretur.

Immoremur aliquo momento temporis in his historicis, chronologicisque notitiis, dum nobis P. Richardus iudicii de gravibus Tractatibus ferendi, quos in sequentibus Voluminibus editurus est, occasionem præbeat. . . . Hujus Voluminis eo jucundior lectio est, quod in eo declarationes occurrunt, quæ faciunt apprime satis super priorum Ecclesiæ sæculorum Disciplina, superque variis nationum usibus, penes quas Concilia singula coacta fuere; alia quoque ex parte historicæ eadem notitiæ brevissimæ sunt, nec testimoniorum congerie, ac prope ostentatione quadam, aut fusioribus narrationibus defatigant. Nobis Auctor in antecessum maxime perspicuam, enucleatamque Tractatum notionem tradit, quos in tribus sequentibus Voluminibus pollicetur, quosque Theologi, æque ac Jurisconsulti quo avidius præstolati fuerint, eo libentius recipient, ac promptius, & alacrius arripiant.

TRAC-



# TRACTATUS DE CONCILIIS.

---

## CAPUT PRIMUM.

### *De Conciliorum Nomine, ac Definitione.*

**V**ox, *Concilium*, atque adeo *concilius*, ut suæ Novæ Col-  
lectionis pag. 1089. & 1429. Balutius animadvertit,  
plurium in eodem loco ad quidpiam deliberandum personarum  
cœtum generatim significat; idem innuunt vocabula, *conven-*  
*tus*, & *synodus*, & in eo differunt a *comitiis*, quod ad hæc sci-  
licet populus universus, ad concilia vero solummodo populi  
pars, ejusque potiora membra conveniant. Itaque in Gallia-  
rum Annalibus passim legitur, Reges habuisse suas synodos,  
& ut monet D. de Marca, *lib. 6 de Concord. cap. 24. n. 5.*  
inter eos cœtus, *synodorum* nomine designatos extitisse non-  
nullos, qui *regii* nuncupantur, utpote qui non ex Episcopis tan-  
tam, sed Comitibus, aliisque Regni primoribus præterea con-  
stabant, e quorum sententia leges ad politiam spectantes, tam  
Ecclesiasticæ, quam civiles a Regibus edebantur; & hinc ea  
vetus in Regiis edictis formula, quam profert Bignonius in suis  
Adnotationibus super Marculfo, *lib. 1. cap. 25. Nos una cum*  
*Richard Concil. Tom. I. A aposto-*

*apostolicis viris, & patribus, cæterisque Palatii nostri missis, &c.*

Verba, *concilium*, & *synodus* fumuntur etiam nonnunquam, penes auctores, seu profanos, seu sacros, ad loca ipsa, in quibus aliquis cætus cogitur, significanda. Utitur hac notione Concilii nomine Plinius, *lib. 1. cap. 9. sect. 35.* Ecclesiastici auctores sæpenumero, cum Ecclesias vocant *concilia martyrum, concilia sanctorum.* In Actis summi Pontificis Stephani III. apud Baronium, ad an. 259. n. 4. dicitur: *Nemesius gratia Christi roboratus, circuibat cryptas, & concilia martyrum.* Anaftasius de summo Pontifice S. Damaso loquens: *Hic, inquit, multa corpora sanctorum martyrum requisivit, quorum etiam concilia versibus decoravit.* S. Gaudentius, in Tractatu de Dedicatione Basilicæ Quadraginta Martyrum, suam ita mentem aperit: *Habemus ergo & hos quadraginta, & præditos decem sanctos ex diversis partibus terrarum congregatos; unde hanc ipsam basilicam eorum meritis dedicatam, concilium sanctorum nuncupari approbare decernimus.*

Subsecutis temporibus, usu demum receptum est, ut non tam late pateret *concilii, & synodi* nomen, sed ad designandos, super Ecclesiasticis negotiis, Ecclesiæ ministrorum cætus solum adhiberetur. Nos quidem hæc una, & unica significatione, in hoc Tractatu, *concilii* nomen accipimus, illudque ita sumptum definiendum suscipimus.

*Synodi, vel concilii nomine,* inquit D. du Plessis Argentæus, post Melchiorem Canum, *majores nostri semper intellexerunt Sacerdotes, præsertim Episcopos, in locum unum congregatos, ut causas eas scilicet definirent, quæ ad Ecclesiæ fidem, seu mores pertinerent.* (*Element. Theolog. p. 150. col. 1. Melchior Canus, de Locis Theolog. p. 146. Edit. Patav. an. 1734.*)

Pater Annatus, Generalis Doctrinæ Christianæ, concilium definit, ut sit *Prælatorum Ecclesiæ congregatio, ad fidei controversias, vel Fidelium mores reformandos, a legitimo Capite convocata.* (*In Apparatu ad Theol. T. II. p. 4.*)

Definitiones hæc generales sunt, nec satis esse videntur, ut nobis omnium Ecclesiæ Conciliorum, quæ in multiplici genere sunt, nitidam, accuratamque notionem suppeditent.

Mel-



Melchior quidem Canus, & Argentæus de concilii convocacione non meminerunt; & P. Annatus de Præfulibus tantum loquitur, e quibus illud coalescere debet. Accuratioꝛ, & absolutioꝛ nobis videtur definitio, quæ sequitur:

Concilia sunt Episcoporum legitimi cœtus, ab eo, qui id juris obtinet, ut iisdem præsit, aut ejus consensu convocati, ad Ecclesiastica negotia, quæ fidem, mores, aut disciplinam efficiunt, in ordinem redigenda.

Congruit hæc definitio Conciliis omnibus, seu generalibus, seu particularibus, & quidem iis tantum congruit; cœtus enim, vel Ecclesiasticus, cui deesset conditionum aliqua, quæ in ea sunt expositæ, concilium non esset. Hæreticorum, super religione, cœtus omnes *conciliabula*, *conventicula* nuncupantur; neque aliud nomen tribuitur etiam Catholicorum Episcoporum, super fide, moribus, aut disciplina cætibus, cum ob aliquod vitium, quodcunq; tandem fuerit, illegitimi sunt.

## C A P U T II.

*De Conciliorum Divisione.*

**D**ividuntur Concilia, i. in generalia, & particularia.

Generale Concilium est, ad quod vocantur omnes, & singuli christiani Orbis Episcopi. Dicitur etiam *universale*, *Oecumenicum*, a græco vocabulo *οἰκουμένη*, quod *habitabilem terram* significat; verum animadversione dignum est, quamvis ad grammaticæ leges exacta verborum vi, *generale*, *universale*, *Oecumenicum*, una sint, eademque res, nihilominus *Oecumenici* nomen, quod aliquid amplius innuit, quam generale, usu ipso consecratum fuisse, ut *generale*, *legitimumque* & *a tota Ecclesia approbatum, receptumque* significaret. Potest igitur esse generale concilium, quin legitimum sit; ut generale sit, satis est omnes christiani Orbis Episcopos ad illud appellatos esse, ab eoque exclusum fuisse eorundem omni-

no nullum, nisi fortè hæreticus, aut excommunicatus esset; ut autem legitimum sit, et vere œcumenicum, necesse præterea est, ut in eo nihil non e regulis actum sit, illudque Ecclesia receperit; adeoque possunt esse concilia, quæ convocatione generalia sint, celebratione autem, eventaque non sint ejusmodi. Hujus generis sunt Concilia, Mediolanense in causa S. Athanasii an. 354. habitum; Ariminense an. 359. Ephesinum, cognomento *Latrocinium Ephesinum*, an. 449. Constantinopolitana duo, contra sanctas imagines, unum quidem an. 730. Leone Isaurico, alterum vero an. 755. Constantino Copronymo rerum potentibus.

Particulare Concilium est, ad quod non omnes christiani Orbis Episcopi convocantur, sed ii tantum, qui ad peculiarem nationem, seu provinciam spectant, aut etiam Diocesanos unius Episcopus una cum Clero, qui eidem subest; itaque.

Concilia tribuuntur, 2. in Nationalia, Provincialia, & Diocesana.

Nationale Concilium est Episcoporum, & Archiepiscoporum ad eandem nationem, idemve regnum spectantium cœtus, cui præest Patriarcha, vel Primas. Hujusmodi sunt Conciliorum pleraque, quæ Toleti, Carthagine, Aureliani celebrata sunt, & Parisiense, an. 829.

Provinciale Concilium est Episcoporum in eadem Ecclesiastica provincia degentium cœtus, cui præest Archiepiscopus, aut Metropolita.

Diæcesanum Concilium, seu Synodus diæcesana est aliqujus Diæcesanos Parochorum, aliorumque Clericorum cœtus, cui diæcesanos Episcopus præest.

3. Conciliorum divisio est in patriarchalia, & primatialia.

Illud est patriarchale Concilium, quod e Patriarcha, ejus metropolitanis & horum suffraganeis constat; Episcopi ad primatus jurisdictionem pertinentes, a Primate convocati, primatialia Concilium constituunt. Plures Patriarchatus quandoque per deputatos coeunt; ejusmodi fuit Constantinopolitanum Concilium, sub Menna, & Agapeto, itemque illud, quod

quod appellatur *in Trullo*, a nomine ædium Imperatoris, in quibus habitum est.

4. Non defunt concilia, quæ sint aliquid amplius, quam *nationalia*, quin tamen generalia dici possint; ea sunt ejusmodi, quæ summi Pontifices, ex Occidente universo, in gravibus litigiis, totam Ecclesiam afficientibus, olim cogebant, antequam suam super rebus, de quibus consulti fuerant, sententiam ad Orientales mitterent. Ita Felix III. concilium coegit contra Acacium, Cælestinus contra Nestorium, S. Leo contra Eutychen, Martinus, & Agatho contra Monothelitas, Stephanus IV. contra Iconoclastas, &c.

Habebant etiam aliquando concilia summi Pontifices in urbe Roma, quæ nec provincialia, nec diœcesana, sed ex utrisque mixtio veluti quædam erant; spectant ad genus hoc concilia conflata ex Episcopis, qui Romæ versabantur, ex ecclesiasticis urbis Romæ, aliarumve Diœceson reapse in ea urbe existentibus, atque adeo e laicis, qui numeribus, aut pietate, & eruditione inter cæteros eminebant; ejusmodi concilium est, quod Symmachus ante coegit, quam ad nonnullos Arientis Episcopos responderit, a quibus per litteras de incommodis monitus fuerat, quæ eorum diœcesibus Eutychiani afferebant; ejusmodi fuit, quod Papa Cornelius ad an. 251. celebravit in causa Maximi, Urbani, & Sidonii, qui, postquam chisma abjuraverant, in Ecclesiam recipi postulabant; ejusmodi fuit, quod ob Anglicanæ Ecclesiæ negotia coegit Agatho summus Pontifex in Constantini Basilica, quodque ex Episcopis sexdecim, universoque Romano clero constabat, quemadmodum *tom. i. p. 47. Concil. Angl.* videri potest. Quotannis etiam summi Pontifices in urbe Roma omnes Italiæ, & Siciliæ Episcopos congregabant; deinceps, eo se conferre ex utroque regno, tres tantum Episcopi jussi sunt.

Quædam denique Concilia sunt, quæ appellantur *universalis, plenaria*, non quidem absolute, quod P. Alexander animadvertit, sed adhibita restrictione, cujusmodi sunt totius omnino nationis, aut regni Concilia. Hac nimirum significatione Africæ concilium alterum, an. 418. Zosimo Ro-

manam Ecclesiam administrante, celebratum S. Augustinus in Epistola 47. *plenarium* appellat, & Concilium, quod *annis* singulis habebatur, & cui omnes Africæ Episcopi interesse debebant, a Carthagenensi Concilio tertio *universale anniver-* *sarium* nuncupatur. Sunt etiam Concilia, quæ *generalia* dicuntur, propterea quod ea probarunt summi Pontifices, & Occidentis Episcopi, quamvis ex Orientis tantum Episcopis conflata fuerint.

---

### C A P U T    I I I .

#### *De Conciliorum Origine, & Institutione.*

**L**utherus in Libro, qui *De Conciliis* inscribitur, Concilia divinæ institutionis non esse, & quod inde consequitur, ad confirmandam veritatem nullius utilitatis esse posse contendit. Is error est divinis veteris Testamenti Scripturis evidenter oppositus. In lege veteri suum erat Hebræis Synedrium, id est, magnum confitorium, seu concilium, septuaginta senatoribus constans, quibus legem interpretandi, ejus sensum statuendi, omnesque difficultates, quæ deinceps super religione suboriri poterant, solvendi suprema facultas erat; atque hoc quidem synedrium, seu concilium Deus ipse instituerat, ut ex *Numer. Cap. XI. v. 16.* itemque ex *Deuter. Cap. XVII. v. 8.* compertum fuit, ubi nempe leguntur hæc: *Si difficile, & ambiguum apud te judicium esse perspexeris . . . venies ad sacerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui judicabunt tibi iudicii veritatem.* Potiore ergo ratione supremus Legislator Christus Dominus, cujus Moyse non nisi figura erat, senatum instituit, qui in religionis negotio judicandi jure polleret, quemadmodum in novo Testamento perspicitur.

Divinus hic Servator, Apostolos in suæ ipsius divinitatis fide firmare volens, coegit omnes, ex iisque quæsit, quid homines de ipso dicerent: *Quem dicunt homines esse filium hominis?* Petrus, qui Ecclesiæ caput futurus erat, statim

Im respondit: *Tu es Christus, Filius Dei vivi*; responsum divinitus inspiratum, Christo ipso Domino teste, qui S. Petro subdidit e vestigio: *Beatus es, Simon Barjona, quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in calis est.* Matth. XVI. 17.

Idem Evangelista nos docet, Christum Dominum promississe, se futurum in medio duorum, triumve, qui in ejus nomine convenissent: *Ubi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*; (Matth. XVIII. 20.) his autem Christi Domini verbis conciliorum originem, & institutionem contineri œcumenicum Chalcedonenſe concilium, anno 451. habitum, nos certos facit. Ita quidem celebre concilium hoc in sua ad summum Pontificem S. Leonem I. Epistola eloquitur in hanc rem: *Supercaelestem sponſum inter nos converſantem nos cernere putabamus. Si enim, ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine ejus, ibi se in medio eorum fore perhibuit; quantam circa quingentos viginti sacerdotes peculiaritatem (familiaritatem) potuit demonstrare?* Constantinopolitanum concilium tertium, quod œcumenicum sextum est, a se coactum, & ipsum ait *secundum a Domino editam vocem; Ubi duo, vel tres fuerint congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* In his ipsis verbis omnes ad unum, Græci, & Latini Patres conciliorum originem, & institutionem perspexerunt.

Conciliorum igitur originem ex Dei ipsius ordine, & institutione repetendam esse non minus Christi Domini verba probant, quam exempla; atque hinc Apostolorum, eorumque successorum in concilium conveniendi sollicitudo; hinc etiam Apostolorum, qui ad Hierosolymitanum concilium coiverant, verba hæc, quibus hand verentur suam ipsorum decisionem Spiritui Sancto ipsi tribuere; *Visum est Spiritui Sancto, & nobis.* Act. XV. 28.

Ne quis ergo dixerit, Apostolos humano tantum motu quodam, atque ut Hæbreos, Græcos, aut Romanos imitarentur, in concilium convenisse. Convenerunt ii quidem certe Spiritus sancti afflatu permoti, ut scilicet ad Christi Domini exemplum, & lectiones se conformarent.

## CAPUT IV.

## De Conciliorum Necessitate, &amp; Utilitate.

## §. I.

*Conciliorum necessitas.*

**C**oncilia tum generalia, tum particularia non absolute quidem necessaria sunt, necessitate nimirum physica, seu metaphysica: quia Deus per absolutam, qua pollet, potestatem, absque hujus generis adjumentis Ecclesiam suam factam, tetamque servare potest; bene vero necessaria sunt morali quadam necessitate; ut videlicet, si ordo spectetur, quem Deus ad satius Ecclesiæ suæ regimen statuit, agnoscenda sit, pro multiplici temporum, rerumque ratione, generalium, aut particularium conciliorum necessitas. Eas porro temporum, rerumque rationes, seu circumstantias, in quibus seu generalia, seu particularia concilia cogi necesse est, seu causas, quæ magnos hos cætus postulant, Bellarminus redigit ad sex numero. (*Bellarmin. de Concil. Eccles. Lib. I. cap. 9. 10. & 14.*)

Earum prima est, inquit hic haud suspectæ hac in re fidei auctor, ortus hæreseos novæ, quæ nondum scilicet dijudicata fuit; ob hanc nempe causam coacta fuere priora septem generalia Concilia; nullo enim non tempore censuit Ecclesia novarum hæreseon periculum tanti momenti esse, ut cohiberi non posset, quin eidem omnium, aut maxima saltem ex parte, Ecclesiæ Principum, qui quidem convenissent, ut contra fidei hostes in arenam descenderent, conjuncti, collectique conatus apponerentur.

Altera, quæ concilii convocationem requirit, causa est calamitas schismatis aperte grassantis inter Romanæ Urbis Episcopos duos, qui inter se de Thara contendunt. Experientia compertum est, nullum aptius, potiusque remedium tam gravi malo adhiberi posse, quam generale concilium, præsertim quod inter contendentes judicet; hinc tot coacta concilia ad finienda schismata, quæ in Ecclesia suborta sunt,  
initio

initio ab eo ducto, quod inter Papam S. Cornelium an. 252. vita functum, &, qui primus omnium antipapa fuit, Novatianum efferbuit.

Tertia ratio, quæ sæpe ad cogenda concilia fummos Pontifices impulit, necessitas fuit, in qua versabantur, ut nempe communis hostis Ecclesiæ conatibus, per Christianorum Principum, eorumque subditorum fœdera, seu sacrum bellum, vulgo *cruciatas*, obluſtarentur.

Hæreseos in Romano Pontifice suspicio, pergit Bellarminus, ejusve morum depravatio rationem quartam suppeditaret, cur haberetur generale concilium, ad eundem vel deponendum, si hæreticus, vel admonendum, si corruptus, & inemendabilis in moribus comperiretur.

Esset etiam necessarium, quinto loco, generale concilium, si forte Cardinales ad Papæ electionem progredi non possent, aut nollent. In hac facti specie generalis concilii esset, huic malo consulere.

Abusuum denique, vitiorumque, quæ, ita ferente humanæ naturæ imbecillitate, in Ecclesiæ ordines omnes irrepunt, communis reformatio, sexta causâ est, quamobrem generalia concilia convocentur; itaque ex iis omnibus, quæ hætenus habita sunt, nullum, aut prope nullum est, quod super morum reformatione canones non ediderit.

Infert ex his rationibus Bellarminus, quamvis absolutæ necessitatis generalia concilia non sint, in dubium tamen revocari non posse, quin in consueto rerum ordine, spectatoque præſenti religionis in terris statu, cujusmodi institutus a Deo est, generalium quidem conciliorum quodammodo, particularium autem absolute necessaria sit ad melius Ecclesiæ regimen convocatio; si enim, prosequitur strenuus controversiarum aëtor, scandala, & hæreses esse necesse est; haud minus oportet in Ecclesia judicium, certumve tribunal existere, quod hæc scandala de medio tollere, & has hæreses damnare possit; secus Ecclesia brevi periret.

Quod si mirum videtur, quasque portento simile, Bellarminum pro hujus in Ecclesia tribunalis necessitate pugnare, cum scilicet, qui controversiarum judicem fallere, & falli

nescium, cui omnes Christi fideles obsequi debent, **Papa** esse testatur; respondebit ipse, oportere, ut **Papa non suo** ipse iudicio fidat, nec divinam revelationem expectet, cum id agitur, ut in fidei negotio judicetur, sed omnem diligentiam afferat, quam rei gravitas postulat, et consueta adjuvamenta ad eam dijudicandam adhibeat; jam vero consuetum, & quod inde fit consequens, necessarium, ut id iudicii feratur, adjumentum concilium esse, seu magnum, seu parvum; 1. propter ea Christi Domini verba: *Ubi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, illic sum in medio eorum*; 2. quia Apostoli in concilium coiverunt, ut controversiam dirimerent, quæ Antiochiæ super legalibus cæremoniis exorta erat, licet eam singuli privatim finire potuissent; 3. ob omnium temporum, omniumque locorum consuetudinem: nam semper Ecclesia ad res dubias explicandas concilia coegit, & ita quidem, ut Romani Pontifices novam hæresin sine novo concilio nunquam damnaverint; 4. auctoritatis Patrum, Conciliorumque in id conspirantium ratione habita: *Neesse habuimus convenientibus in unum pluribus Sacerdotibus, cogere, & celebrare concilium*, inquit S. Cyprianus in prima ad S. Stephanum Papam Epistola. Videri possunt, inter alia concilia, Nicænum, Chalcedonense, quartum, & undecimum Toletanum, quæ conciliorum necessitatem probant in eo positam, ut fidei, & morum detrimentum impediatur.

Si plures hæreses sine generali, quædam etiã sine ullo prorsus vel particulari concilio damnatæ dicantur, hac de re facile conveniet; etenim, quin de veteribus hæresibus loquamur, cujusmodi fuere, quas Menæder, Ebion, Cerinthus, Nicolaitæ; Valentiniani, Marcionitæ, Tatianitæ disseminarunt, Vigilantii discipulos, Origenistas, Pelagianos, &c. absque concilio, saltem generali damnatos fuisse perspectum est; quid ita? Quia errores hi patebant ipsi per se, omniumque Ecclesiarum fidei evidenter adversabantur; ut proinde S. Augustinus Pelagianis generale concilium penitentibus ita responderit: *Aut vero congregatione Synodi opus erat, ut APERTA PERNICIES damnaretur, quasi nulla hæresis aliquando sine synodi congregatione damnata sit.*

(Contr.



(*Contr. duas Epist. Pelag. Lib. IV, cap. ult.*) Dum S. Doctor hac loquendi ratione utitur, satis significat, haud opus esse concilio, ut hæreses proscribantur, quæ notoriæ sunt, communique fidelium consensio, qui per universum terrarum orbem diffusi sunt, aperte repugnant, cujusmodi est Pelagianorum hæresis, qui originale peccatum, & gratiæ, ad salutem, necessitatem negabant. Tum quidem satis est, ibi, ubi originem habuit, errorem damnari, quandoquidem certum est fore, ut, cum primum cæteris Ecclesiis damnatio hæc innotuerit, eam nemo non sollicitè recipiat; & prophet. Non ita res habet, cum error occultior est, subtilior, captu, perfectoque difficilior, aut cum latius jam serpsit, cujusmodi S. Cypriani super hæreticorum baptisate, ut aliquod exemplum afferam, error fuit. Sane tunc necessaria evadunt generalia concilia; atque in hac circumstantia S. Augustinus S. Cyprianum excusat, eum inquires solummodo generalis concilii definitioni super hoc capite non deferre non potuisse. (*Aug. Lib. II. de Baptis. cap. 4.*) Hac ipsa de causa confugiendum fuit ad generalia concilia, ut Nestorii, & Eutychis errores diris devoverentur: quia scilicet errores hi, notorii licet, & aperte dogmatibus per universam Ecclesiam certis, & communi prædicatione propositis repugnantes, in magnarum tamen nonnullarum sedium Episcopis præsidium, & fulcrum nanciscebantur. Alia ratio, quæ generalia concilia necessaria reddit, ea est, quod, ut error eradicetur, edendi sunt aliquando canones, qui Ecclesiæ doctrinam explicent, extricentque; id autem melius, feliciusque in generali, quam in particularibus Conciliis fit. „Quamvis enim Ecclesia, „ inquit Bossuetius, omnem veritatem funditus norit, ex „ hæresibus tamen discit, ut ajebat magni nominis Vincen- „ tius Lirinensis, aptius, distinctius, clariusque eandem ex- „ ponere.“ (*Bossuet, Instruct. super Promissis, n. 35.*)

Necessaria sunt ergo generalia concilia, tum ut litigia finiantur, quæ super obscuris, intellectuque difficilibus doctrinæ capitibus suboriuntur, tum ut explicentur, & enucleentur ejusdem doctrinæ articuli, qui publica quidem dogmata in Ecclesia constituunt, ab hostibus tamen vi, numero- que

que pollentibus impugnantur, tum denique ut *universum* i capitibus, & in membris reformatio comparetur.

At, inquiet fortasse quispiam, Papa unus, & *unicus*, au falem eidem addito Pastorum cætu, & concilia *particularia* omnes super doctrinæ capitibus disputationes dirimere nulli non abufui remedium afferre, & quicquid in Ecclesia reformatione indiget, reformare, & in ordinem *redigere* possunt. Necessaria ergo non sunt generalia concilia; eorumque necessitatem propugnare, nihil est aliud, quam velle disputationibus super doctrina nullum unquam finem, nullumque malis remedium fore.

Quicumque Papæ, quam vocant, infallibilitatem asserunt, cum Bellarmino respondebunt, hujus eum prærogativæ vi non eximi, seu quin consuetis adjumentis utatur, cujusmodi sunt generalia concilia a Deo instituta, ut veritates ad salutem necessariæ dignoscantur, seu quin Apostolorum exemplum imitetur, qui in concilium coiverunt, ut controversias finirent, quæ eorum temporibus super quibusdam doctrinæ capitibus prodierunt, seu quin ad consuetudinem se conformet, quæ in Ecclesia semper obtinuit, seu quin conciliorum decisionibus, & Patrum auctoritati acquiescat. S. Leo, qui initio statim haud esse necesse judicaverat, Eutychnianismi damnandi causa, generale concilium cogi, quia manifestus, aiebat, is error erat; primus fuit, qui Theodosium Imperatorem extimularet, ut, ad eum dampnandum, generale concilium convocandum curaret, ubi intellexit Dioscorum, Alexandrinum Episcopum, suas omnes vires eidem addicere. Quid? quod ii Papæ ipsi, qui maxime suam sibi infallibilitatem persuaserant, generalia concilia plura coegerunt, ac vel ipse Gregorius VII. „ quantumvis de sua ipsi, „ us auctoritate sollicitus esset, inquit Fleurius, nihil agere, re sine concilio volebat; *Serm.* 3. “ Ita quidem papalis infallibilitatis propugnatores ipsi ad propositam difficultatem respondent; & quoniam hi tam feliciter evadunt, iis hac in re nullum prope negotium est, qui non recipiunt infallibiles Papas esse, utcumque tandem spectentur. Quoad hos igitur posteriores id unum superest, ut ad id respondeant, quod

quod additur, generalium conciliorum necessitatem propugnare, perinde esse, ac disputationes super doctrina perpetuas, & irreparabilia mala reddere; atque horum sane ejusmodi responso est.

Generalium conciliorum necessitas non est in causa, cur in Ecclesia disputationibus nullus finis, nullumque malis remedium sit; neque enim ea necessaria sunt ad omnium generum disputationes finiendas, & ad omnium quoque generum sananda mala; id nempe eorum celebrationem omnino impediret, cum fieri non possit, ut tam sæpe habeantur. Cum ergo generalibus conciliis opus tantum sit ad extrema, & communia mala reparanda, & ad definienda admodum difficilia, & perobscura doctrinæ capita, super quibus inter Catholicos est sententiarum varietas; qui spiritali, ac temporali auctoritate insigniti sunt, ea, rebus ita se habentibus, cogere debent; quæ si minus coegerint, seu quod iis bona voluntas desit, seu quod externa obstacula subsint, quæ superare haud in eorum potestate est; num propterea quispiam dixerit, aut generalia concilia nunquam esse necessaria, aut, si quidem sunt, de fine disputationum, & malorum Ecclesiæ desperandum esse, saltem si non amplius ea cogentur? Minime vero. Generalia concilia semper, in proposita facti specie, necessaria jure ipso sunt, quia consuetum hoc adjumentum est, quod ad dijudicanda litigia, & avertenda mala, de quibus agitur, sua in Ecclesia Deus instituit; quod si reapse coacta non fuerint, dubitari non potest, quin Ecclesiam, quæ deficere nunquam potest, dubio procul sustentet Deus, seu per concilia particularia, seu per consensionem, concentumque Pastorum, seu per contententium conciliationem, ac sensim sopitis disputationibus: seu per alia demum subsidia, quæ nos quidem latent, sed quæ tamen ipsa supremum, & invisibile Ecclesiæ Caput in suæ sapientiæ thesauris abdita servat; cum enim generalia concilia in quibusdam difficultibus, & salebrosis circumstantiis omnino necessaria esse dicuntur, id sane de morali necessitate, ac pro meliore Ecclesiæ regimine intelligi debet; tametsi nimirum in iis ipsis circumstantiis absque generali concilio subsisteret, & constaret

Eccle-

*Ecclesia*; nihilominus id pluribus incommodis non *carere* eaque graves *jacturas* quoad *ingentem* filiorum suorum numerum *pateretur*, qui *citra* id *adjumenti*, seu *fidei*, ferorum *vitio*, ac *detrimento* *perirent*; atque *huc* *omnis* *proxfus* *redigitur* *controversia*, cum *quæritur*, *necessaria*, nec *ne* *sint* *generalia* *concilia*.

## §. II.

*Conciliorum Utilitas.*

In *dubium* *vocari* *non* *potest*, *quin* *concilia* *comparent* *Ecclesiæ* *emolumenta* *prorsus* *innumera*. *Ei* *sunt* *hæc* *adminiculo*, *sua* *ut* *dogmata*, *mores*, *disciplinam*, *cultum*, *cæremónias* *denique* *moderetur*; *contra* *externorum*, *aut* *domesticorum* *hostium* *conatus* *suam* *ei* *unitatem*, & *integritatem* *servant*: *ejus* *omnia* *mala* *antevertunt*, *aut* *sanant*. *Convertantur* *re* *ipsa* *oculi* *ad* *concilia*, *quæ* *numero* *plurima* *in* *Ecclesia* *ad* *hoc* *usque* *tempus* *habita* *sunt*; *perspicieturque*, *eorum* *alia* *eo* *spectasse*, *ut* *orthodoxæ* *fidei*, *sine* *cujus* *professione* *salutem* *consequi* *nemo* *potest*, *dogmata* *deciderent*, & *exponerent*, *eidemque* *oppositos* *errores* *damnarent*; *alia* *hæreticos* *in* *communi* *Christi* *fideli* *Matris* *sinu*, *aut* *Schismaticos* *in* *unitatis* *centrum*, *a* *quo* *se* *ipsi* *sejunxerant*, *restituendos* *sibi* *proposuisse*: *in* *id* *alia* *incubuisse*, *ut* *Christianorum* *hominum* *mores* *ad* *Evangelii* *effata* *formarent*, *certasque* *purioris* *moralis* *doctrinæ* *regulas* *tradidisse*: *alia* *canones* *edidisse*, *per* *quos* *Ecclesiæ* *disciplinam*, *omnesque*, *qui* *ad* *ejus* *politiam* *pertinent*, *quasi* *ramulos* *instituerent*, *aut* *perficerent*, *servarent*, *aut* *in* *integrum* *restituere*nt; *omnia*, & *singula* *eodem* *spiritu*, *scilicet* *eo* *veritatis*, *ordinis*, *de* *animarum* *salute*, *de* *Dei* *gloria*, *de* *ejus* *ædium* *ornamento*, *sollicitudinis* *spiritu* *animata* *conspirasse*, *ubique* *locorum*, *nulloque* *non* *tempore*, *ut* *abusus* *corrigerent*, *scandala*, & *vitia* *evellerent*, *virtutes* *fererent*, *superque* *imperii* *dæmonis*, *ejusque* *errorum* *exitio*, *Christi* *Domini*, *ejusque* *veritatis* *imperium* *propagarent*, *firmarentque*. *Tunc* *igitur* *ac* *merito* *tamquam* *nervi* *corporis* *Ecclesiæ*, *ejus* *fidei* *fundamentum*,

tum, basis, & fulcrum, ejusdem salus, ipsiusque hostium terror nunquam non concilia spectata sunt. Suam ita mentem aperiebant ann. 1549. Colonienſis concilii Patres; ut proinde ſibi temperare non potuerit Gerſonius, quin pronuntia- ret: *Nulla fuit haſtenus, nec erit in poſterum pernicioſior peſtis in Eccleſia, quam omiſſio generalium conciliorum, & provincialium. De Poſteſt. Eccl. Conſid. 8.*

Et ſane, ſi minus in multiplici rerum ratione concilia ap- prime utilia, vel etiam neceſſaria ſunt, cur ea Deus infi- tuit? Cur ejuſmodi coetus, Divini Numinis afflatu, inſtin- ctuque, Apoſtoli coegerunt? Cur Eccleſia, per omnia tem- pora, perque omnes Chriſtiani Orbis partes, tam gravibus curis, impenſisque, id genus conventus habitos voluit? Cur Sancti Patres, tanto verborum apparatus, tantaque vi, con- ciliarum tum neceſſitatem propugnarunt, tum uſum com- mendarunt? Cur Eccleſia, dum Episcopos cōſecrat, eos jubet, obſtricta jurisjurandi fide, recipere, ſe, dummodo nullum ſubſit canonicum impedimentum, ad concilia pro- fecturos, ad quæ legitime vocati fuerint? *Vocatus ad Syn- odum, veniam, niſi præpeditus fuero canonica præpeditio. Pontific. Rom.* Cur concilia anathemati ſubdunt Episcopos, qui ab iſdem recedunt, quin canonicum, quod eos eximat, impedimentum afferre poſſint? Cur omnia denique mala, quæ Eccleſiam divexant, conciliarum omiſſioni, tamquam uni e præcipuis eorundem cauſis, ac fontibus, tribuunt Pa- ſtorum ſapientiſſimi, Doctorumque perſpicaciſſimi?

At, inquiet aliquis, brevior, faciliorque patet via, qua omnes diſputationes, & in omni facti ſpecie, quæcunque tandem eſſe poſſit, expediantur; ut ſcilicet ad Papam con- fugiatur, qui de re propoſita iudicabit, & quod protulerit, iudicium ad omnes catholicæ reipublicæ Episcopos mittet, qui illud ſuſcipiant, probentque, aut rejiciant, & improbent; brevis hæc, & facilis via omnes difficultates adimit, & in- utilia concilia reddit.

Hæc via, non imus incicias, ut plurimum recta eſt; ea- dem tamen nec ſemper iniri poteſt, nec ſemper ſatis idonea eſt, nec ſemper Apoſtolorum exemplo, agendi rationi, qua

Sum-

Summi Pontifices usi sunt, Sanctorumque Patrum, & Ecclesiæ canonum menti est consentanea.

Non semper via, quæ proponitur, iniri potest. Interclusum est ad Papam per fugium, schismatis tempore, quo plures contententes de Papatu inter se digladiantur, aut apostolica sede vacante, quo vacationis tempore Cardinales nolent, aut non possent ad Papæ electionem progredi, vel si forte de Papa hæretico, improbo, corrupto deponendo ageretur; quæ triplex est facti species, in qua generale concilium, ex Bellarmini sententia, necessarium evadit.

Eadem via, ut semper iniri posset, non semper satis idonea est; requiritur aliquid amplius perturbationum, turbarumque, obscuritatum, nebularumque temporibus? Id intellexit Innocentius I. de S. Joannis Chrysostomi negotio verba faciens; en hujus magni Pontificis verba in Epistola, quam ad Constantinopolitanum Clerum hac de re misit: *Sed quid adversus ista in præsentia faciemus? Necessaria est congregatio synodi, quam & nos jam pridem congregandam esse diximus. Hæc enim sola est, quæ hujusmodi tempestatum motus sedare possit. Innocent. I. Epist. ad Clerum C.P. apud Sozomenum. Lib. VIII. Histor. Eccl.*

Gregorius X. in Epistola de convocatione generalis concilii XIV. quod ann. 1274. Lugduni habitum est, suam haud minus acriter, vehementerque sententiam dicit super oecumenici concilii cogendi necessitate, ad remedium schismati, & corruptioni, quæ in ejus temporis clericorum, & laicorum mores irreperat, afferendum: *Quis dabit capiti nostro aquam, exclamat flebiliter hic sollicitudinis plenus Pontifex, & oculis nostris fontem lachrymarum, ut populos nostræ humilitati commissos spiritualiter, & temporaliter interfectos diebus, & noctibus lugeamus? . . . Ad tanta discrimina relevanda suspirat affectus, zelus accenditur, & spiritus anxietur. Ad quod cum nos sufficere non posse sciamus, levamus oculos nostros ad montem, montem quidem Dei . . . & quia salubre in his adhiberi remedium interest generaliter omnium; nos cum fratribus nostris, aliisque viris prudentibus, exacto, & frequenti tractatu præhabito, prout tantæ necessitatis instantia exigebat, de ipsorum consilio generale concilium, sicut imitatione digna Sanctorum Pa-*

*Patrum consuetudo laudabilis, longæque observationis exemplum nos instruit, opportuno tempore decrevimus congregandum, ut in eo tam circa præmissa, quam circa cætera, quæ salutem respiciunt animarum, illa, Deo auspice, communi consilio inventatur provisio, & ejusdem approbatione concilii roboretur.* Confuli possunt & Leo in Epistolis 25. 54. & 12. Clemens VII. in Epistola ad Franciscum I. Galliarum Regem, & Paulus III. in Bulla de Tridentini concilii convocacione.

Perfugium ad Papam unum, pluribus ut malis, quæ quandoque Ecclesiam affligunt, remedium quærat, non semper est consentaneum tum Apostolorum exemplo, qui licet in gratia confirmati, post S. Spiritus in eos descensum, ut proinde errare non possent, haud a concilio tamen celebrando abstinuerunt, ut quæstiones tunc temporis suborientes dirimerent; tum agendi rationi, quam Papæ ipsi inierunt, qui nempe saum esse arbitrati sunt, omnibus retro sæculis, longe maximum conciliorum, tam generalium, quam particularium numerum cogere.

Mens denique Patrum, & Ecclesiæ canonum est, ut crebro habeantur concilia, quæ semper tamquam disciplinæ robur, & columen, efficacissimumque adjumentum spectata sunt, quod adhiberi possit, ut ei servetur vis, aut eadem, si quando remissa fuerit, redintegretur. Nunquam finem, dicendi facerem, si vellem omnes conciliorum canones recensere, qui, gravissimis propositis poenis, crebram horum sanctorum coetuum celebrationem mandant. Facile poterit, hac de re quemque convincere hujus Operis lectio; ego vero satis habeo, hoc loco dicere, Chalcedonense Concilium, quod alia innumera secuta sunt, canone 19. instaurare decretum generalis primi Nicæni concilii, quod provincialia concilia bis quoquo anno celebrari jubet.

Frustra cum Luthero, & Calvino diceretur, inutilia, atque adeo perniciosæ concilia esse, quandoquidem probe novimus, quid omnino ad salutem credendum, agendumque sit; eorum constitutiones nequaquam servari; ambitionis, cupiditatis, vanæ gloriæ, discordiæ, & factionis pruriginem in iis grassari, ac penitus dominari, iisdemque nullam prorsus inesse fe-

licem exitum, fatente ipso S. Gregorio Nazianzeno in sua ad Procopium Theodosii Imperatoris, qui eum ad concilium invitaverat, quod Constantinopoli cogere volebat, ministrum Epistola, Vanæ, & futiles declamationes!

Quamquam scimus, quid credi, usuique haberi oporteat, &, quæcunque tandem cogi possent, concilia novos fidei articulos edere, novæque morum regulas statuere non posse; non minus tamen verum est, in conciliis plurimum utilitatis esse, non ut novi quidem fidei articuli edantur, sed ut confirmantur, aut explicentur veteres, super quibus dubitationes conflare, & nubes offundi possunt; neque ut novæ morum regulæ instituantur, sed ut eæ, quæ sunt institutæ, restituantur: emendentur abusus, qui eas deformarunt, puniatur earundem violatio, contemptusque, ac detur opera, ut custodiantur, & accurate servantur. Nihil a vero alienum magis, quam ambitionis, vanæ gloriæ, discordiæ aut cupiditatis cacoethen semper in conciliis dominari: siquidem eorum plurima sunt, in quibus nihil non, ad cumulatissimam concordiam, integerrimamque pacem compositis omnium animis, actum est, & ea ipsa, in quibus initio quidem turbas, acrioresque altercationes privati quidam homines excitaverunt, tandem ad decreta desierunt sapientiæ plena, quæque humilitatem, mansuetudinem, modestiam, confessionem, charitatem, omnisque generis virtutes redolent. Non ergo de omnibus omnino conciliis S. Gregorius Nazianzenus loquitur, cum ait, iis nullum prosperum successum fuisse; sed de aliquibus tantum, & peculiariter de Constantinopolitano, ann. 381. habito loquitur, in quo ipse magnæ urbis sede se abdicandi concilium iniit ob turbas, quas ibidem Ægypti, & Macedoniæ Episcopi in eum concitaverant. Ac ne concilia quidem, in quibus extitit animorum dissensio, omni prorsus successu caruisse testatur, sed solum non enim omnem exitum sortita esse, qui ad pacis redintegrationem ex iisdem expectabatur, Cæterum singularibus laudibus effert Nicænum concilium primum, cujus canones a Constantinopolitano firmati fuerant. *Orat. 21. in Laud. S. Athan.* Haud aliter igitur sentit de conciliis, quam



quam Græca Ecclesia universa, e cujus ipse clarissimis Patri-  
bus unus fuit, quæque eo venerationis erga sanctos eju-  
smodi cætus progressa est, ut prioribus septem œcumenicis  
conciliis addictum, quotannis, solemnem festum diem ageret:  
quam sane observantiam satis firmo fundamento niti vel ex eo  
licet intelligi, quod, secundum divinas literas, nihil omnino  
quam generalia concilia, nobis suppetit obsequio dignius.  
Quidni? Ecclesiæ sanctitas, amplitudo, majestas, sapientia,  
vis, & auctoritas plusquam humana nusquam emicant eo appa-  
ratu, eoque splendore, quò in his magnis, augustisque cœtibus,  
in quibus conspiciuntur, eodem spiritu animati Pastorum pri-  
mi, sua invicem lumina communicantes, conjunctisque viribus  
adlaborantes, ad sui quisque gregis bonum, per sapientissimas  
constitutiones super fide, moribus, disciplina, cæremoniis, Sa-  
cramentis, Christianæ vitæ officiis, uno verbo, super iis omni-  
bus, quæ ad communem omnium salutem conferre possunt.

Fateamur ergo, necesse est, concilia generalia, & particula-  
ria, morali sane rationi, ad melius Ecclesiæ regimen, in plu-  
ribus circumstantiis, non solum utilia esse, verum etiam abso-  
lute necessaria. Hæc tamen conciliorum moralis necessitas  
haud fidei articulum efficit; ne erretur in hoc genere, satis  
fuerit, conciliorum utilitatem in iis ipsis circumstantiis agno-  
sci, in quibus nos absolutam eorum moralem necessitatem  
proberimus.

---

CAPUT V.

*De Conciliorum Materie.*

Veniunt per conciliorum materiem res ipsæ, quas pertractan-  
di, discutendi, peremptoria sententia judicandi jus penes  
concilia est, & hæc quidem res protenduntur ad Ecclesiastica  
quæque negotia, ad ea scilicet, quæ spectant fidem, mores,  
disciplinam, Sacramenta, sacræ Scripturæ sensum, & interpreta-  
tionem, librorum censuram, & generatim quidquid ex Eccle-  
siæ jurisdictione est, ad ejusque regimen, seu administratio-  
nem pertinet; ipsam enim Ecclesiam concilia repræsentant,  
agnat-

agentque ejus nomine, & auctoritate. Ita semper a conciliis factitatum videmus, omnibus retro temporibus, ex ejus exemplo, quod Apostoli Hierosolymis habuerunt, quodque absolute pronuntiavit super fide, moribus, ac disciplina; super fide, statuens Mosaicam legem ad salutem non amplius necessariam esse; super moribus, definiens illicitam, & criminofam esse fornicationem; super disciplina, judicans abstinendum esse a sanguine & suffocatis, seu dapibus, quæ Idolis immolatæ essent; quod nihil amplius, quam disciplinæ, externique regiminis caput erat. Porro super propositis his rebus omnibus statnendi facultas conciliis negari non posset, quin eadem Ecclesiæ ipsi, & Episcopis univèrsis, ubicunque tandem degerent, negaretur, sua nempe dignitate, suoque Judicium titulo, iisdem adempto: quoniam concilia Ecclesiam exhibent, & Episcopi, si verè Judices sunt, institutione divina, in religionis negotiis, non minus conjunctim, quam separatim ejusmodi sunt.

Sentiret etiam perperam de potestatis Episcoporum amplitudine, eorumque officeret libertati, qui diceret eos non posse in conciliis, nisi de rebus agere, quarum gratia peculiariter convenerunt. Plurimorum vel generalium conciliorum Acta contrarium evidentè evincunt; nos è millibus uno in id exemplo contenti erimus. Generale primum Nicænum concilium non alia de causa convocatum fuerat, quam ut Arii damnaret hæresin, certumque super Paschate diffidium componeret; viginti tamen de disciplina canones edidit, quos Ecclesia tamquam leges religiose servandas suspexit.

Possunt etiam concilia adhibere, & consecrare certa quædam vocabula, certas formulas, seu loquendi rationes quasdam, quæ veluti propria vox, & fidei regula sint; & quia contrariorum eadem, quod ajunt, ratio est, eo quoque iure gaudent, ut peculiare quasdam formulas, seu locutiones proscribant, utpote quæ propria erroris nomina, & formulæ sunt. Verba, quæ super dogmatibus fidem exprimunt, ex Ecclesiæ penu sunt: quia ad ea statuenda, aut servanda, Christi que Domini vocem, & doctrinam ab ea, quæ pseudoapostolorum est, discernendam plurimum faciunt. Ita quidem Nicænum concilium primum consecravit vocabulum *omousion*, videlicet consubstantia-

tiale, ut Filii cum Patre perfectam æqualitatem exprimeret, quam Ariani negabant; & nomine *Theotokon* usa est Ephesina synodus, ut sanctam Virginem vere Dei matrem esse significaret contra Nestorianos, qui augustam hanc prærogativam eidem adimere conabantur; & quoniam Apostolus nobis mandat, ut *profanas vocum novitates vitemus*, nova verba scilicet, novum sermonem, novas formulas, quæ diffeminando, inculcandoque errori mirum in modum inserviunt; liquido constat conciliis non minus ejusmodi venenatas locutiones damnandi, quam errores ipsos, quos eadem continent, insinuantque, proscribendi jus esse.

Ad ea quod attinet, quæ mere civilia, ac temporalia sunt, de his quidem ut ipsa per se judicent, concilia nil juris obtinent, cum ea, quam a Christo Domino institutore acceperunt, æque atque Ecclesie, quam repræsentant, potestas non nisi spiritalis potestas sit, quæ non alio, quam ad animarum sanctificationem in hac mortali vita, earundemque æternam salutem in altera, per cohortationes, documenta, & Sacramentorum administrationem refertur. Agere tamen concilia de temporalibus rebus possunt, quæ ad eorum tribunal, ut ibidem judicentur, libere deferuntur; possunt id etiam facere, cum mixti quidam cœtus sunt, & partim Episcopis, partim Principibus, dominis, & magistratibus sæcularibus constant, cujusmodi fuerunt conciliorum plura, quæ nono, decimo, & undecimo sæculis habita sunt. Eodem quoque jure concilia pollent, cum ii, qui ea constituunt, iisve præsent, duplici spiritalium, ac temporalium Principum titulo insigniti sunt.

---

## CAPUT VI.

*De iis, quorum est negotia, quibus Conciliorum materies continetur, proponere, & concludere.*

**C**onciliorum Præsidibus negari non potest negotia proponendi jus, quæ eorum materiem, propositumque finem constituunt. Rectus id sensus dicat, & constans conciliorum mos ad amissum cum ratione cohæret. Hoc tamen eorum jus, qui conciliis præsent, non est ex eorum numero, quæ ex-

clusiva dicuntur, quandoquidem certum est, Episcopos cæteros una cum iis participes ejusdem esse, semperque id libertatis obtinuisse, ut in conciliis, quibus intererant, ea proponerent, super quibus eorumdem cœtuum judicio, ac deliberatione sibi opus esse censebant. Cernitur id in Sardis, Carthaginisque conciliis, quin alia commemorantur. Fecit persuasio hæc, ut in Tridentini concilii sessione prima, Pio IV. Ecclesiam regnante, ægre ferrent Episcopi Legatos usos esse nova formula ad illud usque tempus ignota, *proponentibus legatis*, peterentque eorum non pauci, ut eadem supprimeretur tamquam Episcoporum juri, & possessioni contraria, qua ipsi gaudebant, ut res proponerent, quas Ecclesie bono utiles, aut necessarias judicarent. Super hujusmodi significationibus, Legati, per Actum concilii fragmentis insertum, declararunt eam formulam nihil incommodi seu rebus hæctenus gestis, seu legitimæ Episcoporum potestati allaturam.

Ad negotiorum, in quibus ut in propria materie concilia versantur, decisionem, & conclusionem quod spectat, hæc quidem semper ad eos sanctos cœtus pertinuerunt, qui nunquam non definite pronunciarunt, & quorum nomine definitiones inscriptæ fuerunt: *Sancta synodus definivit; universum concilium dixit; ab universis Episcopis dictum est; placet universis Episcopis*. Consuetudinem hanc, primum, in Concilio Lugdunensi, an. 1245. mutavit Papa Innocentius IV. qui induxit novam formulam, secundum quam definitiones inscribuntur Papæ nomine, cum concilii approbatione: *Innocentius, sacro approbante concilio*, &c. Cardinalis Alliacus, Cameracensis Archiepiscopus, in suo de Ecclesie auctoritate Tractatu, memoriæ prodit hanc novam formulam magnopere Constantiensis concilii, cui ipse intererat, Patribus displicuisse, & negotio in deliberatione posito, se quidem una cum aliis pluribus in ea fuisse sententia, ut ex usu veteri pronunciaretur; quod tamen locum non obtinuit. Nova igitur formula probari potest, sed ea tamen adhibita circumspectione, ut ne propterea quispiam imaginetur Papam unum, & unicum quæstiones decidere, nec Episcoporum suffragium requirere, nisi tanquam consilium, aut saltem tanquam approbationem, seu con-

consensionem quamdam, a qua stricto jure abstinere posset, quæque in Episcopis necessariorum Judicum titulum, perinde ac jus pronunciandi, judicandique definite cum Papa, minime consequeretur.

---

## CAPUT VII.

### *De iis, qui voce gaudent in Conciliis.*

**T**riplex distinguitur vox, seu suffragium; vox definitiva, seu decisiva, & deliberativa; vox consultativa, seu consilii; & vox honoraria, seu decentiæ, & honoris.

Definitiva seu decisiva, & deliberativa vox nihil est aliud, quam definite cum auctoritate judicandi potestas. Vocis, seu suffragii genus hoc ad Judices tantum pertinet.

Consultativa, seu consilii vox est facultas dicendi sententiam super aliqua re, sine auctoritate tamen, & sine jure decidendi, finiendique quæstionem. Hujus generis vox, seu suffragium convenit Jurisconsultis, & generatim omnibus doctis viris super iis rebus, ad quas eorum notitiæ referuntur,

Ea demum est honoraria vox, quæ cuiquam ob eminentem, qua exornatus est, dignitatem conceditur. Hæc Regibus, Reginis, &c. concedi potest.

Nos in præsentia de voce solum deliberativa loquimur, quoad negotia mere Ecclesiastica, cujusmodi sunt, quæ fidem, mores, Sacramenta, &c. spectant. In eo igitur est positus quæstionis status, 1. an laici in conciliis super negotiis mere Ecclesiasticis, seu spiritualibus deliberativa voce gaudeant; 2. an secundi ordinis clerus una cum primi ordinis clero, seu Episcopali corpore, hujus juris particeps sit.

#### §. I.

#### *Gaudentne Laici deliberativa voce in Conciliis, quoad negotia mere Ecclesiastica?*

Id afferunt Protestantes; contrarium, ut fidei articulum, propugnant Catholici, probantque e sacra scriptura; e Patribus, ex uniformi, & constanti Conciliorum præxi, ex Christianorum Principum testimonio, & ex theologis rationibus pluribus.

## SACRA SCRIPTURA.

I. Non ad laicos, sed solum ad clericos Christus Dominus hæc verba retulit: *Quaecunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in caelo; & quaecunque solveritis super terram, erunt soluta & in caelo;* (Matth. XVIII.) itemque hæc: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia, quaecunque mandavi vobis; & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi;* (Matth. XXVIII.) hæc deum alia: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit.* (Luc. X.) Hæc de causa nos docet S. Paulus Deum sua in Ecclesia posuisse quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas; alios autem pastores, & doctores ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem Corporis Christi . . . . in unitatem fidei, & agnitionem Filii Dei . . . ut jam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinae . . . . in astutia ad circumventionem erroris. (Ephes. IV.) Certum est, & id sane demonstrant allata verba, ad fidei unitatem, integritatemque servandam, ad schismatum, & hæresum impetum reprimendum, ad erudiendos, regendos, & sanctificandos homines, Christum Dominum sua in Ecclesia, tamquam in bene instituto corpore, statuisset discrimen status, ordinemque, secundum quem alii jubere, alii parere debent; alii pastores, & doctores, oves alii, & discipuli sunt; si enim omnes pastores sunt, ubinam oves erunt, ac si omnes magistri sunt, & doctores, ubinam erunt discipuli? Nec minus certum est, Christum Dominum non omnes promiscue laicos, sed suos tantum apostolos, suosque discipulos allocutum esse per ea verba, quibus ligandi, & solvendi, cum auctoritate docendi, sacramenta ministrandi, & fideles regendi, sub Magistrorum, Doctorum, Pastorum, Dispensatorum ejus Mysteriorum titulo, potestatem iisdem tribuit. Certum præterea est, non nisi ad pastores, quos Christus Dominus ad Ecclesie suæ regimen statuit, pertinere eam reapse regere, instituire, edocere non sine auctoritate, superque iis rebus omnibus, quæ quoad fidem, mores, ac disciplinam, ad eamdem

dem spectant, definite pronunciare. Certum ergo, quod inde fit consequens, etiam est; laicos in conciliis deliberativa voce nequaquam gaudere; cum enim hæc deliberativa vox nihil demum aliud fit, quam de fide, de moribus, de disciplina, deque aliis rebus omnibus ad Ecclesiam spectantibus definite, & cum auctoritate judicandi potestas, seu jus: hæc eademque potestas, hoc idem jus suapte natura secum trahit Magistri, Doctoris, Pastoris, Administratoris Ecclesiæ officium, & qualitatem, ab iisque sejungi nequit.

### ECCLESIÆ PATRES.

II. S. Irenæus, libro quarto adversus Hæreses, suam in hæc verba mentem aperit: *Eis, qui in Ecclesia sunt presbyteri, obaudire oportet, his, qui successionem habent ab Apostolis, sicut offendimus . . . hi enim fidem nostram custodiunt . . . & Scripturas sine periculo nobis exponunt.* (Cap. 26. & 33.)

Magni nominis Osius, Cordubensis Episcopus, ad Constantium Imperatorem ita scribebat: *Ne te rebus misceas Ecclesiasticis, nec nobis his de rebus præcepta mandes, sed a nobis potius hæc edifcas. Tibi Deus imperium tradidit, nobis Ecclesiastica concedidit; ac quemadmodum, qui tibi imperium subripit, Deo ordinanti repugnat; ita metue, ne, si ad te Ecclesiastica pertrahas, magni criminis reus fias. Reddite (scriptum est) quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Neque nobis igitur terræ imperare licet, neque tu, o Rex, adolendi habes potestatem.* (Epist. ad Constantium Imper. apud S. Athanas. Tom. I. p. 37L.)

Non aliter S. Ambrosius ad Imperatorem Valentinianum juniorem scribebat; en hujus sancti Archiepiscopi, & Ecclesiæ Doctoris verba: *Quando audisti, clementissime Imperator, in causa fidei laicos de Episcopo iudicasse? . . . Certe, si vel Scripturarum seriem divinarum, vel vetera tempora retraxerimus, quis est, qui abnuat, in causa fidei, in causa, inquam, fidei, Episcopos solere de Imperatoribus Christianis, non Imperatores de Episcopis judicare?* (Epist. 21.)

Consuli possunt S. Ignatius in suis Epistolis, Tertullianus in suo de Præscriptionibus Tractatu, Sanctus Athanasius,

S. Gregorius Nazianzenus ; S. Joannes Chrysoſtomus , S. Hieronymus , S. Auguſtinus , omnes ad unum Patres ; certo que conſtabit eos unanimi conſenſione docere, Eccleſiaſticæ judicia ad Eccleſiæ paſtores tantum , nullaque præſertim ratione ad laicos pertinere.

### C O N C I L I A .

III. Conciliorum uniformis, & conſtans praxis , a primo ad poſtremum uſque , in clericorum favorem contra laicos deponit: quoniam eorum nullum in medium afferri poteſt, in quo his quidem deliberativa vox in negotiis mere eccleſiaſticis fuerit ; quod aliunde derivari non poteſt, quam ex eo quod concilia perſuaſum ſemper habuerint in ſua ipſorum poteſtate non eſſe, jus laicis tribuere, quod ipſi a Chriſto Domino donati fuerant ; atque id ſane, cum occaſio ſe obtulit, Chriſtianos Principes ingenuè fateri non puidit. Cum Donatiſtæ, qui ab Episcopis damnati fuerant, ad Conſtantinum Imperatorem appellarent, ut eos ipſe judicaret, hic Princeps hoc iis præclarum reſponſum dedit: *Petitis a me in ſeculo iudicium, cum ego ipſe Chriſti iudicium expeſtem*; hac reſponſione ſignificare volens, ut Optatus Milevitanus, & S. Auguſtinus animadvertunt, cauſarum mere eccleſiaſticarum iudicem ſe non eſſe. Imperator Theodoſius junior, Candiſianum Comitem, ad Ephelinum concilium mittens, ita concilii Patres alloquitur, in ſua ad eosdem Epistola: *Candiſianum. . . . Comitem. . . . ad ſacram veſtram ſynodum abire juſſimus, ſed ea lege, & conditione, ut cum quaſtionibus, & controverſiis, quæ circa dogmata fidei incidunt, nihil quicquam commune habeat; nefas eſt enim, qui Sanctiſſimorum Episcoporum catalogo adſcriptus non eſt, illum eccleſiaſticis negotiis, & conſultationibus ſe ſe immiſcere.* (Epist. 43.)

### R A T I O N E S T H E O L O G I C Æ .

IV. Theologia nobis ſuppeditat longe plurima rationum momenta, quæ evincunt, laicos ad deliberandum in rebus mere eccleſiaſticis ineptos eſſe; nos ex earum præcipuis nonnullas proferre contenti erimus.



1. Sacrarum, profanarumque, spiritualium, ac temporalium rerum distinctio nititur ipsa natura, quæ duo hæc rerum genera, quarum alia profus vis, & ratio est, segregat, confundique, ac permisceri vetat. Eodem ergo fundamento nititur distinctio, quæ inter rerum sacrarum, & spiritualium ex una parte, & profanarum, ac temporalium, ex alia, ministros interest; atque hæc duo ministeria confundere velle, nihil est aliud, quam id, quod sacrum est, cum eo, quod profanum, per mixtionem naturæ contumeliosam, & rerum essentia contrariam confundere.

2. In omnibus bene institutis societatibus, secundum naturæ instinctum, semper homines a cæteris distincti, & peculiariter divinitatis cultui, religionis exercitationi, negotiisque ad eam pertinentibus addicti, consecratique extiterunt; quod sane in omnium, per universum terrarum orbem, populorum, & religionum historia perspicitur. Necessaria ergo rerum consecratione fit, ut aut in Christiana societate, quemadmodum in cæteris omnibus, adsint homines, peculiariter Dei cultui consecrati, & religionis negotiis addicti, mancipatique, aut ejus institutor Christus Dominus minus sapiens, minusque illustratus fuerit, quam reliqui omnes legislatores, vel imperiorum, rerum publicarum, societatumque quarumlibet fundatores.

3. Sunt potestates in terris duæ, spiritualis una, temporalis altera. Utrique suum in Dei ordine commune fundamentum est, & evidenter utramque designant sacræ Litteræ. Ita sane sacri Codices ipsi, qui nos docent, nostrum Servatorem Deum esse, nos quoque monent, eundem efficere, ut Reges regnent, iisque, quicquid habent potestatis, & auctoritatis, communicare: *Per me Reges regnant.* (*Proverb. VIII. 15.*) Deus porro, qui duas, quas diximus, potestates statuit, earum quoque ministerium, earumque ministros, quoad earundem vim, earundemque finem, distinxit. Spiritualis potestatis intima vis, & finis est, id, quod internum homini est, moderari, justitiæ amorem ei inspirare, eum sanctificare, ad æternamque felicitatem veluti manu ducere, eundem docendo, cohortando, ligando, aut solvendo

vendo in animi, & conscientiae recessu, seu interiore parte Temporalis potestatis finis est, publicam inter homines tranquillitatem factam tectam servare, quin ab eorum arcani dispositionibus, & consiliis hac in re pendeat, & ad id obtinendum, vim, & poenas, prout res tulerit, adhibere. Hæc inter potestatum duarum, temporalis scilicet, ac spiritualis, rationem ipsam, finemque discrimina in causa fuerunt, ut earum ministeria, & ministros Deus separaret: quia spiritalem Potestatem, quæ, quod intus est, moderatur, quæque se in animum per suavitatem solum, charitatemque insinuare potest, a ministris exerceri necesse fuit, qui distincti ab iis essent, penes quos temporalis potestas est, quæ se poenarum, suppliciorumque terrore instruit, munitque, ut externum ordinem tueatur. Hæc ergo ministeriorum, ministrorumque distinctio essentialis est duarum potestatum fini, rationi, & statui conformis, earumque communis Auctoris jussu, sapienterque copulatas dispositiones necessario consequitur.

4. Judicare non potest, leges ferre, constitutiones edere in Ecclesia, super fidei, morum, disciplinæque negotiis, qui auctoritate, ac jurisdictione caret; id evidens est: quoniam prima in legislatore, & judice ad ferendas leges, & pronuntianda judicia, requisita conditio est legitima auctoritas, sine qua quascunque luberet leges sancire, & quæcunque judicia pronuntiari possent, nulla essent ipso jure, nullamque haberent obligandi vim; jam vero laici nullam jurisdictionem, nullam auctoritatem obtinent in Ecclesia, aut saltem non ea pollent, nec pollere possunt auctoritate, quæ ad decidendum in fide, moribus, disciplina, universim, in negotiis mere ecclesiasticis necessaria est: quia ejusmodi auctoritas suam sumit originem in sacerdotio, in officio, & qualitate pastoris, in docendi, ligandi, & solvendi potestate; hoc autem sacerdotio, hac qualitate, hoc officio pastoris, hac docendi, ligandi, & solvendi potestate non jam laicos, sed suos apostolos, suosque discipulos tantum, & in horum personis, eorundem successores, ministros, eorum instar, Ecclesie, Deique mysteriorum dispensatores Christus Dominus insignivit. Laici ergo, in negotiis  
mere

mere ecclesiasticis, judicare, leges ferre, constitutiones edere, & quod inde consequitur, deliberativa voce in conciliis gaudere non possunt; qua sane si gauderent, quæ non inde incommoda sequerentur? Quid non perturbationis, confusionisque pareret in concilio multitudo laicorum, quos ad illud acciri oporteret? Quam aless, ac salebrarum plena res, super mysteriis intellectu difficilioribus, superque purioria morum scientiæ principiiis, decisiones exponi, & accommodari eorum capti, qui tamen officii vi, quod in conciliis obirent, ita comparati esse deberent, ut de his adeo subtilibus argumentis ipsi deciderent? Quæ ambiguitates, quæque animorum hæsitaciones, ut constaret, utra pars superaret in ea facti specie, in qua laici, numero superiores, ab Ecclesiasticis dissentirent?

#### PROTESTANTIUM OPPOSITIONES.

I. Oppositio. Concilii Hierosolymis ab Apostolis celebrati synodica Epistola hanc inscriptionem præfert in græco textu: „Apostoli, & Seniores, seu Presbyteri, & Fratres,“ Omnes ergo fideles, seu laici, seu clerici, qui concilii tempore Hierosolymis versabantur, ei interfuerunt, in eoque profus, ut Apostoli, opinati sunt.

Responso. Versio vulgata legit: *Apostoli, & Seniores Fratres*, absque particula, *&* ante *Fratres*; & hæc quidem lectio græco textui præferenda est: quippe quæ in melioribus, & vetustioribus manuscriptis codicibus reperitur, cujusmodi est manuscriptus codex Alexandrinus, qui antiquissimus omnium est, qui supersunt. Vox ergo *Fratres* et *seniores* addita absque intermedia particula, *&*, solum proinde Presbyteros, *seniores Fratres*, non autem laicos significat. Firmatur ex eo vulgatæ Versionis lectio, quod in Actorum capite XV. quo Hierosolymitani concilii historia continetur, memoriæ proditur, 1. Paulum, & Barnabam ad apostolos, & ad presbyteros missos fuisse; 2. apostolos, & presbyteros coivisse; 3. Paulum, & Silam servanda mansisse dogmata, quæ apostoli, & presbyteri definierant, nulla in his locis tribus mentione laicorum facta. At, facta hypo-

hypothefi, græci, qui nunc extat, textus lectionem cum veritate congruere, nec librarii, aut correctoris mendum esse id unum confequens fiet, Hierofolymitano concilio laicos tamquam auditores, non vero tamquam iudices interfuiſſe: quandoquidem ſubſecuta concilia, nobis ne unum quidem laicorum exemplum exhibent, qui ad eorum aliquod, Judicum titulo, recepti fuerint.

II. Oppofitio. S. Paulus, in primæ ad Corinthios Epistolæ Capite V. omnibus Corinthi fidelibus, indifcriminationem, mandat, ut conveniant, & hominem in ceſtu pollutum, qui iis dedecus afferebat, Satanz tradant. hoc eſt, communionem privent. Id probat laicos excommunicandi, adeoque in conciliis iudicandi jure pollere:

*Reſponſio.* Quamvis ad omnes generatim Corinthios ſuam S. Paulus Epistolam mittat, eidem tamen Apoſtolo non ea mens eſt, ut in eum inceſtus reum omnes excommunicationis ſententiam pronuntient; id unum vult, Eccleſiæ miniſtros eam pronuntiare, omnes autem ejus æquitatem profiteri, eique ſe ſubdere.

III. Oppofitio. Fidei, & morum cauſa laicos æque, ac clericos afficit, eamque proinde ab utriſque pertractari, ac iudicari neceſſe eſt; quod eo fit verius, quod, hoc in genere, nihil aliud requiritur, quam ſcientiæ neceſſarius gradus, ut quiſpiam traditionis, ſententiæque communis ſuper fide, ſuperque moribus teſtis fit; hæc autem ſcientia ſe multo magis paſſim in laicis, quam in Episcoporum ingenti numero prodiſt.

*Reſponſio.* Falſum eſt, in univerſum, eos omnes, quorum intereſt, poſſe cauſam agere, & iudicare; ſi enim res ita ſe haberet, omnes, & ſingulæ, quarum intereſt, partes in ſua ipſarum cauſa iudices eſſent. Ergo iudicandi munus, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus negotiis, ad eos tantum pertinet, qui iudicis officio funguntur; ejuſmodi eſt a Deo ſtatutus ordo. Nihil refert laicos aſſeſſe, qui ſcientia, & ſapientia nonnullos Episcopos antecedant; hæc emolumenta, quibus præſtant, characteri, ac dignitati, cujus expertes ſunt, inhærens jus iis tribuere non poſſunt. Quam  
multi

multi caudidei, jurisque consulti sunt longe sapientiores, doctioresque, quam iudices, & consilarii! Num propterea quispiam dixerit eos posse suis e sedibus hos dejicere, aut saltem cum iisdem sedere, conjunctis suffragiis iudicatos? Præterea religionis causa laicos non eadem ratione, atque Episcopos afficit, eos quidem tamquam discipulos, ac tamquam oves, hos autem tamquam magistros, pastores, iudices, & legislatores afficit; ita sane, Episcopi in conciliis non modo ut traditionis, communisque sententiæ testes, verum etiam ut magistri, pastores, iudices, & legislatores adsunt. Tamquam testes per excellentiam, cum auctoritate testantur doctrinam, qua de agitur, ei consonam esse, quam eorum Ecclesiæ ab Apostolis acceperunt. Tamquam magistri, docent missionis vi, quam obtinent a Christo Domino. Tamquam pastores, e Spiritus Sancti mandato suum quisque gregem pascunt, & regunt. Tamquam iudices, ex officio, ac per jus eorum dignitati addictum pronuntiant. Tamquam legislatores, leges condunt, quæ obligandi vim habent. Quis non videt has prærogativas non puris, putisque fidelibus, sed solis Ecclesiæ ministria a Christo Domino collatas fuisse?

*IV. Oppositio.* Concilia repræsentant Ecclesiam, quæ non solum e clericis, sed etiam e laicis coalescit, & constat. Deliberativam vocem laicis adime; tum vero concilia non amplius Ecclesiam, sed solum Ecclesiæ partem, & eam quidem minorem repræsentabunt.

*Responsio.* Universam Ecclesiam satis pastores exhibent, quos Christus Dominus ad eam regendam instituit, ea prorsus ratione, qua per eos exhibetur ditio, qui ejus administrationi præfecti sunt, spectata regiminis forma, quæ ejus propria, & peculiaris est. Hi quidem leges sanciant, quæ publicæ leges sunt, quæque totam aliquam nationem obligant, tametsi populum, quæ major est nationis pars, minime consuluerint. Quidni Ecclesiæ, ejusque legum sit eadem ratio? Nonne, Exodi *cap.* 19. legimus universum populum Moyse respondisse, quamvis populi seniores, ac principes tantum acciti essent, & respondissent? Nonne etiam Regum

*lib.*

lib. 3. cap. 8. convenisse dicitur universus Israel, *omnis Ecclesia Israel*, licet cœtus non nisi ex senioribus; ex tribuum primoribus, & ex familiarum capitibus confatus esset?

V. *Oppositio.* Sanctus Cyprianus in duodecima ad suum populum Epistola, super nonnullis presbyteris, qui Ecclesie negotia male administrabant, se rediturum promittit, additque: *Tunc examinabuntur singula presentibus, & judicantibus vobis.* Idem in Epistola 28. de subdiaconis duobus, & acolytho verba faciens, qui persecutionis tempore lapsi erant, hæc habet: *Cui rei non potui me solum iudicem dare. . . . & hæc singulorum tractanda sit, & limanda plenius ratio, non tantum cum collegis meis, sed cum plebe universa.* S. Ambrosius in sua ad imperatorem Valentinianum Epistola loquitur in hæc verba: *Causam fidei in Ecclesia agendam quis abnuat? Si quis confidit, huc veniat. . . . iste populus iudicat, cujus in corde lux divina est, non humana est; lex non atramento scripta, sed Spiritu Dei vivi. . . . Sed Aucentius sciens non ignarus vos esse fidei, vestrum refugit examen.* Hi textus probant laicos fidei, rerumque spiritualium iudices esse.

*Responsio.* S. Cyprianus eam regulam sibi statuerat, ut nullum alicujus momenti negotium sine sui cleri, sui que populi consensione, sententiaque dirimeret, adeoque mirum videri non debet ab eo iudicium quoddam iisdem tribui quoad negotia, quorum gratia eos convocabat; at sedulo animadvertendum est, ejusmodi iudicium nec necessitatis, nec auctoritatis, & jurisdictionis, saltem quoad populum, sed opinionis, sententiæ, consensionis, & consilii purum putumque iudicium esse. Ita S. Cyprianus se se gerebat studio permotus, quo populum sibi concreditum prosequeretur, & ut eum honorifice haberet, quemadmodum ipse testatur, *honoris plebi suæ exhibendi gratia*; non autem quod crederet ita sibi factu opus esse, aut quod cogitaret populo cui, præerat, peremptorii suffragii jus in Ecclesiasticis cœtibus esse; atque hinc ejus effatum illud: *Ecclesia est in Episcopo*; hinc ipse concilia semper *Conventus Episcoporum*, nunquam vero laicorum appellat; hinc denique nunquam laici in concilio- rum ullo, quibus hic sanctus Doctor interfuit, deliberativam vocem

vocem obtinuerunt. Eadem adhibenda responsio est S. Ambrosii, aliorumque Patrum textibus, qui afferunt, fidei causas agi consuevisse, coram populo, tamquam iudice, *adstante, & judicante populo*. Utique populus iudex erat in publicis disputationibus, quas Catholici cum hæreticis agitabant, præsentente ipso, non ita quidem, ut cum auctoritate decisivam iudicium super discussis capitibus pronunciaret, sed ita solum, ut catholicis veritatibus acquiesceret, earumque triumpho applauderet; iudex erat, & reapse iudicabat, non per auctoritatem, ac jurisdictionem, pastorum instar, qui Ecclesiæ regimini præpositi erant, sed per convictionem, approbationem, assensionemque.

Id ergo pro fidei articulo habendum est, laicos in conciliis deliberativa voce carere, quia scilicet, id est fidei dogma, quod evidenter in sacris literis, traditione, Patribus, Theologis, Ecclesiæ definitionibus, & quoties laici id sibi juris arrogare voluerunt, reclamationibus continetur. Est hæc Parisiensis theologicæ Facultatis sententia, quæ tamquam hæreticam, sequentem Antonii de Dominis propositionem damnavit: *Consensus totius Ecclesiæ in aliquo articulo non minus intelligitur in laicis, quam etiam in presbyteris, & prælatis; sunt enim etiam laici in Ecclesia, imo ex Ecclesia, ipsiusque solidam, & majorem partem constituunt. Hæc propositio, inquit Facultas, est hæretica, & status Ecclesiæ perturbativa, quatenus ad fidei propositiones statuendas consensum laicorum requirit*. Quod si veterum Canonistarum, Theologorumque non pauci hanc propositionem, tamquam scholæ opinionem tantum, quæ asseri, aut negari possit, spectare videntur; e quorum numero sunt Petrus Alliacus, Matthias Ugolinus, aliique, id propterea fit, quod iidem plura fidei dogmata, tamquam scholæ opiniones pertractent, non quasi persuasum habeant, eadem dogmata ad fidem non pertinere, sed quia, exercitationis solum, ac disputationis in modum, sibi de iis agendum proponunt. Iidem auctores explicatione indigent, etiam cum dicunt, laicis deliberativam vocem concedi posse, in iis ipsis conciliis, quæ ad pertractanda fidei negotia, & alia mere spiritalia, coacta sunt. Verum id quidem est de voce, seu suffra-

gio honoris, & decentiæ, non autem de voce deliberativa, seu suffragio decisivo: quia laici, quemadmodum probatum est, hujus sanè vocis, seu suffragii impotes omnino sunt.

§. II.

*Gaudetne deliberativa voce in Conciliis secundi ordinis Clerus?*

Per secundi ordinis clerum, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, & inferiores clerici intelliguntur; quæriturque, an hi in conciliis provincialibus, nationalibus, & generalibus, divino jure, deliberativam vocem obtineant; neque enim de conciliis dioecesanis, *Synodorum* nomine, quod iisdem remanet, notis hoc loco agitur.

*D E P R E S B Y T T E R I S.*

Super quæstione, quæ præ manibus est, præcipue opiniones quinque, ad presbyteros quod attinet, numerari possunt.

Prima, quæ Gersonis, Almanii, aliorumque plurium Theologorum est, in eo versatur, ut simplicibus presbyteris, ac potissimum parochis deliberativam vocem in conciliis tribuat, seu jure divino, quæ nonnullorum sententia est, seu ex laudabili, legitimeque præscripta consuetudine, sed cum subordinatione tamen; ita scilicet, ut Episcoporum decreta valida sint, independenter a presbyterorum suffragiis, liberumque conciliis sit admittere presbyteros ad suffragia conferenda, eosdemve rejicere.

Docet opinio altera, jure divino, & ex ordine, solos Episcopos in conciliis deliberativa voce gaudere; presbyteris autem vocem tantum consultativam ibidem esse, eosdem tamen deliberativa voce pollere posse, siquidem concilio visum fuerit, hanc ipsis concedere. Ex hac opinione, presbyteri, Cardinales, Episcopi electi, & non consecrati, Abbates jurisdictione quasi Episcopali pollentes, Episcoporum absentium deputati, voce deliberativa gaudent, suntque iudices proprie dicti, sed ex Privilegio.

Si tertiæ opinionis fautoribus fides, presbyteri, divino jure, fidei iudices sunt, ut Episcopi, vocatique, horum  
instar,



inter, per eandem auctoritatem, ut definiant, & Ecclesiam regant; ac Presbyterianorum quidem hic error est.

Ex opinione quarta, distingui debet radicalis, ut vocant, seu fundamentalis, in fidei negotio, judicandi potestas, & hujus potestatis exercitatio. Simples presbyteri, in ordinatione, radicalem, seu fundamentalem, in fidei negotio, judicandi potestatem omnes, & singuli susceperunt; & ob hanc sane causam, radicalis potestas hæc dicitur etiam *potestas ordinis*. At hujus potestatis exercitationem, usumve, aut ejus exercendi jus haud receperunt; & ad Episcopos tantum pertinet id juris iisdem concedere, siquidem, ad Ecclesie bonum, expedire crediderint; perinde foret ac presbyteri, seu sacerdotes radicalem potestatem administrandi Sacramenta Poenitentiae, & Matrimonii in ordinatione recipiunt, quamvis eam valide exercere non possint, sine Episcoporum venia, & approbatione, qui iis jurisdictionem ad id necessariam conferunt. Est hæc complurium Theologorum, & Canonistarum, eorumque universim omnium sententia, qui presbyteros asserunt sexaginta duobus discipulis successisse, quemadmodum Episcopi Apostolis duodecim successerunt.

Sunt denique Auctores, qui putent solos Episcopos in conciliis, seu quoad radicalem potestatem, seu quoad ejus exercendæ jus, vel quoad ejusdem potestatis exercitationem, usumve, deliberativa voce pollere. Quamobrem, ex his auctoribus, Episcoporum deputati, Episcopi electi, & non consecrati, Cardinales, Abbates consultativam solummodo vocem obtinent; cumque apud Historicos legitur, eos in conciliis deliberativam vocem obtinuisse, id debet intelligi de voce deliberativa minus proprie dicta, quæ a voce consultativa non differt, nisi nomine, quæque nihil est aliud, quam honoris, & indulgentiæ suffragium, quod etiam laicis concedi potest. Nos quidem sentimus, Episcopos, & hos tantum deliberativa voce in conciliis gaudere, simplicibus autem presbyteris, consultativam tantum vocem ibidem esse.

Quod dicimus, his probationibus confirmamus.

## PRIMA PROBATIO.

*Conciliorum Auctoritas, & Praxis.*

1. Afferunt Concilia, disertis verbis, fidei, & ecclesiasticorum negotiorum judicem, præter Episcopos, esse neminem. Concilium Alexandrinum, an. 340. ex Episcopis circiter centum conflatum, in causa S. Athanasii, Eusebianos arguit, qui in concilio, quod in eum S. Doctorem coegerant, laicorum ministerio usi essent, cum ejusmodi causæ non nisi ad Episcopos pertinerent: *Si enim sibi solis, utpote Episcopis, judicium adscribebant, quid opus erat comite, & militibus?* (Tom. I. Hard. Collect. p. 579.)

In Concilio Chalcedonensi, Ægypti Episcopi, semel & iterum exclamarunt: *Petimus, superfluos foras mitti; Synodus Episcoporum est, non clericorum. Petimus, superfluos foras mitti; Imperator Episcopos vocavit; Synodus Episcoporum est.*

In provinciali Concilio Burdegalensi, an. 1624. legitur censura hæc: *Sacro approbante Concilio, decretis ultimi concilii inhaerentes, opinionem quorundam, qui ausi sunt asserere, præter Episcopos, quosdam etiam alios, habere vocem decisivam in Concilio provinciali, ut erroneam judicamus.* (Ibid. Tom. XI. p. 122.)

2. Concilia Episcopis mandant, gravioribus indictis pœnis, ut ad hos sanctos coetus se conferant, aut, si minus adesse potuerint ipsi per se, Presbyterum, in sui locum, ad eos mittant; simplicibus autem presbyteris, non idem præcipiunt; quod argumento est, hos, tamquam ecclesiasticorum negotiorum judices, ab iis non spectari.

3. Conciliorum decreta tribuuntur Episcopis tantum, non item presbyteris, qui iisdem interfuerunt; quod evincit, presbyteros spectatos non fuisse tamquam judices in conciliis, & quasi ad eorum decreta definite contulerint. Videri possunt Concilia, Nicænum primum, Chalcedonense, & supsecuta, quæ de presbyteris ne mentionem quidem faciunt, licet horum aliqui semper, ac sæpe quamplurimi, in conciliis, ut in primo Nicæno ipso, adfuerint.

4. Ingens occurrit conciliorum numerus, in quibus nemo unus est, præter Episcopos, qui loquatur, qui decimat, & qui subscribat; aut si qui forte presbyteri in iisdem subscribunt; id hi quidem aliter, atque Episcopi faciunt. Ut exemplum afferam, in concilio Constantinopolitano, an. 448. Episcopi ita subscribunt: *Flavianus Episcopus Constantinopolis, definiens, seu judicans, subscripsi*; presbyteri vero subscribunt in hunc modum: *Andreas, presbyter, & archimandrita, subscripsi in depositione Eutyckis*, sine ulla prorsus additione, quæ iudicis qualitatem innuat.

5. Cum concilia hæresin aliquam impugnare, aut aliquod fidei caput statuere volunt, Episcoporum tantum auctoritatem proferunt, presbyterorum vero nunquam: quia nimirum, hos tanquam iudices minime spectant. Videri, inter alia, possunt concilia duo, Alexandrinum, an. 430. in Epistola ad Nestorium data, & Ephesinum, an. 431. in ejus ad Theodosium, & Valentinianum Imperatores Epistola.

6. Cum ad concilia pergebant Episcopi, non semper presbyteros, qui ipsi a comitatu essent, deligebant; nonnunquam diaconos, aut inferiores clericos sibi sumebant; quod sane probat presbyteris, divino jure, deliberativam vocem nequaquam suppetere: quoniam divinum jus dispensationem non patitur.

## SECUNDA PROBATIO.

### *Patrum Auctoritas.*

Ecclesie Patres non appellant nisi Episcopos, cum id agitur, ut statuatur aliquod fidei dogma, vel reprimantur hæretici, qui fidem impugnant. Non nisi Episcopos loquentes, deliberantes, judicantes, definiens in conciliis ostendunt. Eorundem sanctorum coetuum decreta non nisi Episcopis tribuunt, superque hoc multiplici rerum propositarum genere, nullam presbyterorum mentionem faciunt. Eos ergo, non spectant tanquam fidei iudices, ac tanquam deliberativa voce præditos in conciliis, quæ semper Episcoporum, nunquam autem presbyterorum coetus, conventusque ab iisdem patribus occupantur.

## TERTIA PROBATIO.

*Summarum Pontificum Auctoritas.*

Summi Pontifices, semper fenserunt, & declararunt, neminem, præter Episcopos, fidei judicem esse, ac voce deliberativa in conciliis gaudere. Videri possunt Papæ, Cælestinus I. in epistola ad Episcopos Galliæ, super nonnullis presbyteris, qui Semi-Pelagianorum errores ab Episcopis damnatos docebant: Gelasius; in Epistola ad Orientales; Vigilius, qui ecclesiastica negotia servanda esse testatur Episcoporum judicii, & id quidem, *juxta ecclesiasticum morem, juxta paternas traditiones, juxta omnem auctoritatem evangelicæ, apostolicæque doctrinæ*; (Tom. I. Concil. Hard. P. III.) Concil. Hard. p. 9. Ibid. T. X. & Labb. XV.) Clemens VII. Paulus IV. & Gregorius XIII. in eadem sententia sunt; horumque postremus, a Rothomagenfi Concilio consultus, an. 1581. super iis, penes quos esset in conciliis suffragii jus, respondit Abbates commendatarios, & Capitulorum deputatos, consultiva voce gaudere, & Episcoporum procuratores, voce deliberativa pollere posse, siquidem provinciali concilio placuerit.

## QUARTA PROBATIO.

In cleri cœtibus, an. 1615. 1655. & 1670. receptum, declaratumque fuit, Episcopos solos, de jure, potestatem habere de doctrina judicandi; deputatos secundi ordinis nulla in doctrinæ, morumque negotiis decidendi potestate instructos esse ipsos per se; eamque sibi arrogare non posse, nisi procuratorum provinciarum suarum vi; quod ipsa secundi ordinis cleri membra fateri non renuerunt. Petrus de Marca *Lib. II. de Concordia Sacerdotii, & Imperii*, Bossuetius, *Variationum lib. X.* Episcopi viginti octo in Scripto, quod an. 1717. Aurelianensi Duci, regni regenti obtulerunt; hi Præsules, aliique innumeri, conjunctis opinionibus, animisque, profitentur Episcopos, in fidei negotio, solos judices esse.

## Q U I N T A P R O B A T I O.

*Parisiensis Theologicae Facultatis, illustriorumque Theologorum auctoritas.*

Universitas Parisiensis, scribens ad Regem Carolum VI. an. 1396. ita loquitur: *Concilium generale, secundum formam juris, ex Prælati tantummodo celebrandum.* Theologorum celeberrimi, Canonistarum præstantissimi, doctique viri omnium maxime in ecclesiastica Historia versati, super hoc capite, non aliter sentiunt; ejusmodi sunt, inter alios, Cardinalis a Turrecremata, *Summæ theologicae cap. 14.* Matthias Ugonius, *Libro de Concilio universali.* Hallerius, in *Defensione Hierarchiæ Eccles. pag. 216.* Sanderus, *Histor. Schism. Regni Elizabeth; P. Alexander, in Saecul. V. art. 13. §. 4.* P. Thomassinus, in *Ecclesiæ Disciplina, Part. I. lib. 2. cap. 37. num. 11. & Parte II. lib. 3. cap. 64. adnotat. 15. n. 3.* P. Juvenius, *Tom. I. Institut. Theolog. Dissert. 4. art. 2. quæst. 3.* Bajus, in *Epist. ad Sablonium. Oper. Baji, Part. II. pag. 8.* Petrus Aurelius. *adversus Spongiam, p. 91.* D. Arnoldus in *Epist. dedicatoria Perpetuitat. Fidei ad Papam Clementem IX.* Tillemontius, & Fleurius, qui *cap. 13. tom. primi suæ Institutionis ad jus Ecclesiasticum:* „ Episcopus, ait, est solus judex ordinarius, & naturalis rerum omnium ad religionem spectantium; ejus est super fide, aut moribus quæstiones decidere. „

His addi potest auctoritas Romani Pontificalis, in quo continetur ordinationis forma ubique recepta. In Episcopi ordinationis formula dicitur: *Episcopum oportet judicare, interpretari, consecrare, ordinare, &c.* Cum in formula consecrationis presbyteri ne verbum quidem occurrat, quod judicandi potestatem innuat. Id autem discriminis undenam, nisi ex eo, quod fidei causas judicandi jus ad Episcopos tantum pertinet?

## S E X T A P R O B A T I O.

*Rationes Theologicae,*

1. Episcopi simplicibus presbyteris, divino jure, superiores sunt; id autem non esset, si simplices presbyteri deli-

berativa voce in conciliis gauderent; tunc enim eadem, atque Episcopi, judicandi auctoritate pollerent, & hæc æqualitas, in judicandi auctoritate, Episcoporum supra presbyteros superioritatem, ut Scholæ dicunt, & presbyterorum, quoad Episcopos subordinationem de medio funditus tolleret.

2. Si presbyteris esset, divino jure, in conciliis deliberativa vox, eorum saltem unum e quaque diœcesi ad ea vocari necesse esset; id porro in frequentibus conciliis, cujusmodi generalia concilia sunt, quæ ex omnibus Christiani orbis partibus coeunt, perturbationis multum afferret. Præterea presbyteri, utpote, in hac facti specie, citra omnem comparationem, multo plures numero, quam Episcopi, horum judicium abrogare possent. Concilia quoque, quin hac in re ab Episcopis omnino penderent, vacante potissimum episcopali sede, ipsi cogere, in iisque, super fide, moribus, ac disciplina, canones edere possent, qui legis vim obtinerent. Possent etiam Ecclesias regere, religionisque negotia finire, Episcopis inconsultis: falso denique dicerentur Cardinales, Abbates, & Generales Ordinis ex privilegio tantum, & Ecclesiæ consuetudine vocem deliberativam habere; haberent enim divino jure.

Qui porro puris, putisque presbyteris deliberativam in conciliis vocem, divino jure, tributam volunt, suam & ipsi opinionem aiti contendunt sacra Scriptura, &c.

## I.

*Sacra Scriptura.*

I. Cum Christi fidelium nonnulli, qui ex Judæa Antiochiam venerant, turbas conflasset, agentes, salvum posse neminem fieri, quin circumcisionem, cæterasque legales cæremonias servaret, hujus urbis fideles Paulum, & Barnabam ad Apostolos, presbyterosque Hierosolymis versantes miserunt, qui eos super hoc negotio, consulerent, Apostoli, & presbyteri convenerunt deliberaturi; *Convenērunt apostoli, & seniores ( seu presbyteri ) videre de verbo hoc. ( Act. XV. & XVI. )* Decreta fuit ab Apostolis, & presbyteris definitio: *Placuit apostolis, & senioribus . . . placuit Spiritui sancto, & nobis.*

lis. Apostolorum, & presbyterorum nomine scripta fuit synodica epistola: *Apostoli, & seniores fratres, his, qui sunt Antiochia.* Cum S. Lucas, Libri Apostolicorum Actuum auctor, de constitutionibus, in eo concilio editis, loquitur, eas truncat Apostolorum, & Presbyterorum mandata, seu praecepta, ab Apostolis, & a Presbyteris definita dogmata: *Perambulabat (Paulus) Syriam, & Ciliam confirmans Ecclesias; precipiens custodire praecepta Apostolorum, & seniorum (seu Presbyterorum). Cum autem (Paulus, & Timotheus) pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata, quae erant decreta ab Apostolis, & senioribus, (seu presbyteris,) qui erant Hierosolymis.*

Iidem presbyteri, qui Hierosolymitano concilio interfuerant, a S. Jacobo apostolo, & Hierosolymorum Episcopo, post annos septem, congregati, S. Paulo, rotundis verbis, significarunt se in Hierosolymitano concilio iudicasse: *De his autem, qui crediderunt ex gentibus, nos scripsimus iudicantes, ut abstineant se ab idolis, immolato, & sanguine, & suffocato, & fornicatione. (Act. XXI. 25.)*

Ex allatis textibus compertum fit, simplices presbyteros, in Hierosolymitano concilio, id egisse, quod egerunt Apostoli ipsi. Ad eos, prorsus ut ad Apostolos, ventum est, ut iudicarent; iidem, ut Apostoli, iudicarunt; eorum, omnino, ut Apostolorum nomine, synodica epistola scripta fuit; decreta iis ut Apostolis tribuuntur; ajunt demum ipsi, Apostolorum instar, se iudicasse. Deliberativam igitur vocem, in eo concilio, aut presbyteris fuisse, aut ipsis Apostolis deuisse, necesse est.

## I I.

## Concilia.

Simplices presbyteri deliberativam vocem obtinuerunt in Antiocheno concilio, an. 264. habito, in quo presbyter Malchus Paulum Samosatenum, Antiochenum Episcopum, qui Sabellianismum docebat, confutavit, & synodicae epistolae, post Episcopos, Eusebio teste, subscripsit. (*Lib. VII. Histor. Eccl. cap. 29. & 30.*) Eandem vocem obtinuerunt in

conciliis , Illiberitano , an. 304. Arelatenſi, an. 314. Illyrico, 372. vel 375. Mediolanenſi, an. 389. Romano, an. 390. in quo ſummus Pontifex Siricius, una cum presbyteris, Joviniani errores damnavit: Conſtantinopolitano, an. 448. Braſarenſi, an. 563. Toletano, Romano, Lateranenſi, an. 1215. Lugdunenſi, an. 1274. Conſtantienſi, Baſilienſi, quæ ad ſeculum decimum quintum ſpectant. Denique in aliis conciliis quamplurimis, ad Tridentinum uſque, an. 1563. abſolutum, & Rothomagenſe, an. 1581. quod Gregorium XIII. conſultuit, utrum Abbates, & Capitula deliberativam vocem habere deberent. Ex eo ſolum tempore, cleri ſecundus ordo deliberativa, tam in conciliis, quam in cœtibus, voce gaudere deſiit.

## I I I.

*Sancti Patres.*

S. Ignatius, in Epiftola ad Trallianos, presbyteris ait perinde atque apoſtolis Chriſti Domini neminem non ſubdi debere: *Neceſſarium eſt . . . ſubjici & presbyteris, ut apoſtolis Jeſu Chriſti.*

S. Cyprianus, in 71. ad Quintum. & 78. ſuum ad clerum Epiftolis, nos certos facit, ſuam ſe Eccleſiam conjunctim cum presbyteris rexiffe, nihilque auſum eſſe abſque iſdem presbyteris facere: *Quæ res, cum omnium noſtrum concilium, & ſententiam ſpectat, præjudicare ego, & ſoli mihi rem omnem vindicare non audeo.*

S. Joannes Chryſoſtomus, Homilia undecima in Epiftolam primam ad Timotheum, omnia inter epiſcopos, & presbyteros, præter ordinationem, communia eſſe teſtatur: *Quæ de Episcopis dixit (Apoſtolus), ea etiam presbyteris congruunt; ſola quippe ordinatione superiores illi ſunt, atque hæc tantum plusquam habere videntur.*

Idem aſſerit S. Hieronymus, in ſua ad Evagrium Epiftola, verbis hiſce: *Quid enim facit, excepta ordinatione, Episcopus, quod non faciat presbyter?*

Tertullianus, in Apologetico, & reliqui, in ſuis quique operibus, Eccleſiæ Patres, ſummi Pontifices, & veteres eccle-



ecclesiastici auctores tam honorifice, cum se offert occasio, de presbyteris prædicant, ut eos nuncupent Præpositos, Præfides, Senatores, Judices Ecclesiæ, Vicarios Christi Domini, Assesores, Cooperatores, Confratres, Collegas Episcoporum, appellatos, eorum instar, ad pascendum fidelem gregem, ad regendam Ecclesiam, &c. Jam vero fieri omnino non potest, ut hi tituli, obligationes hæc, hæc officia, hæc privilegia, quæ a sanctis patribus, a summis Pontificibus, ab ecclesiasticis Scriptoribus in Presbyteris agnoscuntur, unquam subsistant, quin iisdem decisivum quoque suffragium, & deliberativa vox tribuatur.

## I V.

*Rationes theologicae.*

1. Concilia docentem Ecclesiam repræsentant, quæ non ex episcopis solum, sed etiam parochis, theologiæ doctoribus, & professoribus constat, quibus interpretandi, & docendi ubique gentium, adeoque in doctrinæ, legum, morumque negotio judicandi jus denegari non potest.

2. Definire in conciliis id, quod unumquemque credere, & agere oportet, officium est pastorum proprium, inquit Bellarminus; quia pascere est docere, & ita quidem, ut cæteri credere debeant: *Definire in concilio ea, quæ sunt credenda, vel agenda, proprium est munus pastorum; id enim proprium est pascere; est enim docere, & docere ita, ut teneantur alii credere.* Cum ergo parochi sint pastores, eos in conciliis id definire posse necesse est, quod credendum est, agendumque.

3. Publica Ecclesiæ negotia, subdit Bellarminus, a publicis Ecclesiæ personis pertractari debent; harum autem personarum nomine non solum Episcopi, verum etiam parochi veniunt, qui jurisdictione pollent, quique in episcopalis sollicitudinis partem, & cum episcopis ad Ecclesiæ regimen vocati sunt.

4. Ecclesiæ regimen esse debet ad prudentiæ, sapientiæque leges exactum regimen, & ejusmodi, ut maxime, si quod aliud, pacem inter fideles statuere, disciplinam fovere, errores, schismata, dissidia præfocare, ac funditus tollere,

re,

re, mores reformare, abusus corrigere possit; jam vero l  
quido constat, in Ecclesie legibus ad hæc singula perficien  
da multo plus roboris fore, siquidem ad eas presbyteri su  
& ipsi suffragia contulerint; tunc enim ii se magis sollicit  
tos exhibebunt, ut ad eas servandas neminem non addu  
cant, & iisdem libentius ipsi se populi subdent, quas suis  
a parochis, collata cum episcopis opera, editas noverint.  
Ad rectum igitur Ecclesie regimen spectat, ut presbyteris  
deliberativa vox, una cum episcopis, tum intra, tum ex  
tra concilium suppetat; itaque Cardinales-presbyteros in Pa  
pæ consistorio, & secundi ordinis presbyteros in Gallicani  
Cleri cætibz ejusmodi voce gaudere cernimus; idemque  
perspicitur in theologice Facultatis doctoribus, in genera  
libus vicariis, episcopali sede vacante, in officialibus, &  
inquisitoribus, qui Sententias pronuntiant, doctrinalia ju  
dicia proferunt, superque fide, moribus, & disciplina con  
stitutiones edunt, adeoque de ipsis nonnunquam episcopis  
judicant. Quod si hæc omnia cum jure, ac suffragio copu  
lentur, quod Ecclesia, nullo non tempore, presbyterorum  
pluribus, in œcumenicis conciliis, concessit, convictus ne  
mo non erit, eos in fidei negotio judicandi potestatem a  
Christo Domino, cum initiati sunt, accepisse, quandoqui  
dem, si minus eam accepissent, Ecclesia non posset ejus  
exercitationem iisdem permittere: quippe qui non essent  
ex eorum numero, quibus Spiritus Sanctus, hoc est, infal  
libilitatis donum promissum fuisset, quod sane longe maxi  
mum donum concedere in Ecclesie potestate non est. At  
quin auctoritatum, exemplorumque, quæ nobis opponuntur,  
discussionem suscipiamus, ita quidem opinionem hanc cum  
sententia, quam statuimus, quamque allatæ difficultates nul  
la ex parte videntur infringere, conciliare nos posse credi  
mus.

I, Presbyteri radicalem, ut vocant, potestatem judican  
di, decidendi, & leges edendi in negotiis ad fidem, mores,  
disciplinam, univrsim, ad Ecclesie regimen pertinenti  
bus, a Christo Domino, in sua quisque ordinatione, acce  
perunt.

II. Pres-

II. Presbyteris hujus potestatis exercitatione frui per Ecclesiam licuit, in conciliis pluribus ad Tridentinum usque; eosque Ecclesia ipsa in eandem restituere poterit, quoties ei videbitur e re fore.

III. Judicandi radicalis potestas, quam presbyteri perceperunt a Christo Domino, eamque exercendi jus, quod obtinent ab Ecclesia, non impediunt; quin episcopi, divino jure, presbyteris superiores sint, & valida quoque sint, independenter a presbyterorum suffragiis, eorundem judicia: quia primis tantum pastoribus facta est infallibilitatis absoluta promissio, & quia pastores secundi ordinis non sunt iudices necessarii, & stricto jure, sed iudices utiles, & æquitate quadam.

IV. Suffragii jus, quod ex Ecclesiæ concessione presbyteri tenent, de suffragio proprie dicto, & vere decisivo intelligi debet: quoniam, ex communi consuetudine, absentium episcoporum deputati, & episcopaliū Ecclesiarum, vacantis sedis tempore, procuratores, hujusmodi suffragium obtinuerunt, haud secus ac simplices presbyteri, qui nonnunquam conciliis præfuerunt, Romanæ Ecclesiæ Cardinales-presbyteri, & presbyteri Ecclesiarum patriarchalium Orientalis.

V. Episcopi *in partibus infidelium* deliberativa voce, quoad exercitationem, in conciliis generalibus gaudent ipsi per se, cum in regionibus fidei lumine destitutis ad animarum salutem incumbunt: quia tum quidem jurisdictione pollent, obeuntque apostolorum munia, quorum successores sunt, in suis propriis ecclesiis, & erga suos proprios subditos. Quod spectat ad episcopos *in partibus*, qui in infidelibus regionibus non laborant, hi quidem deliberativæ vocis exercitatione non gaudent nisi ex privilegio, cum nec jurisdictionem, nec Ecclesias, nec subditos habeant. Hujus generis episcopos antiquitas non agnoscebat; ac si qui erant Episcopi, qui diœcesi carerent, deliberativam vocem in conciliis non obtinebant, nisi forte ex gratia, nec alium, quam presbyterorum secundi ordinis locum in iisdem tenebant, ut nos docet Tillemontius.

VI. Ab-

VI. Abbates regulares, qui jurisdictione quasi-episcopali pollent, voce deliberativa in conciliis gaudent, a duodecimo saltem sæculo, quin nova concessione opus habeant. Abbates vero commendatarii, quorum jurisdictione ad eorum chonachos, eorumque domesticos tantum refertur, hac voce tum solum, cum eadem ipsis conceditur, frui possunt.

VII. Doctores Universitatis, Officiales, magnique Vicarii, & Inquisitores id juris obtinent, ipsi per se, suam ut sententiam dicant, seu judicia proferant doctrinalia nuncupata, non autem legislativa, quæ judiciaria auctoritate nituntur. Hoc autem jure non gaudent, nisi cum illud Ecclesia ipsis concedit, per Papæ, vel Episcoporum ministerium, ut ex actis erectionis ejusmodi dignitatum constat.

VIII. Diaconis, cum ex hierarchia sint, quam Christus instituit, potest Ecclesia deliberativam vocem concedere. Hanc hi reapse in pluribus conciliis, ad quæ suis ab episcopis deputati fuerant, obtinuerunt; eamque Cardinales-diaconi etiamnum obtinent æque, atque orientalium patriarchatum diaconi. Contra sentiendum de subdiaconis, de clericis inferioribus, & potiore ratione, de laicis, quippe qui ad divinam hierarchiam minime pertinent; iis Ecclesia consultativam vocem concedere potest, nihilque præterea. Hæretici porro nunquam conciliis interesse, tamquam Judices, possunt, quia jurisdictionem, cum ab Ecclesia se juncti sint, amiserunt. Ad ea tamen recipi possunt, tamquam traditionis testes, super capitibus, de quibus inter eos, & Catholicos convenit; ad eadem possunt tum quoque recipi, cum de eorum personis damnandis agitur, ut eorundem defensiones audiantur, quia naturalis Juris est neminem inauditum damnari.

---

## C A P U T VIII.

### *De Conciliorum convocatione.*

**C**oncilia convocandi jus ad quem pertinet? Quinam ad concilia vocandi sunt? Quænam sunt convocationis conciliorum formæ? Nunquid hæ convocationis formæ, ipsaque

ipsaque convocatio ad conciliorum essentiam spectant? Singula hæc nobis hoc loco expendenda veniunt.

§. I.

*De iis, penes quos est concilia convocandi jus.*

Ad hæc præsertionem solvendam, triplicis generis concilia distingui debent, generalia, nationalia, & provincialia.

*DE CONCILIIIS GENERALIBUS.*

Papæ, tamquam universæ Ecclesiæ capita, generalia concilia convocandi ordinario jure gaudent; eoque semper usi sunt, post octavum generale concilium, quod Constantinopoli ab Imperatore Basilio, an. 886. convocatum fuit. Hoc tamen summorum Pontificum jus non est ex eorum numero, quæ exclusivæ dicuntur: quoniam certum est, non unam esse facti speciem, in qua concilia ab aliis quam, a summis Pontificibus convocari possunt, ut cum plures adsunt ad Papatum contententes, aut cum Papa est hæreticus, seu mentis impos, seu captivus apud infideles, &c.

Nec minus certum est, priora octo generalia concilia a Christianis Imperatoribus convocata fuisse, videlicet, Nicænum primum a Constantino Magno, Constantinopolitanum primum a Theodosio Seniore, Ephesinum primum a Theodosio juniore, Chalcedonense a Valentiniano, & Marciano, Constantinopolitanum secundum a Justiniano, & tertium a Constantino Pogonato, Nicænum secundum a Constantino VI. & Irene ejusdem matre, denique Constantinopolitanum quartum a Basilio.

Verum Quidem est hæc octo generalia concilia convocata non fuisse sine Romanorum Pontificum approbatione; at non est minus verum, Imperatores ea convocasse, sua ipsorum auctoritate, non autem summos Pontifices, qui nihil aliud egerunt, nisi suum iis assensum præbuerunt, eademque firmarunt. Princeps, cujus imperio catholicæ omnes regiones subessent, generale proinde concilium cogere possent, susceptæ solum auctoritate, siquidem ad ipsius Ditionum

num bonum eo opus esset; quod autem is possit in genere, id omnes Catholici Principes, conspirantibus, consentientibus eorundem animis, possunt. Id sane possunt ac jus hoc ad eos pertinet, seu tamquam suprema potestate pollentes, seu tamquam Christiani Principes iidem spectantur, seu convocationis conciliorum natura, aut vis & ratio ipsa animo reputetur. Tamquam suprema potestate pollentes ad populorum felicitatem a Deo instituti, eo omnes cœtus convocandi jus obtinent, quos ad suorum subditorum pacem, ac tranquillitatem necessarios judicaverint. Tamquam Christiani Principes, sunt quoad ea, quæ externa sunt, episcopi, & quod inde consequitur, eo jure gaudent, ut cœtus haberi jubeant, quoscunque judicant ad bonum Ecclesiæ regimen necessarios, dummodo de rebus mere spiritualibus statuendi integram episcopis libertatem relinquunt. Sunt etiam religionis, bonorum morum, disciplinæ Custodes, & patroni, hujusque tituli vi, iisdem servandis, aut restituendis invigilare debent; quod sane non alia ratione melius obtinetur, quam per concilia. Præterea hujusmodi cœtuum convocatio non est mere ecclesiastica res; sed est res, quæ ad externam politiam pertinet perinde, atque aliorum omnium cœtuum convocatio, quæque in conciliorum iudicandi, decidendi, & constitutiones edendi super negotiis, quæ iisdem competunt, plena, absolutaque libertate gaudent, quocunque tandem modo eorum convocatio facta sit.

#### CONCILIA NATIONALIA.

Supremi quique Principes eo jure pollent, ut suarum ditionum nationalia concilia cogant; semperque id juris penes eos fuit, fatentibus ipsis Papis, Episcopisque. Post Imperii divisionem, Imperatores Arnulphus, Otho, & Henricus concilia suis in ditionibus coegerunt; idem præstiterunt Angliæ, & Hispaniæ Reges; nec in dubium vocari potest, quin Galli primæ, & secundæ stirpis Reges nationalia omnia concilia coegerint,

Aurelianense concilium primum a Clodoveo convocatum fuit, instructumque ab hoc Principe super negotiis, de quibus deli-

liberare debebat, quemadmodum ex Synodicae Epistolae, quam hujus concilii Patres ad eum miserunt, verbis apparet: *Quis tanta ad Religionis Catholicae cultum gloriosa Fidei cura nos excitat, ut sacerdotalis mentis affectu, sacerdotes de rebus necessariis tractaturos in unum colligi jusseritis, secundum voluntatis vestrae consultationem, Et titulos, quos dedistis, ea, quae nobis visum est, definitione respondimus.*

Alium Aurelianense Concilium, ann. 553. convocatum fuit ex praecipione gloriosissimorum Regum; Parisiense, ann. 675. a Clotario II. Sveffionense, ann. 744. a Pipino, Paktii mario, seu magistro, Childerico III. regnante.

Carolus Magnus celebre Francofurtense concilium, ann. 794. convocavit, cui Francoiae, Italiae, & Aquitaniae episcopi interfuerunt, Adriani Papae Legati praefuerunt, & hic ipse Imperator adfuit. Convocavit etiam, an 813. Arelatense concilium sextum, Moguntina, Remense II. Turo-nense II. Cabillonense II. atque ex horum omnium conciliorum decretis, veteribusque canonibus sua Capitularia concessit, quae tanquam disciplinae sexti, septimi, & octavi Ecclesiae saeculorum puriores regulae spectantur.

Gallorum, ex tertia stirpe, Regum plures suo ad nationalem conciliorum convocationem jure usi & ipsi sunt. Hugo Capetus Remense concilium convocavit; Philippus Pulcher, & Philippus Augustus Lutetiae Parisiorum alia coegerunt; Ludovicus XII. universam Gallicam Ecclesiam Turonibus congregavit, &c.

Ipsi quoque summi Pontifices, & Episcopi hoc supremorum Principum jus agnoverunt, qui saepius eosdem rogarunt, ut concilia convocarent. Ita se gessit cum Imperatore Constantio Papa Liberius, quemadmodum ex Theodoro, Historiae Ecclesiasticae lib. II. cap. 2. atque adeo ex ejusdem Papae ad Constantium Epistola licet intelligi. S. quoque Leo, ne plures alios commemoremus, concilii convocationem a Theodosio Imperatore petiit, ut ex hujus sancti Pontificis epistolis tribus, una ad Imperatorem ipsum, ad alteram Constantinopolitanum altera, ad Pulcheriam Imperatricem tertia compertum sit. En ejus in Epistola ad cleo-  
Richard Concil. Tom. I. D rum

rum Constantinopolitanum , animi sensa : *Humiliter, ac sapienter exposcite, ut petitioni nostræ, qua plane via iudici Synodum postulamus, clementissimus Imperator dignetur annuere.*

Clerus Gallicanus , ann. 1681. congregatus , nationalis concilii convocationem efflagitavit , in quo Regaliæ negotium finiretur.

### DE CONCILIIS PROVINCIALIBUS.

Haud minus spectat ad supremorum Principum jus provincialium, quam generalium, & nationalium conciliorum convocatio, ut evidens ex eo fit, quod iidem non minus partis, quam universitatis subditorum suorum domini sunt. At, cum supremi Principes, quin ipsi concilia convocent, suæ Ditionis Episcopis ea cogendi veniam tribuunt, eorum convocatio, jure ipso, ad episcopos pertinet, qui dignitate, seu jurisdictione cæteris præstant. Ita, communi jure, & usu Ecclesiæ, nationalia quidem concilia a Patriarchis, vel a Primatibus, a Metropolitanis autem provincialia convocantur. S. Augustinus, in sua ad Victorium Epistola, nos docet in Numidia, & in Africa Episcopum ordinatione seniorum eum fuisse, qui concilia convocaret.

Opponeret frustra quispiam conciliorum convocationem esse ecclesiasticæ jurisdictionis actum, qui ad eos tantum pertinet, qui primos in hierarchia gradus occupant eo prorsus modo, quo civilium cœtum convocatio non nisi ad sæculares Principes spectat; eam ipsam esse actum mere spiritalem; nec ovium esse pastores suos, sed pastorum suas oves convocare.

Nihil soliditatis habent rationum momenta hæc; etenim, i. conciliorum convocatio ecclesiasticæ jurisdictionis actus, aut, quod inde consequitur, actus mere spiritualis omnino non est; sed potius est actus externæ politicæ, ac civilis administrationis, ex parte Principis, sub qua Episcopi, ut omnes alii subditi, positi sunt. Et sane Ecclesiastica jurisdictionis auctoritas est, qua Ecclesiæ pastores pollent, ut super fide, moribus, disciplina, omnibusque mere spiritualibus negotiis, quæ eorum regimini subsunt, judicia pronuntient, leges



leges ferant, constitutiones edant; jam vero conciliorum convocatio nihil horum consequitur, quippe, quæ in Episcoporum judicia, legesque omnino non influit, nec alia, quam eos congregandi vi pollet, ut ipsi nempe quascunque utiles, aut necessarias ad fidelium salutem judicaverint, leges liberrime sanciant. Contendere igitur conciliorum convocationem esse spiritalem actum, est eam confundere cum eorum celebratione, judiciisque, quæ in iisdem eduntur; quod Episcopis tantum convenit, quibus Christus Dominus Ecclesie suæ regimen, & fidei sacrum depositum credidit. 2. Ovium cum pastoribus comparatio absona prorsus hoc loco est. Principes uno, eodemque tempore, & oves, & pastores sunt, quoad Episcopos; in rebus mere spiritualibus oves sunt; & hac ratione, obedientiam Episcopis debent; sunt autem pastores, magistri, domini in rebus mere civilibus, aut etiam mixtis, prout ad civile forum pertinet; & hac ratione, tenentur episcopi principibus suis parere. Iam quis non videt conciliorum convocationem auctoritatis mere civilis, inhærentis personæ Principis, actum esse, ac, si Principes oves essent, hac ratione, præ episcopis, hos episcopos, & statu ipso, & fidelitatis iurejurando, quod iisdem præstant, id juris habituros, ut concilia convocarent ipsi per se? Quam id absurde!

## §. II.

*Quinam ad Concilia vocandi sunt?*

Primum omnium ad Concilia vocari debent quicumque voce deliberativa, per divinam institutionem in iisdem gaudent, cujusmodi sunt Episcopi; deinde vero, qui ea non gaudent, nisi ex Ecclesie venia, cujusmodi sunt Cardinales non episcopi, quidam Abbates, &c. Ad eadem vocentur, oportet, etiam presbyteri, alique clerici ecclesiastica scientia, sapientia, virtute, experientia commendabiles, non tamquam iudices necessarii, sed tamquam fideles testes, illustrati doctores, consultores prudentes, expertique, & faci in iis sanctis coetibus præferendæ pares; ecclesiasticum enim regimen non despoticum, & arbitrarium imperium est, in quo

quo nihil non supremæ auctoritati cedit ; sed suavitatis, charitatis, concordiæ, & unionis regimen est, in quo jubendi jus ad rationem, religionem, legem, justitiam, veritatem solummodo spectat, atque, ubi quid in sacris literis, traditione, Patrum scriptis, conciliorum canonibus, Ecclesiæ precibus, usibusque, communi fidelium omnibus retro sæculis unanimi sententia contineatur, diligenter expendi debet, ut judicia ferantur, quæ errori obnoxia non sint.

Ad concilia eos quoque invitat Ecclesia, qui aliquid utilitatis eidem afferre possunt, aut quorum interest ; atque adeo hæreticos ipsos, ut eorum rationes, ac defensiones audiat, detque operam, ut suum in sinum eosdem redigat.

### §. III.

#### *Quænam sunt convocationis conciliorum formæ ?*

Cum suarum ditionum Episcopis supremi Principes in mandatis dederant, ut coirent, aut coeundi facultatem Episcopi ipsi obtinuerant ; inter eos senior, aliquibus in locis, & in cæteris Patriarcha, Primas, aut Metropolitanus edebat convocationis Epistolam, in qua omnium Episcoporum nomina, qui concilio adesse debebant, ejus celebrationis locus, & dies, resque præcipuæ in eo discutiendæ continebantur, eamque ad omnes accitos Episcopos per presbyterum, seu diaconum, seu clericum inferiorem mittebat. Qui ex iis ad concilium se conferre non poterant, suas excusationis rationes in convocationis Epistola ipsa scribebant ; interdum etiam sententiam suam scripto mandabant, & ad concilium mittebant, aut confratribus procurationem tradebant, ut, eorum nomine, decretis in concilio statuentis assentirentur.

Deputati ad concilia generalia eligebantur in conciliis particularibus, in quibus ab Episcopis, qui ad concilia generalia proficisci non poterant, facultates, e scripto, recipiebant ; quod ad intelligendam rationem facit, quam Primatum aliqui Patriarchis, aut etiam summis Pontificibus, a quibus acciti fuerant, nonnunquam reddebant, se non potuisse ad concilia generalia, seu nationalia deputare : quia infidelium incur-

arsonibus, vel invasionibus impediti fuerant, quominus convenirent.

Eadem ferme ratione, atque olim, etiamnum fit conciliorum convocatio.

§. IV.

*Convocationis forma, & Convocatio ipsa pertinentne ad Conciliorum essentiam?*

Formæ convocationis conciliorum particularium, & convocatio ipsa ad horum conciliorum essentiam non spectat: quoniam eorum plura, haud præmissis Formis, & citra convocationem habita sunt. Fiebat olim sæpissime, ut Episcopi, qui forte in imperiali urbe versabantur, vel ad alicujus Ecclesiæ dedicationem se se contulerant, convenirent acturi de religionis negotiis, superque disciplina constitutiones aliquas edituri. Quamvis autem ecclesiastici coetus hi consuetis formis, & regulari convocatione destituti essent, id tamen non obfuit, quominus in conciliorum, quæ Ecclesia probabat, numerum referrentur; quod evincit, nec convocationem ipsam, nec consuetas hujus convocationis formas ad particularium conciliorum essentiam pertinere.

Aliter de conciliis generalibus sentiendum est; conditio enim, quæ ad hujus generis concilia necessariae sunt, una est, ut ad ea vocentur omnes christiani orbis Episcopi: quippe, qui universi, & singuli, divina institutione, fidei judices sint, eorumque nullus, nisi hæreticus, aut excommunicatus fuerit, ab iis arceatur; ex quo apparet, generalium conciliorum convocationem formam esse, quæ præcipua, atque adeo essentialis iisdem est.

CAPUT IX.

*De Conciliorum Cæremoniis.*

Ex romano Cæremoniali, in concilii generalis aula, altare, in quo Missa celebretur, & sub altaris mensa aliquæ Sancti reliquiæ esse debent.

Apertionis die, Papa ad Altare sermonem pronunciat convocationis concilii causas indicat, recitat precem: *Adsumus, Domine sancte Spiritus.* Canuntur deinde *Litaniæ Evangelium, si peccaverit frater meus, & hymnus, Veni Creator.* Suam quisque sedem sumunt Patres; pronunciatu convocationis decretum, caniturque, *Te Deum.*

Eorum ordo, quibus est deliberativa vox, ejusmodi est  
Papa super throno, in ima parte aulæ concilii, duoque assistentes diaconi, super duabus sedibus ad ejus utrumque latus;

Cardinalium Collegium;  
Patriarchæ;  
Primates;  
Archiepiscopi;  
Episcopi;  
Abbates;  
Generales Ordinum.

Ad loca quod attinet, in quibus haberi concilia debent, distinguitur locus generalis, ut regnum, provincia, urbs, & locus peculiaris, ut Ecclesia, aut palatium.

Generalem locum quod spectat, Protestantes eum esse contendunt, in quo controversiæ coortæ sunt. Ita sane, cum agitur de primo judicio in personali causa; non item; cum de fidei, disciplinæ, cæterisque negotiis, in quibus generalia concilia versantur, quæstio est: quia ejusmodi negotia sunt omnium regionum communia.

Controversia, super legalibus cæremoniis, Antiochiæ inceperat, & Hierosolymæ finita fuit; Ariana hæresis in Ægypto ortum duxit, & in Bythinia damnata est.

Ephesinum concilium judicavit Nestorium, qui doctrinæ suæ virus evomuerat Constantinopoli, &c.

Ad peculiarem locum celebrationis conciliorum quod attinet, nihil difficultatis subesse potest. Convenit inter omnes, Ecclesiam esse, aliumve Deo sacrum locum, aut saltem domum apprime congruam, cujusmodi regium, seu episcopale palatium est.

## CAPUT X.

*De Præfidentia in Conciliis.*

Præfidentia honoris , & patrociniæ penes eum est , qui primum in concilio locum occupat , ordinem in eo sortum , testumque servat , eique patrocinator. Nemo unus est , quin fateatur ejusmodi præfidentiam ad Principes , eosque supremos Principes pertinere , quippe qui dignitate supra cæteros eminent.

Præfidentia auctoritatis , & jurisdictionis ea est , quæ jus confert proponendi negotia , quæ conciliorum materiem constituunt , peculiare , ac proprium judicium edendi , proprium suffragium ferendi , aliorum suffragium colligendi , eaque omnia præstandi , quæ societatum præfides facere consueverunt.

Contendant Protestantes hanc quoque præfidentiam ad supremos Principes , exclusis Episcopis , pertinere. Quam infirma sit hæc assertio , quæ errorem fidei oppositum continet , facile ostendi potest.

1. Principes a Christo Domino instituti non fuerunt , ut Dei Mysteriorum dispensatores essent. His Christus nec Ecclesiæ suæ regimen , nec ligandi , & solvendi , aut in fidei negotio , deque rebus mere spiritualibus judicandi potestatem , nec quoad ejusmodi rerum genera vocem deliberativam , seu suffragium decisivum contulit ; quod jam probavimus , atque adeo demonstravimus ; ex quibus probationibus efficitur , colligiturque præfidentia in conciliis Principes impares esse ; cum enim præses sit ejusmodi coetuum præcipuum membrum , eum super iis rebus omnibus , ad quas iidem coetus referuntur , deliberativa voce gaudere necesse est.

2. Non minus evidenter probatum fuit , inter potestates duas , spiritalem , ac temporalem , essentielle discrimen intercedere ; nec minus evidens est , discrimen hoc secum trahere discrimen inter coetuum ad has potestates duas , quæ tantopere inter se differunt , spectantium præfides ; horum quippe coetuum alii , qui de rebus mere spiritualibus agunt , personæ tantum ex religionis , divinæque hierarchiæ ordine sum-

ptæ præſeſſe debent; alii vero in civili ordine ſuos ſibi præſi-  
des ſumunt, quia in humanis tantum, ac temporalibus rebus  
verſantur; itaque primi generis cœtibus ſemper eccleſiaſticos,  
nunquam ſæculares homines præſuiſſe ex omni conciliorum  
hiſtoria perſpiciamus. Papæ præſuere conciliis, quibus inter-  
ſuerunt; Metropolitanis ſuarum provinciarum conciliis; Pa-  
triarchæ, Primates, ſeniores inter Metropolitanos, aut ſeni-  
ores inter Episcopos, aut demum ii, quibus id honoris deſe-  
rendum, concilia cenſuerunt, præſidentiam in conciliis natio-  
nalibus obtinuerunt. Archiepiſcopus Lugdunenſis, utpote  
Galliarum Princeps, nationis conciliis præſidendi jus, tam-  
quam ſuæ ſedis privilegium ſibi vindicat. Prima hujus con-  
tentionis origo nititur canone 20. ſecundi concilii Matifco-  
nenſis, an. 585. celebrati, cui præſuit Priſcus, Episcopos  
Lugdunenſis, & cui, poſt eum, præter Episcopos, metro-  
politani Vienneniſis, Senonenſis, Rothomagenſis, Burdega-  
lenſis, & Bituricenſis interſuerunt. Concilium hoc, quod  
veluti nationale erat, mandavit, ut ſimile, tertio quoque  
anno, haberetur, & a Lugdunenſi metropolitano Episcopo,  
eum de cœtus loco cum Rege conveniſſet, indiceretur. Id,  
ut videtur, ſenſim ſtatuit, firmavitque Lugdunenſium Epi-  
ſcoporum jus, qui, ex eo tempore, ſæpenumero, non tam-  
men ſemper, nationalibus conciliis præſuerunt.

Ne quis ergo dixerit, ſupremos Principes eſſe primos ſe-  
cundum Deum, *ſecundos a Deo*, iiſdem Episcopos, ut cæ-  
teros, ſubeſſe debere; eos id eſſe in nova lege, quod erant  
Reges in veteri; ſcilicet religionis æque, ac rei publicæ ca-  
pita, non ſine poteſtate divinum cultum moderandi, ſupre-  
mamque in ſpiritualibus, ac temporalibus negotiis iudicium  
ferendi; eos divinæ legis cuſtodes, ac deſenſores eſſe; ad  
eam ſpectantium rerum curam eſſe præcipuam eorum regimi-  
nis partem; Episcopos non niſi Vicarios, veluti quosdam eſ-  
ſe, quos ii ſibi ſocios addunt ad ſacra, & eccleſiaſtica, ut ma-  
giſtratus ad profana, & civilia; S. Paulum, ſuper quæſtioni-  
bus ad religionem, legemque ſpectantibus, ad Cæſarem ap-  
pellare; ſæculares Principes, fatentibus ipſis ſummis Pon-  
tificibus, Eccleſiæ Patribus, eccleſiaſticisque Scripturis,  
ingen-

ingenti conciliorum numero præfuisse, causa exempli, Constantinum Magnum Nicæno, Marcianum Chalcedonenſi, ne in aliis plurimis immoremur; denique Principes non minus præſidendi conciliis, quam ea convocandi, jure pollere.

Principes, ita ſane, primi ſecundum Deum, ejuſque potiores, magisque ad vivum expreſſæ imagines ſunt. Episcopi, æque ac cæteri, tenentur iis obedire, in civilibus quidem, ac temporalibus, quarum ii per divinam institutionem domini ſunt, minime vero in rebus mere ſpiritualibus, quas Sacerdotibus, non autem Principibus, Deus concedidit. Quod ſi qui occurrunt in veteri Teſtamento, ut Moyses, Joſue, David, Salomon, Joſias, qui ſacerdotalia munia quædam obierint, id propterea factum, quod vere Sacerdotes, & Prophetæ iidem eſſent, vel peculiari extra ordinem privilegio, quod iis Deus in certis quibuſdam rerum, temporumque rationibus concedebat, quodque non poterat in aliorum exemplum trahi. Moyses erat Sacerdos, & Prophetæ: *Moyses, & Aaron in ſacerdotibus ejus* (Pſalm. 98.) Non ergo mirari ſubit eum ſacerdotis officio functum eſſe. Joſue, David, Salomon, aliique nonnulli ex Hebræorum Principibus Prophetæ erant; atque hoc ſane titulo, nonnunquam ſacerdotalia quædam munia, Deo mandante, aut permittente, obierunt. Cæterum aliis Hebrææ nationis Principibus, qui nec Sacerdotes, nec Prophetæ eſſent, ea nunquam venia data eſt, ut ſe ſacerdotalibus functionibus immiſcerent, Oſia Rege teſte, qui lepra corruptus fuit, quod ad altare Domini thus adolere voluiſſet. Itaque Hebræi non ad Principes, ſed ad Sacerdotes confugere juſſi ſunt, ut legis intelligentiam, ac dubitationum, quæ forte inter eos ſuper religionis negotiis ſuborientur, illuſtrationem aſſequerentur. Si religionis custodes, ac deſenſores Principes ſunt, id eo ſpectat, ut ei obsequium concilient, eandemque ſervandam curent, non autem ut ejus, ſeu difficultates expediant, ſeu dogmata deſiniant, ſeu myſteria diſpenſent; quod facere jure poſſent ipſi per ſe, ſi verum eſſet, Episcopos non niſi puros, putosque eorundem vicarios eſſe. S. Pauli ad Cæſarem appellatio abs re eſt: quia hic Apoſtolus ſolum tamquam ad judicem ſeditionis, quam

Judæi in eum exortaverant , criminumque , quorum eundem infimulabant , non tamquam ad judicem controversarum religionis , ad Cæsarem appellavit. Principum , qui conciliis præsuere , non minus præposterum exemplum est quandoquidem certo constat , iis nunquam aliam , quam honoris , & patrocinii præfidentiam , ad turbas in conciliis impediendas , rectumque ordinem in iisdem servandum , concessam fuisse , ac si quid præterea ipsi , eorumve ministri moliti sunt , Ecclesiam semper in eorundem molimina reclamasse. Ita quidem Alexandrinum concilium , an. 340. Eusebianos increpuit , qui arrogati Tyriensis concilii , an. 335. cui sæcularis judex præfuerat , auctoritatem , in sanctum Athanasium , afferrent : *Quomodo synodum vocare audent , in qua Comes præsidebat ?* Nihil igitur refert Principes extitisse , qui in conciliis perorarent , qui negotia quædam discutienda in iisdem proponerent , qui constitutiones ibidem ederent , aut subscriberent , firmarentque , quas conciliorum Patres ediderant ; nihil horum , in negotiis mere spiritualibus , jurisdictionis præfidentiam , aut judicis qualitatem probat. Ostendendum esset , ad id evincendum , Principes , in fidei , aliisque mere spiritualibus negotiis , tamquam Episcopos judicasse , ac definiisse ; quod sane nunquam ostendi poterit. Si Principes subscribere , confirmaruntque conciliorum decreta ad rem mere spiritalem spectantia , id in consensionis , & patrocinii modum , tamquam fideles dociles , sollicitique patroni , non autem judicum titulo , præstiterunt ; quod si quando ipsi constitutiones in conciliis ediderunt , id alia negotia , quam mixta , & quidem quoad civilem ordinem , & externum Ecclesie regimen , non spectavit , nec vero spectare potuit. Hac mente , Arelatensis , & Moguntini conciliorum Patres , eorundem conciliorum actis , decretisque ad Imperatorem Carolum Magnum missis , eum rogant , ut , si quid omissum fuerat , id ipse suppleat , corrigat , quod fortasse vitiosum , perficiatque , quod bene , ac recte se habere compertum fuerit ; nec magis refert conciliorum convocationem ad Principem pertinere ; ex convocationis enim jure , præfidentie jus inferri non potest : quia illud nec decisivum suffragium ,  
nec



sec influentiam in judicia, hoc autem necessario utrumque requirit, cum agatur de præfidentia, quam legislativam, & jurisdictionalem vocant, non autem de honoris simplici præfidentia, deque coactiva vi, ad impediendum tumultum, nihilque non in ordine retinendum.

Cæterum, quamvis ad conciliorum essentiam præfidentia minime spectet, quoniam percipitur posse, stricto jure, concilium haberi, negotia per notarium proponenda mandari, iisdemque ex majore votorum numero finem imponi, quin ullum concilii membrum Præfidis titulum obtineret; negari tamen non potest, summopere utile fore, aliquem e concilii Patribus esse, qui præsit, ut turbæ, ac perturbatio avertantur, pax, & tranquillitas comparetur, rectus ordo servetur, omnia in officio contineantur; & ob has sane causas semper aliqui præfides in omnibus cœtibus tam civilibus, quam ecclesiasticis extiterunt.

---

## C A P U T X I.

*De Ratione opinandi, & numerandi voces, seu Suffragia in Conciliis.*

**A**bsolutis precibus, quæ ad conciliorum apertionem fieri solent, omnibusque, qui iisdem interfunt, silentibus, articulos Præses proponit, de quibus deliberandum est, monitis Patribus, ut libere, ac sine partium studio, aut personarum acceptione, suam quisque sententiam dicant. A diacono, vel a notario hi nonnunquam articuli proponuntur. Conciliorum tabelliones, seu notarii, sunt officarii quidam, qui sumuntur ex inferioribus clericis, enunciatoque indictionis actu, qui in concilio sit, eliguntur. Horum notariorum, seu tabellionum est, quicquid in concilio dicitur, proponitur, agitur, in scripta redigere. Expenduntur propositi articuli, initio ab his ducto, qui fidem spectant; conferuntur cum sacris literis, cum Patrum operibus, cum generalium conciliorum definitionibus; consuluntur Theologi, & quicumque, qua pollent scientia, lucem afferre possunt. Sua Episcopi suffragia, pro ordinationis gradu, aut

aut sedum dignitate , & Præses ex suffragiorum pluralitate concludit.

Hæc suffragia , hæc vota , seu voces has numerandi ratio duplex distinguitur.

Prima est ejusmodi , ut per capita numerentur. Ex hac numerandi ratione , tot sunt suffragia , quot personæ suffragandi jus obtinent ; & , quod inde consequens fit , si quo in concilio fuerint personæ mille hoc jure pollentes , numeranda venient suffragia mille.

Voces , suffragia , seu vota numerandi ratio altera ea est , ut per nationes numerentur ; itaque si sex nationes in concilio fuerint , in has sex nationes concilium tribuitur. Harum sex nationum quæque deputatorum , quos e suo ipsius gremio sumit , una cum notariis , & eorundem præside , certum , statumque numerum nominat. Hi cujuscunque nationis deputati , & officarii privatim coeunt , de rebus deliberaturi , quæ ad concilium deferri debent ; cum vero de aliquo articulo inter eos convenit , eum deferunt ad deputatorum nationum sex generalem cœtum ; quod si propositus articulus unanimi consensu approbatus fuerit , aut saltem , in suum favorem , suffragiorum majorem numerum obtinuerit , firmatur , obsignaturque deferendus ad universum concilium , in eoque a cujusque nationis deputatis e majore suffragiorum numero decernendus.

Suffragia in capita numerandi prima ratio usui per omnem Ecclesiam fuit , ad Constantiense concilium usque , quod an. 1414. habitum fuit ; sed quia in hoc concilio numerus Episcoporum unius Italiæ longe , multumque reliquorum conjunctim omnium nationum Præfules superabat , statutum fuit , ut concilii Patres distribuèrentur in nationes omnino quinque , scilicet Italiæ , Galliæ , Germaniæ , Angliæ , & Hispaniæ ; negotia , de quibus agendum esset , ex votorum pluralitate in unaquaque natione , & a Cardinalibus in eorum collegio ad trutinam revocata definirentur : tum vero deferrentur ad concilium , in quo ex majore , in quaque natione , suffragiorum , seu vocum numero decernerentur.

In Basileensi concilio, quod an. 1431. celebratum fuit, in quatuor classes, seu deputationes numero æquales divisi Præfules fuere; prima nuncupabatur *deputatio Fidei*; *Pacis* altera; *Reformationis* tertia; *Negotiorum communium* quarta; suas cuique deputationi præses, suus promotor, officarii sui erant; coibant seorsim singulæ, ter in hebdomada, superque negotiis deliberabant, quæ iisdem proponebantur. Cum deputationum una deliberaverat, sententia, a qua major suffragiorum numerus steterat, ad reliquas tres deputationes postea deferabatur; & siquidem ab omnibus, aut saltem tribus deputationibus approbata esset, in generalem congregationem referabatur, in qua Præses, concilii nomine, e suffragiorum, quæ deputationes contulerant, majore numero concludebat; deinde vero conclusio hæc enunciabatur in solemnifessione, quæ in Basileensis urbis præcipua Ecclesia habebatur.

---

## CAPUT XII.

### *De Conciliorum Confirmatione.*

**T**risariam sumitur, quoad concilia, *confirmationis* vocabulum; 1. pro assensu, qui præbetur eorum canonibus, ac pro eorundem, quæ sit, acceptione; 2. pro auctoritate, quæ canonibus his tribuitur, ut proinde, absque hac veluti confirmatione, nullus iisdem effectus, nullum robur, nullus obligatoriz legis character inesset; 3. pro eorum solemnif acceptione, quam Principes edunt, ut suis in ditionibus eos insigniant publicæ legis nota, & executioni mandandos curent.

Conciliorum Confirmatio, prima significatione sumpta, nullam patitur difficultatem; reciproca erat ex duarum Orientis, & Occidentis Ecclesiarum parte. Orientales Occidentium, & Occidentales Orientalium concilia confirmabant, cum utrinque nihil habebant, quod reponerent. Pertinet id juris ad omnes Episcopos, quippe, qui in causis spiritualibus universi, & singuli iudices sunt.

Eadem

Eadem conciliorum confirmatio , accepta notione **terti** nihilo majoribus , cum bona fides locum habet , **difficultat** bus subesse potest. Primo enim certum est , **concili** solemni Principum confirmatione indigere , ut publicæ , **ci** vilis , & coactivæ legis , etiam in rebus mere **spiritalibus** characterem , & vim obtineant : quia non nisi ad Principes **per** tinet afflictivas iis pœnas imponere , qui pertinaciter , **in ip** sis mere spiritualibus rebus , conciliis obsequi recusarent. Non est etiam minus certum , concilia opus habere **præterea** confirmatione Principis , ut vim habeant in rebus **mixtis** , quæ partim scilicet spirituales , partim temporales , **cumque** Ecclesiæ externa politia , & administratione **conjunctæ sunt**. Id in causa fuit , ut tam multa , seu generalia , seu **particula** ria concilia , quemadmodum ex eorum actis , quæ nobis **fu** perfunt , constat , suarum constitutionum confirmationem a Principibus peterent. Hac mentè , & hoc consensu **Constan** tinus Magnus Nicæni , Theodosius itidem Magnus **secundî** generalis Constantinopolitani , Theodosius Junior Ephesini , Marcianus Chalcedonenfis , &c. conciliorum canones **confir** marunt ; idem Hispaniarum , & Galliarum Reges quoad **conc** cilia , in eorum regnis habita , præstitere. Guntramnus **con** firmavit secundum Matisconense concilium ; Clotarius II. Parisiense quintum ; Carolus Magnus Francofurtense **Con** cilia Remense , Turonense , Moguntinum , Arelatense , Cabillonense sua ad hunc Principem decreta miserunt , ut ea ipse **pro** baret , & publica fieri juberet. Haud aliter Ludovicus Pius pro Aquisgranensi , ejusque filii Lotharius , & Ludovicus pro Parisiensi Conciliis , &c. se gesserunt.

Possunt etiam Principes aliquid amplius , quam concilio- rum canones confirmare , quippe , qui eo jure gaudent , ut , quoad Ecclesiæ externam politiam , atque administrationem , sanctiones edant , ut innumera statuta , constitutiones , & reformationes probant , quæ super hac re ex Imperatoribus , & Regibus emanarunt ; quod S. Augustinum impulit , ut sui tertii contra Cresconium libri *cap. 51.* diceret : *Reges , in quantum Reges sunt , serviunt Deo , jubendo bona , & prohibendo*

*tendo mala , non solum , quæ pertinent ad humanam societatem , sed etiam , quæ ad divinam religionem.*

Quod etiam attinet ad conciliorum canones , qui super dogmate , cæterisque omnino spiritalibus rebus versantur , tamquam certum spectari debet iis inesse legis vim , quin a Principum confirmatione pendeant : quoniam Principes nec fidei , nec cæterarum merè spiritalium rerum iudices sunt , & , ex Dei ordine , hoc in capite Episcopis , qui soli sunt , per divinam institutionem , in hoc rerum genere iudices , parere debent. Ob hanc profus causam dogmatica Tridentini concilii decreta obtinent in Gallia vim legis , & constitutionis fidei , tametsi concilium hoc ibidem receptum non fuerit aut publica in Senatus , vulgo Parliamentis , auctoritate firmatum. Id ipsum perspicietur , & quidem fufius , distinctiusque in capite , quod sequitur , ubi suus erit cæteris difficultatibus locus , quæ super conciliorum confirmatione proponi possunt.

---

## C A P U T XIII.

### *De Conciliorum Auctoritate.*

**E**xpendemus in hoc Capite , 1. utrum conciliis legislativa , proprie dicta , an vero testimonialis , & consultiva solum auctoritas sit ; 2. undenam sua iisdem auctoritas ; 3. an generalium conciliorum auctoritas sit omnis erroris expers , fallere , & falli nescia , seu , quod ajunt , infallibilis ; 4. quo demum generalium conciliorum infallibilitas referatur : 5. utrum concilia generalia suam infallibilitatem a Papæ confirmatione mutuentur , an vero ea gaudeant , quin ab ejusmodi confirmatione pendeant.

#### §. I.

##### *De legislativa Conciliorum Auctoritate.*

Sita est legislativa auctoritas in potestate judicandi , leges ferendi , quæ obligent , & pœnas iis imponendi , qui eas transgrediuntur. Pertinet hæc auctoritas ad concilia , non autem solum auctoritas consultativa , seu consilii , ut con-

ten-

tendunt Protestantes, nec simplex auctoritas testimonialis, seu testimonii, quod alii nonnulli scriptores sibi in animum induxerunt. Ad neminem non convincendum, satis est levis attentio ad rationum momenta, quæ nostram hanc sententiam firmant.

1. Auctoritas legislativa non minus necessaria est in ecclesiasticis cœtibus ad finienda super religione dissidia, quam in cœtibus sæcularibus ad finienda dissidia civilia; in utrisque judicibus opus est, quibus id juris sit, ut decident, ut controversias dirimant, ut leges ferant, ut has ipsas executioni mandandas curent. Id ni fuerit, nulla tranquillitas, nulla pax omnino sperari poterit; nullus erit unquam disputationibus, dissensionibus, discordiis finis; in suo quisque sensu abundare poterit, & quicquid eidem libuerit, credere, & facere, eum nulla firmum reddente regula, nullo fræno cohibente. Quam tandem Ecclesiæ, ejusque divini institutoris Christi Domini notionem afferret hæc perturbatio? Iis minus sapiens, minusque perspicax, qui terrarum imperia condiderunt, id facere ad Ecclesiam suam tranquillandam, servandamque nesciisset, quod hi ad Imperiorum suorum pacem, & incolumitatem fecerunt.

2. Suum Synagogæ juridicum tribunal erat ad exhaurienda religionis litigia; serva tamen, & captiva erat Synagoga præ Ecclesia, quæ vera Filii Dei sponsa est. Non ergo minoribus hæc privilegiis donata fuit, quam prima, quoad caput hoc. Quasobrem videmus eam, usu nunquam ab ipsius incunabulis intermisso, coegisse concilia, in iisque voluisse pastorum primos sedere, tamquam iudices totidem, qui fidem, mores, disciplinam moderarentur, & quæcunque in ejus sinu prodire, quoad religionem, dissidia tandem finirent per canones, statuta, decreta, leges, sanctiones, quibus omnes ad unum fideles se subdere debuerunt, secus anathema subituri, ac tanquam ethnici, publicanique spectandi.

3. Protestantibus ipsis suæ sunt synodi, quibus eandem auctoritatem tribuunt, quam suis in conciliis Catholici agnoscunt, & profitentur. Celebris eorum synodus Dordracensis

in excommunicationis sententiam, & depositionis poenam pronuntiavit in Theologiae professores, qui synodalibus decretis se subdere noluerant.

4. Si Episcopi in conciliis non nisi consultores, ac testes sunt, nulla prorsus praerogativa gaudebunt non modo supra simplices presbyteros, verum etiam supra inferiores clericos, supraque laicos, qui eos mente, iudicio, scientia exaequant, aut etiam superantes; aequae proinde, meliusve quam ii, bona consilia dare, veritatesque testari poterunt, quas Ecclesia omnibus retro temporibus credidit. Nec magis Episcopi possent, in hac hypothese, ullam poenam pronuntiare, ullam constitutionem edere, aut ullam obligatoriam legem ferre; quod non minus absurdum, quam contumeliosum est sapientiae Christi Domini, fundatoris Ecclesiae, qui eam sine ulla auctoritate, sine ullo subsidio, sine ullo adjumento, quo se sustentaret, sibi obediendam pareret, reliquisset. Episcopi ergo in conciliis non minus iudices, quam testes sunt, seu potius iudices sunt, antequam testes sint; nec testes sunt, nisi quia iudices fuerunt; cum enim fidei novos articulos minime condant, sed eos tantum declarent, exponantque, qui in sacris Litteris, & in Traditione continentur; fieri omnino non potest, ut id praesentent, quin antea iudicaverint, quis sacrae Scripturae, quis traditionis sensus sit; quoniam super hoc ipso sacrae Scripturae, ac Traditionis sensu in omnibus religionis controversiis disputatur, omnisque difficultatis vis in conciliis versatur. Ante igitur Episcopi iudicarunt, quam declarent, ac testentur; ergo iudices sunt, antequam testes sint; nec testes sunt, nisi quia iudices fuerunt, & quia praedeciderunt, ut deinde testari, ac declarare possent. Quod si conciliorum iudicia, & praecipuorum Ecclesiae Pastorum legislativa auctoritas non impediunt, quominus in Christianae reipublicae sinu tam multae disputationes, sectaeque sint; id oritur ex hominum perversitate, qui auctoritati obliuiscuntur, non vero ex auctoritate ipsa, quae ad finienda dissidia, divisosque animos concilians, suapte natura, idoneo, satisque firmo adjumento est. Laege major esset perturbatio, si nulla prorsus existeret in

Ecclesiæ regimine juridica auctoritas, & privato cuique liberum esset non aliam suarum sententiarum regulam, quam suum ipsius spiritum sequi.

Abutuntur sacris Litteris Protestantes, cum ad statuendum, principii veluti lōco, privatum spiritum, in religionis negotiis, sufficere, nobis obtrudunt; fidelium cuique, in hoc rerum genere, non nisi unum, & unicum Magistrum, Doctorem, Legislatorem, & Judicem in Christi Domini persona suppetere; non nisi ejus vocem audiendam esse, hominesque nulla judicandi, mandandi, puniendi, sed solum docendi, monendi, hortandi, persuadendi potestate pollere. Verum id sane, modo ita accipiatur, ut Ecclesiæ Pastorum legislativæ potestati nihil officiat, at si aliter accipiatur, omnino falsum. Unus Magister, unus Doctor, unus Judex unusque Legislator invisibilis, & supremus est Christus Dominus; id veritati congruit, nec tamen impedit, quin in Ecclesia judices, & legislatores visibiles, secundarii, & ministeriales sint, quos Dominus ipse Christus instituit, qui nobis ejus nomine, ejusque auctoritate loquuntur, quorum ipse vult nos vocem audire, doctrinam sequi, præcepta servare, secus ejus indignationem in omne tempus subituros; *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit. Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.*

## §. II.

### *Undenam legislativa Conciliis Auctoritas?*

Contendunt Protestantes, Christum Dominum Ecclesiæ regendæ legislativam potestatem Christianis Principibus, populisque directe, ac proxime contulisse, hos autem Episcopis, & conciliis eandem impertitos esse; ut eam proinde Episcopi, & concilia mediate solum a Christo Domino, proxime vero a Christianis Principibus, & populis teneant. Est hic contra Fidem error, quæ Episcopos, & concilia, in negotiis mere spiritualibus, suam potestatem legislativam proxime a Christo Domino, nulloque prorsus modo a Principibus, populisque Christianis tenere docet.

Qui



Qui sacræ Scripturæ, & Patrum textus divinam concilio-  
rum, & Episcoporum institutionem probant, iidem evincunt,  
proxime a Christo Domino suam legislativam auctoritatem  
Concilia, & Episcopos accepisse. Inutile fuerit ejusmodi  
textus repeti, super quibus nulla gravis difficultas confici  
potest.

Cæterum, si a Principibus, populisque suam concilia au-  
toritatem tenerent, horum decreta ederentur eorum nomi-  
ne, eorundemque confirmatione indigerent, ut valida es-  
sent; liceret a conciliis ad Principes, & ad populos appella-  
re; tum Principes, tum populi eo jure gauderent, ut con-  
cilia ad tratinam revocarent, tamquam Judices, eademque  
abrogarent, siquidem iis videretur ita expedire; paradoxa  
sunt hæc proffus absorta, & inaudita, quæ Protestantes theo-  
rice quidem propugnare coguntur, a quibus tamen in praxi  
recedunt. Eorum synodus nationalis, an. 1552. Aureliani  
habita, damnavit Joannis Morellii, Genevensis ministri, su-  
per Disciplina, & Politia Christiana, Opus, in quo docebat  
minister hic, ecclesiasticum regimen suam a populo auctori-  
tatem mutuari.

Damnarunt iidem rursus, in alia synodo nationali, Pari-  
siis an. 1565. celebrata, idem Opus utpote perverfam, & pe-  
riculosam doctrinam continens; & auctorem anathemate  
perculerunt.

Suam ergo legislativam potestatem concilia solum a Chri-  
sto Domino, minime verò a Principibus, a populis, ac ne a  
secundi quidem ordinis clericis tenent: quia episcopi, e qui-  
bus ea essentialiter coalescunt, sunt, jure divino, soli fidei  
judices ordinarii, soli Apostolorum successores, soli gregis  
pastores primi, soli, quibus supremus Pastor promisit se, sine  
intermissione, ad sæculorum consummationem usque, cum  
iisdem fore.

Neque vero quispiam dixerit, Christum Dominum præ-  
cepisse, ut controversiæ ad totam Ecclesiam, quæ e puris  
potisque fidelibus, ut ex Episcopis constata est, perferren-  
tur: *Dic Ecclesiam*; aut concilia suam ipsorum confirmatio-  
nem a Principibus petiisse, aut denique Episcopos, secun-  
dum

dum canones, non posse quicumque facere, quin suos ipsi clericos consulant, & hos quidem non minus in conciliis, quam advocatos in foro, necessarios esse.

Per Ecclesiam, ad quam Christus Dominus, *S. Matth. cap. 18.* nos mittit, intelligi debent Ecclesiae ab eo institutae iudices ipsi, primique pastores, quos statuit, ut eam regerent, & controversias finirent. Confirmationem quidem concilia a Principibus postularunt, sed solum, ut iidem efficacius eorum decreta servanda curarent, civilium ditionis legum caractere iisdem impresso, non autem ut iis tribuerent ecclesiasticarum legum vim, quam semper habuere, quin a Principum confirmatione penderent, ut constat ex poena excommunicationis, aliisque mere spiritualibus, per ipsa tantum concilia in suorum decretorum violatores inflictis. Recte quidem, sapienterque suum Episcopi clerum consulunt, ut plurimum, in alicujus momenti negotiis; est haec complurium canonum sanctio; & praestantiorum Episcoporum sapientiae plena, omnibus retro saeculis, agendi ratio. At Episcopos nunquam ab hac lege abstinere posse; semper, & in omnibus ecclesiasticorum negotiorum generibus esse necesse, suum ut ipsi clerum consulant; eosdem non solum ante concilia, sed in ipsis quoque conciliis, necessario debere simplicium presbyterorum sententiam sumere in quaestionibus super dogmate, moribus, disciplina, alioquin ei poenae subesse, ut eorum iudicia nulla sint; haec vero chimaerae sunt tam divinae institutioni contrariae, quam aptae, & natae perturbationem in Ecclesiam inducere. Demonstratum supra est, Episcopos, divino jure, solos fidei, aliarumque mere spiritualium rerum necessarios iudices esse; simplices autem presbyteros, in ejusmodi negotiis, tantum utiles ex aequitate quadam, non sine Ecclesiae venia, iudices esse; denique Episcoporum iudicia, independentem a presbyterorum suffragio, valida esse: quia solis Episcopis, tamquam primis pastoribus, facta est infallibilitatis absoluta promissio. In hac divina institutione, in Dei voluntate, quae nobis e sacra Scriptura, traditione, perpetuoque Ecclesiae usu innotescit, non autem in humanis quibusdam rationibus, aut

comparationibus, jura ad ejusdem Ecclesie pastores spectantia quaerenda sunt. Ex iis ipsis conciliis, in quibus simplices presbyteri vocem deliberativam obtinuerunt, ne unum quidem in medium afferri poterit, quod eorum perinde atque Episcoporum, suffragia necessaria esse contenderit, & a presbyteralibus suffragiis Episcoporum validitatem pendere voluerit; at contra proferentur innumera in quibus Episcopi, sine sui cleri sententia, judicant; ejusmodi sunt; 1. concilia quae non ex regulis convocata, sed veluti fortuito, & occasione dedicationis Ecclesiae; vel alterius eventus, cujus causa plures Episcopi convenerant, habita sunt; 2. concilia, servatis quidem regulis indicta, sed quorum tamen convocationis litterae negotia, de quibus in iisdem agendum erat, non indicabant; 3. concilia in quibus pertractata negotia ab iis alia, de quibus in convocationis litteris sermo erat; 4. concilia, quibus Episcopi procul a suis dioecesibus in exilium acti interfuerunt, aut quae ipsi coegerunt; 5. concilia, quae habita sunt, variis temporibus, in urbe Roma, & ad quae summi Pontifices vocabant Episcopos, qui ex aliis, aliisque terrarum orbis regionibus, in ea christiani nominis metropoli tunc temporis versabantur; sunt ex hoc genere, inter alia propemodum innumera, concilium Romanum, an. 430. sub Papa Coelestino I. contra Nestorium; Alexandrinum, an. 362. contra Arium; Arausicanum, an. 529. illud adeo insigne concilium, in quo S. Caesarius Arelatensis, aliique duodecim Episcopi, qui ad Ecclesiae dedicationem convenerant, quam Patricius Liberius, Galliarum praefectus, Arausione extruendam curaverat, eos tam celebres, super gratia, & libero arbitrio, canones ediderunt, qui, super his gravibus negotiis, Ecclesiae fidem continent. Dixeritne quispiam nulla, & invalida haec omnia concilia esse, quia secundum ordinis clerici in iisdem consultus non fuit?

## §. III.

*De generalium Conciliorum Auctoritate.*

Concilia particularia, quocumque tandem suffragantium numero consent, infallibilem tamen ipsa per se auctoritatem

non obtinent, quia universam Ecclesiam non repræsentant. Hac auctoritate tum solum pollent, cum ea summi Pontifices, & reliquæ Christiani Orbis Ecclesiæ confirmarunt, & receperunt; ad illud usque tempus, haud latius patet eorum auctoritas, quam Episcoporum jurisdictio, qui iisdem interfuerunt. Non ita de generalibus, & œcumenicis conciliis sentiendum est; horum enim suprema, firma, certa, verbo, infallibilis auctoritas est, ob eam causam: quia universam Ecclesiam, quæ vi promissionum Christi Domini, infallibilis ipsa est, repræsentant.

Nemo nescit hunc divinum Servatorem, cum inibi esset, ut in cælum ascenderet, Apostolos suos misisse, ut Evangelium per universum terrarum orbem prædicarent, certosque fecisse fore, ut ipse per omnem dierum cursum, ad sæculorum finem usque, cum iis esset: *Euntes, docete omnes gentes . . . . Ecce ego vobiscum sum, omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.* (*Matth. XXVIII.*) Neminem quoque latet hanc infallibilitatis, vi perpetui subsidii Christi Domini, promissionem, non ad Apostolos tantum spectare, verum etiam ad Episcopos eorum successores, tamquam Ecclesiam repræsentantes, & quod inde consequitur, ad concilia generalia, ex Episcopis undique accitis, collectisque conflata, quæque, hac de causa, universam Ecclesiam repræsentant.

Ita quidem Traditio semper intellexit laudata sacræ Scripturæ verba, ut e S. Athanasio, in Epistola ad Epictetum, S. Cælestino, in Epistola ad concilium Ephesinum, S. Augustino, *lib. 1. contr. Donatist. cap. 7.* S. Leone, in 65. ad Theodoretum Epistola, S. Gregorio, in Epistola 24. *lib. 1. &c.* liquido constat. Hi sancti Doctores credidere semper, docueruntque, ut alii omnes Ecclesiæ Patres, Apostolorum collegium, & cœtum Ecclesiæ, cui suam Christus Dominus perpetuam opem promittit, per concilium generale repræsentari; generalis concilii iudicium esse extremum iudicium Ecclesiæ; iudicium hoc esse supremum, citraque appellationem, irretactabile, irreformabile; mortem potius subire oportere, quam illud deserere; ei fideles omnes, tamquam fidei articulo, debere se subdere, eosque, qui non eidem se subdunt, hæreticos esse.

*ſc.* *Sunt ſancti Evangelii quatuor libros, ſic quatuor concilia ſuſcipere, & venerari me fateor,* aſebat S. Gregorius Papa, in Epistoſa, quam laudavimus. *Sequor Traſtatum Nicani concilii, a quo me nec mors, nec gladius poterit ſeparare;* S. Ambroſii verba ſunt, in Epistoſa 32.

## §. IV.

*De Materie Infallibilitatis Conciliorum generalium.*

Per materiem infallibilitatis conciliorum generalium, eas ipſas res intelligimus, ſuper quibus ea jus obtinent infallibiliter pronuntiandi; ac res hæ ſunt quaſtiones, ſeu negotia quæ fidem, mores, & diſciplinam afficiunt.

Concilia generalia ſuper his capitibus ſingulis falli omnino non poſſunt, hujus peremptoriæ rationis vi, quia eadem omnem, quam late patet, Eccleſiam exhibere nequeunt, quin ejus omni prorfus infallibilitate gaudeant: & quia Eccleſia in his tribus capitibus eſt infallibilis, hoc eſt, non poteſt Eccleſia proponere filiis ſuis, niſi fidem ſanam, & veritati contentaneam; mores puros, & ad ſanctitatem compoſitos; diſciplinam, agendique externam rationem, quæ fidei, bonis moribus, divinæque legi reſpondeat; quoniam, ſi Eccleſia in his tribus capitibus, aut in eorum aliquo errare poſſet, ea, quicquid fidelibus ad ſalutem neceſſarium eſt, a Chriſto Domino non accepiffet; eos per ſua documenta, nedum ſalvos faceret, ac per ſalutis, juſtitia, & veritatis tramitem tuto duceret, ſed in errorem trahere, & perdere poſſet; ac proinde non amplius eſſet baſis, & columna veritatis, nec ſanctitatis, bonorum morum, rectæque agendi rationis regula.

Ad alia rerum genera quod ſpectat, quæ fidelibus ad ſalutem neceſſariæ non ſunt, concilia generalia, perinde atque Eccleſia, quam repræſentant, infallibilitatis dono ſuper ejuſmodi rebus minime gaudent, ea ipſa de cauſa: quia parum eorum intereſt eo jure pollere, ut certo componant, & firmant hominum animos, quoad capita quædam, in quibus eſſe diſcordes, & aliter ſentire poſſunt, quin detrimenti quicquam ſubeat eorundem ſalus, qui unus, & unicus ſcopus eſt, quem *Quiſ Dominus, Eccleſiam ſuam eſſormans, ſibi propoſuit,*

quemque sibi proponit Ecclesia ipsa in decretis, quæ secundum divini sui Fundatoris mentem, potestatemque, quam ab eo accepit, ad hominum salutem edit.

Inter capita ad salutem minime necessaria, super quibus generalia concilia errare possunt, recensentur quæstiones mere philosophicæ, quæstiones juris humani tantum, facta non revelata, & generatim quicquid in sacris Litteris, aut in Traditione non continetur.

### O B J E C T A.

Conciliorum generalium infallibilitati opponuntur hæc ; 1. decretum generalis concilii Lugdunensis, an. 1245. quod Imperatorem Fridericum deposuit; 2. decretum aliud generalis concilii Lateranensis, an. 1215. quod Principum hæreticos fautorum subditos a præstito fidelitatis jurejurando absolutos declarat, eorumque terras acquisitioni Catholicorum exponit; 3. decreta Sessionum XIV. & XVII. concilii Constantiensis, in quibus declarantur excommunicati, suisque dignitatibus, seu ecclesiasticis, seu sæcularibus spoliati, quicumque concilii statuta violaverint, absque ulla distinctione, vel exceptione Regum, Imperatorum; Principum, summorum Pontificum, Cardinalium &c. 4. conciliorum decreta, quæ disciplinam per præcedentia, tametsi generalia, concilia statutam mutarunt; 5. S. Augustini, in capite 3. libri II. contra Donatistas, testimonium, quod est ejusmodi: *Ipsa concilia, quæ per singulas regiones, vel provincias fiunt, plenariorum conciliorum auctoritati, quæ fiunt ex universo Orbe Christiano, sine ullis ambagibus cedere; ipsaque plenaria sæpe priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento verum aperitur, quod clausum erat, Et cognoscitur, quod latebat*; 6. Græcæ Ecclesie a Latina separatio, quæ efficit, ut, post hanc epocham, nullum œcumenicum, & vere generale concilium in Latina Ecclesia celebrari possit.

Respondemus ad oppositionem primam, Fridericum Imperatorem non a generali Lugdunensi concilio, an. 1245. sed ab Innocentio Papa IV. coram concilio, depositum fuisse; ex quo factum, ut Papa hic non uteretur, ad hanc depositionem,

for-

formata, *Sacro approbante concilio*, ex consuetudine a summis Pontificibus tunc servata, sed hac: *Sacro præsentis concilio*, coram concilio; quod probat Friderici depositionem opus fuisse solius Papæ Innocentii IV. non autem Lugdunensis concilii.

Ad oppositiones duas, quæ sequuntur, cum Bossuetio, & Fleurio, respondemus, conciliorum Lateranensis, & Constantiensis decreta, quæ temporales Potestates impetunt, edita fuisse ex conducto cum ipsis Potestatibus, Principum Oratoribus, qui iisdem conciliis intererant, in id consentientibus suorum dominorum nomine, qui præjudiciis, & erroribus temporis, quibus prava studia tum quidem in usu posita causam præbuerant, imbuti erant. Alia responsio, quam memoratis decretis adhibet Bossuetius, ejusmodi est: (*Defens. Cler. Gall. Part. II. lib. 8. cap. 10.*) concilia, quorum opus ea sunt, tamquam veram, certamque posuisse falsam opinionem directæ, vel indirectæ potestatis Ecclesiæ in Regum temporalia, sed eam tamen nec expendisse, nec statuisse, ac ne minimam quidem cogitationem in iis fuisse, ut dogmatis vim eidem adderent. Satis hæc responsa, superque sunt ad impedendum, ne qua consecutio ex quorundam generalium conciliorum in Regum temporalia molitionibus contra eorundem sanctorum cœtuum infallibilitatem trahatur. Iis exprobari id unum potest, quod falsas opiniones quasdam pro veris habuerint, atque adeo in praxi, per facti vias, easdem secuta fuerint; at id eorum infallibilitati nocere non potest, cum id ipsis consilii non fuerit, ut eos errores, seu falsas opiniones, tamquam fidei articulos proponerent, & in dogmata erigerent: quia non nisi generalium conciliorum decisiones afficit infallibilitas, quam Christus Dominus iisdem promisit. Potest ergo generale concilium falsam opinionem ut veram ponere; potest etiam re ipsa eandem sequi, eive aliqua alia ratione, quam per definitionem, auctoritatem tribuere, atque in veritatem huic falsæ opinioni contrariam indirecte obsecrare, & infirmare: quia in suis tantum decisionibus, secundum promissa Christi Domini, est infallibile, ac dum falsam aliquam opinionem, haud solemnem in modum decidit, promissa

missa subsistunt perinde, ac veritas falsæ opinioni contraria, tametsi non sine aliqua obscuratione, ac deliberatione. Non ita res haberet, si concilium falsam, aut quamvis aliam non revelatam opinionem decideret; tum vero infallibile esse definirer, certeque falleretur, id pro revelato, & pro fidei capite præbens, quod ejusmodi non est. Falsum, Dei nomine, testimonium ferret, id eum revelasse declarans, quod reapse non revelavit. Pro certo igitur habendum est, nec opposita concilia, nec eorum ullum, quæ universim tamquam œcumenica suspiciuntur, Ecclesiæ directam, vel indirectam in Regum temporalia potestatem, aut definiisse, aut definire potuisse; quia Regum independentia, quoad caput hoc, est veritas certa, cui in sacris Litteris, ac Traditione, in utroque scilicet sacro revelationis deposito, inconcussa fundamenta suppetunt, quæque, quominus semper in Ecclesia doceretur, non obfuit obscuratio, quam quibusdam sæculis eidem attulit temporum calamitas, quod probat Gallicæ nationis, ejusque Theologorum reclamatio, cum Bonifacius VIII. decimo tertio labente sæculo, id sibi sumpsit, ut per Bullam, quæ incipit, *Unam sanctam*, summorum Pontificum in Regum personam, ac temporalia potestatem fulciret.

Mutationes, quæ in disciplina contigerunt, quam generalia concilia statuerant, horum conciliorum, super disciplinæ capitibus, fallibilitatem non probant; Ecclesiasticæ solum disciplinæ mutabilitatem evincunt. Dicere, concilium generale super disciplina falli non posse, est dicere, nullum disciplinæ caput, in decisionis modum, ab eo statui posse, quod fidei, quod moribus, quod Dei legi, quod fidelium saluti repugnet; non inde tamen sequitur omne disciplinæ caput, a generali concilio statutum, esse immutabile. Econtra, disciplina, suapte natura, mutationi obnoxia est: quia a temporum, locorum, personarum circumstantiis pendet, fierique potest, ut quod certo quodam tempore, certis quibusdam in locis, & quoad certas quasdam personas bonum est, aliis temporibus, aliis in locis, & quoad alias personas id esse desinat, aut perniciosum evadat. Disciplina ergo a generalibus conciliis statuta mutari potest; & quidem



dem, non semel, mutationes plures, absque eorum infallibilitatis detrimento, passa est. Fieri quoque potest, ut disciplinæ caput a generali concilio statutum bonum sit ipsum per se, nihilque seu fidei, seu moribus contrarium continet, quin omnibus Catholici nominis regionibus congruat, quibus id juris est, ut suas quæque veteres, & legitimas consuetudines servant; ac ne id quidem generalium conciliorum, super disciplina, infallibilitati officit. Hinc fit, ut, quamvis Tridentinum concilium ut œcumenicum, & quod inde consequitur, ut infallibile per universam Ecclesiam receptum sit, illud tamen Gallia, super pluribus disciplinæ capitibus, quæ nationis usibus, & libertatibus adversantur, nec recipiat, nec sequatur.

Duplex ratio præsto est, qua explicetur allata S. Augustini sententia, generalia nempe concilia a posterioribus ejusdem generis conciliis emendari posse, cum id, quod antea non innotescebat, opera tandem, & animi contentione detegitur. <sup>4</sup> Prima, magisque communis explicatio est, S. Augustinum, eo loci, de iis tantum decretis loqui, quæ versantur super quibusdam factis, & disciplinæ capitibus, quæ experientia detegi possunt, non autem de veritatibus revelatis, quæ scilicet per experientiam non deteguntur.

Explicatio ejusmodi altera est, ibi S. Augustinum de decretis loqui, quæ dogma spectant: vult enim ostendere in Opere toto, e quo allatum testimonium depromptum est, Baptismi extra Ecclesiam collati validitatem, quam tamquam dogmaticum caput certo spectabat. Quomodo ergo S. Doctor generalium conciliorum, super dogmate, infallibilitatem propugnare potest, eodemque tempore dicere concilia hæc, quoad dogma ipsum, a posterioribus conciliis corrigi posse? Hæc sane ratione: cum ait Augustinus generale concilium a posteriori concilio, super dogmate, corrigi posse, non loquitur de generali concilio, quod post accuratam discussionem, solemnem in modum aliquod dogma deciderit: quoniam per ejusmodi decisionem omnibus disputationibus finem imponi profitetur, neminem non ei cedere debere, futurumque fuisse, ut eidem cederet Cyprianus ipse, siquidem aliquod

quod ejusmodi concilium, contra atque ipse sentiebat, ejus ætate statuisset. De generali concilio loquitur, quod doctrinam haud ita ad veritatis regulas exactam traderet, quemadmodum S. Cyprianus, quæ ejus privatim sententia erat, eam suo in concilio tamquam opinionem, quæ problematis loco esset, proponebat, quin alios juberet eandem sequi, eosque damnaret, qui abnuerent. Evidens porro est, generale concilium, quod doctrinam quamlibet non aliter traderet, haud eam solemnem in modum decisurum esse, & a posteriore concilio corrigi posse, quod diligentius quæstionem expenderet, quin contra generalium conciliorum in-dogmaticis quæstionibus infallibilitatem quidquam inferri posset: quia hæc generalium conciliorum infallibilitas non nisi solemnes eorum decisiones, in maturi, satisque accurati examinis consecutionem, afficit.

Porro græcæ Ecclesiæ a Latina separatio, nostra quidem sententia non impedit, quominus Latinæ Ecclesiæ concilia œcumenica sint, quandoquidem cum Christus Dominus S. Petri sedem, unitatis Ecclesiæ centrum statuerit, nemo se ab hac sede separare potest, quin se ab Ecclesia per schisma separaret, ac se ab ea separans, jura, & auctoritatem, quæ ibidem obtinebat, amittat, ut docent S. Cyprianus, in suo de Ecclesiæ unitate Tractatu, S. Augustinus, *serm. 255.* & cæteri ad unum omnes Patres.

### S. V.

#### *Mutuanturne generalia Concilia suam infallibilitatem a Papæ confirmatione?*

Hujus quæstionis pendet solutio ab alia, scilicet, utrum Papa generali concilio, totique Ecclesiæ superior sit, an vero generale concilium, quod universam Ecclesiam repræsentat, sit Papæ superius. Si generale concilium est Papæ superius, clarum est, suam illud infallibilitatem a papali confirmatione non mutuari, & quin ab hac pendeat, eadem gaudere; jam vero generale concilium supra Papam esse, veritas est, quam Gallicana Ecclesia acriter propugnat, quæque innumeris auctoritatibus, invictisque rationibus nititur, & quam hoc loco, quam late patet, exponere, instituti nostri, & officii est.

## I.

*Ex Sacra Scriptura.*

*Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam ( Ecclesiam )*  
Matth. XVI.

*Dic Ecclesie ; si autem Ecclesiam non audierit , sit tibi sicut ethnicus , & publicanus.* Matth. XVIII.

*Ecclesia Dei vivi , columna , & firmamentum veritatis.* 1.  
Timoth. 3.

Non Petro , neque ejus successoribus dictum est , sed Ecclesie , ut in eam portæ inferi non prævalerent ; ad Ecclesiam , non ad Petrum Christus Dominus supremam , & peremptoriam sententiam subituros fideles mittit ; veritatis columna , & fulcrum Ecclesie nuncupatur ; Petro igitur , ejusque successoribus superior Ecclesia est.

At , inquirunt , qui contra stant , Petrus Ecclesie fundamentum est , ex iis Christi Domini ad eam verbis : *Tu es Petrus , & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam ;* jam vero non a domo fundamentum pendet , sed domus a fundamento.

Textum hunc Patres alii aliter explicant ; eos Launojus , *Part. V. Epist. 7.* tribuit in classes omnino quatuor. Prima eorum est , qui super S. Petro ædificatam Ecclesiam docent ; & hi quidem septendecim numero sunt. Patrum est altera , qui Ecclesiam super omnibus Apostolis extructam , & hos omnes ei fundamenti loco esse docent , & ab hac explicatione sunt Patres octo. Eos complectitur classis tertia , qui , per petram , fidem intelligunt , cujus S. Petrus , e vestigio professionem ediderat. Hujus tertiæ explicationis propugnatores recenset Laujonius Patres quadraginta quatuor. In quarta , eaque ultima classe sunt , qui Christum Dominum ipsum eam petram esse contendunt , super qua Ecclesia constructa est ; hanc Patres sexdecim sententiam tuentur. Nec desunt e Patribus , qui per petram intelligunt fideles homines singulos , qui Christum Dominum confitentur , aliique , qui petent fundamenti titulum , de quo hoc loco sermo est , Apostolorum personæ proprium , & peculiarem esse , nec ad eorum

rum successores migrasse. Apostoli, inquit, erant Ecclesie fundamenta: propterea quod ipsi Spiritus sancti plenitudinem, & fidei perfectionem acceperant, ut omnium primi Evangelium nunciarent, Ecclesieque fundamenta jacerent; at id omne erat eorundem propriam, iisque tantummodo conveniebat: quoniam non semper ædificii fundamenta jaciuntur. Apostoli ergo jecerunt Ecclesie fundamenta, eorumque successores super ejusmodi fundamentis semel jactis ædificaverunt. Perspicuum est, per has posteriores explanationes quinque nullam S. Petro prærogativam tribui, primamque tantum eidem favere videri; verum ad animadversionum, quæ sequuntur, lumen evanescit hæc ipsa favoris species. Animadversionum prima est, Patres, qui priore significatione propositum sacræ scripturæ textum accipiunt, paucos esse, si cum aliis Patribus, qui eundem aliter explicant, conferantur, nihilque proinde ex iisdem inferri posse, quod S. Petri superioritati, quam vocant, patrocinetur, ex ea regula apud Catholicos omnes recepta, a Tridentino concilio adoptata, insertaque a Pio IV. fidei professioni, quam edere jubentur, quicumque ad Ecclesiam redeunt, videlicet, „ Sacram Scripturam interpretandam non esse nisi ex unanimitate Patrum consensu. „ Animadvertendum est, secundo loco, Patres, qui Petrum ajant Ecclesie fundamentum esse, eandem Apostolis prærogativam tribuere. *At dicis*, inquit S. Hieronymus, *super Petrum fundatur Ecclesia; licet hoc ipsum alio in loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti claves regni caelorum accipiant, & ex æquo super eos Ecclesie fortitudo solidetur.* ( *Lib. I. adversus Jovinian.* ) In eandem sententiam loquuntur S. Cyprianus, *Epist.* 27. Origenes, S. Basilii, S. Augustinus, &c. Nonne S. Paulus pronunciat fideles esse *superædificatos super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum?* An vero Apocalypsis cap. 21. versic. 14. non dicitur nova Jerusalem, nova scilicet Ecclesia, habere Apostolos duodecim, fundamenti loco? En verba ipsa: *Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim, nomina duodecim Apostolorum Agni.* Apostolorum igitur quisque fundamentum est. Inferreturque hinc, Episcopos singulos,

qui

qui Apostolorum successores sunt, supra ipsam Ecclesiam esse? Denique, quacunque demum ratione S. Petrus Ecclesiae fundamentum sit, certum est ejus eum nec primum, nec essentialia fundamentum esse; id enim convenire Christo tantum Domino potest: *Fundamentum alius nemo potest ponere praeter id, quod positum est, quod est Christus Jesus.* Ergo S. Petrus non nisi secundarium, minus praecipuum, & ministeriale Ecclesiae fundamentum esse potest, cujus ipse pars, & membrum est; jam vero totum est parte majus, & corpus membrorum peculiariter cuique superius est; concilium igitur, quod totum Ecclesiae corpus exhibet, est Papa majus, eique superius; quoniam Papa nunquam nisi Ecclesiae pars, & membrum est.

## I I.

*Ex Potestate clavium, Ecclesiae concessa.*

Per clavium potestatem, intelligitur non modo potestas remittendi, & retinendi peccata, verum etiam ecclesiastica, quam late patet, jurisdictio, omnisque generatim auctoritas, qua ad hominum spirituale regimen, & salutem Ecclesiae opus habet.

In clavium potestate veniunt distinguenda duo, proprietas, & ministerium, seu usus, aut exercitatio. Quoniam vero potestas haec non nisi per peculiare actus exerceri potest, compertum proinde sit, hanc exercitationem proxime concessam Ecclesiae non fuisse: quia Ecclesia, perinde atque omnis alia societas, seu communitas, non quidem ipsa per se, sed solum per suos ministros, seu officarios ejusmodi actus edere potest. Id ergo quaeritur, utrum proprietatis potestatis clavium, quoad substantiam, collata fuerit immediate Ecclesiae, ut eam ipsa Papae, caeterisque ministris impartiretur, an vero tributa fuerit immediate Papae, ut eam ipsa Ecclesiae, ejusque ministris conferret. Si potestatis clavium proprietatis collata fuit proxime Ecclesiae, ut eam ipsa Papae tribueret, Ecclesiam supra Papam esse certum est, quandoquidem persona, quae alicujus potestatis immediatam proprietatem habet, etiamque alteri communicat, in eandem personam, quod caput hoc

hoc eſt, ſuperioritatem habere cenſetur. At ſi, contra, poteſtatis clavium proprietas tradita fuit immediate Papæ, ut eam ipſe communicaret Eccleſiæ, Papa ſupra Eccleſiam eſt, ſeu ſuperioritatem habet ſupra ipſam.

Diftinguenda eſt etiam, in poteſtate clavium, poteſtas ordinis, & poteſtas juridiſtionis.

Poteſtas ordinis eſt poteſtas radicalis conferendi Sacramenta, prædicandi Evangelium, ferendi leges ad Eccleſiæ ſpiritale regimen. Characteri ſacerdotali, & episcopali addiſta eſt poteſtas hæc.

Poteſtas juridiſtionis eſt jus conferendi reapſe Sacramenta, prædicandi reapſe Evangelium, ferendi reapſe leges, & canones ad Eccleſiæ ſpiritale regimen. Hæc juridiſtibus dividiſtur & ipſa biſariam, ut aliæ ſit ordinaria, alia delegata.

Per ordinariam juridiſtionem intelligitur ea, quæ eſt propria, permanens, utpote addiſta, & inhærens titulo, vel officio; ejuſmodi juridiſtictio eſt Episcopii in ſua diœceſi, aut parochi in ſua parœcia.

Delegata juridiſtictio nuncupatur ea, quæ tribuitur, titulo commiſſionis revocabilis ad nutum, a Superiore, cui certum cujuſdam territorii demandata eſt ſpiritualis adminiſtratio.

Hoc poſito; certum imprimis eſt, eos omnes, qui ordinis poteſtate inſigniti ſunt, hanc proxime a Chriſto tenere, quoniam ea non poſſident niſi ordinationis vi, cujuſ auctor, inſtitutor, præcipuus miniſter eſt Chriſtus ipſe, eaque eſſentialiter inhæret characteri, quem ipſi in ordinatione ſuſcipiant. Hinc ſit, ut quicumque hac ordinis poteſtate inſigniti ſunt, poſſint valide facere, ipſi per ſe, & Eccleſiæ prohibitione nihil obſtante, quicquid, ut validum ſit, non niſi hujus poteſtatis exerciſtationem poſtulat, ſeu licita ſit, ſeu illicita. Ita ſacerdos, contra Eccleſiæ prohibitionem, valide confeſſare poteſt.

Id igitur unum quaeritur, Eccleſiane proprietatem, quoad poteſtatem juridiſtictionis a Chriſto Domino proxime acceperit, ut eadem reapſe, ſeu per actualem exerciſtationem, utendi jus Papæ, cæterisque miniſtris tribueret, an vero Papa ipſe hac prærogativa gaudeat.

Ultramontani contendunt, hanc ecclesiasticæ jurisdictionis potestatem traditam fuisse a Christo Domino proxime S. Petro, qui eam, secundum omnem plenitudinem, ad Papam transmisit; ac proinde Papam unum, & unicum eam possidere jure divino, ut ejusdem, quos ipse voluerit, participes faciat; alios vero ministros eam ab ipso tenere, ejusque non nisi vicarios esse; eum posse, pro arbitrato, eorundem facultates suspendere, aut limitare, ejusque auctoritatem superiorem esse auctoritati Ecclesiæ, seu dispersa sit, seu in generali concilio congregata.

Afferunt econtra Galli, potestatem hanc proxime Ecclesiæ concessam fuisse, Ecclesiæ, inquam, primum quidem per S. Petrum, deinde vero per reliquos Apostolos representatæ; adeoque hujus potestatis omnem vim, seu totalitatem residere in universitate pastorum, qui tamquam Apostolorum successores, hanc ipsam, ut ii, proxime a Deo tenent, propterea, quod eorum muneribus succedentes; omnibus eorundem juribus, & privilegiis successerunt; & hæc ipsa eodem titulo, eademque ratione possident. *Hæreditario jure Episcopi succedunt Apostolis; & cum ita succedunt, a Christo, ut Apostoli, potestatem jurisdictionis obtinent.* (Nicolaus I.) Hæc Gallicanæ Ecclesiæ sententia nititur unanimi, citra omnem exceptionem, Patrum consensu. Videri possunt S. Cyprianus, *De Unit. Eccles.* S. Ambrosius, *de Dignit. Sacerdot. cap. 2.* S. Joannes Chrysostronus, *Homil. 79. in Matth.* S. Hieronymus, *Lib. 1. contra Jovin.* S. Augustinus, *Lib. de Agone Christi, cap. 30. & Enarrat. 2. sup. Psalm. 109. & Tract. 50. & 118. in Joan.* S. Cyrillus Alexandrinus, *Lib. 12. in Joann.* S. Fulgentius, *Lib. de Fide ad Petrum, cap. 30.* Sanctus Gregorius Magnus, *Lib. 6. Exposit. in cap. 16. Lib. 1. Reg. cap. 3.* Beda, *in cap. 19. & 21. Matth. &c.*

Satis nobis hoc loco fuerit S. Augustini testimonium afferre, qui Enarratione in Psalmum 108. ita loquitur: *Quædam dicuntur, quæ ad Apostolum Petrum proprie pertinere videntur, nec tamen illustrem habent intellectum, nisi cum transferuntur ad Ecclesiam, cujus ille agnoscitur in figura gestasse personam, propter primatum, quem in discipulis habuit; sicuti est: Tibi da-*  
Richard Concil. Tom. I. F 69

bo *claves regni caelorum*. Addit S. Doctor ( *Tract. 124. in Joann.* ): *Ecclesia ergo , quae fundatur in Christo , claves ab eo regni caelorum accepit in Petro ; & in Libro de Agone Christi , cap. 30. Huic enim Ecclesiae claves regni caelorum datae sunt , cum Petro datae sunt , & cum ei dicitur , ad omnes dicitur : Pascere oves meas . Ergo S. Petro , sed prout ipse totam Ecclesiam repraesentabat , id dictum est , seu toti potius Ecclesiae , in Petri Persona . Eadem , quae S. Augustini , omnium Patrum mens , & sententia est ; asserunt omnes S. Petro , tamquam symbolo unitatis Ecclesiae universae , claves promissas fuisse , & caeteros omnes Apostolos eas recepisse , unumquemque peculiariter , tamquam peculiarium Ecclesiarum symbolum , quas instituire debent : *Claves non homo unus , sed unitas accepit Ecclesiae* , subdit Sanctus Augustinus , *Serm. 295.**

Claves igitur acceperunt Apostoli pro peculiaribus Ecclesiis , quarum fundamenta posuerunt , iisdemque Ecclesiis proprie Christus Dominus eas tradidit , dum earum fundatoribus tradidit , quoniam non his tradidit nisi tamquam earum Ecclesiarum figuris , imaginibus , repraesentatoribus , & quidem pro ipsis Ecclesiis : quod ita Tostatus explicat : *Claves illae datae sunt a Christo toti Ecclesiae . Quia tamen non poterat universae Ecclesiae dispensare illas , cum non esset aliqua persona , eas Petro dedit nomine Ecclesiae . . . . Hinc leviter apparet , quomodo , mortuo Petro , potest eligere successorem , & eligendo confert eam potestatem . Hoc idem patet in communitatibus . Si enim aliqua communitas , vel collegium est , ibi erit jurisdictio ; & quia non potest administrari per universam societatem , administratur per unum de communitate . Non est tamen jurisdictio in illo ita , ut non sit in communitate ; sed est magis in communitate ; quia antequam ille constituatur in iudicem , vel rectorem , nullam habet jurisditionem ; illo mortuo , vel cadente , non penitus exspirat jurisdictio . Potest alius praefici in rectorem , vel iudicem , non tamen posset hoc fieri , si non remaneret jurisdictio in communitate . Ergo ipsa communitas habet magis jurisditionem . Adhuc patet hoc ; quia , sede vacante , Capitulum habet omnia , quae pertinent ad jurisditionem Praelati , licet non ea , quae sunt ordi-*



ribus; ergo videtur, quod iurisdiclio illa radicatus erat in Ecclesia, quam in Præfato. (In Cap. XV. Num. quæst. 48.)

Nobis opponuntur hæc. I. Claves traditæ fuere S. Petro, Ecclesiam repræsentanti, quemadmodum Rex suum ipsius regnum, suum dux exercitum, suam pater familiam, suam superior communitatem repræsentant; quod id pōnit tanquam certum, S. Petrum supra Ecclesiam superioritate gaudere. At hæc non est explicatio Patrum, qui ajunt una voce, claves S. Petro promissas fuisse, ut pastorum, & Ecclesie unitas commendaretur, non autem ut S. Petri supra Ecclesiam superioritas designaretur, seu potius claves non homini datas fuisse, sed unitati Ecclesie, quæ S. Augustini locutio est. *Claves non homo unus, sed unitas accepit Ecclesie*; (Serm. 295.) ex quo fit, ut, quemadmodum P. Alexander animadvertit, omnes Theologi, post Magistrum sententiarum, claves a Christo datas appellaverint claves Ecclesie, non autem S. Petri: *Quis immediatius Ecclesie tradita sunt, quam Sancto Petro, illique commissa tamquam Ecclesie personam regenti.* (Hist. Ecclesiæ. Sæc. XV. Dissert. 8. num. 53.)

2. Papa, prout successor est S. Petri, cui suas oves, suosque agnos pascendos Christus Dominus commendavit, pastor est totius gregis fidelis, videlicet totius Ecclesie, seu congregata sit, seu dispersa, seu suis in ministris spectetur, seu suis in membris inferioribus, qui laici sunt, consideretur; jam vero pastor suo ipsius gregi superior est; & pastoris est suum gregem regere, eique imperare, non autem gregis, suum pastorem regere, eique imperare. Falsa ratiocinatio! Hæc Christi Domini locutiones: *Pasce oves meas, pasce agnos meos*, metaphoricæ loquendi rationes sunt, quæ nihil aliud significant, quam Christum Dominum S. Petro eam curam, & sollicitudinem contulisse, ut per doctrinam, & institutionem, sancti verbi pane fideles aleret. Velle metaphoram hanc urgere, & contendere S. Petrum, quoad Ecclesiam, pastori, quoad gregem, & Ecclesiam, quoad S. Petrum, gregi, quoad pastorem, omnino similes esse, est aperte a ratione aberrare; est e gradu ejicere totum corpus Ecclesie, magisque peccatim episcopale corpus, dum cum grege comparatur, qui

rationis est expers, aut, qui sua saltem ratione uti non potest, nisi ut pastoris, a quo tamquam supremo Domino ducitur. voci ad Imperium compositæ cæcus obediat; est id reliquos omnes pastores cæcæ obedientiæ subdere, eoque redigere, ut in Ecclesia nonnisi veluti quædam automata prodeant, ii scilicet, quibus pascendi gregis cura concedita est, ut S. Petro, qui eos representabat, cum sibi dictum audiit: *Pasce oves meas*; ii, quibus S. Petrus ipse commendat, ut voluntaria prorsus affectione, & quin super Domini hæreditate dominentur, gregem sibi demandatum pascant; est denique in despoticum principem erigere præcipuum Ecclesiæ ministrum, primumque œconomum, primum dispensatorem bonorum ejusdem Ecclesiæ, contra Christi Domini exemplum, expressumque jussu, qui venit, ut ipse ait, serviendi animo, non autem ut ei servitium exhiberetur, quique suis omnibus Apostolis, sine exceptione, mandavit, ut in sua ipsorum auctoritate, suoque regimine nonnisi simplicitatis, suavitatis, sapientiæ, patientiæ, humilitatis, studii, charitatisque specimina, amota quavis elationis, dominationis, imperii specie, exhiberent. Ita quidem omnes Episcopi faciunt pastorum titulo satis, cujus una cum Papa participes sunt, quique iis est cum ipso communis, ut omnes Ecclesiæ Patres testantur, præsertim vero S. Augustinus in hæc verba: *Et quidem, fratres, quod Pastor est (Christus), dedit & membris suis; nam & Petrus pastor, & Paulus pastor, & cæteri Apostoli pastores, & boni episcopi.* ( *Tract. 47. in Joann.* )

Idem omnino responsum iis dandum est, qui Papam esse ajunt Ecclesiæ caput, patrem, sponsum, &c. Omnes hi tituli qui Papæ tribuuntur, quibusque, ratione habita, Episcopi quoque insigniuntur, quin eorum quispiam se Ecclesiæ superiorem esse contendat, id unum significant, inter dignitatem, officium, munia Papæ, & Episcoporum, ac omnium generatim ministrorum hierarchorum Ecclesiæ, dignitatem, officium, quoad munia capituli communitatis, patris-familias, sponsi, &c. similitudinis aliquid interesse; sed hi tamen tituli perfectam, absolutamque inter res, quæ mutuo conferuntur, similitudinem existere non significant. Non est igitur Papa naturale

caput Ecclesiæ, cujusmodi est humani corporis caput; ejus ne morale quidem, essentialis, ac præcipuum caput est; ejusmodi caput est unus, & unicus Christus Dominus; Papa nihil est aliud, quam Ecclesiæ secundarium, & ministeriale caput, primus minister, primum membrum semper a corpore pendens, quoniam, ut ait S. Hieronymus in hanc rem: *Si auctoritas quæritur, orbis major est urbe. (Can. Legimus, dist. 63.)* Unus etiam, & unicus Christus Dominus est pater, & sponsus essentialis Ecclesiæ, quemadmodum unus quoque ipse supremus ejusdem magister est. Non ea est Papæ in Ecclesiam auctoritas, quæ patri in familiam; non ipse, sed Christus suo eam sanguine genuit; ei sollicitudinem, & amorem debet, qui patris est, quin super ipsam paterna potestate polleat, quia nec familia, nec Ecclesia ejus est, sed familia, & Ecclesia Christi Domini, cujus non nisi vicarius, œconomus, & depositarius Papa est. Denique Papa non ita Ecclesiæ, ut sponsæ sponsus, conjunctus est, quia non unum, idemque cum ea corpus efficit, & quia, seu per mortem, seu per divortium, ab eadem sejungi potest.

## III.

*Ex longa ad generalia Concilia confugiendi consuetudine.*

Quoties in Ecclesia, super dogmate, ac disciplina, graves disputationes coortæ sunt, ad eas finiendas per fugium in generalibus conciliis quæsitum est, e summorum Pontificum ipsorum sententia, qui omnium primi petiere concilia, quæ eorum judicia, cum opus esset, moderarentur, aut reformarent. Estne necesse Apostolum eligi in Judæ locum, Diaconos institui, de legalibus cæremoniis quæstionem finire? S. Petrus fratres cogit, qui nihil non unanimi consensu decidunt. Cum S. Athanasius ad Julium Papam scribit, Papa hic, datis in Orientem litteris, monet, tametsi eam ipse causam cum Italiæ Episcopis judicaverit, nihilominus novum concilium, quod Sardicense fuit, cogi oportere ad eam quæstionem, sententiamque, quam ipse pronuntiaverat, expendendam.

Papa Liberius ab Imperatore Constantio petiit & ipse concilium aliud, quod eandem causam ad trutinam revocaret. Papa Damasus, & Occidentis Episcopi a Theodosio Imperatore generale concilium postularunt, in quo Orientis negotia ad exitum perducerentur. Innocentius I. concilium petiit, in quo S. Joannis Chrysofomi causa decideretur.

Eutychen per Epistolam dogmaticam damnaverat S. Leo, quem tamen id non impediit, quominus ab Imperatore Theodosio generale concilium exposceret, quod ejus judicium expenderet. Concilium hoc Ephesi habitum fuit, suosque S. Leo ad illud legatos misit.

Papa Vigilius trium Capitulorum damnationi subscribere recusavit; & promisit fore, ut generalis concilii decisioni se dederet; eique reapse se dedit, contra atque ipse sentiebat.

Innocentius III. Philippo Augusto, divortii cum conjugē facultatem petenti respondit in hæc verba: *Si super hoc absque generalis deliberatione concilii determinare aliquid tentavimus, præter divinam offensam, & mundanam infamiam, quam ex eo possemus incurrere, forsitan ordinis, & officii nobis periculum immineret.* (Lib. 3. reg. 15. Epist. 104.)

Id etiam probat generale concilium supra Papam esse, quod a Papa ad concilium generale, non autem a generali concilio ad Papam appellatio institui consuevit; neque enim a superiore ad inferiorem, sed ab inferiore ad superiorem interponitur appellatio. Nobis satis fuerit exempla in hanc rem duo, quæ in Ecclesiæ Historia insignia sunt, in medium offerre.

Primum est negotium celebrationis Paschatis. Dum Asiaticorum consuetudo, quoad celebrandi Paschatis diem, non nisi Papæ Victoris, & Romanæ Ecclesiæ judicio damnata fuit, nec tamquam hæretici, nec tamquam schismatici fuere, qui eam propugnabant, at statim ac Nicænum primum generale concilium decrevit, ut Pascha, die Dominica, celebraretur, schismatici haberi coepti sunt, quicumque ad ejus decretum se conformare renuerent.

S. Cypriani cum Papa S. Stephano disputatio exemplum alterum nobis suppeditat. Sanctus hic Papa, contra S. Cypriani sententiam judicaverat ab hæreticis collatum Baptisma  
vali-

solidum esse; hæc tamen decisione nihil obstante, S. Cyprianus sententiam suam propugnare potuit, & reapse propugnavit, quin esset hæreticus, quoad quæstio, per generalis concilii decisionem, peremptorio iudicio finiretur.

## §. IV.

*Ex Summorum Pontificum in id consensione.*

Summorum Pontificum plures, doctrinæ, & virtutum laude præcipui ingenue facti sunt, generalium conciliorum canonibus se subesse, nec posse se ab iis dispensare, nisi in iis casibus, in quibus concilia ab iisdem ipsa canonibus dispensassent.

*Nos omnia secundum canonem facimus. Jul. I. Epist. ad Orient.*

*Dominentur nobis regulæ, non regulis domitemur; sumus subiecti canonibus, qui canonum præcepta servamus. Coelestinus I. Epist. ad Alyricos Episcopos.*

*Nimis improba, nimis sunt prava, quæ sacratissimis canonibus inveniuntur esse contraria . . . Absit a conscientia mea, ut tam prava cupiditas studiis meis adjuvetur . . . Sancti illi, & venerabiles Patres, qui in urbe Nicæna sacrilego Ario cum sua impietate damnato mansuras usque in finem mundi leges ecclesiasticorum canonum condiderunt, apud nos in toto orbe terrarum in suis constitutionibus vivunt; & si quid usquam aliter, quàm illi statuerunt, præsumitur, sine cunctatione cassetur, ut, quæ ad perpetuam utilitatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione varientur. S. Leo I. Epist. 53. nunc 80. ad Anatolium.*

*Confidimus, quod nullus jam veraciter Christianus ignoret, miscuisque synodi constitutum, quod universæ Ecclesie probavit assensus, non aliam magis exequi sedem oportere, quàm primam. Gelasius I. Epist. ad Episcopos Dardania.*

*Necesse nobis est, quicquid synodalis decrevit auctoritas, inviolabiliter custodire. Agapetus, Epist. ad Cesarium Arelat.*

*Solat sancta, & apostolica Sedes, pleraque considerata ratione celebrare, sed nunquam in suis decretis, & constitutionibus a consuetudine canonice traditionis discedere. Gregorius VII. Lib. 2. Epist. 5.*

*Contra Deum, & sacrorum canonum sanctiones nulli omnium petitioni possumus præbere consensum.* Eugenius III. *Epist.*

Videri etiam possunt Papa Zosimus, in Epistola *ad Episcopos Gallie.* Innocentius I. *Epist. ad Vitric. Rothom.* Simplicius, *Epist. ad Acacium,* Symmachus, *Epist. ad Concil. Arlat.* Martinus I. *Epist. 5. ad Ioann. Philadelph. Episcopum.* Zacharias, *Epist. 1. ad Bonifac.*

## V.

*Ex Generalium Conciliorum definitionibus, & factis.*

Generalia concilia definire, se posse judicare, damnare, & deponere summos ipsos Pontifices, eosque re ipsa iudicarunt, damnarunt, & deposuerunt.

1. Concilium Pisanum, quod an. 1409. habitum est, omnium Christianorum Principum iussu, decretum edidit, quod generalis concilii supra Papam superioritatem statuit, supremo Pontificatu Benedictum XIII. & Gregorium XII. deposuit, ut Alexandrum V. in eorum locum sufficeret.

2. Constantiense concilium, an. 1414. celebratum, declaravit concilium Papæ superius, & in locum Joannis XXIII. Gregorii XII. & Benedicti XIII. Martinum V. elegit.

3. Concilium Basileense, coactum an. 1431. confirmavit, & renovavit, quartæ, & quintæ Constantiensis Concilii Sessionum decreta duo, quorum unum declarat, generale concilium tenere potestatem suam proxime a Christo Domino, & Papam ipsum, ei parere debere, quod attinet ad fidem, ad schismatis extirpationem, & ad Ecclesiæ, in capite, & in membris reformationem; alterum vero declarat, acriter puniendum esse, quicumque non paret Constantiensis, aut alterius, cujusque, concilii decretis, etiamsi Papa esset.

Difficultatum solutio, quæ contra hæc tria concilia proponuntur, iis in locis occurret, in quibus eadem in analysi collocantur.

## VI.

*Ex Universitatum, & Theologorum Sententia.*

Universitas Parisiensis, adeo inter cæteras omnes celebris, quamque, summi Pontifices, nullo non tempore, laudibus

numarunt, semper concilii generalis supra Papam superioritatem, tamquam unum e capitibus, quæ ecclesiasticæ disciplinæ fundamenta sunt, propugnavit. Ea solemnem in nodum, an. 1303. declaravit, se appellationi adherere, quam Philippus Pulcher, Galliarum Rex, a Bonifacio Papa VIII, ad generale concilium interposuerat. An. 1429. Sarrasinum adegit, ut propositionem affereret ex diametro huic oppositam, quam ipse protulerat: *Quandocumque in aliquo concilio generali aliqua instituantur, tota auctoritas dans vigorem statuti in solo residet summo Pontifice; omnes aliarum potestates de jure nihil possunt, contra summum Pontificem.* An. 1491. appellavit ipsa a Papa Innocentio VIII. ad generale concilium, super Ecclesiæ, & Ecclesiasticorum libertate. Eandem doctrinam confirmavit an. 1663. cum, Ludovico Rege XIV. requirente, suam ut sententiam super quibusdam articulis diceret, pronuntiavit ad articulum quintum, haud se docere, Papam supra œcumenicum concilium esse. Ad extremum, die 26. Maji sequentis an. 1664. Librum damnavit Jacobi Vernantii, qui, inter alia, assererat Ecclesiam in generali concilio congregatam, proxime a Deo jurisdictionem, & auctoritatem suam non tenere.

2. Viennensis, in Austria, Universitas, ab Imperii Electoribus interrogata, an concilium Basileense deponendi Papæ Eugenii IV. & suecessoris eidem dandi plena potestate gauderet, respondit in hæc verba: *Spiritus Sanctus per organum sacri concilii Constantiensis declaravit aperte, talem potestatem habere Ecclesiam, & Concilium eam representans, super omnem hominem, etiamsi Papalis existat dignitatis.*

3. Erfordiensis in Germania Universitas, in Tractatu, quem super Unione, & Neutralitate Principum Electorum edidit, ita loquitur: *Generale concilium subsistens, & firmum, majus, & superius est Papa in his, quæ pertinent ad fidem, schismatum extirpationem, & generalem morum reformationem. Nullus Catholicus intelligere volens potest de hoc dubitare.* Idem docet Universitas Colonienfis, in suo de Concilii, & Papæ Potestate Tractatu, quem ad Theodoricum, Colonensem Archiepiscopum, misit; idem Cracoviensis in suo de sanctorum

Conciliorum Auctoritate Tractatu, an. 1441. ad Ladislaum, Poloniæ, & Hungariæ Regem misso; & Lovaniensis, ut in Basileensis Concilii Historia memoriæ proditur, quam Æneas Sylvius contextuit.

4. Universitatibus addi possunt celebres Theologi bene multi, cujusmodi sunt Dionysius Chartusianus, *Lib. I. De Auctoritate Papæ, & generalis Concilii, art. 1.* Alfonsus Toftatus, *II. Parte Defensorii, cap. 49. & in cap. 15. Numerorum, quæst. 48. & in cap. 18. Matth. quæst. 108.* Joannes Eckius, *Lib. III. De primatu Petri, cap. 1.* Joannes Driedo, *Lib. IV. De Dogmat. cap. 4.* Thomas Illyricus, in *Clypeo Papali*, Papæ Adriano VI. nuncupato, qui in 4. *Sentent.* eandem doctrinam tradit, Maldonatus, *ad cap. 18. Matth.* Joannes Gerfonius, & Jacobus Almanius, in suis Tractatibus, *De Potestate Ecclesiæ, &c.*

## VII.

*Ex Jure Canonico, & Glossa.*

Canon, *Si Papa, distinct. 40.* hæc habet: *Si Papa suæ, & fraternæ salutis negligens deprehenditur, inutilis, &c. . . . hujus culpas isthic redarguere præsumit mortalium nullus, quia cum illos judicaturus, a nemine est judicandus, nisi deprehendatur a fide devius.* Glossa subdit; *Nec velit corrigi;* deinde quærit; *Quare Papa non potest accusari, de alio crimine, quam de hæresi?* Repondetque: *Certe credo, quod si notorium est, ejus quodcumque crimen, & inde scandalizatur Ecclesia, & incorrigibilis fit, quod inde possit accusari; nam contumacia dicitur hæresis, & contumace dicitur infidelis.*

Ergo ex Jure canonico existit, in Ecclesia tribunal supra Papam positum, in quo ipse judicetur, cum est hæreticus, & ex Glossa quidem, quoties criminum reus colligi nollet, & scandalo esset.

Neque vero quisquam dixerit canonem, *si Papa*, cohærere non posse eum canone, *Nemo judicabit primam sedem . . . . neque enim ab Augusto, neque ab omni Clero, neque Regibus, neque a Populo iudex judicabitur. caus. 9. quæst. 13.* Haud inter se pugnant hi canones duo: quia cum canon *Nemo Pa-*  
pam



in sit ab omni Clero judicari non posse, id sibi vult Papam nullo peculiari clero, & ne a Romano quidem judicari esse, at non negat, eundem posse ab universæ Ecclesiæ clero, quæ in œcumenicum concilium coiverit, judicari.

## §. VIII.

*Ex Rationibus Theologicis.*

1. Dogmata ad fidem, moresque, spectantia non uni S. Petro, ejusque Successoribus tantum, sed universæ Ecclesiæ tradita fuere. Est ergo non unius Papæ, sed universæ Ecclesiæ, præ Papa, nos docere, quæ sint ea dogmata, quæ ipsa accepit a Christo Domino: siquidem totum suæ parti præteri debet, eademque superius est.

2. Dogmata concedita Ecclesiæ a Christo Domino, ejusdem sponso, novi fidei articuli, novæ revelationes non sunt, sed æternæ veritates, quæ tamen necesse habent, proponi fidelibus ab Ecclesia, tamquam veritates, quas ipsa reapse accepit a Christo Domino, ut eas hi credere debeant, tamquam fidei articulos, Ecclesiæ, ab ipsius incunabulis, revelatos. Cum Ecclesia caput aliquod controversum fidei esse decidit, haud ea quidem, novum fidei articulum creat, nec magis novam revelationem recipit; sed declarat solummodo, caput illud esse veritatum unam, quæ ei revelatæ fuere, idemque, deinceps a Christifidelibus, tamquam veritatem, & articulum fidei, quam profitentur, credi oportere; jam vero ad hanc declarationem edendam, dignoscendumque, an controversum caput in sacro revelatarum veritatum deposito contineatur, expendendæ sunt, & discutiendæ sacræ Litteræ, & traditio, consulendæ peculiare Ecclesiæ, longe lateque, per orbem diffusæ, ut intelligatur, quid eadem super hoc capite semper crederint, ne tamquam fidei tradatur articulus, nisi quod semper, & ubique, & ab omnibus creditum fuit, secundum eam Vincentii Lirinensis immutabilem regulam: *Quod semper, & ubique, & ab omnibus creditum est, &c.* Jam quis non videt, generale concilium, ad quod Episcopi ex omnibus Christiani Orbis partibus convenientes, suarum quisque Ecclesiarum fidem ac traditionem afferunt, multo tutius, certiusque, ad  
re-

revelatum veritatem notitiam perventurum, quam facere Papa posset, &c, quod inde consequitur, illud, ad hanc rem quod attinet, huic præstare?

3. Eadem ratio in œcumenici concilii favorem, præ Papa, militat, quoad disciplinæ capita, quandoquidem certum est, omnium christiani orbis partium Episcopos melius nosse, quam Papam unum, quæ disciplina univèrsim Ecclesiæ congruat.

4. Si concilium œcumenicum non esset Papa superius, necessaria rerum consecutione fieret, nullum adjumentum Ecclesiæ præsto esse, quo Papam hæreticum, corruptum, depravatumque ad scandalum, contumacem, correctionis impotem, eique similes nequam homines, quos in suum patrocinium reciperet; tandem aliquando reprimeret, compesceretque. Qui ergo, tum quidem, Christi Domini erga Ecclesiam suam amor? quæ fides esset, qui eam scilicet ad graviora discrimina redactam sine subsidio relinqueret?

Hæ rationes aliis omnibus momentis additæ, quæ hæctenus in medium attulimus, invicte probant, generale concilium supra Papam esse, suamque proinde infallibilitatem a Papæ confirmatione non mutuari, sed tenere proxime a Christo Domino, promissionum vi, quibus illud certum reddidit se cum eo semper futurum, eique per suum sanctum Spiritum præsto fore, ut impediret, ne falleretur, ut ab eo omnem omnino, in fide, moribus, disciplina, errorem averteret, Generalium igitur conciliorum confirmatio, quam summi Pontifices edunt, eos supra ipsa esse non probat; jus id quoad omnes Episcopos, tamquam fidei iudices, & testes, pertinet, quodque ipsum per se nullam superioritatem inducit: quia Episcopi, conciliorum decreta confirmantes, nihil aliud agunt, quam declarant in iis agnoscere se fidem, quæ semper in Ecclesia tradita fuit, eam se sacræ Scripturæ, traditioni, communi prædicationi consonam judicare, eam se probare, amplecti, eique se subdere. Ergo concilium confirmare, nihil aliud significat, quam illud approbare, acceptare, summumque ei assensum præbere; ejusmodi est, quæ animo insidere debet, locutionis, *confirmatio concilii*, sola, & vera notio, quo-

quoad Papam, perinde atque Episcopos cæteros. Mittebantur ad Papam generalium conciliorum decreta, ut ea probaret, non tamquam eorumdem decretorum superiores, sed tamquam iis se ipse subdens, ut toti Ecclesie, a qua edita fuerant, communionem se jungeret. Ejus igitur approbatio nihil aliud erat, quam acceptatio ei similis, quæ ex absentibus Episcopis petebatur, quæque nuncupata est *confirmatio*: quia cum omnes Episcopi non nisi per iudicium concilia acceptarent, absentium Episcoporum subscriptionibus *confirmationum* nomen tributum fuit. Quamobrem summus Pontifex S. Martinus I. Lateranensis concilii acta, an. 649. in Monothelitas edita ad Gallie Episcopos mittens, eos rogat, ut illius concilii decisionem confirmet: „ hæc acta, inquit, una cum vestris „ subscriptionibus ad nos remittite . . . „ *consentientes, & confirmantes.* (*Epist. ad Amand. Traject.*) Id omnino significat vox *confirmatio*, nihil præterea; quod eo fit verius, quod plurrima occurrunt particularia concilia, a summis Pontificibus confirmata, quæ ab aliis conciliis aut revisa, & approbata, aut revisa, & correctæ fuere; quod contingere non potuisset, si creditum esset antiquitus, per Papæ confirmationem. concilio infallibilitatis sigillam, ut ita dicam, impressum fuisse. Papa Melchisedes in concilio an. 313. Romæ habito Donatistas damnaverat; non minus tamen eorumdem causa in plenario concilio, de quo S. Augustinus loquitur, revisa fuit. Innocentius I. & Zosimus approbaverant Carthaginensia contra Pelagianos concilia, quorum tamen causa in Ephesino tantum concilio, ad quod Papa Cælestinus omnia ejus litigii acta misit, finita fuit. Papa Liberius concilia confirmavit, quæ S. Athanasium damnaverant, & Sirmiensium formularum eas ediderant, quibus hic Papa subscripsit; haud proinde tamen magis orthodoxa sunt concilia hæc.

### OPPOSITIONES.

I. *Oppositio.* Lectæ fuere, in Chalcedonensis concilii sessione tertia, Litteræ plures ad Mem. concilium missæ; at in quibus S. Leonis Papæ nomen ante concilii nomen legitur:

San-

*Santissimo, & beatissimo, universali Patriarchæ magnæ Romæ Leoni, & sancto universali concilio congregato in Chalcedonenfi civitate.* Chalcedonenfe Concilium harum Litterarum inscriptioni non reclamavit; quod argumento est, illud agnovisse, Papam supra ipsum esse.

*Responsio.* Litterarum inscriptio, quæ Papæ nomen præponunt generalis concilii nomini, id unum probat, Papam esse primum, & præcipuum concilii membrum, minime vero superiorem eidem esse. Cum ad societatem scribitur, aut societas ad quempiam scribit, harum Litterarum fronti nomen capituli societatis inscribitur, causa exempli, nomen rectoris universitatis, aut decani facultatis, capituli, quin inde tamen rectoris supra totam universitatem, æque ac decani supra facultatem, vel supra capitulum eminentia, seu superioritas inferri possit. Cæterum, si quid evinceret ratio hæc, sane potius evinceret Ecclesiam Papæ, quam Ecclesiæ Papam præstare, cum Ecclesiæ nomen in Litanis, in Canone Missæ, in cæteris Ecclesiæ publicis precibus ante Papæ nomen occurrat.

*II. Oppositio.* In eodem Chalcedonenfi concilio legitur Dioscori damnatio, quam S. Leonis Papæ, licet absentis nomine, Paschasinus ejusdem legatus ediderat, non sine concilii approbatione, in hæc verba; *Santissimus, & beatissimus Archiepiscopus magnæ, & senioris Romæ Leo, per nos, & per præsentem sanctam synodum, una cum ter beatissimo, & omni laude digno beato Petro Apostolo, qui est petra, & crepido Catholice Ecclesiæ, & rectæ Fidei fundamentum, nudavit eum (Dioscorum) jam episcopatus dignitate, quem etiam & ab omni sacerdotali alienavit ministerio.* Porro animadversione dignum est. S. Leonis Papæ legatum non nisi, postquam a concilio rogatus fuerat, hanc in Dioscorum sententiam pronuntiassè. Constat ergo concilium agnovisse Papam majorem, quam ipsum, supremaque auctoritate pollere; alioquin non eum rogasset, ut sententiam ferret, sed ipsum potius eandem contulisset, vel, ut summum, Papam rogasset, ut eam ferret concilii nomine. *Idem de pluribus aliis conciliis gene-*

generalibus dici potest, quæ haud ægre tulerunt, Papæ, & non conciliorum nomine, sua ipsorum decreta vulgari.

*Responsio.* Ex agendi ratione, quam Chalcedonense concilium, & alia inierunt, id unum, quod Papæ faveat, inferri potest id ei juris esse, ut generalibus conciliis præsit, ibidem negotia proponat, opinetur primus, eorum decreta pronunciet, indicatque suo nomine, tamquam caput, & præses, non autem tamquam superior conciliorum, quorum non nisi primum membrum est, ea prorsus ratione, qua Senatus, seu Parlamenti primus præses solummodo primum membrum, non autem superior sui corporis est, quamvis eo jure gaudeat, ut ei præsit, negotia proponat, de quibus illud deliberare debet, judicia pronunciet, ejusque sanctiones edicat. Cæterum, Papa toti Ecclesiæ, seu congregatæ, seu dispersæ, auctoritate, inferior est; ut enim monet S. Hieronymus, major est totius mundi, quam peculiaris urbis auctoritas; & Christus quidem Dominus Ecclesiæ universitati; atque unitati supremam auctoritatem tribuit, cui summus ipse Pontifex subest, ut ejusdem divini Servatoris ea verba probant, quibus S. Petrum ad Ecclesiæ tribunal mittit, tamquam ad omnium supremum, ultra quod nullum amplius existit: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum . . . . Si te non audierit, adhibe totum unum, vel duos . . . . Quodsi non audierit eos, dic Ecclesiæ. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.* (Matth. XVIII. 15.)

III. Oppositio, Romanum concilium, ann. 504. Ecclesiam regente Papa Symmacho, celebratum, hanc diaconi Ennodii doctrinam probavit: *Aliorum forte hominum causas Deus voluit, per hominem terminari, Sedis istius Præfulem suo, sine quaratione, reservavit arbitrio. Voluit beati Petri successores cælo tantum debere innocentiam.*

Lateranense concilium, ann. 1179. XI. generale, sub Papæ Alexandro III. ad Papæ, quam aliorum Episcoporum electionem plus circumspeditionis afferi vult, quia, cum de Romana Ecclesia agitur, ad superiorem esse non potest perfugia locus: *Quoad Romanam Ecclesiam non poterit ad superiorem*  
ha-

*haberi recutus.* Papæ ergo tribunal, tanquam supremum & generalis concilii tribunali superius, hæc duo concilia stant.

*Responsio.* Romanum concilium non approbavit, in omnibus, & singulis partibus diaconi Ennodii Apologeticum, quo allata verba leguntur; si enim ita res haberet, dicendum esset concilium, etiam sanctitatem, & impeccabilitatem, summis omnibus Pontificibus tribuisse, secundum hæc alia ejusdem Opæ verba: *Ille (beatus Petrus) perennem meritorum dotem cum hereditate innocentie misit ad posteros. . . . Qui enim sanctum esse dubitet, quem apex tantæ dignitatis attollit. In quo se desunt bona acquisita per meritum, sufficiunt, quæ a loci decessore præstantur. Aut enim claros ad hæc fastigia erigit, aut qui eriguntur, illustrat.* Cæterum, hoc loco non nisi de particulari concilio agitur, quod, ut summum, declarat, Papam ab alio particulari concilio super moribus judicari non posse, at de generali concilio non idem asserit; quod enim ad fidem attinet, fatetur ubique concilium, Papam Ecclesie subesse: *Est a multis antecessoribus nostris synodaliter decretum, atque firmatum, ut oves, quæ pastori suo commissa fuerint, eum nec reprehendere, nisi a recta fide exorbitaverit, præsumant. Latitanense porro concilium non aliud sibi vult, quam plus circumspæctionis ad Papæ, quam Episcoporum electionem requiri, quia peculiaribus Ecclesiis, quæ Episcopum eligunt, semper præsto est superior existens, qui, si quod in electionem irreperit, vitium corrigere potest; cum, quoad Romanam Ecclesiam, nullus adsit superior, semper existens, ad quem prompte, & facile confugi possit: quoniam generale concilium, etsi vere Papæ superius, ægre solum, ac non sine magno temporis dispendio cogi potest.*

*IV. Oppositio.* Aliud Lateranense concilium, ann. 1513. sub Papa Leone X. constitutionem edidit, qua Papam omnibus conciliis superiorem declaravit, & contrarium Basileense concilii decretum abrogavit.

*Responsio.* Lateranense concilium hoc œcumenicum non habetur; ab eo Parlamentum, & Universitas Parisiensis appellarunt, nationis nomine. Eodem accedit, Papam Leonem

dem X. suam ut sententiam firmet, falsis monumentis, & perperam acceptis auctoritatibus uti. Alexandrina Synodus, & Litteræ, quas ad Papam Felicem ab hac synodo scriptas ait, in causa S. Athanasii, nunquam, Baronio ipso factente, extiterunt. Ephesinum concilium a S. Leone Chalcædonem translatum esse, absque ullo fundamento pronuntiat; Ephesinum concilium, ann. 431. sine translatione ab solutum fuit, & Chalcedonense, convocatum fuit, ab Imperatore Martino, ann. 451. Nec magis feliciter Leo X. sacre Scripturæ, & Patrum auctoritate sibi præsidium quærit.

*V. Oppositio.* Romanorum Pontificum plures supra genentia concilia superioritatem ipsi sibi tribuerunt. Id ad Rufam Theſsalonicensem ita scribit Bonifacius I. *Talia scripta direximus, quibus universi fratres intelligant, primo convenire se circa tuam conscientiam minime debuisse; deinde de nostro non esse iudicio retractandum; nunquam enim licuit, de eo rursus, quod semel statutum est, ab apostolica sede retractari.* Lucas Holstenius, in *Collect. Synodor. Rom. num. 8.*

Non minus vehementer suam mentem aperiunt Gelafius, in Epistola ad Episcopos Dardaniæ, Nicolaus I. in Epistola 8. ad Michaelem Imperatorem, & Paschalis II. in sua ad Poloniæ Archiepiscopum, cujus quidem postremi hæc verba sunt: *Ayant, in conciliis statutum non inveniri, quasi Romanæ Ecclesiæ legem concilia ulla præfixerint; cum omnia concilia, per Ecclesiæ Romanæ auctoritatem, & facta sint, & robur acciperint, & in eorum statutis Romana patenter auctoritas excipiat.*

*Responsio.* Papa Bonifacius, in ea Epistola, de Episcopis tantum loquitur, qui peculiari titulo Romanæ Ecclesiæ jurisdictioni suberant, cujusmodi erant Illyriæ occidentalis Episcopi, ad quos certe non pertinebat, Apostolicæ sedis iudiciis vel leviter derogare. Nec magis de generali concilio Gelafius, sed de peculiaribus Episcopis loquitur, cum eos non posse asserit, primæ sedis iudicium retractare, & unquam ab hac sede ad alias appellari non posse. Nicolaus I. in eadem sententiam loquitur, & Paschalis II. id unum significat, concilia non ita summorum Pontificum manus ligare, ut iidem de canonum, quos ea condiderunt, summo iure

*Richard Concil. Tom. I. G quic-*

quicquam remittere omnino non possint, cum ita expedierit; sed ea potius a Romana Ecclesia vim suam mutuari, ita scilicet, ut Romani Pontifices, aut ea convocaverint, aut eorum convocationi consenserint, aut eorundem decreta probaverint, aut publicaverint, & ad eorundem executionem incubuerint, peculiari quadam ratione, quæ nempe universæ Ecclesiæ clavibus congruit. Cæterum, Romanorum Pontificum, qui se generalibus conciliis præferre videntur, testimonia, nullam licet explicationem paterentur, suum omne robur amittunt, cum iis collata, qui contra sentiunt, non modo, quia hi posteriores, & numero plures, & apertiores sunt, sed etiam, quia longe majoris sunt ponderis, dignique, quorum major ratio habeatur, ob eam causam: quia, ut sibi quispiam supra cæteros jura, & prærogativas tribuat, eum satis est, sui studio trahi, quod ex omnium hominum natura est; contra vero. ut eadem quispiam aliis in sui detrimentum adseribat, a se ipso magnopere abductus, & veritati additus, hoc æque difficile, ac parum commune est.

*V. Oppositio.* Frequentia concilia, cujusmodi fuere Ariminense, ann. 339. Ephesinum, ann. 449. Constantinopolitanum, ann. 758. quod e trecentis triginta octo Episcopis conflatum erat, sibi que universalis concilii titulum tribuebat, hæc, inquam, concilia errarunt, & a summis Pontificibus reformata fuerunt.

*Responsio.* Concilia, quæ errarunt, quæque a Romanis Pontificibus reformata fuerunt, non erant generalia, saltem celebratione, exituque, tametsi convocatione quidem ejusmodi esse potuerint, ut infra explicabimus; ac proinde ratio a summis Pontificibus inita, qui ea reformarunt, nullaque, & irrita declararunt, eos supra generalia concilia eminere non probat.

*VI. Oppositio.* Quicquid generalia concilia spectat, in postrema analysi ad Papam redigitur. Est Papa scilicet, qui ea convocat, qui iis præest, qui ea dirigit, qui confirmat, qui publicat, qui demum efficit, ut eorum decreta executioni mandentur. Ei ergo, quoad hæc concilia, eminentiæ privilegium negari non potest.

*Respon-*



*Responsio.* Ad generalia concilia quod attinet, quæ primis Ecclesiæ temporibus habita sunt, Romani Pontifices nec ea convocarunt, nec iis præfuerunt, nec ea confirmarunt; quod evincit antiquitati persuasum non fuisse, acta hæc ex parte eorundem Pontificum necessaria esse; verum, facta etiam hypothesi, esse necessaria, contenditur hanc ipsam necessitatem ad Papam generali concilio præferendum nihil conferre. Parlamenti Præsidium primus, universitatis Rector, capituli Decanus eo jure gaudent, ut suas societates convocent, ut iis præsent, ut eas dirigant, ut earum statuta confirment, publicentque, & perficienda curent, quin tamen ex his multiplicibus actis inferri possit, eorum superioritas, quibus ea super suis societatibus efficiendi jus est; id unum inferri potest eos, ad quos hæc jure pertinent, esse suorum quemque corporum capita, & prima membra, in iis tenere primum gradum, & certis quibusdam honoris, sollicitudinis, inspectionis, jurisdictionis etiam, atque auctoritatis, sed quæ nullam superioritatem important, prærogativis gaudere. Quidni isthæc agendi ratio summis Pontificibus, quoad generalia concilia, accommodari possit?

*VIII. Oppositio.* Generalium conciliorum congregatio pluribus, gravibusque difficultatibus obnoxia est, adeoque Christus Dominus, quin contra præcipuas recti, prudentisque, regiminis regulas peccaret, supremam regendæ Ecclesiæ potestatem iis concedere non potuisset.

*Responsio.* Hæc duo, supra Papam, quam vocant, superioritas, & Ecclesiæ, ut ajunt, habitualiter regendæ suprema potestas, synonyma non sunt, & cum dicimus, generale concilium esse Papæ superius, non proinde contendimus, generale concilium regendæ habitualiter Ecclesiæ supremam potestatem a Christo accepisse; esset id ex earum rerum genere, quæ reapse ad exitum perducere nequeunt: quia vix, ac ne vix quidem passim cogi generalia concilia possunt, quippe quæ a tam multis causis pendent. Id unum volumus, potestatem supremam, & infallibilem regendæ Ecclesiæ, hoc est, decidendi infallibiliter in fidei, morum, disciplinæque negotiis, toti solum corpori Ecclesiæ, seu dispersæ, seu congregatæ in

generali concilio, cum necessitas illud requirit, & circumstantiæ patiuntur, collatam esse; generalia quippe concilia non semper necessaria sunt; ac tum quoque, cum ea quid cogi necesse esset, non tamen per temporum, rerumque variationem liceret, non desineret Ecclesia subsistere, certoque, infallibiliter decidere, ægrius licet, laboriosiusque, collatum particularium Ecclesiarum suffragiis, quemadmodum subsistit, deceditque infallibiliter, hac ipsa ratione per tria Christiani nominis priora sæcula, ethnicorum persecutionibus impeditibus, ne omnino generalia concilia celebrarentur. Non ergo contra bene instituti regiminis regulas peccavit Christus Dominus, quod superioritatem supra Papam generali concilio tribuerit, supremumque, & infallibile tribunal suum in Ecclesia collocaverit, non autem in ullo singillatim ex eius membris, sed in ejusdem toto corpore, in omnium particularium Ecclesiarum collectione, quæ integrum universæ Ecclesiæ corpus conficiunt.

---

#### C A P U T XIV.

##### *De Conditionibus ad œcumenica Concilia necessariis.*

**D**e conditionibus hoc loco agitur, quæ necessario requiruntur, ut œcumenicum, & infallibile suis in decisionibus concilium sit, ita scilicet, ut eidem obedientia negari, simulque, Ecclesiæ Filii titulus, ejusdemque Ecclesiæ communio servari possit.

Conditiones hæ, vel convocationem, vel celebrationem, vel exitum concilii spectant.

Ut concilium quoad convocationem œcumenicum sit, omnes Christiani Orbis Episcopos ad illud accersi, ab eodemque, eorum nullum omnino, nisi hæreticus, aut excommunicaverit, arceri necesse est. Ut autem quoad celebrationem, concilium sit œcumenicum, non est necesse omnes ad unum Orbis Episcopos reapse eidem adesse; sed fatis est, in eo congruum eorumdem numerum existere, qui nempe, sapientium, prudentiumque virorum judicio, universam Ecclesiam representare possit; quot enim Episcopi ad cœtum, qui Ecclesiæ universitatem exhibeat, requirantur, ad amissum, prorsusque præcise definiri non potest. Id pro certo haberi debet, saltem

variis Christianæ reipublicæ provinciis adesse oportere Episcoporum satis, ut suffragium, doctrinamque Episcoporum reliquarum provinciarum ad concilium deferant; quod sane per collationes, aut concilia particularia fieri potest, etsi minor Episcoporum, qui generali concilio interfunt, quam absentium numerus sit.

Ad œcumenici concilii exitum, requiritur, tertio loco, ut in eo controversiæ diligentius ad trutinam revocentur, suffragisque omnino liberis finiuntur.

Quæstionum maturum examen absolute necessarium est: quia Episcopi ad eas dijudicandas a Deo extra ordinem afflati non sunt, nec novas revelationes accipiunt; nulla non veritas in sacris Litteris, ac traditione continetur; in hoc ergo duplici fonte veritates omnes quærendæ sunt; & ad eas ibidem inveniendas, ineunda est studii, discussionis, examinis via, quæ humana adjumenta sunt, quæ Deus ad veritatem detegendam adhiberi vult, quin subsidia extra ordinem, quæ non promittit, expectentur. Prout solum ad sumenda hæc ex ordine adjumenta animum referunt, certi esse possunt Episcopi, sibi Spiritus Sancti subsidium, opemque præsto fore, ne suis in judiciis aberrant. Quamobrem generalia concilia semper examinis viam iniisse videmus, ut ad veritatis notitiam pervenirent.

Ad concilii, quam dicunt, œcumenicitatem, haud minus quam examen, necessaria libertas est. Ea porro est hujus rei ratio, quod concilium non est œcumenicum, nisi cum universam Ecclesiam exhibet; universam autem Ecclesiam non exhibet, nisi cum loquitur ejus nomine, cum agit per ejus mentem, cum sequitur ejus leges, cum exponit ejusdem sensu; quodque nihil horum facere potest, cum coactum, impulsivumque est, quia vi, quam patitur, impeditur, quominus aut veritatem cognoscat, aut dicat, si cognoverit: Christus enim Dominus congregatis Episcopis non promittit eos se impeccabiles redditurum, supra cupiditates, & animi motus evehens, qui judices impedire possunt, ne suo faciant officio satis. Ob hanc omnino causam extiterunt concilia, concitatione quidem, generalia, quæ tamen exitu, ejusmodi

esse desierunt; hujus generis concilium alterum Ephesinum est, adeo *Latrocinii Ephesini* nomine notum. Ei S. Leonis Papæ Legati adfuerunt, & ad illud Occidentis Episcoporum suffragium contulerunt, quemadmodum S. Cælestini Papæ Legati adfuerant primo, & ad illud eorundem Episcoporum suffragia contulerant; at notorio libertatis vitio, apertaque regularum, quas Ecclesia semper in conciliis secuta fuerat, violatione factum est, ut illud œcumenicum esse desineret, & cum horrore rejiceretur; ejusmodi etiam Mediolanense, an. 300. & Ariminense, an. 355. concilia sunt.

At, fatisne accurate controversias expenderint, ac fuisne in judiciis libera fuerint concilia, qua demum ratione palam fiet? Respondet Bellarminus, non nisi per certitudinem, humanam eam quidem, sed indubitam tamen, & cum naturali evidentiâ comparandam id innotescere. (*Lib. II. de Conc. cap. 9.*) Ita sane cognoscuntur historica facta omnia generatim recepta, quæque in dubium revocare nemini, qui sapiat, in mentem venit. Cum ergo concilium, quod convocatione generale erat, ab Ecclesia acceptum fuit, nedum ejus ullam reclamationem subiit, id certo argumento est, œcumenicum illud esse, non quod hæc acceptio suam ei vim, suamque auctoritatem impertiatur, quoniam ipsum per se supra omnem errorem erat, sed quod eadem confert ad probandum, in eo nihil non ex regulis actum esse, statuendumque, quod inde consequitur, illud œcumenicum extitisse.

At qui innotescet & illud, ab Ecclesia receptum concilium fuisse? Id nimirum intelligetur, ubi perspectum fuerit, doctrinam a concilio decisam tradi, nuntiarique per omnem, quam late patet, Ecclesiam, aut disciplinam ab eo præscriptam ubique & ipsam servari, siquidem reipsa toti Ecclesiæ præscripta fuerit. Evidenter, exempli causa, cognoscitur Tridentinum, quoad dogma, vel expresse, vel interpretatione quadam ab universa Ecclesia receptum fuisse: quia doctrinam, quam illud suis in decisionibus propositam habet, universa Ecclesia tradit, nuntiatque; at, cum ejus disciplina non ubique fervetur, & Galliæ Regnum, quod maximi momenti Ecclesiam in christiana republica conficit, haud illud

ceperit, quoad disciplinæ capita plura, dubitari potest ex nonnullorum sententia, utrum disciplinæ capita absolutum modum, & sine ulla exceptione in totius Ecclesiæ gratiam præscriperit, an vero, in iis ita præscribendis, satis, quoad auctorem, universam Ecclesiam repræsentaverit, videlicet, liberum, satisque accuratum fuerit, ut ne peculiare conductum attingeret, quas unaquæque Ecclesia, ex generalis Ephesini concilii definitione, servandi, retinendique jus obtinet. Satis fuerit pronuntiari, cum omnia disciplinæ capita, a concilio statuta, suapte natura, recta sint, quavis eorum nonnulla, cum quarundam regionum moribus parum coherere, id nulla profus ratione obesse, quin œcumenicum concilium, etiam quoad disciplinæ negotia, sit fallere, & falli nescium.

---

 C A P U T XV.

*De œcumenicorum Conciliorum Numero.*

De œcumenicorum conciliorum numero inter doctos viros non convenit. Eorum alii numerant unum supra viginti, scilicet Nicæna duo, Constantinopolitana quatuor, Ephesinum unum, Chalcedonense pariter unum, Lateranensia quinque, duo Lugdunensia, Viennense unum in Delphinatu, Pisanum unum, Constantiense unum, Basileense unum, Florentinum unum, unum denique Tridentinum. Alii octodecim tantum recensent, exploduntque Pisanum, Basileense, & Constantiense, saltem quoad priores sessiones quinque; ita sentiunt vulgo Itali. Concilia, Lateranense quintum, & Florentinum, in Gallia, tamquam œcumenica non spectantur.

Discordia hæc, super œcumenicorum conciliorum numero, hæc ea quidem tanti momenti est, quanti fortasse cuiuspiam prima fronte videri posset; dummodo enim, qui super huiusmodi negotia disputant, nec pacem, nec charitatem lædant, amplectanturque omnia conciliorum decreta, quæ per universam Ecclesiam vigere cernunt; quid refert, theoretice, certo sciri, an concilia hæc vere œcumenica, necne, sint, dum

dum super hac re fuerit inter Catholicos Scriptores *sententiarum* varietas ; suamque mentem univ<sup>er</sup>sa Ecclesia non aperit ?

Longe aliter sentiendum esset, si concilium *constanter* œcumenicum, utpote quod ita a tota Ecclesia spectaretur, *alterius* concilii œcumenicitatem decideret. Nemini tunc *amplius* integrum esset, in hac facti specie, hujus concilii œcumenicitatem in dubium vocare : quia, si concilium a tota Ecclesia pro œcumenico habitum, in alterius concilii definienda œcumenicitate falli posset, consequens fieret, univ<sup>er</sup>sam Ecclesiam in rebus ad fidem, moresque spectantibus errare posse, ita scilicet, ut concilii non œcumenici, super ejusmodi rebus, errores probaret ; n<sup>o</sup>que enim pronuntiari potest œcumenicum aliquod concilium esse, quin eodem tempore pronuntietur illud super fide, & moribus errare non posse, & quin omnes canones, quos edidit super hoc dupl<sup>ic</sup>i rerum genere, suscipiantur. Jam vero, cum omne concilium non œcumenicum super fide, & moribus falli possit, consequens evidenter est, siquidem concilium œcumenicum, quod univ<sup>er</sup>sam Ecclesiam repræsentat, decipi posset in alterius concilii œcumenicitate definienda, fore, ut Ecclesia univ<sup>er</sup>sa in fidei, morumque negotiis errare posset, declarans infallibile in his negotiis concilium, quod ejusmodi reapse non esset. Itemque sequitur, si concilium hoc, in se ipso infallibile, aliquos reapse errores super fide, & moribus definiisset, Ecclesiam non posse illud œcumenicum, & infallibile declarare, quin eos errores ipsa adoptaret ; nec solum super quæstione facti, verum etiam super quæstione juris hæc declaratio versaretur ; quod probat, fideles teneri non minus concilii œcumenicitatem, quod Ecclesia œcumenicum declaravit, quam cæteras omnes veritates credere, quas ipsis ea credendas proponit ; quandoquidem ipsa non minus est super hoc capite, quam super cæteris infallibilis.

## CAPUT XVI.

*De Conciliorum Collectionibus.*

Græcis, & Latinis id curæ fuit, a primis Ecclesiæ sæculis, ut Conciliorum Compilationes, seu Collectiones conficerent.

Græca Collectio, quæ omnium prima censetur, in lucem emissa fuit, ad an. 385. seu a Stephano, Ephesino Episcopo, seu Sabino, Episcopo Heracleensi, uno e sectæ Macedonianorum antesignanis, seu ab aliquo alio scriptore nobis ignoto. Auctor, quicumque fuerit, ea nobis congeffit, quæ in synodis, a Nicæna ad ejus tempora gesta sunt. Eum Socrates nobis exhibet tamquam Macedonianorum erroribus vehementer addictum hominem, & qui solum in Ecclesiæ odium collectionem suam suscepisset. (*Lib. V. cap. 5. & 9.*)

Altera græca collectio prodiit nomine *Codici canonum Ecclesiæ universæ*, ante Chalcedonense concilium, quod ann. 451. habitum fuit, quoniam hujus concilii canon primus eam probavit. Collectio hæc publici juris facta est ann. 1610. studio, & opera Christophori Justelli, hoc titulo: *Codex canonum Ecclesiæ universæ a Justiniano Imperatore confirmatus, græcè, & latine: a Christophoro Justello, in 8. Parisiis 1610.* Ea continet Nicæni, Ancyrani, Neocesareensis, Gangrensis, Antiocheni, Laodicensi, Constantinopolitani primi, Ephesini, & Chalcedonensis conciliorum canones, quæ græca novem concilia sunt, e quibus orientalium Ecclesiarum jus vetus canonicum constat. Confundi non debet, ut egit Cardinalis Perronius in sua ad Magnæ Britanniæ Regem Responsione, codex Ecclesiæ universæ, a Justello datus, cum orientalis Ecclesiæ codice, quem, ab an. 1540. Tilletius, Briocensis Episcopus græcè dederat, quemque Gentianus Hervetus latine reddidit ex manuscripto Pictaviensis Ecclesiæ codice. Cæterum, universæ Ecclesiæ codex a Justello exhibitus, haud is quidem hoc nomine dignus est, quippe, qui non omnium conciliorum, quæ ab omnibus Ecclesiis recepta sunt, canones continet, ac re vera nihil est aliud, quam Ecclesiarum Orientis codex.

Græcæ Ecclesiæ codicem , qui ante Chalcedonense concilium usui erat , auctor , cujus nomen ignoratur , in latinum sermonem vertit. Dionysius Exiguus , ejus novam versionem aggressus , apostolicos canones ad quinquagesimum usque , Chalcedonensis præterea , & Sardicensis conciliorum canones , denique Africanæ Ecclesiæ codicem universum , in quo supra centum triginta octo , *Carthagenensis Concilii* nomine , canones continentur , eidem addidit. Ei codicem etiam adiecit decretalium Epistolarum Romanorum Pontificum , a Siricio ad Anastasium usque , videlicet , ab an. 385. ad usque 496. Dionysii Exigui Opus hoc adoptavit Romana Ecclesia ; nec desunt ex auctoribus , qui contendant , ante id Operis , nullum Romæ , cui legi vis esset , codicem extitisse. Romana Collectio , ad usque Nicæni concilii tempora , omnino apostolicarum regularum versione constabat ; ei deinde additi fuere Nicæni canones , quorum nomen Sardicenses quoque ipsos , an. 347. editos , complectebatur.

Codex , quem Papa Adrianus I. Imperatori Carolo Magno , sub octavi sæculi finem obtulit , ut eum per imperii sui regiones in usu poneret , solum codicis a Dionysio Exiguo exhibitum exscriptio veluti quædam est. Utebatur antea Gallicana Ecclesia suo tantum peculiari codice , qui Galliæ concilia Nicænis canonibus addita continebat. Hispaniæ , Africae , &c. sui quoque codices erant.

Ad novas conciliorum collectiones quod attinet , earum aliæ generales sunt , quæ scilicet omnia tam generalia , quam particularia concilia continent ; peculiare aliæ , quæ nempe concilia solum continent , quæ in aliquibus peculiaribus regnis , aut in eorumderum regnorum certis quibusdam provinciis habita fuere.

Prima est Jacobi Merlini , e Lemovicensi regione , Theologiæ Facultatis Parisiensis Doctoris , Canonici , & Magni Pœnitentiarum Dominiæ Nostræ in eadem urbe. Constat tomis duobus *in fol.* quorum primus prodiit Parisiis an. 1523. *in Ædibus Galotti a Prato* , alter vero , *ibid.* an. 1524. *Idem in 8. Coloniae 1530. 2. vol. Idem, Parisiis, apud Franciscum Regnault, 1535. 2. vol. in 8. & non in folio* , ut ait P. Labbæus , in Ap-  
pa-



præfatione. Hujus collectionis tomus primus continet conciliorum, & litterarum decretalium Romanorum Pontificum, ex Ifidoro Mercatore, compilationem. Tomus alter Constantinopolitani I. & II. Constantiensis etiam, & Basiliensis conciliorum acta complectitur. Extat, in duabus tantum posterioribus editionibus, Imperatoris Caroli IV. Bulla aurea, & quod Regis Romanorum electionem spectat.

Collectio, altera est Petri Crabbe, religiosi Ordinis S. Francisci. Ea prodit Coloniae, an. 1538. duobus voluminibus *in-folio*, apud Petrum Quentellum. Volumen primum, cui ad Carolum quintum, Dedicatio initium dat, concilia post S. Petrum ad Joannem, papam II. usque habita continet; alterum incipit a Constantinopolitano Concilio quinto, & in Florentino desinit. *Idem, in-fol. Coloniae, 1551. 3. vol.*

Tertia Laurentii Surii, Chartusiani collectio est, *in-fol. Coloniae, 1567. 4. vol.*

Collectionem quartam suppeditat editio Dominici Nicolini, typographi Veneti, qui ad eam adhibuit, præstantium virorum operam, & potissimum P. Dominici Bollani, Viri Nob. Veneti, e Fratrum Prædicatorum Ordine. „PP. Labbeus, & Cossartius, inquit, P. Echardus, aut nuncupatoriam Nicolini ad Sixtum V. Epistolam, non viderint, aut animum ad eam non adverterint, necesse est, cum editionem hanc auctori anonymo tribuerunt.“ Divisa est in quinque volumina *in-fol.* & impressa an. 1585.

Quinta est Binii, in Theologia licentiati, & Colonienfis Canonici. Tribuitur, in volumina quatuor *in-fol.* typis edita Coloniae ann. 1606. 1618. & 1636. Id huic collectioni peculiare est, quod editor cuique concilio epitomen præfert, quæ continet concilii causas, tempus, locum, Episcoporum numerum, qui eidem interfuerunt. Ad cujusque concilii calcem, extant adnotationes, quibus vitiosa textus loca corrigit, obscura explicat, suppletque, quod nobis actum deest.

VI. Conciliorum Collectio impressa est Romæ, voluminibus 4. *in-fol.* 1608. & 1612. græce, & latine. Generalia concilia continet. In cujusque concilii fronte adest latina

historia. Cardinalis Bellarminus arguitur, quod in causa fuerit, ne Basileenſe concilium in hac editione poneretur. Sermonis, qui proœmii locum tenet, auctor eſt P. Sirmondus.

VII. Collectio; *Luparenſis* dicta, inſcriptaque, *Conciliorum omnium generalium, & provincialium Collectio Regia, in-fol. Pariſiis, 1644. a Typographia Regia, 37. vol.* Chartæ, typorumque pulchritudine, & magnificentia, omnibus aliis collectionibus præſtat; non omnis tamen eſt vitii expertus; quamvis enim id conſilii fuerit, ut emendata traderetur, Binii collectio; ex eo tamen expuncta non ſunt, niſi locutionis, & impreſſionis errata. Ei addita fuere Galliæ concilia, a P. Sirmondo collecta, cum mendis, quæ in textum irrepſerant; & quin conſulerentur *errata*, ubi aderat eorundem correctio; ne id quidem cenſoria virga, notatum eſt, Philippum Pulchrum jure anathemate, percuſſum fuiſſe.

VIII. Collectio, PP. Labbæi, & Coſſartii; an. 1672. impreſſa Pariſiis, voluminibus ſeptendecim, *in-fol.* hoc titulo: *Sacroſancta Concilia, ad regiam editionem exacta, quæ nunc quarta parte, prodiit auſtior, ſtudio Philippi Labbæi, & Gabrielis Coſſartii, Societatis Jeſu preſbyterorum.* Eſt hæc Luparenſi, & P. Harduini collectionibus amplior, haud fere tamen emendatior; quam prima, cujus æque ac Binianæ, ut plurimum, errores exciſcrit.

IX. Ballutii collectio, cui titulus: *Nova Collectio Conciliorum. Stephanus Balutius, Tutelenſis, in unum collegit, multa notatu digniſſima nunc primum edidit, notis illuſtravit, reliqua emendavit, ad vetuſtiſſima exemplaria manuſcripta. Tomus I. in fol. Pariſiis, apud Franciſcum Muguet, 1685.* Hoc unum volumen, cum alterius argumento prodiit.

X. P. Harduini collectio, inſcripta: *Collectio maxima Conciliorum generalium, & provincialium, Decretalium, & Conſtitutionum ſummarum Pontificum, græce, & latine, ſtudio, & opera Joannis Harduini, e Societate Jeſu, in fol. Pariſiis, a Typographia Regia, 1715. 12. vol.* Impedita fuit hujus collectionis venditio, quia continet, effata plura falſis tantum decretalibus nixa, & Gallicanis libertatibus repugnantiâ.

XI. Collectio P. Labbæi rursus impressa fuit, uno, & viginti voluminibus *in-folio*, Venetiis, an. 1732. Nicolai Coleti opera. Ei P. Joannes Dominicus Mansi, Clericus regularis, e congregatione Matris Dei addidit, supplementi loco, quinque volumina *in-fol.* quorum primum, prodiit Lutetia in Italia, an. 1748. Denique idem auctor, nunc Lucensis Archiepiscopus, hujus collectionis, auctæ, emendatæque, novam editionem profus integram dedit.

Peculiares conciliorum collectiones sunt; collectio conciliorum Romæ, per Lucam Holstenium, canonicum, & bibliothecarium Vaticanum, impressa post ejus mortem, Romæ, an. 1662. in 8. tributa in partes duas; collectio conciliorum Africae, aliorumque, quæ super Pelagii hæresi habita sunt; auctore P. Garnerio, an. 1673. collectio conciliorum Galliae ad unum usque 987. voluminibus tribus *in-folio*, impressis, Lutetiae Parisiorum, an. 1629. auctore P. Sirmondo, quam an. 1666. secutum est supplementum *in-folio*, quod D. de la Laude, P. Sirmondi pronepos edidit; collectio conciliorum Galliae, a Tridentini concilii tempore, per Ludovicum Odespum de la Mechinere, Turonensem Presbyterum, Parisiis, an. 1640. *in-folio*; collectio conciliorum Hispaniae, per Garciam Loïsam, an. 1593. quæ non nisi ad octavi sæculi exordium pervenit, & per Cardinalem Aguirreum fuit impressa Romæ, an. 1693. voluminibus quatuor *in-folio*; collectio conciliorum Peruanorum, hoc titulo, *Lima limata*, per Franciscum Hardum, Franciscanum, Romæ, *in-folio*, 1673. collectio conciliorum Galliae, per Henricum Spelmanum, voluminibus duobus *in-folio*, Londini, an. 1639. & 1664. collectio conciliorum Angliæ, & Irlandiæ, conjunctim, auctore Wilkins, voluminibus quatuor *in-folio*, impressa Londini, an. 1737. Nulla extat, ut Galliae, Hispaniæ, &c. ita Germaniæ conciliorum collectio peculiaris, & propria; at hæc tamen ipsa comperiuntur in editione Capitularium Caroli Magni, per Beatum Rhenanum, an. 1531. parte secunda Tomi II. *Antiquitatum Germaniæ*, impressi an. 1606. Francofurti, studio, & opera Melchioris Goldasti, & in Constitutionibus imperialis ejusdem auctoris, Tomo I. atque in Historia Moguntina Nicolai Serarii, an. 1604.

Præter has collectiones, suppetunt aliæ, quæ alicujus provincie concilia seorsim continent, cujusmodi sunt collectiones conciliorum Normanniæ, per Franciscum Pommeraye, Benedictinum Congregationis S. Mauri, cum Angeli Godini adnotationibus, Rothomagi, in 4. an. 1677. ac deinde *in-folio*, an. 1717. per D. Bessinium, religiosum ejusdem Congregationis; conciliorum Turonensis Provincie, per Joannem Maan, ac ecclesiasticæ, quam exaravit, Turonensis Historiæ, *in-folio*, an. 1697. conciliorum Gallie Narbonensis, auctore Balutio, in 8. Parisiis, an. 1668. collectio conciliorum Ecclesiæ Armenæ, quam exhibet Historia Armena a Galano edita hoc titulo: *Historia Armena, ecclesiastica, & politica, & Ecclesiæ Armenæ cum Romana conciliatio*; collectio conciliorum provincie Beneventi, quæ inscribitur: *Synodicon S. Beneventanensis Ecclesiæ, continens Concilia XIX. per Vincentium Mariam Ursinum, Cardinalem, in fol. Beneventi, ex Typographia archiepiscopati 1695. &c.*

Protestantes ex ipsis conciliorum collectionibus, eorumque, qui eas contexuerunt, arrogata confessione oppositiones eruunt, quæ, eorum quidem sententia, conciliorum omnem vim, omnemque auctoritatem evertunt; i. enim, inquit, conciliorum exemplaria, maxima ex parte, corrupta sunt, Crabbe ipso fatente, qui in hanc rem ita loquitur: (*Pag. 1002. Tom. 2. edit. 1551.*) *Concilia antiqua, & etiam posteriora vix inveniuntur; & est mirabile, quomodo hoc ita neglexerit Ecclesia Romana, & quomodo non ordinavit, ut in Ecclesiis cathedralibus, vel etiam metropolitanis saltem semper haberentur.* Respondetur, hæc verba Crabbii, ut summum, probare haud semper satis curæ fuisse, ut concilia in cathedralibus Dioceseon ecclesiis, ubi habita sunt, servarentur, eorumque nonnulla esse, quorum admodum pauca exemplaria comperiuntur; non tamen evincere exemplaria, quæ nobis supersunt, corrupta esse, maxima ex parte: quoniam horum exemplarium, vel una lectio satis nos docet, quæ fuerit Episcoporum sollicitudo, ut suis in archivis minima quæque ecclesiastica monumenta custodirent. Milevitani concilii, quinto ineunte sæculo habiti, Patres mandant, ut Numidie matricula, & archi-

ivium custodiantur in prima sede, æque atque in metropoli, æ Constantina est: *Placuit . . . ut matricula, & archivus humidus, & apud primam sedem sit, & in metropoli, id est, instantia.* Is erat Romanorum Pontificum mos, ut tuto, abditoque in loco, qui *scrinium, chartarium, archivum* appellabatur, Litterarum, Actorumque, quæ Ecclesiæ utilia esse poterant, autographa servarentur. Ad calcem Epistolæ quartæ Damasi Papæ, qui sanctam sedem ab anno 366. ad 384. occupavit, leguntur hæc: *Explicit hæc epistola, vel expositio synodi Romanæ sub Damaso . . .* & post subscriptiones plures, subditur: *Similiter, & alii 146. Orientales Episcopi subscripserunt, quorum subscriptio in authenticum hodie in archivis Romane Ecclesiæ tenetur.* Igitur in urbe Roma, jam inde a sæculo quarto, aderant archivia, in quibus custodiebantur præcipua ecclesiastica monumenta, quæ sunt concilia, quoniam ibi sermo est de Romano concilio, deque Antiochæno, cui plures, quam centum quadraginta sex Orientis Episcopi subscripserunt. De cathedralibus plurium regnorum Ecclesia idem sentiendum; iis nempe sua erant archivia, in quibus exemplaria ponebantur actorum ad concilia spectantium, quæ exscripta singuli Episcopi, qui conciliis adfuerant, secum asportabant, aut quæ ad Episcopos, qui ibidem adesse non poterant, mittebantur.

2. Addunt Protestantes, gravia discrimina, quæ in variis conciliorum editionibus inveniuntur, aperto argumento esse, eorum exemplaria depravata, prorsusque corrupta fuisse. Occurrant præterea in conciliis mutuo collatis plura, quæ invicem pugnant: id enim alia damnant, & destruunt, quod alia statuunt, & approbant. Verum discrimina quæcunque inter aliquorum conciliorum exemplaria deteguntur, eorundem auctoritatem evertere non possunt, quippe quæ essentialia non sunt, nullumque e canonibus ad fidem, vel ad mores spectantibus afficiunt. Quod ad disciplinam attinet, cum hæc sit obnoxia mutationi, eam postorius concilium mutare potest, quam præcedens concilium statuerat, siquidem par jurisdictio utriusque concilio fit. Ad extremum, quoad arrogantia conciliorum repugnantias, nullum concilium vere

occu-

œcumenicum posse cuiquam alteri ejusdem naturæ concilii super fide, aut super moribus repugnare. Idem pronuntiat de conciliis particularibus, quæ omnis adoptavit Ecclesia. Ad cætera quod spectat, hæc enim verò errare possunt quoniam infallibilia non sunt; errorum tamen, in quos incidissent, communia exempla non sunt.

## CAPUT XVII.

### *De Regulis ad Concilia utiliter legenda.*

*I. Regula.* Cum dogmatum, moralis doctrinæ, disciplinæque, in Ecclesia fontes concilia sint; primam quam ad ea utiliter legenda servari oportet regula est, ut ad hanc lectionem recta mens afferatur, nec alius in ea propositus finis sit, quam ut religionis veritates sanctæ, ejus moralis doctrinæ principia, ejusdem politicæ leges cognoscantur, eo prorsus animo, ut Dei gloria comparetur, tuto per salutis vias incedatur, alique sine periculo per easdem ducantur, luminum omnino coelestium ope, quæ in ejusmodi pretiosis fontibus, e quibus justitiæ, & veritatis aquæ puræ dimanant, percepta fuerint.

*II. Regula.* Id semper obtinuit, ut in conciliis fides, & mores distinguerentur. Nicæni concilii solum definitionem fidei, canones vero mores, & disciplinam continent. Eadem distinctio in omnibus conciliis œcumenicis reperitur, in Tridentino ipso, quod omnium postremum est. In hoc id quod mores spectat, appellatur *Decretum de Reformatione*; quod autem ad fidem pertinet, id in ordines duos tribuitur. Primus super fide decretum continet, id nimirum quod cuique credendum est; canones alii, qui id innuunt, quod non credendum, quodque rejiciendum est, anathematis indictæ poena notantur; quod in veteribus conciliis, *anathematismorum* nomine designabatur. Quoniam igitur imprimis eo spectant concilia, ut definiant, proponantque, articulos fidei, quos omnes Christiani credere debent, sub anathematis poena; omnino peculiaris attentio adhibenda est, ut quod reapse, tamquam aliquod e fidei articulis, concilia definiunt, proponunt-

atque, ab aliis capitibus discernatur, quæ quidem, seu data per, seu incidenter, & occasione quadam, ab iis pertrahantur, sed quæ tamen ab iisdem tamquam revelata dogmata nec deciduntur, nec proponuntur, etsi longius, aut propius, strictius, aut latius, ad hæc ipsa dogmata referantur. Ergo in concilio sunt hæc sedulo distinguenda: acta, seu historica eorum narratio, quæ ibidem ab Episcopis dicta sunt, rationes, quæ decisioni fundamentum suppeditant, quæque vel ab aliquibus singillatim Præsulibus, vel a toto simul concilio allatæ fuere, res super quibus concilium incidenter pronuntiat, quin agitatæ, aut in examine positæ fuerint, res quas concilium significat, tamquam suum votum, suamque sententiam, & ad quas per theologiam conclusionem inferendas comparat doctos viros, quamvis expressis, solemnibusque verbis eas non decidat, facta constantia, quæ concilium pro certis, evidentibus, omniumque, quorum interest, confessione firmatis habet, sed super quæ non cadit concilii iudicium; facta, quæ contestationis materiam constituunt, & supra, quæ concilii iudicium cadit; res denique, quas diserte & ut ajunt, formaliter concilium decidit, Christi que fidelibus, tamquam articulos eorundem fidei, per nitidam, præcisamque decisionem proponit.

Conciliorum acta, & Episcoporum colloquia, quæ in iis referuntur, non nisi rerum ibidem gestarum historicæ narrationes sunt, quæ proinde divinæ fidei argumentum aliquod non efficiunt. Idem iudicium de rationibus singillatim sumptis ferendum est, quæ decisioni fundamento sunt; quamvis enim super omnibus generatim rationibus, quæ definitioni sunt basis loco, œcumenicum concilium falli non possit, super earundem tamen, peculiariter, rationum aliquibus falli potest, non solum earum aliquas, tamquam ad fidem pertinentes proferens, quæ ad eam tamen non pertinerent, verum etiam earundem aliquas in medium afferens, tamquam veras, & certas, quæ falsæ nihilominus, aut dubiæ, incertæque forent. Ad decisionis infallibilitatem satis est fundamentorum, quibus ea nititur, aliqua de fide esse; nos autem solummodo in id exemplum ex secundo Nicæno concilio,

cilio, quod generale septimum est, depromptum, super imaginum cultu, exhibebimus. Ad imaginum cultum statuendum, falsis pluribus monumentis usum est concilium hoc, sanctis Ecclesie doctoribus bene multis opera tribuens, quæ non erant eorundem factus, & perperam nonnullorum, quæ genuina erant eorundem opera, sensum accipiens. Nihilominus, quia concilium hoc suam decisionem aliis auctoritatibus, quibus satis roboris inest, & imprimis Ecclesie, quæ, ante omnem memoriam, imaginum usum receperat, auctoritate firmat, id non impedit, quin illud, super hoc capite, infallibile sit, æque atque ejusdem decisio. Hujus rei ratio est, quia Spiritus Sanctus, qui generalibus conciliis præest, non promittit, ea se, vel impeccabilia, vel infallibilia in rebus omnibus redditurum, ut ea nempe ab omni peccato, & ab omni errore, etiam levi, & accidentario tueretur, sed solum satis iis præsto fore, eademque moderaturum, ut impediret, ne errarent in decisione ipsa, & tamquam fidei dogma, revelatamque veritatem, id quod ejusmodi reapse non esset, fidelibus credendum proponeret.

Idem dicendum de rebus, super quibus obiter, & per transennam concilium pronuntiat, quin eas Patres agitaverint, aut expenderint, quoniam, ut experientia compertum est, examen ad conciliorum, eorundemque decisionum infallibilitatem necessaria conditio est. Eadem est rerum ratio, quas concilium tamquam suum votum exhibet, & ad quas per theologiam conclusionem inferendas comparat doctos viros, tametsi solemnem in modum, & ut scholæ dicunt, formaliter eas non deciderit. Exemplo esse potest, inter alias complures, quæstio de residentie necessitate, quoad Ecclesiasticos, qui beneficia possident, quæ animarum curam adjunctam habent. Certum est, controversiam hanc acriter in Tridentino concilio discussam fuisse, illudque, quamvis hanc residentie speciem divino jure necessariam esse formaliter non deciderit, perspectum tamen apertissime reliquisse, id sibi in votis esse, ac se ita sentire, per decretum, quod super hoc negotio edidit, quodque his verbis conceptum est; (*Concil. Tridentin. sess. 23. cap. 1. de Reform.*) *Cum præcepto divino*

*man-*



datum fit omnibus, quibus animarum cura commissa est, et suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique divini edicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere . . . . quæ omnia nequaquam ab præstari, & impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, equè assident, sed mercenariorum more deserunt; Sacrosancta synodus eos admonet, & hortatur, ut divinatorum præceptorum memores, sicutque forma gregis, in iudicio, & veritate pascant, & regant. Decretum hoc haud illam quidem residentiam, jure divino, necessitatem formaliter non decidit, ut inter omnes perspicaces Theologos convenit, fateturque inter alios, Benedictus XIV. *De Synodo Diocesana, lib. 7. cap. 1.* sed ita tamen hujus concilii votum, sententiamque perspicit finit, exhibetque, ut Episcoporum non pauci, qui eidem intererant, initio statim hallucinati fuerint, viderique existimaverint, residentiam divino jure necessariam in eo formaliter decisam fuisse, quemadmodum Cardinalis Pallavicinus in sua Tridentini Concilii Historia, *lib. 21. cap. 12.* memoriam prodit.

Facta, quæ concilium ut certa ponit, quin decidat, eaque ipsa, quæ decidit, fidei articuli, ob hanc solum causam, minime sunt; nec essent ejusmodi, nisi quatenus concilium ea tanquam indubitanter, ac certo revelata proponeret, & ita rem habere per decisionem, sacra Scriptura, & traditione nitam declararet.

Non ergo pro fidei articulis habenda sunt, nisi doctrinæ capita, quæ concilium vere œcumenicum per præcisam decisionem talia declarat, quæque tanquam a Deo revelata, & in sacro Scripturæ, traditionisque deposito contenta, fidelibus credenda proponit, seu definitionem suam per symbolum, seu per aliquam aliam fidei formulam, pronuntiandique rationem exprimat, quæ perspicue significet, eo illud animo esse, ut fidei articulum fidelibus credendum proponat, ut, cum Tridentinum concilium anathema in eos pronuntiat, qui doctrinæ capitibus, quæ definit, & credenda proponit, oblocuti fuerint: *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuisse omnia à Jesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura, vel pauciora, quam septem . . . . anathema fit.*

Ejusmodi est regula , quæ semper præ manibus habenda est , ut quod fidei est , & quod tale non est , in conciliis discernatur ; & regula quidem hæc eo majoris momenti est , quod , ut ait in hanc rem Joannes Major , „ non minus hæreticum est , asserere aliquid esse de fide , cum de fide non est , quam aliquid negare , quod est de fide. “ Quid ita ? quia non minus crimen est Dei verbo addere , quam detrahere ; efficere , ut Deus loquatur , cum tacet , quam ut taceat , cum loquitur ; tamquam revelatum tradere , quod reapse revelatum non est , quam divinarum revelationum numerum imminuere ; quod in causa est , ut S. Joannes Apostolus , Apocalypseos *cap. 22.* easdem execrationes in eos pronuntiet , qui ejus Libro aliquid addere ausi fuerint , atque in eos , qui eo temeritatis devenerint , ut aliquid ex eo demant ; *Confessor enim omni audienti verba prophetiæ libri hujus. Si quis apposuerit ad hæc , apponet Deus super illum plagas scriptas in libro scripto isto ; Et si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus , auferet Deus partem ejus de libro vitæ.* Præclara sane tam multis hominum , Theologis , aliisque lectio , qui non videntur privatas , sæpenumero falsas , ridiculas , aut absurdas opiniones suas in dogmatum album referre , eosque , qui aliter sentiunt , heterodoxos declarare ! Scholarum , quæ inter se differunt , affectu bene multas singularum proprias , & peculiare opiniones , veluti totidem inconcussa dogmata propugnarunt , quin secum in animo reputarent , non ab hominum lubricitate , atque arbitrato , sed a Dei voluntate , per ejus verbum patefacta , & per ejusdem Ecclesiam proposita pendere dogmata. Justæ mollis volumen conficeret , qui omnes , & singulas opiniones referre vellet , quas aut ignorantia , aut falsa sollicitudo , aut superbiæ , propriique amoris prurigo , quæ refractarium neminem pati potest , aut sollicitæ æmulationis abjectus impetus , aut erga peculiare corpus , seu societatem immoderatiore studii impulsio in dogmata erexit. Quin de Thomistis , de Scotistis , ac de tot aliis loquar , qui ita sibi blandiri non possunt , ut se nunquam habuisse dicant , quod super hoc capite ipsi sibi exprobrarent , satis habeo P. Sebastianum de S. Paulo , Carmelitarum Provinciale , hoc

loco in exemplum proferre, qui suis in diffidiis cum Bollandistis, vulgavit ingens opus *in-folio*, quod ipsum non erat, eo sane iudice, nisi errorum, & hæreseon in voluminibus, quibus titulus, Acta Sanctorum, existentium compendium; quæ quidem errata producebat ad usque bis mille, & assertiones, quæ sequuntur, inter ea recensebat: „Constantini per  
 „Papam Sylvestrum baptismus fabula est; ejusdem Imperatoris  
 „ad Romanam Ecclesiam donationes sunt supposititium  
 „monumentum; non est certum, Christi Domini faciem sudario  
 „sanctæ Veronicæ impressam fuisse, atque adeo ullam un-  
 „quam hujus nominis sanctam foeminam extitisse; Imperii E-  
 „lectores Imperatoris creandi jus a sancta sede non tenent;  
 „Mons Carmelus non erat antiquitus pietatis locus, & Pro-  
 „phetam Eliam Carmelitæ fundatorem non habuerunt. „  
 Arrogati Bollandistarum errores reliqui ejusdem, atque hi, ejusdem ponderis sunt, ac satis multi, ut ostendant, qua circumspeditione opus habeat, quicumque concilia legit, ne tamquam dogmata revelata, suas peculiare opiniones obtrudat; quod non nisi fidem infirmare, veritatem inobscurare, unitatem corrumpere, justitiamque, & charitatem turbare potest, contra Ecclesiæ mentem, consiliumque, quæ super omnibus capitibus, quæ ipsa nequaquam per nitidam, præcisamque decisionem firmavit, sententiarum libertatem relinquit.

*III. Regula.* Conciliorum scopus alter moralis doctrina est; & hæc quidem materiam suppeditat eorumdem decretis pluribus, ad quæ legenda prudentiæ, non minus, quam perspicientiæ, & sagacitatis afferri debet, ne omnia confundantur, & ut vehementioris severitatis, aut molioris lenitatis scopuli duo æque periculosi vitentur; quamvis enim conciliorum decreta, quæ eo spectant, ut moribus regulas statuunt, nostram omnem observantiam mereantur, id tamen non impedit, quominus id, quod essentiale est, ab eo, quod est accessorium, & id, quod ad morum vim, & rationem, quasique fundum pertinet, ab eo, quod puræ, putæque decentiæ est, in his decretis, seu constitutionibus distingui debeat. Sunt e constitutionibus quædam, quæ Christi fidelium ineluctabilia, pro vario, & multiplici eorumdem statu, officia præscribunt;

sunt aliæ, quibus sanctiones continentur, quæ referuntur ad ad certas quasdam rationes, & circumstantias, quibus cessantibus, ipsæ quoque sanctiones cessant; at pariter, cum harum sanctionum rationes semper subsistunt, contrariæ consuetudines non eas destruant, nec, ut cessent, efficiunt. Nec desunt canones, quos ad verborum apicem, quibus expressi sunt, exigere non debemus, quosque recte intelligere non possumus, nisi ad legis usque vim, & propositum assurgamus, quin in cortice, & litera consistamus; ejusmodi sunt obscuris, ambiguis, æquivocis, & quæ multiplici rationi subesse possunt, vocabulis concepti canones. Hos ut intelligas, ad alios canones, qui super eodem rerum genere clariores sunt, confugas, oportet, eosque cum naturali, divino, aut humano, quocum magis cohæreant, jure compares; sunt enim ita comparatæ obligationis, & juris notiones duæ, ut mutuo referantur, nec invicem se juncti possint, quandoquidem fieri nequit, ut quispiam ad aliquod officium, nisi juris alicujus vi, quod ita præcipit, obligetur.

*IV. Regula.* Conciliorum pleraque coacta non fuere, nisi ut disciplinam, scilicet externam Ecclesiæ, seu generalem, seu peculiarem politiam moderarentur. Politia hæc, seu disciplina varietati essentialiter obnoxia est, quia non rebus ad salutem necessariis, & in Evangelio præscriptis continetur, sed usibus earum, aut suapte natura promiscue se habentibus, aut saltem minime necessariis, quarumque utilitas ad tempora, ad personas, ad nationes refertur; quæ scilicet utiles quidem certo quodam tempore, & quoad certos quosdam populos, inutiles vero, aut etiam perniciosæ aliis temporibus, & quoad alios populos esse possunt. Hinc fit, ut Ecclesiæ definitiones super disciplinæ capitibus non semper eadem sint, easque ipsa invertere, mutare, reformare possit, prout expedire judicaverit; hinc orta discrimina, quæ in Sacramentorum administratione, in cælibatu, in aliis ritibus pluribus Græcam, inter & Latinam Ecclesias occurrunt; hinc etiam discrepantiæ, quæ in plurium peculiarium Ecclesiarum, tametsi universæ Ecclesiæ sinu singulæ contineantur, usibus comperiuntur; hinc denique mutationes, quæ in antiquioribus,

bus, latiusque universim receptis consuetudinibus contigere, cujusmodi sunt: communio sub utraque specie, itemque infantium communio, quas Ecclesiæ visum est abrogare. Ut immutabile prorsus esset, & ad fidem pertineret aliquid doctrinæ caput, revelatum fuisse, & ut tale communi traditione credi oporteret.

Est hæc ob oculos habenda ratio, cum concilia leguntur, ne arbitraria quædam disciplinæ capita vertantur in dogmata, neve mirari subeat, eorundem plura, vel in generalibus concillis firmata, non ubique vigere, cum sibi concilia non proposuerint suas tamquam revelatas constitutiones tradere, omnesque Ecclesias adigere, ut a suis quæque juribus, usibus, canonibusque, quoad ea, quæ apud ipsas agi licebat, jam receptis, servatisque recederent. Nicænum generale concilium, ut aliquod exemplum afferam, in vicesimo canone, mandat, ut diebus Dominicis, & Paschali tempore, preces edantur erectis pedibus; nec receptus tamen, nec servatus ab omnibus generatim Ecclesiis hic canon fuit.

Quia Theologorum nonnulli huic regulæ non infiterunt, propterea disciplinæ capita plura in dogmata erigere adeo præposere contenderunt: ejusmodi est, inter alios, in Ecclesia communis usus, ut ii solum infantes, qui extra maternum sinum, omnino aut ex parte, sunt, baptizentur. Doctus Papa, felicitis recordationis, Benedictus XIV. in Capite V. Libri VII. *De Synodo Diocesana*, animadvertit, esse portento similes hac in re sententiarum varietates inter Doctores, quorum alii contendunt, puerum in matris utero, omni ex parte, delitescentem, posse, cum necessitas urgeat, valide, & licite baptizari, modo effici possit, ut ad eum usque lustralis aqua perveniat, alicujus instrumenti adminiculo; cæteri contra stant. Summus idem Pontifex sapienter monet, cavendum etiam, atque etiam esse, ne quæstio hæc in diocesana synodis decidatur, æque, ac tot alias, de quibus inter Theologos controvertitur. Nihilominus Orellius Barnabita, in theologica dissertatione, quam super hoc negotio editit, rejicere non veretur tamquam erroneam, & tamquam hæreticam. P. Gabrielis Gualdo, Theatini Itali sententiam;

qui infantibus, in matrum suarum ventre omnino latentibus, cum evidens mortis periculum adest, baptisma conferri, posse propugnat.

Qui super disciplina concilia legit, ad temporum, locorum, personarum, causarum, seu occasionum circumstantias, quas ad ea cogenda impulerunt, animum referat, necesse est; id ni fecerit, nihil, aut certe parum aberit, quin ea modo contradictionum, modo relaxationis, modo severitatis accuset. Veterum conciliorum statuta quædam duriora videntur, si cum nostris moribus, nostrisque consuetudinibus conferantur; verum alia profus animum subit cogitatio, cum reputatur, qui fuerit, primis Ecclesiæ temporibus, fidelium fervor, quæque aciores sanctiones edendi necessitas, ut ritus quidam, quos deferere ne tum quidem volebant ethnici, cum christianam religionem amplexi erant, evellerentur. Veri nominis Theologus, inquit P. Thomassinus, politiam ab antiquis conciliis approbatam admiratur, perpetuoque novam a posterioribus firmatam sequitur. Imaginari nemo debet, inquit Hugo de S. Victore, factum esse levitate quadam; ut novi usus instituerentur, veteresque desinerent. (*Lib. 2. de Sacram. Part. II. cap. 12.*) Egerunt id Patres, mandaruntque, suis quisque temporibus, quod fidelium bono congruebat. Hac sane ratione, tum quoque veterum canonum vim, quasque spiritum Ecclesia custodiisse dici possunt, cum eorum literam, seu externam speciem mutarunt, ut certa quædam incommoda averterent. Satis est, inquit S. Augustinus, novum aliquem usum ab Ecclesia universim receptum esse, ut ejus æquitas non amplius sine audacia profus intoleranda impugnari possit: *Si quid horum tota per orbem frequentat Ecclesia, nunc, Et hiuc; quin ita faciendum sit, disputare insolentissimæ audaciæ est.* (*Epist. 54. num. 6.*)

Animadvertendum & illud est, conciliorum canones non eadem omnes auctoritate pollere, nec provincialium, aut nationalium eandem; atque œcumenicorum conciliorum canonibus vim & pondus inesse. Generatim, concilia particularia eos tantum obligant, qui horum conciliorum juridicis ditionibus subsunt, nisi in alias Ecclesias, aut etiam Ecclesiam univer-

verſam recepta fuerint, quemadmodum Neocæſarienſi, Auguſtano, Antiocheno, Gangrenſi, & Laodiceno conciliis contigit, quæ tota, quam late patet, Eccleſia ſuſcepit. Fieri hæc potest, ut particularium, quam generalium conciliorum leges, ad diſciplinam quod attinet, majore in pretio habendæ ſint; tum nempe, cum rationes, prout quibusdam Eccleſiis opus erat, inſitæ compulerunt, ut in earum gratiam, generalium conciliorum legibus derogaretur; ſit hinc, ut Gallia non omnes Tridentini concilii canones ad diſciplinam ſpectantes ſequatur, quia eorum plures ejus uſibus, & libertatibus, itemque Gallicanorum particularium, tam provincialium, quam particularium conciliorum, adeoque aliarum Eccleſiarum antiquis, jamque apud Gallos receptis canonibus adverſantur.

Cum Papa approbat alicujus Provinciæ concilia, non inde ſtatim ſequitur, legis vim in tota Eccleſia iſdem inelle; conſequens id unum ſit, ea quoad provinciam approbata eſſe, in cujus gratiam habita fuerunt. Ut per univerſam Eccleſiam, canonum; quos particulare concilium condidit, auctoritas diſfundatur, omnium Eccleſiarum acceptione, conſenſuque opus eſt.

---

## C A P U T XVIII.

### *De Jure Canonico.*

Canonici juris nomine, venit jus, ad regendam Eccleſiam, & moderanda Chriſti fidelium acta, quoad ſpiritualia bona, æternamque felicitatem, ab Eccleſiaſtica poteſtate inſtitutum; in quo differt a jure civili, quod a ſæcularibus poteſtatibus ad ditionum, earumque regimen, & ad hominum acta dirigenda, quoad temporalem felicitatem, inſtitutum eſt. *Jus canonicum* dicitur a græca voce *canon*, quæ *regularum* ſignificat, quia leges, e quibus illud coaleſcit, & conſtat, cum rectitudine excellant, dignæ præinde ſunt, quæ *regula* nomen præferant. Nuncupatur etiam *jus ſacrum*, *jus ad religionem ſpectans*, *jus eccleſiaſticum*. Eruitur e præcipuis fontibus quatuor, ſcilicet, e ſacra Scriptura, e Conciliis genera-

libus, & particularibus, e sanctorum Patrum Græcorum, & Latinorum Operibus, e Romanorum Pontificum Decretalibus, seu Epistolis.

Dividitur jus canonicum. 1. in jus Orientale, quod ad Orientis, & in jus Occidentale, quod ad Occidentis Ecclesiarum regimen editum est; 2. in jus commune, quod pro tota Occidentis Ecclesia conditum est, cujusmodi est illud, quod in generalium Occidentis conciliorum decretis continetur, & in jus particulare, quod pro nationalium Occidentis Ecclesiarum aliqua confectum est, cujusmodi est Gallicanæ Ecclesiæ proprium, & peculiare jus, quod in pragmatica sanctione, Concordato, Capitularibus, & Regum edictis continetur; 3. in jus publicum, quod propius ad omnium, & longius ad singulorum rationes spectat, cujusmodi super ecclesiasticorum bonorum administratione canones sunt, & in jus privatum, quod propius ad singulorum, & longius ad omnium rationes refertur, cujusmodi sunt canones, qui certas personas, certa corpora, certosque status afficiunt; 4. in jus vetus, jus novum, & jus novissimum. Appellatur *jus vetus* illud, quod in conciliorum canonibus, quæ primis Ecclesiæ sæculis habita sunt, & in Gratiani Decreto extat. Vocatur *jus novum* illud, quod in Decretalibus, & in posteriorum sæculorum canonibus exhibetur. Dicitur *jus novissimum* illud, quod in Romanorum Pontificum constitutionibus, bullis, & brevibus occurrit, quæ per publicam auctoritatem collecta, & in lucem edita fuere, post Decretales, & canones, qui in juris canonici corpore continentur. Harum Decretalium postrema est constitutio Sixti IV. an. 1483. in lucem edita: & quicquid hoc in genere sequitur, ad jus novissimum pertinet. 5. Tribuitur jus canonicum in jus receptum, seu solemniter per publicationem, seu tacite per usum, & in jus non receptum, non acceptatum, seu tacite, seu solemniter; 6. in jus abrogatum, quod obligavit, at non amplius obligat, & in jus non abrogatum, quod semper in usu est.

Canonici juris materies, seu id, quod multiplices Ecclesiæ leges moderantur, redigitur ad personas, ad res, & ad judicia;



lia; ut in toto proinde jure nihil omnino sit, quod non apte sub harum trium partium una collocari possit. Personæ sunt aut Deo consecratæ, aut non consecratæ; & consecratæ quidem personæ sunt aut clerici, aut religiosi, aut utraque simul, aut in dignitatibus constitutæ, aut sine dignitatibus. Res spectant fidem, aut mores, aut politiam, & disciplinam. Judicia versantur super actionibus civilibus, aut criminalibus, &c.

Inter collectiones, quæ jus canonicum continent, sunt aliæ veteres, aliæ medio tempore prodierunt, aliæ has posteriore subsecutæ sunt, & veniunt ad nos usque. Veteres sunt, inter alias, Collectio canonum, & constitutionum, quæ Apostolis tribuuntur; Orientis Ecclesiæ Codex; vetus Codex Romanæ Ecclesiæ, Codex Dionysii Exigui, qui antiquis codicibus addit Summorum Pontificum Decretalia, a Siricio, qui an. 385. in vivis agebat, ad Anastasium II. qui an. 523. e vita migravit; Codex notus Isidori mercatoris nomine, qui falsa Decretalia plura vulgavit Pontificum nomine, qui Siricium præcesserant. Cardinalis de Aguirre putat S. Isidorum Hispalensem, majore saltem ex parte; hujus collectionis auctorem esse; cum enim fatetur, dum an. 636. supremum diem obiisset, suæ collectioni inferere non potuisse concilia plura, quæ in ea comperiuntur, quæque non nisi post ejus mortem habita sunt. Alii aliter sentiunt, quin tamen aut nomen veri auctoris collectionis hujus, aut statum tempus, quo ea coepit se in lucem dare; designare possint. In id unum consentiunt, ut dicant, id non nisi intra spatium a septimi sæculi initio, ad noni finem, esse potuisse. Ad auctorem quod spectat, sunt, qui putent, cum Petro de Marca, eam fuisse Episcopum quemdam *Isidorum* nomine, qui *peccatoris* nomen suo addidit, ex consuetudine, quæ olim vulgo inter Episcopos obtinebat, ut, per humilitatem, *peccatoris* nomen suo adderent; ut horum proinde auctorum sententia, *mercatoris* nomen, ex amanuensium inscitia, vel ostantia, *peccatoris* nomini suffectum fuerit. Ut ut res habeat, omnes canonici juris veteres collectiones veluti extinctæ, abolevitque Gratiani Decretum, quod statim, ac prodit,

diit, explicari cepit, nec porro desistit in omnibus Universitatibus; nominatur *Decretum* per excellentiam,

Gratiani Decretum continet, volumine *in-folio*; primam ejus partem, quod *Corpus juris canonici* nuncupatur. Ejus auctor Gratianus Benedictinus monachus erat, Clesii in Heururia natus, Florentiam prope. Illud an. 1127. inchoavit, & an. 1151. luci dedit, hoc titulo: *Concordia discordantium canonum*: quia reapse in id incumbit, ut canones conciliet, qui invicem pugnare videntur. Dividitur id Operis in partes tres; prima distinctiones complectitur centum & unam numero, quæ totidem veluti sectiones, tituli, seu capita sunt, quæ materiem distinguunt, & dividunt. In prioribus viginti hujus primæ partiæ distinctionibus, agit Gratianus de jure universim, deque multiplici ejusdem genere; de jure naturali, & positivo, divino, & humano; civili, & ecclesiastico; de eo, e quo jus ecclesiasticum conflatum est, videlicet, de conciliorum canonibus, de PP. sententiis, &c. Reliquæ distinctiones agunt de ecclesiasticis personis, de ordinibus, de variis gradibus jurisdictionis, & generatim de hierarchia univèrsa. Decreti pars altera tribuitur in causas triginta sex, ita dictas, quia in his expendantur utrinque quæstiones, quæ in interno, aut externo Ecclesiæ foro agitari possunt. Unaquæque causa in quæstiones, & canones subdividitur. Prima causa, quæ continet quæstiones septem, agit de Simonia; quæ subsequuntur, ad decimam sextam usque, agunt de judiciis criminalibus, accusationibus, testibus, &c. A decima sexta ad usque vicesimam primam, agitur de jure patronatus, de monachis, & monasteriis. Vicesima prima super clericorum vita versatur; cæteræ vero clericorum, & laicorum vitam sibi proponunt. Earum tricesima tertia de Poenitentia Tractatum continet. Tertia decreti pars, quæ inscribitur: *de Consecratione*, non continet, nisi distinctiones quinque, quæ peculiariter agunt de rebus sacris, nempe, de Ecclesiarum, & Altarium Consecratione, de Missa, de Eucharistia, de Festis diebus, quibus ea suscipi debet, de Baptismo, de Confirmatione, de Junio, de Imaginum cultu, de Doctrina Trinitatis.

In Gratiani Decreto, ad plurimum canonum frontem, occurrit *Pales*. Ajunt nonnulli, per id nominis reapse *paleam*, *festucam* significari, ut innuatur eos canones, tamquam paleam, inter triticum spectandos esse. Afferunt alii, ita quidem notari libuisse pravas additiones quasdam editas a Gratiani discipulo, nomine *Pales*. Vocem hanc alii derivant a vocabulo *lex antiqua*. Id certum est, eo nomine designari res quasdam, quæ minoris auctoritatis, quam cæteræ sunt, quæque huic operi deinceps additæ fuere. Porro Gratiani Decretum ipsum per se non alia, quam operum auctoritate pollet, e quibus confectum est, videlicet Gratiani collectioni non inest legis vis, ut inesset, si approbata fuisset *ad hoc*: & quas continet, decisionibus doctrinalis tantum auctoritas est, quæ nempe conciliorum canonibus, aut summorum Pontificum Decretalibus convenit, quod earum fundamentum est. Ita quidem Galli, contra eorum sententiam, qui Gratiani Decretum ipsum per se legis vi, utpote a Papa Eugenio III. approbatum, confirmatumque, pollere contendunt.

Juris canonici pars altera continet Decretalium Gregorii IX. libros quinque, scilicet collectionem Epistolarum Romanorum Pontificum, earumque potissimum, quæ ab an. 1150. ad 1230. scriptæ fuere, cum generalium conciliorum Lateranensium tertii, & quarti, aliorumque nonnullorum decretis, quæ Gratianus omisit. S. Raymundo de Pennafort, Dominicano demandata fuit compilatio hæc a Gregorio IX. qui eam insignivit legis vi, quod in obedientiæ regionibus locum habet. Tribuitur quisque liber in titulos, & quisque titulus in capita, seu Capitula. Capita, ea quidem longiora, in paragraphos, & paragraphi in versiculos dividuntur. Argumenta, de quibus in his quinque libris agitur, hoc versiculo continentur, *Judex, judicium, clericus, conatus, crimen*. Liber primus, qui complectitur titulos quadraginta tres, agit de sancta Trinitate, de juris sacri generibus, de ordinibus, gradibus, officisque ad ecclesiasticas personas spectantibus, de rebus ad electionem, ad pællum, ad abdicationes, &c. pertinentibus; de judicium officio; de

rebus judicia antevertentibus , cujusmodi sunt pacta , transactiones , &c. Liber secundus , qui triginta titulos continet , de causis in universum , ac de judiciorum ordine , & formis agit. Tertius , cui tituli quinquaginta sunt , super præcipuis capitibus quinque , clericorum virtutibus , bonis ecclesiasticis , ecclesiasticorum bonis , & juribus temporalibus , statu monastico , & votis , clericorum officiis , functionibus , immunitatibusque versatur. Quartus agit , titulis duobus , de matrimonio , de causis ecclesiasticis , itemque de sæcularium causis non criminalibus. Quintus , titulis uno & quadraginta , de criminibus , judiciis criminalibus , & censuris ecclesiasticis loquitur. Compilationem hanc nonnulli Penateuchum appellant , quia est in libros tributa quinque. Eadem nuncupatur *Extra* , quia sejuncta est a Gratiani Decreto , quod unum antea corpus juris canonici consciebat.

Tertia canonici juris pars continet collectiones quatuor , nempe , Sextum , Clementinas , Extravagantes Joannis XXII. & Extravagantes communes. Sextus , ita nominatus , quia Gregorii IX. Libris quinque additus est , continet epistolas Gregorii IX. post compilationem ejus jussu confectam , aliorumque Pontificum ad Bonifacium VIII. usque , & hujus ipsius epistolas. Continet etiam Lugdunensium duorum generalium conciliorum decreta. Dividitur in Libros quinque. Ei nihil unquam auctoritatis in Galliis fuit , ob Papæ Bonifacii VIII. cum Philippo Pulchro dissidia. Clementinæ , a Joanne XXII. enuntiatae continent decretales Clementis V. & Viennensis , ann. 1311. concilii decreta. Extravagantes Joannis XXII. sunt Papæ hujus epistolæ. Extravagantes communes aliorum Pontificum epistolæ sunt. Dicuntur extravagantes , hoc est , errantes , quia in canonici juris corpore , scilicet in Gratiani Decreto , vel in antiquioribus collectionibus non continentur. Extravagantibus communibus nulla inest publica auctoritas. Adduntur canonici juris corporis institutiones , seu instituta , quæ Joannes Paulus Lancellotus , Perusæ in Italia Doctor , effecerat ad eorum imitationem , quæ Justinianus edi jussisset , ut ad civile jus introductionis loco essent ; Lancelloti tamen Institu-

titutà hæc non sunt e canonici juris corpore.

Præter compilationes, de quibus diximus, aliæ suppetunt, quæ jus continent, quod *novissimum* vocari potest, collectio nempe, cui titulus, *septimus Decretalium*, qui, opera Petri Matthæi, jurisconsulti Lugdunensis, ann. 1491. lucem aspexit, inscriptus: *Collectio Constitutionum, & Bullarum post Sextum, Clementinas, & Extravagantes, usque in hodiernum diem*; magnum Bullarium Romanum; concilia, Tridentinum, & provincialia, quæ post XV. sæculum habita sunt; Romanæ Cancellariæ Regulæ, numero circiter una & septuaginta. Per Romanæ Cancellariæ Regulæ intelliguntur constitutiones, quas Romani Pontifices ad beneficiorum dispositionem, & provisionem, aliasque Pontificiæ Cancellariæ expeditiones, & ad litium in re beneficiaria judicium edunt. Hæ constitutiones desinunt ad Papæ mortem, ab eoque, qui electus est, postridie quam ejus electio contigit, renovantur. Harum regularum tres tantum in Galliis expressim receptæ sunt; & earum plures aliæ, non tamquam Romanæ Cancellariæ, sed tamquam æquitatis regulæ, regiis sanctionibus, aut arrestorum jurisprudentia firmatæ ibidem servantur. *Vide*, in hujus Operis secunda Parte, *verb. Cancellaria Romana*.

Est præterea suum cuique nationi jus, quod ejus proprium, & peculiare est, constatque pluribus statutis, constitutionibus, edictis, regulis, usibusque uniuscujusque nationis, Provinciæ, Ecclesiæ, Ordinis, Congregationis, Communitatis, &c.

Jus ecclesiasticum, Galliæ proprium, positum est, 1. in antiquis universæ Ecclesiæ Decretis, & Usibus, quos ea a cæterarum nationum juro accuratissime factos, tectosque servavit; quod fundamento est Gallicanæ Ecclesiæ libertatibus, ita dictis, quia ad hanc Ecclesiam, a servitute defendendam interserviunt, in quam aliarum Ecclesiarum pleræque inciderunt, quibus scilicet haud satis animi fuit, ut omnium Ecclesiarum communia jura tuerentur; 2. in Pragmatica Sanctione, Concordato, Auzeliapensi, & Blesensi Constitutionibus, regiis Edictis, &c. 3. in Decretis provincialium

Con-

Conciliarum Galliae ; synodalibus Statutis , Paroeciarum , Hospitalium , aliarumque Communitatum praescriptis Regulis.

Laudatur porro jus canonicum in hunc modum :

Ex prima quidem Decreti Gratiani parte deprompti canones ita laudantur : *Can. Presbyter, distincl. 32.* videlicet, Canone , qui incipit , ab hac voce , *Presbyter* , qui Canon reperitur , distinctione 32.

Canones secundae partis Decreti ita : *Can. quoniam XII. quaest. 1.* videlicet , Canone , qui incipit ab hac voce , *Quoniam* , *Causa XII. quaestione prima.*

Tertiae partis canones ita : *Can. nemo 9. distincl. 1. de Consecratione.* Vox haec , *de Consecratione* , significat laudatum canonem pertinere ad tertiam Decreti partem , quae hunc titulum praefert : *De Consecratione.*

Gregorij IX. Decretales ita laudantur ; *Cap. Sollicite 2. extra de restitutione spoliatorum ;* nempe : *Capitulo, Sollicite* , secundo , quod est extra Decretum Gratiani , nempe , in Decretalibus Gregorii IX. titulo , *de restitutione spoliatorum.*

Collectiones reliquae laudantur ita : *Cap. discretioni, de Decimis in 6.* nimirum , *Capitulo, discretioni* , titulo *de Decimis* , in sexto Libro Decretalium. Item : *Cap. unico, de Homicidio, in Clement.* hoc est , in Clementinis , vel Clementina. Item : *Cap. execrabilis, de praebendis, & dignitatibus, in Extravag. Joann. XXII. & , Capit. Super Cathedralram, de sepulchris, in Extravagant. commun.*

Animadvertendum est , in Decretis occurrere loca quaedam , in quibus ipse Gratianus loquitur , ut canones conciliet , hasque conciliationes appellari *dicta Magistri*. Praeter has Gratiani conciliationes , extant loca alia , quae ejusdem & ipsa sunt ; ejusmodi est , quod ait ad initium cujusque distinctionis in prima Decreti parte , ut eam copulet cum praecedenti , aut cum sequenti ; ejusmodi est etiam , quod ad cujusque causae exordium pronuntiat ad earum rerum expositionem , quas hac in causa , & in singulis ejusdem causae quaestionibus expendendas sibi proponit. Loca , in quibus Gratianus loquitur , designantur per hoc vocabulum ,

Gra-

*Notatus*, & per duplicem (inversam), quæ ad eorundem eorum marginem cernitur.

Abbreviationes pariter in juris canonici laudandis textibus usitate ejusmodi sunt :

*Ap. Bon. Apud Bonifacium*, in Sexto, ubi Bonifacii VIII. Constitutiones existunt.

*Ap. Greg. apud Gregorium*, in Libris Decretalium Gregorii IX.

*C. seu, Can. In Canone*, scilicet, in tali capite, vel articulo Decreti Gratiani, vel alicujus concilii.

*Cap. Capite*, seu, *Capitulo*, in Capite tituli Decretalium, aut alicujus novæ Constitutionis.

*Can. Causa*, in Causa, scilicet, in certa quadam sectione secundæ partis Decreti Gratiani.

*De Conf. seu, de C. secr. De Consecratione*, in Decreti parte tertia.

*De Pœn. seu, de Pœnit. de Pœnitentia*, in Tractatu de Pœnitentia, apud Decretum, causâ 33. quæstione 3.

*D. seu, Dist. Distinctione*, in tali Distinctione Decreti Gratiani.

*E. C. & Quæst. Eadem Causa, & Quæstione*, in eadem Quæstione ejusdem Causæ, de qua jam dictum fuit.

*E. vel, Eod.* in eodem titulo.

*E. vel, Ex. vel, Extr. Extra*, scilicet, in Decretalibus Gregorii IX. quæ prima extra Gratiani Decretum collectio est.

*Extra Jo: 22. Extravagante Joannis XXII. seu, comm.* in tali, vel tali Constitutione extravagante Joannis. XXII.

*F. Finalis, Finali, Fine*, postremo, postrema, seu, ad finem.

*Gl. Glossa*; Notæ, seu, Adnotationes approbatæ super utroque jure.

*H. Hic*, in eodem loco, *ibidem*; in eadem distinctione, in eodem titulo, in eodem capite, &c.

*H. Tit. Hoc Titulo*; in hoc titulo.

*l. infra*; inferius, mox, e vestigio.

*l. Gl. Juncta Glossa*; scilicet, addita laudato textul.

*Richard Concil. Tom. I.*

*In Extr. comm. In Extravagantibus communibus* ; in Decretalibus, quæ appellantur *Extravagantes communes*.

*In F. In Fine* , ad finem capituli, §. &c.

*In P. dec. In Parte decisa* , in parte abscissa a Decretali, quæ in medium affertur.

*In Pr. In Principio* ; ad initium, & ante alicujus legis §. primum ; ante primum alicujus distinctionis canonem.

*In F. pr. In Fine Principali* ; ad finem introitus , seu proemil.

*In 6. vel, In Sexto* ; scilicet , in Libro sexto Decretalium , quæ Bonifacii VIII. jussu collectæ sunt.

*Li. vel, Lib. Libro* ; in Libro i. 2. &c.

*Lib. 6. vel, Lib. VI. Libro sexto* ; in Sexto.

*P. Principium* ; initium tituli, &c.

*Q. seu, Quæst. seu, Qu. Quæstione* ; in tali quæstione talis causæ.

*Sum. seu, Summa* ; distinctionis, aut quæstionis Summarium, compendium, epitome.

*T. seu, Tit. Titulus, Titulo.*

*¶. Versiculo, seu Versu* ; designatur ita pars paragraphi, canonis, &c.

*Ult. Ultimo, Ultima* ; in postremo canone, in postrema lege, &c.

*§. Paragrapho* ; in Paragrapho, hoc est, articulo, seu membro legis, capituli, distinctionis, aut quæstionis Decreti.

Canonici juris eadem, ac conciliorum studium emolumenta, & commoda consequuntur, quoad dogma, moralem doctrinam, disciplinam, & historiam. Hinc ergo danda est opera, eadem animi contentione, quin ab eo nos averti sinamus, ea scilicet obducta causa, quod ibidem occurrunt abrogati canones plures, iis, qui servantur, admixti, quorum tamen abrogatio non indicatur, aut qui nullam in Gallia auctoritatem obtinent, aut qui suppositi sunt, & ex apocryphis Pontificum Decretalibus ducti, aut qui denique relaxationes continent, quæ sanctæ veterum canonum severitati repugnant.



Oppositiones has Gibertus, ecclesiasticarum institutionum h<sup>ab</sup>erum Tomo primo, sibi proponit, & ibidem ad singulas respondet: (*Pag. 6. & seqq. Editionis an. 1750.*)

1. Vel ad fidem, vel ad mores, vel ad divina præcepta, quoad Sacramenta, spectat maxima canonum pars; & hi quidem canones adhuc subsistunt, semperque subsistent, cum id, quod continent, immutabile omnino sit. Tantummodo super disciplina editi canones mutationi obnoxii sunt, ut disciplina ipsa; sed eorum tamen complures usui etiam sunt, vel omnino, vel ex parte. Forum plerosque, quos, ante Tridentinum concilium, contrarius usus, aut desuetudo abrogaverat, renovavit, restituitque concilium hoc, cujus decreta in Gallia servantur, iis tantum exceptis, qui Libertates impetunt; & horum quidem non ita magnus numerus est. Quamvis autem abrogati canones non amplius obligent, non proinde tamen inutiles sunt; ijs enim sua est, aliis rationibus, accommodatio. Cæterum regulæ præsto sunt, quarum adminiculo discernantur. Præcipuarum una est, canonem abrogatum non esse, tametsi non amplius servetur, atque adeo contrarius usus obtineat, dum eum renovant, instaurantque, identidem Præsules, sine quorum consensu canones abrogari non possunt. Hæc renovatio, atque instauratio, quoad abrogationem, formalis oppositio est, & præscriptionem impedit. Hujus nimirum regulæ vi judicandum est, canones, qui ecclesiasticis mandant, ut vestem talarem, brevesque capillos deferant, abrogatos non esse, contrariis consuetudinibus non obstantibus: quia per conciliorum decreta, & Episcoporum constitutiones assidue renovantur.

a. Longe maximus est conciliorum numerus, etsi particularia fuerint, & in exteris regionibus habita, quæ auctoritate pollent in Gallia, quia scilicet ibidem recepta sunt; veniunt in hunc numerum, inter alia bene multa, priora quinque concilia particularia Ecclesiarum Orientis, Neocæsariense, Ancyranum, Gangrense, Antiochenum, Laodicenum, & conciliorum Africæ canones, qui Gallicanæ Ecclesie Libertates ex parte constituunt, quemadmodum ex

earundem Libertatum Articulo XLI. licet intelligi.

3. Suppositi canones in nullo propemodum numero sunt, si cum legitimis comparentur; vix enim apocryphus unus est pro genuinis mille, quoniam in Gregorii IX. collectione, quatuordecim tantum suppositi occurrunt, *Cap. 1. de Elect. c. 3. de Pecul. c. 1. 2. 7. de Accusat. c. 3. 4. 5. 6. 7. de Simon. c. 1. de Hæret. c. 1. de Cler. Excomm. ministr. c. 1. de Regul. Juris, c. 5. de Jurjur.* Ejusmodi nullus prorsus extat in Collectionibus Bonifacii VIII. Clementis V. Joannis XXII. & Extravagantium communium; & hæc quidem collectiones conficiunt duas tertias partes corporis juris. Gratiani collectio, quod ad commentitios canones attinet, eorum tantum nonnullos continet, qui Apostolis tribuuntur, quoniam eorum quinquaginta tantum recepit Romana Ecclesia; Papæ quoque Silvestri canones, eosque, qui a falsis Decretalibus, nempe, ut notorium est, ex omnibus Literis ducti sunt, quæ laudantur Pontificum nomine, qui Siricio priores fuerunt; Decretalibus, cæteroquin, quæ bene multa haud sane rejicienda continent, quia eas impostor e pluribus testimoniis contexit, quæ e sacra Scriptura, Patribus, Conciliisque depromptit.

4. Distinguenda sunt in antiquis codicibus hæc duo, spiritus, & littera; præterea, quod mores afficit, & quod disciplinam tantum. Verum quidem est, Ecclesiam se adactam vidisse, prout tempora desuebant, ut veterum canonum, in meræ disciplinæ rebus, severitatem moderaretur; at super littera se remittens, eorum semper spiritum servavit, qui subsistit etiamnum, semperque subsistet. Ita abrogans, causa exempli, veteres canones, qui publicam poenitentiam, cum ejus duris exercitationibus, & gradibus, longisquæ inter hos singulos intervallis præscribit, eorum nihilominus spiritum ipsum, vimque retinuit, poenitentiam, seu satisfactionem ad peccatorum numerum, & gravitatem exigî jubens, & ad judicium de hac proportionem ferendum, veterum canonum lectionem commendans. Eorum ergo studium negligi nequit, ea obducta causa, quod abrogati sunt: quoniam semper viget, & constat eorundem spiritus,

serumque littera recedens recentior Ecclesia, nec a veritate, nec a iustitia recessit, quia nec auctoritatis, nec infalibilitatis ei minus est, quam primitivæ Ecclesiæ fuerit, quandoquidem eam idem regit Spiritus Sanctus.

## A N A L Y S I S.

*Traſſatus de Conciliis.*

Concilia sunt Episcoporum, aliorumque Ecclesiæ ministrorum legitimi coetus, ab eo, cui id juris est, ut iisdem præsit, vel ejus consensu convocati, ad ecclesiastica negotia, quæ fidem, mores, aut disciplinam spectant, moderanda.

Concilium generale, seu œcumenicum illud est, ad quod vocantur omnes Christiani Orbis Episcopi, eorum excluso nemine, nisi hæreticus, aut excommunicatus sit.

Concilium particulare illud est, ad quod vocantur non quidem totius Christiani Orbis, sed unius tantum nationis Episcopi, ac tunc nationale concilium est; vel alicujus Patriarchatus Episcopi, & est patriarchale concilium; vel Episcopi Primatiæ, & concilium primatiæ est; aut provinciæ alicujus Episcopi, & est provinciale; seu denique solus, una cum suo ipsius clero, certæ cujusdam diocesis Episcopus, & est concilium, seu synodus diocesana.

Concilia divinæ institutionis sunt, ut probant ea Christi Domini verba, quæ Chalcedonense concilium explicuit: *Ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*; & Apostolorum, qui ad Hierosolymitanum conveniant, hæc alia verba: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis.*

Concilia, seu generalia, seu particularia, non sunt absolute quidem necessaria necessitate physica, aut metaphysica, quia Deus Ecclesiam suam sine conciliis tueri, incolumemque servare potest; solummodo necessaria sunt absoluta quadam morali necessitate, spectato nimirum ordine, quem Deo placuit ad Ecclesiæ suæ regimen, & incolumitatem servare; cujus sane ordinis vi, concilia, seu generalia, seu particularia cogi necesse est, pro multiplici circumstantiarum ratione, ut cum id agitur, ut disputationes, quæ super oblectis, ac difficilibus doctrinæ capitibus insurgunt, finiantur,

tur, aut explanentur etiam doctrinae capita, quibus Ecclesie publica dogmata continentur, sed quae tamen ipsa ab hostibus impugnantur vi, & numero formidandis: aut ad generalem Ecclesiae reformationem studium, & opera conferantur. In his, aliisque ejusmodi casibus necessaria concilia sunt, semper utilia, ut Ecclesiae dogma, moralis doctrina, disciplina, cultus, ritus, caeremoniae ad normam componantur, servetur ejus unitas, & integritas, eademque ab hostibus tum qui foris, tum qui intus in ipsam irruunt, defendatur. Concilia possunt definire ecclesiastica omnia negotia adjudicare, ea sollicitae, quae fidem, mores, disciplinam, sacramenta, sacrorum Bibliorum sensum, & interpretationem, Librorumque censuram spectant; & generatim quicquid ad ejus inspectionem, & jurisdictionem pertinet, quippe quae eam representant, aguntque ejus nomine, & auctoritate. Adhibere etiam, & consecrare certas quasdam loquendi formulas, & rationes possunt, quae sint veluti proprium fidei vocabulum, formulasque, seu locutiones contrarias damnare, quae veluti proprium erroris vocabulum essent. Quoad res mere civiles, ac temporales, non eo jure concilia pollent, ut de his judicent ipsa per se; potestas enim, quam acceperunt a Christo Domino, eorundem institutore, aequae ac potestas Ecclesiae, quam representant, non nisi spiritalis potestas est, cui quidem non est propositus scopus alius, quam animarum, in hac vita, per documenta, & Sacramentorum administrationem, sanctificatio; possunt ea tamen de temporalibus iis rebus agere, quae ad eorum tribunal, ibidem judicandae, libere deferuntur.

Ad conciliorum praesides pertinet, jus proponendi negotia, super quibus eadem versantur, quin tamen excludantur caeteri Episcopi, quibus semper liberum fuit, in conciliis, quibus interfuerunt, ea proponere, de quibus eorundem coetuum judicio, ac deliberatione sibi opus esse censuissent. Porro negotiorum, quae conciliis proposita materies est, decisio, & conclusio semper ad hos sanctos coetus pertinuerunt, qui semper definite pronuntiarunt, & quorum nomine definitiones inscriptae fuerunt: *Sancta synodus definit.* *Un-*

*versum concilium dixit. Ab universis Episcopis dictum est. Placet universis Episcopis.*

Laici non gaudent deliberativa voce in conciliis, quoad negotia mere ecclesiastica, quia hujusmodi vox, seu suffragium nihil est aliud, quam definite cum auctoritate judicandi potestas, & quia laici negotiorum mere ecclesiasticorum iudices instituti non fuerunt. Conficit assertio hæc articulum fidei, sacra Scriptura, Patribus, uniformi, constanti conciliorum praxi, Christianorum Principum testimonio, pluribusque theologicis rationibus nixum. Clericis tantum, & non laicis Christus Dominus clavium potestatem concessit, quæ posita est, in facultate ligandi animas, solvendique, & eas judicandi; easdem ducendi, iis Sacramenta administrandi, iisdem id proponendi, quod credere, aut rejicere, servare, aut evitare debent. Non omnes prophetae, apostoli, doctores, pastores sunt. Id contendere, & miscere sacra profanis, essentialem distinctionem de medio funditus tollere, quæ spirituales inter, ac temporales res intercedit; est, in religione omnia, fusque deque vertere, omnia confundere.

In negotiis, quæ fidem, mores, aut disciplinam spectant, & quicquid ad plurimum Ecclesiarum regimen pertinet, judicandi, decidendi, legesque condendi radicalem potestatem a Christo Domino simplices presbyteri, cum initiati sunt, acceperunt. Iis hujus potestatis usu in conciliis frui licuit, ad Tridentinum concilium usque, cum Ecclesiae venia, quæ poterit in eandem, quoties ita expedire crediderit, eos restituere. Judicandi radicalis potestas, quam sacerdotes a Christo Domino susceperunt, ejusdemque exercendæ jus, quod ab Ecclesia tenent, non impediunt, quo minus Episcopi presbyteri, divino jure, superiores sint, & independentes a presbyterorum suffragiis, valida sint eorumdem judicia, quia primis tantum pastoribus absoluta infallibilitas promissa fuit, alteriusque ordinis pastores non iudices necessarii, & stricto jure, sed utiles, & ex æquitate quadam iudices sunt. Suffragii jus, quod a Christo, & ab Ecclesia tenent presbyteri, de suffragio proprie dicto intelligi debet, quoniam, e

communi usu, absentium Episcoporum deputati, & Episcopaliū Ecclesiarum procuratores, vacantis sedis tempore, ejusmodi suffragium obtinuerunt, æque ac simplices presbyteri, qui nonnunquam conciliis præfuerunt, Romanæ Ecclesiæ Cardinales-Presbyteri, & patriarchalium Orientis Ecclesiarum presbyteri.

Episcopi *in partibus infidelium* deliberativa voce, quoad exercitationem, generalibus in conciliis, gaudent ipsi per se, cum in infidelibus regionibus ad animarum salutem incumbunt, quia tum quidem jurisdictione, quam in suis peculiaribus Ecclesiis, supraque suos proprios subditos exercent, instructi sunt; contra vero Episcopi *in partibus*, qui in infidelibus regionibus non laborant, deliberativæ vocis usu, solum privilegii vi, gaudent, cum nec jurisdictionem, nec Ecclesiam, nec subditos habeant.

Abbatē regulares, quibus jurisdicōtio quasi episcopalis est, deliberativa voce gaudent, quin nova concessione opus habeant; at abbatē commendatarii, & abbatē regulares, qui in suos tantum monachos, suosque domesticos jurisdictione pollent, hac voce tum solum, cum iis conceditur, frui possunt.

Universitatum doctores, officarii, magnique vicarii, inquisitores eo jure gaudent ipsi per se, ut doctrinalia judicia ferant, non autem legislativa, quæ judicariam auctoritatem sequuntur; jus hoc non obtinent, nisi cum ab Ecclesia, per Papæ, vel Episcoporum ministerium, iisdem conceditur, ut ex actis erectionis ejusmodi dignitatum constat.

Diaconis, utpotē qui ex hierarchia sunt, quam Christus Dominus instituit, Ecclesia deliberativam vocem concedere potest. Eam reapse obtinuerunt in conciliis pluribus, ad quæ suis ab Episcopis deputati erant; eaque Cardinales-diaconi nunc quoque temporis gaudent. De subdiaconis vero, de clericis inferioribus, & potiore sanè ratione, de laicis contra sentiendum est, quia e divina hierarchia minime sunt. His consultativam vocem concedere potest Ecclesia, nihilque præterea.

Hæretici porro conciliis, tanquam iudices, interesse non possunt, quia cum ab Ecclesia sejuncti sint, jurisdictionem amiserunt; ad ea tamen admitti possunt, tanquam traditionis testes, super capitibus, in quibus eos inter, & Catholicos convenit; atque adeo debent iidem in ea recipi, cum de eorum personis dampnandis agitur; quia postulat naturæ jus, ut ne quis inauditus dampnetur.

Romanis Pontificibus, tanquam univ ersæ Ecclesiæ capitibus, id ex ordine juris est, ut generalia concilia convocent; at hoc jus ipsum non est exclusivum, quandoquidem priora octo generalia concilia a Christianis Imperatoribus convocata fuere, ac multiplex est facti species, in qua generalia concilia ab aliis convocari, quam a summis Pontificibus possunt, ut cum plures inter se de Papatu contendunt, aut cum Papa est hæreticus, mentis impos, captivus apud infideles, &c. Supremi, quoque Principes nationalia suarum Ditionum, itemque provincialia concilia convocandi jus obtinent: quia conciliorum convocatio est actus auctoritatis mere civilis, inhærentis personæ Principis, supremæ potestatis vi, qua is in suos omnes subditos pollet.

Omnium primi ad concilia vocandi sunt, quicunque deliberativa voce, per divinam institutionem, in iisdem gaudent, cujusmodi Episcopi sunt, iique deinde, quibus hæc vox non nisi per Ecclesiæ concessionem est, cujusmodi sunt Cardinales non episcopi, abbates quidam, &c. Ad eadem, tanquam doctores, & consultores, vocari debent simplices presbyteri, aliive clerici sapientia, scientiaque ecclesiastica commendabiles. Accerfit etiam ad concilia eos omnes Ecclesia, qui iis aliquid utilitatis afferre possunt, aut quorum res in iisdem agitur, hæreticos demum ipsos, ut eorum defensiones audiat, eosdemque, si qua tandem ratione possit, in suum ipsius sinum restituat.

Convocatio, quæ fit ex regulis per invitationis Epistolam a Patriarcha, Primate, aut Metropolitano ad eos missam, quibus id juris est, ut conciliis intersint, ad particularium conciliorum essentiam non pertinet, quoniam eorum plura, per occasionem, & quin solemnis forma ulla præcederet,

habita sunt; et eam generalia concilia necessario sibi vindicant; quandoquidem ad ea vocentur, oportet, omnes Christiani Orbis Episcopi.

Præsentia honoris, & patrocinii, quæ in eo est posita, ut prima sedes in concilio occupetur, in eodem fervetur ordo, eique præsidium suppeditetur, ad supremum Principem, ob ejus eminentiam, ac dignitatem, pertinet. Auctoritatis vero, & jurisdictionis præsentia, quæ negotia proponendi, ad quæ concilia referuntur, judicium pronuntiandi, suffragium conferendi, & quæ aliis collata sunt, colligendi jus tribuit, pertinere non potest, nisi ad ministros, quos Christus instituit, ut ipsius Ecclesiam regerent, & in fidei negotio, omnique mere spiritali rerum genere judicarent.

Indigent concilia confirmatione Principis, ut publicæ, civilis, & coactivæ legis notam, & vim, etiam in rebus mere spiritalibus, sortiantur, quia Principum tantum est afflictivæ legis poenas imponere, qui vel in rebus mere spiritalibus, conciliis parere pertinaciter recusaverint. Verum, independenter ab hac Principis confirmatione, concilia, in dogmaticum negotio, in hisque rebus omnibus, quæ mere spirituales sunt, sacratæ, & ecclesiasticæ legis vim, & robur obtinent, hoc est, ligant ipsa per se, in foro interno, obligantque ipsorum Principum æque, atque aliorum conscientias, quoniam iidem Ecclesiæ filii sunt non minus, quam alii, nec minus ejusdem legibus mere spiritalibus subsunt.

Conciliis suppetit auctoritas legislativa, quæ in judicandi, obligatorias leges ferendi, earumque transgressoribus poenas imponendi potestate posita est: quia potestas hæc omni recte institutæ societati essentialis, & ad ejus incolumitatem absolute necessaria est. Qui sacræ Scripturæ, & Patrum textus divinam conciliorum, & Episcoporum institutionem probant, iidem etiam evincunt, Episcopos, & concilia suam legislativam auctoritatem proxime a Christo Domino, non autem, ut Protestantes garriunt, a Principibus, & populis accepisse.



Concilia particularia, plurimi licet ad ea celebranda con-  
merint, infallibi auctoritate non gaudent ipsa per se, quia  
ilicet universam Ecclesiam non repræsentant. Eorum er-  
o auctoritas haud latius patet, quam Episcoporum jurisdic-  
tio, qui iidem interfuerunt. E converso, suprema, & in-  
fallibilis est generalium conciliorum auctoritas ob eam ipsam  
causam, quod universam Ecclesiam, quæ, vi promissionum  
Christi Domini, infallibilis ipsa est, repræsentant.

Generalium conciliorum infallibilitas ad omnes contro-  
versas, seu negotia protenditur, quæ fidem, mores, & di-  
sciplinam spectant, ea de causa, quia totam, quam late patet,  
Ecclesiam repræsentare non possunt, quin ejus omni prorsus  
infallibilitate gaudeant, & quia in tribus, quæ diximus, ca-  
pitibus infallibilis Ecclesia est, videlicet, Ecclesia filiis suis  
proponere non potest, nisi fidem sanam, & veritati conso-  
nam, nisi mores puros, & sanctitati consentaneos, nisi di-  
sciplinam externam, seu agendi rationem, quæ fidei, bonis  
moribus, divinæque legi respondeat; si enim Ecclesia in  
his tribus capitibus, aut in eorum aliquo errare posset,  
quicquid ad fidelium salutem necessarium est, a Christo Do-  
mino non accepisset; eos per sua documenta in errorem in-  
ducere, & perdere posset, & quod inde consequitur, verita-  
tis basis, & columna, sanctitatisque, bonorum morum, rectæ-  
que agendi rationis regula non amplius esset.

Quoad alia capita ad fidelium salutem minime necessaria,  
concilia generalia, perinde atque Ecclesia, quam repræsentant,  
infallibilitatis dono, seu privilegio non gaudent, ea ipsa de  
causa, quod eorum parum interest, hominum animum super  
quibusdam capitibus certo sistere, ac firmare, in quibus secti  
esse possunt, aliterque sentire, quin inde quicquam incom-  
modi subeat, eorundem salus, quam unam, & unicam Chri-  
stus Dominus, suam Ecclesiam efformans, sibi proposuit, si-  
bi que proponit Ecclesia ipsa, in suis edendis decretis, e sui di-  
vini Fundatoris mente, ac pro potestate, quam ab ipso ad  
eamdem hominum salutem accepit.

Inter capita ad salutem, haud necessaria, in quibus gene-  
ralia concilia falli possunt, numerantur quæstiones mere phi-  
loso-

lofophicæ, & mere ſcholasticæ, quæſtiones humani ſolum juris, facta non revelata, & generatim quicquid in ſacris Litteris, aut in traditione non continetur.

Suam generalia concilia infaſſibilitatem a Papæ confirmatione non mutantur; eam proxime tenent a Chriſto Domino, promiſſionum vi, per quas recepit, ſe cum Eccleſia verſaturum, eique per ſuum ſanctum Spiritum præſto fore, ut impediret, ne falleretur, & ut ab ipſa errorem averteret, ad ſæculorum finem uſque: ſiquidem generale concilium nihil eſt aliud, quam Eccleſia univerſa, in unum corpus conjuncta, & quod inde conſequitur, ſuperior Papæ, qui non niſi primum membrum eſt, ab hoc univerſæ Eccleſiæ corpore ſemper pendens. Generalium igitur conciliorum a Summis Pontificibus edita confirmatio eos ſupra concilia hæc eſſe non probat. Jus hoc ad omnes Episcopos, tamquam fidei judices, ac teſtes pertinet, ipſumque per ſe nullam emittentiam, ſeu ſuperioritatem ſecum trahit: quia Episcopos, dum conciliorum decreta confirmant, ſolum declarant, ſe in iis ſidem agnoſcere, quæ ſemper in Eccleſia tradita fuit; eam ſe ſacris Litteris, traditioni, communi prædicationi conſonam judicare, eam ſe approbare, eam ſe amplecti, eique ſe ſubdere. Confirmant ergo generalia concilia ſummi Pontifices, non quaſi iis ſuperiores ſint, ſed ut ea ſuſcipientes, iſque ſe ipſos ſubdentes, ut communionem ſe toti Eccleſiæ conjungant. Non ergo quicquam aliud eorum approbatio eſt, quam acceptio ei ſimilis, quæ ab abſentibus Episcopis petitur, quæque ipſa dicitur *confirmatio*: quia, cum omnes Episcopos per judicium concilia ſuſcipiant, proinde abſentium Episcoporum ſubſcriptiones *confirmationes* vocantur.

Adſunt conditiones tres neceſſario ſeu eſſentialiter requiſitæ, ut concilium aliquod ſit vere generale, ſeu œcumenicum, & in ſuis deciſionibus infaſſibile; & conditiones hæc, vel ad convocationem, vel ad celebrationem, vel ad exitum concilii ſpectant.

Ut concilium quoad convocationem œcumenicum ſit, Catholici omnes Chriſtiani Orbis Episcopos ad illud vocati ſint,

et oportet, tamquam qui omnes, & singuli, divino jure; Mei iudices sint.

Ut concilium in ipsa celebratione sit œcumenicum, non est necesse, omnes ad unum Orbis Episcopos reapse eidem adesse; satis est ibidem existere congruum eorundem numerum ad universam Ecclesiam, sapientium, & prudentium virorum judicio, repræsentandam, siquidem ad apicem, & cum præcissione, definiri non potest, quot Episcoporum ad eum certum conficiendum, qui Ecclesiæ universitatem exhibeat, ibidem adesse debeant. Id certum est, oportere e variis Christiani nominis provinciis adesse saltem Episcoporum satis, ut Episcoporum in reliquis provinciis degentium suffraganum, & doctrinam ad concilium afferant; quod optime fieri potest, collationum, aut conciliorum particularium ope; tametsi multo minor Episcoporum, in generali concilio, præsentium, quam absentium numerus sit.

Requiritur, tertio loco, ad œcumenici Concilii exitum; ut in eo quæstiones diligenter examinentur, eademque non sine suffragiorum libertate, quæ sit omnibus absoluta numeris, decidantur. Necessarium porro est quæstionum examen: quia Episcopi ad eas judicandas a Deo extra ordinem inspirati non sunt, nec novas revelationes accipiunt. Revelatæ veritates omnes sacris Litteris, ac traditione continentur; nec detegi, eruique possunt nisi studii, & examinis adminiculo, quæ scilicet adjumenta sunt ad veritatem detegendam a Deo instituta, quin nova, quæ non promisit, extra ordinem subsidia expectentur.

Non minus necessaria, quam examen, ad concilii œcumenicitatem libertas est, quia concilium non est œcumenicum, nisi cum universam Ecclesiam repræsentat; nec universam Ecclesiam repræsentat, nisi cum loquitur ejus nomine, cum per ejus spiritum agit, cum ejus leges sequitur, cum exponit ejusdem sensa; horum autem nihil facere potest, cum torquetur, molestia afficitur, cogitur, & per violentiam adigitur, impelliturque: quia vis, quam patitur, illud impedit, ut veritatem aut cognoscat, aut dicat, si cognoscit; cum  
Chri-

Christus Dominus congregatis Episcopis non promiserit, eos se impeccabiles redditurum, supra præposteròs scilicet animi motus erecturum, qui iudices, quominus ex officio agant, impedire possunt. Cum in concilio violentia dominatur, non censentur Episcopi suam ipsorum sententiam, suamque voluntatem exprimere, sed eorum sententiam, & voluntatem, qui eos opprimunt, iisque vim inferunt. Factum hinc, ut extiterint concilia, convocazione quidem, Generalia, quæ ipso tamen exitu, ejusmodi esse desierunt, libertatis defectu, cujusmodi, inter alia, Ephesium secundum concilium fuit; &, quoniam difficile scitu est, an concilium quæstiones satis expenderit, & an suis in judiciis liberum fuerit, œcumenicitatis concilii non alia omnino certa regula est, quam ejusdem per univèrsam Ecclesiam acceptio; quæ quidem acceptio tunc innotescit, cum doctrinam a concilio decisam in tota per orbem Ecclesia tradi, & nuntiari perspicitur, sine ulla Episcoporum contradictione. Ita, causa exempli, evidenter agnoscitur Tridentinum concilium ab univèrsa Ecclesia, quoad dogma, receptum esse, quia doctrina, ad quam ejus decisiones referuntur, publice in tota Ecclesia traditur, nuntiaturque, Episcopis nequam contradicentibus. Sed Ecclesie tamen acceptio œcumenicis conciliis vim, & auctoritatem non tribuit; sunt enim ipsa per se fallere, & falli nescia; hæc acceptio adjumento est, ut intelligatur, in iis nihil non e regulis actum esse, &, quod inde fit consequens, ita scilicet,  
 ut de eorum œcumenicitate  
 constaret.





# CONCILIA SÆCULI PRIMI.

*Concilium Hierosolymitanum an. 49. 50. seu 51.  
Christi Domini.*

**H**uic concilio occasionem præbuit Antiochensæ Ecclesie super circumcissione, & legalibus cæremoniis diffiditum. Cum Sanctus Paulus, & S. Barnabas Antiochiæ versarentur, fratrum nonnulli, qui ex Judæa venerant, ibidem turbas constarunt, agentes, neminem sine circumcissione, & non servata Mosis lege, veternam salutem consequi posse. Hujus seditionis Cerinthus hæreticus caput erat. In eum S. Paulus, & Barnabas vehementer investi sunt, asserentes, Christum Dominum suos ab hac servitute liberaturum venisse, iisque, qui circumcissionem ut necessariam spectarent, ejus gratiam omnino inutilem fore. Tum Hierosolymam se contulerunt, ubi easdem turbas, quæ Antiochenam Ecclesiam exagitabant, compererunt. Ad eas finiendas Apostoli convenerunt, an. 50. aut 51. numero quinque, scilicet, S. Petrus, S. Joannes, S. Jacobus, S. Paulus, & S. Barnabas. Alii præterea fratres ibidem aderant; atque ad hoc Hierosolymitana omnis Ecclesia eo vocata fuisse videtur, non quidem ut judicaret, sed ut judicium, quod ab Apostolis pronuntiatum esset, audiret, ac non sine observantia susciperet. Cum illi super proposita difficultate magnopere contulissent, surrexit S. Petrus, tanquam Apostolorum, atque universæ Ecclesie caput, atque ita conclusit, ut eos, qui recens ad fidem venerant, a Mosaicæ legis cæremoniis eximeret. Exceptit S. Petri verba S. Jacobus, allatoque prophetarum testimonio, quicquid Petrus de Gentium vocatione dixerat, confirmavit.

vit, iudicavitque, haud turbandos, qui ex iis resipuissent, sed solum per litteras monendos esse, ut ab eo, quod idolis oblatum fuerat, a fornicatione, a carnibus suffocatis, & a sanguine se abstinere. S. Petri, & S. Jacobi sententiam coetus universus secutus est; synodica in id edita Epistola, quam ad novos, e Gentibus, Antiochiæ urbis, Syriæque, & Ciliciæ provinciarum fideles missam, Paulus, & Barnabas, Judas, cognomento *Barfabas*, & Silas detulerunt. Clemens Alexandrinus, in IV. Stromatum suorum libro, pag. 512. synodicam hanc epistolam scriptam ait duodecim Apostolorum nomine, quos ii quidem omnes, & singulos Hierosolymitano concilio interfuisse pro certo ponit; at de quinque tantum sacra Scriptura loquitur.

In ea Cardinalis Baronius (*Super hac synodica Epistola animadvertiones.*) sententia fuit, carnes idolis immolatae comedendi prohibitionem non ad universam Ecclesiam, sed ad Antiochiæ solum, provinciarumque Syriæ, & Ciliciæ Christi fideles spectasse, ad quos nempe concilli Epistola mittebatur, quibusque in locis disputationes inceperant. Utcunque sit, interdictio, quæ in ea legitur, ne idolis immolatæ carnes edantur, bifariam accipi potest; primo, ne comederentur iis ipsis in locis, in quibus offerebantur, quia ad dæmonum mensam edere, erat eorundem sacrificia participare; secundo, ne ex iis edatur in communi victu, cum periculum adest, ne id infirmis lapsus, & scandali occasio sit, aut erronea conscientia, ita scilicet, ut id malum esse putetur. Idolis igitur oblatas carnes omnino non inficiebat ejusmodi oblatio; eæ quidem ipsæ per se promiscuæ se habebant; nec nisi per accidens, illicitus evadebat earundem usus, seu, quod crederetur iis vesci malum esse, seu, iis comedendis uti ob eorum oculos, qui sibi in animam inducebant, credere eas suapte natura malas esse, eumque, qui fieret earundem particeps, significare se ad idololatriam regredi velle. At fornicationem, sine exceptione, concilium vetuit; & hac sane de re Ethnicos certiores fieri, necesse erat, quia eorum plerique licitam autumabant. Civiles leges, in ethnica religione, non nisi adulterium interdicebant:

scabinas, captivarumque usum, pro lubricitate permitte-  
re. Ad suffocata animalia quod attinet, vetuerat jam De-  
us Noe, cum ex arca pedem efferret, ne ex eorum sangui-  
ne, & carne comederet; atque est sane, quod credantur  
apostoli hanc unam satis facilem e legalibus caeremoniis ini-  
tio quidem relinquere voluisse, ut Gentes, & Judæos con-  
lociarent, iisque arcam Noe, figuram Ecclesiæ, quæ om-  
nes nationes recipit, in animum revocarent. Substitit id  
moris in Latina Ecclesia, ad duodecimum usque sæculum,  
quo nempe S. Othonem, Bambergensem Episcopum, Po-  
tæmæ incolis, quos Ecclesiæ nuper addiderat, vetuisse  
perspicimus, ne sanguine, & suffocatis animalibus vesceren-  
tur; mos idem in Africa haud tam diu viguit; & S. Au-  
gustinus memoriæ prodit, ibi risu etiam exceptas fuisse reli-  
giosiores personas quasdam, quæ ægre adduci poterant, ut  
eum violarent, *Lib. 32. contra Faustum, c. 13. p. 457. tom. 8.*

Ejusmodi fuit Hierosolymitanum concilium, quod con-  
cilium generalibus, ad finiendas fidei, & disciplinæ contro-  
versias, in Ecclesia deinceps habitis exemplum suppeditavit.  
Ejus historia in Libri Actorum Apostolicorum Capite XV.  
legitur; & (*Reg. & Lab. Tom. 1.*) Apostoli quidem, pecu-  
liaribus aliis de causis, iterum etiam, secundo, & tertio Hie-  
rosolymis convenerunt; at cœtus hi, si proprie loqui vo-  
luimus, concilia non sunt. In horum primo, perfidi Judæ  
successorem sorte traxerunt; & fors quidem super Matthi-  
am cecidit. Venerabilis Bedæ ea est opinio, Apostolos for-  
tis ratione usos esse, ut agnoscerent, quem sibi Deus Apo-  
stolum vellet: quia Judæi, quotannis, magnum Sacerdo-  
tem in hunc modum eligere consueverant; at interpretum  
plerique putant, ea verba, *fors cecidit*, nihil aliud innuere,  
quam Deum, ea occasione, voluntatem suam per apertum a-  
liquod, & sensibus obvium signum patefecisse. Cœtus hic  
statim ab Ascensione Christi Domini habitus fuit, cum ad-  
huc Apostoli in coenaculo morarentur, ubi Spiritus Sancti  
adventum præstolabantur, an. scilicet C. D. 33. aut 34. Cœ-  
tus alter, eodem anno celebratus, priorum septem Eccle-  
siæ diaconorum electionem propositam habuit; electi fuere  
*Richard. Concil. Tom. 1. K S. Ste,*

S. Stephanus, S. Philippus, Procorus, Nicanor, Timon, Parmenas, & Nicolaus. Convocatus tertius fuit an. C. D. 56. Judæorum occasione, qui Christianam fidem amplexi de S. Paulo conquerebantur, persuasum habentes, eum funditus evertere Mosis legem, erga quam observantia alte eorum animis infidebat. Hierosolymam se contulit S. Paulus, ut cum aliis Apostolis de hoc negotio colloqueretur; omnesque, post maturum examen, expedire judicarunt, ut Synagoga cum dignitate sepeliretur, declarantes, quoad Templum, & sacrificia Hierosolymis perstitissent, circumcissione adhuc, & cæteris Mosaicæ legis cæremoniis Judæos, qui Christo nomen dederant, uti posse, sed ita tamen, ut crederent satis esse, ad salutem obtinendam, Evangelii præcepta sequi. Videri possunt, super his cœtibus, 1. 6. & 21. Apostolicorum Actorum Capita, & tomus I. Conciliorum R. & L.

Tribuitur Apostolis concilium aliud (*Falsum concilium Antiochenum.*), quod Antiochiæ habitum fuisse contenditur; ejusque nonnulli etiam canones proferuntur. Eos Turrianus contraxit, & redegit ad novem; deprompti censentur ex manuscripto codice vetustissimo, ubi legitur, eosdem in Origenis bibliotheca Martyrem Pamphilum nactum esse. In primo mandatur, ut, qui credunt Jesum Christum, quique *Gallilæi* nuncupantur, deinceps *Christiani* nominentur. Secundus vetat, ne circumcissione subdantur, qui baptisma susceperunt. Jubet tertius, eos omnes recipi, qui Christianam religionem amplecti voluerint, e quacunque tandem natione sint. Quartus avaritiam, & injusta lucra prohibet. Quintus Christianis gulam, theatra, & juramenta interdicit. Sextus scurrilitates, blasphemias, ususque ethnicorum vetat. Septimus Hierosolymitanam, quoad legales cæremonias, constitutionem renovat. Octavus de Dei, Domini nostri Jesu Christi, Sanctorumque in cœlis cum eo regnantium imaginibus agit, easque idolis suffectas vult. Novus ciborum, ex Judæorum more, delectum vetat.

Et si conciliorum compilatores hoc Antiochenum concilium suscipiant, idemque in Nicæno secundo concilio laudatur,



tar, illud tamen suppositum censent docti viri, plurimis, gravissimisque de causis; etenim, 1. nulla fit hujus concilii mentio, vel in Apostolorum Actis, vel in antiquis Patribus, vel in ullo veteri monumento, quod antiquitas nobis dederit, ad secundum Nicænum concilium usque, sub annum 787. qui ex eo, pro imaginum cultu, canonem affert, seu potius Gregorius, Pessinuntis Episcopus, hunc canonem laudat ex incerto rumore, usus formula dicitur, eumque vere Apostolorum esse non asserens: *Gregorius reverendissimus Episcopus Pessinuntisuum, dixit: In synodo sanctorum Apostolorum, quæ apud Antiochiam congregata dicitur, &c.*

2. Laudantur in hoc concilio apocrypha monumenta plura.

3. Ejus, qui proferuntur canones novem, longe alia ratione laudantur a conciliorum compilatoribus, cujusmodi sunt: Turrianus, Baronius, & Binius.

4. Occurrunt in his canonibus bene multa falsa, & absurda. In primo legitur, Christi fideles designatos fuisse *Galilæorum* nomine. quod iis non nisi ab ethnicis, irrisiois ergo, atque adeo perraro tributum fuit: adde, quod medio circiter sæculo quarto, Julianus Apostata, qui Servatori nostro insultare gestiebat, hoc nomine ut etiam Christianis omnibus commune redderet, lege firmaverit. Minime fit vero simile, Apostolos præcepisse, ut Dei imago in idolorum loco poneretur, quo tempore Christiana religio in incunabulis adhuc erat, quoque idolorum templa vero Deo consecrandi occasio se nondum obtulerat. Origenes sane nos docet, ab Apostolorum morte annis centum, & quinquaginta, Christianos nondum Dei imaginibus usos esse, adeoque Entis supra omnem sensum positi, & ab omni materiæ contagione secreti formam figuris circumscribi noluisse. (*Origen. contra Celsum, lib. 7. p. 376.*) *Theandrici* vocabulum, ad duas in Christo naturas significandas, in eorum canonum uno positum, nec Apostolorum sæculo, nec subsecutis tribus in usu erat. Illud omnium primus adhibuit scriptorum auctor, quæ S. Dionysii Areopagitæ nomen falso præferunt. Denique, in postremo canone, Synagoga dicitur *Belluina*, quod insultans vocabulum est, atque oppido ab Apostolorum suavitate, ac

pietate maxime alienum, qui observantiam, qua eam proferebantur, suscipiendis ejusdem cæremoniis, luculentissime testabantur.

Fit etiam cujusdam Apostolorum concilii Antiochiæ habiti mentio in quadam Papæ Innocentii I. Epistola Decretali; (*Epist. ad Alex. ep. p. 851. t. I. Epist. Rom. Pont.*) at liquido constat, in eo textu mendum inesse, perinde atque apud Originem, qui in octavo contra Celsum Libro, pag. 396. Antiochiæ ponit concilium, quod Apostoli Hierosolymis celebrarunt.

Cardinalis Sfondratus, in sua *Innocentia vindicata*, Apostolorum concilium laudat, in quo sit immaculatam Sanctæ Virginis Conceptionem definitam fuisse. Volunt alii, cum Genebrardo, (*Chronographiæ lib. 3. p. 370. edit. Lugdunen. ann. 1609.*) Apostolos, dedita opera, ad concilium convenisse, ut symbolum, quod eorum nomen præfert, canones, & constitutiones apostolicas conficerent, & sanctæ Virginis parentalia celebrarent.

P. Hieronymus *Romand de la Higuerra*, nonnunquam *Flavii Dexteræ* adscititio nomine notus, de duobus conciliis loquitur, a S. Jacobi Majoris discipulis, uno quidem Eliberi, seu Illiberi, ann. 57. altero Cheronesi in Hispania, ann. 60. C. D. celebratis. At concilia hæc, cum Ecclesiastica Historia nullam eorum mentionem faciat, rejicienda sunt.

#### CANONES APOSTOLICI

Nobis suppetunt, Apostorum nomine, octuaginta canones, seu decreta; quæ priorum Ecclesiæ sæculorum disciplinam afficiunt; at non sunt eorum fœtus, nec omnino, ut Turrianus, in *Defensione pro Concilio Apost.* probare conatus est, nec ex parte, ut contenderunt Binius, Sixtus Senensis, Baronius, Bellarminus, & Possévinus, Nec magis probabile sit, hos canones V. tantum sæculo cufos fuisse, prout asserit Minister Dallæus, de *Pseudo-Epigraph. Apost. lib. 3.* Satius ergo dixerimus, hos canones, licet Apostoli non sint eorumdem auctores, esse nihilominus antiquiffi-

ipissimos; plurimumque super disciplina sanctionum, quas in Nicæno concilio, seu particularia concilia plurimè secundo, & tertio sæculis habita, seu ejus temporis Episcopi, quod paulo post Apostolos vixerint, *homines Apostolici* nuncupati, statuerunt, proprie collectionem esse. Hæc sane Alaspinæ, Aurelianensis Episcopi, *Lib. i. Observat. cap. 13. Petri de Marca, Lib. de Concord. Sacerdot. cap. 2. Beveregii, docti inter Anglos viri, aliorumque complurium sententia est.*

Apostolorum non esse canones hos ex eo primum evincitur, quod non solum Ecclesia in divinarum Scripturarum album eos nunquam retulit, sed nullus etiam e Patribus, conciliorum nullum, ante Ephelinum, eos Apostolorum nomine protulerunt; eoque ipso in loco, in quo eorum meminit posterius concilium hoc, contendunt non pauci, non *canones Apostolorum, sed canones Patrum*, legi oportere. Veteres, qui iis usi sunt, eosdem simpliciter *canones veteres, canones Patrum, canones ecclesiasticos* appellarunt; & si quando *canones apostolicos* nominarunt, aut inscripserunt, id non fecerunt, nisi quia nonnulli ab Episcopis editi fuere, qui Apostolis supparet erant, quique, hac de causa, *homines apostolici* nuncupabantur.

Ex eo petitur alia ratio, quod in his canonibus de quibusdam ceremoniis sermo est, quas Apostolorum tempore usitatas fuisse non constat; ejusmodi sunt, quæ in tertio, & quarto canonibus memorantur, in eo positæ, ut offerantur super altari spicæ novæ, racemi, oleum ad luminare, & thus adolendum, sanctæ oblationis tempore. Canone 36. qui ordinationes in urbibus, aut vicis, extra jurisdictionis suæ fines, Episcopum edere vetat, non congruit Apostolorum sæculo, quo nondum Dæcesæon limites statuti erant, Apostolis omnibus, & singulis, per universum terrarum orbem sua missione fungentibus, pro potestate, quam in id a Christo Domino acceperant. Deciditur in octavo canone, non licere Pascha cum Judæis celebrare, quæ sane controversiâ, solum Papæ Victoris tempore, agitari cepit, nunquamque agitata fuisset, si Apostoli, pro-

ut fertur in hoc canone, hoc definiissent. Canones quinquagesimus primus, & quinquagesimus tertius Manichæorum, & quinquagesimus secundus Novatianorum, & Montanitarum hæreses impetunt, quæ quidem hæreses non nisi longo post Apostolos tempore coortæ sunt. Quadragessimus sextus, & quadragessimus septimus mandant, ut Episcopus, aut presbyter, qui, tamquam validum, hæreticorum baptismum receperint, deponantur. Hi ergo non Apostolorum canones habebantur, quo tempore, super baptismo disputatum est: quandoquidem, si tales habiti fuissent, S. Firmilianus, & S. Cyprianus, iis uti non neglexissent. Constans igitur, firmumque est, hos canones Apostolorum factum non esse. Antiquiores tamen, quam Dallsæus contendit, iidem sunt: quoniam de iis sermo est in Alexandri, Episcopi Alexandrini, ad Episcopum Constantinopolitanum Epistola, ante Nicænum concilium scripta, & ab ann. 441. adeo perspecti, notique erant, ut ex canonibus viginti quinque, quos Antiochenum concilium, eo anno habitum, edidit, octodecim ex apostolicis canonibus aperte deprompti sint. Nec responderi potest, apostolicos potius canones ex Antiochenis expressos fuisse; Antiochenum enim concilium veterem canonem profert, quem apostolicorum tricesimum quintum esse perspectum est. Præterea canones apostolici nihil continent, quod primitivæ Ecclesiæ moribus, ac disciplinæ non congruat, quodque, per secundum, tertium, & quartum sæcula, apud aliquas Ecclesias in more positum, & ab aliquibus conciliis præscriptum non fuerit. Ad Papæ Gelasii, qui apocrypha inter opera apostolicos canones refert, decretum quod attinet, responsio in promptu est, id nempe vocabuli in nonnullis tantum exemplaribus legi, decretumque hoc apocryphum & ipsum esse.

Apostolicorum canonum iis necessaria cognitio est, qui Ecclesiæ veterem disciplinam percipere volunt. Eos magno in pretio habuere Græci, Latiniq; cum hoc tamen discrimine, quod eosdem Græci, ad usque octuaginta quinque receperunt, & prope omnes eorum auctores, qui de

iis

post sextum sæculum locuti sunt, eos Apostolorum esse crediderunt; cum Latini olim quinquaginta solum priores canones reciperent, quos, exclusis cæteris, suæ latinæ versionis canonum Ecclesiæ universæ Dionysius inseruit, & hos canones Apostolorum esse, non ita universim credebant.

Horum canonum primus, his verbis conceptus est: Episcopus a duobus, vel tribus ordinetur, necesse est.

Minister Dallæus ex hoc primo statuto probare contendit, apostolicos canones, non altius, quam ad quinti sæculi finem ascendere; at ei respondetur, disciplinam, quæ in hoc primo statuto continetur, notam, servatamque ante primum Nicænum concilium fuisse.

In secundo dicitur, ad presbyteros, diaconos, cæterosque clericos ordinandos, Episcopum unum tantum sufficere.

Vetat tertius Episcopis, & presbyteris, ne quicquam aliud ad altare offerant, sacrificii ergo, nisi quod a Domino præceptum fuit, ut, si quis mel, lac, aut liquoris genus aliud, in vini locum, seu volucres, animalia, & legumina offerret. Quod si hujus prohibitionis rationem non haberint, eos deponi vult.

Quartus ait, non nisi novas spicas, racemos, & oleum ad lampades, quo tempore fit oblatio, ad altare offerri licere.

Ut hi duo canones, quod oblationes ad altare editas spectat, intelligantur, sciendum est, olim fideles consuevisse duplicis generis oblationes, die dominica, ad Ecclesiam afferre. Prima continebatur certa quantitate panis, & vini, quæ communionem suscepturi consecranda præbebant. Hujus generis oblationes diaconus ad altare, ubi consecrarentur, non ante afferebat, quam in peculiari loco, qui latine *gazophylacium*, seu *secretarium* appellabatur, conclusæ fuissent, ut expenderentur, dignæ, nec esse, quæ ad altare deferrentur, ad quod Catholicorum tantum, qui bonis moribus essent, oblationes recipiebantur. Oblationis genus alterum additum erat sustentationi ministrorum Ecclesiæ, conclusumque in *gazo-*

„ *phylacio* , e quo distribuebatur in singulos , prout conjus-  
 „ que ratio postulabat , ad Episcopi placitum , qui dispensa-  
 „ sator ejusdem erat. „

Quintus primitias cæteras ad altare offerri non vult ,  
 sed ad Episcopum , & presbyterum , ubi degunt , afferri ,  
 quos certum est , earum partem diaconis , & reliquis cleri-  
 cis præbituros.

Prohibet sextus Episcopo , & presbytero , suas ne conju-  
 ges abigant , vel etiam religionis specie ; id si fecerint , commu-  
 nione privandi , si perstiterint nolle easdem recipere , depo-  
 nendi.

\* „ Ut hic canon intelligatur , sciendum est , quo tem-  
 „ pore editus fuit , non presbyteris solum , & diaconis , sed  
 „ etiam Episcopis licuisse , cum feminis , quas ante susceptos  
 „ ordines sibi uxores addiderant , conjugii jure vivere.  
 „ Hæ sunt legitimæ conjuges , quas ab iis canon , etiam re-  
 „ ligionis obducta causa , dimitti vetat. „

Vetat canon 7. depositionis indicta pœna , Episcopis ,  
 presbyteris , & diaconis , ne se sæcularibus negotiis onerent.

Vetat 8. eadem proposita pœna , ne Pascha Judæorum  
 more , ante æquinoctium vernali , celebretur.

Mandat 9. ut , si quis Episcopus , presbyter , diaconus ,  
 aliusve clericus , cum adstet sacrificio , communicare re-  
 nuerit , quin æquas , cur ita se gerat , excusationes affe-  
 rat , communionem privetur , ob scandalum , quod populo præ-  
 buit , suspitioni locum dans , eum , qui oblationem edidit ,  
 eandem non recte edidisse.

\* „ Erat olim in more positum , ut episcopalis urbis  
 „ univertus clerus Altari , cum solemnem Missam ce-  
 „ lebrabat Episcopus , deserviret , in eaque omnes , & singu-  
 „ li communionem fumerent. Nobis adhuc supereft hujus  
 „ disciplinæ vestigium , in aliquibus Romæ urbis Ecclesiis ,  
 „ in quibus solemnis Missæ ministri communionem in ea su-  
 „ scipiunt , ut nos docet Cardinalis Bona „ *Lib. 2. Rerum*  
*Liturg. cap. 17. §. 2.*

Canon 10. eidem pœnæ fideles subdit , qui ex Ecclesia  
 egrediuntur , postquam sacrarum Scripturarum lectionem  
 audie-

ferunt, quin precum finem expectent, & quin communionem percipiant.

\* „ Addit Gratianus huic canoni clausulam, in *solemnitatibus sacris*, & Regino, *die Dominico*, accommodare volentes, eundem canonem disciplinæ sui temporis, quo fidelium communio ad dominicos dies, magnasque solemnitates redacta erat, quin satis secum ipsi reputarent, sui temporis disciplinam ab ea differre, quæ vigeat apostolicorum horum canonum tempore. “

11. Eum communionem privat, qui, cum excommunicato, in privatis ædibus, orationi vacaverit.

12. Eandem poenam in eum statuit, qui cum clerico deposito preces fuderit, quia eum adhuc pro clerico habere censetur.

13. Alienum ullum clericum, aut laicum, sine sui Episcopi commendationis Epistola, in Ecclesiam recipi vetat.

14. Ait, Episcopo non licere, Ecclesiam, cui præest, deserere, ut aliam regendam sumat, nisi id vergat in majus religionis bonum, & hanc translationem fieri per Episcoporum iudicium vult.

15. Presbyterorum, aliorumque Ecclesiasticorum, qui sine Episcopi sui consensu suam parœciam deserunt, ut ad alterius servitium se conferant, functiones suspendit, eosque ad laicam communionem redigit; & 16. eandem in Episcopos poenam statuit, quos interdictum a proprio Episcopo in eos pronuntiatum non impedierit, quominus tamquam clericos eosdem recipiant.

17. Ab ordinibus eos arcet, qui, post susceptum baptismum, ad secundas nuptias migrarunt, aut concubinam detinuerunt.

\* „ Cum canon hic bigamos in clerum recipi vetat, haud quidem damnat secundas nuptias, quemadmodum hæreticorum nonnulli fecerunt; sed solum bigamos irregulares declarat, quia turpitudinem quamdam secundæ nuptiæ secum trahunt: prout iis inest incontinentiæ cuiusdam nota, eademque Christi Domini cum Ecclesia, ipsius una, & unica sponsa, sœdus unum, & unicum haud sa-

“tis perfecte significant.”

18. Eidem legi eos subdit, qui viduam, aut concubinam, suamve ancillam, aut eam duxerit, quæ histrioniam profitetur.

19. Eos quoque inter irregulares rejicit, qui cum duabus fororibus, aut cum vidua, aut cum fratris filia matrimonium inierunt.

20. Clericum vetat, se cuiquam sponsorem dare,

21. Nihil obesse vult, quin is, qui evnuchus natus esset, aut ejusmodi per hominum malitiam, seu per tyrannorum crudelitatem evasisset, siquidem idoneus inventus fuerit, Episcopus ordinetur; at 22. eos, qui se evnuchos fecerunt, irregulares declarat, quia sui ipsorum homicidæ sunt.

23. Mandat, ut clericus deponatur, qui in se id operationis ediderit.

24. Laicum communionem privat, ad annos tres, qui eandem operationem in se peregisset.

25. In Episcopos, presbyteros, & diaconos, fornicationis, perjurii, aut furti reos, depositionem statuit; sed eos tamen communionem non privat.

26. Eandem poenam in cæteros ecclesiasticos, eorundem criminum reos, pronuntiat.

27. Lectoribus, & Cantoribus tantum licere vult, post ordinationem, matrimonium inire.

28. Vetat, indicta depositionis poena, ne Episcopi, presbyteri, vel diaconi Christianos, aut infideles percutiant, qui in aliquod peccatum incidunt: quoniam eos Christus Dominus suo id exemplo non docuit.

29. Episcopum, presbyterum, aut diaconum, qui ob crimina certa, & probata depositi, suum munus obire audent, ab Ecclesia rescindi vult.

30. Episcopos, presbyteros, & diaconos, qui per pecuniam ordinati fuerunt, æque atque eos, qui ordines iisdem contulerint, & simulque communionem privat.

31. Episcopum deponi vult, qui, ut Ecclesiam obtineret, sæcularibus potestatibus usus est, eidemque eos poenæ subdit, qui cum eo communicant.



32. Mandat, ut presbyter deponatur, qui, in Episcopi sui contemptum, peculiaries cœtus habet, & altare seorsim erigit, veluti dominandi animo. Eadem imponitur clericis pena, qui ibidem adsunt; hæc tamen sententia pronuntians non erit, nisi post tres ab Episcopo editas monitiones.

33. Ad communionem recipi vetat presbyterum, aut diaconum, quem Episcopus ab ea removerit, nisi hic e vivis exceaserit.

34. Prohibet Episcopos, presbyteros, & diaconos recipi, qui, hæc sumptis communionis Literis, iter agerent.

35. Oportere ait, ut cujusque provinciæ Episcopi inter se caput agnoscant, sine cujus sententia, consensuque nihil aggredi debent ultra suarum diœceseon negotia; & ne hic quidem Episcopus, eorundem caput, quicquam agere debet nisi cum Episcopis, qui ejus comprovinciales sunt.

Episcopus hic, de quo in hoc canone sermo est, qui primum inter cæteros locum tenet, quique tamquam eorum caput spectari debet, proprie Metropolitanus est; quia porro id nominis ei non tribuitur, hinc evincitur antiquitas hujus canonis, propterea, quod Metropolitanus titulus ante Nicænum concilium primum in usu positum fuisse non videtur, quamvis Metropolitanus jura multo antequam statuta essent, ut concilium hoc ipsum agnoscit, definiens, antiquis consuetudinibus standum esse: at hujus canonis sanctio id etiam probat, eum Apostolicis tribuendum non esse, quoniam eorum tempore nondum statuta erat Episcopatum, & jurium ad Metropolitanos spectantium distinctio.

36. Episcopos, qui extra suarum diœceseon fines ordinant, eosque, quos ipsi, sine venia Episcopi loci, ordinaverint, deponi vult.

37. Episcopum ad Ecclesiam aliquam ordinatum ejus curam sumere vult, secus communionem privandum; quod ad presbyterum, pariter & diaconum spectat. Quod si populus eum suscipere pertinaciter recusaverit, is quidem in suo Episcopi titulo permanebit, omnesque urbis clerici, tamquam sui, propterea, quod populum de obedientia superioribus de-

debita non docuerint. excommunicationi subduntur.

38. Mandat Episcopis, duo ut concilia quotannis habeant; primum, per Pentecostes hebdomadam quartam; alterum, decimo Octobri mense.

39. Episcopo mandat, ut curet Ecclesiæ bona, vetatque, ne suos in confanguineos eadem profundat; qui si pauperes sint, iis, ut pauperibus cæteris, opem ferat, necesse est.

40. Presbyteris, & diaconis prohibet quicquam agere, inconsulto Episcopo, cui grex Domini demandatus est, declaratque, eodem tempore, ecclesiasticos bonorum dominos esse, quæ ad eos pertinent proprietatis jure, eademque, mortis tempore, prout expedire crediderint, disponere posse.

41. Declarat Episcopum, utpote cui animarum cura est, debere, potiore jure, temporalium, & spiritalium Ecclesiæ suæ rerum curam sumere, earum dispensatorem esse, sibi que addicere necessaria, tum ad suum ipsius usum, tum ut cum advenis hospitalitatis jure fungatur.

42. Anathemati subdit Episcopos, presbyteros, & diaconos, qui aleis ludunt, aut ebrietati obnoxii sunt, nec ad bonam frugem redire volunt.

43. Eandem in cæteros clericos, & laicos ipsos pœnam pronuntiat, qui in eadem flagitia prolabantur.

44. Episcopis, presbyteris, & diaconis usuram, iisdem inflictis pœnis, prohibet.

45. Episcopos, presbyteros, & diaconos, qui orant cum hæreticis, communionem privatos vult; quod si quis ecclesiasticorum hos ad orandum hortatus fuerit, eum deponi jubet.

46. Episcopum, seu presbyterum damnat, qui hæreticorum baptismum suscipiunt.

47. Mandat, ut Episcopi, & presbyteri deponantur, qui ex Ecclesiæ forma baptizatos rebaptizant, aut eos non baptizant, qui baptismum secundum Ecclesiæ præceptum non susceperunt: quia Domini crucem, & mortem derident, nec verum sacerdotium a falso discernunt.

48. Eum communionem privat, qui conjugem suam repudiat, ut aliam ducat, aut a viro repudiatam uxorem ducit.

49. Non aliud Baptisma validum cenfet, quam quod Patris, Filii, & Spiritus Sancti nomine collatum est, abscinditque ab Ecclesiæ corpore Episcopum, aut presbyterum, qui rium Principiorum sine principio, trium Filiorum, triumque Paracletorum nomine baptizaverint.

50. Mandat, ut baptisma per immersiones tres confertur, pronuntiatque depositionis pœnam in Episcopos, aut presbyteros, qui per unam tantum baptizant: quia non videntur in Domine morte, hoc est, Christi pro nobis mortui nomine baptismum conferre.

51. Ecclesiasticos deponi vult, qui a matrimonio, carnibus, & vino, tamquam a rebus malis, & execrandis abstinent.

52. Mandat, ut Episcopi, aliique ecclesiastici deponantur, qui renuunt peccatores resipiscentes ad poenitentiam suscipere.

53. Eandem in Ecclesiasticos pœnam pronuntiat, qui carne, aut vino abstinent, diebus festis, non ut cupiditates cohibeant, sed quia id genus res ut malas abominantur.

54. Clericum deponi vult, qui suo, sine causa, Episcopo insultat.

55. In clericos, qui presbytero, aut diacono insultant, communionis privationem statuit.

56. Quicumque, cum alterius contemptu, exprobrat naturæ vitia, ut surditatem, & ejusmodi alia, eum a communio segregat.

57. Mandat, ut Episcopi, & presbyteri, qui suum gregem erudire, & ad pietatem formare negligunt, communionem priventur. Quod si in hac negligentia persistierint, eos deponi vult.

58. Episcopis, & presbyteris præcipit, ut clericos cordi habeant, qui in necessitate versantur; ac si quæ ad vitam necessaria sunt, iis suppeditare renuerint, eos communionem spoliari vult, si vero in suscepta duritie persistierint, tamquam suorum fratrum homicidas deponi.

59. Depositionis pœnam in eum statuit, qui Libros vulgat,

gat tamquam bonos, quos hæretici falsis inscriptos titulis excuderunt.

60. Homines fornicationis, adulterii, vel alterius criminis convictos ad clericaturam evehi vetat.

61. Clericum, si ab ethnico, a Judæo, vel ab Hæretico vim aliquam timens, se Christianum esse negaverit, ab Ecclesia segregatum vult, quoad, peracta poenitentia, ad communionem laicam recipi possit; at si solum negavit, se clericum esse, satis habebitur eum deponi.

62. Poenam statuit depositionis in clericum, & excommunicationis in laicum fert, convictos, belluæ focatæ, mortuæ suapte sponte, vel ab alia belluæ captæ carnem comedisse.

63. Easdem poenas in clericos, laicosque pronuntiat, qui die dominico, aut sabbato, eo excepto, quod præcedit Paschatis festum diem, jejunaverit.

\* „ Huic edendo canoni occasionem præbuisse videntur „ Simon Magus, Menander, aliique Hæretici, qui dedito studio jejunabant die dominico, & sabbato: quia Christi Domini resurrectionem negabant, putabantque alium Deum adorandum esse, quam eum, qui mundum creaverat, qui die septimo requieverat, & quem Judæi eo die adorabant. „ His extinctis hæresibus, liberum fuit sabbato jejunare. „ Quoad sabbatum, hoc die non jejunandi consuetudinem ab „ Apostolorum traditione derivari Tertullianus testatur., *Lib. 2. de Coron. Milit. cap. 3.*

64. Depositionis in clericum, & excommunicationis poenam in laicum fert, quos in Judæorum, vel Hæreticorum synagogas, orandi causa, ingressos esse constaret.

65. Clericum deponi vult, qui adversarium, quo cum rixabatur, occiderit, unum licet ictum tantummodo eidem inflixerit; quod si laicus in hac facti specie fuerit, communi- one privabitur.

§. „ De homicidio, quodammodo, involuntario agitur in „ hoc canone.„

66. Excommunicationis poenam in eum decernit, qui virgini vim intulit, jubetque, ut eam in uxorem, quantumvis pauperem, ducat.

67. Prohibet, imposita depositionis pœna, Ordinationem rari, nisi ab hæretico perfecta fuerit; clericos enim, atque leo fideles eos haberi non vult, qui Ordinationem, aut baptismum ab hæreticis susceperunt.

68. Quadragesimæ, feriæ quartæ, & feriæ sextæ jejuni- am præcipit, clericis quidem, excommunicationis indicta pœna, laicis vero, communionis imposita privatione, infirmitatis excepto casu.

69. Vetat, iisdem pœnis, Judæorum jejunia servari, eorum festa coli, & ex eorundem cæremoniis aliquas peragi, cujusmodi esset azymi panis usus Paschatis tempore.

70. Pronuntiat in eos anathema, qui in Ethnicorum Tempia, vel in Judæorum synagogas oleum deferunt, eorumve diebus festis lampades accendunt.

71. Eandem in eos pœnam statuit, qui in Ecclesia oleum, aut ceram sumperint, furtumque præterea, & quidem quinque amplius, reddi vult.

\* „Haud apte impugnatur hujus canonis antiquitas ex eo, quod olei, & ceræ meminit. Usus hic antiquissimus est in Ecclesia; ab eoque fideles in cœtibus, quos noctu habebant, abstinere non poterant. S. Athanasius, in sua ad Orthodoxos Epistola, tom. I. p. 114. queritur, Georgium, Alexandriæ sedis usurpatorem, Ecclesiæ usui oleum, ceramque ademisse. Romæ Præfectus ad S. Laurentium ait, Christianorum Pontificibus, ad nocturna sacrificia illustanda, cereos aureis candelabris infixos suppetere. „ (*Acta Martyr. sincera, p. 191.*)

72. Sub excommunicationis pœna prohibet, ne quis in proprium usum detorqueat, id quod Deo consecratum fuit, cujusmodi sunt aurea, argentea, aut linea Ecclesiæ ornamenta.

73. Vult, ut Episcopum, si forte a Christianidelibus, fide dignis accusatus fuerit, cæteri Episcopi semel, iterum, ac tertio, apud duos ex eorum confratribus, in jus vocent, in eumque, si renuerit se sistere, congruam sententiam pronuntient.

74. Hæreticorum in Episcopum, atque adeo *fidelis*, unus tantum accusator fuerit, testimonium recipi vetat.

75. Prohibet Episcopo, suos ne *confanguineos humanationibus* permotus ordinet, ut si eos suæ dignitatis hædes reddere vellet; secus fore, ut ejus *ordinatio*, tamquam nulla spectetur, & ipse deponatur.

76. Eum episcopatu spoliari non vult, qui *oculum amittit* claudusve, seu mancus est.

77. Mutum, aut surdum, aut cæcum *vetat Episcopu ordinari*.

78. *Energumenos* arcet a clericali ordine, ac ne orati quidem cum fidelibus vult; eos tamen, postquam libera fuerint, ordinari patitur.

79. Neophytos, seu fide nuper imbutos, haud ita statim ad episcopatum evehi vult, nisi in iis emicet *divina Gratia*.

80. Vetat Episcopis, & presbyteris, ne publicorum, & secularium negotiorum administratione se involvant.

81. Captivos, haud a dominis libertate donatos, ordinari vetat.

82. Episcopos, presbyteros, & diaconos, qui militaria officia obeunt, deponi jubet.

83. Clericum, qui deest observantiae regibus, & magistratibus, aut superioribus debitæ, deponi vult, & laicum, qui in eandem culpam labitur, communionem privari.

84. *Canonicorum*, tam veteris, quam novi Testamenti, Librorum catalogum continet; in quo quidem inter sacros veteris Testamenti Libros ii tantum recensentur, quos Judæi recipiebant, Judith, & Machabæorum Libris exceptis, quos Hebræi in suum canonem non referebant, quosque nihilominus hujus exemplaria nonnulla exhibent; alia quippe non defunt, in quibus eorum nulla mentio fit. Ibidem de Tobie, itemque de Ecclesiastici Libro altum silentium est; neque inter novi Testamenti canonicos Libros Apocalypsis occurrit; apostolicæ vero Constitutiones, una cum S. Clementis Romani Epistolis in sacrorum Librorum albo ponuntur. Hanc porro additionem esse, ad majorem auctoritatem iis apocryphis monumentis tribuendam, non dubitatur (*Regin. Labb. &*

*Harl.*

rd. tom. 1.) . Videri etiam possunt Canones apostolici  
 et PP. apostolicorum Scripta, a Cotelerio collecta, & im-  
 pressa Oxonii, an. 1685. & Amstelodami, an. 1724. in-fol.  
 hinc nos postremum collectorem, qui aliquibus in locis ab  
 iis discrepat, secuti sumus.

CONSTITUTIONES APOSTOLICÆ.

Opus, cui titulus, *Constitutiones Apostolicæ*, nec Aposto-  
 lorum, ac ne S. Clementis quidem Romani, cujus etiam no-  
 men præfert, genuinus fœtus est. Confectum fuit e scrip-  
 tis pluribus, quæ Apostolorum nomen præferebant, a sæ-  
 culi quinti scriptore, qui prout Apostolos loquentes inducit;  
 novas probationes suppeditat, Constitutiones, quas iis tri-  
 buit ab iisdem minime derivari. Continentur Libris octo;  
 & in octavo auctor ait „ eas ab Apostolis duodecim, co-  
 „ ram Paulo, qui vas electionis, eorumque cooperatores erant,  
 „ & coram presbyteris, septemque diaconis confectas fuisse „.  
 S. tamen Stephanus, horum septem diaconorum unus, ante  
 S. Pauli apostolatam, martyr obierat; & auctor ipse in suo  
 Libro V. de S. Stephani martyrio meminit. In simile er-  
 tum, quoad Jacobum, Zebedæi filium, & Joannis fratrem  
 incidit, quem concilio, super legalibus cæremoniis, Hiero-  
 solymis habito interfuisse refert, eum scilicet, quem ante  
 sanos plures Herodes morti tradiderat. Auctor (*Lib. 2. cap.*  
*26.*) Episcopum, presbyterum, & diaconum cum Patre, Fi-  
 lio, & Spiritu Sancto temere comparat. Privatam vindic-  
 tam ait (*Lib. 6. cap. 23.*) ipsam per se justam esse, neque  
 a Deo prohibitam fuisse, nisi quia venia perfectior est. Si  
 ei fides, Africanorum, quoad iterationem Baptismatis ab  
 hæreticis collati, consuetudo tam contrarium usum superat,  
 quam supra errorem veritas est. (*Lib. 6. cap. 15.*) Cæremo-  
 niarum in Liturgia præscriptarum, quæ Libro VIII. continen-  
 tur, ordo, ingens numerus, & magnificentia luculentæ  
 evincunt, eam tum solum additam fuisse, cum Ecclesiæ sub  
 Christianis Principibus pace fruebatur.

S. Epiphanius, in pluribus operum suorum locis, (*Ha-*  
*res. 15. n. 5. Hæres. 80. n. 7. Hæres. 70. num. 10. Et Ha-*  
*Richard Concil. Tom. I.* l. ref.

*ref. 75. num. 6.)* Apostolorum Constitutiones laudat; at, si eadem sunt, quæ nobis suppetunt, magnopere deinde corruptæ fuerint, necesse est; apostolicas enim Constitutiones a S. Epiphanio laudatas inter, & nostras non pauca notantur aperte pugnantia. Ut exemplum afferam, apostolicæ Constitutiones nostræ distinguunt diem nativitatis Domini ab Epiphaniæ die, ut primus quidem sit Decembris vicesimus quintus, alter vero Januarii sextus; at S. Epiphanius, qui in Apostolorum Constitutionibus nihil fuisse testatur, quod disciplinæ, quæ ejus ætate vigebat, adversaretur, Natalis diem ab Epiphaniæ die minime distinguebat, sed e duobus unum, & unicum consiciebat. Apostolicæ constitutiones, a S. Epiphanio laudatæ, Pascha cum Judæis celebrari volunt, quod nostræ vetant, falsitatis accusantes eorum calculum super Paschate. Occurrunt in Apostolicarum Constitutionum Collectione eximia plura, super disciplina, quæ in Græca Ecclesia servabatur, per priora sæcula quatuor, & ad quinti initium usquæ, quo creduntur hæc Constitutiones in ordine positæ, quem in præsentia nobis exhibent. In iis porro, hæc potissimum animadversione digna sunt.

*De moribus, & Electione Episcoporum, eorumque  
Ordinatione.*

In iis mandatur, ut is in Episcopum eligatur, qui bonis moribus sit, annos natus quinquaginta, cui una tantum conjux fuerit, cujusque ipsa conjux haud prius alteri viro nupsit. (*Lib. 3. cap. 20.*) Electus Episcopus a tribus Episcopis, aut saltem a duobus ordinari debet; quod si quis solum ab uno ordinatus fuisset, uterque, tum ordinatus, tum ordinans deponetur. (*Lib. 3. cap. 20.*) Excipiebatur tamen necessitatis gradus, ut persecutionis tempus, aut alia ejusmodi ratio, quæ non sinebat Episcopos convenire; tunc enim unus tantum ad ordinationem satis erat, dummodo plures in eam consentirent. (*Lib. 8, cap. 27.*) Electione peracta, populus, die Dominica, in Ecclesiam cum presbyteris, & Episcopis conveniebat. Is inter eos, qui cœtui præ-



merat , novum electum presbyteris , & populo præsentat . etque , necne , quem Episcopum elegerant , ab iis credebatur . Eorum responsum erat , ita se rem habere ; quærebatur deinde præses , an tanto ministerio dignum crederent ; respondebant omnes , ita se credere , idque , veluti coram Deo , Christo Domino , Sanctoque Spiritu , testabantur . In eundem modum ad præsidis interrogationem tertiam , an electus idoneus esset , respondebant ; tum vero unus e primis Episcoporum , qui coetui aderat , prope altare erectus consistens , una cum duobus aliis , super electo preces edebat . Interea diaconi sanctorum Evangeliorum Librum apertum tenebant super ejus capite , qui ordinabatur ; submissaque voce Episcopi , & presbyteri orabant . Absoluta prece , cumque presbyteri respondissent *amen* , Episcoporum unus , in ejus , qui ordinabatur , manibus Hostiam ponebat ; eum vero cæteri ad paratum thronum ducebant . ( *Lib. 8. cap. 5.* ) Ibi is sanctum osculum ab omnibus Episcopis accipiebat : & post Prophetarum , Evangeliorumque lectionem , populum salutabat , ei Domini nostri Jesu Christi gratiam precatus , ac deinde sermonem habebat , ut ad virtutem eum hortaretur . Sermonem habito , omnes surgebant ; cumque diaconus edixisset , iis , qui in audientium grassu erant , aut infidelibus non licere diutius in coetu persistere , Liturgia inchoabatur .

Episcopus alium Episcopum solus deponere nequit ; sed id potestatis obtinet in cæteros clericos , qui digni sunt , tu deponantur . ( *Lib. 8. cap. 28.* ) Non debet sæcularibus negotiis se immiscere , aut in causis pecuniariis defensionem suscipere . aut pro quopiam respondere . ( *Lib. 2. cap. 6.* ) Utatur , oportet , secundum Deum , primitiis , & Decimis , quas ei tribui lex jubet . Presbyteri quoque , & Diaconi sustentationem suam ex primitiis trahebant , & in decimis sumebant , unde reliqui clerici , & pauperes alerentur . Quod supererat e panis , & vini oblationibus , quas fideles ediderunt , quæque ad Communionem consecratæ non fuerant , clero , pro cujusque dignitate , distribuebatur . ( *Lib. 8. cap. 30. & 31.* ) Sumebat ex iis Episcopus partes quatuor , pre-

sbyter tres, diaconus duas, unam cæteri; hæ oblationum reliquiæ nuncupabantur *Eulogiæ*. Reservatus Episcopus, & presbyteris Baptismus erat; at iis diaconi in his functionibus suppetias ferebant.

*De Presbyteris, & Diaconis.*

Presbyteri electio per totius clerici suffragia peragebatur; (*Lib. 8. cap. 16.*) ei deinde manus imponebat Episcopus, cæteris presbyteris, & diaconis adstantibus, Deumque obsecrabat, ut ei animarum morbos sanandi, bene docendi, & sacra Mysteria cum innocentia celebrandi, dona concederet, quia presbyteri munia sunt docere, Eucharistiam offerre, & distribuere, peccata remittere, & baptizare. (*Lib. 2. cap. 33.*) Is quidem ordines non conferebat; sed manus imponebat, & inferiores clericos puniendi, atque adeo excommunicandi facultate pollebat. (*Lib. 8. cap. 28.*) Diaconi pauperum curam gerebant; afflictos invisebant, & Episcopo, cui veluti animæ loco, quoad miseros, erant, eos detegebant. (*Lib. 2. cap. 19. 20.*) Hos unus tantum Episcopus initiabat, qui manus iis imponebat, Deumque orabat, ut eo, quod ipsorum proprium erat, adeoque altiore ordine dignos redderet. Diaconi non baptizabant, nec Mysteria offerebant; at id populo distribuiebant, quod ab Episcopo, vel a presbytero oblatum fuerat. (*Lib. 8. cap. 28.*) Extendebatur eorum potestas supra subdiaconos, supraque inferiores ministros reliquos, quos, absente presbytero, si necessitas postulasset, excommunicationi subdebant. Oleo quoque, quod Episcopus sanctificaverat, consuetas super eo, qui baptizabatur, unctiones edebant; at si fœmina erat, cui Baptismus administrabatur, eam super fronte tantum ungebant, eam Diaconissis curam relinquentes, ut unctionem absolverent, quæ fere per totum corpus peragebatur. (*Lib. 3. cap. 15.*) Hæ Diaconissæ debebant esse virgines, aut viduæ, & semel nuptæ. (*Lib. 6. cap. 17.*) Iis Episcopus ministerium, coram presbyteris, Diaconis, & Diaconissis reliquis, per manuum impositionem, & per precem conferebat. (*Lib. 8. cap. 19.*) Præter unctionem, quam super fœminis baptisma suscipien-

tibus

agebant, quæque ex earum functionibus præcipua erat, his invigilabant, & Ecclesiæ fores custodiebant. (*Lib. 3. p. 7.*)

*De Subdiaconis, cæterisque Clericis inferioribus.*

Subdiaconis manus imponebat Episcopus, eodemque tempore orabat, ad Spiritus Sancti gratiam iis obtinendam, ut Domini voluntatem exequerentur, & vasa, quæ iisdem concessa erant, decenter tangerent. (*Lib. 8. cap. 21.*) Lectores, præsentem populo, sacras Scripturas legebant; & ut id digne facerent, iis Episcopus, quos lectores ordinabat, manus imponebat, & pro iisdem orabat. (*Lib. 8. cap. 22.*) Ad exorcistas quod attinet, hi quidem non ordinabantur; sed ad eorum obeunda munia sumebantur, qui peculiari beneficio, Dei domus insigniti erant; & ejusmodi sane plures, primis Ecclesiæ sæculis, existebant. (*Lib. 8. cap. 26.*)

*De Clericorum Matrimonio.*

Lex, quæ vetabat, (*Lib. 6. cap. 17.*) ne, qui uxores plures habuerat, Episcopus, presbyter, aut diaconus ordinaretur, prohibebat etiam, ne eorum quispiam, ordinatione suscepta, matrimonium iniret; at iisdem licebat eam retinere, quam habebant: quo tempore ad ecclesiasticas dignitates promoti fuerant, quin aliam ducere possent. Non eadem erat subdiaconorum, lectorum, & ostiariorum ratio; quamvis enim oporteret eos semel tantum conjugium iniisse, iis tamen, qui ordinationis tempore nondum illud iniierant, inire deinde licebat. Universum clerici prohibebantur, seu pravus moribus puellam, seu ancillam, seu viduam sibi conjugem sumere.

*De Baptismate.*

Unum, & unicum Baptisma est, quod, invocato, pronuntiatoque Patris, Filii, & Spiritus Sancti nomine, conferri debet. (*Lib. 6. cap. 15.*) Cum baptizari quispiam optabat, pergebat ad diaconos, qui eum Episcopo, aut presbyteris præsentabant. (*Lib. 8. cap. 32.*) Hi vero ex eo quærebant, quæ ejus voti causa esset, ipsiusque mores, & conditio-

ditionem diligentius expendebant ; ac ſi cui prohibita p  
 feſſioni, ut hiſtrionis, magi, gladiatoris, aliisve ſimili  
 addictum comperiſſent, eum non ante ſuſcipiebat, qu  
 artem illam deſeruiffet. (*Ibid.*) At concubina, ethniciſ  
 va a baptiſmate non arcebatur, dummodo non alium viri  
 cognoceret ; tunc enim duplicis generis concubinitas  
 ſtinguebatur, unus quidem libidinis, alter vero, qui ſolu  
 prolis ſuſceptionem ſpectabat ; primus omnino vetitus er  
 alter tolerabatur ; ſed hæc tolerantia non niſi apud ethnico  
 locum habebat ; & Chriſtianus quidem, qui concubinam  
 ſeu liberam, ſeu captivam teneret, eam ſibi conjugam ſi  
 mere jubebatur ; quod ſi facere renuiſſet, ex Eccleſia pelle  
 batur. (*Ibid.*) Qui ad Baptiſmum recipiebatur, in catechu  
 menorum gradu per annos tres remanebat ; eoque tot  
 temporis ſpatio, ſuper Eccleſiæ doctrina erudiebatur ; ei  
 dem manus imponebatur, & ſuper eo preces effundeban  
 tur. Is ipſe jejunabat, antequam baptiſmum ſuſciperet ; (*Lib. 7.*  
*cap. 22.*) ediſcebatque memoriter formulas duas, quas pro  
 nuntiare debebat, dæmonem deſerens, ut Chriſto ſe dederet.  
 (*Ibid. cap. 41.*) Poſt hanc profeſſionem, catechumenus o  
 leo, quod Episcopuſ ſanctificaverat, ungebatur ; (*Ib. cap.*  
*42.*) ducebaturque ad ſacrum balneum, ubi preſbyteri a  
 Deo petentes, ut aquam ſanctificaret, petebant eodem tem  
 pore, ut, qui baptizabatur, in ea crucifigeretur, & ſepelire  
 tur, cum eo reſurrecturus, & juſtitia vitam victurus, poſt  
 quam peccato mortuus eſſet. (*Ibid. cap. 43.*) Eum aqua me  
 gens, Patris, Filii, & Spirituſ Sancti nomen Episcopuſ in  
 vocabat ; deinde eundem ungebat, Deum rogans, ut ei  
 unctioſi boni odoris Chriſti Domini in eo detinendi vis in  
 eſſet. (*Ibid. 44.*) Poſterior hæc unctio Sacramentum Conſi  
 crationis erat. Episcopuſ Orationem Dominicam recitabat,  
 ad Orientem verſus, rogabatque Spiritum Sanctum, ut ſu  
 per novum baptizatum descenderet, quem in fide, & veri  
 tatis profeſſione firmaret.

#### *De Liturgia.*

Eccleſiæ, quo Chriſtiani conveniebant, (*Lib. 2. cap. 27.*)  
 oblongæ figuræ navi ſimiles erant, ad Orientem converſæ,

non sine pluribus ad latus cubiculis, quæ Ecclesiæ ejusdem ministrorum rationibus infervirent. Episcopi sedes posita erat inter presbyterorum, utrinque, subsellia. Erecti diaconi, leviter induti stabant, in id incumbentes, ut laici, qui ad Ecclesiæ caput alterum, viri seorsim a foeminis, assidebant, modeste se gererent, & silentium servarent. Lector inter eos medium, eumque eminentem locum tenebat, & Moysi, veterisque Testamenti Scriptorum Libros legebat; alter deinde Davidis Psalmos recinebat; eique populus, postrema versiculorum verba repetens, respondebat. Subsequabatur Apostolicorum Actorum lectio, qua absoluta, diaconus, aut presbyter Evangelium legebat, adstantibus omnibus erectis, silentibusque. Tum vero presbyteri singuli, peculiariter, unus post alterum, ad populum sermonem habebant; omnium postremus Episcopus loquebatur. Si quis haud ex vulgo, sermonis, lectionis, cantusque Psalmorum tempore, ingressus esset, cavebatur, ne eos interrumperet, qui has functiones obibant; at eum diaconi sedere jubebant. Si quis ex usu recessisset ab ordine, arguebatur a diacono; qui perficiebat, ut in congruum locum se se reciperet. Cum locus erat, ea dabatur junioribus venia, ut seorsim sederent; secus erecti stabant; at pro vestæ ætatis homines confidebant, apud patrem, & matrem stantibus filiis. Si locus sinebat, puellæ seorsim ponebantur; aliter iis locus cum foeminis erat. Cæterarum primæ virgines, viduæ, & anus collocabantur. Absoluto sermone, omnes surgebant; & diaconus, (*Lib. 8. cap. 6.*) elatum locum conscendens, agebat; „ nullus Audientium, Infidelium nullus . . . . „ Inchoabat deinde preces pro catechumenis; & ad singulas populus respondebat: „ Domine, miserere . . . „ Suam pueri vocem huic sanctæ symphonix admiscebant, eamque inchoabant. Deinde catechumenis, diaconi jussu, caput demittentibus, Episcopus benedictionem impertiebatur, eosque dimittebat. Preces pro ænergumenis, competentibus, & poenitentibus in eundem modum peragebantur; (*Ibid. cap. 7. & 8.*) iisque, quibuscuque Mysteriorum celebrationi interesse non licebat,

bat, sed ex Ecclesia egredi iussis, fideles, ut genuflecterent, Diaconus hortabatur. In eo statu, (*Lib. 8. cap. 10.*) orabatur pro sancta Ecclesia Catholica, & Apostolica per universum terrarum orbem diffusa; pro peculiari Ecclesia, in qua cœtus habebatur; pro omnibus orbis Episcopis, præsertim vero pro Episcopo dioecesano, ejusque dioecesi; pro omnibus presbyteris, diaconis, lectoribus, cantoribus, virginibus, viduis, personis conjugali vinculo obstrictis, pro his e fidelibus, qui oblationes, & eleemosynas in pauperes erogaverant; pro recens baptizatis, infirmisque; pro navigantibus, aut ad metalla, aliudve supplicium damnatis; pro hostibus, & persecutoribus nostris; pro hæreticis, & infidelibus, ut eos Deus ab errore ad sui cultum converteret. Post has preces, Episcopus populum salutabat, inquit: pax Dei vobiscum sit. » Populus respondebat: « & cum spiritu tuo. » Diaconus, elata voce, subdebat: invicem » amplectimur, & sanctum osculum date. » Eodem tempore clerici, per id genus osculi, Episcopum salutabant; illud sibi mutuo laici, viris viri, fœminis fœminæ conferebant; in perfectæ conciliationis argumentum; at pueri erecti ad pulpitem consistebant, diacono, ut recte se gererent, invigilante. E vestigio (*Cap. 12.*) vetabat iterum diaconus catechumenis, audientibus, infidelibus, hæreticisque, ne, per oblationis tempus, in Ecclesia commorarentur. Jubebat matres sibi suos filios sumere, adstantesque omnes odium, & hypocrisim ex animo evellere, conjunctaque Deo mente, ad Sacrificium se comparare. Tum vero dona a diaconis, super altare collocata, Episcopus recipiebat, adstantibus, utrinque, ex ordine, circum altare, presbyteris, præpositisque diaconis duobus, ut muscas, & alia insecta placide averterent, quæ, sine hac circumspectione, in calices decidere potuissent. Episcopus, magnifice indutus, primo quidem submissa voce cum presbyteris orabat; tum, ad altare stans, sibi frontem in crucis modum signabat, cœtumque salutabat, Omnipotentis gratiam, Christi Domini charitatem, & Spiritus Sancti communicationem precatus omnibus. Ad hanc salutationem simul universi consueta ratio-

respondebant. Sequebatur ea Missæ pars, quam nos *Præfationem* dicimus, quia ad sanctum canonem præparatio veti quædam est. Eam Episcopus inchoabat, inquiring elavocem: „erigite corda vestra;“ respondebant omnes: „erecta habemus ad Dominum.“ Subdebat Episcopus: „gamus Domino gratias.“ Univerſi respondebant: „jubum, & rationi consonum est ei gratias agi.“ Episcopus postrema verba hæc repetebat; & cum is præfationem, quæ in Apolicis Constitutionibus prælonga est, absolvisset, quotquot aderant, conjunctim hymnum Seraphin recitabant; quem Isaias notat, in hæc verba: „Sanctus, Sanctus, Sanctus, est Dominus, Deus Exercituum.“ Pergabat interea Episcopus; & postquam panem, & vinum aquæ admixtum, in memoriam Christi Domini, consecraverat, orabat pro tota Ecclesia, pro se ipso, & pro Clero, pro Rege, & Potestatibus Mundi, addebatque se etiam pro omnibus Sanctis offerre, proque iis omnibus, quorum nomina Deo nota erant. Demum offerrebat pro incolumitate, & incremento bonorum terræ; pro absentibus, æqua de causa, pro universo populo, & hanc precem per glorificationem Patris, & Filii, & Spiritus Sancti absolvebat. Iterabantur preces pro cujusque generis conditionibus, (*Lib. 8. cap. 13.*) pro iis ipsis, qui in pace occubuerant; factaque martyrum commemoratione, eorundem certaminum participatio poscebatur. Cum porro diaconus populum monuisset, ut animum intenderent, aiebat Episcopus: „Sancta Sanctis.“ respondebat populus: „Christus Dominus unus est sanctus; ipse unus est Dominus.“ Eucharistiam sumebat Episcopus, & primus communicabat, deinde vero presbyteri, diaconi, subdiaconi, lectores, cantores, monachi, diaconissæ, virgines, viduæ, puerique. Deinceps omnes, & singuli ex ordine, modeste, reverenter, & sine strepitu communicabant. Episcopus, Eucharistiam distribuens, aiebat: „Hoc est corpus Jesu Christi.“ Qui eam recipiebat, respondebat *Amen*, videlicet: ita credo, quemadmodum explicant sancti Patres. Calicem interea præ manibus tenebat Diaconus, qui sub una specie communicaverat, inquiring: „Hic est sanguis Christi Domini, calix vitæ.“

tzæ. " Qui ex eo bibebat, respondebat, *Amen*. Dum pò-  
 pulus communicabat, psalmorum tricesimus tertius ad cœ-  
 tum detinendum concinebatur; selectus autem erat psalmus  
 hic, occasione versiculi octavi, in quo dicitur: „ Gustate,  
 „ & videte, quam suavis est Dominus. " Communione ab om-  
 nibus sumpta, diaconi in proximum Ecclesiæ cubiculum,  
 quod e speciebus supererat, deferebant, Subsequebatur gra-  
 tiarum actio; tum postrema oratio, quæ a nobis *post-com-  
 munitio* nuncupatur; deinde vero, cum Episcopus cœtui be-  
 nedixisset, cœtum ipsum diaconus dimittebat, inquiring: „  
 „ ite in pace.

*De certis Cœtus diebus, & horis.*

Quoad fieri poterat, diebus singulis, mane, & vespere,  
 sabbato potissimum, & die dominica, in Ecclesiam conve-  
 niebatur. (*Lib. 2. cap. 59.*) Matutino tempore psalmus se-  
 ptuagesimus secundus, vespertino, centesimus quadragesi-  
 mus canebatur. Die dominica, erectis pedibus, orabatur,  
 vicibus omnino tribus, in Christi Domini memoriam, qui  
 eo die surrexerat, cum in sepulchro trium dierum spatio,  
 moratus esset. Veteris etiam, & novi Testamenti Scriptu-  
 ræ legebantur; habebatur sermo; sancta Mysteria celebra-  
 bantur, eorumque participes fideles erant. Quo tempore,  
 nec in Ecclesia, nec privatis in ædibus cœtus haberi pote-  
 rat, orabat quisque, psalmosque canebat, unus, duo, tresve  
 simul. (*Lib. 8. cap. 34.*) Christi fideles orabant fere mane,  
 hora Tertia, Sexta, Nona, Vespere, & ad galli cantum. La-  
 bori addicti erant hebdomadæ dies quinque; at Sabbatum,  
 diesque Dominicus omnino ponebatur in pietatis operibus,  
 in eoque peculiariter, ut documenta in Ecclesia perciperen-  
 tur. A labore, per integram Majorem hebdomadam, & se-  
 quentem, famuli exempti erant, quia per eos dies quindecim,  
 Christi Domini Passionis, & Resurrectionis mysteriis imbuti  
 debebant. Festi quoque apud eos erant Ascensionis, Pente-  
 costis, Natalis, Epiphaniæ, Apostolorum, S. Stephani Proto-  
 martyris, aliorumque Sanctorum Martyrum dies.



*De Mortuorum Sepultura, Precibusque, quæ pro iis edebantur.*

Martyrum festis diebus, (*Lib. 6. cap. 30.*) Christifideles in cœmeteria conveniebant, ut ibidem sacras Scripturas legerent, & psalmos canerent. Orabant etiam ibi pro fratribus, qui in Domino obdormierant, & Christi Domini corpus, seu ipso in loco, seu in Ecclesiis, pro iis offerebant. Funeribus, psalmos canentes, intererant, fufisque ad Dominum precibus postulabant, ut defunctis, quæ peccaverant, condonaret, iisdemque locum in Sanctorum domicilio concederet. (*Lib. 8. cap. 41.*) Tertium, nonum, & quadragesimum a morte diem, orantes, psalmos canentes, Scripturasque legentes, in ejus memoriam, qui e vivis excefferat, celebrabant. (*ibid. cap. 42.*) Erat etiam in more positum, ut de mortui hominis bonis, pauperibus tribueretur, certumque habebatur fore, ut illud charitatis opus eidem prodesset, si pietati, dum moralem hanc vitam viveret, addictus fuisset. (*ibid. cap. 43.*) Interviebatür iis ad mensam, qui ad funus acciti venerant; at ea erat comedentium moderatio, ut ne propterea, quin pro defuncto precibus vacarent, impedirentur. (*ibid. cap. 44.*)

*De Agapis.*

Coibant etiam Christifideles ad quædam charitatis convivia, quæ inter se peragebant, quæque *agapes* appellabant. (*Lib. 2. cap. 28.*) Pauperes ætate graves convocabantur, idque seponebatur, quod presbytero tribui consueverat, qui proinde, vel absens, convivii particeps erat. Diaconi quam senes duplo plus accipiebant, & duplex portio presbyteris tribuebatur, ob eorum in distribuendo divini verbi pane assiduitatem: quia tenent Apostolorum locum, ac veluti Episcopi consilium, & Ecclesiæ corona sunt. Lectoribus, cantoribus, & ostiariis una pars tribuebatur.

*De Jejniis.*

Inter jejunia, quæ in Ecclesia præscripta erant, Quadragesimale locum principem obtinebat. Incipiebat feria secun-

cunda, & in feriam sextam ante Palmarum festum diem desinebat: ita scilicet, ut per dies quadraginta jejunaretur ante jejunium Paschatis, quod ab eodem Palmarum die inchoatum, totius hebdomadæ spatio, ad usque Paschatis diem perdurabat; hac enim hebdomada, etiam die sabbati jejunabatur, propterea quod eo die Christus Dominus sepultus fuerat. (*Lib. 7. cap. 23.*) Per hebdomadam quoque jejunabatur, quæ Pentecostes festum consequabatur, reliquisque præterea singulis quartis, & sextis per annum feriis; (*Lib. 5. cap. 20.*) quarta quidem feria, quia ea ipsa die Christus Dominus a Juda traditus fuerat, sexta vero in ejusdem Passionis memoriam. (*ibid. cap. 15.*) Fideles Ecclesia jejunare jubens, jubebat eodem tempore, id, quod ipsi sibi per jejunium detrahebant, pauperibus largiri. (*ibid. cap. 20.*) Ex Quæstionibus, quæ *Anastasi* nomen præferunt, compertum sit „Quadragesima jejunium ab eo distingui consuevisse, quod Hebdomadæ sanctæ proprium, & peculiare erat, & prius quidem in feriam sextam, quæ Palmarum dominicam diem antecedit, desisse, „ (*Anast. Quæst. 64.*)

#### De Pœnitentia.

Cum fidelium quispiam in gravem culpam prolaberetur, eum Episcopus ex Ecclesia ejiciebat, testatus tamen id ægro se animo facere. (*Lib. 2. cap. 16.*) Sibi quoque id displicere Diaconi significabant; atque adeo, quomodo peccator se gereret, inquirebant, eumque nacti extra Ecclesiam detinebant, in quam regressi, pro eo Episcopum obsecrabant, qui eum sibi sisti jubebat, peractoque examine, si eum patrati criminis pœnitebat, dignusque erat, qui in Ecclesiam reciperetur, imposito, pro peccati gravitate, plurium dierum, aut plurium hebdomadarum jejunio, post elapsum pœnitentiæ tempus, monitus, ut Dei misericordiam imploraret, dimittebatur. In Ecclesiæ communionem peccator, per manuum impositionem, restituebatur. (*Lib. 2. cap. 41.*) Eisdem sæpe numero, per pœnitentiæ cursum, ei Episcopus imponebat; ipsumque jubebat, antequam divina Liturgia inchoaretur, ex Ecclesia pedem efferre. Pœnitentia longa ad peccatum exigebatur,

tur, aliaque ratione operum, verborum, & cogitationum peccata puniebantur. (*ibid. cap. 48.*) Quoad peccatores quosdam Episcopus minis contentus erat; alios jubebat eleemosynas erogare, jejunare alios, impenitentes autem, obduratorumque ex Ecclesie corpore rescindebat. (*ibid. cap. 41.*) Si post excommunicationis sententiam resipuissent, infidelium instar recipiebantur, hoc est, in Audientium gradu ponebantur; at, in prece quidem, nulla erat cum iis communio; absolutaque Prophetarum, & Evangelii lectione, ex Ecclesia egredi jubebantur, quoad se dignos reddidissent, qui sacris sacetibus interessent. (*ibid. cap. 39.*)

*De Ecclesiasticis Judiciis.*

Cuncta inter Christianos coorta litigia feria secunda judicabantur; (*ibid. cap. 47.*) cumque ea die finiri non poterant, causæ examen ad proximum sabbatum remittebatur, ne quid contestationis inter eos, die dominica, remaneret. Episcopus, adfidentibus presbyteris, & diaconis, judicabat; ab iisque judicium, sine personarum acceptione, ferendum erat. Utraque pars, erectis pedibus, in media audientie aula, pro se dicebat; auditasque partes, antequam Episcopus decretum suum pronuntiaret, presbyteri, & diaconi conciliare studebant; neque enim æquo animo ferebatur, publice innotescere, Christianum hominem damnatum esse; sique judicii Episcopus non nisi Christo Domino rationem reddebat. His circumspeditionibus potissimum locus erat, cum de aliqua facti specie, quæ famam afficeret, agebatur. Tum quidem apostolicæ Constitutiones jubent ecclesiasticos iudices, sibi ob oculos ponere, se per suam sententiam de accusati æterna, seu vita, seu morte decidere; excommunicationi quippe, cum justa est, eam vim inesse, ut eum, quem perculerit, a vita, seu gloria excludat, ac tum apud Deum, tum apud homines confusione suffundat. Perpectæ tantum probitatis testes recipi debebant, nec ante accusatus damnari poterat, quam de ejus actæ vitæ ratione constaret. (*ibid. c. 49.*) Delator, si calumnie convictus esset, puniebatur; itemque, si accusatum reum esse innotuisset, ut id cæteris exem-  
plo

plo foret. Constitutionum auctor (*ibid. cap. 50.*) diligentiam proponit, quam sæculares magistratus ad sua judicia afferebant, (*ibid. cap. 52.*) notatque, cum reus ex ipsius confessione convicissent, plurimum eos adhuc dierum spatio supersedisse, antequam eum extremo supplicio damnarent, novis inquisitionibus, maturisque deliberationibus institutis, ut de criminis veritate certiores fierent; tum vero iudicem mortis sententiam pronuntiatum extulisse ad solem manus, eumque sibi testem sumpsisse, se humani sanguinis innocentem esse. At quamcunque tandem circumspectionem sæculares Magistratus in judiciis suis adhiberent, Christianidelibus tamen ad eorum tribunal actionem intendere, sæcularibusque iudicibus de ecclesiasticis negotiis cognoscere non licebat. (*Lib. 2. cap. 45.*)

Apostolicæ Constitutiones impressæ fuere, quam late patent, primum, græce, & latine, Venetiis, ann. 1563. in 4. Turriani cura, & opera, cumque ejusdem animadversionibus. Iterum typis editæ prodierunt, Antwerpæ, apud Plantinum, ann. 1578. *in-folio*, Venetiis, ann. 1585. in Nicolini Collectione Conciliorum, & in Bini Collectione, Coloniz, ann. 1606. *in-folio*. Earum versionem dedit Cotelerius, easdemque, græce, & latine, novis additis annotationibus, inter Patrum Scripta, qui *Apostolici* nuncupantur, Parisiis imprimendas curavit. Editio deinde hæc prodit Amstelodami, ann. 1698. & 1714. curante D. le Clerc, & Antwerpæ, iisdem annis, *in-folio* voluminibus duobus. Occurrunt etiam apostolicæ Constitutiones in Bibliothecis Patrum, & in Collectione Conciliorum P. Labbæi; at in cæteris Collectionibus desiderantur.

\* „ Leguntur, in plerisque conciliorum editionibus, Epistolæ Romanorum Pontificum, a S. Lino, qui primus S. Petri successor fuit, ad Papam Siricum usque, qui an. 385. sedere cœpit. Hæ porro disciplinæ regulas plures Christianidelium primis ignotas continent, ac proinde tamquam apocryphæ, & suppositæ rejiciendæ sunt, tametsi, ad medium usque sæculum decimum septimum, eas, tamquam veras, hominum simplicitas adoptaverit. Eisdem, critices „ vitio.

» vitio, & per incitiam, tamquam eorum priorum tempo-  
 » rum authentica monumenta, in Gratiani Decreto laudantur.  
 » Id par est animadverti, cum veteres theologi, & canoni-  
 » stæ leguntur. Unus, & unicus e primis Pontificibus,  
 » quorum certa aliqua Epistola nobis suppetit, est S. Cle-  
 » mens, tertius Papa, cujus extat ad Corinthios Epistola;  
 » profertur ejusdem & altera, sed quæ tamen est dubiæ fidei.  
 (Vide *Epistol. Pontif. Patris Coutant, Benedictini Congre-*  
*gationis S. Mauri. Parisiis, ann. 1721. in-fol.*)



# C O N C I L I A

## S Æ C U L I S E C U N D I

*Concilium Siculum, ann. 125.*

**B**alutius (*In nova Collectione*) concilii cujusdam memi-  
 nit, quod ann. 125. contra Heraclionitarum, & Va-  
 lentini errores in Sicilia habitum ait; at concilium  
 hoc suppositum creditur.

*Concilium Romanum, ann. 146.*

Concilium, ann. 146. contra Theodotum Coriariæ Ro-  
 mæ celebratum Fabricius agnoscit. In *Synodico veteri: Fa-*  
*bricii Bibliotheca græca, Tom. XI. p. 186.*

*Concilium Pergamense, ann. 152.*

Laudat Balutius (*Ibid.*) Bergamense, in Asia, concilium,  
 quod ann. 152. contra Colorbasianos coactum putat, &  
 alterum in Oriente, ann. 160. contra Cerdonis errores.

*Concilium Romanum, ann. 170.*

Romanum quoddam concilium, ann. 170. contra Quarta-  
 deci-

decimanos celebratum affertur, in *Synodico veteri*, apud Fabricium, *Tom. XI. p. 186.*

*Concilium Hierapolitenſe, an. 173.*

Concilium contra Montanum, Montanistas, & Thebodontum Coriarium, Hierapoli in Asia, ann. 173. celebratum. Balutius ex Eusebio sumpsit, Fabricius, loco supra laudato. Alia per Asiam concilia, sub idem tempus, superque eadem re, celebrata creduntur.

*Concilium Lugdunenſe, ann. 197.*

Lugdunenſe, sub S. Irenæo, ann. 197. de Paschate. (Balutius unus).

Asianum, seu Ephesinum. Concilium hoc ex omnibus Asiæ minoris, proximarumque nonnullarum provinciarum Episcopis, qui ann. 197. seu 198. Ephesum convenerant, conflatum fuit. Ei præfuit Polycrates, ejus urbis Episcopus, deciditque in Paschatis, Martii luna decima quarta celebrandi, consuetudine persistendum esse, quin id ad sequentem Dominicum diem differretur. Synodica Epistola, quæ a Polycrate exarata, & ad Papam Victorem missa fuit, adeo hunc Pontificem exacerbavit, ut Asiaticos communionem privaret, eorumque concilium damnaret. (Balutius, in nova Collect. ex Euseb. *Lib. V. Hist. cap. 25. & seq.*)

Ponticum, in Ponto, scilicet Asiæ provincia, ann. 197. Receptum non est concilium hoc.

*Concilium Ofrohenſe, ann. 197.*

Ofrohenſe in Asia, ann. 197. non est receptum.

Corinthiacum in Græcia, an. 197. non est receptum.

Cæsareenſe in Palæstina, ann. 197. non est receptum.

Hæc tria concilia, quæ recepta non fuere, Paschatis celebrationem spectant. (*Reg. Lab. & Hard. Tom. I.*)

Romanum, ann. 167. habitum est anno quarto Imperii Severi sub Papæ Victoris pontificatu, super celebratione Pascha-

atis, & contra Asiæ Ecclesias, quæ festum hoc, Martii, in ipsa decima quarta, Judæorum more, celebrabant. mandat concilium, ut Pascha non nisi die Dominica post ortu lunam decimam quartam, & æquinoctium vernum, in Romanæ Ecclesiæ, omniumque Occidentis Ecclesiarum suo celebretur. Hujus concilii acta periere. Eusebius, *Lib. V. Hist. Eccl. cap. 22. Reg. & Lab. Tom. I.*

Romanum, ann. 198. super Paschate, Fabricius, in *Synodico vetri, Tom. XI. p. 186.*

Melopotamizæ concilium itidem super Paschate. Fabric. *ibid.*

Ponitur ad ann. 198. concilium in Græciæ incerto loco habitum ad Patriarchæ jus per totam Assyriam, Mediam, & Perlidem Seleuciensi Archiepiscopo conferendum. Concilium hoc commentitium est. Assemanius, *Biblioth. Orient. Tom. III. Part. I. p. 54* Mansius, *Conciliorum supplem. Tom. I. p. 7. & seq.*

*Concilium Lugdunense, ann. 198. seu 199.*

D. de la Lande concilium memorat, ann. 198. seu 199. contra Valentini errores, Lugduni habitum, Epistolæque hujus synodi latinum fragmentum exhibet, dignum a Balutio judicatum, quod in ejus Collectione locum haberet, ubi græce, & latine prostat, ex interpretationibus duabus, Rufini, scilicet, & Valesii. *De la Lande, Supplem. Concil. antiq. Galliz a Jacobo Sirmondo, edit. pag. 12.*



---

CONCILIA  
SÆCULI TERTII.

---

*Concilium Carthagenſe, ann. 215.*

**A**grippinus, Carthagenis, in Africa, Episcopus concum, ex omnibus Numidiæ, & Africæ Episcopis, an 215. ea in urbe coegit, perspiciendi causa, an hæretici ad Ecclesiam redeuntes rursus baptizandi essent, quæ iidem ratione in ea recipiendi sint. Declarat unanimi vo concilium, hæreticos, cum Spiritum Sanctum non habeant non posse Baptismum conferre, aut peccata per Baptismum remittere, eosque ad Ecclesiam redeuntes baptizate rursus ablui oportere. Rejicitur concilium hoc, ejusque acta perierunt. *Reg. Lab. & Hard. Tom. I. (\*)*

*Concilium Carthagenſe, ann. 217.*

Idem Agrippinus, ann. 217. Carthagine coegit concilium alterum. In eo prohibentur clerici, sibi tutelam, aliasve ejusmodi curas sumere. S. Cyprianus de hoc concilio in Epistola 66. loquitur. *Hard. Tom. I.*

*Concilia Alexandrina, unum ann. 223.*

An. 223. concilium Alexandriæ habitum est, in quo Origenes degradatus, quod se mutilasset. Hujus concilii unus meminit Balutius in nova Collectione. (\*\*)

*Alterum ann. 235.*

An. 235. Heraclas, Alexandrinus Patriarcha, concilium coegit occasione cujusdam Episcopi, cui nomen Ammonio, qui a fide defecerat. Eum Patriarcha cum convenisset, ad veritatem feliciter revocavit. *Lab. Tom. I.*

Con-

(\*) Tillemontius concilium hoc ad an. 200. refert.

(\*\*) Sicut, qui concilium hoc ad an. 231. refert sub Demetrio.



*Concilia Iconiense, & Synnadenſe, ann. 235.*

Eodem ann. 235. concilia duo, Iconii unum, Synnadæ terum super hæreticorum Baptismo, & contra Donatiſtas abita ſunt. His Phrygiæ, Galatiæ, & Ciliciæ Episcopi inſeruerunt. Eusebius, *Lib. VII. cap. 7.* Augustinus, *Lib. 3. contra Cresconium, cap. 3.* Firmilianus, *in Epist. ad Cypr. Hard. Tom. I.*

*Concilium Romanum, ann. 237.*

Sub annum 237. Origenem Fabianus Papa damnavit in concilio, quod Romæ habuit. Rufinus, *lib. 2. Invent. in Hieronymum. Hard. Tomo I.*

*Concilium Lambestianum, an. 240. seu 242. seu 245.*

Ann. 240. aut 242. aut etiam, ex Pagio, 245. habitum est Lambetii, seu Lambesii, in Africa, sub Papa Fabiano, & sub Imperatore Gordiano, concilium ex Episcopis nonaginta conflatum, contra hæreticum, quemdam *Privatum* nomine, qui in eo damnatus, ac deinde a Fabiano summo Pontifice communionem privatus fuit. Qui peculiariter errores *Privati* fuerint, haud constat; crediturque potius aliquarum veterum hæreseon fautor, quam novorum errorum inventor fuisse. Nullum amplius nobis hujus concilii vestigium superest. *Reg. Lab. & Hard. Tom. I. Pagius, Histor. Pontif.*

*Concilium Bostrenſe, ann. 242. seu 243.*

Ann. 242. aut 243. Philadelphiæ, seu Bostræ, in Arabia, quæ Urbs ab Isaia propheta *Botron* dicitur, habitum concilium fuit. Ei adfuit Origenes, qui contra Beryllum, ejus urbis Episcopum, in Theodoti Coriarii hæresin lapsam, acriter disputavit, eumque tandem ad sanam doctrinam redegit. Nihil, ad hoc concilium quod attinet, ad nos pervenit. *Lab. & Hard. Tom. I.*

*Concilium Ephesinum, ann. 245.*

Ad an. 245. contra hæreticum Noetium, Ephesi, vel alibi in Asia proconsulari concilium extitit. *S. Epiphani. Hæres. LVII. pag. 479. edit. Patav. Balutius, in nova Collect. Hard. Tom. I.*

*Concilium Arabicum, ann. 249.*

Ann. C. D. 249. qui Philippi Imperatoris quartus, & Papæ Fabiani undecimus erat, habitum est in Arabia concilium, ex Episcopis bene multis conflatum. Coactum fuit in Arabicos nonnullos hæreticos, qui animam mori cum corpore, atque una cum eo aliquando resurrecturam docebant. Huic concilio adfuit Origenes, qui ea vi, ac soliditate eos hæreticos confutavit, ut a suis ipsos erroribus revocaret. Eusebius, *Lib. VI. cap. 31.* Baronius, *ad an. 249. num. 6. Reg. & Lab. Tom. I. (\*)*

*Concilium Achajense, ann. 250.*

Ann. 250. concilium contra Valesienses, seu Eunuchos habitum est, qui docebant hominem, nisi Eunuchus esset, saluum fieri non posse. Balutius, in *Collect.*

*Concilium Romanum, ann. 250. vel 253.*

Eodem ann. 250. Clerus urbis Romæ coegit ibidem concilium, sedis, a Papæ Fabiani morte, vacantis tempore, eorum occasione, qui seu idolls sacrificantes, seu thus iis adolentes, seu publicum alium religionis actum edentes, seu denique privatim fidei nuntium remittentes, & a magistratibus libellos ementes, quibus eos sacrificasse palam fieret, idololatræ evaserant. Ad hoc concilium Clerus finitimos Episcopos, exterosque, qui Romam venerant, convocavit; in eoque statutum fuit, ut ad confessionem, & poenitentiam reciperentur apostatæ, qui periculose ægrotarent, cæteris vero, ad Papæ electionem usque, conciliatio differretur. Cyprianus, *Epist. 52. ad Antonianum*, Baronius, *ad an. 253. num. 78. 79. 80. & 81. Reg. & Lab. Tom. I.*

*Concilium Romanum, ann. 251.*

Ann. 251. Papa Cornelius sexaginta Episcoporum concilium Romæ coegit in Novatianum, qui ex Ecclesia ejectus fuit. Eusebius, *lib. VI. cap. 43. Hard. Tom. I.*

Con-

(\*) Doch Benediktus, auctores Artis verificandi Datas, sub an 146. collocant concilium hoc.

*Concilium Carthagenense , an. 251.*

S. Cyprianus, an. 251, Carthagine in Africa concilium coegit, in Lapsorum causa, Christi fidelium scilicet, qui, Dei persecutione grassante, in idololatriam prolapsi fuerant; quosque facilius ad poenitentiam nonnulli laxioris moralis doctrinae presbyteri recipiebant. Re quidem vera concilium hoc Lapsos ad poenitentiam suscepit; at iis non nisi post maxime diuturnas probationes absolutionem concessit. Ibi quoque Novatianus damnatus fuit, qui in Papam Cornelium schisma conflagerat, quique ausus fuerat, ut Africanos in suas partes traheret, ad concilium scribere. In eodem concilio communione privatus fuit, jam tertio, Felicissimus, eademque aliis quinque Carthagenensis Ecclesiae presbyteris inflicta poena, qui & ipsi schisma in S. Cyprianum, suum Episcopum excitaverant. Perierunt hujus concilii acta. *Vid. S. Cyr. Epist. 40. 42. 52. 54. & 55. Reg. & Hard. Tom. I.*

*Concilium Carthagenense , an. 252.*

Concilium hoc, in Privatum, Felicissimum, & Novatianum, a S. Cypriano convocatum fuit. *S. Cyr. Epist. 55. ad Cornelium Papam, & Epist. 68. ad Stephanum Papam. Reg. & Hard. Tom. I.*

*Concilium Romanum , an. 252.*

Concilium hoc habitum fuit, S. Cornelio Ecclesiam regente. Id in eo confirmatum fuit, quod Carthagenense concilium primum, superiore anno a S. Cypriano celebratum, super Lapsorum poenitentia statuerat; Episcoposque, presbyteros, eosque omnes e clero, qui cultum idolis praefecerant, aut libellos sumpserant, ad poenitentiam suscipiendi ratio ad certum modum redacta est. Hujus concilii acta non extant. *Vide S. Cyr. Epist. 52. 64. 67. & 68. Reg. & Hard. Tom. I.*

*Concilium Antiochenum , an. 253.*

Coegit Demetrius, Antiochenus Episcopus, concilium hoc, in quo Novatus depositus fuit. Ballutius, in *nova Collect. Lab. Tom. I.*

*Concilium Carthaginense, an. 253.*

Concilium hoc ex Episcopis sexaginta sex, S. Cypriano præside, constans definit, infantes statim a natiuitate, nec expectato octavo die baptizandos esse. Hujus concilii synodica Epistola est S. Cypriani quinquagesima nona ad Fidum missa. *Hard. Tom. I.*

*Concilium Carthaginense, an. 253. vel 254.*

Concilium hoc habitum fuit a S. Cypriano, ejusque collegarum pluribus in Basilidem, Episcopum Legionensem, & Martialem Asturicensem Episcopum in Hispania, propterea, quod Libellatici fuerant, schedulas scilicet, publica e scripto testimonia, seu certificata sumpserant, quibus eos sacrificasse significabatur, Vide *S. Cypr. Epist. 68. Hard. Tom. I.*

*Concilia Carthaginensia, an. 252. 255. 256.*

Hæc concilia tria, quæ in Ecclesia recepta non sunt, a S. Cypriano coacta fuere, super Baptismate ab Hæreticis collato, quod nullum profus, & irritum declaratum fuit. (*Reg. Lab. & Hard. Tom. I.*) Ponitur ad an. 255. Italici concilium, sub Papa Cornelio, in Novatiani causa. *Reg. Tom. I.*

*Concilium Romanum, an. 256.*

Concilium hoc a S. Stephano Pontifice Maximo habitum fuit; in eoque statuta validitas Baptismatis hæreticorum, contra sententiam Episcoporum Africæ. *Reg. Lab. & Hard. Tom. I.*

*Concilium Narbonense, an. 257. aut 260.*

Concilium, eo circiter tempore, Narbone habitum creditur in causa S. Pauli, ejus urbis Episcopi, quem a suis met diaconis incontinentiæ accusatum, ab hac calumnia miraculum purgavit. Bosquetius, Montis Pessulani Episcopus, & auctor vitæ S. Pauli Narbonensis id refert, quod in hoc concilio gestum est. *Part. II. Histor. Ecclesiæ Gallic, Labb. Tom. I.*

*Concilium Alexandrinum, an. 258.*

Alexandrinum concilium quoddam, contra Novatum, hoc anno ponit Fabricius in *Synod. veter.*

*Concilium Romanum, an. 260. seu 263.*

Cum Dionysius Alexandrinus Sabellianismi accusatus fuisset, Papa S. Dionysius, an. 260. seu 263. concilium Romæ coegit, ut accusationem discuteret. Post maturum examen, accusatus, unanimi sententia, a concilio absolutus fuit, quemadmodum S. Athanasius in suo scripto super Dionysii contra Arianos sententia testatur. Baronius, ad an. 263. num. 30. *Reg. Lab. & Hard. Tom. I.*

*Concilium Africanum, an. circiter 262.*

S. Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos memoriæ tradit, eisdem Episcopos, qui primum in Africano concilio cum S. Cypriano judicaverant, hæreticos rebaptizari oportere, novum iudicium ex diametro oppositum in alio concilio tulisse. *Hard. Tom. I.*

*Concilia Alexandrina, an. 263.*

Habita sunt, hoc anno, Alexandriæ, sub Episcopo Dionysio, concilia duo; in quorum primo damnatus Sabellius, & in altero damnati Nepotianus, in Ægypto Episcopus, & Cerinthus, Millenarii, qui præterea cruenta sacrificia necessaria esse asserbant. Ex *veteri Synodico*, apud Fabricium, *Tom. XI. pag. 292. Lab. Tom. I.*

*Primum Antiochenum Concilium, an. 264. vel 266.*

Concilium hoc, Papæ Dionysii, & Imperatoris Gallieni tempore habitum fuit, occasione Pauli, Episcopi Samosatensis, qui contendebat, Christum Dominum purum, putumque hominem fuisse, ante Mariam non extitisse, nomen *Filii Dei* non alia de causa, quam ob bonos mores obtinuisse, ejusque sanguinem, in Eucharistiæ Sacramento, corruptioni obnoxium esse. Ei Firmilianus, Cæsareæ in Cappadocia Episcopus præfuit, & Paulus Samosatensis, cum penitentiam, & palinodiam simulasset, ne suæ sedis jacturam subi-

ret, censuram, & depositionem vitavit. Hujus concilii et nobis non amplius suppetunt. Eusebius *Lib. VII. cap. 24.* Baronius ad an. 265. *num. 3. & seq. item ad an. 266. num. 2. & seq. Reg. Lab. & Hard. Tom. I.*

*Concilium Romanum, an. 268.*

Concilium hoc hæreticorum Baptismum propositum habuit. Fabricius, in *Synod. vet.*

*II. Concilium Antiochenum, an. 268.*

Cum Paulus Samosatenus in errorem rursus prolapsus esset quem in primo concilio, Antiochiæ habito, revocare visus esset ea ipsa in urbe coactum fuit concilium alterum, an. 268. seu denique 272. C. D. qui Imperii Aureliani secundum & Pontificatus Papæ Dionysii duodecimus erat. Concilio huic interfuerunt Episcopi numero plurimi, qui Paulum Samosatenum deposuerunt, & Domnum in ejus locum elegerunt. Concilium ad Papam Dionysium, & ad omnes alios Episcopos scripsit, ut Pauli depositionem, & Domni ordinationem iisdem significaret. Cum Paulus ex Episcopalis ædibus egredi recusaret, Aurelianus Imperator mandavit, ut domus ad eum pertineret, cui eandem Italiæ, & Romæ Episcopi adjudicassent. Eusebius, *Lib. VII. cap. 24.* Baron. ad an. 272. *Lab. & Hard. Tom. I.*

*Concilium Ancyranum, an. 273.*

Ancyræ, in Galatia, an. 273. super disciplina concilium extitit, si Domino Pithou fides. Idem auctor aliud super eadem re ponit Ancyræ, in Cælesyria, an. 277. Pithou, in *Collect.*



CONCILIA  
SÆCULI QUARTI.

---

*Concilium Sinuessanum, ann. 303.*

Es scripto traditum, Marcellinum Papam concilio, quod Sinuessæ in Campania habebatur, se se stitisse, in eoque confessum esse, se thus idolis adolevisse; at hæc narratio fabula est, & concilium aperte, evidenterque fictitium. *Leg. Lab. & Hard.*

*Concilium Cirtuz in Numidia, Cirthense, an. 305.*

Hoc in concilio absoluti Episcopi, qui in persecutione sacros codices ethnicis tradiderant, & quibuscum communi-  
one jungi proconsulare in Africa concilium, superiore an.  
304. (*Concilium Alutinense.*) habitum, indicta excommuni-  
cationis pœna, vetuerat. *Reg. Lab. & Hard. Tom. I.*

*Concilium Alexandrinum, ann. 301. seu 306. seu 308.*

Meletius, Lycopolis, Ægypti in Thebaide urbis, Episcopus idolis sacrificasse convictus, in concilio depositus fuit, quod S. Petrus, Alexandrinus Episcopus, convocaverat. Hanc se subdidit concilii sententiæ Meletius, statuitque se factionis caput, conflato schismate. Ejus affectu, ab ipso nomine, *Meletiani* nuncupati. *Hard. Tom. I. Balutius, in Callist.*

*Concilium Eliberitanum, an. 303.*

Ad ann. 303. referentes concilium hoc, doctum Cardinalem Aguirreum ducem sequimur, cui epocha hæc vero simillima visa est, quin ea sit nobis mens, ut sententias damnemus, quas Catholici alii auctores amplexi sunt; quod enim attinet ad hujus concilii, quod magni momenti est;

tum tempus, tum locum, tum aliquorum canonum sensum, magnam esse opinionum varietatem non ignoramus. Quia plura in eo continentur, quæ Protestantibus contraria sunt, hi proinde, ad ejusdem vim eludendam, illud retraxerunt, alii quidem ad annum circiter 700. cujusmodi sunt Centurionatores Magdeburgenses, alii vero ad annum 1200. quæ sane adeo palmaria errata, & crassa sunt, ut ne confutatione quidem digna sint. Illud Baronius, Binius, PP. Labbæus, & Cossartius an. 305. alii an. 300. aut 301. aut 304. aut 309. statuunt. P. Harduinus, Onuphrio scribens (*in Fastis*) illud ad an. 313. refert. P. Morinus (*Lib. 9. de Pœnitent. cap. 19.*) contendit, Eliberitanum concilium post Zephirini, & ante Cornelii Pontificatum videlicet, intra annos 219. & 250. habitum fuisse; quod ex eo probat, quia Eliberitani Patres Novatiani fuissent, nisi concilium hoc ante medium sæculum tertium habitum esset; homicidis enim, & idololatriis, etiam in mortis articulo, communionem negarunt, haud secus ac Novatiani, quorum hæresis medio circiter sæculo tertio originem habuit. At soliditatis experts hæc ratio est: quia Novatianos, inter, & Eliberitanos Patres longum, latumque discrimen interest; contendunt Novatiani, nullum mortale peccatum, quod post Baptisma patratum esset, ab Ecclesia remitti posse; at Eliberitani patres contra sentiebant, ac si, mortis tempore, peccatoribus atrocium quorundam criminum reus communionem negabant, id non alia de causa faciebant, quam quia salutaris disciplinæ sancta severitas iis maxime cordi erat, & ut terrorem cæteris inspirarent; quod Papa S. Innocentius I. in iis excusavit.

Videmus etiam Sardicensis concilii an. 347. habiti Patres statuisse, canone primo, ut ambitiosis Episcopis, qui ex una in aliam Ecclesiam migrassent, communico, vel ad mortem, negaretur. Num propterea quispiam dixerit, eos Novatianos fuisse? Duguetius in sua, de tempore, & loco, quo Eliberitanum concilium habitum est, Dissertatione, oportere ait, ut ante an. 302. habitum sit; quo quidem tempore inchoata est sævissima Diocletiani persecutio, qua grassante, concilia haberi omnino non poterant. At ei respondetur, Diocletiani

per-



persecutionem, in Hispania, non nisi sub anni 303. finem apertam fuisse, atque ad fideles contra ejusdem immanem vim, furoremque muniendos, Eliberi concilium, eo ipso anno inennte, coactum, in eoque canones plures, ad temporis rationem spectantes, editos fuisse.

Ad celebrationis ejusdem concilii locum quod attinet, hoc jam tempore convenit inter omnes, eum non esse Gallia Narbonensis Eliberin, quæ sæpius *Caucoliberis*, quam *Eliberis* appellabatur, quæque adhuc *Colicure* dicitur, sed Hispaniarum Eliberin in Bætica, scilicet, Andalusia sitam, duabus, tribusve leucis Granata procul, ad quam Episcopalis sedes Eliberis, quæ non amplius subsistit, translata fuit. Eliberitano concilio adfuere plurium provinciarum Episcopi, nempe, Tarraconensis, Carthaginensis, Lusitaniae, Bæticae, numero octodecim, novendecim, atque adeo quadraginta, si manuscripto Domini Pithou codici fides. Præcipui, notioresque sunt, Felix Episcopus Accis in Carthaginensi ditone, quæ nunc Gades in Andalusia, qui quidem primus omnium nominatur, Osius Cordubensis, Sabinus Hispalensis, Flavius Eliberitanus, Liberius Emeritanus, Valerius Cæsaraugustanus, Decentius Legionensis, Melanthus Toletanus, Vincentius Orfunensis, Quintianus Eboricensis, & Patricius Malacensis. Interfuere presbyteri viginti sex, haud secus atque Episcopi, confidentes; at Diaconi stabant, erectis pedibus; adfuit populus universus. In Sveffionis, an. 853. concilii Historia, sanctæ Sedis legati Eliberitano concilio interfuisse dicuntur; at nondum mos obtinuerat, ut iidem conciliis provincialibus, aut nationalibus interessent. Est hoc conciliorum primum, quæ in Hispaniis, quod constat, habita sunt. In eo editi super disciplina canones octuaginta, quorum aliqui obscuri sunt, intellectuque difficiles. Ad eos, ex editione Labbæi, *Tom. I. pag. 969.* afferendos progredimur.

Primus eum Communione privat, etiam in mortis articulo, qui, cum Baptismum susceperit, pergit, rationis jam usu pollens, ad idolorum templum, ibidem sacrificaturus, aut ibidem reapse sacrificat; quod capitale crimen, seu enormitate præcipuum est.

Ut

Ut hic, aliique plures ejusdem concilii canones, in quibus *Communio* vocabulum adhibetur, bene penitus intelligantur, videndum est, quæ sit huic voci subjecta notio.

Erat olim vocis, *communio*, multiplex significatio. Sumebatur ea modo pro participatione precum Fidelium, modo pro conjunctione, quam inter se Ecclesiæ servabant, modo pro divinæ Eucharistiæ perceptione, modo pro conciliatione cum Ecclesia, & modo pro conciliatione cum Deo, seu pro sacramentali absolutione, quæ per hæc nomina, *communio*, *societas*, *confortium*, designabatur: quia sacramentalis absolutionis effectus, & finis est ad Ecclesiam reditus, & cum fidelibus societas, qua poenitentes privabantur. Hoc posteriore sensu id vocabuli sumunt S. Cyprianus (*Epist.* 9. pag. 10. *Epist.* 10. pag. 20. *Epist.* 11. pag. 21.), S. Ambrosius (*Lib.* 1. *de Poenitent.* cap. 16. num. 90.), Summus Pontifex S. Innocentius I. in Epistola ad Decentium, & in ea etiam, quam ad Exuperium, Tolosanum Episcopum dedit: antiquiores denique auctores, magisque critices periti viri. Jam vero hac ipsa significatione intelligi debet hic primus Eliberitani concilii canon, non autem ita, ut *Communio* nem pro divinæ Eucharistiæ perceptione sumptam significet: quia nullibi legitur iis, quibus peccatorum absolutio concedebatur, Eucharistiam, eo tempore, negatam fuisse. Eucharistia, tamquam absolutionis sigillum spectatur, nec ea quidem ab hac sejungebatur. At e converso ex S. Cypriano, S. Innocentio Papa I. & ex aliis pluribus constat, absolutionem peccatoris, in ipso mortis articulo negatam nonnunquam fuisse, & quamvis ad poenitentiam reciperentur, eos nihilominus divinæ misericordiæ relinqui consueviffe, quin iisdem absolutio tribueretur. Subsecutis temporibus, ut vitaretur Novatianorum immoderatio, absolutio, simulque *communio* poenitentibus concessæ sunt, præterquam in Gallia, ubi absolutionis reis ad mortem damnatis negandæ mos ad an. 1396. perstitit. Primus ergo Eliberitani Concilii canon id sibi vult, absolutionem, ipso mortis tempore, ei negari oportere, qui, Baptismate jam suscepto, voluntarie in idololatriæ crimen incidere. Probatur id evidenter ex Eli-

in hoc concilio ipso; extant enim 1. complures hujus concilii canones, in quibus nec de conciliatione, nec de pace, nec de absolutione, sed solum de communione sermo fit; ad argumentum est, Episcopos, per id nominis idem, ac cæcos intellexisse; 2. sæpe idem canon ambiguitatem explicat: *Quinquenniis a communione placuit abstineri*, inquit 1. canon, *nisi forte dari pacem velocitas necessitas coegerit struatis*. 3. Sæpe concilii Patres communionem opposuerunt poenitentiae, ut in canone 64. „ ubi peccator Communionem, perfecta poenitentia, suscepturus, „ dicitur, absolutionem scilicet, sine qua nulli poenitenti concedebatur Eucharistia.

Secundus canon eandem poenam decernit in Flamines, qui fidem amplexi, susceptoque Baptismate, ad sacrificatorum officium redierunt, sacrificia scilicet idolis offerentes, aut offerenda curantes, idque eo magis, inquit Patres, quod per homicidia, aut per adulteria hoc crimen auxerunt.

Vox *Flamines*, ut Vossius monet, derivatur a voce *flaminium*, quod capitis ornamentum est, ita dictum, quia ignei coloris erat. *Flamines* igitur vocabantur sacrificuli quidam, qui *flaminium* hoc gestabant capiti impositum, & a cæteris sacrificulis, qui *Sacerdotes* nuncupabantur, in eo differabant, quod priores erant sacrificuli urbium provinciae, quæ *municipia* appellabantur, & posteriores, *Sacerdotes* dicti, erant magistri sacrificuli totius provinciae, ejus instar Arfacii, cui Julianus Apostata in quadam apud Sozomenum (*Lib. 5. cap. 6.*) Epistola hunc titulum tribuit: *Arfacio Sacerdoti Graciae*, quique singulorum, cujusque urbis sacrificulorum praefectus, seu superior erat. Sacrificationis ratio hæc, tum quæ *flaminium*, tum quæ *sacerdotium* vocabatur, munus erat apud Romanos perhonorificum: *Flaminii honorem, Et sacerdotii*, inquit Constantinus. His sacrificulis publicæ expensæ demandabantur, spectacula imprimis, ludique, quæ *munera* dicebantur, hinc iidem sacrificuli dicti *munerarii*; cumque crudelia essent hæc, & cruenta spectacula, eos, a quibus exhibebantur, cujusque in iisdem patrati homicidii reos habebat Ecclesia. Ludis reliquis minus quidem crudelitatis, at periculi

culi non minus inerat; in iis impudentiam publice, licentiamque histriones docebant, exhibentes, laudantesque suorum deorum crimina. Cum ergo malum oculis exhibitum edisceretur, qui dabat operam, ut ea populo exhiberentur, tamquam adulterio, & impuritate scdatus ipse, eorumdemque criminum reus ab Ecclesia spectabatur. Huc referuntur ea secundi hujus canonis verba: *Eo quod vel triplicaverit facinus coherente mœchia*, tametsi de crimine etiam verò patrato intelligi possint. Cæterum, qui canonem hunc de iis tantum accipiunt, qui ante susceptam Christianam fidem Flamines erant, turpiter decipiuntur; intelligendus est enim de Christifidelibus canon, qui, post susceptum Baptisma, ad Flaminum officium, seu suapte sponte, seu vi adacti redierunt; nam quamvis Christifideles id muneris obire prohibiti essent, inter eos tamen non deerant, qui illud, aut ex ambitione, aut tamquam municipale munus accipere cogebantur.

Tertius huic pœnæ modum quoad eos adhiberi vult, qui satis habuere, spectacula, quin sacrum facerent, exhibere, iisdemque in mortis articulo communionem concedit, dummodo legitimam pœnitentiam egerint, nec deinde in adulterium prolapsi fuerint.

Ita habet hujus canonis textus; *Item Flamines, qui non immolaverint, sed munus tantum dederint*. Vox hæc munus significat *spectaculum*, quemadmodum supra dictum est, & e pluribus præterea, qui in eundem sensum ea usi sunt, seu profanis, seu ecclesiasticis auctoribus probari posset: *Qui epulis . . . gladiatorum muneribus . . . pecunias profundunt*, inquit Cicero, *lib. 2. de Officiis*; & S. Ambrosius: *Muneribus gladiatoris patrimonium dilapidant*. Est igitur hic canon de Flaminiis intelligendus, qui spectacula apud ethnicos exhibebant; estque portento simile, Mendozam in eam abisse sententiam, ut crederet, per eum Libellaticos designari, eos nempe, qui pecuniam dederant, ut schedulas acciperent, quæ ipsos idolis sacrificium obtulisse significabant, licet illud reapse non obtulissent.

Non defunt auctores, qui canonem hunc ad publicam tantummodo poenitentiam referant, quæ semel tantum, non autem ad privatam, secretamque, quæ toties, eorum quidem iudicio, fidelibus concedebatur, quoties in peccata relapsi essent. At propugnari non potest sententia hæc; etenim, 1. de una solum, & unica poenitentia loquuntur veteres, & hæc sane poenitentiae unitas cum allata publicæ, occultæque poenitentiae distinctione non cohæret; 2. pugnat cum iustitia, rectoque sensu gravissime primum, a suscepto Baptismate, erratum puniri, & peccatores innumerorum relapsuum reos per indulgentiam nullis circumscriptam terminis recipi; 3. hæc agendi ratio non esse potuisset, quin relapsus acceleraret, crimina multiplicaret, disciplinam, publicamque poenitentiam de medio funditus tolleret; 4. cum S. Augustinus quorundam hominum, qui criminibus morte dignis obstricti in carceribus detinebantur, educationem a Macedonio petiisset, minister hic ex eo quæsit, quomodo probus vir, qui ipse erat, sanctique alii Episcopi de nequam hominum, pertinacium haud raro, & impoentium vita, & impunitate se adeo sollicitos exhibere possent, qui probe scirent in Ecclesia, cuius ministri erant, non nisi semel poenitentiam concedi. S. Augustinus respondet, re quidem vera, Ecclesiam semel tantum peccatoribus poenitentiam concedere, at Deum iis indulgere posse, eosdemque adhuc ad poenitentiam expectare, quos nempe sospites, & incolumes servat, nec morte plectit; hæc porro Macedonii ratiocinatio, itemque S. Augustini responsio invicte probant, eos duorum generum poenitentiam, & absolutionem non agnovisse, publicam unam, quæ semel tantum susciperetur, secretam alteram ad quam homines, quoties ad vomitum rediissent, reciperentur. Vide S. Augustini Epistolam 152. *num.* 2.

4. Flamines ad Baptismum admitti vult, postquam per triennium catechumeni fuerint, dummodo a sacrificiis offerendis, per id temporis, abstinerint.

Hoc in canone de Flaminibus catechumenis agitur, qui populo spectacula solum concefferant, a quibus sibi temperare, quia suo desissent muneri, illudque desererent, non po-

potuerant. Iis concilium catechumenatus tempus pro-  
bit; aliis enim illud duorum tantum annorum erat, quod  
admodum ex quadragesimo secundo ejusdem concilii cano-  
compertum fit.

5. Fœminæ, quæ famulam percusserit, ita quidem, ut in  
triduum e vivis excedat, poenitentiam imponit annorum  
tem, si id egerit occidendi animo, si minus, annorum  
que; at eam liberat, si ancilla triduo post inflictos  
obierit. Eandem feminam, si, dum poenitentiam peragit,  
morbum incidat, ad communionem recipi vult.

6. Eum, vel morti proximum, absolutione privat. qui  
alteri per maleficium vitam ademerit; & ratio, quam in  
affert concilium, ea est: quia crimen hoc sine idolatria  
trari non potest, cum maleficium sit magia quædam, in qua  
potestas dæmonis invocatur.

7. Eidem poenæ fidelem subdit, qui, postquam poeniten-  
tiæ ob adulterium addictus fuit, in fornicationem recidit.

8. Eandem in feminas dispositionem continet, quæ sine  
causa viros deserunt, & aliis nubunt.

9. Declarat, haud licere feminæ, quæ adulterii causa vi-  
rum deseruit, alteri nubere, eamque, si id fecerit, non an-  
te ad communionem recipi posse, quam is, quem deseruit, e  
vita migraverit, nisi forte morbi periculum adigat, ut ea-  
dem citius ei concedatur.

10. Baptizari patitur tum viros, qui uxores, tum feminas,  
quæ viros deseruerunt, dum inter catechumenos versaban-  
tur, tametsi, postquam uxores, seu viros deseruerunt, cum  
aliis matrimonium inierint. At si fidelis femina viro nubat,  
qui conjugem sine causa deseruit, mandat concilium, ut ei,  
etiam in extremo vitæ discrimine, communicatio negetur.

11. Si catechumena viro nupsit, qui contra jus, fasque  
uxorem deseruit, ejus Baptismum ad quinquennium differri  
jubet, nisi periculosus eam morbus incefferit.

Ex hoc, aliisque nonnullis ejusdem concilii canonibus  
perspicitur, catechumenatum dilatatum fuisse, pro criminum  
gravitate, quibus obstricti erant, qui, ut sibi liceret in eum  
ingre-

pedi, postulabant. Magna est habenda hujus veteris disciplina ratio, cujus alioquin vestigia quædam occurrunt.

12. Communione privat, etiam in morte, seu matrem, a quemlibet e fidelibus, qui filias prostituunt.

13. Eandem in virgines poenam statuit, quæ jam Deo consecratæ votum violaverint, & in vitæ licentiam abierint, hæc reputantes, cujus boni jacturam fecerint. At si semel tantum, per seductionem, aut per fragilitatem, lapsæ fuissent, & poenitentiam, per omne deinceps vitæ tempus, egissent, iis concilium in fine communionem concedi vult.

Apparet, ex hoc canone, consuetudinem consecrandi Deo virgines, quæ virginitatis votum ederent, quibusque non amplius deinde liceret conjugium inire, jam in prima Ecclesia institutum fuisse; & sane, virginum status primæ antiquitatis est in Ecclesia, quæ semper obstrictæ ab iisdem fidei violationem, tanquam grave crimen spectavit.

14. Mandat, ut puellæ, quæ virginitatem non custodierint, quin tamen voverint, conciliatione donentur post annum poenitentiae, si iis nubunt, qui eas deflorarunt; at si alios viros cognoverint, per annos quinque poenitentiae subdantur. Ratio, quam affert concilium, ut unius tantum anni poenitentiam puellis imponat, quæ virginitatem, quin tamen voverint, amiserunt, ea est: quia nuptias non violarunt, hoc est, violarunt christiani matrimonii integritatem solummodo, extra quod scilicet hæc iis licuit cum viro necessitudinem, ac rem habere.

Canon hic in editionibus Luparensi, Labbæi, & Harduini, aliis verbis conceptus est; ita nimirum habet: *Post annum sine poenitentia reconciliari debent*; quod longe alium sensum inducit. At prima lectio præferenda, quippe quæ scriptoris anonymi, qui ante nonum sæculum vixisse creditur, & Rabani Mauri, Burchardi, & Yvonis Carnutenensis auctoritate nititur, qui hunc omnes canonem his verbis referunt; *Post poenitentiam unius anni.* Can. 14. apud anonym. Auctorem antiq. canonum poenitential. *Lib. 1. cap. 79. pag. 65. Tom. II. Spicileg.*

15. Fidelibus prohibet filias, quicumque tandem fuerint inter Christianos puellarum numerus, in matrimonium ethnicis tradere, ne eas, in ipso ætatis flore, spiritali adultério, idololatriæ nimirum, exponant.

16. Eandem, quoad Hæreticos, qui se Catholicæ Ecclesiæ reintegrare nolunt, quoad Judæos, & quoad Schismaticos, sanctionem statuit, eosque e consanguineis, qui eandem violaverint, a communione amputat per annos quinque.

Canon hic in Collectionibus ita legitur: *Judæis, neque Hæreticis*; at legi oportet, *Schismaticis*, cum Ferdinando d' Mendoza, seu, *neque Ethnicis*, cum aliis.

17. Communione, vel in morte, iis dari vetat, qui idolorum sacerdotibus filias in matrimonium tradiderint.

• Perspicitur ex his canonibus, quantopere Christianarum puellarum conjugia cum Ethnicis, Hæreticis, Judæis, Ecclesiæ menti repugnent.

18. Vetat, ne Episcopi, presbyteri, diaconi suas sedes, suas scilicet Ecclesias, deserant, negotiationis ergo, neve itinera per provincias instituunt, ut nundinas, mercatusque frequentent; iisdem tamen licere vult, ad sustentationem sibi comparandam, filios, liberos, aliumve mittere, atque adeo in provincia negotiari.

19. Mandat, ut, si compertum fuerit, Episcopum, presbyterum, aut diaconum adulterio, post ordinationem, se poluisse, ei communio negetur in morte ipsa.

20. E gradu dejici, & excommunicatione percelli clericos vult, qui usuras sumpsisse convicti fuerint; laicum ejusdem peccati reum ex Ecclesia trudi, si renuat resipiscere, sed eidem parci, si resipuerit.

21. Mandat, ut qui, in urbe versatus, ad Ecclesiam, tribus deinceps dominicis diebus, venire neglexerit, pari temporis spatio, communione privetur, ut appareat eum ob hanc negligentiam punitum fuisse.

22. Statuit, ut, si quis a Catholica Ecclesia ad hæresim transferit, redieritque, pœnitentiam peragat ad decennium, tum vero communionem percipiat; pueri porro, qui seducti fue-



erint, statim recipiantur, quia hac in re, nulla adest eodem culpa.

23. Decernit, ut, singulis mensibus, Julio, & Augusto, b æstum, exceptis, jejunia, *superpositiones* dicta, celebren- ar, præter duorum dierum jejunium, quod, quaque per annum hebdomada, servabatur. Jejunia hæc appellaban- tur *superpositiones*, hoc est, jejunia addita, seu aucta, seu duplicata, quia, quin cibi quicquam fumeretur, omnino transgebantur. Erant e lege semel in mense; ac, per His- paniam, erat in id statutus sabbati dies, quemadmodum ex 26. canone perspicuum fit.

24. Eos ordinibus initiari vetat, qui baptismum extra proprias provincias susceperint, quia eorum vita non satis perfecta est.

25. His verbis effertur: *Omnis, qui attulerit litteras con- fessionis, sublato nomine confessoris, eo quod omnes sub hac no- minis gloria passim concutiant simplices, communicatoria ei dan- da sunt litteræ.* Mendoza, Garcias, Baronius, & P. Sirmon- dus hunc canonem de litteris, seu schedulis explicant, quas fideles, qui Christi nomen in persecutionibus confessi fue- rant, quique, hac de causa, *confessores* nuncupabantur, po- nitentibus dabant, ut facilius suorum hi peccatorum abso- lutionem, ad eorum confessorum commendationem, obti- nerent. Poenitentium aliqui, simplicitate quadam, & qui minus edocti essent, peccatorum suorum remissionem in ejusmodi schedulis reponebant, quin eas quidem Episcopis exhiberent. Abusum hunc Eliberitani Patres per hunc ca- nonem corrigunt, inquirunt Auctores hi.

Putat Alaspinaeus nec de poenitentibus, nec de eorum conciliatione, nec de confessorum schedulis, seu libellis, deque eorundem interpositione, seu commendatione hoc loco agi, sed de communionis Litteris, quæ fidelibus iter facientibus tribuebantur, quassque nonnulli in Hispaniis a confessoribus petere ceperant, ut in locis, ad quæ ituri erant, plura fierent, & melius exciperentur, quamvis, ex veteri consuetudine, hæ Litteræ solum ab Episcopis petendæ essent, quorum, quoad hanc rem, 25. canon auctoritatem restituit.

Alii demum afferunt, hoc in canone, de viatoribus agi qui ad copiosiores eleemosinas extorquendas, operam dabant, ut in communionis Litteris, quas iis Episcopi de more tribuebant, poneretur, eos Christi nomen in persecutionibus confessos esse. Quamobrem, ut nonnullorum, quos Confessoris nomen, ad concussiones super simplicibus exercendas, abufui concilium occurrat, mandat, ut quicumque iter inierint, in hunc finem, suorum Episcoporum communionis Litteras sumant, nec in iisdem notetur, eos Christum confessos esse.

26. Jejunium duplex, singulis sabbatis, servari jubet.

27. Pronuntiat Episcopum, seu quemvis e clero posse forem, aut filiam, dummodo virgo sit, & Deo consecrata, non autem extraneam feminam apud se detinere.

Canon hic non solum subsecutis conciliis exemplo fuit, dum Ecclesiasticis tam sæpe vetuerunt, ne alterius sexus personas apud se retinerent, sed ea quoque, in duplici, & ea quidem gravi, facti specie, supergressus, Ecclesiasticos non est passus nisi filias, aut sorores secum habere, easque tum solum, cum suam eadem virginitatem Deo consecrassent.

28. Prohibet Episcopos ab iis munera accipere, qui ad Eucharistiæ participationem admissi non sunt.

Super hujus canonis sensu, inter doctos viros, dissidium est. Contendunt alii, eum de oblationibus intelligendum esse, quas, postquam poenitentes, & catechumeni exierant, & proxime ante sanctorum Mysteriorum celebrationem, fideles edere consueverant; ut proinde canon Episcopum vetet ab eo, qui non communicat, oblationem recipere. Contra, Alaspinzus in primo suarum Animadversionum Libro, eos asserit, qui canonem hunc ita accipiunt, graviter hallucinari, quia, inquit, quod supererat ex oblationibus, quæ consecratæ non fuerant, in ecclesiasticos, & in pauperes distribuebatur: nec vero simile omnino fit, utrosque panibus azymis cibatos fuisse, cujusmodi panes erant, qui Eucharistiæ consecrationi inservire debebant. At Dugnetius asserere non veretur, hunc doctum virum aberrare & ipsum a vero, quandoquidem certum est, Christi Domini

ni corpus, antiquis temporibus, ex eo pane ipso consecratum fuisse, quem fideles, proxime antequam sanctorum Mysteriorum consecrationem Sacerdos perageret, offerebant, quod adeo clare, ac præcise, ut nihil magis, testantur S. Justinus, *Apolog. 2. pag. 97.* S. Irenæus, *lib. 4. c. 18. n. 1. 2. 4.* Tertullianus, *de Exhort. castit. c. 11.* S. Gregorius Nazianzenus, *Orat. 20. Tom. I. pag. 351.* Theodoretus, *lib. 4. Histor. Eccl. cap. 19. &c.* Harum oblationum reliquæ, propterea solum, quia ad altare a fidelibus eo animo allatæ fuerant, ut Christi Domini corpus evaderent, tam pretiosæ, sanctæque erant, ut ab iis tantum, qui communicare poterant, inter ecclesiasticos, & fideles comedi possent.

29. Recitari prohibet ad altare, oblationis tempore, energumeni nomen, eique facultatem tribui, ut in Ecclesia, dum sancta Mysteria celebrantur, sua manu deserviat.

Eliberitanum concilium haud novam consuetudinem statuit, vetans, ne energumenorum nomen in Sacrificio recitetur, eosque omni servitio in Ecclesia interdicens, quoniam apostolicorum quoque canonum septuagesimus eos durius habet, quos scilicet a communi fidelium prece, & a sanctorum Mysteriorum aspectu removet. Hi consistebant in catechumenorum, & poenitentium ordine; intererant, eorum instar, sacrarum Scripturarum lectioni; & Psalmorum cantui, & cum iis egredi jubebantur. In aliquibus tamen Ecclesiis alius mos obtinebat, quæ nempe communionem ipsis energumenis concedebant, ut ex Timothei Alexandrini, qui super hoc negotio interrogatus fuerat, responsione. *Concil. Tom. 2. pag. 1791.* & Arausicano concilio primo, ann. 441. &c. constat.

30. Eos, qui florente ætate, adulterium patnaverint, subdiaconos ordinari vetat, ne deinceps subreptitie ad altiorem gradum perveniant; commendatque, ut, qui ita initiati fuerint, deponantur.

31. Statuit, ut adolescentes, qui suscepto Baptismate, in impuritatis peccatum lapsi fuerint, ad communionem, perfecta poenitentia, initoque conjugio, recipiantur.

32. Mandat, ut, qui in lethalem culpam incidit, poenitentiam non a presbytero, sed ab Episcopo accipiat; ita nihilominus, ut, si morbus inciderit, ei presbyter, aut diaconus, siquidem Episcopus iusserit, communionem tribuat.

33. Episcopis, presbyteris, diaconis, omnibusque, & singulis clericis, qui reapse ministerio funguntur, generatim mandat, ut suis quisque uxoribus, clericaturæ alioquin honore privandi, abstineant. Ad illud usque tempus, nulla communis lex se prodiderat, quæ omnes promiscue clericos ad continentiam adigeret.

34. Cereos, interdiu, in cæmeteriis accendi vetat, quia, inquit canon hic, turbandi non sunt sanctorum spiritus; eosque abscindit ab Ecclesiæ communionem, qui ab hoc usu abstinere noluerint.

Huic canoni tribuuntur explicationes omnino tres. Prima, quam affert Garcias Loaisa, ejusmodi est; vetare concilium cereos, plena luce, in cæmeteriis accendi, ne sanctorum inquietentur animæ, ne, videlicet, perturbaretur spiritualis fidelium quies, qui in cæmeteriis orabant, & incommodo suberant e luminarium ingenti vi, quæ, interdiu, ibidem accendebantur. Explicationem alteram profert Baronius, qui per sanctorum spiritus intelligit mortuorum animas, non quasi turbari posset earundem quies ratione proprie dicta, sed metaphoricè tantum, prout nempe haud gratas habebant superstitiosas cæremonias quasdam, quas neophyti defunctorum tumulis adhibebant, ethnicorum consuetudinem imitati, qui ad suos mortuos honore afficiendos, ibidem, pleno die, magnum cereorum numerum accendebant, referente Suetonio in *Tiber. cap. 98.* vel etiam ad eos evocandos, turbandos, sollicitandos, quæ Plinii *lib. 28. cap. 2.* locutio est; per hunc ergo canonem, defunctorum fidelium animas, ethnicorum instar, honorandi, aut etiam evocandi superstitiosus usus proscribitur. Albaspinæi tertia explicatio est, qui putat, concilium prohibere super Martyrum sepulchris, quæ in cæmeteriis extruebantur, cereos accendi, ne turbentur eorumdem animæ, quas sub eorum aris consistere, quoad Deus ipsorum mortem ulcisceretur, olim vulgo

go obtinebat opinio. Quod si quis dixerit, non esse credibile Eliberitanos Patres in eam abiisse sententiam, ut crederent spiritus igne, & fumigationibus turbari posse, responderetur, opinionem hanc olim valde communem fuisse, eamque sane ab Eliberitano concilio adoptari potuisse, quandoquidem totius Africæ, Numidiæ, & Mauritanicæ concilium oppido definiit hæreticos rebaptizari oportere.

35. Canon foeminas vetat in cæmeteriis noctes transigere, quia sæpenumero, orandi specie, crimina clam perpetrabant.

36. Effertur ita; „ Picturas in Ecclesiis poni nolumus, ne id, ad quod cultus noster, nostræque adorationes referuntur, super parietibus pictum sit. “

Est hæc interdictio non de Sanctorum, sed de Dei solum imaginibus intelligenda, quas quidem posteriores imagines concilium prohibet, nolens figuris limitari Dei formam, qui ens est supra sensum positum, & matericæ prorsus expertus, atque ita quidem præberi Ethnicis, & Catechumenis credendi ansam, sibi fucum fieri, imponique, cum Deum, qui purus, putusque spiritus est, sibi met annuntiatum audiunt.

37. Ennergumenis, qui catechumeni sunt, baptismum in mortis articulo conferri sinit, eosque, siquidem fideles sint, communione privari non vult, dummodo publice lampades (in Ecclesia) non accendant; sin id facere animum obfirmaverint, eos a communione amoveri jubet.

38. Fideli, qui nec pœnitens, nec bigamus sit, licere pronuntiat, in necessitatis casu, catechumenum baptizare, in maritimo itinere, aut cum Ecclesia haud prope abest, ea conditione, ut, si superstes fuerit, sistatur Episcopo, per manuum impositionem perficiendus, hoc est, confirmationem ab eo suscepturus.

39. Ethnicis, si morbo correpti, sibi manus imponi petierint, annui vult, eosdemque Christianos, nempe, catechumenos fieri, modo tamen eorum vitæ ratio aliquid honestatis præferat.

Manuum igitur impositio, de qua in hoc canone sermo est, ea nimirum est, per quam ethnici in catechumenorum album referri consueverant. Non ait canon fore, ut iis ba-

ptissima tribuatur: quia non ponitur, eos versari in mortis articulo, & quia, secundum communem regulam, haud iis baptisma concedebatur, qui omnia, & singula non perfece- rant catechumenatus officia, qui duorum annorum spatium sibi vindicabat; etiam quoad eos, quorum recta; & inno- cens vita erat.

Albaspinæus, & P. Morinus hunc canonem de Confirma- tionis sacramento intelligendum esse contendunt, pro certo ponentes, ethnicos, de quibus ibidem sermo, jam Baptisma- te ablutos fuisse, supplendumque vocabulum *perfectos* ante *fieri Christianos*; at novum est, eos, qui Baptisma susceperant, *gentilium*, seu *infidelium*, seu ethnicorum nomine designatos fuisse, atque adeo novum magis, prorsusque inauditum est, dubitatum fuisse, an iis, qui Baptismi Sacramentum receperant, Confirmatio tribuenda esset: quoniam hæc duo Sacramento uno eodemque tempore conferebantur.

40. Prædiorum proprietarios vetat, id suis conductoribus, seu receptoribus computare, quod pro idolis dederint, indicta excommunicationis poena ad annos quinque.

41. Fideles hortatur, ut suis in domibus nullum, quoad fieri poterit, idolum tolerant, ac si fuorum captivorum, quibus idola sustulerint, vim reformidant, ipsi se saltem ab idololatria puros, & integros servent.

Ut hic canon intelligatur; animadvertendum est, captivos tum numero quidem plures, maximaque ex parte idololatrias extitisse, & Magistratus iis præsto fuisse.

42. Mandat, ut, qui suscipiendæ fidei causa se sistunt, si bonis moribus sint, ad Baptismi gratiam, intra biennium, recipiantur, nisi morbus, aut precum, quas iidem fuderint, fervor impulerit, ut citius iis subsidium feratur.

43. Pravam consuetudinem corrigi vult, quæ alicubi per Hispanias irrepserat, ut festum Pentecostes, die quadragesimo post Pascha celebraretur, mandatque, ut, e sacræ Scripturæ auctoritate, festum hoc peragatur die quinquagesimo: qui secus egerit, tamquam novam hæresin inducens notetur.

Erat olim admodum in more positum, ut super his præcipuis cæremoniis error hæresis haberetur, ut constat ex E-  
pipha-

phanio, *Hæres.* 50. p. 419. tom. 1. ex Philastrio, *Lib. de heres.* p. 708. Tom. V. *Biblioth. Part.* aliisque compluribus, si Hæreticis Quartadecimanos adnumerant, eos nempe, si Pascha luna quartadecima cum Judæis celebrant, quamvis non nisi super disciplinæ capite errarent.

44. Fœminam, quæ publice prostituta fuit, ac deinceps repit, si christianam fidem amplecti velit, haud ægre recipi vult.

45. Catechuzæno Baptisma conferri vult, etsi longissimum, & ut habet canon, infinitum tempus transfegerit, quin ad Ecclesiam veniret, hoc est, ad idololatriam redierit, modo eum Christianum, scilicet, catechumenum fuisse aliquis Ecclesiasticorum, aliive nonnulli testentur: quia in veteri homine peccasse videtur.

Canon hic intelligi omnino nequit, nisi accipiatur de catechuzæno, qui prorsus catechuzænotus exercitationes deseruerit, ut ad idololatriam regrederetur, quique periculoso morbo correptus, Baptismum petierit, ac deinde, ante presbyteri adventum, vocis usum amiserit. Ei concilium, in eo necessitatis casu, Baptisma conferri vult, ex ecclesiastici, simpliciumve aliquorum fidelium testimonio, per quod certum fiat, eum aliquando catechumenum fuisse. Indulgentia cum eo concilium utitur, veteris disciplinæ severitatem temperans, quæ Christianos apostatas, vel in mortis articulo, absolvi prohibebat; ob eam causam, subdit concilium, quia catechuzænus hic apostata peccasse videtur in veteri homine, nimirum in Adam, ignorantia peccato quodam, atque ethnicorum instar, qui baptizati non fuerunt; quod proinde multo levius est, quam fidelium peccatum, qui post susceptum Baptisma ad idololatriam rediissent. Catechuzæni quidem *Christiani*, baptizati autem *Fidelis* nomen tribuitur. Occurrit distinctio hæc apud Sanctum Augustinum, *Tract.* 44. *in Joann.* cap. 9. Ita sane canonem hunc Albaspinæus in suis super Eliberitano concilio Adnotationibus explicat.

46. Statuit, ut fidelis, si per longum temporis spatium ad Ecclesiam non venerit, redeatque, quin in idololatriam lapsus fuerit, ad communionem post annos decem suscipiatur.

47. Mandat, ut, si fidelis, qui legitimam conjugem habens adulteria plura commisit, in morbum inciderit, morti-proximus conveniatur; ac si se ad bonam frugem rediturum promiserit, ei communicatio tribuatur; at si, postquam convalescerit, in suum peccatum reciderit, eidem non amplius ea concedatur.

48. Pecuniæ, dum Baptisma suscipitur, in sacro fonte ponendæ consuetudinem reformat, ne videatur id Episcopus vendere, quod ipse gratis accepit, clericosque, & Episcopum ab eorum lavandis pedibus, qui Baptisma suscipiunt, deinceps abstinere vult; id enim moris obtinebat in pluribus Occidentis locis, ut Mediolani, & in Galliis, at Romæ non item. In nonnullis quidem manuscriptis codicibus legitur: *Neque eorum pedes lavandi sunt a sacerdotibus, sed clericis*; at non facile mutanda est impressorum codicum lectio; nullusque non subest credendi locus, Hispanicam Ecclesiam Romanæ ritibus maximopere addictam, ut hac etiam in re ad eam se conformaret, baptizatorum pedes lavandi consuetudinem, quæ Romæ non vigeat, per hunc canonem, reformare voluisse. In Africa, qui in Paschatis vigilia baptizandi erant, majoris hebdomadæ feria quinta sese abluebant, ut indecentiam vitarent, quæ locum habuisset, si ad sacrum fontem, prædore obductum corpus, quem per Quadragesimalem abstinentiam contraxerant, attulissent. Porro munus aliquod ei tribuendi, a quo Baptisma suscipiebatur, consuetudo subsistebat adhuc S. Gregorii Nazianzeni tempore, qui etiam dapes Episcopo, iisque, qui in Baptismatis administratione ei præsto fuerant, tributas fuisse memoriæ prodit. *Gregor. Nazianz. Orat. 40. p. 655. tom. 1. Ambros. lib. 3. de Sacram. cap. 1. p. 362. tom. 2. Mabill. in Missalib. Goth. & Gall. vet. Aug. Epist. 54. ad Januar. cap. 7. part. 127. tom. 2.*

49. Prohibet, excommunicationis indicta poena, ne fideles, qui prædia possident, eorum fructus a Judæis benedicti patiantur, quasi vero presbyterorum benedictionem inutilem reddere vellent. Ostendit canon hic, agrorum fructus benedicendi consuetudinem jam in Ecclesia viguisse.

50. Eadem



50. Eadem imposita anathematis poena , clericos , & fide-  
tam Judæis comedere vetat.

51. Fideles , e quacunque demum hæresi venerint , pro-  
bet in Clerum recipi ; statuitque , ut si quis ex iis ininitatus  
venit , deponatur.

52. Anathema in eos pronuntiat , qui famulos libellos in  
ecclesia ponere , comperti fuerint.

53. Excommunicatum non vult ab alio , quam ab Episco-  
po , qui eum excommunicavit , recipi posse , prohibetque ,  
ne quis alius Episcopus eum , sine Episcopi , cui subest , con-  
sensu , ad communionem suscipiat , secus , rationem suis  
confatribus , non sine depositionis periculo , redditurus.

54. Confanguineos , qui sponsalium fidem adulterant , a  
communionem , ad triennium , abscindit , nisi sponsus , aut  
sponsa in gravi culpa versentur.

Evincit canon hic , jam tum sponsalia ante matrimonium ce-  
lebrandi consuetudinem obtinuisse , Ecclesiæque id juris fu-  
isse , ut eos puniret , qui , absque legitima causa , matri-  
monii promissa revocassent.

55. Falsorum deorum sacerdotes , qui solum coronam ge-  
staverint , quin idolis sacrificarent , aut ad servitii iisdem ex-  
hibiti impensas conferrent , ad communionem , duobus ela-  
pis annis , recipi vult.

Ex Tertulliano , *Lib. de Corona Militis cap. 10. part. 117.*  
constat , coronas non modo a falsorum numinum ministris ge-  
statas , verum etiam super aris , superque victimis positas  
fuisse.

55. Duumviros , per magistratus annum , Ecclesiæ adi-  
tu prohibet.

*Duumviri* nomen commune erat magistratibus duobus ,  
qui idem munus conjunctim obibant , erantque propemo-  
dum in provinciæ urbibus , quod in urbe Roma consules  
erant. His concilii Patres interdicut Ecclesiæ aditum ,  
quoad officio fungerentur : quia fere non nisi per turpes de-  
missiones , indignasque assentationes eo perveniebant. Præ-  
terea fieri ægre poterat , ut ne plura in obeundo munere  
contra justitiam patrarent , leges , ususque Evangelio re-  
pugnan-

pugnantes secuti: denique propè ineluctabili necessitati suberant, ut populo spectacula exhiberent, ethnicarumque cæremoniarum participes fierent.

57. Prohibet, ne foeminæ, communionem alioquin privandæ per annos tres, ad sæcularis, hoc est, ethnicæ pompæ ornamentum suas vestes commodent.

58. Mandat, ut ubique, potissimum vero quo in loco prima Episcopatus cathedra instituta est, qui communionis Litteras afferunt, recte, necne, omnia se habeant, interrogentur.

Communionis Litteræ, quæ etiam *commendatitiæ Litteræ* nuncupabantur, in Ecclesia institutæ jam erant, S. Pauli tempore, ut constat ex ejus secunda ad Corinthios Epistola, in cujus Capite III. leguntur hæc: *Numquid egemus, sicut quidam, commendatitiis Epistolis?* His Litteris ea vis inerat, ut impedirent, ne impostores, infideles, aut ex Christianis ipsis erronei, justoque anathemate perculsi homines ad sanctorum Mysteriorum participationem, ad communem mensam, & ad convictus suavitates reciperentur. Id etiam commodi eadem pariebant, ut pastores maxime dissitos mutuo conjungerent, eosque de statu Ecclesiarum cujusque provinciæ certiores facerent.

59. E duabus partibus constat. Prima generatim afficit Christianos omnes, seu fideles, seu catechumenos, præcipitque, ut, si quis inter eos in ethnicorum capitulum, sacrificia spectaturus, consoenderit, idololatriæ reus, æque atque ethnicus, qui sacrificium obtulit, censetur, licet ipse nequaquam obtulerit. Pars altera annorum decem poenitentiam ob hanc culpam imponit, si e fidelium numero sit, qui in eandem incidit; qua peracta poenitentia, eum in communionem restitui vult.

60. Eos, qui in idolis perfringendis, occisi fuerint, in Martyrum album referri vetat.

Canon hic de iis intelligi debet, qui in locis, quorum ipsi non sunt Domini, aut quin publica auctoritate muniti sint, idola confringunt. Ratio, quam in id assert, ea est, quod hæc violentiæ species ab Evangelio non firmatur, quod-

Idque Apostoli nihil tale fecisse leguntur. Sane, ex humanis canonis mente, Mensurius, Carthaginis Episcopus, eos nunquam Martyres honore affici noluit, qui, in Diocletiani persecutione, ultro ipsi se stiterant, ut declararent, penes se sacros codices esse, & mori maluerant, quam eos tradere. Et canon hic ipse non eos spectat, qui jam capti, & ad iudicem ducti idola subvertebant, frangebantque, ad quæ colenda compellebantur; ac temere dicitur sancta Ecclesia virgo, quæ an. 303. aut 304. in Hispania martyrium subiit, huic sanctioni occasionem præbuisse, quia ad idolum perducta, pede illud impetiit, & in iudicis frontem expuit, referente Prudentio, in *Hymno de Martyrio sanctæ Ecclesiæ* apud Ruinartium, in libro, cui titulus: *Acta Martyrum sincera*, pag. 453.

(2) 62. Aurigam circi, pantomimum, aut histrionem, si fidem amplecti voluerint, suæ primum arti, sine ulla ad eam redeundi spe, nuntium remittere vult; tum vero recipi: si recepti hanc interdictionem violaverint, ex Ecclesia ejici.

(1) 61. Eum, qui defunctæ conjugis sororem ducit, a communione per annos quinque rescissum vult, nisi morbi necessitas adigat, ut ea citius concedatur.

Ex S. Basilio perspicuum fit, ejusmodi matrimonium semper in Cæsarensi Ecclesia vetitum fuisse. *Ep. 160. ad Diodor. pag. 243. tom. 3.*

63. Statuit, ut, si foemina, ex adulterio ventrem gerens, periciat, ut ejus fructus dispereat, ei, vel ad vitæ finem, communicatio ob duplex crimen negetur.

64. Eadem severitate cum iis agit, qui in adulterio ad mortem usque vixerunt, at iis, quæ sua, priusquam in mortem incidant, peccata deserunt, communionem, post poenitentiam annorum decem, concedit.

65. Communione, in ipso mortis articulo, clericum privat, qui conjugem in adulterium lapsam sciens, statim a se non repellit; ne ejus crimen clericus per tolerantiam probare videatur.

66. Eum

66. Eum , qui conjugis filiam , vel , ex aliis , neptem , qui incestus est , duxerit , vetat , vel in fine , communionem recipere.

67. Indicta communionis privatione , sceminis , seu fidelibus , seu catechumenis interdicit , ne histriones , aut theatrales actores mercede conductos habeant.

68. Catechumenam , quæ foetui per adulterium concepto spiritum intercluserit , Baptismum in morte non suscepturam pronuntiat.

69. Mandat , ut qui , quæve semel tantum in adulterium incidit , annorum quinque poenitentiae subdantur , nisi extrema morbi vis citius conciliationem postulet.

70. Virum , si , eo consentiente , conjux adulterium patriverit , communionem , vel in morte , privandum ; at , si eam repudiaverit , post annorum decem poenitentiam , recipiendum declarat.

71. Eos , etiam morti proximos communionem privat , qui pueris abutuntur.

72. Statuit , ut vidua , si ei nupserit , quocum peccavit , ad communionem , post poenitentiae annos quinque , admittatur ; quod si eum deserat , ut alteri nubat , conciliationem ne in morte quidem obtineat ; is autem , cui ea nubit , si e fidelium numero sit , per annos decem poenitentiae subdatur.

73. Mandat , ut , si fidelis , cum se denunciatores reddiderit , in causa fuit , ut quispiam proscriberetur , aut morte plecteretur , communionem , vel ad mortem , privetur ; at si levior causa est , eam post annos quinque suscipiat.

74. Falsum testem , pro criminis gravitate , super quo falsum testimonium reddidit , puniri vult ; quod si crimen , haud morte dignum est , isque probat se non sine repugnantia testimonium reddidisse , diuque , quin vellet quicquam dicere , cunctatum esse , ei duorum tantum annorum poenitentiam imponi ; at , si minus probet , coram clero , se adactum fuisse , ut illud falsum testimonium redderet , per annos quinque , poenitentiae subiectum vult.

75. Eum , vel morti proximum , communionem privat ,  
qui

Episcopum, presbyterum, aut diaconum falsi criminis infauerit.

76. Mandat, ut diaconus, si criminis morte puniendus se initiari passus fuerit, poenitentiae subdatur per annos tres, si ex ejus propria confessione crimen innotuerit, sine alterius testimonio, per annos quinque; & his quidem lapsis, ad laicam communionem recipiatur.

77. Oportere ait, ut si diaconus populum regens, aliquos catechumenos, sine Episcopo, & sine presbytero, baptizaverit, eos Episcopus per suam benedictionem perficiat, hoc est, confirmet; ita nihilominus, ut qui ex iis prius occubuerint, pro sua ipsorum fide salutem obtineant.

Ex hoc canone perspicuum fit diaconos extitisse, qui curata beneficia, seu parochias administrabant; quod etiam evincitur ex Carthaginensis concilii Epistola ad Felicem presbyterum, populumque Legionensem, & Asturicensem, ad Lehim diaconum, populumque Emeritensem missa; ex Antiocheni concilii canone 1. ex Toletani IV. concilii can. 27. & ex Tarraconensis concilii, ann. 522. habiti can. 7. Cardinalium-diaconorum tituli, seu Ecclesiae, origine quidem, nihil erant aliud, quam parochiae, quarum iis ita conceditum regimen erat; atque hujus veteris consuetudinis, in apostolicorum canonum 29. vestigia cernuntur. Canon hic id etiam nos docet, creditum fuisse Baptismum ad salutem sufficere, quin absolute necessarium esset, Christifidelium „vel perfici per Episcopi benedictionem,„ per Confirmationem scilicet, quam SS. PP. *perfectionem* appellant: quia per eam perfecti Christiani reddimur, imposita Baptismal gratiae veluti postrema manu, vel Eucharistiam sumere, quae iis tantum, qui confirmati erant, concedebatur.

78. Homini conjugato, qui adulterium cum Judaea, vel cum Ethnica perpetravit, poenitentiam imponit annorum trium, si suum ipse crimen fatetur, & annorum quinque, si de eo per alterius delationem convictus est.

79. Statuit, ut fidelis, qui tesseris pecunia luserit, excommunicetur, si vero se corrigat, conciliari post annum possit.

Præter pericula, cum aleis fere conjuncta, creditur idololatriæ genus aliquod tesserarum ludo admixtum fuisse. Deorum imagines, qui ab Ethnicis colebantur, iis erant numeri loco, & ad jactæ tesserae successum ea falsa numina invocabantur.

80. Vetat, ne liberti ordinentur, quorum domini, seu patroni in sæculo sunt, ethnici scilicet, quia hujusmodi liberti semper in quadam servitute; quoad eos remanentes, a quibus libertate donati fuerant, censebantur irregulares: propterea quod eorum dominis id juris erat, ut servitia indigna sacerdotii amplitudine, & sanctitate ab iisdem exigerent.

81. Fidelium conjuges prohibet ad laicos scribere suo ipsarum nomine, vel ab iis Litteras, earumdem nomine tantum inscriptas, accipere.

Intelligit Albaspinæus canonem hunc de commendationis, seu communionis Litteris, quas nonnulli, ad hospitalitatem in itineribus obtinendam, a clericorum uxoribus extorquebant. Ea est scilicet concilio mens, ut hunc abusum proscribat, vetando clericorum conjugibus hujusmodi Litteras, seu scribere, seu accipere.

Ejusmodi sunt Eliberitani concilii canones, omnium antiquissimi, qui ad nos usque venerunt. Osius, qui ad eos edendos contulerat, in concilio Sardicensi, ann. 347. vicesimum primum laudavit, eumque fundamento esse voluit obligationi, Episcopis ibidem impositæ, ut in suis quisque dioecesibus residerent; ac proinde suis ab Ecclesiis, præterquam in peculiaris necessitatis casu, per tres deinceps dominicos dies abesse non possent. Quia porro Eliberitani concilii canones plures intellectu difficiles sunt, doctorum virorum non pauci ad eos illustrandos animum applicuerunt, inter alios, Binius, Cabassutius, Albaspinæus, & Cardinalis de Aguirre; Duguetius, in ecclesiasticarum Collationum suarum tomo primo, Garcias, & Dominus Fernand de Mendoza, ex Hispaniarum dominis; qui quidem hujus etiam concilii adversus eos, qui errores eidem imputabant, defensionem suscepit, suamque Opus ad Clementem VIII. Pontificem Maximum misit. Impressum fuit Opus hoc,

ann.

1594. *in-folio*, Matriti, seu, Mantuæ Carpetanorum, & Lugduni, ann. 1665. *in-folio*, cum Notis Garcizæ, Alpinzi, Coriolani, & Emmanuelis Gonzalez, professoris manticensis, qui ad hanc posteriorem editionem studium, operam contulit. Adnotationes Mendozæ, Bini, & Alpinzi occurrunt in tomo primo Conciliorum Labbæi, ad Iberici concilii calcem. Leguntur ibidem præterea canones undecim huic eidem concilio adscripti, quorum alii Ibericæ concilii sunt, ut undecimus, alii ad recentiora concilia pertinent, ut sextus, qui præcipit, ut mulier, quæ fornicationis causa virum occiderit, in monasterium secedat, penitentiam ibidem actura.

*Concilium Carthagenense, ann. 311.*

Habitu fuit concilium hoc, ut Carthagini daretur Episcopus; electus in eo Cæcilianus, qui Mensurio successit. *Salutius, in Collect.*

*Concilium Carthagenense, ann. 311.*

Conciliabulum fuit, quod Episcopi septuaginta Donatistæ consularunt, qui Cæcilianum, Carthaginis Episcopum, & quidem absentem, quasi traditor fuisset, deposuerunt, in ejusque locum Majorinum, præpotentis sæminæ, cui Lucillæ nomen, machinationibus, & existimatione, intruserunt. *Optatus, lib. 1. Aug. in Breviculo Collat. cap. 14. Et in Epistol. 162. Et in Lib. ad Donatist. post Collationem, cap. 3. Reg. Lab. & Hard. Tom. I.*

*Concilium Carthagenense, ann. 312.*

In hoc concilio absolutus, & restitutus Cæcilianus fuit. *Hard. Tom. I.*

*Concilium Romanum, ann. 313.*

Cum Donatistæ Cæcilianum, offusis ejus nomini calumniis pluribus, Constantino Imperatori in visum reddere conati essent, Papa Melchisedes concilium coegit in urbe Roma, in quo Cæcilianus plene, cumulateque purgatus fuit, Donatusque damnatus. *Optatus, lib. 1. contra Parmen. Baronius, ad ann. 313. n. 17. Reg. Lab. Et Hard. Tom. I.*  
*Richard Concil. Tom. I. O Are-*

*Arelatense, in Provincia, Concilium I. ann. 314.*

Conquerentibus Donatistis causam suam in Romano concilio male iudicatam fuisse, Constantinus Imperator aliud indixit in urbe Arelate, ad Kalendas Augusti an. 314. Concilio is dies initium dedit. Papa S. Silvester suos ad illud legatos misit; adfueruntque omnium regionum Episcopi, ad quas Constantini imperium protendebatur, Galliarum, Africae, Italiae, Siciliae, Sardiniae, Hispaniae, & Angliae. Haud eorum plures tamen, quam triginta sex agnoscuntur; quod iudicandi locum praebet, in subscriptionibus lacunas esse. Abbas Cuminius, qui septimo, & Ado, qui nono saeculo vivebant, hoc in concilio sexcentos ipsos Episcopos numerant. Marinus Arelatensis in synodica concilii Epistola nominatur omnium primus, crediturque ei praefuisse. Nihil nobis ejus actorum superest; id unum, ad ea quod attinet, in comperto est, Caecilianum, Carthaginensem Episcopum, cum ejus negotium multo, quam Romae diligentius hoc in concilio discussum esset, innocentem declaratum fuisse. Diiudicata Caeciliani causa, hujus concilii Episcopi constitutiones viginti duas ediderunt.

Prima Paschatis festum, uno eodemque die, per universum terrarum orbem servari jubet, & hunc sane diem a Papa, de more, significandum, missis ad omnes Litteris, ad omnes scilicet Occidentis Episcopos; quoad eos enim, qui Orientis ecclesias administrabant, mos obtinebat, ut, quo die Pascha celebrare deberent, iis Alexandrinus Episcopus indicaret.

2. Ecclesiae Ministri imponit, ut in locis resideant, ad quae ordinati fuere.

Obligatio, cui clerici subsunt, ut Ecclesiae addicti remaneant in ea, in qua ordinationem susceperunt, apostolicorum canonum decimo secundo, & decimo tertio nititur, qui non minus, quam Arelatensis concilii secundus, & vicesimus primus, quoad caput hoc, ad severitatem expressi sunt. Nicenum quoque concilium super hac re veteres Ecclesiae regulas renovavit, in canone decimo sexto, imposita clericis con-



anumacibus excommunicationis pœna, qui suas ad Ecclesiam regredi recusarent. Concilia Antiochenum, Chalcedonense, Carthaginense, & alia prorsus innumera idem sanxerunt; & id quidem quanti momenti sit, satis probat confirmatio hæc. Quæcunque tamen clericos obligatio devinciat, et Ecclesie additi in ea permaneant, legitimæ rationes subesse possunt, quibus ab hac communi lege eximantur; cujus rei non unum nobis antiquitas exemplum suppeditat. Ita quidem S. Presbyterum Numidicum, S. Cyprianus Carthaginensi clero associavit, ad quem antea non pertinebat. Ita etiam S. Ambrosius S. Paulinum suo clero addidit, tametsi Barcinone ordinatus fuisset, nec Mediolani degeret. At hæc sunt communis legis exceptiones quædam, quæ raræ sint, oportet, nitanturque non ministrorum, loci mutandi facultatem petentium inconstantia, ambitione, cupiditate, sed germana indigentia, & necessitate, vel saltem utilitate, & majore bono Ecclesiarum, ad quas mittuntur.

3. Abscindit a communione milites, qui arma deserunt, pacis tempore: *De his, qui arma projiciunt in pace, placuit, abstinere eos a communione.*

Sirius, in hujus concilii editione, se in quodam veteri manuscripto codice legisse notat, *in bello, pro, in pace; & Yvo Carnutensis, qui eundem canonem refert, in alio exemplari legerat, in prælio.* Ex hac sane lectione, facile admodum intelligitur allatus canon; ut nempe significet, concilii Patres in ignavos desertores anathema pronuntiare, qui arma deserunt, belli, aut prælii tempore. P. Sirmondus in suis super Arelatenfi concilio posthumis Adnotationibus, contendit verba hæc, arma projiciunt, idem significare, ac *arma conjiciunt*, accipitque hunc canonem de homicidis, qui suos peculiare adversarios, rebus ad omnem pacem compositis, aggrediuntur; coacta videtur ejusmodi significatio. De Ecclesie pace canonem hunc intelligit Albaspinus, & in hanc notionem explicat: „ ut nempe excommunicentur milites, qui arma deserunt, dum Ecclesia pace fruitur, „ videlicet, qui militiam derelinquunt, & servitio se abdicant: quia rationes, quæ bellicam artem sub-

ethnicis Principibus adeo periculosam reddebant, non amplius sub Christiano imperatore subsistebant, cujusmodi Constantinus erat, qui nuper Ecclesie pacem attulerat; & quia timendum etiam erat, ne, si forte Christiani milites ejus servitium deseruissent, id, quam hic Princeps testabatur, de religione sollicitudinem, studiumque remitteret.

4. & 5. Communione fideles privat, qui currus in circo duxerint, perinde ac theatrales homines, quoad in his professionibus persistiterint.

Horum canonum primus eos, qui equos, & currus in circo ducunt, *agitatores* appellat; iidemque sunt, quos Eliberitanum concilium *aurigas* nuncupat. Qui porro in hoc quinto canone *theatrici* dicuntur, omnino sunt, quicumque theatrum conscendebant, quique scenici, mimi, histriones, pantomimi vocabantur. Perspicitur ex his duobus canonibus, aliisque similibus bene multis, eos omnes, qui id profitentur, ut populum per spectacula oblectent, semper tamquam communionem fidelium indignos spectatos fuisse, Ecclesiamque semper interdixisse, ne quis e fidelibus ad spectacula, quæcunque tandem essent, accederet. Horum erant apud Græcos, & Romanos genera quatuor; nempe, circus, arena, seu amphitheatrum, theatrum, seu orchestra, stadium, seu xyftus. Conspiciebantur in circo equorum cursus, qui quaterni e regione ad currus singulos juncti erant. In amphitheatro, gladiatorum, qui se invicem interimebant, aut hominum cum feris, aut quarundem mutua ferarum certamina spectabantur. Theatrum non tragœdiis tantum, & histrionalibus recitationibus addictum erat, sed choreis quoque, saltationibus, vocumque, & instrumentorum concentibus exhibendis; agebantur ibidem mutæ, omnisque gesticulationis comœdiæ; in eodemque nonnunquam circumforanei propolæ, circulatorum, & funambuli conspiciebantur. Cursus, luctæ, & spiculi exercitationes sibi stadium vindicabant. Hæc generum quatuor spectacula sunt, quæ semper Ecclesia fidelibus interdixit.

De iis Tertullianus in sua pro Christianis Apologiae Cap. 38. & in aliis suorum Operum Scriptis pluribus verba facit.

ut. Eos igitur omnes, qui populi spectaculis detinendi  
 tem profitentur, a communione segregant Arelatenfis con-  
 cilio Patres; ac super hoc sane capite, adeo constans, &  
 communis erat Ecclesie mos, ut hoc S. Augustinus in Li-  
 ro de Fide, & Operibus ad eos ab errore revocandos utar-  
 ur, qui petentem quemlibet ad Baptisma suscipiendum pu-  
 abant, quin expenderetur, aliis, nec ne, quam inchoatae  
 fidei preparationibus instructus accederet: *Quasi nescio, in-*  
*quit. ubi peregrinentur, quando meretrices, & histriones, &*  
*quidam alii publicae turpitudinis professores, nisi solutis, aut dis-*  
*ruptis talibus vinculis, ad Christiana Sacramenta non permitt-*  
*untur accedere, cap. 18. n. 33.*

Satis id esset ad probandum, semper Ecclesiam spectacula  
 fidelibus interdixisse: quoniam, si impuri, & ab Ecclesiae  
 communione rescissi sunt, qui ea exhibent, ii etiam, qui iisdem  
 interfunt, suaeque praesentia auctoritatem addunt, rei non esse  
 nos possunt, secundum illud Apostoli oraculum, „ consen-  
 „ tientes male agentium poena dignos esse „ (*ad Rom. i. v.*  
*32.*), & S. Cypriani effatum aliud (*de Spectacul. part. 340.*)  
 „ sua id praesentia neminem firmare posse, quod tamquam  
 „ injustum damnare debet „: *Prohibuit spectari, quod prohi-*  
*bet geri.* Haec ipsa erat Tertulliani contra infideles ratio-  
 cinatio, qui Christianorum de vitandis spectaculis sollicitu-  
 dinem, tamquam superstitiosam timiditatem spectabant:  
*Ipsi auctores, & administratores spectaculorum, inquit, quadri-*  
*garios, scenicos, xystricos, arenarios illos amentissimos . . . dam-*  
*nant ignominia, arcetes curia, rostris, senatu, equite, caeteris-*  
*que honoribus omnibus, simul ac ornamentis quibusdam. Quan-*  
*tu perveritas! Amant, quos multant . . . artem magnificant,*  
*artificem notant (De Spectacul. cap. 22.)*

6. Iis manus imponi vult, qui aegrotantes, fidem am-  
 plecti, nempe, catechumeni fieri volunt, quin expectetur,  
 dum convalescant, ut ipsi manuum impositionem susceptu-  
 ri ad Ecclesiam veniant, aut in mortis periculo versentur.

7. Mandat, ut fideles, qui ad publica munia, ad regimi-  
 na quoque ipsa evecti fuerint, a Dioecesano, cui subsunt  
 Episcopo Litteras sumant, quarum ope se in Catholicæ Ec-

clesiæ communionem esse palam faciant; & loci Episcopus, in quo munus obibunt, eorum curam suscipiat, eosdemque, si quid peccaverint, a communionem separare possit.

Ad hunc canonem, qui maxima, si quis alius, animadversione dignus est, intelligendum, reputetur, oportet, Christianos, qui ab una ad aliam provinciam migrabant, ad fidelium societatem, aut sacramentorum participationem recipi non potuisse, quin Episcopi loci, ubi noti erant, communionis Litteras afferrent; & quia provinciarum rectores ex alia fere, quam cui præficiantur, regione erant, vetat proinde concilium, ne sine ejusmodi Litteris munus obeant, præcipitque eodem tempore, locorum Episcopis, ubi residerent, ut eorum agendi rationi invigilent, ipsosque ab Ecclesiæ communionem segregent, siquidem in errata, quæ hanc poenam mereantur, inciderint. Canon hic, quamcunque tandem severitatem præferat, quædam est severioris usus mitigatio, quo Ecclesia omnes magistratus, quoad in officio perstitissent, a sanctorum Mysteriorum participationem, generatim arcebat, quemadmodum ex quinquagesimo sexto Eliberitani concilii canone evincitur.

Hujus disciplinæ rationes erant; 1. aversio, qua Ecclesia ab Imperii splendidis muneribus, & dignitatibus abhorrebat; 2. amor, studiumque, quo ipsa obscuram, humilem, tranquillamque vitam prosequeretur; 3. abjecta, honestoque hominem indigna adjuncta, quæ fere semper adhiberi necesse erat, ut ad dignitates, & magistratus perveniretur; 4. propemodum inevitabilis injustitias in iis committendi necessitas, dum leges, ususque servantur, qui cum Evangelii regulis pugnant; 5. in iisdem periculum, ne magistratus profanorum sacrificiorum participes fierent, quæ scilicet eorum curæ demandata erant, & ad quæ servanda suos eos status ipse adigebat; 6. obligatio, cui suberant, ut populo spectacula darent, quæ Ecclesia damnabat, quæque morum innocentiam adversabantur. Nec prope magis sibi temperare poterant magistratus, quin coronas in publicis cæremoniis deferrent, ut vetus auctor, nomine Claudius Saturninus, ostenderat in quodam de Coronis Tractatu, quem laudat

Ter-

attilianus in sui, *de Corona Militis*, Libri cap. 7. is aunos mos minime placebat Ecclesiæ, seu quia idololatriam colebat, seu quia videbatur Christianæ humilitati contrarius.

Magistratibus tamen, omnibusque, qui aliquam Imperii dignitatem possidebant, observantiam Ecclesiæ semper exhibuit, eos quoque ad sua sanctiora Mysteria suscipiens, qui ab omnibus sæculi fordibus se puros servabant, suaque auctoritate non nisi ad pacem procurandam, fovendamque utebantur. Innocentius I. in sua ad Exuperium Epistola nos certos facit, hanc ipsam veterum omnium Episcoporum sententiam fuisse; ac prorsus immerito Tertullianus, in suo *de Idololatria*, Libro contendit, sua magistratus auctoritate in reos tuta conscientia uti non posse, aut ullum edictum ad rectum regiminis ordinem ferre, aut ipsa sui muneris insignia sumere, videlicet, eo quidem tempore, fasces, & purpam; prætexens, Christum Dominum purpura indutum non incessisse, nec sibi fasces, & secures Romanas præferri voluisse.

8. Mandat, quoad Africanos, qui hæreticos rebaptizare consueverant, ut, si quis hæresin deseruerit, & ad Ecclesiam redierit, super Symbolo interrogetur, ac siquidem innotuerit, eum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizatum fuisse, eidem solum manus imponantur, ut accipiat Spiritum Sanctum; at, si interrogatus, Trinitatem professus non fuerit, iterum baptizetur.

Ut canon hic in bono lumine collocetur, sciendum, quinam hæreticorum fuerint, qui Baptisma iterarent; quinam fuerint, qui ejus invocationem, precemque mutarent; quæ manuum impositionis origo sit; quid manuum impositio significet, qua Ecclesiæ hæreticos conciliabat.

Novatiani, Donatistæ, & Ariani rebaptizabant eos, qui jam in Catholica Ecclesia spiritalem nativitatem susceperant. Eunomiani, quorum erat inter Arianos cæteros insignis impietas, non Catholicos tantum, verum etiam Arianos, qui ad eorum partes abiissent, iterum baptizabant; & Luciferianorum nonnulli, certe, saltem Hilarius diaconus, e sectæ

signiferis unus, Arianorum hostis acerrimus, contendebar horum hæresi infectos non nisi per secundum Baptisma accipi posse; quam ob rem hominem hunc S. Hieronymus Dialogo contra Luciferianos *novum Univerſi Deucalion* appellat.

Hæretici, qui Baptismatis invocationem, & precem martirum, Paulianistæ, Photiniani, Montanistarum pars, Eunnomiani sunt.

Manuum impositio a Judæis ad Christianos devenit, & veteri Testamento ad novum migravit. Sane Deus (N<sup>um.</sup> cap. 27. vers. 19. 20.) Mosi mandat, ut Josue sibi sufficiat, eique suam potestatem, suamque auctoritatem per manuum impositionem impertiatur. Ad exemplar hoc Apostoli discipulorum primis suæ potestatis partem tribuerunt: *Orantes imposuerunt eis manus*; id imitati prophetæ, & doctores, qui Antiochiæ erant, Dei jussu, Paulum, & Barnabam apostolatus sollicitudinibus consociarunt, & S. Paulus Timotheum sacerdotii gratia cumulavit. Judæi, tum quoque manus imponebant; cum alicui pristinam valetudinem per miraculum restituere, vel ei benedicere, vel Dei subsidium in eundem trahere volebant. Id etiam erat, apud Judæos, in more positum, ut testes, qui contra reum deposuerant, & ad quorum depositionem is ad mortem damnatus erat, manus super ejusdem miseri hominis capite ponerent, ut e Susannæ Historia (Daniel. cap. 13. vers. 34. 40.) perspicuum sit. Non transit ad Christianos ejusmodi consuetudo; hujusque funestæ manuum impositionis loco, quam apud Judæos mors sequebatur, in Ecclesia, primis temporibus, vigeat salutaris manuum impositio, in *penitentiam* nuncupata, quæ peccatorem ad penitentiae exercitationes ducebat, quæ ad justitiam cum vita eidem reddendam instituta erant, quamque semper precatio comitabatur.

Hæretici ergo per manuum impositionem conciliabantur Ecclesiae; atque ut palam sit, quid esset hæc manuum impositio, alia aliarum Ecclesiarum disciplina distingui debet.

1. E. S. Dionysii Alexandrini, & S. Cypriani ad Stephanum Papam Epistolis constat, Romanam Ecclesiam recepisse hæreticos in hæresi baptizatos, per simplicem manuum impositionem, cum precum Confirmationis recitatione constantem, quin iis sanctum chrisma conferret, & quin sacramentum iteraretur, & hanc manuum impositionem, ob hanc causam, *impositionem manus in spiritum* dictam fuisse. Id etiam evincitur ex Papa Innocentio I. qui in suæ secundæ Epistolæ cap. 8. num. II. ita suam mentem aperit: *Ut venientes Novatianis, vel Montensibus, per manus tantum impositionem, suscipiantur, quia quamvis ab hæreticis, tamen in Christi nomine sunt baptizati.*

2. Africæ Ecclesia, postquam sacramenta in hæresi collata iterandi suam pristinam consuetudinem deseruit, eam accurate secuta est, quæ in Romana Ecclesia vigeat, & ad hæreticos conciliandos non nisi manuum impositionem adhibuit, quia omnino, seu Baptismum, seu Confirmationem, seu Ordinationem attingeret, ut e SS. Optato, & Augustinæ percipimus.

3. Orientis Ecclesiæ per chrisomatis unctionem omnes hæreticos suscipiebant, quorum Baptisma non iterabant, ut luculenter ostendit Laodiceni concilii canon septimus, itemque S. Basilii, in Epistola 188. hæreticarum omnis generis communionum accurata discussione: „ Earum genus primum, inquit S. Doctor, eos complectitur, qui Ecclesiæ fidem in præcipuorum capitum aliquo deseruerunt, cujusmodi sunt Valentiniani, Marcionitæ, Montanistæ; & hi quidem non nisi per novum Baptisma recipi possunt. Genus alterum eos omnes continet, qui se solum ob quædam capita segregaverunt, quorum, si absolute loqui volumus, Ecclesia domina est, quæque essentialia non sunt, *propter ecclesiasticas quasdam causas, & quæstiones*, ut Novatiani, Encratytæ, Apotastitæ, Hydroparastatæ, ac vetus mos erat, ut hi quoque rursus baptizarentur. “ Verum, ad pacem cum aliquibus Ecclesiis servandam, possunt iidem, si libuerit, non iterum baptizari; ea tamen lege, ut sancto chrismate ungantur: *Omni autem ratione statuatur*, Basilii verba sunt, *ut si, qui*

ab illorum baptismo veniunt, ungantur coram fidelibus videlicet, & ita demum ad Myſteria accedant. Tertium, & ultimum hæreticarum communionum genus; quos idem Baſilius illegitimos conventus vocat, eos tantum complectitur, qui cum Sacramenta in Catholica Eccleſia, ſuſcepiſſent, ſe ab ea deinde, ſeu per ambitionem, ſeu per inobedientiam ſejunxerant; aitque S. Pater eos ex veteri traditione per ſolam pœnitentiam recipi: *Juſta pœnitentia, & animadverſione emendatos, ruruſus Eccleſiæ conjungere.* Generale concilium ſecundum, quod Conſtantinopolitanum primum eſt, eandem, hac in re, ac S. Baſilius regulam ſtatuit.

4. Per omnem, prope generatim, Galliam, ſæculo V. mos obtinebat, ut hæretici per Confirmationis Sacramentum ſuſciperentur, ut ex Arauficani concilii I. canone primo, & ex Arelatenſis concilii II. canone decimo ſexto compertum ſit. Eadem erat Hiſpaniæ diſciplina, quæ Galliæ. S. Iſidorus Hiſpalenſis (*Lib. 2. de Offic. cap. 24. part. 41.*) omnes hæreticos, qui Baptiſma divinarum perſonarum nomine ſuſceperunt, univerſim recipiendi rationem præſcribit in hæc verba: *Hæretici, ſi tamen in Patris, & Filii, & Spiritus Sancti atteſtatione docentur Baptiſma ſuſcepiffe, non iterum ſunt baptizandi, ſed ſolo chriſmate, & manus impoſitione purgandi ſunt.*

Hic igitur octavus Arelatenſis I. concilii canon, vel de Confirmationis Sacramento, quemadmodum P. Sirmondo, in ſuis ad hoc concilium adnotationibus, viſum eſt, vel de duplici, eaque mere cœremoniali, non autem ſacramentali manuum impoſitione intelligi poteſt.

9. Canon his verbis conceptus eſt: *De his, qui Confefſorum Litteras afferunt, placuit, ut, ſublatis eis Litteris, accipiant communicatorias.*

Canon hic in eundem ſenſum, atque Eliberitani concilii viceſimus quintus, accipi debet, tum quia de eodem abuſu loquitur, tum quia idem remedium ei affert, tum quia propemodum iſdem verbis effertur. *Vide hunc Eliberitanum canonem viceſimum quintum.*

10. Chriſtianos viros, qui conjuges in adulterio deprehende-



aderint, per cohortationes extimulari vult, ne alias, pri-  
mis viventibus, conjuges ducant, quamvis eos civiles le-  
ges id facere sinant.

11. Christianas puellas, quæ ethnicis nubunt, a commu-  
nionem, per aliquod temporis spatium, segregatas vult.

12. Clericos usurarios communionem privat.

13. Eos jubet e clero ejici, quos sanctas Scripturas, aut  
aut sacra Vasa tradidisse, vel suorum fratrum nomina pro-  
tulisse, per acta publica, probatum fuerit; at, eodem tem-  
pore, vult eos, quos iidem ordinaverint, in suo statu per-  
manere. Harum etiam accusationum, si minus, per acta pu-  
blica, probatæ fuerint, rationem haberi vetat.

14. Eos ad mortem usque communionem privat, qui fal-  
so suos Fratres accusant, quia, ut est in sacris Litteris, fal-  
sus testis impunitus relinqui non debet.

15. Sacrificii offerendi jus, quod diaconi multis in locis  
sibi arrogabant, abusivum declarat.

Diaconorum temeritatis, qui contendebant, Eucharistia  
sacrificium offerendi sibi jus esse, ea prima, & præcipua  
causa erat, quod olim æque ac presbyteri, parochias aliquas  
regerent, ut liquet ex septuagesimo septimo Eliberitani con-  
cilii canone.

16. Statuit, ut, qui ob aliquod crimen, alicubi, a com-  
munionem se juncti fuerint, ad communionem regredi neque-  
ant, nisi eo ipso in loco, in quo eadem spoliati fuerunt.

17. Vetat, ne Episcopus contra confratris sui jura quic-  
quam molitur; & 18. diaconos jubet observantia presby-  
teros prosequi.

Non satis habuere diaconi, Missæ sacrificium offerendi jus  
sibi arrogare; sed eo quoque ambitionis progressi sunt, ut se  
supra presbyteros ipsos efferrent, assidua servitia prætexen-  
tes, quæ Episcopo in sanctorum Mysteriorum celebratione  
præstabant, dona super altare ponentes, propius ad victi-  
mam accedentes, monentes, orandum esse, psallendum, ac-  
cedendum, &c.

19. Advenæ Episcopo, si quam forte in urbem venerit,  
locum dari vult, ut Sanctum Sacrificium offerat, hoc est, E-  
pisco-

piscopum loci, tum quidem, honoris ergo, suum ei jus cedere, quemadmodum summus Pontifex Anicetus cum S. Polycarpo se gessit.

20. Præcipit, ut Episcopus ab aliis septem, omnino saltem a tribus, numquam autem ab uno ordinetur.

Occurrunt hujus disciplinæ capituli vestigia quædam in prima S. Pauli ad Timotheum Epistola, in qua hujus Apostoli ad suum discipulum hæc verba sunt; *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii*; ac re quidem ipsa, S. Joannes Chrysostomus per huncseniorum cœtum intelligit cœtum Episcoporum, qui S. Paulo docente, Timotheum consecrarunt.

21. Presbyteris, & diaconis prohibet, ne Ecclesias deserant, quibus addicti sunt; eos, si secus fecerint, deponi vult.

22. Eos spectat, qui, cum a fide defecerint, non agunt errati poenitentiam, sed expectant, dum morbo corripiantur, ut Ecclesiæ se fiant, & communionem petant; hanc iis concilium tum quidem negari vult, & solum concedi, si convaluerint; & dignos poenitentiae fructus egerint.

Apostata, de quibus hoc in canone agitur, erant, qui Ecclesiam deseruerant, in ejusque legum contemptu vixerant, ut præposteros tantum animi motus, tamquam regulas, sequerentur. Communio, quam petebant mortis tempore, conciliatio erat, seu sacramentalis eorumdem criminum absolutio. Hanc iis gratiam concilium negat; ac disciplinam quidem hanc, etsi durior fuerit, non minus tamen verum est, primis Ecclesiæ sæculis viguisse, quemadmodum probant S. Cyprianus, Epistola 52. ad Antoninum, quadragesimus sextus Eliberitani concilii canon, & S. Cælestinus I. in secunda ad Episcopos provinciarum Viennensis, & Narbonensis Epistola. Adeo severa disciplina hæc, deinceps, pedetentim, quasi per gradus, mollior evasit; cui quidem mitigationi, quoad homines morti proximos, causam præbuisse videtur potissimum S. Augustinus, qui quæstionem hanc, *lib. I. de conjug. adult. cap. 28. num. 35.* pertractat. *Reg. II. Lab. & Hard. Tom. I.* (Vide etiam D. Duguetium in primo, & secundo ecclesiasticarum Collectionum Tomo, Dif-

fert,

et 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. & 35. super Arelatenfis Concilii Canonibus.)

*Concilium Ancyrae in Galatia, Ancyranum, an. 314.*

Cum Imperator Maximinus Daja, qui inter Christianorum persecutores postremus fuit, Tarfi in Cilicia, sub mensem Augustum an. 314. supremum diem obiisset; Orientis Ecclesia coegit concilia plura, vel ut eos, qui cruciatuum timore fracti, persecutionis tempore lapsi fuerant, suum in finem congrua imposita poenitentia, redigeret, vel ut Christi fidei mores redintegraret. E primis unum fuit, quod Ancyrae, quae Galatiae metropolis, habitum est, cujus canones, maxima ex parte, super eorum, qui in persecutione lapsi erant, poenitentia versantur. An. 314. celebratum creditur: verum saltem est ejus celebrationem anno 319. priora esse; quandoquidem Vitalis Antiocheni mors, qui primus in subscriptionibus nominatur, tamquam concilii praeses, in hunc annum incidit. Coevit concilium in quinquagenario Paschatis spatio, quod temporum unum est, quae ad coetus duos, quos Episcopi quotannis habere debebant, apostolici canones designarunt; eique non solum Galatiae, verum etiam Ciliciae, Helleponti, Ponti, *Polemoniaca* nuncupati, Bythiniae, Pamphiliae, Cappadociae, atque adeo Syriae, Palaestinae, & majoris Armeniae Episcopi adfuerunt; ut illud proinde pro generali Orientis concilio haberi possit. (*Con. Apost. 38. T. I. Cotel. p. 447.*) In subscriptionibus, octodecim tantum, ut summum, Episcopi, fere semper e singulis provinciis unus, occurrunt; quod credendi locum praebet, aut unum, duosve solum e quaque provincia deputatos, aut in subscriptionibus, quippe, quae non sunt autographae, praecipuos tantum positos fuisse. Justellus, in sua versione, non nisi subscriptiones tredecim; Isidorus autem, in sua, octodecim notat; saltem quoad aliquas editiones; in aliis enim, cujusmodi sunt Parisienses duae, an. 1525. & 1535. duodecim tantum numerantur. In editione conciliorum P. Labbei octodecim recensentur.

.Ancy-

Ancyranum concilium viginti quinque canones eorum quorum plures ad eos referuntur, qui, grassante Maximiano Dajæ persecutione, lapsi fuerant.

Primus agit de presbyteris, qui, cum se adduci passii essent ad idolis thus adolerent, dolore deinde perciti, bona sine & sine dolo, ad certamen redierant; fiebat enim nonnisi quam, ut hic ad certamen reditus, non nisi fictus, simulatusque reditus esset, cujusmodi eorum erat, qui, postquam sacrificaverant, cum magistratibus, numerata pecunia, conveniebant, ut iterum ipsi se sisterent, aut se ad eos duci sinerent; il vero se ita accedentibus, aut se duci sinentibus poenas infligere simularent. Statuit concilium, in hoc primo canone, ut presbyteri, qui in persecutione lapsi sunt, quique deinde ad certamen, sine fraude, citraque collusionem redierunt, in sui ordinis honore serventur, in eoque jure, ut in Ecclesia, prope Episcopum sedeant, non illis tamen liceat offerre, pro concione dicere, ullumve sacerdotale munus obire.

Animadvertendum venit, hujus canonis dispositionem quoad presbyteros lapsos veteris disciplinæ mitigationem esse, quandoquidem, ex veteris disciplinæ regulis, presbyteri in persecutione lapsi deponerentur, quamvis per alacrem, vel magnanimam confessionem se iterum erexissent.

2. Eandem poenam imponit, eandemque pariter gratiam tribuit diaconis, qui in idem crimen lapsi, quique deinde Christum confessi sunt. Non privantur hi quidem diaconatus honore, sed solum sacrarum functionum exercitatione, quæ eorum ordini additæ sunt, nempe ferendi ad altare, aut præsentandi presbytero, vel Episcopo sacrificii, & oblationis materiem, & sæpe inter sancta Mysteria vocem ferendi ad indicandum populo Liturgiæ ordinem, eumque monendum, vel ut oret, vel ut genuflectat, vel ut se in pedes erigat, vel ut ad communionem se comparet, vel ut egrediatur, &c. quod canon exprimit per verbum *prædicare*. Idem tamen canon Episcopo libertatem relinquit, ut, pro poenitentis fervore, aut tepore, majorem indulgentiam, aut majorem severitatem adhibeat.

3. Declarat eos , qui ad persecutionem evitandam fugerunt, aut in fuga ipsa capti, vel a domesticis traditi fuere; si bonorum suorum jacturam fecerunt , cruciatus, aut carcerem passi sunt ; quibus, vi facta, thus in manus, aut immolatz carnes in os immissæ, dum se christianos esse clamabant, quique suum deinde dolorem ob id, quod ipsis contigerat, corporis habitu, veste, vivendique ratione, testati sunt, utpote a culpa immunes, communione privandos non esse, quia quidem si forte ab aliquo per ignorantiam, aut per nimiam sollicitudinem privati fuerint, nulla interjecta mora, clericos, seque ac laicos, recipiendos pronuntiat.

4. Mandat, ut, qui, postquam idolis, per coactionem, sacrificarunt, ad mensam quoque immolatis instructam carnes comederunt, si festivis vestibus induti, in lætitiæ argumentum ibidem fuerunt, consistant, per annum, in Audientium, & catechumenorum gradu, prostrati per annos tres; per alios annos duos, solum precum participes, at quin ibidem offerant, aut communicent; eoque elapso temporis spatio, ad perfectam communionem suscipiantur.

Hoc in canone sunt animadversione digna potissimum quatuor; 1. plurium pœnitentiæ graduum ordo; 2. veteris disciplinæ severitas; 3. longæ præparationes necessariæ, ut ad communionis felicitatem perveniretur; 4. mos, qui tunc obtinebat, ut absolutio peccatoribus differretur, quoad pœnitentiam impositam perfecissent.

5. Eos, qui profanis conviviis interfuerunt, lugubri veste, comederuntque solum tristitiam præferentes, effusque in lachrymas, per epularum tempus omne, inter prostratos collocat, & ad preces, quin offerant, receptos vult. Quod si non comederant, remanere debebant inter prostratos, per annos duos, unius tantum anni spatio ad preces admitti; elapsisque annis tribus, perfectam communionem percipiebant. At Episcopo integrum erat, pro majore, aut minore pœnitentium fervore, spectataque eorum, ante lapsum, vite ratione, tempus illud protrahere, aut contrahere.

6. Eos

6. Eos spectat, qui supplicia, suorumve bonorum iuramentum veriti, idolis sacrificarunt, ac dum concilium hoc celebraretur, ad poenitentiam recipi postulabant; sanctum concilium in Audientium numero poni vult, ad octiduum diem usque, Paschatis diem scilicet; deinde in supplicantes ad triennium consistere; tum precibus, per nos duos, quin offerant, interesse; eoque demum elapsi tempore, ad communionem suscipi. *lis tamén*, si forte mortis periculum fuerit, subsidium afferri, nec sacro ipso vitico privari vult.

7. *lis*, qui idolorum conviviiis non interfuerunt, sed cibari contulerunt, nolentes iis vesci, quæ ibidem exhibebantur, biennii poenitentiam imponit, Episcopisque expendendæ eorum vitæ rationis facultatem relinquit, ut iis communionem aut citius impertiantur, aut differant.

8. Mandat, ut, qui violentiæ sibi illatæ cedentes, iterum, aut tertio sacrificarunt, quatuor annorum spatio in præfrationis gradu permaneant, per biennium quidem, quia offerant, septimo autem anno, communionis participes fiant.

9. Eos, qui non ipsi solum in apostasiam lapsi sunt, sed suos etiam fratres ad eam impulerunt, aut in causa fuerunt, ut ad eam iidem adigerentur, per triennium auditores, per sexennium prostratos: præterea, quin offerant, anni spatio consistere, omnino per decennium, poenitentiae subesse, & per id temporis eorundem vitam expendi.

10. Mandat, ut diaconi, qui, in ipsa ordinis susceptione, edixerunt se matrimonium inire velle, si deinde inierunt, in ministerio permaneant, quoniam id Episcopus iidem permisit; si vero in ordinatione nihil dixerint, ac deinde uxorem duxerint, ministerio priventur.

Apparet ex hoc canone, communem legem jam tum extitisse, quæ continentiam diaconis præcipiebat, ita tamén, ut Episcopus ab ea dispensare posset, & reapse dispensare censeretur, cum is, qui diaconus ordinabatur, enuntiabat, in ordinatione ipsa, se matrimonium inire velle. Animadvertendum tamen est, hanc disciplinam, quod attinet ad ineundi matrimonii vaniam, quoad diaconos, qui, cum initiarentur,

edixe-

gerant, se continentiam servare non posse, Ancyranæ Ecclesie propriam, & peculiarem fuisse, nec in aliis Ecclesiis tenuisse, quemadmodum Balsamon, Zonaras, alique græcorum canonum interpretes monent, perspiciturque ex Trullanæ concilii canone sexto, qui presbyteros, diaconos, & subdiaconos, qui post ordinationem fororem duxerint, deponi jubet.

11. Statuit, ut puellæ, quas post sponsalia rapi contigerit, suis sponis reddantur, etiamsi raptores iisdem abusi essent.

12. Eos vult ordinari posse, qui, antequam baptizarentur, idolis sacrificarunt, quia Baptismus, quem susceperunt, ab omnis generis criminibus eisdem purgavit.

Dionysius Exiguus hunc canonem inscribit ita: *De his, qui cum catechumeni essent, idolis impoluerunt*; ut significet, de his omnibus hoc loco non agi, qui ante Baptismum sacrificarunt, quoniam nunquam in Ecclesia dubitatum fuerat, quin idololatæ, qui, antequam in catechumenorum numerum reciperentur, sacrificaverant, post Baptismum ordinari possent. In hoc igitur canone, de catechumenis tantum agitur, qui, sui catechumenatus tempore, idolis immolaverant; an scilicet sacrificantes irregularitatem contraxissent, dubitabatur, ac dubitandi quidem ea ratio erat, quia, licet nondum baptizati essent, Ecclesie tamen legibus subesse videbantur. Decidit concilium, eos irregulares non esse, & ad ordines recipi posse.

13. Declarat, non licere Chorepiscopis presbyteros, aut diaconos ordinare, aut urbis presbyteris quicquam suis in parocciis jubere, vel agere, præter id, quod facere consueverunt, quin Episcopi mandato, aut venia, de scripto, muniti sint.

\* Hoc primum loco de Chorepiscopis sermo est. Vocabulum hoc proprie significat *Episcopum ruralem*, *Episcopum parocciæ*, *Episcopum alicujus regionis, seu territorii, quod ab urbe pendit*. Eos Isidorus, in sua versione, *Episcoporum vicariis* nominat, quia illi Episcopi, quoad ruralium locorum negotia, magnam suæ auctoritatis partem impertiebantur, &

quia iidem episcopialium functionum plerasque ibidem obibant. An Chorepiscopi vere, suæ ordinationis vi, Episcopi essent, in quaestione est. Ea obtinet apud plerosque sententia, Chorepiscopos fere non nisi puros, putosque presbyteros fuisse, qui nec ordinationem, nec auctoritatem episcopalem habebant, sed aliqua solum episcopalia munia in vicis obibant, quo ab Episcopis mittebantur. Non deerant tamen Ecclesiae, in quibus Chorepiscopi vere Episcopi essent, suæ ipsorum ordinationis vi, aliaque, in quibus eos veluti casus Episcopos instituerat, cuiusmodi erant, qui episcopalem ordinem in hæresi acceperant, quique sæpe Chorepiscopi creabantur, cum ad Ecclesiam redibant; cuiusmodi erant etiam Episcopi, qui a suis sedibus expulsi fuerant.

14. Presbyteros, & diaconos, qui a comedenda carne abstinere, vetat id ex contemptu facere, quasi caro immunda esset, tum eosdem jubet, eam tangere, herbis vesci cum ea coctis, ut ostendant, se quidem, si ab ea abstinere, non id propterea facere, quia ab ea abhorreant, eandemve ut malam spectent; eos porro, qui non paruerint, deponi vult.

\* Concilii sanctio hæc contra Ebionitas, Manichæos, aliosque nonnullos hæreticos, qui carnis usum, tamquam malum damnabant, prudens circumspectio est, ne scilicet fideles ad credendum adducerentur, presbyteros, & diaconos, de quibus hoc in canone sermo est, eorum hæreticorum erroribus favere velle. Non ergo malus est ipse per se carnis usus, quamvis meritum sit, ab eo abstinere poenitentiae animo, vel quia ita factio opus est, cum id nimirum Ecclesia præcipit.

15. Declarat, si, episcopali sede vacante, presbyteri, qui Ecclesiae bonorum œconomi constituti fuerint, earum rerum aliquam vendant; quæ ad eam pertinent, in Episcopi electi potestate fore, ut contractum abrogent, aut venditionis ab iis peractæ pretium recipiant.

16. Mandat, ut, qui contra naturam peccata patnaverint, siquidem antequam vicimum ætatis annum attingerent, prostrati per annos quindecim sint, & quinque, quin offerant;



rant; si vero post ætatis annos viginti, jamque inuito matrimonio, in eadem peccata prolapsi fuerint, prostrati per annos viginti quinque permaneant, & quinque, quin offerant; si denique post quinquaginta ætatis annos, & quidem conjugati peccaverint, non nisi ad vitæ finem communione donentur.

17. Indicit, ut ejusmodi homines, si per hujus generis peccata in ignominiosos morbos, quos concilium *leprans* appellat, inciderint, ab omni cum pœnitentibus, quos suis sordibus inficere possent, communicatione segregentur, iis designato peculiari loco ad pœnitentiam peragendam, extra Ecclesiæ ambitum, ubi imbris, cœlique injuriis cæteris suberant, non ex Ecclesiâ proinde solum, sed ex Ecclesiæ quoque vestibulo expulsi. Monet Tertullianus, (*De Pudicitia cap. 4. p. 557.*) homines ejusmodi impuritatum reos sub nullo Ecclesiæ tecto, qua ipse vivebat ætate, toleratos fuisse. Hujus canonis græcus textus hos leprosos pœnitentes *Hyemantes* nuncupat, quia sub dio commorari debebant, ne cui malus eorumdem odor nocere posset.

18. Statuit, ut, si quis, Episcopus ordinatus, a populo non recipitur, ad quem designatus est, & is quidem alia dicecesi potiri, in eaque seditiones in Episcopum institutum excitare velit, a communione separetur; si sedem, qua ante gaudebat, quam Episcopus ordinaretur, inter presbyteros sibi sumere voluerit, id honoris ei relinquatur; at si turbas in Episcopum constat, ipso presbyteratus honore spoliatur, & anathemate percellatur.

\* Ad hunc canonem intelligendum, sciendum est, primis Ecclesiæ sæculis, sæpenumero contigisse, ut Episcopi, ad Dicecesim aliquam ordinati, ab ejus diceceseos populo rejicerentur, quia, ex ejus temporis disciplina, ad sui electionem populus concurrebat. Contingebat etiam haud raro, ut Episcopi a populo rejecti, ad quem instituti erant, eas Ecclesias, aliasve turbarent, & seditiones in Episcopos excitarent, qui eas administrabant, eo consilio, ut, iis expulsis, ipsi in sedem irreperent. In hos scilicet turbulentos, & seditiosos Episcopos canon, de quo agitur, editus fuit.

19. Eisdem pœnæ subdit bigamos , virginesque , quæ , suæ professionis contemptum virginitatis votum violarunt atque adeo virgines prohibet cum viris degere , *sacram* nomine. *Bigami* nuncupantur , qui , post conjugum suarum mortem , ad secundas nuptias convolant. Quamvis Ecclesia secundas, subsecutasque nuptias nunquam damnaverit, et ægre tamen semper tulit , ac tamquam incontinentiæ non quædam spectavit , ut olim proinde bigamos pœnitentiæ subderet , quam una, & unica consuetudo moderabatur. E S. Basilio ( *Epist. Can. 2. can. 18. p. 291. Tom. 3.* ) constat, eo post separationis annum receptos fuisse. Canon hic *virginibus adulteris* hanc ipsam bigamorum pœnam imponit.

20. Satuit, ut, qui adulterium vel ipse patraverit , vel conjugem patrari passus fuerit , pœnitentiam agat ad annos septem , transiens per consuetos Flentium, Audientium, Prostrationis, & Consistentiæ gradus quatuor. Mulier adultera haud ea quidem per horum graduum tres priores migrabat ; sed, quicquid temporis in iis remanere debuisset , in Consistentiæ gradu transigebat, in quo solum oblationis, & communionis privationi suberat. Cum porro sæpe feminarum plures, pietatis, & humilitatis ergo , se ibidem pœnerent, adulteræ detegi per hujusmodi pœnitentiam non poterant, quæ iis cum innocentibus personis bene multis communis erat.

\* Ita quidem hunc canonem legit Coillierius , suæ Ecclesiasticorum Auctorum Historiæ tom. 3. pag. 720. at alia suppetit lectio , quæ vero propior videtur , intelligendum scilicet hunc canonem de eo esse , qui feminam ob adulterium a viro repudiatam , eo vivente , conjugem ducit , quique hac ratione , quodammodo , adulterii reum ipse se reddit. Si quis dixerit pœnitentiam annorum septem , quoad hunc virum adulterum , molliorem videri , quoniam Ecclesia crimen hoc olim per annorum quindecim pœnitentiam puniebat, respondetur se ita concilium gessisse, quia per civiles leges matrimonium, etiam quoad vinculum , adulterii causa, solvi licebat ; ipsique nondum Catholici certo noverant, quæ lex evangelica hanc matrimonii solutionem , quoad vin-

nam, in ejus facti specie, prohiberet. Cæterum, ex hoc sermone compertum fit, hanc matrimonii indissolubilem firmitatem ab Ancyрани concilii Patribus ut certam poni; constat tiam pœnitentiæ canones eo jam tempore statutos fuisse.

21. Absolutionem ait olim feminis, ad mortem usque, dilatam fuisse, quæ in fornicationem lapsæ, ut suarum libidinum fructum extinguerent, sibi abortum curabant, concilii tamen Patres, hujus disciplinæ summum jus mollire volentes, earum pœnitentiam ad annos decem in consuetis gradibus transigendos, redigere.

22. Mandat, ut, qui voluntarium homicidium patrauerit, in prostratione, qui laboriosæ, & ignominiosæ pœnitentiæ gradus erat, ad mortem usque consistat, & solum in vitæ fine communionem percipiat. Non deerant Ecclesiæ, in quibus voluntarii homicidii reis, vel ad mortem, communicatio negabatur, ut probat Morinus, in Tractatu de Sacramento Pœnitentiæ, lib. 9. cap. 19.

23. Pronuntiat, Ecclesiæ veterem disciplinam, iis, qui involuntarium homicidium patrauerant, annorum septem pœnitentiam imponere, se tamen, ut indulgentia cum iisdem utatur, annis quinque contentum esse.

\* Non dicit concilium, quid per voluntarium, quidque per involuntarium homicidium intelligat; at id explicat S. Gregorius Nissenus in sua ad Letojum canonica Epistola, ubi voluntarium homicidium esse illud ait, quod deliberatum, & dedita opera patratum fuit, involuntarium autem, quod quispiam, aliud agens, casu, & quin id ei animi esset, perpetravit.

24. Eos ait, qui ethnicorum superstitiones sectantur, & ariolos consulunt, suasve in domos hoc hominum genus inducunt, ut maleficia detegant, aut conficiant, pœnitentiæ obnoxios fore per annos quinque, nempe prostratos, per annos tres, & quin offerant, per annos duos.

25. Et ultimus canon est solutio casus conscientiæ, qui concilio propositus fuerat. Agebatur de homine, qui femine, quacum sponsalia contraxerat, sorore abusus erat, eam violaverat, & gravidam fecerat; quæ quidem, cum suam

is sponsam duxisset, indignatione abrepta, se laqueo suspenderat. Statuit concilium, ut, quicumque in horum criminum trium, fornicationis, incestuosi conjugii, & homicidii partem venerunt, annorum decem, per consuetos gradus poenitentiae subsint.

\*Animadversione dignum est, non semper inter auctores de canonum numero convenire, quos Ancyrano concilio tribuunt, aliis viginti quinque, aliis solum viginti quatuor enumerantibus; quod propterea factum, quia nonnulli quartum hujus concilii canonem, vicissimum secundum alii, demum alii neutrum partiuntur. Gratianus (*Decret. Part. II. caus. 26. quæst. 6. cap. II. p. 1505.*) canonem addit, qui neque in manu scriptis, neque in impressis codicibus reperitur, ut Romani Correctores notarunt; & is quidem tribuitur Papæ Damaso perinde, atque alius super super homicidio canon, qui Ancyranæ concilii canonibus additus legitur in editione P. Labbæi, *Tom. I. Hard. Tom. I. Reg. Tom. II.*

*Concilium Neocæsareense, an. 314.*

Cum Episcoporum plerique, qui an. 314. Ancyrano concilio interfuerunt, ad Neocæsareense convenerint, posterus proinde concilium hoc, vel eodem, atque Ancyranum, an. 314. vel sequente 315. habitum creditur. Recensentur, in subscriptionibus, quindecim tantum Episcopi, quorum primus Vitalis Antiochenus est, qui pariter huic concilio præfuisse videtur. Synodicus (*Apud. Jusstell. T. 2. p. 1173.*) ait, concilium hoc ex Episcopis viginti tribus constatum fuisse, & Vitali Antiocheno primum inter cæteros locum tribuit; additque, in eo de Lapsorum causa actum esse, tametsi hac de re in hujus concilii canonibus, qui supersunt, ne verbum quidem legatur; quod evincit, aut in Synodico plures, quam in præsentia nobis suppetunt, extitisse, aut eum potius de hoc concilio, quin ejus acta legerit, locutum esse, cum omnino nullus sit credendi locus, Episcopos, qui eorum poenitentiam, qui persecutionis tempore lapsi fuerant, in Ancyrano concilio paulo ante statuerant, eam rursus in hoc concilio definiisse. Nobis ejus quatuordecim canones, ex Dionysio Exiguo, aliisque omnibus Collectionibus præsto sunt,

Int. Zonaras, qui tertium tribuit in duos, quindécim numerat, qui ita quidem in Labbæanzæ editionis græco textu attributi sunt.

Primus canon mandat, ut presbyter, qui susceptis ordinibus matrimonio se obstrinxit, deponatur; quod si in fornicationem, vel in adulterium prolapsus fuerit, gravius puniatur, & pœnitentiæ subdatur.

2. Statuit, ut, si qua femina duobus fratribus nuperit, Ecclesiæ communionem, ad vitæ finem usque, privetur; at eidem Pœnitentiæ sacramentum in mortis articulo concedatur, dummodo secundum conjugium, si convalescit, se solutum promittat.

3. Declarat, pœnitentiæ tempus quoad eos, qui pluries, deinceps, matrimonium contrahunt, & bigami nuncupantur, statutum esse; at illud brevius fieri, pro pœnitentis fervore, vult.

\*Cum hujus concilii Patres dicunt, pœnitentiæ tempus, quoad bigamos statutum esse, id de consuetudine, non de canonicis intelligi debet, siquidem ante concilium hoc nullus casus occurrit, qui bigamorum pœnitentiæ certum aliquem modum præscribat.

4. Eum, qui criminis cum femina perpetrandi desiderium concepit, illudque non consummavit, Dei gratia, ut admodum probabile fit, servatum ait; videlicet, ut Fleurius Historiæ ecclesiasticæ lib. X. caq. 17. animadvertit, canonicæ pœnitentiæ nequaquam subesse, quia eidem interna peccata non suberant.

5. Præcipit, ut catechumenus, qui in eorum gradu est, qui cum fidelibus orant, si forte peccaverit, in Audientium numerum remittatur; at si peccare pergat, ex Ecclesia penitus extrudatur.

\* Ad hunc canonem intelligendum, sciendum est, duplicis olim generis catechumenos extitisse, quorum alii recentiores statim ab Evangelii lectione dimittebantur, cæteri vero, seniores, post hanc lectionem, ad preces cum fidelibus recipiebantur, & genua flectebant, & cum iis dicebatur: Ca-

*techumeni, capita vestra Domina flectite.* De hujus posteris generis catechumenis intelligi debet hic canon quintus.

6. Mandat, ut feminæ, quæ ventrem gerunt: baptizentur, cum primum baptizari cupiunt, quin necesse sit, postquam pepererint, earumdem baptismum differri, quia matris Baptisma infantem non afficit, cum ad illud suscipiendum oporteat quemque pro se respondere.

\* Erant, qui dubitarent, an Baptismus prægnanti feminæ collatus, ejus sætum afficeret, ut is proinde per matris Baptismum baptizatus censeretur. Hanc ineptam dubitationem concilium de medio tollit, declarans, Baptismum matris non afficere ejusdem fructum: quia nemo baptizatur, quin interrogetur, respondeatque, ita se optare, & ita se vellet; quod ab infantibus, in materno sinu conclusis, fieri omnino non possit.

7. Vetat presbyteros bigamorum nuptiis assistere, idque eo magis, quod poenitentia quædam iis imponuntur, ac turpe esset presbyterum imponere poenitentiam bigamo, cujus agendi rationem, secundis ejusdem nuptiis assistens, probare visus est.

8. Ad sacros ordines eum suscipi non posse pronuntiat, cujus uxor adulterii convicta fuit, & clericum, cujus uxor in hoc peccatum lapsa fuerit, eam repudiare debere, suo, id ni fecerit, ministerio privandum.

\* Intelligi hic canon potest, & de minoribus clericis, qui matrimonium inire possunt, & de presbyteris quoque ipsis, quibus licebat, ut hoc etiam tempore in Orientis Ecclesiis conjuges retinerent, quas ante ordinationem duxerant. Canon hic, qui laicum ob conjugis crimen punit, sane probat, quam puri esse debeant Ecclesiæ ministri, quandoquidem, ut quispiam a sancto ministerio arceatur, eum satis sit depravatae feminæ conjunctum fuisse, quamvis ejusdem pravitati ingemiscat.

9. Presbyterum, qui se carnis peccatum, ante ordinationem patrasse confessus fuerit, non amplius offerre vult, eundem tam ob alias, quibus ornatus est, animi dotes, sua jura cætera, & prærogativas servare patitur; ad alia enim pecca-

scata quod attinet, ajunt plerique, ea per manuum impositionem remitti. Sin is hoc crimen confessus non est, eisdemque convinci nequit, id ipsius conscientiae relinquetur.

Cum ait canon hic, plerosque e concilii patribus in ea essentia, ut credant, peccata alia a fornicatione, quae ante ordinationem patrata sunt, per manuum impositionem remissa fuisse, id de peccatis fornicatione minoribus intelligi debet, quae Patres dissimulanda judicarunt; qua in re animadvertendum, dispensatione concilium uti, quoad eos tantum, qui jam ordines susceperunt; olim quippe non recipiantur in clerum, nisi qui Baptismi innocentiam servaverant.

10. Diaconum quoque, qui, antequam initiaretur, in idem peccatum inciderit, suo ministerio privari jubet.

11. Presbyteratus ordinem cuiquam conferri vetat, nisi annos triginta sit natus, utcunque caeteroquin eo dignus sit. Ratio quam in id affert concilium, ea est, quia Christus Dominus, tricesimo tantum aetatis anno, baptizatus fuit & docere coepit.

12. Ad presbyteratum eos evehi prohibet, qui, cum aegrotarent, baptizati fuerunt: quia solum necessitate compulsi fidem suscepisse videntur; nisi forte hanc deinde gratiam concedi eorum fides, & sollicitudo, nec non idoneorum virorum raritas postulent.

13. Rurales presbyteros, in urbis Ecclesia, coram Episcopo, vel urbis presbyteris offerre vetat, eosdemque ne sacrum quidem Panem, aut Calicem distribuere vult; eos tamen patitur utrumque facere, presbyteris, & Episcopo absentibus.

14. Declarat, chorepiscopos ad septuaginta discipulorum normam institutos esse, ut proinde tamquam Episcoporum confratres spectentur, ob sollicitudinem, curamque, quam erga pauperes exhibent, eoque honore digni habeantur, ut iisdem offerre liceat.

15. Pronuntiat, diaconos in quaque arbe, quaecumque ejus amplitudo sit, non nisi septem esse debere, ex prima eorum-

eorumdem institutione, ut innuit apostolicorum Aucto-  
Liber. *Reg. Tom. II.* Labbæus, & Harduinus, *Tom. I.*

*Concilium Romanum, ann. 315.*

Hujus arrogati concilii mentio fit in Actis S. Sylve-  
quæ in Gelasii Decreto, in quadam Adriani Papæ ad Ci-  
lum Magnum Epistola, a Zonara, a Nicephoro Calixto,  
a posterioribus aliis nonnullis scriptoribus memorantur;  
jam convenit inter omnes, Acta hæc nulla fide digna  
Romanumque concilium hoc fictitium concilium esse. I-  
bitum fertur Idibus Martii an. 315. coram Imperatore Co-  
stantino, & Constantino Augusto ejus filio; concilio  
terfuisse feruntur Episcopi septuaginta quinque cum centi-  
novem Judæorum sacerdotibus, quin ii numerentur, qu-  
eorum pontifex, *Iffachar* appellatus, eo misit, ut suæ reli-  
gionis partes querentur; id autem in causa fuisse dicitur  
ut hoc concilium convocaretur, quod Helena, quæ, cum  
Oriente versaretur, se propemodum ad Judaismum trans-  
passa fuerat, ferre non poterat, filium suum Constantinum  
Christianam Religionem profiteri; quod eum Principem im-  
pulsit, ut utriusque partis præcipuos Romæ cogeret, qui  
Helena ipsa, & Constantino Augusto præsentibus, suæ reli-  
gionis veritatem probarent. Additur, concilium felicitate  
ad Christiani nominis propagationem, & gloriam absolu-  
tum fuisse, sanctumque Sylvestrum id assecutum esse, ut  
suos adversarios confunderet; at nihil pejus infartum, ni-  
hil ineptius, quam concilii hujus historia. Falsa prorsus est  
ejus celebrationi adscripta dies. Imperator Constantinus  
(*Tillemontius, in Imperatorum Historia, Tom. IV. pag. 166.*  
*Et 168.*) Romam non venit nisi mense Augusto hujus anni  
315. cum Aquilejam, ubi aderat Julii die 18. prætergres-  
sus esset, ut ex lege ad Senatum missa perspicitur. Con-  
stantinus Augustus anno tantum 316. lucem aspexit, anno  
scilicet post terminum, qui jactato huic Romano concilio  
affingitur. Ad Helenam quod spectat, Eusebius, qui om-  
nium optime Constantini historiam callebat, disertis verbis  
hunc Principem assecutum ait, „ ut Helenam matrem, Chri-  
sti  
„ sti



si Domini famulam redderet; neque id honoris S. Sylvestro tribuit. (Eusebius, lib. 3. de vita Constantini, cap. 7. pag. 506. Coillerius, *Auth. sacrorum, & eccl. Hist. Tom. I. pag. 725. & seqq.*)

*Concilium Alexandrinum, ann. 315.*

Concilium hoc S. Alexander, Episcopus Alexandrinus, contra hærefiarum Arium coegit, qui Christi Domini divinitatem negabat. Ei centum circiter Episcopi cum presbyteris numero pluribus adfuerunt. Se cœtui stitit Arius, errores suos propugnavit, & una cum suis omnibus sectatoribus anathemate percussus fuit. Nonnulli concilium hoc ad ann. 319. vel 320. vel 321. referunt. Qui illud ann. 315. ut Labbæus, adscribunt, alterum ann. 321. & ipsum contra Arium, habitum volunt. Synodum etiam presbyterorum Alexandriæ, & Mareotidis, hoc eodem anno, in Arium, Alexandriæ coactam agnoscunt; recipiunt etiam concilium aliud, contra Meletianos, Collutianos, & Sabelianos, ann. 319. seu 320. Alexandriæ celebratum; cui quidem Alexandrini Patriarchatus Episcopi omnes interfuere, ut illud proinde S. Athanasius, Apologia secunda, *generale* nuncupet. Ei Ofius Cordubensis, tamquam Papæ legatus præfuit. Illud alii, S. Alexandro præside, & in Arium potissimum celebratum volunt; ejus acta periere. (Labbæus, Tom. I.). Etiam Palæstinæ concilium ann. 318. in Arii favorem ponit Balutius, *in Collect.*

*Concilium Nicænum I. ann. 325.*

Tria potissimum erant, quæ IV. ineunte sæculo Ecclesiam turbabant, Arii hæresis, Meletianorum schisma, superque celebrandi Paschatis die disputatio. Ut his turbis, eique imprimis, quam Arii hæresis excitabat, occurreret Constantinus Imperator, ex condicito cum Papa Sylvestro, Nicææ, quæ Bithyniæ metropolis erat, concilium œcumenicum convocavit; quod, Paulino, & Juliano consulibus, die 19. Junii an. 325. sub finem anni decimi noni regni Constantini, habitum fuit. Qui inter Ecclesiarum Europæ, Africæ, & Asiæ ministros primum locum tenebant, huic cœtui adfuerunt.

erunt. Ad eum Episcopi, & presbyteri Syriæ, Ciliciæ, Phœnicæ, Arabiæ, Palæstinæ, Ægypti, Thebarum, Libyæ, Mesopotamiæ, Ponti, Galatiæ, Pamphiliæ, Cappadociæ, Phrigiæ, Thraciæ, Macedoniæ, Achajæ, Epiri, unus Persidis, Scythiæ unus, unus Hispaniæ convenerunt. Imperialis urbis, Romæ nimirum, Episcopus, pro vectæ ætatis causa, adesse non potuit; at legatos, nempe Vitum, & Vincentium, Romanæ Ecclesiæ presbyteros, misit, ut Sozomenus memoriæ prodit. Episcoporum, e S. Athanasio in Epistola ad Africanos, (*Lib. I. cap. 17.*) trecentorum decem, & octo numerus fuit; quod est omnibus antiquis Patribus, & veteribus Historicis consentaneum; ut proinde mendum in Eusebii textum irrepperit, qui solum paulo plures, quam ducentos quinquaginta recenset. (*Euseb. lib. 3. de vita Constantini, cap. 8.*) Aderant e presbyteris, diaconis, acolythis, aliisque, qui Episcopos comitabantur, prorsus innumerum. Inter Episcopos præcipui erant Osius Cordubensis, S. Alexander Alexandrinus, S. Eustathius, S. Macarius Hierosolymitanus, Cœcilianus Carthaginensis, S. Paphnutius in superiore Thebaide episcopus, S. Potamon Heracleensis, uterque e Confessorum numero, S. Paulus Neocæsareæ ad Euphratem episcopus, cui, in Licinii persecutione, ferventi ferro combusti nervi, S. Jacobus Nisibis in Mesopotamia, S. Amphion Epiphaniæ, qui & ipse Christum Dominum in persecutionibus confessus fuerat, Leontius Cæsareæ in Cappadocia, S. Bassilius Amasææ, S. Hyppatius Gangrensis, S. Alexander Bytantii. Gelasius Cyzicenus, in sua Nicæni concilli Historia, *lib. 2. cap. 5.* Osiu Cordubensem id honoris affectum ait, ut in concilio Papæ personam repræsentaret, ejusque una cum presbyteris duobus Vito, & Vincentio legatus esset. At Tillemontius, in sua quarta ad Nicænum concilium Adnotatione, probat id fundamento carere; Gelasium Cyzicenum, qui ad sæculi V. finem vivebat, id omnium primum proposuisse, ejusque vestigiis nullum deinceps, alicujus quidem nominis, historicum institisse.

Aderant etiam disputandi arte præstantes viri, qui ad ea digerenda, de quibus in concilio agendum erat, adju-

men-

no essent; atque Athanasius quidem, Alexandrinæ Ecclæ diaconus, in hoc negotio primas tenuit, adhuc licet ior esset. Adstitit Imperator, purpurâ indutus, auroque, adamantibus omnino contactus, haud consuetis custoditur, sed solum ministris, qui Christianum nomen profiteatur, eum comitantibus. Ibi se Arius in conspectum dicit, suas blasphemias propugnavit „Dei Filium, inquit, e nihilo natum esse, fuisse tempus, quo is non erat; eundemque, pro suo libero arbitrio, ad vitium, vel ad virtutem se ferre potuisse.“ Eum Episcopi acriter impugnant, ipsiusque omnes versutias, omnesque technas Athanasius mirabili perspicacitate detexit. Post multas discussiones, concilium omnes, quoad Filium, sacræ Scripturæ locutiones uno, & unico *consubstantialis* vocabulo complexum est, utens græca voce *ὁμοουσιον*, quæ Filium non modo Patri similem, sed ita similem esse significat, ut una, eademque res, una eademque substantia cum Patre sit, ab eoque nulla prorsus ratione sejungi, aut dividi possit; adeoque Pater, & Filius, ut hic ipse ait, unum sint. Hoc ergo vocabulum *consubstantialis* solempni decreto concilium firmavit, consecravitque: alias præterea nonnullas voces delegit, quas ad Catholicam exprimendam Fidem aptissimas iudicavit, & Symbolum edidit, quod Nicænum appellatur, illudque est, quod a nobis in Missa recitatur. Huic Symbolo omnes concilii Episcopi subscripserunt, septemdecim exceptis Arianis Episcopis, qui deinde ad quinque redacti sunt. Arii quoque personam, & scripta, nominatim ejus *Thaliam*, aliasque ipsius cantilenas concilium damnavit; Ecclesiæque auctoritati suam addens Imperator, Arium, ejusque partium presbyteros in Illyriam exules amandavit.

Ad exitum perducto Arii negotio, Meletianorum schismati, quod ex annis viginti quatuor Ægyptum scindebat, finem imponere concilium voluit. Hujus schismatis auctor Meletius, cujusdam in Ægypto urbis Episcopus, quæ dicta Lycopolis, in Thebaide, cum plurium criminum, atque adeo thuris idolis oblati convictus fuisset, id S. Petrum Alexandrinum impulit, ut in Episcoporum coetu, quem

anno circiter 305. habuit, eundem deponeret. Renuit Meletius huic sententiæ se subdere, & factionis antesignanus evasit. Usus est indulgentiæ cum eo concilium, cui nempe licere voluit in urbe Lycopoli; sed absque functione ulla, & cum Episcopi simplici titulo permanere. Quoad eos, quos is ordinaverat, statutum fuit, ut redintegrarentur, vel, ut ait Theodoretus, *sanctiore ordinatione confirmarentur*, (*Lib. 1. Hist. cap. 9.*) & cum sui quisque ordinis honore, & functionibus ad communionem reciperentur.

\* Allata Theodoreti verba Henricus Valefius de nova ordinatione proprie dicta intelligi debere contendit; Hermantius, in Vita S. Athanasii, & Tillemontius, super Concilio Nicæno Adnotatione 12. contra sentiunt, & probare nituntur, nunquam, vel in Græca Ecclesia, vel in Latina, ordinationis iterationem, seu reordinationem locum habuisse, & Meletianos confirmatos, redintegratos, seu rehabilitatos, receptosque fuisse per aliquas cæremonias, quæ sane a vera reordinatione differrent: quia eorum ordinatio, valida licet, illegitima tamen, seu illicita erat, utpote absque Alexandrini Episcopi consensu facta, contra provinciæ veterem consuetudinem, ut animadvertit Fleurius, *Tom. III. lib. 3. num. 15. pag. 132.*

Diem porro celebrationis Paschatis concilium esse voluit dominicam post decimam quartam lunæ diem, quæ æquinoctium vernalis proxime sequeretur: quia Christus Dominus die dominica resurrexerat, quæ proxime Judæorum Pascha secuta erat. Statutum etiam, ut Alexandrina Ecclesia, quotannis, Romanæ significaret, qua die Pascha celebrari oporteret, diemque, ad hujus festi celebrationem, apostolica auctoritate firmatum universa Ecclesia, per omnem terrarum orbem disseminata a Romana perciperet.

Viginti præterea constitutiones, seu canones ad disciplinam spectantes Nicænum concilium edidit.

1. His verbis conceptus est: „ Si quis a chirurgis, in morbo, vel a barbaris eunuchus factus fuit, in clero permaneat; at qui se ipse, cum bene valeret, mutilavit, in-  
ter-

„terdictus, siquidem in clero est, esse debet; ac deinceps ejusmodi nullus ad ordines promovendus: „

\* Hujus canonis ea vis, & ratio est, ut a clericatura eos arceat, quibus inest ad innocentiam, & ad violentiam propensio; quæ vitia duo sunt puritati, & suavitati contraria, quas Ecclesia suis in ministris requirit. Cæterum, mutilatio voluntaria, æque civilibus legibus, & quidem sub mortis pœna, vetita erat; quod tamen non impedit, quin Valesianorum secta se hac crudeli operatione insigniret, suosque non modo discipulos, sed etiam hospites, volentes, nolentes, eunuchos redderet.

2. Canon eos ad Baptismum recipi vetat, qui ex ethnica superstitione, ut Fidem amplecterentur, egressi, haud satis temporis, ut edocerentur, impenderant, & ad Episcopatum, vel ad presbyteratum eos promoveri, qui paulo ante baptismum susceperant; opus enim est longo tempore, ut ad Baptisma catechumeni comparentur, multoque longiore, ut novus baptizatus probetur, antequam in statum ecclesiasticum recipiatur. Subdit canon, si deinde, qui in clerum receptus fuerit, carnalis alicujus peccati reus comperiatur, ejusque per duos, tresve testes convictus sit, suo eum ministerio privandum esse. Quicumque se rei depositioni opposuerit, depositionis periculum ipse subibit, utpote ausus magno concilio se opponere.

\* Nicænis PP. ea est hoc in canone mens, ut ne ad clericaturam suscipiantur, nisi qui bene probati fuerint; & quod inde consequitur, contra hanc mentem est, eos in clerum recipi, qui ex prava, sæpius etiam plus quam ethnica vitæ ratione pridem ad fidem venerunt, quod hæretici ad suarum partium propagationem facere consueverant. Ecclesia econtra recens baptizatos diutius probabat, antequam in clerum induceret, nisi forte in aliqua extra ordinem facti specie, cum scilicet aperte constabat, neophytum ad sacerdotium a Deo vocari, quemadmodum in S. Ambrosii electione contigit, aut cum in clero non inveniebatur, qui Episcopatu dignus esset; quod causæ fuit, cur Nectarius, laicus licet, & adhuc catechumenus, in Constantinopolis episcopum

pum eligeretur, quia omnes ejus Ecclesiæ clerici hæresi facti erant.

3. Canon omnibus generatim ecclesiasticis mandat, ut quam fæminam apud se detineant, exceptis matre, foro amita, aliisque, quæ nihil suspitionis parere possint, quæ de proximis consanguineis Rufinus intelligit. (*Lib. 1. Ep. cap. 7.*) Fæminas, quæ huic sanctioni causam præbent, concilium *subintroductas* appellat; eas aliis extraneas, aliis *prores agapetas*, seu *adoptivas*, seu *socias* nuncupantibus. per variis causis, quas prætexebant, ut earum aliquam apud detinerent: alii charitatis, & amicitiae spiritalis ergo, alii domestica negotia, rei que familiaris procurationem iis d mandarent, alii denique ut ab iisdem, si forte morbo correpti essent, solatium perciperent.

\* Liquidò constat, hunc canonem eo spectare, ut ab omnino continentiae occasione, atque adeo suspitione clericos arceat; ejusque auctoritate S. Basilus usus est, ut sacerdotem, nomine *Paregorium* ad deferendam fæminam adigeret, quam secum ad servitium tenebat, etsi presbyter hic septuagesimum ageret ætatis annum, nullique periculo omnino fabeffet.

Canon 4. „ Per hunc canonem Episcopus ab iis omnibus, qui e provincia sunt, ordinari debet, quoad fieri potest; at si id, vel ob urgentem necessitatem, vel ob itineris longitudinem difficile fuerit, eorum tres saltem adesse necesse est, qui cum absentium, de scripto, suffragio, & consensu ordinationem peragant; at Metropolitanus est, in quaque provincia, id quod ibidem factum fuerit, confirmare. (Instituta œnitur hoc loco provinciarum divisione, tributumque jus Metropolitanis jam tum præcipuæ urbis Episcopo, quam Græci metropolin nominant, ut si quis diceret *matrem urbem*; provinciae porro ad Romani Imperii divisionem exigebantur).

\* Dubitatum est, utrum deberet canon hic de Episcopi ordinatione, an de ejusdem electione tantum intelligi. Græci interpretes, ut Zonaras, & Balsamon, quos nuper Guillelmus Beveregius, inter Anglos presbyteros doctus, in suis super

super hoc canone Adnotationibus, secutus est, eum de electione tantum, alii solum de ordinatione, alii denique de electione, & ordinatione simul intelligendum existimant; ac postrema quidem sententia videtur propius ad autographum hujus canonis textum, atque ad ejus temporis disciplinam accedere. Tribuitur hujus canonis græcus textus in partes duas; verbum adhibitum in prima parte significat proprie *institui*, abstractione facta electionis, & ordinationis, seu consecrationis Episcopi. Verbum in altera canonis parte adhibitum *impositionem manuum*, &, quod inde consequitur, *ordinationem*, seu *consecrationem* significat. Genuinus ergo canonis sensus ejusmodi est: „ Institui, seu eligi debet „ Episcopus ab omnibus provinciæ Episcopis, quod si fieri „ non potest, a tribus saltem Episcopis præsentibus, cum „ eorum consensu, qui absunt: qui quidem cum in electione „ nem consenserint, ii, qui adsunt, manuum impositionem, „ seu ordinationem peragant. „ Hæc interpretatio perfecte congruit cum ejus temporis disciplina, quo Episcoporum electio, & consecratio conjunctim fieri consueverant. Hujus canonis ratio, ut ait Innocentius I. in sua ad Victricium Epistola, est, ne Episcopi in ovile furtim irrepant, sed ingrediantur cum approbatione totius Ecclesiæ, quæ per Ecclesiam exhibetur ejus provinciæ, in qua novus Episcopus consecratur. Cæterum venit animadvertendum, Episcopalem ordinationem, ab uno tantum Episcopo editam, quamvis esset illicita, non proinde tamen nullam, & invalidam fore. Dispensandi quoad hanc rem, & permittendi, ut episcopalem ordinationem unus tantum Episcopus conferat, in præsentia summo Pontifici reservata potestas est; quod cœpisse non videtur, nisi post clausulam, *Excepta Romana Ecclesia*, recenti manu additam iis verbis Compendii Canonum diaconi Ferrandi: *Ut unus Episcopus Episcopum non ordinet.* (*Van. Espen, Jur. Eccles. univ. Tom. III. pag. 83.*) P. Sirmondus, in Præfatione Appendicis II. Tomi Conciliorum Galliæ, putat, Nicænum concilium statuisse novum jus, adempta populo parte, qua prius in Episcoporum electionibus fruebatur, & huic sanctioni Orientales tantum

Ecclesias se subdidisse, Occidentis Ecclesiis in veteri consuetudine persistentibus.

5. Canon his verbis effertur: „ Quoad excommunicatos  
 „ seu clericos, seu laicos, sententia ab uniuscujusque pro-  
 „ vincię Episcopis omnibus servari debet, ex canone, qui  
 „ prohibet, ne quis Episcopus eum recipiat, quem alii ex-  
 „ pulerunt; at expendendum est, eos, nec ne, Episcopus  
 „ per levitatem, per acerbiteriam, aut per ejusmodi alium  
 „ animi impetum communiōne privaverit. Ut id via, &  
 „ ordine expendi posset, e re esse visum est, ut, quotannis  
 „ haberentur in quaque provincia concilia duo, in quibus  
 „ hujus generis controversias Episcopi in commune discute-  
 „ rent., omnesque declararent legitime excommunicatos  
 „ eos, qui suum Episcopum læsisse comperti fuerint, quoad  
 „ cœtui placuerit, mollius quoad eos judicium pronuntia-  
 „ re; jam vero concilia hæc habebuntur, unum ante Qua-  
 „ dragesimam, ut, omni expulsa acerbiteriam, oblatio pura  
 „ Deo exhibeatur; sub autumnii tempestate alterum. „

\* Vetus canon, cujus in hoc mentio, tricesimus tertius eorum est, qui *Apostolici* nuncupantur, per quem statuitur, ut presbyter, aut diaconus ab Episcopo, cui subsint, excommunicati ab alio recipi nequeant. Huic regulę fundamento est Ecclesię, & Episcopatus unitas; quod non impedit, quin sententię argumentum, & causę ad trutinam revocari debeant, ut probari videantur Episcoporum privata studia, qui scilicet homines sunt, suęque auctoritate abuti possunt, ut injustas sententias contra innocentes pronuntient, quemadmodum post S. Augustinum, *Lib. de vera Religione, cap. 6.* Van-Ēspenius, super hoc canone, animadvertit. Nicænum concilium per Quadragesimam, de qua hoc in canone sermo est, quadraginta dierum jejunium intelligit, quod Paschatis festum antevertebat, ut probat luculentissime Beveregius, *lib. 3. Cod. Canonum Ecclesię primitiv. vindicat. cap. 1. & 2.* contra ministrum Dallæum; quod evincit, jejunii, quod festum Paschatis antecedebat, tempus ita in tota Ecclesia statutum fuisse, ut dies quadraginta comple-  
 &ere-



teretur, tametsi jejunii per eos dies servandi ratio non eadem ubique esset. Nicænus canon hic ab Africæ Episcopis, in Apiarii negotio, laudatus fuit, ad probandum, ecclesiastica, quoad Episcopos ipsos, negotia in provinciæ concilio absolute finienda esse.

6. Servabuntur veteres consuetudines statutz in Ægypto, Libya, & Pentapoli; ita ut Episcopo Alexandriæ super has omnes provincias auctoritas sit, quoniam Episcopus urbis Romæ eandem prærogativam, hoc est, eandem jurisdictionem obtinet super *Ecclesias suburbicarias*, ut explicat Rufinus *Lib. 1. Hist. cap. 6.* Antiochiæ pariter, & in cæteris provinciis, sua cuique Ecclesiæ privilegia serventur. In universum, notorium sit, si quis, absque Metropolitanæ consensu, Episcopus creatus fuerit, hoc magnum concilium declarare, eum episcopum esse non debere. At si, cum æqua, & canonibus consentanea fuerit electio, ei per privatam perviciam duo, tresve oblucentur, major suffragiorum numerus prævalere debet.

\* Profertur Vaticanæ Bibliothecæ manuscriptus codex, in quo canon hic ita inscribitur: *De Primatu Romanæ Ecclesiæ* (*Baron. ad. ann. 325. num. 123.*) e quo titulo intulere Criticorum nonnulli, eum ad nos integrum non pervenisse, suamque opinionem firmant Paschafini auctoritate, qui S. Leonis Papæ ad Chalcedonense concilium legatus, hujus canonis initium ita legebat: „Ecclesia Romana semper primatum habuit;“ at cum Paschafinus lectionem hujus canonis, prout in ejus exemplari aderat, absolvisset, Constantinus, qui in Constantinopolitana Ecclesia a secretis erat, in alio exemplari hunc ipsum canonem legit, prout a nobis in græco textu, & in latinis versionibus etiamnum legitur, ubi de Romanæ Ecclesiæ primatu ne verbum quidem. (*Lab. Not. in hunc canon. tom. 2.*) Altum quoque hac de re silentium in Codice Canonum Romanæ Ecclesiæ, quem Justellus exhibuit, itemque in ea canonum per Dionysium Exiguum versione, quam idem Justellus Parisiis, ann. 1628. ex antiquissimis manuscriptis codicibus imprimendam curavit. Credendum ergo, verba hæc, *Ecclesia Ro-*

*mana semper primatum habuit*, in aliquibus Romæ exemplaribus, parum idonea manu, textui addita fuisse; in sexto enim Nicæno canone omnino nec de Romani Episcopi in tota Ecclesia primatu, ac ne de patriarchæ quidem jure, sed de metropolitani jure agitur, quod ei cum Alexandrino, & Antiocheno Episcopis commune erat. *Ad suburbicarias Ecclesias* quod attinet, intelligendæ sunt, hoc nomine, Ecclesiæ, quæ *suburbicariis regionibus* continebantur, provinciis scilicet, quæ ab *urbico vicario*, hoc est, a vicario urbis Romæ pendeant, erantque provinciæ numero decem, quarum omnes Episcopos Romani Pontifices ordinabant, suaque ad concilia convocabant. Earum septem Italia, a Pado Tagonem usque, insulæ Siciliæ, Corsicæ, & Sardiniz, reliquas tres conficiebant. E S. Leonis Epistola decima sexta constat in more positum fuisse, ut Romani Pontifices ad sua concilia Siciliæ Episcopos convocarent. In hoc ergo canone sexto id unum agitur, ut Alexandrino Episcopo sua in Ægyptum, Libyam, & Pentapolim auctoritas restitatur; auctoritas nempe, quam Meletius, Lycopolis schismaticus Episcopus, ob crimina a S. Petro Alexandrino depositus usurpaverat. Videri super hæc quæstione possunt Launojus, *Dissertat. de rella Nicæni 6. canon. intelligentia*, Valesius, *Not. ad Socratem, & Sozomenum, Marca, Lib. de Concordia Sacerdotii, & Imperii, cap. 3.* Sirmondus, *de Regionib. suburbicariis, cap. 3.* Schelstratius, *Part. I. Antiq. dissert. 2.* Van-Espenius, *Jur. Eccl. univ. Tom. III. pag. 85. & seq.* Duguetius, in suis *Dissertationibus super Nicæni Concilii Canonibus, Ecclesiasticarum suarum Collationum, Tom. II.*

7. Canon Hierosolymitano Episcopo honoris prærogativas servat, quas hæctenus obtinuerat; „ quoniam ex more, „ inquit, ac traditione veteri, Æliæ, seu Hierosolymæ episcopus in ea est possessione, ut honoretur, hoc honore frui „ perget, salva metropolitani, qui Cæsareæ in Palæstina „ episcopus erat, dignitate. „

\* Cum Titus, & Vespasianus Hierosolymam funditus evertissent, imperator Ælius Adrianus aliam proxime extruendam

na curavit, cui *Ælia Capitolina* nomen tribuit, quod ad-  
 ce ea gerebat Nicaeni concilii tempore, amisitque subsecutis  
 temporibus, adeo, ut *Hierosolymæ* nomen refumeret. Hujus igi-  
 ar urbis Episcopo concilium suas honoris prærogativas  
 eruat, quæ, ut videtur, prælatione supra cæteros provin-  
 iæ Episcopos continebantur; qui sane honor ei tamquam  
 unius ex apostolicis sedibus episcopo debebatur, quin tamen  
 aut patriarcha, aut metropolitanus insitueretur, ut contra  
 Petrum de Marca Beveregius animadvertit. Solum in Chal-  
 cedonenſi concilio, ann. 451. celebrato, Hierosolymitanus  
 Episcopus, primum, tamquam Patriarcharum quintus spe-  
 ctatus fuit.

8. Canon rationem tradit, qua Novatiani, qui se *Catharos*,  
 hoc est, Puros dicebant, sint recipiendi, cum ad Catholicam  
 Ecclesiam redibant. Ita scilicet recipiebantur, ut de scri-  
 pto promitterent, se omnia Ecclesiæ dogmata secuturos, &  
 cum bigamis, iisque omnibus, qui in persecutione lapsi, pœ-  
 nitentiæ Ecclesiæ legibus præscriptam peregerant, commu-  
 nicatos; is enim erat Novatianorum error, ut penitenti-  
 am damnarent, quam Ecclesia apostatis concedebat, item-  
 que secundas nuptias, ut ab iis proinde, quicumque eas ini-  
 iſſent, inter adulteros rejicerentur. Statutum etiam, ut,  
 qui inter Novatianos ecclesiasticis gradibus insigniti erant,  
 in iis, accepta manuum impositione, persistèrent: quibus-  
 que in locis, seu urbibus, seu vicis, alii clerici non existe-  
 bant, gradum servarent, quem in ordinatione susceperant;  
 at, subdit canon, si quis eorum in locum venerit, ubi E-  
 piscopus, aut presbyter Catholicus adsint, evidens est fore,  
 ut Catholicæ Ecclesiæ Episcopus episcopali dignitate gaude-  
 at, & qui inter jactatos Puros, *Episcopi* nomen gerit, *pres-  
 byteri* nomen obtineat, nisi forte Catholico Episcopo placeat  
*Episcopi* nomen ei impertiri; alioquin ei chorepiscopi, aut  
 presbyteri sedem comperiet, ut reapse in clero se prodant,  
 ac ne duo in eadem urbe Episcopi sint.

\* Queritur, an manuum impositio, de qua in hoc canone  
 sermo est, de nova ordinatione intelligi debeat, ut Nova-  
 tianos in sua ipsorum secta jam ordinatos concilium rursus

ordinari iufferit, perinde, ac si ordinatio, quam sibi susceperant, nulla, & invalida omnino esset. Ita quidem Isidorus, & Gratianus hanc manuum impositionem intellexerunt. Per eam volvere sibi confirmationem intelligi, quam Novatiani non conferebant; at hujus canonis græcus textus de manuum impositione accipi debet, ordinatione scilicet, quam in sua secta Novatiani susceperant, quamque concilium ratam habet, Novatianos ita ordinatos volens, cum ad Ecclesiam redeant, in susceptis ordinibus permanere. Isidorus igitur hunc canonem male vertit, inquires: *Ut impositionem manus accipientes, sic in clero permaneant*; dicere debebat: *Manus impositionem acceptam habentes, sic in clero permaneant*. Ita hunc canonem verterunt, & interpretati sunt Ferrandus, Rufinus, Balsamon, Zonaras, Christianus Lupus, Beveregius, Ván-Espen, &c.

9. Canon eum sacerdotio privat, qui citra examen ad illud evehctus fuerit, aut qui, in examine, aliquorum criminum reum se ipse detexerit: quia Catholica Ecclesia eos solum sibi ministros vult, quorum vitæ ratio supra omnem censuram est.

10. Præcedentis consecutio quædam est; eos nempe deponi jubet, quibus in persecutione lapsis, seu per ordinantium inscitiam, seu cum eorundem cognitione, in clero provisum fuerit.

11. Eorum pœnitentiam, qui nullam vim passi, in persecutione a Fide defecerant, statuit in hæc verba: „Cum iis, qui sine metu, sine bonorum jactura, sine periculo, ullave alia ejusmodi causa, quemadmodum sub Licinii tyrannide contigit, nuntium christiano nomini remisissent, indulgentia, quamvis indigni sint, uti concilio visum est. Quos igitur ex animo pœnituerit, hi quidem, per annos tres, inter Auditores, licet fideles, per annos sex, inter Prostratos consistant, & per annos duos, precum populi, quin offerant, participes erunt.”

12. Canon de alterius generis apostatis loquitur, iis scilicet, qui postquam in fide firmitatem exhibuissent, & militare potius cingulum, quam Christum desererent, exuissent,

est, ad munia redierant, quæ in exercitu obibant, eadem-  
 que non sine magnis sollicitationibus, per pecuniam quo-  
 que, & munera repetierant. Quia, Licinio rerum potien-  
 te, nisi abdicata fide, id facere non potuerant, cum Prin-  
 ceps hic suis in copiis nullum, quin sacrificaret, militem  
 pateretur; eos concilium, per annos decem, Prostratos esse  
 jubet, postquam, triennii spatio, Auditores fuerint; at eo-  
 rundem animi præparationem, & poenitentiae genus expen-  
 di vult. „ Qui enim, inquit, in timore, lacrymis, perpessio-  
 nibus, bonis operibus vivunt, suamque, non externa  
 specie, sed reipsa, resipiscentiam ostendunt; hi sane, suo  
 Auditorum expleto tempore, precum participes esse pote-  
 runt, integrumque erit Episcopo majore indulgentia cum  
 iisdem uti. At qui animum promiscue se habentem ex-  
 hibuerunt, putaruntque se, specie tenus, Ecclesiam fre-  
 quantes, satis firmum suæ resipiscentiae argumentum  
 præbere; hi totum tempus explebunt, quod ad poeniten-  
 tiam præscriptum est. „

13. „ Quoad eos, qui morti proximi fuerint, veterem  
 semper, & canonicam legem servari præcipit, ita scilicet,  
 ut, si quis decedat, extremo Viatico non privetur, quod  
 adeo necessarium est, ut, quicumque in mortis articulo  
 communionem perceperit, & convaluerit, cum iis confi-  
 sere debeat, qui precum participes tantum sunt. Uni-  
 versim, Episcopus, cum examine, petentibus omnibus  
 morti proximis Eucharistiae participationem concedet. „

\* Per extremum, & necessarium Viaticum, de quo in hoc ca-  
 none sermo est, Albaspinæus non Eucharistiam, sed concil-  
 lationem, seu absolutionem intelligit, quæ sola ad poeni-  
 tentis æternam salutem necessaria, satisque est. Videtur  
 tamen vero propius Eucharistiam hoc loco, Viatici nomi-  
 ne, a concilio significari, ut Balsamon, Zonaras, &c. cen-  
 suerunt; pronuntiat enim concilium, se nihil innovare vel-  
 le, sed solum statuere, ut vetus, & canonica lex servetur,  
 ex qua poenitentibus jam jam morituris, tamquam ultimum  
 Viaticum, & pacis signum, sancta Eucharistia tribuebatur.  
 Verum quidem est olim non Eucharistiam modo, quæ mo-  
 rien-

morientibus præbatur, sed etiam conciliationem, absolutionem, pœnitentiæ impositionem, & generatim, quicquid ad felicem mortem comparandam conferre poterat, *Vias* nomine designari consuevisse; at non minus, eodem tempore, verum est Eucharistiam sæpius *Viaticum* appellatam fuisse; id nominis ei aptius, magisque ad litteram conuenisse; eandemque veluti christianæ perfectionis complementum, salutis extremum pignus, & necessarium pacis, & mulatæque cum Ecclesia conciliationis signum a fidelibus spectatam fuisse.

14. Canon catechumenos spectat, qui in aliquod huiusmodi levis momenti erratum prolapsi erant. Mandat concilium, ut, spatio annorum trium, inter Auditores permaneant, & deinde precibus cum iis e catechumenis vacent, qui *Competentes* appellabantur. Hi quidem precibus intererant, quæ Sacrificium antecederent, atque ita comparati erant, ut baptismum suscipere possent. Proprie *Competentes*, hoc est, Christi Domini gratiam conjunctim postulantes, ut Sanctus Ildorus Hispalensis loquitur, nuncupabantur.

15. Episcoporum translationes prohibet in hæc verba:  
 „ Ob graves turbas, & seditiones, quæ contigerunt, statutum  
 „ fuit, ut consuetudo, quæ, contra regulam, alicubi irrep-  
 „ sit, penitus aboleretur; ita scilicet, ut nullus ab una ad  
 „ aliam urbem, seu Episcopus, seu presbyter, seu diaconus  
 „ transferatur. Quod si quis, post sancti concilii definitio-  
 „ nem, tale quidpiam aggressus fuerit, id facinoris omnino  
 „ abrogabitur, & ipse reddetur Ecclesiæ, in qua Episcopus,  
 „ aut presbyter ordinatus fuit. „

16. Super eadem materie versatur. Vetat nempe presbyteros, diaconos, & clericos unius Ecclesiæ in aliam migrare, mandatque, ut ad suas singuli dioceses redeant, excommunicationis, si renuerint, indicta pœna. Addit, si quis forte tam audax fuerit, ut eum, qui ab alio pendet, asportet, suæque in Ecclesia ordinet, sine proprii, a quo clericus recessit, Episcopi consensu, ordinationem omnis omnino roboris expertem fore.

17. His verbis conceptus est; „Quia ecclesiasticorum plures avaritiæ, fordidiæque lucri cupiditati se dedunt, divinam Scripturam, quæ ait, *pecuniam suam non dedit ad usuram*, obliviscuntur; & cum duodecimi denarii foenore pro quoque centesimo mutuum dant: sanctum, & magnum concilium mandavit, ut si post hanc sanctionem, quispiam extiterit, qui ex mutuo usurasumat, aliquam ejusmodi negotiationem edat, dimidium exigat ultra sortem, aut aliquod aliud inventum, ad sordidum emolumentum percipiendum, adhibeat, deponatur, & extra clerum mittatur.

18. Diaconis interdicit, ne presbyteris Eucharistiam præbeant: quia contra leges, & contra consuetudinem est, ut qui Sacrificii offerendi potestate non pollent, Christi Domini Corpus iis, qui offerunt, impertiantur. Præterea, eosdem prohibet Eucharistiam ante Episcopos sumere, monetque eos presbyteris inferiores ministros esse debere, post hos ipsos, Eucharistiam ex Episcopi, vel presbyteri manu suscipere, nec in presbyterorum gradu sedere; iis vero, qui huic statuto obsecuti non fuerint, ministerii, quo fungantur, privationem minatur.

\* Hoc in canone, hæc potissimum animadversione digna sunt; 1. concilium perspicuis, præcisisque verbis testari, Christi Domini Corpus in Sancta Communione vere a fidelibus percipi; 2. illud in Ecclesia offerri, & quod inde consequitur, in eadem Ecclesia verum sacrificium adeste, siquidem in novo Testamento, vocabula hæc, *offerre, oblatio*, sacrificium designant; 3. offerendi potestatem, non nisi ad Episcopos, & presbyteros pertinere, omnibus aliis clericis, & diaconis ipsis exclusis, ac proinde presbyterorum majorem, quam diaconorum potestatem esse; 4. in Ecclesia certam quandam hierarchiam ex Episcopis, presbyteris, & diaconis constatam existere, quemadmodum Tridentinum concilium definiit, *sess. 23. canon. 6. de Ordine*.

19. De ratione agit, qua Paulianistæ, Pauli Samosatani sectatores scilicet, recipiendi sint. „Quoad Paulianistas, qui ad Ecclesiam redeunt, inquit concilium, decisum est, eos ab-

„ ſolute novo Baptiſmate ablui oportere. Quod ſi eorum  
 „ aliqui e clero aliquando fuerunt, & a reprehentione liberi  
 „ comperiuntur, eos iterum baptizatos Catholicæ Eccleſiæ  
 „ Epifcopus ordinabit; at ſi indigni in examine perſpician-  
 „ tur, deponi debent. Servabitur eadem regula quoad dia-  
 „ coniffas, & generatim quoad eos omnes; qui in clero re-  
 „ cenſentur. De diaconiffis eſt fermo, quæ habitum geſtan-  
 „ tes inveniuntur; at cum hæ nullam manuum impoſitionem  
 „ acceperint, omnino inter laicos referendæ ſunt. “

\* Mandat concilium, ut Paulianiffæ rebaptizentur, quia  
 errabant in Trinitatis fide, atque in Baptiſmi forma. Chri-  
 ſtum Dominum non niſi purum, putumque hominem crede-  
 bant, & unam perſonam tantum in Deo ponebant. Ad ef-  
 ſentialem Baptiſmi formam quod attinet, hanc non ſervabant,  
 ſeu, quod in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti non  
 baptizarent, ſeu, quod nominantes Perſonas tres, hæreticas  
 quaſdam explicationes adderent, quæ his verbis omnem ef-  
 ficacitatem, vimque adimebant. Diaconiffæ porro erant quæ-  
 dam virgines, ſeu viduæ ſemel nuptæ, vel etiam mulieres  
 quaſdam virtute præſtantes, ſuis a viris ſejunctæ, & per  
 continentiæ votum Deo conſecratæ, quæ eccleſiaſtica munia  
 quaſdam obibant: in id ſcilicet incumbant, ut Epifco-  
 pis, aut presbyteris ſuppeditas ferrent, cum feminas baptiza-  
 bant; aperirent, & clauderent Eccleſiæ fores, feminas eru-  
 dirent, pauperes ſolarentur, &c. Eas Epifcopus ad munia  
 hæc per veli traditionem, per benedictionem, per manuum  
 impoſitionem inſtituebat; & id omne, quoad eas quidem,  
 ſimplex cæremonia tantum erat, quæ nullam iis partem  
 veram ad ſacerdotium tribuebat, efficiebatque ſolummodo,  
 ut de clero eſſe cenſerentur. At quæ inter Paulianiffas ade-  
 rant, hoc privilegio gaudere non poterant, utpote quæ ma-  
 nuum impoſitionem ab Epifcopo non acceperant; eaſque pro-  
 inde concilium ad laicorum numerum redigit.

20. Et ultimus canon conſuetudinis uniformitatem re-  
 ſtituit, quæ ſuperioribus ſæculis obtinuerat, ut per domini-  
 cos, & quinquaginta Paſchalis temporis dies erectis, non  
 flexis genibus oraretur; „ quia ſunt, inquit, qui Paſchatis



tempore genuflectant, ut nihil non in omnibus dicecesibus uniforme sit, concilium statuit, ut preces, quæ Deo debentur, erecto corpore edantur. „

\* Flexis genibus orandi ritus Christi Domini, & Apostolorum exemplo nititur, qui ita compositi orabant, ut in sacris codicibus legimus. Erectis tamen pedibus, diebus dominicis, & Paschali tempore orandi mos antiquissimus est in Ecclesia. De eo Tertullianus (*De Coron. Milit. cap. 3.*) tanquam de more sua jam ætate instituto loquebatur. Morem hunc eadem ubique ratione, per omnes saltem Orientis Ecclesias, concilium servari jubet; est enim animadvertendum in Romanæ Ecclesiæ codice hunc canonem non reperiri, dataque opera omiffum videri: quia usus hic in Romana, & fortasse in cæteris Occidentis Ecclesiis nondum receptus erat, quamvis receptus ibidem fuerit, postquam Dionysius Exiguus canonem hunc suo codici inferuit.

Numerat Rufinus Nicæni concilii canones viginti duos; id autem propterea, quod eorum aliquos bifariam partitur. Complura tamen decreta concilium edidit, quæ allatis canonibus non continentur. Ex Julii Papæ Epistola perspicitur, a Nicæno concilio Ecclesiæ consuetudinem e scripto firmatam fuisse, quæ in posteriore concilio id expendi sinebat, quod prius aliud statuerat. S. Augustinus (*Epist. 113. pag. 790. tit. 2.*) Nicæni concilii decretum in medium affert, quod Ecclesiæ, in qua Episcopus adhuc viveret, alterum dari prohibebat. S. Ambrosius (*Ep. 63. ad Eccl. Verceil. pag. 1037.*) aliud ejusdem concilii decretum profert, quod non solum a sacerdotio, verum etiam a clericali omnino statu bigamos arcet. Walfredi Strabonis tempore, (*Hæret. Fabul. cap. 1.*) tribuebatur Nicæno concilio versiculus: „ Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto; “ at eum Theodoretus ab Apostolis ipsis repetit, atque Arium, qui hæreseos suæ damnationem in hac formula comperiebat, „ in ea mutationem aliquam edidisse, suosque asseclas ita canere voluisse: „ Gloria Patri, per Filium in Spiritu Sancto. “ S. quoque Basilius hunc versiculum in Ecclesia, ante omnem memoriam, usui fuisse tradit; hujusque rei testes non modo

modo Dianium, Cæsareensem Episcopum, a quo baptizatus fuerat, verum etiam antiquiores Ecclesie doctores, ut Sanctum Clementem Romanum, Sanctum Iræneum, Sanctum Dionysium Romanum, aliosque plures appellat.

Tribuitur etiam Nicæno concilio canonicorum Librorum Catalogus, qui a S. Hieronymo laudatus dicitur; ast nihil ejusmodi in hujus Patris scriptis occurrit, nullumque concilium, ante Laodiceenum, agnoscitur, quod canonicorum veteris, & novi Testamenti Librorum Catalogum contexuerit. Nec fundamenti quicquam honori illi est, qui Nicæno concilio adscribitur, ut formatas quasdam, *Ecclesiasticas dictas*, Litteras instituerit. Altero scilicet Ecclesie sæculo, Christianidelibus, imprimis vero presbyteris, diaconis, aliisque ministris tradebantur ejusmodi Litteræ, quarum vi a locorum fidelibus, ad quæ pergebant, reciperentur, & cum iisdem communicarent. S. Basilius (*Epist. 203. pag. 301. tit. 3.*) de his Litteris, tamquam longe Nicæno concilio antiquioribus loquitur. Sunt alia non pauca, quæ Nicæni concilii nomine circumferuntur, sed quæ tamen vel ad Sardicense concilium pertinent, vel ex apocryphis monumentis deprompta sunt.

Orientis Ecclesie disciplinam suam quibusdam canonibus firmant, quos a Nicæno concilio editos putant. Hi canones sunt, qui *arabici* nuncupantur, in Europa prorsus ignoti, ante eorundem versionem, quam sub decimi sexti sæculi finem Turrianus perficiendam curavit; at probationibus nihil infirmius, quibus hi canones fulciuntur: eæ nimirum omnes ad Isidori Mercatoris Epistolam quamdam, ad aliam Julio summo Pontifici falso adscriptam, & ad nonnulla postremæ ætatis Orientalium testimonia rediguntur, quibus, ad priorum sæculorum ecclesiasticam Historiam quod spectat, parum, aut nihil auctoritatis inest. Nullus coævus auctor, atque adeo eorum nullus, qui, subsecutis sæculis quatuor, Nicæni concilii historiam scripserant, arabicorum canonum meminit. Præterea, canones hi vocabula plura, ritusque non paucos continent, quibus usus, non nisi post quartum Ecclesie sæculum fuit. Octuaginta numero sunt,  
e variis

variis priorum saeculorum conciliis expressi. Nicænum concilium synodicam Epistolam scripsit, ad Alexandrinam Ecclesiam, & ad omnes per Ægyptum, Libyam, & Pentapolin fideles datam, ad quos nempe, quicquid in eodem concilio actum fuerat, potissimum pertinebat. Constantinus imperator duas & ipse Epistolas scripsit, quæ ratione aliqua, pro synodicis haberi possunt, quippe, quæ Ecclesiis pluribus hujus concilii definitiones significant. Harum prima ad omnes generatim Ecclesias data est, ad Alexandrinam peculiariter altera. Typis impressa fuit in Conciliorum Collecti-  
one quedam Epistola, quæ fronti inscripta præfert: *Offi Cordubensis, Macarii Hierosolymitani, & Victoris, & Vincentii, Romanæ Ecclesiæ presbyterorum, & S. Sylvestri Papæ legatorum nomina*; per quam summum hunc Pontificem rogant, trecentorum, qui Nicæam convenerant, Episcoporum nomine, ut in urbe Roma concilium convocet, ad Nicænum confirmandum. Huic Epistolæ addita est S. Sylvestri responsio, in qua Papa hic, postquam Nicænz synodi decreta confirmavit, iis alia & ipse nova subdit: at hæc monumenta duo supposita sunt, Eorum stilus barbarus est, adeoque implicatus, ut intelligi omnino non possit; in iisdem Litteris Paulinus, & Julianus *Supremi Consules* appellantur; qui sane titulus nunquam Consulibus tributus fuit.

Laudantur etiam Nicæni concilii acta, quorum alia e Vaticanæ Bibliothecæ manuscripto codice ab Alphonso Pisani deprompta, alia e Belleforeffio latius edita ex græco manuscripto codice, quem Franciscus Noviliacensis, urbis Episcopus, quæ Aquæ Darbellicæ dicitur, & Constantinopoli orator, a Græcis monachis insulam, quæ Chios vocatur, incolentibus emendum curaverat; sed acta hæc authentica non sunt, nec alia genuina agnoscuntur, quam Symbolum, Canones, & synodice Epistolæ. Si qua enim alia hujus concilii acta extitissent, ea S. Athanasius haud silentio prætermisisset in sua de Nicæni concilii decretis Epistola, in qua amico significat, ea le, quæ ibidem gesta fuere, fideliter retulisse.

*Concilium Antiochenum, ann. 331. (\*)*

Conciliabulum quoddam fuit ab Arianis Episcopis, aliisque nonnullis habitum, qui ex eorum secta omnino non erant quique eorundem pravum consilium minime noverant. I eo S. Eustatius, Antiochenus Episcopus, depositus fuit, tamquam adulter, ex falsa accusatione publicæ foeminae, quam Ariani pecunia devicerant. Obstiterunt tam iniquæ sententiæ Catholici Episcopi; sed impedire tamen non potuerunt, qui sanctus Præsul Philippus in Macedoniam relegaretur. *Valutius, Hard. Tom. I. Theodoretus, lib. I. cap. 20.*

*Concilium Casareense, an. 333. seu 334.*

Conciliabulum hoc quoque fuit ab Eusebianis coactum in S. Athanasium, qui ei adesse noluit; at eum Constantinus ad Tyriense pergere iussit.

*Concilium Tyriense. an. 335.*

Hoc pseudo-concilium habitum fuit mense Augusto anni 335. in quem Imperii Constantini annus tricesimus incidebat, Flaccillus, Arianæ sectæ unus, ei præfuit, tamquam Episcopus Antiochiæ, totius Orientis metropolis. Ad illud S. Athanasius se contulit, ibique calumnias, in ipsum ab Arianis excogitatas, evidenter exposuit; quod tamen non obtinuit, quin eum Eusebiani deponerent, qui ejus depositionem Imperatori, omnibusque Episcopis per Litteras significarunt. *Reg. & Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

*Concilium Hierosolymitanum, an. 335.*

Hoc ipsum Eusebianorum conciliabulum fuit, qui in eo ad Ecclesiæ communionem Arium, ejusque omnes aedecias susceperunt. Synodica Epistola, quam eo consilio scripserunt, missa erat ad Ecclesiam Alexandrinam, & ad omnes Episcopos, presbyteros, & diaconos unversæ terrarum orbis. *Reg. & Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

Con-

---

(\*) P. Mansi concilium hoc ad an. 337. aut circiter refert.

*Concilium Constantinopolitanum, an. 336.*

Eusebiani, in hoc conciliabulo, novam in S. Athanasia calumniam excogitarunt, eum accusantes, qui minitans fuisset se deinceps impediturum, quin triticum Alexandria Constantinopolim exportaretur. Imperator huic calumniae fidem addidit, & se cum S. Athanasio humaniter agere credidit, quem Trevirin, tunc Galliarum metropolim, elegavit. *Reg. & Lab. Tom. II.*

*Concilium Romanum, an. 337.*

Concilium hoc a Julio I. & centum sex Catholicis Episcopis, in Nicænae fidæi, & S. Athanasii favorem, habitum fuit, si Iſidori Mercatoris Collectioni acquiescimus; at concilium hoc fictitium creditur, *Reg. & Lab. Tom. II. Hurd. Tom. I.*

*Concilium Antiochenum, an. 339.*

Eusebiani, suis ut partibus præsidium quærerent, pseudoconcilium habuere; is conciliabuli exitus fuit, ut Pistus, presbyter Mareotidis, quem ex Ecclesia tamquam Ariannam S. Alexander expulerat, Alexandriae Episcopus in S. Athanasii locum ordinaretur; at omnes Catholici Episcopi in eum anathema pronuntiarunt; & Pistus quidem non potuit sedem conscendere, ad quam ordinatus fuerat. *S. Athanasius, Apolog. contra Arianos, & Epist. encycl. ad Episcopos pag. 116.*

*Concilium Alexandrinum, an. 339. seu 340.*

Concilium hoc a Athanasio convocatum fuit, eique centum circiter Episcopi Ægypti, Thebaidis, Libyæ, & Pentapolis interfuerunt. Sui Patriarchæ defensionem summa animorum consensione omnes, & singuli susceperunt, in eumque finem ejus Apologiam ediderunt in eximia Epistola, quam ad omnes Catholicæ Ecclesiæ Episcopos datam voluerunt, & peculiariter ad Julium Papam miserunt. *S. Athanasius, Apolog. contra Arianos, pag. 123. Reg. & Lab. Tom. II. Hurd. Tom. II.*

Con-

*Concilium Romanum, an. 341. seu 342.*

Summus Pontifex Julius concilium hoc sub Junium mensuram habuit. Ad illud Episcopi quinquaginta, & amplius convenerant; ei S. Athanasius adfuit; eumque innocentem concilium, postquam accusationum falsitatem ostendisset, quam in ipsum adversarii congefserant, declaravit. Marcellus Ancyrae, Asclepias Gazae, & quod vero simile sit, caeteri omnes Episcopi, qui Romam venerant, ut suis se quisque sedibus ab Arianis expulsos conquererentur, restituti & ipsi fuerunt. *Reg. & Lab. Tom. II. (\*)*

*Concilium Antiochenum, Dedicacionis dictum, an. 341.*

Cum magnifica Ecclesia, quam Constantinus Imperator ad an. 331. Antiochiae inchoaverat, ad exitum post annos decem perducta esset, Constantius Imperator ejusdem filius, dedicacionem ejusdem Ecclesiae celebrare volens, in eam urbem magnum Episcoporum numerum convocavit, congregavitque. Eos SS. Athanasius, & Hilarius ad nonaginta septem protendunt, etsi Sozomenus nonaginta solum recenset, quorum plerique Catholici erant, reliquis, quadraginta numero, Arianis; qui nihil aliud quaerentes, quam S. Athanasium persequendi occasiones, hanc arripuerunt, ut concilium haberent, minime dubitantes, quin, si id assecuti essent, ut cum orthodoxis Episcopis communicarent, eum deinde sua sede trudere facile possent. Studium igitur eo contulerunt, ut orthodoxos se ipsi exhiberent, eoque consilio, Fidei formulam, captiosam eam quidem, & subdolam ediderunt, quae fecit concilii Catholicis Episcopis satis: quippe qui nec recusasse cum Arianis communione jungi, nec eorum formulam rejecisse conspiciuntur. Propositae praeterea fuere aliae Fidei formulae duae, quae non alio ex capite notandae videntur, quam quod in iis *consubstantialis* vocabulum desideratur. Canones deinde, seu decreta viginti dua super variis disciplinae capitibus edita sunt.

## Canon

---

(\*) Huic concilio adscribitur Indictio 15. Hoc primum loco invenitur apud Latinos hoc inscribendi ratio.

Canon primus , qui decreti Nicæni concilii , super celebrandi Paschatis die , confirmatio est , excommunicationis poenam in laicos pronuntiat , qui ad illud violandum animum obfirmaverunt , Episcopos vero , presbyteros , & diaconos in eadem facti specie versantes , concilium deponi , suisque dignitatibus spoliari vult. Eædem in eos poenæ , qui cum reis communicaverint , conferuntur.

\* Perspicitur ex hoc canone , diaconos hierarchicarum functionum participes fuisse : quippe qui eos ponit in Episcoporum , & presbyterorum numero , qui Ecclesiam administrant , his verbis : *qui præesse noscuntur Ecclesiæ.*

2. Eos damnat , qui ad Ecclesiam se conferentes , ut ibidem sacras Scripturas audiant , inobedientiæ prurigne , aut aliqua alia prava de causa , renuunt orare cum populo , & Eucharistiam cum cæteris sumere. Hujus generis homines ex Ecclesia trudi jubet , quoad suum peccatum confessi fuerint , ejus veniam supplices postulaverint , & poenitiæ fructus ostenderint. Communionem etiam cum excommunicationis iniri vetat , ea clericis indicta poena , ut excommunicationem & ipsi fubeant ; nec coetus privatis in domibus haberi vult , ut cum iis oretur , qui cum Ecclesia non orant.

\* Fieri sane potuisse creditur , ut huic edendo canoni occasionem præberent Audientes schismatici , qui eodem , atque Ariani tempore cœperant ; celebrabant enim cum Judæis Pascha , quin Nicænæ sanctionis rationem haberent. ( *Fleurius lib. 12. pag. 279.* ) Cum iis non orabant , qui ex eorum secta non erant , contendebantque peccata remittere per simplicem cæremoniam , quin ex Ecclesiæ legibus certum tempus ad poenitentiam præscriptum fervarent.

3. Canon suspendit a suis functionibus ecclesiasticos , qui cum Ecclesiam suam deseruerint , ut se ad alterius servitium conferrent , a proprio potissimum Episcopo revocati redire nolunt ; additque fore , ut , si in inobediëntia persistierint , sine restitutionis spe deponantur , & Episcopus , qui eos receperit , tamquam violator legum Ecclesiæ a concilio puniatur.

4. Mandat, ut, si Episcopus a concilio, vel presbyter, aut diaconus ab Episcopo depositi, se ministerio, serviendi animo ut antea, immiscere ausi fuerint; iis nulla superfit restitutionis in alio concilio obtinendæ spes, eorumque defensiones non amplius audiantur, atque adeo, quicumque cum ipsis communicaverint, de quorum damnatione non ignoraverint, ex Ecclesia ejiciantur.

5. „ Si presbyter, aut diaconus, in Episcopi sui contemptum, se ab Ecclesia separat, cœtum seorsim habet, erigit altare, & Episcopo, semel, & iterum revocatus, obsequi renuit, absolute deponatur, absque ulla restitutionis spe. Si Ecclesiam turbare pergat, per externam potestatem, tamquam seditiosus, reprimatur. „ (Id nimirum est, quod hoc tempore, implorare subsidium brachii sæcularis, a nobis dicitur). (*Fleurius, libro 12. pag. 280.*)

6. A proprio Episcopo excommunicatum vetat, ab aliis ad communionem recipi, nisi cum eo conciliatus fuerit, aut a concilio, apud quod se purgaverit, absolutionis sententiam obtinuerit; & sanctio quidem hæc, subditur, non solum laicos, verum etiam presbyteros, diaconos, omnesque generatim clericos, & ministros in Ecclesiæ catalogo, seu matricula inscriptos spectat; quod Dionysius Exiguus latinis his verbis exprimit: *Omnes, qui sub regula esse monstrantur.*

7. Prohibet, advenam ullum recipi sine pacis Litteris, iis nempe Litteris, quæ eundem ab Ecclesiæ communionem separatam non esse testentur.

8. Rurales presbyteros, hoc est, parochos vetat *canonicas*, seu, *formatas Litteras* dare, quæ clericis longa itinera suscipientibus tribuebantur, ut ad suarum functionum exercitationem susciperentur. Eos tamen scribere patitur ad proximos Episcopos *Litteras simplices*, ita dictas: quia nihil aliud, quam clericorum, quibus concedebantur, vitæ, & ordinationis simplex testimonium continebant. Denique chor-episcopis, qui supra omnem exprobrationem sunt, eam veniam dat, ut pacis Litteras, generales scilicet, dent.

\* Recipi-



Respicit canon hic ad Ecclesie præsentem præxim, quæ oculos finit pacis testimoniales Litteras, hoc est, dimissas clericis dare.

9. Urbis Episcopo, quæ cujusque provinciæ caput est; habet metropolitani jus, quod explicat in hunc modum: Episcopi cujusque provinciæ scire debent, metropolis Episcopum totius etiam provinciæ curam suscipere: quia quicunque habent negotia, undique, ad metropolim veniunt; quamobrem judicatum est oportere, ut hic eos honore præcedat, nihilque, quod alicujus momenti sit; sine eo cæteri faciant, ex veteri a patribus nostris servata regula. Episcopus quisque in propriam tantum dicecesim potestate gaudet, eamque ex conscientia regere debet. Potest is quidem presbyteros, & diaconos ordinare, & privata negotia judicare; at præterea nihil agat Episcopus, sine consensu metropolitani, nihilque metropolitani agat, sine cæterorum provinciæ Episcoporum consensu.

\* Ex hoc canone, cujus magna ad tricesimum quartum Apostolorum canonem ratio est, licet intelligi, 1. metropolim ecclesiasticam civili metropoli addictam esse; 2. magnæ negotia, quæ universam provinciam spectabant, inconsulto metropolitano; pertractari non consuevisse; 3. Episcopum quemque in sua dicecesi dominum esse.

10. Chorepiscopus spectat, & quamvis episcopalem ordinationem per manuum impositionem acceperint, eos tamen intra suæ potestatis limites consistere vult, & satis habere; sibi demandatas Ecclesias regere; eosdem finit ordinare leutores, subdiaconos, & exorcistas, non item presbyteros; aut diaconos sine urbis, a qua pendent, Episcopi nutu. Denique chorepiscopum, ait, ab urbis Episcopo ordinari debere.

11. Prohibet Episcopis, aliisque clericis, depositionis, & privationis communionis indicta pœna, ne sine consensu, & Litteris Episcoporum provinciæ, & metropolitani potissimum, ad Aulam se conferant; quod si sua eos negotia, ut Imperatorem adeant; impulerint, id e metropolitani, & com-

provincialiura sententia, eorumque Litteris muniti facere poterunt.

12. Venia indignum declarat, privatque restitutionis spe presbyterum, aut diaconum, qui ab Episcopo, aut Episcopum, qui a concilio depositi, ut restitutionem obtinerent, non quidem ad frequentius concilium, sed ad Imperatorem perrexerint.

\* Socrates, & Sozomenus nos certos faciunt, S. Joannem Chrysoftomum, hujus canonis vi, depositum fuisse ab Episcopis, apud quos eum Eudoxia, Imperatoris Arcadii conjux, in jus accitum voluerat. Eum Episcopi dixere dignum esse, qui rursus deponeretur: quia semel depositus in suam Ecclesiam regressus erat, quin apud concilium eo frequentius, a quo damnatus fuerat, se purgaret; nullamque rationem habuere defensionum sancti Præsulis, qui reponerat Episcopos sexaginta quique, qui cum eo communicaverant, postquam depositus fuerat, judicasse, eum suam in Ecclesiam regredi posse; & quem opponebant, non Catholicæ Ecclesiæ, sed Arianorum canonem esse, qui eum in S. Athanasium ediderant, quem ab eorum Tyriensi conciliabulo depositum Constantinus Junior, absque novæ synodi judicio restituerat; quod auctorum nonnullos permovit, ut crederent, Antiocheni concilii canonem, qui ad S. Joannem Chrysoftomum deponendum adhibebatur, alium ab hoc fuisse, propterea quod, si ab Arianis editus esset, non eum Ecclesia inter suos veros canones recepisset; at multo probabilius est, unum, eundemque canonem esse, qui licet, pravo consilio, ab Arianis. S. Athanasii hostibus, editus, ab Antiocheni tamen Concilii Catholicis Episcopis, quemadmodum etiam a tota deinceps Ecclesia approbatus fuit: quia nihil non ipsum per se rectum continet, ac disciplinæ caput, quod statuit, cum ratione apprime cohæret.

13. Canon Episcopum vetat, sub nullitatis, & depositionis pœna, ordinationes, aut ulla ecclesiastica negotia in aliena Dicecesi peragere, nisi eo per metropolitani, cæterorumque provinciæ Episcoporum Litteras appellatus sit.

14. Mandat, ut, si forte provinciæ Episcopi super accusati Episcopi iudicio secti sint, eum aliis innocentem, aliis reum iudicantibus, metropolitanus, ad iudicandum, finiendumque negotium, e proxime provinciæ Episcopis aliquos convocet.

15. Mandat, ut, si Episcopum comprovinciales, una omnes voce, damnaverint, is quidem ab aliis iudicari non possit, & hoc iudicium suam omnem vim, & robur obtineat.

\* Canon hic antecedentis veluti supplementum est. In eo scilicet, perinde, atque in Nicænis canonibus, aliisque pluribus statutum fuerat, ut Episcopi in suæ provinciæ concilio definitive iudicarentur, ac si forte suffragia secta essent, e proximæ provinciæ Episcopis aliqui convocarentur. In hoc autem decisum est, ut, si Episcopus unanimi consensu damnatus fuit, iudicio sua vis omnis, roburque sit, quin vel a proximæ provinciæ Episcopis, vel a frequentiore concilio infirmari possit. Ita quidem canon hic accipi debet, nonnullorum auctorum sententia, qui utpote, & ipsum, in S. Athanasii odium, ab Arianis editum, a S. Joanne Chrysofomo, & a Summo Pontifice Innocentio I. rejectum ajunt. Putant alii, per hunc canonem non ad frequentius concilium appellationem, sed solum proximæ provinciæ Episcoporum, in proposita facti specie, convocationem prohiberi.

16. Episcopum, qui omni prorsus episcopatu carens, vacantem sedem, sine legitimi concilii auctoritate usurpavit, ex Ecclesia, cujus potitus est, expulsus vult, etiam si totus ejus Ecclesiæ populus eum sibi Episcopum deligeret. Addit canon hic, legitimum, seu integrum concilium illud esse, in quo provinciæ metropolitanus adest.

17. Excommunicatum declarat Episcopum, qui renuit se ad Ecclesiæ servitium conferre, in cujus gratiam ordinatus fuit, quoad paruerit, aut aliter a provinciæ concilio statutum fuerit.

18. Episcopum vult, si minus ejus culpa sit, ut ne suam ipse Ecclesiam adeat, sed quia ejus Ecclesiæ populus renuit eumdem recipere, vel ob ejusmodi causam aliam, Episcopatus honore, & functionibus in Ecclesia gaudere, in qua

versabitur, ea conditione, ut eam ne turbet, se negotiū immiscens, quæ ad eam spectant, tranquilleque id expectet, quod provinciæ concilio de eo decernere visum fuerit.

19. Non ordinabitur Episcopus, nisi in concilio, coram metropolitano, omnibusque provinciæ Episcopis, quos metropolitano per Litteras convocare debet. Omnes, & singulos adesse præstat; at si difficile fuerit, ut saltem plerique adsint, suumve consensum per Litteras, vel aliter præbeant, ordinationi nulla vis inerit; si vero secundum hanc regulam peracta fuerit, nonnullique ex perveracitate repugnaverint, major suffragiorum numerus prævalebit.

\* Concinit canon hic Nicæno quarto, quod ad electionis & ordinationis Episcopi formam attinet. Unum est animadvertendum, cum declarat ordinationi, quæ contra formam, quam præscribit, perageretur, nullam vim, nullumque valorem fore, non significari ejusmodi ordinationem fore nullam, invalidamque, ordinatumque non suscepturum characterem Episcopalem; sed id unum significari ejusmodi ordinationem fore illicitam, & illegitimam, Episcopumque ab Episcopatus functionibus suspensum fore, quippe qui illegitime, tametsi non invalide, ordinatus esset.

20. Provinciæ concilia duo, pro Ecclesiæ rationibus, & ad finiendâ litigiâ, quotannis haberi vult; primum, in hebdomada post Pascha; alterum, idibus Octobris, decima quinta scilicet hujus mensis die. Presbyteri, diaconi, & quicumque aliquam sibi illatam injuriam putabant, ad hæc concilia confugere poterant, in iisque jus iisdem reddi oportebat; at peculiaria concilia cogi, sine metropolitano, haud licebat.

21. Episcopum ab uno ad alium Episcopatum migrare non vult, ita scilicet, ut vel in eum ultro ipse se ingerat, vel populi violentiæ, aut necessitati ab Episcopis impostæ cedat; sed eum, e contra, in Ecclesia permanere jubet, quam a Deo, portionis suæ loco, primam accepit.

\* Ex hoc canone, quemadmodum ex Nicæno decimo quinto, & Sardicensi primo constat, quam olim ab uno ad alium Episcopatum transmissiones odiosæ fuerint.

22. Vetat Episcopum in alterius diocesi, sine ejus venia, aliquam aggredi, ullamve ordinationem peragere; aliter, aliquid egerit, nec vi, nec valore pollebit.

23. Episcopum, vel in morte, sibi successorem dare prohibet, & nominationem hac ratione factam nullam declarat, um solummodo ad Episcopatum, ex Ecclesiae regula, eventum volens, qui post ultimi decessum, per Episcoporum judicium, qui in concilium convenerint, dignus compertus fuerit.

24. Temporalibus Ecclesiarum servandis bonis consulit in hac verba: „Sua bona servantur Ecclesiae, qua fieri curantur, & fide potest, ante Deum, qui nihil non videt, & judicat. Ea sunt administranda, Episcopi judicio, & auctoritate, cui totus populus, animaeque concreditae fidelium sunt. Quod ad Ecclesiam pertinet, peculiariter presbyteris, & diaconis eam circumstantibus notum esse, eosque nihil latere debet; ut, si Episcopum decedere contingerit, perspectum sit id, quod ad Ecclesiam spectat, ne quid pereat, aut dissipetur, neve peculiaria Episcopi bona, specie negotiorum Ecclesiae, implicentur; justum enim apud Deum, & apud homines est, iis Episcopi propria bona relinqui, in quorum gratiam is ea disposuerit, & quod Ecclesiae est, eidem servari. Nullum ea damnatum patitur, oportet, nec praetexatur ejusdem ratio, ut Episcopi bona proscribantur, iis molestiae, qui ad eum pertinent, afferantur, ejusque memoria odiosa reddatur.”

\* Perspicitur ex hoc canone, discrimen, quod a nobis inter Ecclesiae bona, & ea ponitur, quae patrimonialia, seu propria ecclesiasticorum sunt, ex longissimo tempore notum esse. Perspicitur etiam, ex veteri disciplina, Episcopalis urbis presbyteros, & diaconos, qui Episcopo ad latus erant, qui scilicet addicti, quaeque inhaerentes ejus cathedrae dicebantur, representasse senatum Ecclesiae, qui eam una cum Episcopo administrabat, quique ejus curam, Episcopali sede vacante sumebat. Huic ipsi presbyterorum, & diaconorum senatus successerunt cathedralium Ecclesiarum Capitula.

25. Canon regulas in usu bonorum Ecclesie servandas præscribit. Eorum dispositionem relinquit Episcopo, ut ea distribuat in omnes, qui opus habent, ex conducto cum presbyteris, & diaconis, sibi que ipsi, prout indiguerit, siquidem reapse indiguerit, ex iisdem sumat, & per ea fratribus, quos hospitalitate complectitur, ita consulat, ut iisdem nihil omnino desit. Addit canon, Episcopum, si eo non contentus, quod ipsi necessarium est, Ecclesie bona, presbyteris, & diaconis insciis, & inconsultis, in suum privatum usum detorserit, tributa domesticis, consanguineis, fratribus, aut filiis auctoritate, ita quidem, ut Ecclesie negotiis detrimentum clam afferatur, provinciæ concilio rationem reddendum. Quod si cæteroquin Episcopus, aut presbyteri fama laborant, tamquam trahentes ad proprium commodum Ecclesie bona, ut pauperes damnatum sentiant, tum quoque ipsi, ex concilii iudicio, corrigentur.

\* Videtur canon hic Episcopo, & quod inde consequitur, aliis clericis usum bonorum Ecclesie tum solum concedere, cum iis opus habent, nec possunt aliunde subsistere; at satis perspicue statuit, clericos non esse illorum reddituum dominos, qui ex eorum beneficiis, aut stipendiis derivantur, iisque ad pia opera uti debere, ne dum eosdem tempore dissipare.

Putant auctorum aliqui ( *Natal. Alex. Sac. IV. Diff. 25. Tillem. T. 6. p. 755. Hermant. in vita S. Athanasii, tom. 1. p. 715.* ) hos canones viginti quinque in Antiochenis conciliis pluribus editos, & huic an. 341. habito perperam tributos fuisse. Nituntur, 1. longe maxima canonum duorum decimi tertii, & vicesimi secundi similitudine, qui scilicet in uno, eodemque concilio editi non videntur: quia prorsus eandem rem continent, nec differunt nisi verbis. Ajunt 2. vero simile omnino non esse, hæreticos, qui Ariani erant, canones edidisse, qui tam puras, tamque severas præscribunt agendi regulas, cujusmodi sunt, qui Episcopos prohibent, se ad Principis aulam conferre, & ab una sede ad alias migrare. At, 1. canones duo, decimus tertius, & vicesimus secundus adeo similes, affinesque non sunt, ut duobus conciliis tribui possint; inter eos, quæcunque tandem co-

gna-

gnatio fit, essentialè tamen discrimen occurrit; agitur, in decimo quidem tertio, de diœcesi per mortem vacante, in vicesimo autem secundo, de diœcesi reapse repleta; ex quo fit, ut decimus tertius vetet Episcopum ullas in diœcesi, ita per mortem vacante, functiones edere, sine metropolitani, & comprovincialium Litteris, quia hi sane mortui Episcopi locum tenent; cum ad episcopales functiones in diœcesi reapse repleta peragendas, ejusdem solum diœcesis Episcopi venia opus est.

Quod attinet ad disciplinæ puritatem, quæ in Antiochenis canonibus continetur, nec impossibile, nec mirum est, Episcopos hæreticos, qui Catholici haberi volunt, de disciplinæ puritate, saltem specie tenus, sollicitudinem exhibere, ita scilicet, ut idoneas, rectasque sanctiones edant ipsi, vel edi sinant, præsertim cum iis peculiare rationes suppent, cur ita se gerant: nec desunt speciosæ causæ, quamobrem se legibus eximant, quas aliis imponunt. Ejusmodi erant in Antiocheno concilio Eusebiani. Se ibi Catholicos venditare studuerunt; eorumque intererat, haud repugnare decretis, quæ Catholici Episcopi, qui in eo concilio, quam ipsi, numero plures aderant, ad rectam disciplinæ rationem proposuerunt. Cum id in animo haberent, ut omnino S. Athanasium opprimerent, nonne utile iisdem erat, vetare Episcopos ad aulam pergere, & mandare, ut Episcopus a concilio depositus, qui post depositionem, se in ministerium ingerere ausus esset, non amplius restitui posset? Constans, firmumque habeatur, oportet, Antiochenos canones, de quibus hoc loco agitur, unius, ejusdemque concilii esse, ejus nempe, quod Antiochiæ ann. 341. habitum est; hoc enim titulo in omnibus, seu græcis, seu latinis Conciliorum Collectionibus comperiuntur, quin ullum, vel levissimum vestigium detegi possit, quod suspicandi locum tribuat, eos ad alia concilia spectare. Conspiciuntur, hoc titulo, in Dionysii Exigui Collectione: *Incipiunt expositæ apud Antiochiam in Encarnis XXV.* Hanc Dionysii Exigui Collectionem a Romana Ecclesia adoptatam esse non latet. Multo ante, Canonum codici inserti fuerant, ut Chalcedo-

nenfis Concilii acta probant. Debet ergo videri portento simile, notatum a Baronio Gratianum fuisse, qui hoc Antiochenum concilium inter concilia a Catholicis habita retulisset, quandoquidem, multis ante Gratianum sæculis, ejusdem concilii canones orientalis, & occidentalis Ecclesia receperat. Emmanuel Schelstrate super hoc concilio Commentarium dedit, quod in 4. Antuerpiæ impressum fuit. Cum orthodoxi Episcopi id in ordinem redegerint, quod fidem, & disciplinam spectabat, ad suas quisque Ecclesias redire; at Eusebiani Antiochiæ persistenter, ibique conciliabulum tenuerunt, in quo S. Athanasium rursus damnarunt, & Alexandrinæ sedi Gregorium, cognomento Cappadocem, imposuerunt, Canonem etiam in hoc concilio cuderunt, in quo expressis verbis statuitur, „ ut Episcopus, aut presbyter, seu iuste, seu injuste depositus, qui ausus fuerit, abesse, que synodi judicio, suam in Ecclesiam regredi, in perpetuum expellatur, quin amplius ad suam innocentiam probandam admitti possit. “ *Reg. & Lab. Tom. II. Hard. Tom. I. Vide etiam Ceillerium, Ecclesiasticorum auctorum Histor. Tom. IV. pag. 646. & sequentibus, & Van-Espenium, Jur. Eccles. univ. Tom. III. pag. 128. & sequentibus.*

*Concilium Romanum, an. 342.*

Summus Pontifex Julius, una cum suis comprovincialibus, habuit concilium hoc, in quo S. Athanasius iterum purgatus fuit. *Reg. & Lab. Tom. II.*

*Concilium Antiochenum, an. 345.*

Eusebiani, quasi eos rerum poenitisset, quas hactenus gesserant, Antiochiam convenerunt, ibique novam fidei formulam ediderunt, quæ *macroscica*, seu longis lineis exarata, ob longitudinem, dicta fuit. In ea sit credendi professio, Christum Dominum Deum de Deo, & in rebus omnibus Patri similem esse; at ibidem nunquam de *substantia*, aut de *consubstantiali* sermo est. Formulam hanc Eusebiani in Italiam miserunt per deputatos, qui Mediolanum concilium congregatos Occidentis Episcopos compererunt. (*Concilium Mediolanum*)



*diolanense*, an. 345. seu 346.) Imperator Constantinus, & S. Athanasius ibidem aderant. Occidentales ei novæ formulæ subscribere recufarunt. Id unum, nihique præterea de hoc Mediolanensi concilio innotescit, quod an. 345. seu 346. habitum est (\*). Ponitur sub idem tempus, an scilicet 349. concilium in urbe Colonia, in quo fertur Euphratas, hujus urbis Episcopus, Gallorum viginti quatuor Episcoporum suffragio damnatus, quod cum Photino docuisset Christum Dominum non Deum, sed purum, putamque hominem esse. (*Concilium Colonienſe*, an. 346. *ſuppoſitum*) Hujus concilii acta, quæ D. de Marca, P. Petavio, aliisque nonnullis superioris sæculi doctis viris authentica viſa ſunt, hoc jam tempore propemodum a nemine non rejiciuntur. Prima ratio ponitur in barbaro horum actorum ſtilo, qui IV. ſæculo parum congruit, quo humaniorum Litterarum decrementum non ita longe adhuc abierat. Præterea, ſi Euphratas, ab an. 336. ad an. 346. hæreſin, quæ eidem apponitur, vendiſſet, in eum S. Athanaſius, & S. Hilarius ſtilum acuere non neglexiſſent, quod tamen neuter præſtitit. Verum quidem eſt, hac de re, in S. Maximini Hiſtoria, (*Apud Surium, ad diem 29. Maji t. 5. p. 324.*) a Lupo de Ferrieres mentionem fieri; at auctor hic non niſi an. 839. ſcribebat, annis amplius quadringentis, & quinquaginta ab Euphratæ morte. Quod autem multo majoris momenti eſt, Euphratas, qui tamquam hæreticus, & tamquam homo plurium criminum reus, an. 346. depositus fertur, non ſolum tamquam Catholicus, anno ſequente, in Sardiceniſi concilio, cum omnibus Episcopis, qui eum Coloniae damnaverant, ſi S. Sanctiniſi Verodunenſis, cujus nomen in Sardiceniſibus ſubſcriptionibus non legitur, excipiatur, receptus fuit; ſed etiam, cum Vincentio Capuenſi, ab ejuſdem concilii Episcopis deputatus, ut Imperatorem Conſtantium adiret, S. Athanaſii, omniumque Episcoporum, quoſ e ſuis ſedibus Arianorum factio expulerat, reſtitutionem ab eo petiturus. Eratne tam honorificæ legationi idoneus, qui ob mores, & doctrinam da-

mna-

\* (\*) P. Manſi concilium hæc ſub anni 342. ſinem collocat, & Mediolanenſe ad an. 344. referat.

ranatus fuerat ? Duos Euphratas extitisse respondent , qui deinceps Coloniensem sedem tenuerunt , an. 346. damnatum unum : e Sardicensi concilio ad Constantium , an. 347. legatum alterum ; at hanc narrationem sine probatione propositam evertunt monumenta ipsa , quibus utuntur , qui eam proponunt ; in Vitis enim ( *Apud Surium ad 29. Maji , t. 5. p. 324.* ) tam S. Severini , quam S. Gervasii legimus horum sanctorum Præfulum primum in Euphratæ depositi locum susceptum , & ab eodem Colonienfi concilio ordinatum fuisse. *Reg. & Lab. Tom. II. Hard. Tom. I. Ceillerius , in sacrorum , & Ecclesiasticorum Auctorum Historia , Tom. IV. pag. 663. & seq.*

*Sardicense , in Illyria , Concilium , an. 347.*

Cum Imperator Constans pro œcumenici concilii convocatione ad fratrem Constantium scripisset , inter eos convenit , ut illud Sardicæ , quæ Illyriæ urbs , & Daciæ metropolis erat , tam ex Orientis , quam ex Occidentis Episcopis coggeretur. Concilium , Ruffino , & Eusebio consulibus , undecim post Constantini Magni mortem annis , scilicet an. 347. post Maji diem 22. initium habuit ; constabat hoc ex provinciis amplius triginta quinque , Orientalibus haud numeratis , qui recesserunt. De numero veteres non consentiunt ; Socrates , & Sozomenus trecentos circiter ex Occidente , & septuaginta sex ex Oriente recensent ; centum septuaginta tam ex Oriente , quam ex Occidente S. Athanasius enumerat ; at non videtur Eusebianos enumeratione complexus , qui , re quidem vera , venere Sardicam , numero viginti quatuor ; at , quin concilio se sisterent , abiire : quia , ut ad illud accederent , S. Athanasium , aliosque Catholicos Episcopos , quos ipsi deposuerant , exclusos volebant ; quod obtinere non potuerunt ; adeoque haud longe abest a Theodoro , qui ducentos quinquaginta omnino refert , quemadmodum , inquit , ex veteribus monumentis compertum fit. ( *Hist. Eccl. lib. 2. cap. 6. pag. 588.* )

Magnus Osius , Cordubensis in Hispania Episcopus , tamquam hujus concilii Pater , caput , & præses spectatus fuit.

Hunc

anc S. Athanasius (*Hist. Arian. ad Monach. p. 352. 353.*)  
 us modo primum, in quo eundem sequitur Theodoretus,  
 odo patrem appellat; is nimirum encyclicæ, eique, quam  
 ncilium ad Julium Papam dedit, Epistolæ primus subscri-  
 it; Presbyteri Archidamus, & Polixenes, tamquam Julii  
 apæ nomine, cujus legati erant, subscribentes, post eum  
 ominentur. Erant in concilio pertractanda capita rerum  
 tria. Fidem spectabat primum; ab Eusebianis accusatos  
 Præfules alterum; crimina, & violentias tertium, de qui-  
 bus Eusebiani ipsi accusati erant. Quoad primum, renuit  
 concilium novi quidquam agere super fide; & quæsq; hæc  
 ia re Nicæno Symbolo stare voluit. Quoad alterum, ad  
 maturum examen revocata S. Athanasii, aliorumque Catho-  
 licorum Episcoporum causa, innocentes concilium eos de-  
 claravit. Denique, quoad tertium, Eusebianorum antesi-  
 gnanos, tot calumniarum auctores, aliorumque plurium  
 criminum reos deposuit, & anathemate perculit. Edidit de-  
 inde super disciplina canones, numero viginti ex græco  
 textu, ex latino autem viginti unum, qui quidem textus  
 aliam divisionem, atque ordinem alium secutus est. Non  
 editi sunt hujus concilii, ut aliorum canones, in legis mo-  
 dum; Osii, & aliquot præterea Episcoporum propositiones  
 quedam sunt, totius concilii consensione firmatæ.

Primus his verbis conceptus est; „ Osii Episcopus di-  
 xit: aboleri pravum morem, & perniciosum abusum o-  
 portet, prohibitis Episcopis ab una ad aliam sedem migrare:  
 quia de causa constat, ob quam ita se gerunt; & quia ca-  
 ret exemplo, quempiam Episcoporum se magno Episcopa-  
 tu, ut parvum sumeret, abdicasse, satis ostendunt ejus-  
 modi translationes eorumdem avaritiæ, & ambitionis af-  
 fectum esse; quamobrem, si vobis in votis est, ad hunc  
 abusum acrius puniendum, a laica communione, qui ejus  
 rei fuerint, arcendi sunt. „ Omnes ad unum PP. respon-  
 derunt: „ ita nobis placet. “

2. Canon. Osii subdidit: „ Si quis eo temeritatis abi-  
 erit, ut se velit excusare, & afferere, se populi Litteras  
 accepisse, palam est, eorum plures, quorum haud sincera  
 „ fides

„ fides est, pecunia corrumpi potuisse, ut ei acclamatio  
 „ Ecclesia conquæreretur, eundemque multitudo sibi E  
 „ scopum peteret. Has igitur technas omnino damna  
 „ cesse est; ita scilicet, ut qui ejusmodi est, ne in mo  
 „ quidem articulo, laicam communionem percipiat; id m  
 „ date, siquidem approbaveritis; “ Totum concilium  
 spondit: „ approbamus. “

“Ad hunc canonem intelligendum, sciendum est, in E  
 scoporum electione magnam olim populo partem fuisse, ea  
 que, quem is petiisset, ordinari consuevisse; ut proin  
 contingeret ab Episcopo, quem ad ditiozem Episcopatu  
 trahebat ambitio, nequam aliquos ejus Ecclesiæ christia  
 homines promissis, aut numerata pecunia corrumpi, qui  
 um postularent, ad eundemque invitationis Litteras mit  
 rent. Id nempe concilium improbat, laica, vel ad morte  
 communionem privans Episcopos, qui pravæ hujus machin  
 tionis rei fuerint; erat hæc sane gravis admodum poena,  
 in Oriente quidem ignota, sed quæ tamen idololatriæ, homi  
 cidii, vel adulterii criminum reis, in aliquibus Occidentis Ec  
 clesiis, imponebatur. (in cap. 2. de Elect.) Canonem hunc  
 retulit S. Raymundus, sui temporis disciplinæ eundem ac  
 commodans per hanc parenthesis (nisi de hoc poenituerit.)  
 quam ipse non solum contra omnium græcorum, latinorum  
 que exemplarium textum, verum etiam contra constantem  
 veteris Decretalium Collectionis locutionem, contraque ca  
 nonis apertum sensum, & mentem addidit. In quodam eti  
 am hujus concilli manuscripto exemplari, quod extat in Bi  
 bliotheca D. de Thou, post verbum, placet, legitur additio  
 hæc: *In exitu communionem laicam consequantur.*

3. Canon vetat Episcopos a sua ipsorum provincia ad ali  
 am, in qua Episcopi adfunt, migrare (quod Zonaras explicat,  
 „ ut ecclesiastica munia ibidem obeant, „); nisi illuc, ait ca  
 non, a confratribus acciti fuerint; neque enim charitati ja  
 nuam claudere volumus. Addit, si inter ejusdem provincie  
 Episcopos duos coortum dissidium fuerit, neutrum posse al  
 terius provincie Episcopum sibi arbitrum sumere. Pergit,  
 aitque: „ Si Episcopus, postquam damnatus fuit, adeo de re-

sto suo jure se certum putat, ut iterum in concilio judicari velit, honoremus, siquidem vobis videtur, S. Petri memoriam; \* qui nempe causam examinarunt, ad Julium, Romæ Episcopum scribant; judicium, si is renovandum crediderit, renovetur, & ipse judices det; si minus ei visum fuerit novo judicio locum esse, id servabitur, quod ipse statuerit. »

\* Hæc postrema canonis pars, quæ ad Romanum Episcopum appellationem instituit, quartum in Isidori versione errorem efficit; & hoc sane ipsum animadversione dignius, gravior, insigniusque est Sardicensis concilii caput. Ut autem ejus notionem, occasionemque probe assequamur, in animum nobis revochemus, necesse est, Sardicense concilium potissimum in S. Athanasii, aliorumque Catholicorum Episcoporum gratiam, quos Ariani opprimerant, coactum fuisse. Concilii Patres, qui fere omnes Occidentales erant, Catholicis Orientis Episcopis favere volentes, eorum causam, quoad fieri posset, in Occidentem trahere statuerunt; & quia nemo erat, qui melius judicare posset, quandam Episcoporum causas rursus agi oporteret, quam Episcopus urbis Romæ, S. Petri successor, Osius, ad honorandam S. Apostoli memoriam, proposuit, ut de S. Athanasii, aliorumque Catholicorum Episcoporum, qui, ut is, ab Arianiis opprimebantur, negotio ad Papam Julium scriberetur; qua in re Petrus de Marca (*Lib. 7. de Concord. Sacerdot. & Imper. cap. 8. §. 8.*) animadvertit, Osium S. Petri memoriam honorandam proposuisse, ut Concilii Patres ad suum novo juri, quod inducere volebat, assensum præbendum facilius pertraheret. Osii propositionem alii ad appellationem ad Juliam Papam, Sardicensis concilii tempore regnantem restringunt, contenduntque, hujus Episcopi mentem non eam fuisse, ut novum, & permanens jus institueret. Ad hujus proinde restrictionis imaginem expungendam, Papæ Julii nomen in sua Collectione Isidorus omisit; constat enim hanc Isidori Collectionem eo consilio confectam fuisse, ut Romanæ Sedis potestas amplificaretur. Ut ut res habeat sententiæ a provinciæ concilio latæ judicium hæud Romanæ  
urbis

urbis Episcopo defert Sardicenfis canon; id unum vult, et consuli, ut intelligatur, iterum, necne, sit expenden- causa per hujus concilii judicium finita; ut proinde, si visum fuerit novo examine opus esse, ad hoc examen ipsi judices nominet; secus, latum judicium subsistat.

4. Canon: „ Gaudentius Episcopus ait; si concilio datur, huic canoni addendum esse, impediri oportere, „ Episcopus a provinciæ concilio depositus, petensque, „ ipsius causa ad Romanam Sedem deferatur, expolietur „ neve alius in ejus locum, antequam Papa super ejusdem „ causa novæ discussioni subdenda pronuntiaverit, ordinatur. „ Hic hujus canonis sensus est, tum ejus, qui antecedit, tum ejus, qui sequitur, ratione habita.

In 5. canone, Osius ita loquitur: „ Cum Episcopus „ provinciæ concilio depositus appellaverit, confugeritque „ ad Episcopum urbis Romæ, hic sane, si rursus negotium „ examinandum censuerit, ad proximæ provinciæ Episcopos „ scribet, ut ejus ipsi judices sint; quod si Episcopus depositus persuaserit Episcopo Romæ, ut presbyterum mittat, „ qui eum comitetur, id facere poterit, & commissarios „ mittere, ut ejus auctoritate cum Episcopis judicent; at „ si Episcopus ad negotium finiendum satis esse crediderit, „ quod sua ei sapientia suggeret, id faciet. „

Canon 6. pronuntiat, „ cum omnes provinciæ Episcopos „ electi Episcopi ordinationi adesse necesse sit, si quis per negligentiam desit, metropolitanum debere ad eum hac de re „ scribere, eundemque expectare. Quod si non venerit, „ ac ne per litteras quidem excusationes suas exposuerit, ad „ ordinationem procedendum. „

7. Canon Episcopum institui vetat in parvis urbibus, ubi presbyter sufficit, aut in locis, in quibus Episcopus ab antiquis temporibus nullus fuit, nisi alter loci postulet amplificatio.

\* Canon hic consecutio præcedentis est, unumque cum eo conficit in græco textu, quem Dionysius Exiguus, & Isidorus secuti sunt.

8. Canon de longis, crebrisque Episcoporum ad Aulam itineribus queritur; eumque Ofius ita proposuit: „ Impor-  
 „ tunitas nostra, nostræ assiduitates, nostræque injustæ po-  
 „ stulationes existimationem nobis adimunt, qua gaudere  
 „ deberemus; sunt enim Episcopi, peculiariter Africani,  
 „ qui ad Aulam pergere non desistunt. Fratris nostri Grati  
 „ (erat is Carthaginis Episcopus, concilio præsens), quem-  
 „ admodum non ignoramus, utilia ad salutem consilia con-  
 „ temnunt. „ Ofius prosequitur: „ Negotia, quæ ad Au-  
 „ lam deferunt, nulli utilitati sunt Ecclesiæ. Munera sci-  
 „ licet, dignitatesque sæculares petunt in aliorum gratiam.  
 „ Id decet, honestumque est, ut Episcopi pro viduis, aut  
 „ spoliatis orphanis intercedant; ad Ecclesiam enim sæpe  
 „ confugiunt, qui vexationem patiuntur, aut rei ad exili-  
 „ um, aliamve pœnam damnati. Mandate ergo, si vobis  
 „ placet, ut Episcopi, ob has tantum causas, aut tum solum  
 „ cum ab Imperatore per Litteras acciti fuerint, ad Aulam se  
 „ conferant. „ Una omnes voce dixerunt; „ Ita volumus; ita  
 „ mandetur. “

In 9. canone, ita Ofius: „ Ut Aulæ adeundæ ansa Epi-  
 scopis adimatur, fatius est eos, qui charitatis negotia ha-  
 bebunt, quæ sollicitent, id facere per diaconum, cujus  
 præsentia minus odiosa erit, quique poterit responsum af-  
 ferre promptius. „ Ita quidem statutum fuit, additumque  
 „ necesse fore, ut Episcopi cujusque provinciæ tum postu-  
 „ lata, tum diaconum ipsum, cui ea demandaverint, ad  
 „ metropolitanum mittant, qui eidem tribuat commendati-  
 „ onis Litteras ad urbium Episcopos missas, in quibus Im-  
 „ perator versabitur. Quod si Episcopus in Aula amicos hæ-  
 „ bet, non impeditur, quin per suum ipse diaconum iis ho-  
 „ nestum, & æquum aliquod negotium commendet. “

10. Canon ejusmodi est (\*): „ Qui Romam venerint, si-  
 „ bi demandatas postulationes ad Romanum Episcopum de-  
 „ fe-

---

(\*) Hujus canonis postrema pars in græco textu nisi postrema est,  
 Secunda pars ibi non adest.

„ferent, ut expendat, an iustæ, & honestæ sint, tum ve  
 „id sibi sumat, ut easdem ad Aulam mittat. “ Plauseru  
 ad unum omnes. Episcopus Alipius addidit, causæ aliquid i  
 piscopis fore, ut ad Aulam pergerent, siquidem ad vidua  
 arum, orphanorum, &c. solatium eo se contulerint; at nu  
 lam necessitatem subesse, cur odiosa quædam, & vituper  
 bilia, ut consueverant, petitori illuc iter instituunt.

11. Canon a Gaudentio, Naissenfi in Myfia Episcopo pro  
 positus depositionis pœnam in Episcopos statuit, qui in supe  
 rioribus canonibus præscriptas regulas non servaverint.

12. Canon restrictionem continet, quam Osius præceden  
 ti canoni apposuit, ut nempe, qui antequam de concilii de  
 creto notitiam haberent, ad urbes in publicis viis fitas per  
 venissent, hac de re a loci Episcopo certiores fierent, qui  
 vero ita monitus esset, suum illinc diaconum mitteret, su  
 amque ad diœcesim reverteretur.

13. Mandat, ut caudici, quibusve aliqua administratio,  
 aut magnæ divitiæ suppetunt, si Episcopi electi fuerint, spe  
 ctentur tamquam neophyti, nec ante consecrentur, quam  
 lectoris, diaconi, & presbyteri functiones obierint, diuque  
 in horum graduum unoquoque morati fuerint, ut eorum,  
 & fides, & boni mores, & firmitas, & suavitas innotescant.

\* Hujus canonis ea vis, & ratio est, ut ne quis ad episco  
 patum, sine maturo examine, longisque probationibus eve  
 hatur, præsertim si, quos evehi libuerit, divitiis affluant,  
 aut foro vacent, aut publicis negotiis administrandis addi  
 cti sint: quia id genus homines, utpote cæterorum maxi  
 me vitiis obnoxii; quæ fere divitias, disputationes, lites,  
 tumultosa, & distrahentia negotia consequuntur, sacerdotio,  
 & episcopatui minus idonei sunt.

14. Canon. Osius ita: „ Interdum Episcopus in aliam  
 „ diœcesim, in aliamve provinciam venit, ibique ad longum  
 „ tempus, per ambitionem, moratur, quia loci Episcopus  
 „ fortasse minus docendo est; & peregrinus Episcopus pro con  
 „ cioque crebro dicere aggreditur, ut eum in contemptum ad  
 „ ducat, sui que desiderium excitet, atque ad eam se Ecclesi  
 „ am transferendum curet. Commorationis igitur temporis



modum statuere. . . . Equidem memini, fratres nostros haud ita pridem, in concilio, decrevisse, ut laicus, qui tres dominicos dies, hoc est, hebdomadas tres transegisset, quin ad urbis, in qua degit, coetum accederet, communionem privetur. Si id in laicos decretum est, multo sanè fatius fuerit, a sua Episcopum Ecclesia, sine gravi necessitate, diu non abesse. Sententia hæc omnibus probata fuit.

Concilium, de quo Ofius loquitur, Eliberitanum est, cuius ante annos quadraginta sex, interfuerat. In huius enim concilii vicefimo primo canone decretum, de quo in hoc loco, nobis occurrit. Ex hoc decreto ipso, pluries renovato, Theologi, & Canonistæ concludunt, parochialis audiendæ Missæ, quam concilium per *coetus* vocabulum designat, obligationem quoad laicos antiquissimam esse.

In 15. canone, ita Ofius: „ sunt Episcopi, quibus in sua dicecesi parum honorum est, & alibi multum, quo pauperibus opitalentur. His est danda venia, ut ibi, per hebdomadas tres, ubi eorum bona sita sunt, ad colligendos fructus, consistant; & ejusmodi quidem Episcopus, ne ei, quin ad Ecclesiam veniat, ulla dominica dies elabatur, officium peragat in proxima Ecclesia, ubi illud presbyter peragere consuevit; verum, ad vanitatis, & ambitionis suspicionem vitandam, haud sæpius urbis Ecclesiam adeat, ubi Episcopus residet. “

Constat ex hoc canone, eam semper Ecclesie mentem fuisse, ut fideles tum ecclesiastici, tum laici publicis suarum parochiarum officiis, per dies dominicos, interessent, nec satis haberent suis in oratoriis, aut capellis domesticis Missam audire.

16. Vetat, ut Episcopi communionem clericis tribuant, quos a suo Episcopo eadem privatos scierint, aliter apud concilium rationem reddituri.

17. Canon. Hæc Ofius: „ Si Episcopus ad indignationem vehementius, quam par est, se abripi finens, in suum presbyterum, suumve diaconum excandescat, eumque excommunicet, excommunicatus ad proximos Episcopos

„ confugere poterit; ab hisque audiri debet. Episcopus, qui  
 „ eum damnavit, æquo animo ferat, oportet, negotium a  
 „ pluribus examinari; sed, ante examen hoc, eo audaciæ  
 „ nemo progredi debet, ut cum damnato communicet. Quod  
 „ si cœtus in clericis contemptum, quoad proprium Episco-  
 „ pum, & arrogantiam detexerit, iidem acriter arguantur;  
 „ quemadmodum enim debet Episcopus suis clericis sinceram  
 „ charitatem testari, ita clerici, quod in ipsis est, vera eum  
 „ observantia prosequi debent. “

18. Statuit, super Januarii Episcopi significatione, ut ne  
 quis Episcopus alterius Episcopi clericos sollicitet, eo consi-  
 lio, ut eos ipse sua in diœcesi ordinet, ob discordiam, quam  
 id inter eos parit.

19. Declarat, ex Ofii sententia, ordinationem clerici di-  
 œcesis alterius, absque Episcopi, cui clericus subest, con-  
 sensu peractam nullam fore, & Episcopum, qui eam pere-  
 gerit, puniendum esse.

In 20. „ Cum Aetius Episcopus concilio significasset, plu-  
 „ res ex advenis diaconis, presbyterisque, quos Thessaloni-  
 „ cæ domicilium alliciebat, ibidem diu commorari, statu-  
 „ itur, ut, quod de Episcopis decretum fuit, quoad diaco-  
 „ nos quoque, & presbyteros locum habet. „

In 21. super Olympii Episcopi significatione, sit Ofius,  
 „ justum videri, ut Episcopus e sua diœcesi ob disciplinæ,  
 „ Ecclesiæ, Fidei, aut veritatis defensionem expulsus, in ali-  
 „ ena permanere possit, quoad in suam restitutos fuerit: quia  
 „ magna sane durities esset, eum non recipi, qui persecutio-  
 „ ni subest, & quia, e converso, honestatis, & benevolen-  
 „ tiæ multum viduo exhiberi necesse est. “

Eiusmodi sunt unus, & viginti Sardicensis concilii ca-  
 nones, qui latius scripti fuere. Cum hoc concilium ab Ori-  
 entis, & Occidentis Imperatoribus duobus convocatum fu-  
 erit, ut utriusque Imperii Episcopi Sardicam convenirent,  
 convocatione quidem œcumenicum, seu generale fuisse di-  
 cendum est; at, quia Orientis Episcopi eidem interesse nolun-  
 runt, & Sardica recesserunt, generale esse desisse, & so-  
 lum particulare fuisse, quod ad celebrationem attinet; illud  
 ita:

que Ecclesia inter particularia tantum concilia retulit. Eilonyfius Exiguus, in fua collectione, cum Carthaginenfi concilio, poft generalia locum tribuit. Ejus canones non statim ob Orientalibus adoptati fuerunt; & quamvis ab occidentalibus editi effent, non modo non univerfim in Occidente recepti, fed ne toti quidem, æque ac concilium, quod eos ediderat, in quibusdam provinciis erant. Id liquilo conflat, quoad Africam, S. Auguftini tempore. Cum enim Cresconius Donatifta, & Fortunatus ejufdem factionis Epifcopus huic Patri oppofuiffet Sardicenfè concilium ad Donatum Carthaginenfem fcripiffet, quod de falfo Sardicæ, feu Philippopolis concilio verum eft; S. Auguftinus per Epiftolam, quam ex eo proferebant, illud Arianorum concilium fuiſſe reſpondit, quin unquam diceret, Catholicorum alterum exiſtiſſe, cui Gratus, Carthaginis Catholicus Epifcopus, interfuerat. At eſt ſane prodigio ſimile, in ipſa urbe Roma, ubi hujus concilii canones agnoſcebantur, & sæpe numero adhibebantur, ignoratum tamen fuiſſe, eos Sardicenfes eſſe, quandoquidem Romani Pontifices, ut Zoſimus, in Apiarii, Africani præſbyteri negotio, S. Leo, aliique eos proferunt concilii Nicæni nomine: quia in Codice, quo utebantur, ſtatim a continuatione quadam poſt Nicænos poſiti fuerant, quin ab iſſidem diſtinguerentur, innuereturque, eos Sardicenfis concilii eſſe, quemadmodum P. Queſnellius ex Romanæ Eccleſiæ Codice demonſtravit, quem reperiit, & in ſua operum S. Leonis editione publici juris fecit. Sexto tantum ineunte ſæculo, cum Dionyſius Exiguus (*Tom. 2. pag. 15. & ſeq.*) Sardicenfes canones, ut Sardicenfes ſuo Codici inferuiſſet, iſſidem æque atque hic Codex in toto Occidente recepti fuere. Eos vero cum etiam Græci in Trullano Concilio recepiffent, univerſa Eccleſia adoptavit. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Harl. Tom. I. Beveregius, in Pandectis Canonum. Ceillerius in ſacrorum, & eccleſiaſticorum Actorum Hiſtoria, Tom. IV. pag. 665, & ſeq. Van-Eſpen, Jur. Eccleſ. univ. Tom. III. pag. 240. & ſeq.*

*Pseudo-concilium Sardicense, seu conciliabulum Philippopolitense, ann. 347.*

Eusebiani, cum Sardica effugissent, Philippopoli, Thracia, constitere, suumque ibi conciliabulum, cui Stephanus Antiochenus præfuit, habuere. Suum sane virum in hoc conciliabulo disseminare conati sunt per Epistolam quam veluti Sardicæ scriptam in omnes terrarum partes miserunt; hac fictione usi, ut suæ fugæ ignominiam tegerent, atque ita legitimi Sardicensis concilii auctoritatem delerent, quemadmodum, aliquot post annis, per suum Nicænum, in Thracia, conciliabulum, magnum Nicænum concilium delere studuerunt. Nonnulli perperam Ariorum conciliabula duo, hoc ipso anno 347. unum in ipsa urbe Sardica, alterum Philippopoli posuerunt: alii Philippopolitanum concilium hoc cum vero Sardicensi concilio confuderunt, & hoc ipsum partim catholicum, partim hæreticum fuisse dixerunt. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I. (\*)*

*Concilium Mediolanense, ann. 347.*

Habuit fuit concilium hoc contra Photinum, Sirmiensis Episcopum, qui Sabellii, & Pauli Samosatani errores ab inferis excitaverat. Personarum in Deo Trinitatem negabat, unam tantum, & singularem Personam admittens, Patrem scilicet, cui suum quidem verbum, seu sua Ratio æterna erat, prorsus ut nobis est, sine distincta, & personali substantia; ut, eo proinde docente, Filium Deus non haberet, & purus homo, qui suum a Maria initium sempererat, Christus esset; negabat itidem personaliter Spiritum Sanctum subsistere. Mediolanense concilium Photinum hæreticum declaravit, & ab Ecclesiæ communione rescidit. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

*Concilium Carthagenense, an. 348. seu 349.*

Concilium hoc est totius Africæ generale concilium; a deoque

(\*) *Mansi Sardicensia concilia duo ad an. 344. refert; at cum refert P. Afemacius.*

deoque in vulgaribus, quæ elaboratæ fuerunt; ejus editionibus, per errorem *provinciale* nuncupatur. Ei primus inter Carthaginensia locûs tribuitur, non quod antea, Carthagine, non alia plura, sub S. Cypriano potissimum, habita fuerint, sed quod omnium maxime, quæ ibidem habita sunt, quorumque canones ad nos pervenerunt, vetus hoc, ortho- xum, approbatumque concilium est. Antiquissimum etiam est eorum omnium, quorum canones ad Africanæ Ecclesiæ canonum codicem conficiendum contulerint. Habitum est Papæ Julii I. tempore, ut titulus indicat, cum Donatistarum cum Catholica Ecclesia redintegratio, quam Imperator Constantinus curaverat, recens omnino esset, anno scilicet 348. vel, ut serius, 349. Ei Gratus, Carthaginensis Episcopus, præfuit, in eademque quatuordecim editi canones.

x. In Trinitatis Fide baptizatos rebaptizari prohibet.

2. Martyrum dignitatem profanari vetat, iis ut ejusmodi honorandis, qui se per furorem, & vesaniam præcipites dederant, aliave ratione interemerant, quibusque Ecclesia non nisi miseratione quadam, sepulturam concedit, ac, potiore jure, qui se per desperationem, aut malitiam occidunt.

\* Canon hic Donatistas impetit, qui se, vel ipsi voluntarie necabant, vel ab iis necandos curabant, ut, apud hæreticæ sectæ socios, sibi martyrii honores, & gloriam conquirerent. Contra hunc abusum populos nuper redintegratos muniri oportebat.

3. & 4. Interdictiones renovant, quibus per tot jam concilia Clerici cum fœminis habitare vetiti fuerant, easque ad utriusque sexus personas protendunt, quæ continentiam amplexæ sunt, in viduitate ipsa; ita scilicet, ut ne cum extraneis personis habitent, ac ne eas quidem invisant. Hujus sanctionis ratio, quam concilii Patres asserunt, ea est, quod omnis, inquit, peccati occasio fugienda est, omnis adimenda suspicio, & impedienda offendicula, quibus diaboli vasrities utitur, ut simplices animas capiat. quæ ipsæ sibi haud satis cavent, prospiciuntque, charitatis, & amoris erga proximum obtenta causa.

5. „Episcopus Privatus significat, haud dandam esse Episcopo veniam, ut clericum alterius Episcopi, hoc in non annuente, suscipiat, aut etiam alterius diœcesis cum ordinet, quin ejus Episcopus assensum præbeat. Episcopus Gratus respondit, hanc veram servandæ pacis rationem esse, ac se quidem meminisse sanctionem huic gratiam in Sardicensi concilio, cui interfuerat, editam fuisse.

6. Rei domesticæ curam, & sæcularium negotiorum administrationem sibi imponere clericos vetat, e Sancti Patris regula, qui, „eum, ait, qui Dei servitio nomen dat, non debere se negotiis sæcularibus implicare. „

In 7. canone, cum alterius diœcesis populo, sine proprii Episcopi Litteris communicandi prohibitio producitur ad laicos, ad impediendas eorum technas, qui unius communionem fugientes ad alterius communionem per deceptionem recipiebantur.

Per 8. prohibetur, ne ordinibus initientur administratores, procuratores, vel etiam tutores, suam ipsi tutelam per se obeuntes; quoad confecta negotia, & rationes redditæ fuerint, ne quid dedecoris, si citius ordinati fuerint, Ecclesiæ subeat.

9. Vetat, ne laici sibi receptores, aut ratiocinatores clericos statuunt.

10. Vetat Episcopis, ne quid eorum unus in alterum aggrediatur.

11. Clericorum, qui suis superioribus subesse, & obsequi renuunt, arrogantiam, fastumque reprimi jubet; at, ad eos judicandos, certum Episcoporum numerum statutum vult; ut scilicet diaconum quidem Episcopi tres, presbyterum autem sex, Episcopum denique duodecim judicent.

12. Antigonum, Medaurensem Episcopum de alio Episcopo, cui nomen Optantio, conquestum refert. Suas inter se diœceses, communi consensu, partiti fuerant, ejusque conventionis extabant acta, utriusque manu firmata; nihilominus Optantius Antigoni populum visitare, & ad se trahere non desistebat. Mandat concilium, ut conventio subsistat, se veturque.

13. Interdictionem renovat, qua clerici vetabantur for-  
ni dare, quippe quod peccatum esset in laicis ipsis dam-  
andum, Prophetisque, & Evangelio contrarium.

14. Hæc decreta servari jubet, laicis quidem excommu-  
nicationis, clericis vero depositionis indicta poena. *Reg.*  
*Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

*Concilium Hierosolymitanum, ann. 349.*

S. Athanasius, cum ann. 349. Alexandriam redeundi fa-  
cultatem obtinuisset, & Hierosolymam pervenisset, Maximo  
ejus urbis Episcopo persuasit, ut ibidem concilium coge-  
ret; quod ille perfecit. Athanasio ecclesiasticam commu-  
nicationem, simulque pristinam dignitatem concilium reddidit,  
& ad populum Alexandrinum, atque ad Syriæ, & Ægypti  
Episcopos scripsit, ut eos de re tota certiores faceret. (*So-  
crates, lib. 2. cap. 19. Sozomenus, lib. 3. cap. 22.*)

*Concilium Alexandrinum, ann. 349. seu 350.*

Concilium hoc a S. Athanasio, postquam Alexandriam  
pervenerat, habitum fuit. In eo Patres doctrinam, quæ pri-  
mum Sardicæ, tum Hierosolymis statuta fuerat, confirmarunt.  
(*Socrates, lib. 2. cap. 26.*)

*Concilium Mediolanensè, ann. 349.*

Contra Photinum, qui jam Mediolani damnatus fuerat,  
sed qui tamen haud se subdiderat, hoc concilium celebratum  
fuit; & quidem frequens, utpote e plurium Occidentis pro-  
vinciarum Episcopis, & Romanæ Ecclesiæ deputatis consti-  
tutum. In eo Vrfacius, & Valens, S. Athanasii hostes acer-  
rimi, palinodiam cecinerunt, & libellum, in quo dicebant  
Anathema Ario, ejusque sectatoribus, obtulerunt. Præci-  
puum porro negotium, quo proposita Photini depositio erat,  
Constantis Imperatoris mors interrupit. S. quidem Hilarius  
concilium hoc Mediolani habitum fuisse non dicit; at id in  
dubium revocari non potest, cum huic rei fidem expressis  
verbis faciat Epistola ad Constantium missa, Orthodoxorum  
nomi-

nomine, qui in Ariminensi concilio versabantur. *Tom. Concil., Lab. pag. 797. (\*)*

*Concilium Sirmienfe, ann. 350. & 351.*

Utriusque concilii scopus unus, & unicus Photinus sui Depositionem in primo ob populi reclamtionem evitavit at depositus in altero, expulsus deinde, & in exilium actus ab Imperatore fuit. Prioris concilii, ann. 350. habiti Patres qui Orientales erant, quam ad Occidentis Episcopos scripserunt, Epistolam inchoarunt per Fidei Formulam de industria contextam ad fallendum, quæque blandis, & subdolis verbis additum hæreseos venenum celabat. Hæc nimirum prima Sirmienfis Formula nuncupatur. *Lab. Tom. II. Hard. Tom. I. Ceillarius, in sacrorum, & Ecclesiasticorum Auctorum Historia, Tom. IV. pag. 715. & seq. (\*\*)*

*Concilium Romanum, ann. 352.*

Habitu fuit concilium hoc sub initium pontificatus Papæ Liberii, Litterarum occasione, quas ad eum Eusebiani contra S. Athanasium miserunt. Alias quoque summus Pontifex, eodem tempore, Litteras ab Ægypti Episcopis octuaginta in sancti Præfulis favorem scriptas accepit. Singulas legit Liberius, primo quidem sua coram Ecclesia, deinde vero in hoc Episcoporum Italiæ concilio, quod Sanctum Athanasium innocentem judicavit. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II.*

*Concilium Mediolanense, ann. 355.*

Coactum fuit concilium hoc Liberii Papæ rogatu, & Constantii Imperatoris jussu. In eo Orientis quidem paucissimi, & Occidentis trecenti, & amplius Episcopi adfuerunt; adfiteri tamquam Papæ legati, Lucifer, Pancratius, & Hilarius. Ariani, tametsi pauciores numero, quam Catholici, in hoc concilio dominati sunt ob Constantii Imperatoris auctoritatem, qui adfuit ipse, quique Episcopos adigere voluit,

ut

---

(\*) Sunt inter Auctores, qui ann. 347. sunt etiam, qui 346. collocant concilium hoc.

(\*\*) P. Mansus hoc concilium ad ann. 358. refert.



Edicto, in Epistolæ modum, Arianae hæreses veneno factum, eodemque tempore, S. Athanasii damnationi subsciberent. Episcoporum plerique, prava Arianorum confitenti non affecti, eorum se dolis decipi passi sunt; qui vero Athanasii damnationi subscribere noluerunt, Constantii essu, exilio mulctati fuere. Finem hunc habuit Mediolanense concilium, quod sane non minus, quam Ephesinum, atrocitatis nomine dignum est. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. I. Hard. Tom. I. Balutius.*

*Concilium Biturrense, ann. 356.*

Celebratum fuit concilium hoc, Constantii Imperatoris iussu, Saturnino, Arelatenfi Episcopo sollicitante, qui, tamquam Arianus, apud Constantium existimatione pollebat. Eo S. Hilarius una cum Catholicorum Episcoporum nonnullis se contulit; at Ariani in concilio primas egerunt; & cum hi quidem falsam eorum, quæ in coetu contigerant, narrationem ad Constantium misissent, Princeps hic S. Hilarium in Phrygiam, cum Phodanio, Tolosano Episcopo, relegavit. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

*Concilium Sirmiense, ann. 357.*

Cum Constantius Sirmii versaretur, eam sibi occasionem Ariani oblatam censuerunt, ut ibidem concilium cogerent. Qui concilio adfuerunt Episcopi, ex Occidente venerant; at nobis Historia solum servavit eorum nomina, qui cœtus antesignani fuere; sunt autem Urfacius Singidonis, Valens Murisæ, Germinius Sirmii, & Potamius Olyssipponis in Lusitania. Huic postremo tribuitur potissimum Fidei Formula ibidem edita, quæ earum secunda est, quæ in hac urbe Sirmio confectæ sunt; quemque S. Hilarius, qui eam autographa lingua ad nos transmisit, (*Lib. de Synodic. pag. 1156.*) *blasphemiam, & perfidiam* titulo notat. In ea dici prohibetur Filium consubstantialem esse, ut significetur ejus aliam, quam Patris substantiam esse, eundemve, creaturarum rerum instar, e nihilo eductum fuisse. Formula hæc in Galliis damnata fuit, & ab Anomæis in Antiocheno concilio, ann. 358. recepta. Id nominis tributum fuit Eudoxii, Antiocheni Episcopi.

ſcopi ſſectis, a græco vocabulo *Ἀ'ϋβοιοις*, quod *diffimulatio* ſignificat.

*Concilium Ancyranum, ann. 358.*

Concilium hoc e duodecim tantum Episcopis ſemiariani quorum ſignifer Baſilius Ancyranus erat, conflatum fuit. Eſt damnarunt Anomæos, ſcripſeruntque ad ſuam partem Episcopos Epistolam, quæ nobis adhuc ſuperest. Novam etiam Fidei expoſitionem, concludam anathematifimis octo decim, edidere, in qua Filium Patri in ſubſtantia ſimilem eſſe ſtatuentes, negant eſſe ejuſdem ſubſtantia, & *conſubſtantialis* vocabulum damnant; quod in cauſa fuit, ut *ſemi-Arianorum*, ſeu *demi-Arianorum* nomen iis tribueretur. Huic Fidei confeſſioni Liberius, Conſtantino mandante, ſubſcripſit.

*Concilium Sirmiaſe, ann. 359.*

Valens, & qui ab eo erant, Anomæi ſcilicet, auctores fuere tertiæ expoſitionis, ſeu confeſſionis Fidei, quam, meſe Majo ann. 359. in hoc concilio contexuerunt. Ea rejiciebat *ſubſtantia* nomen, vetabatque, ne ulla ejus mentio deinceps fieret, cum haberetur de Deo ſermo, ea obducta cauſa, quod ea vox in ſacris Litteris non extaret; dicebat ergo Filium in rebus omnibus Patri ſimilem. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

*Concilium Ariminenſe, ann. 359.*

Ab imperatore Conſtantio, contra Anomæos, conſectum fuit concilium hoc. In eo complurium Occidentis, *Illyria*, *Italia*, *Africa*, *Hiſpania*, *Galliarum*, & *Anglia* provinciarum quadringenti, & amplius Episcopos adfuerunt. *Reſtitutus*, *Carthaginis* Episcopos, ei præſuiſſe credi poteſt, quippe qui cæterorum primus in actis, qui nobis remanent, nominatur; interfuerunt Ariani numero circiter octuaginta. Arii doctrinam concilium rurfus damnavit, in ſola Fidei profeſſione, quam *Nicænum* concilium ediderat, reliquis omnibus rejectis, conſtitit, & decem, contra Arii, *Photini*, & *Sebellii* errores, anathemata pronuntiavit; tum ad Imperatorem Episcopos decem, qui eum de re tota certioſerent, face-

at, deputavit. Horum præcipuus erat Reſtitutus Carthagenſis. Hi deputati, cum eos Ariani Nican, ſeu Niciam, u Niczam, Thraciæ parvam urbem traxiſſent, eo imbecitatis devenere, ut Fidei formulæ ibidem ſubſcriberent, uæ poſtremæ Sirmiendi, quæ Arminii reſecta fuerat, admodum ſimilis erat, eademque præterea pejor, prout ſolum ajeat Filium Patri ſimilem eſſe ſecundum Scripturas, quia adleret in rebus omnibus, ſeu quoad omnia. Hæc ipſa ſubſtantia vocabulum absolute rejicit, omnibusque tam antiquis, quam novis hærefibus, huic ſcripto contrariis anathema dicit, videlicet, Catholicam doctrinam damnare videtur. Venit id Formularis nomine, quod *Nicanum*, ſeu *Ariminenſe*, quia ibidem receptum fuit, nuncupatur; id ipſam eſt, quod; deinde, ut ubique ſignaretur, operâ data fuit, quodque S. Hieronymum impulit, ut diceret univerſum terrarum orbem Ariam evaſiſſe: quæ tamen locutio non eſt ad litteram accipienda, tum quia Epifcopi, qui Nicænæ Fidei adiecti perſiterant, multo plures erant, quam qui eam deſeruiſſe videbantur, tum vero quia Formula, Arimini ſubſcripta, ſolum ſpecie tenus, Ariana erat. Hujus Concilii Patres, a nonnullis locutionibus, pro paciis bona, abſiſtentes ſibi videbantur Catholicum ſenſum in tuto poſuiſſe. Formulæ hoc latino ſermone, ab origine, editum creditur; quod apparet ex varia ratione, qua apud Theodoretum, & apud S. Athanaſium aſſertur. Illud Ariminenſes Patres, perinde atque eorum deputati, ſignarunt, firmaruntque. *Ibid.* & Balutius, in *nova Colleſſ.* Fleurius, *Hiſt. Eccl. Tom. III. pag. 513.* Ceillarius, *Hiſt. Auſt. ſacrorum, & Eccl. Tom. IV. p. 519. & ſeq.*

*Concilium Seleuciense, ann. 359.*

Concilium hoc, Conſtantii Imperatoris juffu, coactum fuit. Ei 27. Septembris dies ann. 359. initium dedit. Conſtabat illud Epifcopis centum quinquaginta, ſeu centum ſexaginta, ſectis in partes tres, ſcilicet Anomæis aliis, aliis ſemianianis, denique Orthodoxis aliis, qui nempe a *Conſubſtantiali* ſtabant, nec plures erant, quam quindecim circiter, fere omnes *Ægyptii*, quibus S. Hilarius Pictavienſis, e Phrygia veni-

veniens, ubi tum quidem exul erat, se comitem addidi Anomæi, seu Acaciani, ita dicti ab Acacis, Cæsare, in Palestina, Episcopo eorumdem signifero, in hoc concilio damnati fuere. *Ibid.*

*Concilium Constantinopolitanum, ann. 360.*

Concilium hoc ab Acacianis, & Arianis, contra Semi-Arianos, & Catholicos habitum fuit; in eoque confirmata Fidei Formula, quæ Arimini recepta fuerat, cum clausula quam Ariani Nicææ, seu Nicææ in Thracia, ann. 359. addiderant, quæque *substantiæ* vocabulum rejiciebat. Concilium Formulam hanc ab omnibus Episcopis signatam voluit, & in omnes Imperii provincias miserunt cum Imperatoris mandato, ut in exilium pellerentur, quicumque ei subscribere recusassent. Episcoporum plerique, seu metu adacti, seu rebus suis consulendi studio permoti, seu in errorem tracti subscripserunt; admodum pauci, tum in Oriente, tum in Occidente, calamitatem hanc evitarunt. Inter hos posteriores, Papa Liberius, Vincentius Capuensis, Gregorius Eliberitanus, &c. recensentur. Actum deinde concilium deposuit, & ex Ecclesia expulit; deposuit præterea plures Episcopos, tam Semi-Arianos, quam Catholicos, itemque eos, qui Melitinensis, in Armenia minore, concilii, quod aliquanto ante Constantinopolitanum, ut videtur, habitum fuerat, decreta violaverant. Ad hæc decreta quod attinet, nihil in comperto est. *Ibid.* & Balutius, in *nova Collectione; Cellierius, Hist. Auct. sacrorum, & Eccl. Tom. V. p. 556. & seq.*

*Concilium Pariense, ann. 360. aut 361.*

Cum S. Hilarius, Pictaviensis Episcopus, in Gallias redisset, ibidem concilia plura ad Nicænam Fidem restituendam, & Ariminensem perfidiam damnandam celebranda curavit; e quibus tamen omnibus illud unum, quod ann. 360. aut 361. Parisiis habitum est, innotescit. Hujus nobis superest synodica Epistola, quæ videtur esse ad Epistolam responsio, quam Orientis Episcopi, in Constantinopolitano concilio per Anomæorum factionem depositi ad S. Hilarium scripserant, ut ei technas significarent, quibus iidem hæretici utebantur, ut,

at, occasione vocabuli *substantiæ*, Orientem ab Occidente dividerent. (*Ibid.*)

*Concilium Antiochenum, ann. 360. seu 361.*

Cum imperator Constantius Antiochiæ versaretur, ann. 360. seu potius 361. ut refert Theodoretus. (*Lib. 2. cap. 27.*) ibidem concilium coegit, eo consilio, ut æque Consubstantialitatem, & Substantiæ diversitatem in eo damnandas curaret; at, cum Episcopi congregati eidem significassent, imprimis Antiochenæ Ecclesiæ pastorem dari oportere, suffragia ad unum omnia in S. Meletii favorem conspirarunt, qui ex urbe Berezæ, ubi tunc erat, Antiochiam statim se contulit, ut Imperatori pareret. Eum Ariani, cujus fidei firmitatem acere ferebant, Sabellianismi insinularunt, perseceruntque, ut Antiochia, cujus sedem ante dies triginta conscenderat, pelleretur. Eodem anno Acaciani iterum Antiochiam convenientes, ibidem novum Formulæ ediderunt, in quo Filium ajebant omnino Patri dissimilem esse, addentes etiam, cum Ario, & Aetio, eum de nihilo natum esse. Formulæ hoc, cæterorum maxime impletatem olens, ad nos non pervenit. *Ibid.*

*Concilium Alexandrinum, ann. 362.*

Concilium hoc, post Constantii Imperatoris mortem, S. Athanasio, & S. Eusebio Vercellensi operam dantibus, coactum fuit. Huic Episcopi tantum unus, & viginti, sed omnes fidei puritate, & vitæ sanctitate commendabiles, eisdemque e Confessorum numero interfuerunt; qui decretum edidit, quod mandabat, ut hæreticis venia concederetur, qui errorem abjicerent, quin iis tamen locus inter clericos tribueretur; at qui solum violentiæ cesserant, ad tempus cum Arianis communicantes, quin eorum impietatem affererent, quique Nicænam Fidem profiterentur, suum in Ecclesia gradum servarent. Nemini non probatum fuit decretum hoc, uno excepto Luciferò Calaritano, qui in schisma prolapsus est. Decidit etiam concilium, Spiritui Sancto, eandem ac Patri, & Filio substantiam, eandemque divinitatem inesse. Tum in concilio, super significatione verborum *substantiæ*,  
&

& *hypostasis*, discussa quæstio; quia voci *hypostasis* aliam Græci, aliam Latini notionem tribuebant. Græci, qui per *hypostasin*, ut nos hoc sane tempore, nihil aliud, quam *personam* intelligebant, tres Hypostasas, seu, Personas in Trinitate agnoscebant, ne in Sabellii hæresin inciderent, qui Deum in hypostasi unum esse dicebat. Latini, contra, qui *hypostasas* & *substantias* vocabula, tamquam unum, idemque significantis, promiscue sumebant, haud dici posse censebant tres hypostasas in Deo esse, quin in Arii impietatem incideretur. Utrique tandem, cum mentem suam explicuissent, aliquando aliorum mutuo sententiam probe affecti essent, conspirarunt & conjunctis opinionibus, animisque, Arium, Sabellium, Paulum Samosatenum, Valentinum, Basilidem, & Manetern anathemate perculerunt. Egit præterea concilium de Incarnationis mysterio, damnavitque Apollinaris, Laodicensi Episcopi hæresin, qui in Christo Domino Filios duos esse garriebat, unum Dei Filium, Virginis alterum. Nobis suppetit, inter S. Athanasii Opera, (*Epist. ad Antiochen. p. 771.*) hujus concilii synodica Epistola; nec dubitatur, quin eam ipse, omnium nomine, scripserit. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I. & Balutius in nova collect.*

*Concilium Constantinopolitanum, ann. 362.*

P. Harduinus, (*Tom. I.*) post Chronicon Alexandrinum, Macedonium, Constantinopolitanum Episcopum, ait, ob suos super Spiritu Sancto errores, in hoc concilio depositum fuisse. Dicitabat Macedonius, Spiritum Sanctum non esse Deum, sed Dei ministrum, servum, famulumque, Angelis similem, & puram, putamque creaturam esse. Coegere Macedoniani concilia plura, ut se tuerentur, unumque, inter alia, Izelii in Ponto, in quo S. Basilius Eustathium Sebastenum refert, novam Fidem didicisse; & alterum Antiochiæ, in quo Aetius a sententia absolutus fuit, quæ olim in eum lata fuerat. Ceillerius, in *Histor. Aust. sacror. & Ecclesiast. Tom. V. pag. 596.*

*Concilium Alexandrinum, ann. 363.*

S. Athanasius, a Joviano imperatore Ecclesiæ suæ reddis, coegit concilium hoc, quod ex Ægypti, Thebaidis, & byz Episcopis inter cæteros pietate, & doctrina spectabilis conflatum fuit. Epistolam, eorum omnium nomine, ad Jovianum scripsit, in qua, postquam ejus pias quoad catholicam Fidem dispositiones laudavit, & Deo gratias agit. qui ei tam sancta desideria inspirasset, nihil se melius, mod ei proponeret, quam Nicænam Fidem, comperisse pronuntiat. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

*Concilium Antiochenum, ann. 363.*

S. Meletius, Episcopus Antiochenus, huic concilio præfuit, cui alii numero viginti sex Episcopi interfuerunt. In eo Acacius Cæsareæ in Palæstina, Nicænam Fidem amplexus est. Hujus concilii synodica Epistola, ad Jovianum imperatorem missa, nihilque præterea, nobis superest. *Ibidem.*

*Concilium Laodiceæ, in Phrigia, Laodicense, seu Laodicenum, ann. 364.*

Magni in antiquitate nominis est concilium hoc, ejusque canonibus multum semper auctoritatis fuit. Habitum est Laodiceæ, quæ Phrygiæ, minoris Asiæ provinciæ, metropolis erat. Ad hoc concilium quod attinet, nec de Præside, nec de Episcoporum numero, nec de celebrationis tempore constat. Illud Baronius, & Binius an. 314. ante Nicænum concilium primum, alii sub Papa Liberio, qui non nisi an. 352. Ecclesiam regere cœpit, alii an. 360. alii an. 370. habitum putant: at an. 364. celebratum fuisse communis sententia est; atque hunc quidem annum Justellus, in Ecclesiæ universæ Codice, ad hujus concilii marginem posuit. Hujus concilii nobis suppetunt canones sexaginta; quod si Dionysius Exiguus solum quinquaginta novem enumerat, id propterea factum: quia postremum omittit, qui canonorum Librorum Catalogum continet.

Primus canon ad Communionem, sed per indulgentiam, & post breve aliquod pœnitentiæ tempus, in jejuniis, &

precibus positum, eos suscipit, qui secundas nuptias, libere, & legitime contraxerunt, quin clandestinum matrimonium inirent; hoc est, ut explicant Balsamon, Zonaras, Aristenius, quin pravum ullum inter eos, antequam matrimonio jungerentur, occultum commercium extiterit: quoniam in hac facti specie, eos præterea, tamquam concubinos, puniri necesse fuisset.

\* Justellus, post Jacobum Leschafferium, in Opusculo, quod ann. 1601. Parisiis impressum fuit, hoc titulo, *Observation de la Bigamie*, contendit, canonem hunc, perinde ac Nicænum octavum, Ancyranum decimum nonum, & octavum Neocæsareensem intelligendos esse de bigamiæ peculiari specie, parum nota, secundum quam vir conjugem repudiabat, eaque vivente, aliam ducebat. Hæc bigamiæ species, inquit auctores hi, quamvis Ecclesiæ legibus improbatæ, permixta tamen Imperatorum legibus erat; de hac quidem bigamiæ specie, eorum iudicio, memorati canones accipi debent. At fundamento caret opinio hæc; agitur enim, in his canonibus de secundis nuptiis legitimis, ab Ecclesia approbatis, & secundum ecclesiasticas regulas initis, & præterea tamquam adulterum, per longam, & asperam poenitentiam, eum puniebat Ecclesia, qui conjugem repudiabat, & hac in vivis agente, cum altera conjugium inibat. Vide Guillelmum Beveregium, in suis super hoc canone Adnotationibus.

2. Canon recipit pariter ad Communionem, Dei misericordia spectata, peccatores, qui in prece, & in poenitentiae exercitationibus perseverarunt, & perfectam resipiscentiam exhibuerunt; iis tamen ad agendam poenitentiam tempus, quod culpæ respondeat, antea præscribi vult.

\* Albaspinæus, in suis ad hunc canonem Adnotationibus, dubitatum fuisse monet, concedenda, necne, esset iis poenitentia, qui plurimum criminum rei erant, quandoquidem triginta annorum poenitentia, tum quidem, ei, qui unum, & unicum perpetraverat, imponebatur. Patres nihilominus opinati sunt, oportere, divinæ misericordiæ ratione habita, peccatores ad poenitentiam suscipi, qui non sine humili for-



a criminum confessione eandem exposcerent. Idem autem animadvertit per verba hæc: *in oratione confessionis*, in canonibus adhibita, intelligi debere non *sacramentalem confessionem*, sed generalem, quam peccatores edebant, criminum confessionem, ad Fidelium pedes se profternentes, ut ad poenitentiam admitterentur; & per vocem *communio*, æque non chariticam Communionem intelligi oportere, sed Fidelium Communionem, cum iis Communionem scilicet, quæ assebat excommunicatis concessa, statim atque ad poenitentiam admissi erant.

3. Neophytos, seu novos baptizatos ad sacerdotium promoveri vetat.

4. (\*) Ordinationes prohibet coram Audientibus, seu Auditoribus, iis nempe, qui in Ecclesiis ad institutiones tantum, non autem ad preces admittebantur.

5. Clericos vetat scœnori dare, præsertim vero fortis diducium, ultra ipsam sortem sumere.

6. Hæreticis pertinacibus eam veniam dari non vult, ut in Ecclesiam ingredientur.

7. Novatianos, seu Quartadecimanos potissimum spectat, qui respiscunt; statuit ergo, ut non ante suscipiantur, quam in omnes generatim hæreses, & singillatim in suam anathema pronuntiaverint: tum vero, qui *Fideles* ab iis nominantur, percepto Fidei Symbolo, sanctique Chrismatismis unctione suscepta, sanctorum Mysteriorum participes fiant. Photinianorum nomen, in hoc canone, Novatianorum nomini additum reperitur in aliquibus exemplaribus græcis, in Dionysii Exigui Versione, apud Balsamonem, Zonaram, & Aristenium, & in veteri Romanæ Ecclesiæ Codice Vendelstiniensi, ann. 1609. Parisiis impresso; at nulla Photinianorum mentio in eo Codice, qui in eadem urbe, ann. 1675. inter S. Leonis Opera typis editus est, nulla in Isidori Versione, nulla in manuscripta Bibliothecæ S. Germani Pratenfis veteri Collectione, cui anni amplius mille tribuuntur. Et sane videtur parum credibile, Laodiceos Patres mandasse, ut Photinia-

(\*) Canon hic, qui apud Latinos est quartus, apud Græcos quintus est.

tiniani, qui eisdem super Trinitate errores docebant, quos Paulianistæ, quiq; proinde, ut hi, baptizari debebant, antequam in Ecclesiam reciperentur, mandasse, inquam, ut per solam sancti Chrifti unctioem in eandem susciperentur.

8. Rejicit Cataphrygum, seu Montanistarum Baptismum, & quamvis in Clericorum gradu sint, vel, inter eos, *maximorum* titulo gaudeant, sedulo tamen eos edoceri, baptizariq; ab Ecclesiæ presbyteris, & Episcopis vult.

\* Spiritus Sancti Divinitatem Montanistæ non agnoscebant, &, quod inde consequitur, Sanctæ Trinitatis nomine non baptizabant; eos proinde concilium rursus baptizari vult. Qui porro ab his hæreticis *maximi* prædicabantur, erant, teste Zonara, qui apud eos peculiari quadam scientiæ laude præstabant, ac veluti primum inter sectæ Doctores locum tenebant. Putant alii *maximos*, inter Montanistas, Patriarchas fuisse; habebant enim Patriarchas, quos tamquam sue hierarchiæ primos spectabant, & Cenones, qui secundas agebant: Episcopi non nisi tertium locum apud eos occupabant.

9. Vetat, ne fideles ad cœmeteria, vel ad ecclesias hæreticorum se conferant, ibidem cum iis oraturi, pristinaque valetudinem ab eorundem jactatis martyribus petitori: eosque, qui id egerint, communione privari, ac non nisi peracta poenitentia, recipi jubet.

\* Probat canon hic, 1. jam inde a primis Ecclesiæ sæculis, peculiaribus quædam loca extitisse, christianorum sepulturæ addicta, quæ *cœmeteria* nuncupabantur; 2. Ecclesias, seu sacella, ad Martyrum memoriam, in eorundem sepulturæ locis extrui consuevisse; 3. fuisse etiam in more positum, ut hi Martyres honorarentur, & invocarentur, siquidem fideles ad eorum Ecclesias pergebant, ut ipsos invocarent, & per eorundem patrocinium pristina valetudinem obtinerent.

10. Prohibet, ne fideles, indiscriminatim, cum hæreticis suos matrimonio filios jungant. Ergo, in quibusdam casibus, ejusmodi matrimonia iniri licebat; ac tricesimus pri-

is canon expressis verbis id fieri patitur, cum contrahens promittebant se inter Catholicos nomen duros.

11. Vetat, in Ecclesia foeminas statui, quæ *presbyteræ*, niores, seu *presidentes* appellabantur; est hæc hujus canonis notio, ex græco textu, quem Zonaras, & Balsamon interpretantur. In eo scilicet interdicitur, ne qua foeminis residentia, vel auctoritas in Ecclesiasticis fidelium coetibus sit. Quamobrem ab hujus canonis, græci textus, sensu recesserunt Gratianus, & Isidorus, eum ita explicantes, ut Sacerdotissas in Ecclesia ordinari prohiberit: *Quod nos oportet eas, quæ dicuntur presbyteræ, seu presidentes, in Ecclesiis ordinari.* S. Epiphanius (*Hæres.* 79. n. 4.) diaconissarum gradum inter eos maximum fuisse testatur, ad quos in Ecclesia foeminæ evectæ fuere; nunquam in ea sacerdotissas extitisse, & omnino foeminas in sacerdotii partem venire non posse.

12. Mandat, ut per metropolitani, ejusque comprovincialium judicium, Episcopi, post longas eorum fidei, & morum probationes, instituantur.

13. Eos, qui ad sacerdotium promovendi sunt, tumultuose a populo eligi non vult.

\* Isidorus, & Gratianus, quos Ceillerius, aliique sequuntur, per hunc canonem ab eorum electionibus, qui ad sacerdotium promoveri debent, omnino populum excludi contendunt; at græca vox, quæ latinæ per *turbis* reddita est, proprie *tumultum* significat, innuitque concilii Patres solum prohibere, ne tumultuosarum populi electionum, quæ seditionem quamdam præferunt, ratio habeatur, quin eidem suffragii jus adimant, quod ei subsecutis etiam temporibus fuisse constat ex S. Gregorio Nazianzeno, (*Epist. ad Caesariens.*) ex concilio Chalcedonensi, Act. XI. & ex Justiniani Novellis, 123. c. 1. & 137. c. 2.

14. Usus abolet mittendi, in Paschatis Festo, sanctam Eucharistiam ad alias paræcias, instar Eulogiæ, panis benedicti scilicet, qui in communionis signum mittebatur.

15. Ad cantores tantum, in Ecclesiæ Canone, seu Catalogo inscriptos pertinere vult amboneim, seu pulpitem concen-

scendere, ibique e Libro canere. Hic hujus canonis sensus est, qui proinde non vetat, populum in Ecclesia concinere quandoquidem certum est, penes Græcos, id moris obtinuisse, ut populus ibidem caneret, quod probant S. Basilii *Epist. ad Neocæsarienses*, & S. Joannes Chryostomus, *Epist. I. super iis Isaïæ verbis: Vidi Dominum.*

16. Evangelium, cum Scripturis cæteris, die sabbati legi jubet.

\* Sabbatum Græci, æque ac dominicam diem, quoad divinum Officium, non item quoad cessationem ab operibus seculi, celebrant; ob hanc causam concilium mandat, ut die sabbati, perinde ac dominico, Evangelium legatur. Trahit hiuc originem præsentis temporis disciplina, ex qua Evangelium dominicis, & quibusdam majoribus diebus festis, non autem ferialibus, aut minoris momenti festis diebus ad divinum Officium legitur.

17. Plures continuos psalmos recitari vetat, & inter unumquemque psalmum lectionem recitari vult.

18. Anticipari vetat statum tempus ad officium dicendum, quod jejunii diebus recitari consuevit; ita scilicet, ut illud ad horam nonam tantum, vel ad Vesperas finiatur, pro jejuniorum discrimine, quorum alia in horam nonam, alia in Vesperas definebant.

19. Mandat, ut post Episcopi sermonem, separatim catechumenorum preces edantur; his egressis, edantur, quæ penitentium sunt; denique, cum hi quoque recesserint, et peragantur, quæ ad fideles spectant, & hæc quidem vicibus tribus, ita nimirum, ut in silentio primum oretur, secundæ vero, & tertix preces elata voce pronuntientur, ac deinde pax tribuatur; hanc autem a presbyteris Episcopo tributam laici sibi invicem conferant: tum consummetur oblatio, illique tantum ad altare, communicandi gratia, liceat accedere, qui e clero sunt.

20. Diaconos vetat sedere coram presbytero, nisi eo astante; itemque mandat, ut subdiaconi, & clerici reliqui eodem honore diaconos prosequantur.

\* Hoc in canone, hierarchia e presbyteris, diaconis, & clericis inferioribus, non sine mutua subordinatione, constans animadverti potest.

21. Subdiaconos vetat, sibi sedem inter diaconos sumere, & sacra vasa tangere. Id erat, apud Græcos, in more positum, ut populi oblationes in Missa a presbytero consecrandas diaconus cum pompa in sacris vasibus ad altare deferret; ac de hac ipsa diaconorum functione intelligi debet allatus canon; qui proinde non generalem, absolutamque sacra vasa tangendi interdictionem continet, quoad subdiaconos, quibus ea tangere semper licuit, ut P. Morinus probat, (*Part. III. Exercit. XII. cap. 3.*) sed eos solum vetat diaconorum munia usurpare, populi scilicet, oblationes solemnem in modum, sacris in vasibus ad altare deferre; quod, ex græco ritu, diaconorum ministerium erat, &, apud eos, *magnus Introitus Missa* nuncupabatur.

22. Subdiaconis itidem prohibet, ne *orarium*, seu stolam gestent, Ecclesiæque januas, vel momento temporis, deserant.

23. Eidem interdictioni lectores, & cantores subdit.

24. Iis omnibus, qui in clero sunt, iisque ipsis, qui continentiae se addicunt, cauponæ aditum interdicit.

25. Subdiaconos vetat, panem dare, & calicem benedicere, videlicet, obire diaconorum munia, qui panem, & vinum, ad consecrationem Episcopo, seu presbytero celebrantibus exhibebant, quique post consecrationem, utrumque populo distribuebant.

26. Eos ait, qui ordinem ab Episcopo non susceperunt, id sibi arrogare non debere, ut in Ecclesia, aut privatis in domibus exorcizent.

\* *Vox ordinatus*; quæ apud Dionysium Exiguum legitur, in græco textu, & in Isidori versione non reperitur; sed solum *promotus*, seu *provectus* legitur; quod propius ad Græcorum disciplinam accedit, qui exorcismum non in ordinum gradu ponunt, sed inter simplicia ministeria referunt, quæ iis, quos idoneos judicasset, Episcopus demandabat, ut P. Morinus ostendit, *De SS. Ordinat. part. 3. exercit. 14. cap. 2.*

27. Clericos, & laicos ad convivia, quæ *agapes* appellantur, accitos suam partem domum exportare vetat.

28. Prohibet *agapes* in Ecclesia peragi, ibique comedi, & mensas instrui.

29. Christianos vetat judaizare, colendo sabbatum; qui potius eo die laborare debent, & ab opere, die dominico, quod Christi fidelium est, abstinere.

30. Christianum, quemlibet balneo cum fœminis uti vetat, eoque magis, quod id inter ethnico ipsos damnatum est.

31. Parentes prohibet filios in matrimonium hæreticis tradere, nisi hi quidem Catholicam fidem se suscepturos promiserint.

32. Ex hæreticorum manu vetat eulogias suscipi, quæ nempe maledictiones potius, quam benedictiones sunt.

33. Cum hæreticis, aut schismaticis orari vetat.

34. Pronuntiat in eos anathema, qui Christi Domini martyres deserunt, ut ad falsos hæreticorum martyres honorandos se conferant.

35. Effertur his verbis: „ Dei Ecclesiam deserere Christiani non debent, ut ad Angelos invocandos, vetitosque cœtus habendos pergant. Si quis ergo compertus fuerit, huic occultæ idololatriæ addictus, anathema sit, quia Dominum nostrum Jesum Christum, Dei Filium reliquit, ut idololatriæ se dederet. „

\* Canon hic semel, & iterum *idololatriæ* nomen tribuit Angelorum cultui, quem damnat, in iisque, penes quos in usu erat, apostasiam quamdam aperte ponit. Non igitur hoc loco de religioso cultu agitur, qui Angelis exhibetur, in Catholica Ecclesia, in qua invocantur, quin Christus Dominus derelinquatur, nec veluti divinitates quædam, sed tamquam intercessores nostri apud Deum honore afficiuntur. Theodoretus, qui sexaginta circiter post Laodicense concilium annis scribebat, eos ait, (*In cap. 2. & 3. ad Coloss.*) qui in hoc canone damnati sunt, judicantes quosdam hæreticos fuisse, per Phrygiam, & Pisidiam disseminatos, qui Angelos, quasi per eos lex data fuisset, adorari volebant. Superstitiosus, & idololatriam olens cultus, quem hujusmodi homines

caelestibus spiritibus exhibebant, in causa fuit, ut iidem *gelici* vocarentur; atque is sane cultus, unus, & unicus, in canone proscriptus est. Cæterum, silentio præterire debemus, Isidorum, Merlinum, Crabbium, ipsumque Romanæ Ecclesiæ Canonum Codicem non *Angelos*, sed *Angulos* gerere; ut, ex hac lectione, canonis interdictum occulta, quæ idolatriæ causa fiunt, conventicula afficiat.

36. Presbyteros, & clericos vetat magos, veneficos, mathematicos, aut astrologos agere; fascino, seu phylacteria nocere; hisque utentes ex Ecclesia trudi jubet.

\* Phylacteria, de quibus hoc in canone sermo est, amuleta ut iactata remedia scilicet, ad sanandos, vel antevertendos morbos, cum veneficiis conjuncta.

37. A Judæis, vel Hæreticis dona accipi, quæ suis hi diebus festis mittebant, aut hosce ipsos festos dies cum iis celebrari vetat.

38. Panes, absque fermento, quos suum Pascha agentes Iudæi dant, accipi prohibet.

39. Interdicit, ne festi Ethnicorum dies cum iis celebrentur.

40. Mandat, ut Episcopi ad concilium vocati conveniant, nisi morbo impediti fuerint, ut vel alios edoceant, vel edoceantur ipsi super iis, quæ ad Ecclesiæ, cui præfunt, reformationem necessaria sunt.

41. & 42. Clericos vetant sine canonicis Litteris, & sine Episcopi nutu iter facere.

43. Prohibet, ne subdiaconi, vel momento temporis, Ecclesiæ fores deserant, orandi specie.

\* Græci interpretes monent, canonem non prohibere, ne subdiaconi secretas, privatasque, sed solum ne publicas preces recitent, quas, inter Missarum solemnias, presbyteri super populo recitabant: quia id facerè non poterant, quin presbyterorum ministerium usurparent.

44. Fœminas in Sanctuarium ingredi vetat.

\* Interdictio hæc in Latina æque, atque in Græca Ecclesia sæpenumero renovata fuit; ut injuriose Balsamon Latinis exprobrat, fœminas, sine pudore, & pro ipsarum arbitratu, ad

altare, apud eos, accedere. Is quidem insignis abusus est quem damnat Ecclesia, quemque Pastores impedire tenentur. Idem iudicium de prava consuetudine ferendum est, in qua begunæ, & religiosæ quædam versantur, ut presbyteris ad Missam deserviant.

45. Eos, ut in Paschate baptizentur, suscipi vetat, qui solum post secundam Quadragesimæ hebdomadam se prælataverint.

46. Mandat, ut catechumeni, qui baptizandi sunt, ea quæ fideles credunt, ediscant, eorumdemque, feria quinta, Episcopo, seu presbyteris rationem reddant.

\* Canonum collectores, cujuscumque sunt Isidorus, Dionysius Exiguus, & Gratianus, canonem hunc intelligunt de Symboli recitatione, quam catechumeni, feria quinta hebdomadæ sanctæ, apud Episcopum, vel apud presbyteros edere consueverant; at Zonaras, & Balsamon, hoc in canone, de examine agi movent, quod catechumeni, cujusque hebdomadæ feria quinta, subibant apud Episcopum, vel presbyteros, ut hi quidem de eorum progressu judicare possent; quod magis est græco textui consentaneum, in quo id unum legitur: *Quinta hebdomadæ ferias*; cum laudati auctores addant: *Hebdomadæ majoris*, seu, *novissimæ*.

47. Eos, qui, dum ægrotabant, baptizati fuerunt, ubi convaluerint, edoceri vult, ut doni magnitudinem cognoscant, quod perceperunt.

48. Oportere ait, ut baptizati, post Baptismum cœlesti Chrismate ungantur, scilicet confirmentur, ex ejus temporis disciplina, quo Confirmationis sacramentum, statim post Baptismi sacramentum conferebatur.

49. Panem ait, Eucharistiam nempe, Quadragesimæ tempore, non nisi sabbato, dieque dominica offerri debere.

50. Jejunium, a feria quinta postremæ hebdomadæ Quadragesimæ, intermittere vetat, mandatque, ut per totam Quadragesimam jejunetur in *xerophagiis*, videlicet, sicca solum cibaria comedantur.

51. Non debere, ait, Martyrum festos dies, in quadragesima, præterquam sabbatis, diebusque dominicis celebrari.



52. Nuptias , & ob natalem diem festa , per Quadragesimam vetat.

53. Christianos vetat , cum nuptiis interfunt , choreas are , iisque solum licere vult , modeste , prout christianum minem decet , convivari.

54. Ecclesiasticos prohibet spectaculis interesse , quæ in nuptias , & convivia peraguntur , eosque ante saltationem ingressum egredi vult.

55. Vetat , ne clerici , atque adeo laici convivia in cauona , suam quisque simbolam solventes , agitent.

56. Presbyteros ante Episcopum , nisi ægrotet , aut absit , in Sanctuarium ingredi vetat.

\* Olim mos obtinebat , ut Episcopo Missam celebranti omnes presbyteri adfisterent ; & hac sane occasione presbyteros adfistentes jubet Episcopo non præire , sed eum , honoris ergo , cum ad Sanctuarium progreditur , comitari. Nostræ cathedrales Ecclesiæ veteris hujus disciplinæ vestigia servant , prout Canonici Episcopo occurrunt , eumque ad Ecclesiam decunt , quibus is diebus officio fungi debet.

57. Mandat , ut in suburbiis , & in vicis non Episcopi , sed solum visitatores instituantur , eosque , qui ibi jam instituti sunt , æque ac presbyteros , sine urbani Episcopi nutu , iussuque , nihil agere vult.

58. Prohibet Episcopis , & presbyteris , ne suis in ædibus sacrificium offerant.

59. Oportere pronuntiat , ut in Ecclesia nec peculiaria cantica , seu psalmi , nec alii libri legantur , quam canonicæ veteris , & novi Testamenti Scripturæ : atque , ut , quænam hæc canonicæ Scripturæ sint , innotescat , eas concilium in sexagesimo canone enumerat. Est hic primus veteris & novi Testamenti Librorum canon , quem in concilio editam esse constat ; is ipse , qui Tridentini concilii est , nisi quod in veteris Testamenti Librorum Catalogo , omittuntur Judith , Tobias , Sapientia , Ecclesiasticus , & Machabæi , & in novo , solum Apocalypsis. Ad horum canonum calcem nulla legitur Episcoporum subscriptio ; quod efficit , ut , qui huic concilio interfuerint , haud nobis noti sint ; id unum  
 sci-

scimus, Epistolam Canonum Adriani Papæ, in conciliorum tomo sexto, notare, Episcopos numero viginti duos Laodiceo concilio subscripsisse. (Van-Espen, *Jur. Eccl. univ. tom. III. pag. 145. & seq.* Ceillerius, *Hist. Auctor. sacror. & eccl. Tom. IV. p. 724. & seq.*)

*Concilium Gangrense, an. 364.*

Gangrensis concilii non minus, quam Laodiceæ epocha incerta est. In universo Romanæ Ecclesiæ veteri codice, & in aliis pluribus Collectionibus, concilium hoc post Nicænum, & ante Antiochenum anno 341. habitum, ponitur. Socrates, qui omnium Auctorum primus de Gangrensi concilio locutus est, illud ponit post Constantinopolitanum primum, quod an. 360. habitum fuit; alii post S. Basilii mortem, quæ an. 379. contigit; alii post an. 362. eo fundamento nixi, quod Eusebius, qui creditur fuisse Cæsareensis in Cappadocia Episcopus, primus, in omnibus græcis, & latinis editionibus, huic concilio subscripsisse conspicitur; jam vero Eusebius, ab an. 362. ad usque 371. Cæsareensem Ecclesiam administravit. Utcunque sit, habitum est concilium hoc in quemdam Eustathium, ejusque discipulos Eustathianos dictos, qui errores plures docebant. At quis erat Eustathius hic? Inne Eustathius, qui Sebastes in Armenia Episcopus fuit, an aliquis alius? Eum Socrates, & Sozomenus Eustathium Sebastenum fuisse dicunt; Baronius contra stat, quia nec S. Basilii, nec auctorum ullus, qui passim de Eustathio Sebasteno locuti sunt, huic ejus errores exhibuit, qui in Gangres, Paphlagoniæ metropolis, concilio damnatus fuit. Concilio huic Episcopi quindecim interfuerunt, in eoque viginti canones edidit, quibus venerationis multum semper tum apud Græcos, tum apud Latinos fuit. Verum quidem est, in Romanæ Ecclesiæ Codice canones tantum novendecim, apud Balsamonem autem, & Zonaram, atque in novis collectionibus cæteris viginti unum enumerari; at propterea factum, quia canon quartus in Romanæ Ecclesiæ Codice omittitur, novique Collectores, qui unum & viginti canones enumerant, pro peculiari canone, omnium canonum

nam appendicem sumpserunt. Ofium Córdubensem, tamam Papæ Sylvestri legatum huic concilio præfuisse credit Baronius; at Ofii nomen in omnibus exemplaribus Græcis, & Latinis plerisque desideratur.

Primus canon anathema in eos omnes pronuntiat, qui matrimonium vituperant, agentes, foeminam cum marito viventem non posse salutem consequi.

\* Canonem hunc Gratianus (*Dist. 3. canon. 12.*) ad presbyterorum matrimonium redegit, contra Manichæos editum adens; at eum Romani Correctores ad omnium generum matrimonia referunt, ajuntque, non contra Manichæos, sed contra quemdam Eustathium, qui errorem hunc cum aliis pluribus in Armenia disseminaverat, editum fuisse.

2. Eos anathemate hic quoque percellit, qui dicunt, carne vesci non licere, quamvis a sanguine, dapibusque suffocatis, & immolatis abstineretur.

\* Perspicitur ex hoc canone, a sanguine, suffocatisque, & immolatis carnibus abstinendi præceptum adhuc, Gangrensis concilii tempore, viguisse.

3. Pronuntiat & hic in eos anathema, qui captivos docent, Dominos suos deserere, & a servitio recedere, sub pietatis specie.

4. Eos anathematizat, qui se a presbytero segregant, quæ conjugata fuit, ab eoque celebratæ oblationis participes esse nolunt.

\* Isidorus, Hervetus, Balsamon, Zonaras, Aristenius, & Latinorum Collectorum plerique canonem hunc de presbytero intelligunt, qui, cum matrimonium, dum laicus erat, iniisset, ac deinde ad sacerdotium promotus esset, uxorem, etiam ad conjugalem usum, retinuit; quod penes Græcos permissum erat. Quamobrem canon hic in Romanæ Ecclesiæ Codice omissus fuit: quia cum Latinorum disciplinæ adversaretur, erat timendi locus, ne quid eidem incommodi afferret.

5. & 6. Dicunt in eos anathema, qui Dei domum spernant, itemque coetus, qui ibidem habentur, & in privatas  
ædes

sedes convenientes , ibi ecclesiasticas functiones obeunt quin presbyter ullus adfit , & Episcopus assentiatur.

7. & 8. Eadem in eos anathemata continent . qui ea , quae Ecclesiae oblata fuere , sibi sumunt , distribuuntve absque Episcopi , eorumque consensu , quibus ipse id officii demandavit.

9. & 10. „ Iis anathema dicunt , qui virginitatem , aut continentiam , non virtutis pulchritudine illecti , sed matrimonii horrore adducti amplectuntur , vel conjugatis insultant , quibus ipsi se praefereunt. “

\* Virgines quidem , quae conjugatis se praefereunt , concilium non damnat , quasi cum virginitatis statu matrimonii statum aequare velit ; at , virginitatis supra matrimonium excellentiam agnoscere , in eorum sensu damnat , qui , ut Eustathiani , Marcionitae , & Encratitae , matrimonium tamquam horribile malum vituperabant , & conjugatos , tamquam ab alterius vitae remunerationibus exclusos , spectabant.

11. „ Iis anathema , qui agapas , & charitatis convivia , quae in Dei honorem fiunt , aspernantur , eorumque participes esse nolunt. “

\* Cum Dei Filius ( apud S. Lucam , cap. XIV. ) iis , qui epulas pararent , commendasset , ut pauperes ad eas convocarent , hoc verbum primis fidelibus causam praebuit , ut agapas , seu charitatis convivia susciperent . Agebantur convivia haec in Ecclesia , post eucharisticum sacrificium , cujus conclusio veluti quaedam erant ; ad ea pauperes , aequae ac divites recipiebantur ; at cum , subsecutis temporibus , intemperantia in has agapas irrepsisset , eas aboleri necesse fuit.

12. „ Iis anathema , qui asceticae vitae specie , singularem habitum deferunt , eosque damnant , qui induti , ut caeteri , incedunt. “

\* Eos spectat canon hic , qui student se distinguere , singularibus gestandis vestibus , perinde ac si ejusmodi indumentis sanctitas contineretur , eosque contemunt , qui vestes in more positas deferunt . Non ergo monasticum habitum damnat , singularem licet , aliumque a laicorum habitu ; quandoquidem monachi suo in habitu sanctitatem non ponunt :

at: nec laicos damnant, qui aliter induuntur. Adde-  
m & illud, si monachorum habitus hoc tempore tam ali-  
ab eo est, quo laici utuntur, id propterea factum esse,  
is quoad caput hoc laici mutarunt, non item monachi.  
orum fundatores habitum fere sumebant, quem pauperes  
temporis ætate gestabant. Cum laici, deinceps, suarum  
estium & formam, & qualitatem mutaverint, & monachi  
mutationes has adoptare noluerint, eos aliter, ac laicos in-  
atos esse necesse fuit.

13. „ Fœminis anathema, quæ, vel continentiæ facilius  
servandæ specie, viriles habitus induunt. “

14. „ Fœminis anathema, quæ viros propterea deserunt,  
quia matrimonium averfantur. „

15. „ Parentibus anathema, qui filios deserunt, asceticæ  
vitæ specie, quin eorum educationis, aut resipiscentiæ  
curam suscipiant.

16. „ Filiis anathema, qui eadem pietatis specie, pa-  
rentes deserunt, quin iis, quem debent, honorem exhi-  
beant. “

17. „ Fœminis anathema, quæ hujusmodi obducta causa,  
capillos sibi recidunt, quos iis Deus in obedientiæ, quam  
viris debent, argumentum tribuit, & hac ratione hujus  
obedientiæ præceptum abolent. “

18. „ Iis anathema, qui dominica die jejunant, singu-  
laritatis prurigine, contumacia, ejusve sanctæ diei con-  
temptu permoti. “

19. „ Iis anathema, qui consueta Ecclesiæ jejunia sper-  
nunt.

20. „ Iis anathema, qui Martyrum memorias, coetus,  
qui apud eas habentur, quæque ibidem celebrantur, of-  
ficia vituperant. “

21. Effertur ita: „ id quidem mandamus, non ut eos ab  
Ecclesia abscindamus, qui se ad pietatem formare volunt,  
ad Scripturarum normam, sed eos tantum, quibus ejus-  
modi exercitationes occasione sunt, ut supra simplicio-  
rem vitam cum arrogantia efferantur, contraque Scripturam,  
& canones, novitatem inducant. Admiramur ergo virgi-  
nita-

nitatem, continentiam, & a communi convivio separationem approbamus, modo eas humilitas, & modestiamitentur; et matrimonium honore afficimus, nec detritas cum iustitia, & liberalitate conjunctas contempnimus. Vestium, quæ ad necessarium tantummodo corporis ususunt, simplicitatem laudamus; in iisdemque nec molliorem nec curiositatem approbamus. Dei domos, coetusque qui ibidem habentur, honoramus, quin tamen pietas parietibus concludamus. Magnas etiam liberalitates, quæ fratres, per Ecclesiæ ministerium, in pauperes conferunt, commendamus. Uno verbo, nobis in votis est, ut, quod quid ex divinis Scripturis, & apostolicis Traditionibus edicimus, ibidem servetur. "

\* Animadvertunt docti Viri, concilii Patres id dicere, non in canonis, sed appendicis, seu epilogi modum, ad intellectionem canonum, qui præcedunt, ne qua ratione, contra eorum mentem, in malam partem trahantur. Animadverti & illud posset, in hac appendice, Gangrenses Patres, tanquam morum regulam, non divinas solum Scripturas, sed apostolicas etiam traditiones agnoscere. *Reg. Tom. III. Lib. Tom. II. Hard. Tom. I. Ceillierius, Hist. Aust. sacrorum, & eccl. Tom. IV. pag. 734. Et seq. Van-Espen, Juris Ecclesiastici universi Tom. III. part. 219. Et seq.*

#### Concilium Romanum, an. 366.

Macedoniani, cum plura concilia, Lampasæ, Nicomedie, Sanyrnæ, in Pisidia, in Isauria, in Pamphylia coegissent, tandem ad Imperatorem Valentinianum, ad Papam Liberium, & ad alios Occidentis Episcopos deputare statuerunt, ut eorum fidem amplecterentur. Delegerunt, ad hanc deputationem, Eustathium Sebastenum, Silvanium Tarcentem, & Theophilum Castabalsensem, quibus in mandatis dederunt, ut cum Romana Ecclesia communicarent, & *Consubstantialitatem* signarent. Eos Papa Liberius in concilio, quod ad an. 366. Romæ habuit, in communionem recepit, eisdemque ad Episcopos, qui eos deputaverant, Epistolam tradidit. Eustathius, Silvanus, & Theophilus, cum Roma discederent.

ſent, in Siciliam ſe contulerunt, ubi regionis Epifc-  
ongregarunt, iisque præſentibus, Nicænam Fidem, &  
*hſtantialis* vocabulum approbarunt. Tum ann. 367. in  
ntem reſſi, concilio, quod eo ipſo tempore Tyanæ  
ppadocia habebatur, tam Papæ Liberii, quam Siciliæ,  
umque Occidentis Epifcoporum, quibuſcum in ſuſcepto  
re communicaverant, Litteras, actumque obtulerunt,  
a attulerant ex urbe Romæ, Conſubſtantialitatis ſubſcri-  
ne, quam ediderant, obſignatum. Eos Tyanenſes Pa-  
lælitia geſtientes exceperunt, ſcripſeruntque ad om-  
Orientis Eccleſias, ut eas in ſuam communionem per-  
erent. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

*Concilium Antiochenum, in Caria, an. 367.*

Epifcopi Macedoniani, numero triginta quatuor, hoc  
ncilium confecerunt. In eo de Eccleſiarum quidem con-  
litione ſollicitudinem teſtati ſunt; ſed *conſubſtantialis* vo-  
bulum rejecerunt, mandaruntque, ut ne latum quidem a  
dei Dedicacionis Antiochiæ confeſſione, Seleuciæ confir-  
ata, quam eſſe opus Sancti Luciani Martyris aſſerebant,  
cederetur. *Ibid.*

*Concilium Romanum, an. 368.*

Concilium hoc ſub Papa Damaso habitum fuit. In eo da-  
nati Valens, Urfacius, & Ariani cæteri. *Lab. Tom. II.*

*Concilium Romanum, an. 369.*

Rogatus a S. Athanaſio, & Ægypti Epifcopis ſummus  
Pontifex Damasus, ut Auxentium, Arianum Epifcopum  
Mediolani, deponeret, Romæ an. 369. concilium coegit, cui  
nonaginta Italiæ ſimul, & Galliarum Epifcopi adfuere. Hi  
Auxentium depoſuerunt, ſcripſeruntque ad Illyriæ Epifco-  
pos, quos is magna ex parte in errorem traxerat. Schi-  
maticus Urfacius hoc in concilio & ipſe damnatus fuit. *Ibid.*

*Concilium I. Valentis in Delphinatu, Valentinum an. 374.*

Ex adſcripta die conſtat habitum fuiſſe concilium hoc IV.  
Idis Julii, Gratiano Imperatore, & Equitio conſulibus, hoc  
*Richard Conſil. Tom. I.* U est,

est, Julii die 12. an. 374. Ei Episcopi viginti duo, vel etiam triginta, ex quodam manuscripto codice, interfuere, inter quos maxime noti sunt S. Florentius Viennensis, S. Phæbadius Agennensis, qui *Phægadius*, aut *Fagadius* nominatur, S. Concordius Arelatensis, Artemius Embrodunensis, S. Vincentius, primus Episcopus Diniensis, Britton, seu Britannus Trevirensis, Eortius, qui fuisse creditur S. Evortius, seu Euvortius Aurelianensis, S. Justus Lugdunensis, Emilianus Valentinus, S. Pæulus Augustæ Tricastinorum, Nicetius Moguntinus, & Constantius Arausicanus. Ufuardus in Martyrologio, aliique nonnulli S. Paulum Tricastinum Episcopum faciunt. Similitudo nominum *Tricastinus*, & *Tricastinus* errori locum dedit. Quibus in locis Episcopi fuerint cæteri, quis item fuerit concilii præses, haud satis constat. S. Phæbadius Agennensis, qui in fronte Litterarum concilii primus est, in subscriptionibus non reperitur, in iisdemque S. Florentius Viennensis omnium primus nominatur; quod judicandi locum præbere potest, eum concilio præfuisse, titulo Metropolitanæ Viennensis Provinciæ, a qua Valentia pendebat. Concilium non alia de causa convocatum fuisse videtur, quam ut aliquod dissidium, quod in Gallicana Ecclesia contigerat, componeretur; at Episcopi, rebus, ut par erat, in integrum restitutis, quatuor præterea, qui sequuntur, canones ediderunt.

1. Ejusmodi est: „ ne Clero dedecus afferatur, prohibetur, ne bigami, qui nempe matrimonium bis inierunt, aut viduam duxerunt, in postremum ordinentur, etiam si matrimonia hæc, cum adhuc essent idololatræ, contraxissent. Quia tamen communis erat abusus hic, eos turbari non libet, qui hætenus in hoc statu ordinati fuere, nisi fortè alia causa subsit, quamobrem ad eorum depositionem deveniatur. “

2. „ Puellis, quæ libere nupserunt, postquam Deo virginitatem voverunt, haud statim poenitentia concedetur, eaque tandem concessa, communicatio differetur, quoad per cumulatum, & congruam poenitentiam satisfecerint. “

3. „ Qui, postquam semel sanctum Baptisma susceperunt,

se



se demonum sacrificiis , aut aliquo impuro baptifmate polluerunt , recipientur ad poenitentiam , ut Nicænum concilium mandat , ne in desperationem adducantur : at eam agent ad mortem ufque. “

4. “ Qui , cum inibi effent , ut diaconi , presbyteri , vel Epifcopi ordinarentur , fe alicujus lethalis criminis reos confeffi fuerint , ad eos ordines nequaquam promovebuntur : quia fi minus reapse horum criminum rei funt , ei faltem culpæ fubfunt , quod mentiti funt , ut fe reos exhiberent. “ Perfpicitur ex hoc canone , promotionis ad ecclefiafticas dignitates timorem eo tempore tam magnum fuiffe , ut fæpe ad falfa crimina fibimet ipsis imponenda fileles adduceret.

Præter hos quatuor , alii duo tamquam hujus concilii canones a Gratiano laudati comperiuntur. ( *Tom. I. Conc. Lab.* )

Horum primus Epifcopum vetat , Ecclefie bona dare , aut permutare , fine fui Cleri , de fcripto , confenfu , & declarationem nullam declarat. Secundus mandat , ut presbyteri , qui dioceffis Ecclefias adminiftrant , ante Pafchatis folemnia , fanctum Chrifma a præprio Epifcopo , ipsis per fe fe , vel per alium presbyterum , non autem per juniorem clericum petant. At primi Valentini concilii fynodica Epifkola , cujufmodi quidem ad nos pervenit , quatuor tantum priores canones continet. Data eft ad Epifcopos Galliarum , & provinciarum quinque , nempe Viennenfis , Narbonenfium duorum , Alpium maritimarum , & Alpium Græcarum , fea , fecundum auctores aliquos , Novempopulaniæ , Alpium Græcarum loco. Per Gallias , tum quidem Lugdunenfis , & Belgica tantum intelligebantur. Præter hanc Epiftolam , concilium aliam dedit ad Clerum , & populum Forojulii in Provincia , qui quemdam nomine *Acceptum* , feu *Acceptes* , unanimi confenfu , Epifcopum elegerant ; qui , ut ordinationem evitaret , ex humilitatis fenfu quodam , fe reum criminis accusavit ; negotio ad concilium delato , Patres refponderunt , fe , qui ejufmodi ordinationes rejicere ( in 4. canone ) ftatiffent , *Acceptum* a regula difpenfare non potiffent , quamvis Concordii Arelatenfis , qui rem detulerat ,

testimonium ei summopere faveret, *Reg. Tom. III. Lib. T. II. Hard. Tom. I. Ceillierius, Hist. Aut. sac. & eccles. Tom. pag. 606. & seq. Hist. Ecclesie Gallic. Tom. I. pag. 310. & j.*

*Concilium Illyria, Illyricianum, an. 375.*

Tradit Theodoretus (*Lib. 4. cap. 7. & 8.*) concilium huius Imperatoris Valentiniani iussu coactum fuisse, & hunc Principem ejus decretis auctoritatem tribuisse; quod efficit, ut credatur habitum esse an. 375. quo Valentinianus totum astitis, & autumni tempus in Illyria transegit. Concilii convocationis causa fuit, ut, super doctrinis variis controversis, quae adhuc Asiam, & Phrygiam turbabant, finirentur, & remedium quibusdam abusibus afferretur, qui in iis provinciis, Episcoporum, inferiorumque ministrorum electionem inficiebant. Disputationes quidem super natura Spiritus Sancti, quae separabatur a natura Patris, & Filii, potissimum versabantur; quod argumento est, Macedonii haeresin in iis provinciis grassatam fuisse. Episcopi, qui numero plures convenerant, declararunt, post longius examen, accuratiusque, quoad divinarum trium Personarum consubstantialitatem, & Verbi incarnationem, id se profiteri, quod super eo duplici capite; superiora concilia, Nicææ, Romæ, & in Gallis celebrata docuerant, credere scilicet Patris, Filii, & Spiritus Sancti unam, eandemque in tribus Personis, seu tribus Hypostasibus perfectis substantiam esse, & Christum Dominum Deum esse ferentem carnem, non autem hominem ferentem divinitatem. Eos anathemate perculerunt, qui assererent, Filium fuisse potestate in Patre, antequam reapse generetur, quod creatis rebus omnibus conveniebat, & quicunque eorum communionis participes essent, qui trium Personarum consubstantialitatem nequaquam confitebantur. Decretum hoc ad Ecclesias, & ad Episcopos Asiae, & Phrygiae miserunt, cum Epistola totius concilii nomine scripta, alioque Decreto ad Episcoporum, presbyterorum, & diaconorum ordinationes spectante, ut ex spectatæ prohibitatis magistratibus, aut ex clerici, non vero e civilium, aut militarium officiariorum corpore fumerentur. Imperator Valentinianus concilii decreto, & Epistolæ Rescriptum ad

ad eosdem Asiæ, & Phrygiæ Episcopos missum addidit, quo mandabat, ut Trinitatis consubstantialis Fides ubique promulgaretur. Animadversione dignum est *hypostasis* nomen, in concilii synodica Epistola, tamquam *personæ* synonymum adhiberi; cujus rei pauca reperiuntur in Occidentalium scriptis exempla. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I. Ceilleries, Hist. Auct. sacr. & eccl. Tom. V. p. 609. & seq.*

*Concilium Iconii, Iconiense, an. 377. seu 378.*

Sanctus Amphylochius, Iconii Episcopus in Lycaonia, concilium hoc una cum suæ provinciæ Episcopis celebravit, in eoque Spiritus Sancti divinitatem defendit. Constat id ex ejus synodica ad Episcopos plures Epistola, qui cum eo, cæterisque Catholicis conjungi petierant: sed antea scire cupiebant, qua de causa, cum Nicæna Synodus nihil super Spiritus Sancti divinitate, & consubstantialitate statuisset, eos adigi in præsentia liberet, ut utramque confiterentur. Sanctus Amphylochius respondet, si Nicæna synodus parum de Spiritu Sancto locuta est, id propterea fecisse: quia de Arii tantum hæresi tunc agebatur, quæ Verbi divinitatem, non autem Spiritus Sancti impugnabat; nihilo tamen secius Spiritus Sancti divinitatem satis in Nicæno Symbolo statui, quandoquidem in eo dicitur, in Spiritum Sanctum, ut in Patrem, & Filium credendum esse. Addit S. Præful, Christum Dominum, dum in Spiritus Sancti, æque atque in Patris, & Filii nomine Baptismum conferri jussit, in hunc sane modum jussisse, ut eundem, perinde ac reliquas Personas duas, Deum nostrum agnosceremus. *Tom. II. Monument. Cotelerii, pag. 909. & Tom. I. Concil. Hard. pag. 798.*

*Concilium Romanum, an. 377. vel 378.*

Cum Orientis Episcopi, an. 377. presbyteros Dorotheum, & Sanctissimum in Occidentem mississent, qui Occidentales rogarent, ut Eustathium Sebastenum, qui in Macedoniorum hæresin relapsus fuerat, itemque Apollinarium damnarent, qui novam sectam constare cœperat, in Christo Domino solum humanam carnem, & animam animale esse, eam scilicet, quæ efficit, ut vivamus, non autem

eam , per quam ratiocinamur , effutensque , divinitatem i eo hujus rationalis animæ functiones edidisse ; Papa Damasus super hac re concilium celebravit in urbe Roma , labente an. 377. vel 378. ineunte. In eo Apollinarii errores damnati , decretumque , Christum Dominum simul verum hominem , & verum Deum fuisse , & quicumque diceret , se ejus divinitati , seu ejus humanitati aliquid defuisse , eum Ecclesiæ hostem judicandum esse. Apollinarii quoque personam concilium damnavit , eumque deposuit cum Timotheo ejusdem discipulo , qui Alexandriæ Episcopum se dicebat ; & hæc sententia deinde in Antiocheno concilio , an. 379. & in concilio œcumenico Constantinopolitano , ann. 381. confirmata fuit. Perculit etiam anathemate quemdam Magnum , & Vitalem , quem Apollinaristarum Antiochenorum Episcopum Apollinarius statuerat. Scripsit Damasus , concilii nomine , ad Orientales Epistolam , cujus hæc reapse vis , hic tenor est : „ omnes in concilio confessos esse , in Deo unam tantum substantiam esse , Personas vero tres ; Filium suam propriam substantiam habere ; verum Deum esse de vero Deo ; natum esse de Virgine , perfectum hominem , ut nos redimeret ; Spiritum Sanctum & ipsum increatum esse in eadem majestate , & virtute , ac Patrem , & Dominum nostrum Jesum Christum ; in clericorum ordinationibus , regulas a canonibus præscriptas servandas esse. “ Deinde vero Apollinarii errorem refellit. Extat ad hujus Epistolæ calcem decretum , quod Holstenius , eumque secutus P. Labbæus hujus concilii esse crediderunt , sed quod re vera alterius concilii est , in eadem urbe , sub Papa Gelasio , habiti , ut alibi palam fiet. Sub ejusdem an. 378. finem , Damasus ex omnibus Italiæ regionibus , concilium alterum Romæ coegit. Hujus concilii convocationi occasione præbuit , 1. causa ipsius Papæ Damasi , qui se purgare voluit a crimine , de quo Judæus quidam nomine *Ysaac* , ab anti-papæ Ursini , vel Ursicini factione devictus , eum per calumniam accusaverat ; 2. plurium Episcoporum causa , qui , quamvis a conciliis depositi , se per vim in sede servabant. Supplet nobis Epistola , quam concilium ad Imperatores Gratianum

num, & Valentinianum scripsit, ut apud eos de hujusmodi malis recto ordini adverstantibus conquereretur. *Tom. I. Epist. Decret. pag. 523. & Tom. I. Conc. Lab. pag. 1001.*

*Concilium Antiochenum, an. 379.*

Concilium hoc ex centum quadraginta sex Episcopis constatum fuit, e quorum numero erant S. Meletius, S. Gregorius Nyssenus, S. Eusebius Samofatenus, S. Pelagius Laodicensis, & S. Eulogius Edeffenus. Nobis hujus concilii nihil superest; id unum constat, in eo receptam fuisse, firmatamque synodicam Epistolam, seu Fidei expositionem a Romano concilio, sub Damaso, an. 378. editam, quæ Ecclesiæ Fidem super Trinitate, & peculiariter super Spiritus Sancti dignitate roborabat, & Apollinari errores damnabat. Confirmavit præterea hoc Antiochenum concilium dogmata, quæ in ea synodica Epistola continentur, per scriptum, seu Tomum, quem concinnavit, quique laudatur in synodica Epistola concilii Constantinopolitani, ann. 382. & apud Theodoretum, *lib. 5. cap. 9.*

*Concilium Romanum, an. 379.*

Nobis superest hujus concilii confessio Fidei, supersunt etiam anathematismi contra Macedonii, Eunomii, & Apollinari errores in eodem editi. De hoc concilio loquitur Theodoretus in Historiæ suæ *Cap. II. Lib. V.* & hanc ipsam Fidei confessionem affert; eadem confessio legitur in Epistola, quam summus Pontifex Damasus, eodem anno, ad Paulinum, Antiochenum Episcopum scripsit. *Tom. I. Epist. Decret. pag. 511. Hard. Tom. I. Lab. Tom. II.*

*Concilium Cæsar-Augustanum, an. 380.*

Concilium hoc, contra Priscillianistas, Cæsar-Augustæ, quæ Arragoniæ Regni Metropolis erat, habitum fuit. Ei adfuerunt Aquitanicæ Episcopi, cum Hispaniarum Episcopis, numero duodecim, quorum primus *Fagadius*, qui S. Phæbadius Agennensis creditur, nominatur; secundus, S. Delphinus Burdegalensis. Nobis non superest, nisi Fragmentum Auctorum hujus concilii, quod eorum conclusio esse videtur,

tur, datum est die 4. Octobris æræ 418. scilicet ann. 300  
 continetque anathemata plura, plura item decreta, quæ  
 Priscillianistas aperte spectant.

Primus Canon foeminas damnat, quæ cum exteris homi-  
 nibus, doctrinæ specie, aut ipsæ cœtus habent, ut foemina  
 alias edoceant ;

2. Eos, qui jejunt, die dominica, superstitionis ergo,  
 quique, per Quadragesimam, ab Ecclesiis recedunt, ut in alta-  
 montium, aut in cubicula se recipiant, vel ut in quibusdam  
 ruralibus domibus coeant ;

3. Eum, qui Eucharistiam, quam in Ecclesia acceperit,  
 non consumpsisse convictus fuerit.

4. Absentiam prohibet per eorum viginti dierum, & unius  
 spatium, qui a Decembris die decima septima ad Januarii  
 sextam excurrunt, hoc est, post dies octo, qui Natale præce-  
 dunt, ad Epiphaniam usque.

5. Separat Episcopos a communione, qui eos susceperint,  
 quos alii Episcopi ab Ecclesia separaverint.

6. Clericos vetat suum ministerium deserere, ea obducta  
 causa, ut in vita monastica majori perfectioni vacent ; quod  
 si illud deseruerint, ex Ecclesia expellentur, nec in eam re-  
 cipientur, nisi postquam diu petentes fecerint satis.

\* Hoc primum loco sermo est de monastica vita, in Hispa-  
 nia. Eam haud quidem damnat canon hic ; solum vetat,  
 ne suum clericis ministerium deserant, ut eam amplectantur,  
 seu clericaturæ contemptu, seu animi levitate, seu sine Epi-  
 scopi venia.

7. Eos impetit, qui sibi *Doctorem* nomen, absque legiti-  
 ma auctoritate tribuunt.

\* Animadvertit Albaspinæus Doctoratum fuisse Ecclesie  
 dignitatem quasdam. Eum Tertullianus, in suo de præ-  
 scriptionibus Libro, in ministeriorum gradum refert ; & S.  
 Cyprianus, *Epist. 21. de doctoribus* ; & ipse loquitur, eosque  
 videtur in clero ponere : *Optatum cum presbyteris, doctoribus,  
 lectoribus doctorem audientium constituimus.* Vetat igitur ca-  
 non hic, ne quis Doctoris titulum sibi sumat, sine eorum  
 permissione, qui eum concedendi jus obtinent, Episcoporum  
 videt.

delicet, qui Doctores, æque atque archidiaconos, & poenitentiaros instituebant, quique in Ecclesiæ Canones eos scribebant. Universitates, subsecutis temporibus, hoc in ipse, Episcopis successerunt; hæc quippe sunt, quæ Doctores creant.

8. Mandat, ut virgines, non nisi quadragesimo ætatis aetate, & quidem per Episcopi auctoritatem velentur.

\* Quoniam canones hi contra Priscillianistas editi fuerunt, & hi sane hæretici huic ipsi Cæsar-Augustano concilio occasionem præbuerunt; scitu dignum proinde est, Priscillianistarum hæreseos auctorem primum fuisse, quemdam nomine Marcum, Memphi in Ægypto natum, magicæ artis apprime peritum, ex Manichæorum secta. Hic ex Ægypto in Hispaniam venit, ubi discipulos habuit sceminam nobili genere, *Agapen* nomine, & rhetorem quemdam, cui nomen *Elpidio*. Agape, & Elpidius Priscillianum edocuere; qui porro Priscillianistarum sectæ nomen dedit. Quicquid in præcedentibus, peculiariter vero Manichæorum, & Gnosticorum sectis ad omnem pravitatem crassius, turpiusque erat, in hac secta, veluti in monstrosa quadam farragine continebatur. Docebant Priscillianistæ, cum Sabellianis, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, unam, & unicam personam esse. Cum Paulo Samosateno, & Photino garriebant, Christum Dominum, antequam ex Virgine nasceretur, omnino non extitisse, atque adeo hanc ipsam nativitatem non nisi apparentem fuisse; cum Marcione, & Manete contendebant, humanam naturam vere in Christo non fuisse. Hostes erant Crucis, & carnis resurrectionem credere volebant. Matrimonium averfabantur, illudque, quantum in ipsis erat, dissolvebant, separantes viros ab uxoribus, uxores a viris, quantumvis partes refragarentur, obsisterentque. Tum has feminas ipsi sibi sumebant, Sororum titulo, suisque in itineribus secum ducebant. Ad Ecclesiam cum Catholicis conveniebant, ibique Eucharistiam suscipiebant, quam tamen non absument. Jejunabant die Dominica, dieque Natalis Domini: at iis diebus, perinde ac Quadragesimali tempore, ruri, & quidem per agros, sua conventicula celebrabant.

*Reg. Tom. III. Lib. II. Harv. Tom. I. Aguirræus, Concil. Hispan. Tom. III, pag. 1. & seq. Ceillerius, Hist. Aust. saceror. & eccl. Tom. V. pag. 630. & seq.*

*Concilium Constantinopolitanum, ann. 381.*

Theodosius imperator Constantinopolitanam Ecclesiam ab Arianorum dominatione subtrahere volens, aliarumque nonnullarum Orientis Ecclesiarum malis remedium afferre, concilium hoc, mense Majo ann. 381. congregavit. Ejus igitur convocatio eo demum spectavit, ut Nicæna Fides confirmaretur, Constantinopoli daretur Episcopus, & ad disciplinam spectantia decreta ederentur. Aduere concilio Orientis Episcopi numero centum, & quinquaginta, quorum præcipui S. Meletius Antiochenus, Helladius Cæsareæ in Cappadocia Episcopus, S. Gregorius Nissenus, S. Petrus Sebastenus, ejusdem frater; S. Amphilocheus Iconienfis, S. Pelagius Laodicensis, S. Eulogius Edeffenus, S. Cyrillus Hierosolymitanus, Dionysius Diospoli in Palæstina, confessor; Vitus Carrarum, in Mesopotamia, Episcopus, pietate celebris; Abraham Barrensis, in Mesopotamia, confessor; aliique plures, in Veterum Scriptis, & præsertim in S. Basilii Epistolis honorifice nominati. Accessere Macedoniani etiam Episcopi numero triginta sex. Ullum a Damaso missum, qui ejus vices ageret, aut cæterorum Occidentalium, quæmpiam ad concilium profectum esse non constat; ac Theodosius ipse illud ex Oriente solum coegerat, quod tamen non obfuit, quin secundum concilium œcumenicum haberetur, ob consensum, quem deinde Occidens decretis super Fide in eo editis præbuit. Timotheus, Episcopus Alexandrinus, concilio præfuit, quippe qui, post Romanum Episcopum, primum, ex Nicæno Concilio, locum tenere debebat, quemque Socrates primum nominat. Qui præsidem S. Meletium, aut Nectarium faciunt, cum duabus Arianis synodis, una quidem ante, altera vero post Constantinopoli habitis hoc generale concilium confundunt; eorum primo S. Meletius, alteri Nectarius præfuit. Examen ordinationis Maximi Cynici, qui se constantinopolitanum Episcopo-



scopum ordinandum curaverat, concilio initium dedit. Eum Patres nec fuisse, nec esse Episcopum pronuntiarunt, ejusque magnæ urbis episcopali sedi, solemnem in modum, S. Gregorium Nazianzenum imposuerunt; at cum paulo post S. Præful ea se dignitate abdicasset, Nectarius in ejus locum suffectus fuit. Operam deinde contulere concilii Patres, ut contra non unius generis hæreses Fidem firmarent, ac Tomum contexuere, ampliolem Fidei professionem scilicet, cujus partem Symbolum, quod a nobis in Missa dicitur, conficiebat; septem etiam canones ediderunt.

Primus mandat, ut nemini liceat, Nicænam Fidem rejicere, sed ei sua maneat auctoritas, omnesque, & singulæ, nominatim vero Eunomæorum, seu Anomæorum, Arianorum, seu Eudoxianorum, Macedonianorum, seu Spiritus Sancti hostium, Sabellianorum, Marcellianorum, Photinianorum, Apollinaristarum hæreses anathemate percellantur.

2. Episcopos vetat, ad Ecclesias pergere, quæ extra eorum diœcesin sunt, Ecclesiæve confundere: ut proinde, secundum canones, Alexandrinus Episcopus administrare debeat Ægyptum solummodo, &c. „ Episcopi e diœcesi non egredientur, quin ad electiones, vel ad alia ecclesiastica negotia acciti fuerint; at cujusve provinciæ negotia ad Nicænos canones exigat provinciæ concilium. Ecclesiæ, quæ penes barbaras nationes sunt, ex consuetudine a Patrum temporibus recepta administrabuntur. „

„ *Diaecesis* nomine, cujus hoc in canone mentio fit, veniebat magnum regimen, quod plures provincias complectebatur, quarum unicuique sua metropolis erat; & quod hoc tempore *diaecesis*, hoc est, urbis, quæ cum Episcopo subest, territorium a nobis dicitur, tunc *paræcia* nuncupabatur.

3. Constantinopolitanæ Ecclesiæ primum honoris gradum post Romanam tribuit: quia Constantinopolis erat nova Roma.

4. Maximum Cynicum enuntiat, nec Episcopum unquam fuisse, nec modo esse, eosque, quos ordinavit, in quocunque cleri gradu ordinaverit, in eo recenserit non debere, & quicquid seu pro eo, seu per eum factum fuit, effectu carere,

5. Antiochenorum Fidem; ad Occidentalium Tomum, quod attinet, approbat in hæc verba: „ Recipimus etiam „ Antiochenorum eos, qui Patris, & Filii, & Spiritus Sancti „ divinitatem unam, & unicam confitentur. „

\* Hic Occidentalium Tomus fuisse creditur scriptum aliquod, in quo se in suam communionem recipere testabantur, Antiochenorum eos omnes qui, seu a Paulini, seu a Melitii partibus starent, trium Personarum divinitatem profitebantur.

6. Eo spectat, ut impediatur, ne ad Episcopos, cæterosque ecclesiasticos accusandos, indiscriminatim, omnis generis homines suscipiantur. „ Si de privato negotio, inquit, ac „ de personali in Episcopum querela agitur, accusatoris nec „ persona, nec religio spectabitur: quia suum cuique jus „ reddi necesse est. Sin ecclesiasticum negotium fuerit, nec „ ab hæretico, seu schismatico, nec a laico excommunicato, „ vel a clerico deposito Episcopus accusari poterit. Accu- „ satus Episcopum, aut clericum, non ante accusare pote- „ rit, quam se ipse purgaverit. Qui supra omnem expo- „ sitionem sunt, accusationem suam ad omnes provinciæ „ Episcopos deferent. Si provinciæ concilium satis non „ fuerit, ad aliud majus, ampliusque, nempe ad diocesis, „ seu partitionis concilium se conferent. Non ante accu- „ satio suscipietur, quam se accusator eidem poenæ, in ca- „ lumnix casu, e scripto, subdiderit. Qui, in hujus decreti „ contemptum, Imperatori, aut tribunalibus sæcularibus „ molestiam afferre, vel œcumenicum concilium turbare „ ausus fuerit, non tamquam accusator suscipietur, sed tam- „ quam canonum, & ordinis Ecclesiæ violator rejicietur. „

7. Rationem præscribit, qua hæretici recipiendi sint, qui ad Catholicam Ecclesiam redeunt. „ Ariani, inquit, Macedoni- „ ani, Sabbatiani, Novatiani, qui se ipsi *Catharos*, seu *Aristo- „ ros* nominant, Quartadecimani, & Apollinaristæ ea lege „ recipientur, ut ab errore per exhibitum actum recedant, „ omnemque hæresin detestentur. Iis primo traditur sigil- „ lum, seu sancti chrismatismatis unctio ad frontem, ad oculos, „ ad nares, ad os, & ad aures; ac dum peragitur hæc unctio, „ dici-

icitur: *Sigillum doni Spiritus Sancti*. Eunomianos vero, ni per unam tantum immersionem baptizati sunt, Monistas, seu Phrygios, seu Cathaphryges, Sabellianos, & Hæreticos, reliquos suscipimus tamquam ethnicos. Eos prima die Christianos, secunda catechumenos facimus; tertia exorcizamus, postquam iis ter super facie, superque auribus insufflavimus; eosdemque erudimus, diu in Ecclesia ad audiendas Scripturas detinemus, denique baptizamus. „

\*Sabbatiani, de quibus in hoc canone sermo est, erant Notianorum secta, quos quidam presbyter, *Sabbacius* nomine, a Pascha ex Judæorum consuetudine celebrarent. Hæretici porro, quos concilium baptizari jubet, si demum erant, qui Baptismum, seu non omnino, seu non ex Ecclesie forma susceperant. Sancti christiæ unctiones, quas præscribit, eadem sunt, iisdemque verbis expressæ, ac quæ apud Græcos ad Confirmationis Sacramentum statutz sunt.

Concilii Episcopi canones hos ad Theodosium imperatorem miserunt per Epistolam, in qua postquam ea retulerat, quæ quoad Fidem, & Disciplinam egerant, subdunt: „ Rogamus te igitur, ut concilii mandatis auctoritatem tribuas, atque ita, cum Ecclesiam per convocationis Litteras honore affeceris, nostris quoque consiliis conclusionem, quasi que sigillum addas. „ Concilii canones septem, postremoque loco Symbolum hujus Epistolæ suberant; ei centum quinquaginta, qui aderant, Episcopi subscripserunt. Quamvis autem Constantinopolitanum Concilium non nisi ex Oriente coactum fuisset, eique nemo unus, Damasi, cæterorumque Occidentium nomine interfuisset, non id tamen impedit, quin illud Orientales œcumenici Concilii titulo, sequente statim anno, insignirent, ut ex Epistola constat, quam ad Papam Damasum, aliosque in urbe Roma congregatos Episcopos in commune scripserunt. Cum omnes deinceps Occidentis Episcopi suum ad ea consensum contulerint, quæ super Fide in eo concilio decisa fuerant, illud tamquam secundum œcumenicum, seu universale, quoad caput hoc, habitum est. Sanctus Gregorius Magnus, non semel, edicit

cit se, veluti quatuor Evangelia, concilia Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedonenſe ſuſcipere. *Greg. lib. 1. epiſt. 25. pag. 515. Tom. II. Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I. Ceillerius, Hiſt. Auſt. ſacrorum, & eccl. Tom. V. pag. 536. & ſeq. Van-Eſpen, Jur. Eccl. univerſ. Tom. IV. pag. 165. & ſeq.*

*Concilium Aquilejenſe, ann. 381.*

Concilium hoc, quod Gratianus Imperator jam inde ab anno 379. convocaverat, Septembri tantum menſe ann. 381. habitum eſt, ad illud Orientis quidem Epifcopi non venerunt; at prope ex omnibus Occidentis provinciis, ſi Hiſpaniam exceperis, vel per ſe, vel per deputatos, Epifcopi confluxerunt. Neque vero Papæ, aut vicariatus Romæ nomine, quiſpiam adfuit; S. Valerianus, Aquilejenſis Epifcopus præfuit; verum in omnibus, quæ ibidem geſta ſunt, S. Ambroſius, Mediolanenſis Epifcopus, primas tenuit. Huic concilio occaſionem querela præbuit, quam Palladius, Illyriæ Epifcopus ad Imperatorem Gratianum detulit, propterea, quod haberetur Arianus, etſi non noſſet Arium, ajebat, ejuſque errores non ſequeretur. Concilium ſtatuit æternitatem, & divinitatem Filii Dei, ejus immortalitatem, ſapientiam, bonitatem, potentiam, & æqualitatem cum Patre. Damnavit Palladium, Secundianum, & Attalum, tamquam convictos Arianzæ hæreſeos, ſcripſitque deinde plures Epifto- las, quarum quatuor ad nos uſque venerunt. Data eſt prima ad provinciarum Vienneniſis, & Narboneniſis Epifcopos; reliquæ tres ad imperatores Gratianum, Valentinianum, & Theodoſium. *Ibid.*

*Concilium Conſtantinopolitanum, ann. 382.*

Concilium hoc, æque atque illud, quod in eadem urbe Conſtantinopoli, anno ante, habitum fuerat, a Theodoſio imperatore convocatum fuit; & Epifcoporum, plerique, qui primo interfuerant, alteri quoque adfuere. In eo Patres Sabellium, Arium, Macedonium, & Apollinariùm damnarunt. Conſtat id ex Epifto- la, quam ad ejus concilii Patres reſcri-

plerunt, quod, eodem tempore, Romæ habebatur, in re-  
n-  
sionem ad eam, quam ipsi ab illius concilii Patribus ac-  
erant. *Hard. Tom. I.*

*Concilium Romanum, ann. 382.*

Ad Gratianum imperatorem spectavit maxima ex parte  
jus concilii convocatio, quod maximi momenti fuit; si-  
idem præter Papam Damâsum, & Occidentis metropoli-  
nos quinque, eidem aderant ex Oriente duo, nempe S.  
piphanius Salaminæ in Cypro, & Paulinus Antiochiæ Epi-  
opi, quos S. Hieronymus comitatus erat; at hujus actum  
concilii prope nulla notitia suppetit. Est conjecturæ  
ocus, Paulini communionem in eo confirmatam fuisse, sta-  
utumque, ut ne cum Flaviano communicaretur, quod So-  
tomeni testimonio, *lib. 7. cap. xi.* nixum videtur. In eo  
etiam, cum Apollinaristis disputatum est, actumque de ra-  
tione, qua qui ex iisdem redirent, in Ecclesiam reciperen-  
tur. (Rufinus, *De adulterat. Lib. Origenis, Tom. V. Oper.*  
*Hieron. pag. 253. Lab. Tom. II.*)

*Concilium Constantinopolitanum, ann. 383.*

Imperator Theodosius, ratus obtineri tandem posse, ut,  
siquidem peculiarium omnium sectarum Episcopi inter se  
contulissent, in eandem sententiam convenirent, eos, mense  
Junio ann. 383, Constantinopoli congregavit. Adfuerunt  
ergo omnium religionum, omniumque regionum Episcopl.  
Unus Nectarii Constantinopolitani, ex Catholicis quidem  
Episcopis, Historici meminerunt; interfuisse tamen concilio  
S. Gregorius Nyssenus creditur; ejus enim extat super Filii,  
& Spiritus Sancti Divinitate, superque Abrahamæ Sacrificio  
Sermo, in Episcoporum coetu, medio circiter ann. 383.  
Constantinopoli pronuntiatus. Cum omnes antesignani su-  
am Fidei professionem exhibuissent, una, & unica, quam  
Catholici ediderunt, approbata fuit; eorumque de hæreticis  
victoria completa fuit. De hoc concilio nihil propterea  
constat, nisi forte, quod factum extitit super Paulini, & Fla-  
viani Antiocheni negotio, Flavianum aliis expulsum volen-  
tibus, nolentibus aliis. *Lab. Tom. II.*

*Concilium Burdegalense, ann. 384. vel 385.*

Maximus, post Gratiani mortem, quæ sub ann. 384. Luduni contigit, ad Imperium euectus, Imperii sui sedem Treviris statuit. Eam vix in urbem victor ingressus erat, cum Idacius, Emeritanus Episcopus, ei supplicem contra Priscillianum, ejusque assecclas libellum obtulit. Burdegalæ concilium Imperator indixit, quo Instantius, & Priscillianus, cum iis omnibus ex eorum discipulis, qui detegi potuerunt eo jubente, perducti, quibus accusatis se purgandi facultas data; locutus primus Instantius, & Episcopatu indignus concilio declaratus. Priscillianus, haud is sane favorabilis se habendum prævidens, ad Imperatorem appellavit, ejusque appellationi concilium annuit. Itaque Priscillianus, & qui cum eo accusati erant, ad concilium ducti, Idacio, & Ithacio accusatoribus insequentibus. S. Martinus, qui tunc Treviris versabatur, vehementer Ithacium, ut ab hac accusatione desisteret, hortabatur; at is Episcopus, homo ad audaciam factus, quique amans mensæ opipare instructæ, tamquam Priscillianistas eos omnes notabat, quos jejuniis, & abstinentiæ addictos videbat, accusationem hanc in sanctum Præfulem ipsum intantare ausus est. Contempnit has calumnias S. Martinus, & Imperatorem adiens, ut reorum sanguini parceret, obsecravit. Maximus, tum quidem, S. Martini interpositionis, supplicationisque rationem habuit; at, cum S. Præful Treviris discessisset, Princeps Priscilliani negotium rursus in examine positum voluit, & Ithacio persequente, Magnoque, & Rufo Episcopis persuadentibus, morti Priscillianum, aliosque ex eadem secta non paucos addixit, cum eos, in duplici audientia, plurimum turpitudinum convicisset. Episcoporum numerus, qui ex Gallia, & Hispania huic concilio adfuerunt, incertus est. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

*Concilium Trevirense, ann. 385. seu 386.*

Coactum est concilium hoc, ut Episcopus, Britannio vita functo Trevirorum Ecclesiæ daretur. Ithaciani Episcopi, e quibus concilium constatum erat, Felicem, qui Britannio  
suc-

ederet, elegerunt, declararuntque Ithacium, propter  
 d Priscillianistarum mortem sollicitasset, nullius cul  
 na esse. Porro Ithaciani dicti, qui inter Episcopos Ith  
 consilia, ad Priscillianistas, quod attinet, approbarur  
 lque defensionem susceperunt. *Ibid.*

*Concilium Romanum, ann. 386.*

Ex Papæ Siricii ad Africæ Episcopos Epistola conf  
 n Romæ, ann. 386. die sexta Januarii, frequens Episc  
 rum concilium habuisse, eo consilio, ut vetera nonnu  
 creta, quæ per negligentiam in defuetudinem abierat  
 dintegraret. Cujusmodi ea vetera decreta fuerint, ex  
 dicari potest, quæ numero octo concilium edidit.

Decretum primum ejusmodi est: infamia apostolica S  
 episcopum ordinari neminem posse; quod de regionit  
 ntelligendum, quæ eidem sedi peculiariter suberant;  
 ceteris enim provinciis, ut in Africanis, primatis tantu  
 ut metropolitani consensu opus erat.

2. Episcopum ab uno tantum Episcopo ordinari non vi
3. Eum non vult in clerum recipi, qui post peccator  
 remissionem, scilicet, ut videtur, post Baptismum, sæcu  
 ris militiae gladium detulerit.
4. Clericum non vult cum vidua matrimonium inire.
5. Laicum non vult in clerum suscipi, qui matrimo  
 cum vidua junctus fuerit.
6. Alterius Ecclesiæ clerico ordines conferri non vu
7. Clericum e sua ipsius Ecclesia expulsam recipi ve
8. Novatianos, & Montanistas, per manuum imposi  
 tionem, recipi jubet, iis exceptis, quos ipsi rebaptizaver  
 unt. Quod in Papæ Siricii Epistola superest, integram contin  
 tiam spectat, quam presbyteri, & diaconi, utpote divini  
 ministerii servitio quotidie addicti, servare debent. Eos  
 nique, qui hæc omnia exequi rennerint, a communione  
 segregatos, & in inferis puniendos declarat. *Ibid.*

*Concilium Antiochenum, ann. 388. seu 389.*

Id unum scimus, ad hoc concilium quod attinet, i  
 mpedisse, ne in eos ageretur, qui S. Marcellum, Apam

sem Episcopum morti addixerant, quia idolorum templum quæ in ejus episcopali urbe existebant, diruenda curaverat Theodoretus, *lib. 5. cap. 21.* Sozomenus, *lib. 7. cap. 13. Hard. Tom. I.*

*Concilium Antiochenum, Ann. 390.*

S. Flavianus Antiochenus Messalianorum nonnullos, quos Edeffæ versari noverat, Antiochiam duci jussit, ad an. 390. ubi cum Episcopis tribus, & triginta presbyteris, & discipulis concilium habitum est, in quo Messaliani anathemate percussi. Messalianis, qui, ut S. Epiphanius memorie prodit, Constantio regnante, in Mesopotamia prodire cœperunt, antesignani erant Dadoes, Sabbas, Adelphius, Hermas, & Simeon. Id profitebantur, ut mundo nuntium remitterent, suaque ipsorum bona omnia desererent, quæ reapse abdicabant, ut otiosam, vagamque vitam ducerent, elemosynam petentes, viventisque promiscue viri, & foeminae, mediis in viis æstivo tempore. Haud jejunabant, manuumque laborem, tamquam malum, & spiritalibus, qui ipsi erant, hominibus indignum damnabant. Sua omnia officia redigebant ad precem, dormientesque diei partem maximam transigebant; sua deinde somnia quasi revelationes quasdam, & prophetias venditabant. Se corporis oculis sanctam Trinitatem videre, visibilemque, & sensibilem, in modum Spiritum Sanctum recipere gloriabantur. Videbantur interdum in phrenesin incidere; irruerant de repente, agentes, se daemonibus infiliri; tum hominis arcum tendentis instar compositi se in diabolum jaculari distabant. Innumera alia edebant ejusmodi absona deliramenta, quæ in causa fuerunt, ut *Enthusiastarum* nomen iis inderetur. Ajebant, homines, dum nascuntur, singulos accipere, cum primi patris naturæ, dæmonem familiarem, qui ad malum extimulat; ejus expellendi rationem unam, & unicam precem esse; Baptismum, Eucharistiam, & cætera Sacramenta nihil utilitatis asserere; dæmone per precis fervorem ex anima expulso, Spiritum Sanctum sensibilibus, & visibilibus in eam descendere, & ab omnibus cupiditatum motibus, & ab insita ad malum propensione



sione animam liberare; ac proinde jejunium, aliæque voluntariæ afflictationes inutiles evadere. Eo etiam nomine Messaliani accusantur, quod docuerint, subire Deum formas varias, ut se cum eorum animabus conjungeret, & spiritalem hominis animam in divinam naturam verti. Ad extremum docebant, hominem posse ad virtutis, & scientiæ perfectionem, atque ita ad Dei similitudinem, & æqualitatem pervenire; ut proinde perfectionis cumulum affecutus, non amplius, cogitatione ipsa, aut ex ignorantia peccare posset. Epiphanius, *Hæres. 80. num. 1. 2. 3.* Theodoretus, *lib. IV. Hist. c. 11. & lib. IV. Hæret. Fabul. cap. 12.* Cotelarius, *Tom. III. Monum. pag. 402. 403. 405.* Photius, *Cod. 52. pag. 37. & 40.* Ceillarius, *Hist. Aust. sacror. & eccl. Tom. V. pag. 689. & seq. (\*)*.

*Concilium Sidense, ann. 390. seu 391.*

Cum Messaliani, quos Antiochia S. Flavianus expulerat, in Pamphiliam se recepissent, S. Amphilochius, Iconiensis Episcopus, Sidæ, quæ Pamphiliæ metropolis erat, concilium coegit, in quo damnarentur. Aduere concilio huic Episcopi viginti quinque. S. Amphilochius eidem præfuit; isque, ut videtur, id sibi sumpsit, ut synodicam Epistolam scriberet, quam ad Flavianum Antiochiæ Episcopum concilii Patres miserunt, ut ei, quæ in coetu gesta sunt, significarent. Non amplius Epistola hæc, aut Acta in eo concilio edita nobis suppetunt; periit etiam Epistola, quam Flavianus in Antiocheni concilii consecutionem ad Osroenenfes Episcopos scripsit, præter ejus fragmenta, quæ Photius nobis servavit; ex quo etiam percipimus, Messalienses jam in aliquo alio concilio ante Antiochenum, de quo supra diximus, habito damnatos fuisse, eosdemque nihilominus in Oriente, ad ejus usque sæculum perstitisse. Subsistebant iidem etiam post Photii tempora, quandoquidem late disseminati erant, Alexio Commeno regnante, qui ann. 1118. e vivis excessit. Photius, *Cod. 52. pag. 37. 39.* Theodoretus, *lib. IV. Hist. cap. 10. & lib. IV. Hæret. Fabul. cap. 12.* Ceillarius, *ibid. p. 692.*

---

(\*) *Editor Venetus hoc, & sequens concilium ad ann. 383. refert.*

*Concilium Carthagenſe, ann. 390.*

Habituſt eſt concilium hoc in Baſilica, quæ *perpetua reſtuta* nuncupabatur; adſuere complures Epifcopi, quoru pauci noti ſunt, quia ſubſcriptiones in noſtris exemplaribus deſunt. Genethelius, ſeu Genedius, Carthagenſis Epifcopus præfuit; in eoque editi canones tredecim.

Primus enuntiat, credendam, & prædicandam eſſe Trinitatis Fidem.

2. Sanctionem renovat in ſuperiore concilio editam, ſæpe continentia Epifcopis, præbyteris, & diaconis impoſita. Idem ſtatuit, quoad eos omnes, qui altari deſerviunt.

\* Sciendum eſt, aliquanto ante concilium hoc, aliud in eadem urbe, & in Palatio habituſt fuiſſe, in quo res, de quibus in hoc agendum erat, indicabantur. In eodem edita fuerant decreta plura, & renovata, quoad Epifcopos, præbyteros, & diaconos continentia lex, itemque ea, quæ vetabat, ne præbyteri chriſma conficerent, virgines conſecrarent, & quampiam ſolemniſter conciliarent; at decreta hæc, perinde, atque ejus concilii acta ad nos minime pervenerunt.

3. Præbyteros vetat, chriſma conficere, virgines conſecrare, & poenitentes in Coetu, vel Miſſa publica conciliare.

4. Concilio placuiſſe, ait, eam præbyteris veniam dare, ut poenitentem ægrotantem, & in periculo poſitum conciliarent, abſente Epifcopo, cumque ejus venia, poſtquam eum conſuluiſſent.

\* Perſpicitur, ex hoc canone, ordinarium poenitentia miniſtrum Epifcopum fuiſſe, præbyterum autem, ſolum eo abſente, in neceſſitatis caſu, ex ejusque mandato. At, quia contingere poterat ita periculum urgere, ut ad Epifcopum abſentem confugere, haud per tempus liceret; permiſſum fuiſſe præbytero, in hac facti ſpecie, Baſamon ait, ut poenitentem morti proximum, inconſulto Epifcopo, conciliaret.

5. Novos Epifcopatus, ſine venia Epifcopi loci, creati non vult.

6. Statuit eum, qui de crimine præventus eſt, ad Epifcopos, aut præbyteros accuſandos recipi non debere.

7. Om-

7. Omnibus Episcopis, presbyteris, aut clericis prohibet, eos recipiant, qui communione ob crimina privati fuerint, sique, nedum se subdiderint, ad aulam confugerint, aut apud seculares iudices, vel apud alios ecclesiasticos iudices sibi insulserint.

8. Mandat, ut presbyter ab Episcopo excommunicatus, si se non quidem apud proximos Episcopos conqueras, sed eorum coetus habeat, & sanctum Sacrificium offerat, deponatur, anathematizetur, & procul ab urbe, in qua degit, eliminetur, ne simplices ibidem seducat. At si quam in suum Episcopum querelam rationi consonam instituerit, eam expendi oportebit.

9. Omnem presbyterum, ait, qui offert, ubicunque gentium fuerit, inscio Episcopo, contra ejus honorem agere.

10. Veterum conciliorum sanctionem renovat, qua statuitur, ut Episcopus accusatus iudicetur ab aliis Episcopis duodecim, presbyter a sex, diaconus a tribus, in numerum relato Episcopo dioecesano.

11. Commendat Episcopis, ut intra suarum, quisque dioeceseon fines permaneant, quin eorum quidquam attingant, quæ ad proximas dioeceses pertinent: quia divina lex, id quod alterius est, vel desiderari vetat.

12. Episcoporum nullum vult id sibi sumere, ut alium ordinet in concilio, quæcumque tandem sit ejusdem frequentia, sine mandato, de scripto, primatis provinciæ, additque, cum hoc mandato, tres Episcopos, in necessitatis casu, satis ad ordinationem fore.

13. Ibi dicitur Genethelius, concilii præses, eum conclusisse, data opera, ut ab Episcopis approbaretur, & signaretur, hac addita clausula, „ ut quicumque, quod promiserat, & significaverat, executus non esset, se ipse a suorum fratrum „ necessitate se jungeret; „ omnesque, & singuli subscriperunt.

Concilium hoc appellatur *secundum Carthaginense*, non quod alia plura in eadem urbe prius habita non fuerint, sed quod eorum conciliorum, nec acta, nec canones ad nos pervenerint, nisi ejus tantum, quod sub Episcopo Grato celebra-

tum fuit, quodque hac de causa nuncupatur *primum concilium Carthagenense*, hujusque, quod ob eandem causam, *secundum concilium Carthagenense* vocatur. Reperitur cum hac epigraphæ, in Bini Collectione, quam P. Labbæus affert: *Concilium Carthagenense, nomine secundum, ordine temporis, inter Carthagenensia extantia vere postremum circa tempora Cælestini Papæ.* Binius hæc in re Baronium secutus est, qui concilium hoc non nisi ann. 425. habitum credidit, corrupta ejusdem concilii editione deceptus, qui illud celebratum refert sub consulatu Valentiniani, & Theodosii, qui ann. tantum 425. simul consules fuere. At hoc impressionis mendum est; legendumque, *Theodosii loco, Neotericus*, qui revera cum Valentiniano consul erat, ann. 300. quo concilium hoc habitum fuit, ut inter doctos viros convenit, probatque Lucas Holstenius in hujus concilii editione, quam ex optimis manuscriptis codicibus nobis exhibuit. Monent etiam docti viri, in his authenticis manuscriptis codicibus, perinde atque in Holstenii editione non legi Aurelii, Alipii, Epigonii, aliorumque Episcoporum interlocutorum nomina, quæ in Bini editione leguntur; cui rei, ut videtur, id causæ est, quod qui secundi Carthagenensis concilii vulgarem editionem dederunt, ejus canones ex Africano Codice depromperunt, prout adoptati, renovatique fuerant a Carthagenensis quarti ann. 419. habiti concilii Patribus, qui eos canones suis, non autem concilii ann. 390. Patrum nominibus proposuerant; ex quo factum, ut secundi Carthagenensis concilii canones, cujusmodi in Africano Codice existunt, retinerent Aurelii, aliorumque Episcoporum nomina, qui una cum eo in Carthagenensi an. 419. concilio aderant; cum in Holstenii editione legantur Genethelii, aliorumque Episcoporum nomina, qui secundum ann. 390. Carthagenense concilium cum eo constituebant. *Lab. Tom. II. Hard. Tom. I. Ceillierius, Hist. Aust. sacrorum, & eccl. Tom. V. pag. 694. & seq. Van-Espen, Jur. Eccl. univ. Tom. III. pag. 263.*

*Concilium Romanum, ann. 390.*

Jovinianus, sectæ Jovinianitarum auctor, cum Romam se contulisset, ut ibi suos errores disseminaret, a Pammachio, aliis-

isque laicis viris, qui natalibus, & pietate, ut ipse Pam-  
 chius, illustres erant, ad Papam Siricium denuntiatus fuit.  
 pa hic, suo coacto clero, ad ann. 390. Jovinianum, ejus-  
 se aſſectas damnavit, & anathemate perculit. Iſ hærefiar-  
 na, qui ex auctero monacho homo deliciis immerſus, & vo-  
 ptatis prædicator evaſerat, docebat virginum, quam con-  
 ugatarum mulierum ſtatum haud perfectiorem eſſe; a dia-  
 olo non amplius eos vinci poſſe, qui, plena fide, per Baptif-  
 num renati fuere; inter abſtinentiam a carnibus, earumque  
 um gratiarum actione uſum nihil discriminis intereſſe; mer-  
 cedem in coelis, quoad eos omnes, qui Baptifmi gratiam ſer-  
 vaverint, æqualem fore; ante Baptiſmum, in hominis pote-  
 ſtate eſſe peccare, aut non peccare; at eundem, poſt Baptif-  
 mum, non amplius peccare poſſe; omnia peccata eſſe paria.  
 Docebat & illud, ſanctam Virginem quidem, cum Jeſum Chri-  
 ſtum concepit, ſuam virginitatem ſervaviſſe, at, cum eum in  
 lucem edidit, virginitatis jaſturam feciſſe; contendens alio-  
 quin dicendum fore cum Manichæis, Chriſti Domini corpus  
 phantaſticum fuiſſe. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Harð. Tom.*  
*I. S. Hieronymus, lib. x. & 2. adverſ. Jovinianum; Ceillerius,*  
*Hiſt. Auſtorum ſacrorum, & eccleſ. Tom. V. pag. 399. & ſeq.*

*Concilium Mediolanenſe, ann. 390.*

Jovinianus, ſe Romæ damnatum videns, Mediolanum ſe  
 contulit, ut Theodoſium Imperatorem adiret, qui tum ipſum,  
 tum ejus diſcipulos acerbius excepiſſet. Omnes ex urbe pulſi;  
 Episcopique, qui ibidem aderant, in concilium cum S. An-  
 broſio convenientes, eodem damnarunt ex judicio, quod in  
 eos Papa pronuntiaverat, ad quem de re tota ſcripſerunt.  
 In hoc ipſo Mediolanenſi concilio, vel in alio, quod ibidem  
 Aprilis circiter menſe ann. 390. ibidem habitum eſt, Gallia-  
 rum Episcopi perfeciſſe creduntur, ut ſententia, quam ſupe-  
 riore anno in Ithacianos ediderant, confirmaretur. *Reg. Tom.*  
*III. Lab. Tom. II. Harð. Tom. I.*

*Concilium Capuanum, ann. 391.*

Paulino Antiochiæ Episcopo ſub an. 388. finem, aut ſe-  
 quentiſſimum initium vivis erepto, cum ipſe ſibi Evagrium ſuc-  
 ceſ-

cessorem dedisset, Theodosius Imperator, qui a die 10. vembri an. 391. Constantinopolim redierat, eo accit Flavianum iussit ad concilium pergere, quod Capuz t habebatur, ut ibidem Antiochenæ Ecclesiæ divisio finiret Flaviano illuc proficisci renuente, & excusationem, cur nueret, afferente, ejus negotium Theophilo Alexandria & Ægypti Episcopis expendendum a concilio remissum fu. Actum etiam a concilio de Bonosi negotio, qui Sardicia Daciae metropolis, Episcopus erat; ast Bonosus ipse ad paximos, præsertim Macedoniæ Episcopos, & ad Anyfium Thessalonicensem, eorum metropolitanum remissus, ut de factis cognoscerent, de quibus accusabatur. Denique decreta nonnulla concilium edidit; unum quidem, quod baptizari, vel ordinari vetabat; alterum vero, quod Episcoporum de una in aliam sedem translationes illicitas declarabat. Africæ Episcopi laudant hæc decreta duo, tertiumque transmarini concilii, quo vetabatur, ne in ul- lum ecclesiastici status gradum reciperentur, qui in hæresi fuerant; at hoc decretum tertium Romæ, & Mediolani Ecclesiis tribuunt; Capuano autem concilio plenarii consilii titulum addunt. E. S. Ambrosio sane conjicitur ei magnam Episcoporum numerum, qui ex universo, ut videtur, Occidente convenerant, adfuisse. *Ambros. Epist. 56. pag. 1007. Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I. Ceillierius, Hist. Aul. sacr. & eccl. Tom. V. pag. 705. & seq.*

*Concilium Carthaginense, an. 393.*

Primianus in Carthaginensem Episcopum, post Parmeniani mortem, electus Maximianum diaconum, a quo se lesum fuisse contendebat, excommunicavit. Maximianus proximos Episcopos adiens, factionem in Primianum contulit. Episcopi Donatistæ, quos ejus varities devicerat, Carthaginem, numero quadraginta tres convenerunt, volueruntque integrum Primiano esse, ut in frequentiore concilio haud ita multo post celebrando se ipse purgaret. Re quidem ipsa, Cabarsuffi, in provincia Bizacena concilium habitum, eodem anno 393. cui supra centum Episcopi inter-

sete, qui Primianum, tamquam plurimum criminum con-  
 tum, damnarunt. Scripsere damnationem hanc in Epi-  
 la synodica. & encyclica, quam *Traistoriam* nominarunt,  
 usque maxima pars extat apud S. Augustinum *Serm. 2.*  
*Psal. 36. miss. 19. pag. 276.* qui tamquam Ecclesie utile  
 mumentum, & ad caliginem ex Donatistarum oculis dis-  
 iendam aptissimum, eam populo lectam voluit. Numi-  
 z Episcopi, ad quos se Primianus contulerat, Bagajæ,  
 prilis dies 24. an. 394. concilium habuerunt, cui trecen-  
 , & deceim Episcopi interfuerunt; quod in causa fuit, ut  
 lud *plenarii concilii* nomine insigniretur, maxime licet ir-  
 egulare fuerit, tum convocatione, tum formis cæteris,  
 param in eo nulla servata est: Primianus sibi secundum  
 ater Episcopos gradum sumpsit; superque ejus apud concili-  
 um querelis de schismate a Maximiano, ejusque fautoribus  
 excitato, Maximianum ipsum, licet absentem, Episcopi  
 nulla interjecta mora, damnarunt. *Reg. Tom. III. Lab. Tom.*  
*II. Hard. Tom. I. Ceillerius His. Aust. sacror. & Eccles. Tom.*  
*V. pag. 417. & seq.*

*Concilium Hipponense, an. 397.*

Aurelius, Episcoporum unus, qui Carthaginensi concili-  
 o interfuerat, sub Genethelio, an. 390. cum ei, aliquan-  
 to post, in Carthaginensis Ecclesie regimine successisset, ad  
 perfiendum, ut in omnibus per Africam Ecclesiis vetus di-  
 sciplina refloresceret, & ad abusum, qui in eas irreperant,  
 reformandos se totum contulit. In hunc finem, & e S.  
 Augustini consilio, totius Africæ generale concilium, cui  
 ipse præfuit, Hippone coegit; quod eorum primum est,  
 quæ, dum is Carthaginensem sedem tenuit, habita fuisse  
 constat. Celebratum fuit in aula consilii Ecclesie Pacis,  
 quam S. Ambrosius *magnam Basilicam* nuncupat, sub consu-  
 ltu Imperatoris Theodosii cum Abundantio, scilicet an. 394.  
 Octobris die octava. Ad illud ex omnibus Africæ provin-  
 cis Episcopi confluerunt; eique proinde *plenarii concilii*  
 nomen inditum. S. Augustinum, tum quidem Hipponen-  
 sis Ecclesie presbyterum, concilii Patres ipsi impulerunt, ut,

coram cœtu super Fide , & Symbolo sermonem habent atque ex hoc sermone , deinde , amicorum rogatu , S. D. Ebor Librum contexuit , qui extat inter ejus Opera , inscriptus , *De Fide , & Symbolo*. Ad illud usque tempus inditum erat in Africa , presbyterum apud Episcopos publico loqui ; primusque S. Augustinus fuit , cui id privilegii concederetur. Biennio ante , Valerius , Hipponensis Episcopus ei jam facultatem tribuerat , ut Evangelium , præsentem ipso explicaret ; at id fecerat Valerius necessitate compulsus , quia Græcus origine , non satis latinæ linguæ usu pollebat suo ut populo congrua documenta præberet.

Edidit Hipponense concilium super disciplinâ canones plures , quos Africæ complura deinceps concilia , non sine modificationibus tamen , detractionibus , aut additionibus adoptarunt , ex quo factum , ut nobis non amplius ejus concilii tum acta , tum genuini canones suppetant ; adeoque difficulter Hipponenses canones , cujusmodi primum editi , hoc tempore discerni possint. Eorum unum , & quadraginta exhibet compendium apud Labbæum , *Tom. II. Conciliorum* , hoc titulo : *Statuta Concilii Hipponensis breviate , & quedam eorum in Concilio Carthaginiensi cum Bizacenis Episcopis collata , & diligentius pertractata hæc sunt* ; verum , an ejusmodi sint , cujusmodi Carthaginiensi Concilio ea Musonius obtulit , dubitatur. Hæ sunt hæc de re dubitandi causæ , quod , in his quadraginta , & uno canonibus , eorum nullus occurrit , quos ex Hipponensi concilio Diaconus Ferrandus laudat , itemque eorum nullus , quos Africæ posteriora concilia ex eadem Synodo proferunt , exceptis primo , quod Paschalis festi celebrationem spectat , sextoque , & octavo , qui de conciliis unoquoque anno habendis agunt. Extat etiam ad harum Constitutionum frontem , Nicænum Symbolum , Apostolici loco , quod coram Hipponensis concilii Episcopis S. Augustinus explicuit. Eisdem sanctiones sequitur super Donatistarum conciliatione decretum , quod sane gravius negotium erat , quam ut in Bizacensæ provinciæ particulari concilio componeretur. Denique occurrunt errata plura in Epistola , quam ad promulgationem compendii horum



rum quadraginta Hipponensis concilii canonum, Musonius scripsit. Missa dicitur Aurelii, Musonii, cæterorumque piscoporum nomine, ad omnes eorum confratres e variis umidiæ, duplicis Mauritanæ, Tripolitanæ, & Consularibus rovinciis; in ea ne verbum quidem de Byzacena, cujus rimas Musonius erat, quamque in Epistola sua manuscripta rocul dubio non omisisset. Eadem Epistola, iterumque Acta concilii data sunt e Papæ Siricii pontificatu; quod tum uidem non erat in more positum. Allatæ difficultates horum canonum compendium, cuiusmodi sane nobis suppetunt, admodum suspectum reddunt; omnemque præbent credendi locum, hoc aliud esse ab Hipponensis concilii canonum compendio, quod Bizacenæ provinciæ concilium edidit.

In iis continentur omnino hæc: 1. statuit, ut, ad impediendum, ne quis in die celebrationis Paschatis decipiatur, omnes Africæ provinciæ studeant, eum ex Carthaginensi Ecclesia percipere; 2. vetat, ne lectores, dum legere incipiunt, populum salutent, quia id juris Episcopis reservatum est, qui scilicet in Africa, pro concione dicere incipientes, populum, Domini nomine, salutare consueverant; 3. eos tantum e clericatura ad superiorem gradum evectos vult, qui scientiis imbuti fuerint; 4. Sacramenta Catechumenis administrari vetat; 5. prohibet, ne Eucharistia mortuis præbeat, tum quia eam recipere, aut comedere nequeunt, tum etiam, ut ait Carthaginense concilium tertium, *can. 6.* ne quis imaginetur eos baptizari pariter posse; 6. mandat, ut quotannis concilium habeatur; 7. si Episcopus accusatus fuerit, de ejus negotio iudicium ad Prælatem devolvi jubet; 8. futurum pronuntiat, ut Episcopus accusatus, qui se concilio habendo non stiterit, reum se ipse declaret; 9. & 10. de presbytero accusato iudicium ab Episcopis quinque, de diacono, ab Episcopis duobus editum voluit; 11. & 12. nullum sensum recipiunt; 13. ecclesiasticorum filios vetat operam dare, ut spectacula exhibeantur; 14. Episcoporum filios cum hæreticis matrimonium inire non vult; 15. prohibet, ne Episcopi, & clerici suos filios ejiciant, neve suorum bonorum quidpiam iis dent, qui extra Ecclesiam sunt;

16. haud licere vult Episcopo, presbytero, diacono quaerere fumere, aut clericis, univrsim, exteras apud se foeminae detinere; 19. canon de Gradibus sacris simpliciter loquitur; 20. loquitur de Lectoribus, quin se ulterius explicet: a alienae Ecclesiae clericum retineri vetat; 22. clericum ante ordinari vult, quam de eo per editum examen certaverit; 23. vetat in precibus Patris, & Filii nomina, pro miscuae, poni; in 24. prohibentur clerici quidquam ultra mutuum accipere; & in 25. quidquam altari, ad sacrificium praeter panem, & vinum aqua mixtum offerri; 26. omnes indiscriminatim clericos, Episcopos ipsos, nemine comitante, ad viduas, & virgines pergere; 27. primae sedis Episcopo qualitatem Principis presbyterorum tribui non vult; 28. prohibet, ne clerici in cauponis bibant, edantve; 29. Episcopos vetat mare praetergredi, ut videtur, sine Primatis venia; 30. Altarium ministris interdicit, ne aliter sacra mysteria, quam jejuni celebrent; 31. Episcopo, & Ecclesiasticorum cuique, ne comedant in Ecclesiis; 32. presbyteris, ne poenitentibus, Episcopo inconsulto, concilient; 33. mandat, ut foeminae prudentia, & virtute praestanti demandetur virginum, quantum quidem videtur, orphanarum cura; 34. aegrotantibus Baptismum conferri jubet; 35. conciliationem resipiscentibus concedi vult; 36. declarat chrismatism consecrationem ad presbyteros non pertinere; 37. in aliena urbe commorari clericos non debere; 38. declarationem continet Scripturarum, quae tamquam canonicae suscipienda, quaeque tantum legendae in Ecclesia, earumque, quae ibidem haud legendae: quippe omnibus non eadem esset auctoritas; id sane ex hujus tricesimi octavi canonis compendio constat. 39. Episcopum ab Episcopis saltem tribus initiandum pronuntiat. 40. iis Baptismum conferri jubet, qui se baptizatos probare non possunt; & 41. Donatistas, tamquam laicos, receptos vult. Extat ad hujus postremi canonis calcem alius eidem appositus, qui proinde huic ipsi concilio tribui non potest; his nempe verbis expressus: „in superioribus conciliis statutum fuit, ut a nobis Donatistis non in suum cleri gradum, sed in laicorum numerum  
 4 reci.

reciperentur . . . . Nihilominus , ob exiguum clericorum numerum , qui scilicet in aliquibus Africæ Ecclesiis omnino desiderantur , visum est eos excipi ab hac regula , quos rebaptizatos non fuisse confiterit , aut qui suis cum populis ad Catholicæ Ecclesiæ communionem migrare voluerint. "

Præter primum , sextum, octavumque hujus Compendii canones , qui in posterioribus conciliis laudantur Hipponensis concilii nomine , huic tribui potest etiam tricesimus primus , qui Ecclesiasticos vetat in Ecclesiis comedere ; refertur etiam sanctio hæc ad Epistolam , qua S. Augustinus Aurelium hortatur , ut , per concilii auctoritatem , abusus reformet , qui per Africam irrepserant in convivia , quæ ad Martyrum honorem , in Ecclesiis ipsis agitabantur. Ferrandus , Carthaginensis Ecclesiæ diaconus , inter latinos canonum collectores antiquissimus , utpote , qui Justiniano Imperatore regnante scribebat , alios præterea Hipponensis concilii canones asserit , quos genuinos esse dubitari non potest. Primus , quem Hipponensem tertium numerat , Episcopum , quem synodus excommunicaverit , a communionem abstinere debere pronuntiat ; alioquin ei nullam spem fore , ut in eam restitatur ; alter , quem Hipponensem quintum dicit , Episcopos , & presbyteros vetat ea , quæ in loco sunt , qui eorum curæ demandatus est , alio transferre , quin prius , cur ita se gerant , causam attulerint. Addit Ferrandus , tamquam hujus concilii prosecutionem quamdam , accusatorem , si quam populi vim timeat , ubi accusatus degit , posse remotiorem locum seligere , eo testes accire , ibique actionem persequi. Tertius , qui , ex Ferrando , Hipponensis octavus est , statuit Episcopos posse , cui voluerint , id relinquere , quod iis datum fuerit , ea tamen lege , ut quicquid suo ipsi nomine acquisierint , utpote acquisitum de Ecclesiæ bonis , cogantur Ecclesiæ reddere. Quartus , quem idem Ferrandus nono inter Hipponenses canones loco ponit , matricis Ecclesiæ Episcopum , metropolitanum scilicet , non debere pronuntiat id usurpare , quod diœcesis , hoc est , provinciæ , cui præest , aliis Ecclesiis datum fuerit ; vetat præterea , ne

Epi-

Episcopi, Primate inconsulto, itemque presbyteri, in seio Episcopo, quidquam de suarum quisque Ecclesiarum bonis vendant. Hæc sunt, quæ ex Hipponensis concilii statutis, quod primum ex tota Africa, sub Aurelii pontificatu, coactum agnoscitur, Ferrandus nobis servavit. Alterum habuit Carthaginensis Ecclesia, Junii die 16. sequentis an. 394. at hoc non nisi provinciale fuisse videtur; in eo siquidem proconsulares Episcopi nominantur, ut., tamquam provinciarum Deputati, Adrumetano concilio interfuit, cui omnium Africae provinciarum Episcopi adfuisse creduntur. Constant hæc, nihique præterea de his duobus conciliis, quorum acta periere. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I. Ferrandus, Collect. apud Justellum, Tom. I. pag. 450, tit. 54. ibid. pag. 449. tit. 34. ibid. tit. 198. p. 454. ibid. tit. 35. pag. 449. ibid. tit. 38. ibid. tit. 47. ibid. tit. 95. pag. 451. Cellerius, Hist. Aust. sacror. & ecclesiast. Tom. X. p. 661. & seq.*

*Concilium Constantinopolitanum, ann. 394.*

Rufinus, prætorii præfectus, ac tum quidem totius Orientis administrator, cum perfecisset, ut ad honorem SS. Apostolorum Petri, & Pauli Ecclesia in suburbio, quod *Quercus* dictum, prope Chalcedonem extrueretur, dedicationis ergo, plurium provinciarum Episcopos, magnumque monachorum numerum congregavit. Eo, inter alios, accivit Evagrium e Ponto, cujus virtutem tanti faciebat, ut in Baptismate, quod in ea dedicatione suscepit, eum sibi patrium vellet; ac patrilinos quidem hac primum occasione comperimus adultos datos. Absoluta cæremonia, Episcopi Constantinopolim venerunt litigium iudicaturi duos inter Episcopos, Agapium, & Bagadium, coortum, qui de Bostre, Arabiæ metropolis, episcopali sede inter se contendebant. In Constantinopolitanæ Ecclesiæ Baptisterio, urbis universo præsentate clero, cœtus habitus. Nectarius, qui Constantinopolitanus Episcopus erat, primus in concilii Litteris nominatur, ac secundum eum, Theophilus Alexandrinus, Flavianus Antiochenus, &c. Concilium, edito decreto, statuit, trium Episcoporum numerum, qui ad Episcopi

pi ordinationem fatig est, ad ejus depositionem haud fatiscit, sed ad hanc omnes comprovinciales convenire oportet. Balsamon, qui hoc decretum affert, animadvertit ad ejus aetate non viguisse, sed Africanæ collectionis canones duodecim servatum esse, qui praescribit, ut Episcoporum causæ a duodecim Episcopis examinentur. Verum hi canones duo nullo profus ex capite invicem putant; Collectionis enim canon duodecim Episcoporum numerum solum praescribit, cum cæteri omnes provinciae Episcopi congregari non possunt. Actorum concilii constantinopolitani notitia nobis deest, nec constat, ex condendentibus iis duobus Episcopis utri sedes Episcopalis adjudicata fuerit.

Animadversione dignum est a concilio, quod an. 381. habitum fuit, editum canonem fuisse, qui hujus urbis Ecclesiae primum honoris gradum, post Romanam, tribuebat, eundemque canonem in hoc an. 394. Constantinopolitano concilio executioni mandatum esse. Nectarius scilicet primum in eo locum tenuit; quin Theophilus Alexandrinus, ullusve alius Orientis Episcopus repugnaret. Est etiam animadvertendum, Theophilum, qui Flavianum pro Antiocheno Episcopo non habebat, eumque ad illud usque tempus in communionem suam non receperat, cum eo nihilominus huic concilio adfuisse. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I Ceillerius, Hist. Aust. sacror. & Ecclesiast. Tom. X. pag. 669. & seq.*

*Concilia Carthagenensia, ann. 397.*

Habita sunt, an. 397. Carthagine concilia duo, unum die 26. mensis Junii, die 28. mensis Augusti alterum. Eorum proximitas in causa fuit, ut mutuo confunderentur; sed ea tamen distingui necesse est; aliud enim profus est tum in graeco, quam in latino textu adscriptum tempus; eademque in Dionysii Exigui Collectione invicem distinguuntur. Concilium diei 26. Junii non nisi provinciale concilium fuit, unumque, & unicum canonem edidit; qui Episcoporum nulli, siue formata Primatis Epistola, ejusdemve

demvo consensu , licere vult mare prætergredi. Hujus concilii nihil aliud nobis suppetit.

Concilium alterum diei 26. Augusti, habitum est in la concilii , vel, ex aliis , in sacristia Basilicæ Restitutæ Cæsario, Atticoque consulibus. Præfuit Aurelius, & quædraginta Episcopi subscripserunt, inter alios, Victor Poppianæ, Evangelus Assuris, & S. Augustinus Hipponis, ornatissimus natus hujus urbis Episcopus mense Decembri an. 395. Decretum concilii, Carthaginensis nempe, ut videtur, Ecclesiæ adferre concilio, sed stantes, dum Episcopi considebant; præbyterorum quempiam adfuisse non legitur. Illud inchoavit Aurelius per lectionem compendii canonum Hipponensium, quod Episcopi Byzaceni ad eum miserant, & Epistolam quam Mansonius, ejus provinciæ Primas eidem addiderat. Carthaginenses Patres eos omnes canones confirmarunt, aliosque non paucos ipsi ediderunt, quorum plures reapse Hipponensis, aliorumque, ut videtur, nonnullorum quorundam conciliorum canonibus comperiuntur; quod doctos viros permovet, ut crederent eos, quos habemus Carthaginensis tertii concilii nomine, nihil aliud esse, quam male digestam canonum compilationem, quos alia concilia plus ediderunt, censendumque, eos solum canones ad Carthaginense tertium concilium spectare, qui præferunt id nomen in Codice Canonum Africæ ex Dionysii Exigui Collectione. Qui porro nobis in Isidori, aliorumque Collectionibus suppetunt, quinquaginta numero sunt.

1. Statuit, ut omnes Africæ Episcopi de celebrandi Paschatis die a Carthaginensi Ecclesia doceantur.

2. Mandat, ut, ne ecclesiastica negotia in populi incommodum consenscant, Africæ generale concilium quotannis cogatur; eoque omnes provinciæ, quibus primæ sedes suppetunt, suorum particularium conciliorum deputatos tres, & quidem non plures mittant, ne suis hospitibus onerentur, Episcopis nempe, qui hospitalitatem cum confratribus exercebant. Excipit canon Tripolitanam provinciam, quæ, ob parvum Episcoporum numerum, non nisi deputatum unum mittere debebat.

3. Episcopis, et clericis, antequam ordinentur, conciliorum decreta ab ordinationibus legi jubet, ne ignorantiae causam prætexant. Possidius, in S. Augustini vita, *cap.* 8. hunc Patrem ait voluisse tertium hunc canonem edi, ne quis culpam patret, in quam ipse inciderat, qui, per ignorantiam, ordinatus fuerat Episcopus, vivente Valerio, decessore suo, contra ac Nicænum concilium decreverat. Hæc Possidii animadversio Sanctum Augustinum huic tertio Carthaginensi concilio adfuisse probat, quamvis id alii admodum levibus rationibus ducti in dubium revocent.

4. Vetat, ne diaconus ordinetur, aut virgo consecretur, ante vicesimum quintum ætatis annum; lectoresque prohibet populum salutare. Canon hic, in antiquis aliquibus exemplaribus, eos solum, vicesimo ipso ætatis anno, ordinandos addit, quos sacrarum Scripturarum scientia imbutos esse constiterit, quique ab infantia, in Ecclesiæ doctrina alti fuerint, educatique, ut Fidem docere, contraque eos, a quibus impugnantur, propugnare possint.

\* Ad intelligendam hujus canonis partem, quæ prohibet, ne populum lectores saluent, animadvertendum cum Albaspino, Carthaginensis tertii concilii tempore, in more positum fuisse, ut lectores Evangelium legerent, quod ab Episcopo explicandum erat. Antequam Evangelii lectionem inchoaret, lector populum salutabat, inquiens elata voce, *Pax vobis*, quemadmodum hodie diaconus dicit, *Dominus vobiscum*; & quia concilii Patres hanc ceremoniam spectabant tanquam divinam salutationem, adoptatamque ab Ecclesia ad Christi Domini pacem tribuendam, ut, qui per eandem formulam salutabatur, ad communionem, & pacem Ecclesiæ susceptus videretur; eam concilium tanquam graviolem, altiusque positam lectoribus interdicit. Eadem etiam, deinceps, Episcopia, ad presbyterorum, diaconorumque exclusionem, reservata fuit.

5. Vetat, ne sacramenta, vel per ipsum Paschatis solemne tempus, catechumenis tribuantur, eo salis excepto, quod his tribui consuevit, quia si fideles per eos festos dies Sacramenta non mutant, ne catechumeni quidem mutare debent.

\* Se torquent Interpretes, ut hunc canonem explicant, & terminentque, quodnam illud sacramentum sit, quod catechumenis per Paschatis festos dies tribui prohibetur. Et eucharistia quidem esse non potest, quam suscipere iis nunquam licebat. Sint ergo, necesse est, publicæ eulogiæ, quæ *Sacramenta* nuncupabantur, & generatim omne mysticum, sacramentumque signum; præterquam salis, quod iis in Missa, festisque diebus dabatur, statim ac catechumeni erant, quæ maturius ad Eucharistiæ susceptionem compararentur. Fidelium oblationes, ut panis, vinum, oleum, mel, lac, & ejusmodi alia, ex Patrum locutione, *Sacramentorum* nomine designabantur: quia earundem rerum, postquam benedictæ fuerant, panis, & vini potissimum, partes aliquæ decerpebantur, & ad fideles deferabantur, quibus cujusdam communionis, sacramenti, & ministerii loco essent; harum rerum pars catechumenis tribuebatur. At quia sal eorum præcipuum sacramentum erat, & fideles, intra Paschalia solemnia, non nisi panem, vinumque offerebant, mandant concilii Patres, ut catechumenis, per id temporis, sal tantummodo, quod eorum consuetum, præcipuumque sacramentum est, tribuatur, quandoquidem fideles ipsi, per ideam temporis spatium, sua sacramenta, seu suas oblationes non mutant, satisque habent, panem, & vinum offerre; si enim alia sacramenta præter sal, ut lac, & mel; catechumenis tradita fuissent, ea in ipsorum omnino gratiam benedici oportuisset; quod non licebat, quoniam iis nunquam dabantur nisi particulae decerptæ ex fidelium oblationibus, quæ benedictionem acceperant. Quod si quis dicat, cum fideles solemnibus Paschatis diebus sal non offerrent, ex eo sane, æque atque ex aliis per eos sanctos dies inusitatis oblationibus nullas particulas decerpi potuisse: respondetur, sal, ut docet hic canon quintus, consuetum catechumenorum sacramentum fuisse, ac proinde datam operam, ut iis salis aliquid, quod antea benedictum fuerat, reservaretur.

6. Prohibet, ne mortuorum corporibus Eucharistia tribuatur; Dominus enim dixit: „ accipite, & comedite. “  
Cadavera porro nec sumere ipsa, nec comedere possunt;



rendumque erat, ne, si ea iisdem concederetur, fratrum qui mente minus valerent, sibi ipsi imaginarentur, etiam pizari mortuos posse.

7. *Declarat*, accusationem in Episcopum debere ad primatiz Primatem deferri, accusatumque non debere a communione suspensum esse, nisi cum a Primате accitus haud se sit intra mensem a die, qua ejus Litteras accepit. Si legitima excusatio ei præsto fuerit, alterius mensis prorogatione gaudebit, eo tamen elapso, extra communionem erit, sive eo, dum se purgaverit. Quod si ne ad annum quidem concilium venerit, se ipse damnasse censetur. Quamdiu porro excommunicationi suberit, ne cum suo quidem populo communicabit. Si causæ diebus aliquot accusator defuerit, communione privabitur, & accusatus Episcopus restituatur. Accusator non recipietur, nisi exprobrationis ipse expertus sit.

8. Eandem formam, eandemque dilationem ad iudicium de presbytero, aut diacono ferendum præscribit; at suos hos Episcopus una cum finitimis Episcopis iudicare debet. Is autem Episcopos quinque appellare debet, cum agitur de presbytero, & tres, cum de Diacono. Personas cæteras ipse unus iudicat.

9. & 10. Ecclesiastica & ipsi iudicia spectant. Episcopus, presbyter, aliusve clericus, qui persecutionem in Ecclesia perpeffus, ad iudicem sæcularem confugerit, si in criminali te, deponatur, quamvis absolutus fuerit, si in civili, id amittet, quod eidem adjudicatum fuit; siquidem suum iudicio locum servare vult: ob injuriam, quam attulit Ecclesie, testatus, ejus se iudicio diffidere. Nihil imputabitur ecclesiastico iudici, cujus sententia ad appellationem abrogata fuerit ab ecclesiastico superiore, nisi forte convincatur, quod se passus fuerit odio, aut favore corrumpti. A iudicibus consensu partium electis nullus est appellationis locus.

11. Episcoporum, seu clericorum filios, æque profus ac laicos, exhibere profana spectacula, atque adeo his interesse vetat; & 12. prohibet matrimonium cum ethnicis, hæreticis, aut schismaticis contrahi.

13. Episcopis, & clericis interdicat, ne quid per donationem, seu per testamentum iis largiantur, qui Christiani Catholici non sunt, licet eorundem consanguinei sint; & 14. iis etiam prohibet, ne filios emancpent, nisi de eorum moribus certi sint.

15. Vetat præterea, ne quis e clericis aut colonus, aut publicanus sit, aut victum e fordida negotiatione lucretur; scriptum est enim: „ Qui Dei servitio adscriptus est, Deo-  
„ que militat, hand se sæcularibus negotiis implicet. “

16. Usuram clericis interdicat, prohibetque, ne quid ultra mutuum accipiant.

17. „ Nulla extranea fœmina cum clericorum ullo com-  
„ morari debet, sed solum mater, avula, amitæ, sorores, ne-  
„ ptes, eæ demum ex ipsorum familiis, quæ ante eorum-  
„ dem ordinationem, ibidem debebant, itemque filiorum,  
„ qui matrimonium deinde inierunt, aut captivorum conju-  
„ ges. “

18. „ Clerici ordinari non debent Episcopi, presbyteri,  
„ aut diaconi, quin prius Christianos Catholicos eos omnes  
„ reddiderint, qui in eorum domo sunt. “

19. „ Lectores, ubi ad pubertatis ætatem pervenerint,  
„ ei legi suberunt, ut uxorem ducant, aut continentie pro-  
„ fessionem edant. „ Canon hic in aliquibus manuscriptis  
„ antiquis codicibus aliter effertur, ita scilicet: „ Lectores  
„ ad usque pubertatis ætatem legent: deinceps vero non  
„ amplius, nisi aut integra pudicitia conjugem ducant, aut  
„ continentie professionem emittant. “

20. „ Nullus Episcopus alienum populum usurpare de-  
„ bet, aut in alicujus collegæ dioecesim manum immittere.

31. „ Episcopus extraneum clericum, nisi ejus Episcopo  
„ annuente, sua in Ecclesia retinere, vel ad ordines promo-  
„ vere non potest. “ Comprehenduntur *clerici* nomine lecto-  
„ res, psalmistæ, ostiarii.

22. „ Nullus clericus ordinabitur, nisi per Episcopi ex-  
„ amen, aut populi testimonium probatus fuit. “

23. „ In precibus, non ponetur Dei Patris nomen, in  
„ nominis Filii locum; ad altare, semper fundentur ad Pa-  
„ trem

um Preces. Qui preces exscribent, non ante iis utentur, quam easdem doctioribus significaverint. "

24. „ Non offeretur in altari, ad Sacramentum Corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, nisi quod ipse mandavit, hoc est, panis, & vinum aqua mixtum, & ad cetera sacrificia, scilicet ad primitias, nisi racemi, triticamque. " Aliqui manuscripti codices addunt, etsi hæc quoque primitias super altari offerantur, perinde ac mel, & c, quæ Paschatis solemniorie die pro recens baptizatis offerri consueverunt, easdem tamen peculiari quadam ratione benedictas fuisse, ut a Sacramento Corporis, & Sanguinis homini distinguerentur.

25. Vetat clericos, eosque, qui continentiae votum ediderunt, ad invisendas viduas, seu virgines pergere, nisi prius in id veniam ab Episcopo, vel a presbytero obtinuerint; iisdem mandat, ut, non quidem soli pergant, sed aliis ecclesiasticis, iisve comitantibus, quos iis Episcopus, aut presbyteri designaverint. Mandat denique, ut ipsi quidem Episcopi, vel presbyteri eas soli visitent, sed ecclesiasticis, aliisve perspectæ probitatis Christianis viris presentibus.

26. „ Primæ sedis Episcopus non presbyterorum Princeps, aut supremus Presbyter appellabitur, aut alio ejusmodi titulo insignietur, sed solum dicetur primæ sedis Episcopus. " Gratianus, qui hunc canonem refert, *dist. 99.*

*can. 3.* ei de suo addit: *Universalis autem, nec etiam Romanus Pontifex apelletur.* At hæc concilii verba non sunt; &, siquidem essent; concilium hoc, utpote Africanæ Ecclesiæ nationale concilium, ejus quidem Ecclesiæ metropolitanos spectare potest, Papam autem, & universam Ecclesiam spectare omnino non potest; ut proinde immerito profus, ac temere Magdeburgenses Centuriatores, non sine vehementi verborum impetu, contra Papas hunc canonem proferant, quasi vero particularis Ecclesia, cujusmodi Africana erat, iis leges præscribere potuerit. Cæterum hujus canonis non ea vis est, ut hierarchiam confundat; aut insignium, præcipuorumque Episcoporum potestatem imminuat, & amputet, sed ea tantum, ut vanam inflationem, & ambitiosos titulos disjiciat,

& damnet; atque hic fortasse originem traxit Primatis men, quod in Africa primi cujusque provinciae Episcopi bi fuebant.

27. „ Cauponas clerici, non bibendi, aut comedendi causa, sed solum prout requirit itinerum necessitas, gredientur.“

28. „ Mare non transibunt Episcopi sine venia, formaeque Epistola Episcopi primae sedis, cujusque provinciae qui etiam concilii Litteras ad transmarinos Episcopos mittere debet.“

29. „ Non celebrabitur nisi jejune altaris sacramentum, praeter quam Feria quinta majoris hebdomadae, & cum prandio parentabitur. „ Perspicitur ex hoc canone Missam in Africa, servato jejunio, celebratam fuisse, quinta hebdomadae sanctae feria tantum excepta, quae caenae Domini anniversaria dies erat; at Trullani concilii Patres hanc exceptionem recipere noluerunt. Perspicitur & illud, ubi quisquam obisset, sanctum sacrificium longe maxima adhibita sollicitudine oblatum fuisse, atque adeo vespere, cum presbyteri, qui funera facere, aut defunctum Deo commendare debebant, jejuni erant.

30. „ Episcopi, aut clerici non comedent in Ecclesiis, nisi si transeuntes, aut itineris necessitate ita postulante, impediendumque, quoad fieri poterit, ne populus ipse ibidem comedat. „ Convivia, quae agapes appellabantur, in Ecclesiis parandi vetus mos toleratus cernitur ex hoc canone solum quoad clericos, qui iter agebant, nec alium locum, in quo comederent, inveniebant, ut explicat Zonaras. Quod ad laicos spectat, eundem morem concilium in his non tolerat, nisi quatenus, ob populi pervaciam, egre impediri posset. Docti Benedictini, qui S. Augustini Opera nobis dedere, eum perfecisse putant, cum adhuc presbyter tantum esset, ut in Hipponensi concilio, an. 393. canon hic ederetur.

31. „ Episcopi est, pro peccatorum magnitudine, & varietate, poenitentiae tempus statuere.“

32. „ Presbyter poenitentem, sine Episcopi nutu, concilia-

ciliare non debet, nisi forte, cum Episcopus abest, necessitas urgeat. Pœnitenti, quicumque tandem sit, cujus crimen publicum, notumque per totam Ecclesiam fuerit, manus ante Absiden, ante Sanctuarium scilicet, imponentur. "

33. " Virgines, quæ consanguineos, in quorum custodia erant, amiserint, ponentur, Episcopo, vel, eo absente, presbytero operam dante, in virginum monasterio, vel apud aliquas virtute præditas sceminas, ne vagantes, Ecclesie existimationem lædant. " *Monasterii* vocabulum creditur additio quædam post monasteriorum foundationem apposta: quoniam, ante hujus Carthaginensis concilii tempus, virgines privatis in domibus adhuc vivebant, nec in monasteriis concludebantur.

34. " Ægrotantes, qui respondere non possunt, ex eorum testimonio baptizabuntur, qui apud eos aderunt. "

35. " Histrionibus, aut apostatis, qui resipuerint, nec Baptismus, nec pœnitentia negabitur. "

36. " Presbyter, sine Episcopi jussu, virgines non consecrabit, sanctumque schisma nunquam conficiet. "

37. " Clerici non debent in alia, quam suæ residentie urbe consistere, nisi ob causas a loci Episcopo, vel presbyteris approbatas. "

38. Quia rebaptizationes, reordinationes, & translationes Episcoporum in plenario Capuano concilio vetitæ sunt, conlugiendum, ait, ad Stefenis provincie Præsidem, obtinendi gratia, ut Cresconius expellatur, qui Villeregiensem in Numidia Episcopatum deseruerat, ut Tubiensi, seu Tubunensi in Stefeni provincia potiretur, " facta hypothese eum in sua usurpatione persistere. "

39. Honoratus, & Urbanus, Stefenis provincie deputati, qui contra Cresconium, querelas detulerant, querelas quoque instituerunt in Numidie Episcopos duos, qui Episcopum ordinaverant, petieruntque, ut Episcoporum ordinationes a paucioribus, quam duodecim Episcopis fieri non possent. At Aurelius, Episcopus Carthaginensis, respondit: " Servabitur regula vetus, quæ ad id officii tres saltem præ-

scribit, ob provincias, cujusmodi sunt *Arzugeriana*,  
*Tripolitana*, in quibus pauci adfunt *Episcopi*, quæ  
*Barbaris* proximæ sunt. "

40. " Si qua tamen contradictio in *Episcopi* electio  
 suborta fuerit, *Episcopi* tres ad eam purgandam, firmam  
 damque satis esse non debent; tribus unus, aut duo ad  
 dantur, oportet; & oppositio eo ipso in loco disjici de  
 bet, ad quem is ordinandus est, antequam ad ordinatio  
 nem deveniatur. "

41. Statuit, ut *Carthaginensis Episcopus* celebrandi Pa  
 schatis diem indicet in concilio, quod annis singulis habenda  
 est, ut deputati, qui eidam intererunt, indicatam die  
 em, redentes enuntiare possint.

42. & 43. Ecclesiam in Episcopatum erigi vetant sine con  
 sensu *Episcopi* diocesani, in qua Ecclesia hæc sita est, nisi  
 forte res sit de *Episcopis*, qui se parum sollicitos exhibent,  
 ut cum confratribus suis communicent, atque adeo ad con  
 cilia vocati venire renunt. Ejusmodi *Episcopi*, per sæcu  
 larem, si opus fuerit, auctoritatem, inquit *Aurelius*, cum  
 omnium concilii *Episcoporum* approbatione, deponi, & ex  
 pelli debent. Ex his duobus canonibus, itemque & e se  
 quentibus perspiciendum sit, cum in Africa de erigendis *Epi  
 scopatibus* agebatur, ad *Carthaginensem Episcopatum* confugi  
 consuevisse, quandoquidem testatur *Aurelius*, se semper re  
 quisiisse, semperque requisitum esse diocesani *Episcopi*  
 consensum, cum actum est, aut ageretur de ejusdem diocesis  
 Ecclesia aliqua in Episcopatum erigenda.

44. Sine diocesani *Episcopi* consensu, alienæ diocesis  
 clericum sumi vetat.

45. Pronuntiat, *Carthaginis Episcopo* semper fuisse jus  
*Episcopos* ordinandi, ubicunque postulabantur, eosque su  
 mendendi, ubicunque voluisset, etiam non consentientibus, ac  
 refragantibus, post requisitionem, *Episcopis* Diocesani.

46. Mandat, ut, qui electus fuerit *Episcopus* loci, in  
 quo antea nullus extiterat, populo contentus sit, in cujus  
 gratiam ipse ordinatus fuerit, quin ullo ex capite diocesis  
 attip-

ingit, quæ matriæ ecclesiæ superest, ei scilicet, e qua ecclesia decerpta est.

47. Canonorum Librorum catalogum continet, ei profonum, geminumque, quem hodie nos sequimur.

48. Donatistas spectat, pronuntiatque, „ eos, qui ab inente ætate, apud Donatistas baptizati fuerint, nihilominus, post resipiscentiam, ad sancti altaris ministerium suscipi posse. „

49. „ Episcopos, presbyteros, diaconos, omnesque alios clericos, qui suæ ordinationis tempore nihil habentes, suo deinde nomine fundos acquirunt, sacrorum bonorum usurpatores censeri vult, nisi eos Ecclesiæ tribuerint; ita tamen, ut, si quæ ad eos bona per donationem, aut per successione devenerint, ea pro arbitrato disponere possint. „

50. Concilii conclusionem, & Episcoporum, numero quadraginta quatuor, consensum, & subscriptionem continet.

\*Gratianus, & posteriorum Scriptorum nonnulli in medium proferunt alios, tamquam Carthaginensis cujusdam concilii canones quinque, quin enuntient, e quo peculiariter concilio, primo ne, secundo, an tertio deprompti sint. Horum canonum primus vetat, ne quid ab iis exigatur, qui filios adducunt, ut baptizentur: at ab iisdem accipi patitur, quod ultro obtulerint. Secundus revocari finit Ecclesiasticorum bonorum alienationes, Precarii titulo, cum sine causa, nempe sine necessitate, & sine utilitate transactæ fuerunt. Hujusmodi contractus non amplius precarii nuncupantur, sed *emphyteusis*, seu census annui nomine designantur. Vetat tertius, ne communi, nisi ad vitæ finem, ei tribuatur, qui criminis, quod probare non potuerit, Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum accusaverit. Quartus clericum, aut monachum, qui scurriles, & ad risum movendum accommodatos sermones habent, severe puniri vult. Quintus excommunicationis penam in laicum statuit, qui sacros canones aspernatur, & degradationem in clericum ejusdem culpæ reum. *Reg. Tom.*

*III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

*Concilium Carthagenſe, ann. 398.*

Concilium, quod *Carthagenſe quartum* dicitur, general: ſeu, nationale Africæ concilium fuit. Habitum eſt 8. Novembris die ann. 398. Honorio, & Eutychemo conſulibus. Ei præfuit Aurelius cum Donatiano, Epifcopo Trabacacenſi & Numidiæ primatè; & Epifcopi omnino ducenti quatuordecim, e quorum numero S. Auguſtinus erat, interfuert. Subſcripfit etiam S. Auguſtinus tertio loco, tametiſi, quod ordinationis tempus, ex Africæ poſtremis eſſet; quod iis mirum non videbitur, qui non ignorant in antiquis conciliis ſubſcriptionem, pleraſque tum in gradu, tum in numero Epifcoporum, qui iisdem adfuert, accuratas non eſſe. In hoc editi ſunt canones centum, & quatuor, qui ſuperſunt, aliter inſcripti pro aliis manuſcriptis exemplaribus, in quibus exiſtunt. In aliquibus appellantur *Statuta vetera Eccleſiæ*; in aliis, *Orientalis Statuta vetera*; at cum hi tituli non ſint autographi, nihil inde contra eorumdem canonum authenticitatem inferri poteſt; nec videtur, cur inſcripti eſſent *Orientalis ſtatuta*, quandoquidem multo melius *Occidentalis, quam Orientalis Eccleſiæ* diſciplinæ congruunt. Si quis objiciat, ſeu in Africana Collectione, ſeu in ea, quam diaconus Ferrandus contexuit, ſeu apud Dionyſium Exiguum, ſeu in veteribus aliis Latinis Collectoribus eorum nullam unquam mentionem fieri: reſpondetur eos Collectores, non omnia vidiffe, & Africæ concilia, de quibus nemo dubitat, non de eſſe, quæ in eorum Collectionibus deſiderentur. Fieri etiam potuit, ut hi Canones non niſi ſerius publici evaderent, ob id nempe, quod in iisdem de Ordinis Sacramento præſcribitur; erat enim in Eccleſia, per ea ſæcula, principii loco, ut ea ſedulo celarentur, quæ Myſteria noſtra ſpectabant, ne in eorum notitiam venirent, qui ad ea non recipiebantur. Hujus rei exemplum cernitur in Papa Innocentio I. qui ad Decentium, Eugubii in Umbria Epifcopum ſcribens, dum de Confirmationis ſacramento loquitur: „ non poſſum, inquit, „ verba dicere ( quæ Epifcopus frontem ungens pronuntiat ), „ at), ne videar potius Myſteria prodere, quam ad conſultationem reſpondere; ruruſque: „ tibi, cum huc veneris, „ dicam



dicam cætera, quæ scribere non licebat. Carthaginensis concilii quarti præfatio titulo *generalis concilii*, totius Africæ scilicet, illud insignivit. Ejusmodi sane concilii auctoritate opus erat ad agenda tanti momenti decreta, tanti Carthaginensis concilii quarti decreta sunt. „

Primam, Examinari eum vult, qui ad Episcopi dignitatem evehendus est, super moribus, an prudens, castus, sobrius, humilis, affabilis, misericors sit; super scientia, an Domini legem calleat, sacras Scripturas intelligat, & in Ecclesiæ dogmatum cognitione versatus sit; super fide, an omnes Symboli articulos credat; eundem vult examini, quoad hæreses, subdi; ætatem etiam in eo requirit, quam sanctorum Patrum decreta præscribunt; & siquidem has omnes qualitates ei inesse compertum fuerit, tum demum eundem non sine consensu cleri, populi, conciliique provinciæ, nec non metropolitani auctoritate, vel eo præsentem, ordinari debere pronuntiat.

2. „ Cum Episcopus ordinatur, Episcopi duo super ejus capite, humerisque Evangeliorum librum tenere debent; unus benedictionem pronuntiat, eique cæteri omnes præsentes Episcopi caput suis manibus tangunt. „

3. „ Cum presbyter ordinatur, dum Episcopus eum benedicit, superque ejus capite manum tenet, omnes, qui adsunt, presbyteri suas, & ipsi manus ibidem ponunt. „

4. „ Diaconi ordinationem Episcopus solus peragit, manu ejus capiti imposta, quia is quidem non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratus est. „

5. „ Subdiaconus manuum impositionem non recipit; sed ex Episcopi manu patenam, & calicem vacuos accipit; & e manu Archidiaconi urceolum cum aqua, linteolumque. „

6. „ Acolythus ab Episcopo documenta suscipit officii sui, & ab Archidiacono candelabrum cum cereo, ut suo se ministerio accendendis Ecclesiæ luminaribus additum sciatur. Accipit etiam urceolum vacuum, ut vinum ministret Euchariæ Sanguinis Christi Domini. „

7. „ Exorcista, cum ordinatur, accipere debet e manu Episcopi Librum, in quo exorcismi scripti sunt, eumque,

„ ne-

„ necesse est, alloquatur Episcopus verbis his : *accipe, & moriter tene ; habe potestatem imponendi manus super energumenum , sive baptizatum , sive catechumenum.* „

8. „ Episcopus, antequam lectorem ordinet, populum ejus fide, moribus, rectisque dispositionibus edocere debet ; tum ei, coram populo, Librum dat, in quo legere debet, eique dicit : *accipe, & esto lector verbi Dei. Si officium tuum fideliter, utiliterque perfeceris, partem habebis eorum mercede, qui ministri sunt verbi Dei.* „

9. „ Archidiaconus Ostiarium erudire debet, antequam eum presentet, ut ordinetur ; deinde, ad ejus precem, Episcopus eum ordinat, eique ex altari tradit Ecclesie claves, inquit ; *sic age, quasi rerum omnium, quæ his clavis clauduntur, rationem Deo redditurus.* „ Verba hæc, quæ concilium in[acolythorum], exorcistarum, & lectorum ordinatione ab Episcopo dicta vult, ea ipsa sunt, quæ hodie quoque dicuntur. „

10. „ Psalmista, seu cantor, inconsulto Episcopo, & e solius presbyteri mandato, cantoris munus obire potest. Hoc ei presbyter tribuens : *vide, inquit, ut corde credas, quod ore canis, tuisque operibus id probes, quod corde credit.* „

11. „ Virgines, quæ presentantur Episcopo, ut consecrentur, habitus deferre debent, qui professioni, & statui respondeant, quem amplecti volunt, iisque similes sint, quibus deinceps utentur. „

12. „ Viduæ, seu virgines ad fœminarum in Baptismo servitium electæ, ea scientia pollere debent, ut rudiores edocere super iis possint, quæ baptizanti respondeant, oportet, superque vitæ ratione, quam, suscepto Baptismate, eas inire necesse est. „

13. „ Sponsus, & sponsa debent a consanguineis, vel a paranympis presbytero presentari, cum ab eo matrimonii benedictionem accipere volunt ; eaque accepta, observantie in eandem ergo, continentiam proxima nocte servare debent. „

14. „ Episcopus suum parvum hospitium apud Ecclesiam habere debet. „

15. „ Ejus supellex debet esse vilis pretii, mensa pauper; namque ipse dignitatem fide, rectaque vita sustinere debet. „
16. „ Non leget ethnicorum libros; hæreticorum autem libros, solum ob necessitatem leget. „
17. „ Viduarum, pupillorum, advenarumque curam sumet, non quidem ipse per se, sed per archipresbyteram, vel archidiaconum. „
18. „ Haud ipse sibi testamentorum executionem imponet. „
19. „ Litem non aget ob temporalia negotia, vel provocatus. „
20. „ Domesticis negotiis animum non applicabit, lectionique, precii, & prædicationi se totum dabit. „
21. „ Non ita sibi indulget, ut ne ad concilium se conferat, nisi gravis eum causa impenderit; atque in hac facti specie, eo deputatum mittet, qui suscipiet, ejus nomine, quidquid in concilio actum fuerit, salva fidei veritate, nempe veritatum fidei professione. „
22. „ Clericos non ordinabit sine sui cleri consilio, populi consensu. „
23. „ Non audiet, nec judicabit cujusquam causam, nisi præsentem clero, sub nullitatis pœna. „
24. „ Qui ex Ecclesia egredietur, prædicationis tempore, excommunicationi suberit. „
25. „ Si discordes Episcopos non adigit Dei timor, ut se mutuo concilient, concilium eos conciliabit. „
26. „ Eos, qui inter se contendunt, Episcopi ipsi hortabuntur, ut se potius componant, quam iudicium subeant. „
27. Episcoporum translationem prohibet, qui e parvo ad magnam Episcopatum migrant, ambitione ducti; quoad eas vero, quæ ob Ecclesiæ utilitatem fiunt, mandat, ut hæc quidem ad cleri, & populi requisitionem, coram concilio, hujusque auctoritate peragantur; nec magis presbyteros, & inferiores clericos ad aliam Ecclesiam, sine suorum Episcoporum venia, transire vult.

28. „ Injustam damnationem, ab Episcopo pronuntiatam  
 „ novo examini concilium subdet. „
29. „ Accusationem etiam in clericum, vel in laicum a  
 „ Episcopo intentatam concilium iudicabit. „
30. „ Ecclesie iudices, absente parte, non pronuntiabunt  
 „ aliter sententia nulla erit, ipsique ejusdem rationem concilio reddent. „
31. & 32. „ Ecclesie bona Episcopus, tamquam depositarius,  
 „ non vero tamquam proprietarius accipiet; eorumque  
 „ alienatio, si qua facta fuerit sine clericorum consensu, &  
 „ subscriptione, nulla erit. „
33. „ Episcopi, & presbyteri in aliam ecclesiam venientes,  
 „ suum gradum servabunt, & ad predicandum, consecrandamque  
 „ oblationem invitabuntur. „
34. „ Non patietur Episcopus, sedente se, presbyterum  
 „ stare, ubicunque fuerit. „
35. „ Episcopo nihilominus eminentior in Ecclesiis sedes  
 „ erit; at domi presbyteros habebit collegarum suorum loco.  
 „ Inferiores ministros Africani Episcopi *collegas* appellare  
 „ solebant, at sine suar ipsorum in hierarchico ordine superioritatis  
 „ praejudicio. „
36. „ Presbyteri, qui Paroecias administrant, chrisma ante  
 „ Pascha, non a quovis Episcopo, sed a dioecesano, nec per  
 „ juniorem clericum, sed ipsi per se, vel per sacrificam petent. „
37. „ Diaconus presbyteri, ut Episcopi, minister est. „
38. „ Diaconus Eucharistiam Corporis Christi Domini populo  
 „ non distribuet, coram presbytero, nisi eo mandante, in  
 „ necessitatis casu. „
39. 40. & 41. „ Diaconus non sedebit, ubicunque fuerit,  
 „ nisi presbyteri jussu; non loquetur, nisi interrogatus, in  
 „ presbyterorum costu; Albam deferet, solum absolutionis,  
 „ aut lectionis tempore. „
42. „ Clerici, qui in mediis tentationibus, scilicet, ut videtur,  
 „ in mediis Donatistarum persecutionibus assidui sunt officio suo,  
 „ ad altiores gradus promoveri debent. „

43. „ Habebitur etiam Christianorum cura, qui catholicæ  
„ Fidei causa vexantur, iisque victum diaconi suppedita-  
„ bunt. „

44. „ Clerici sibi nec capillos, nec barbam alere debent. „  
Addunt exemplaria nonnulla: „ sed tondere, seu radere de-  
„ bent. „ Canon hic, & sequentium nonnulli videntur editi  
Messalianorum, aliorumque hæreticorum occasione, qui bo-  
na opera, manuum laborem, & matrimonium damnabant,  
promissasque comas, & magnificas vestes, foeminarum instar,  
gestabant. Constat ex hoc canone, nec S. Augustinum, nec  
Africæ ecclesiasticos, ac monachos ipsos barbam aluisse,  
quandoquidem ejus regionis monachi, tum quidem clero ag-  
gregati erant, idemque, ac clerus ipse nomen gerebant.

45. „ Professionem suam clerici externa specie præferre  
„ debent, nec in vestibus, aut calceamentis ornatum qua-  
„ rere. „

46. „ Cum exteris foeminis commorari non debent. „

47. & 48. „ Per vias, & plateas deambulare non debent,  
„ nisi id postulet officii ratio, nec nundinis, aut mercatui,  
„ emendi causa, interesse; secus gradu spoliandi. „

49. & 50. „ Clericus, qui vigiliis deest, quin eum morbus  
„ excuset, suis stipendiis privabitur, & qui mediis in tenta-  
„ tionibus ab officio recedit, vel eo negligenter fungitur,  
„ spoliabitur officio ipso. „

51. 52. & 53. Mandat omnibus clericis, qui pares labori  
sunt, ut artes ediscant, sibiq̄e victum lucrentur, id nempe,  
quo se alant, & vestiant, seu per artem, seu per agriculturam  
maxime, licet Dei verbum calleant, quin id tamen eorum  
functionibus detrimento sit.

54. Clericos damnat, qui invidia trahuntur, vetatque, ne,  
dum hoc vitio laborant, promoveantur.

55. Suorum fratrum delatores ab Episcopo excommunicari;  
& in cõmunionem, si se corrigant, non tamen in clerum  
recipi vult.

56. In clericos assentatores, aut proditores degradationem  
statuit.

57. Maledicos clericos, & præsertim presbyteros suarum oblocutionum satisfactioni subesse vult, graduque privati si renuant, absque ulla unquam, nisi satisfecerint, restitutione sp̄s.

58. Haud recipiendum pronuntiat, sine immaturo examine clerici testimonium, qui litigiosus, aut præter modum garrulus est.

59. Episcopum, ait, debere verbis, vel auctoritate clericos componere, qui rixentur; eos vero, qui ei parere nonauerint, a concilio punitos vult.

60. Sui clericum ministerio privati iubet, qui scurrilia, & turpia verba pronuntiat.

61. Clericos, qui per creatas res jurant, acriter arguendos, si pergunt, excommunicandos esse declarat.

62. Eadem severitate in clericum, qui inter convivium concinit, animadverti vult.

63. Puniri clericum vult, qui jejunium, quin gravis urgeat necessitas, intermittit.

64. Eum, qui dedito studio jejunat die dominico, Catholicum haberi non vult; dubio procul, hæreticorum causa, qui Christi Domini resurrectionem negabant, idque affectabant, ut sanctum, quo surrexit, dominicum diem in luctu, jejunioque transigerent.

65. „ Paschatis solemne festum eodem tempore, eademque die celebrari debet. „

66. „ Clericus, qui se durius ab Episcopo punitum crediderit, sibi apud concilium consulat. „

67. „ Nec seditiosi, nec usurarii, nec qui acceptas injurias ulciscuntur, clerici unquam ordinari debent. „

68. Eos ordinari vetat, qui sunt, aut fuerunt in poenitentium gradu, quæcunque tandem eorum probitas sit; quod si quos ex hoc numero, per ignorantiam, Episcopus ordinaverit, hi quidem deponentur: Episcopus autem, si sciens, & volens fecerit, ordinandi potestate privabitur.

69. Eidem poenæ Episcopum subdit, qui quempiam cum vidua, vel cum repudiata muliere, vel in secundis nuptiis conjugatum ordinibus initiaverit.

70. Hæreticorum, & schismaticorum convivii, & coetivitate interesse clericos vetat.

71. „ Hæreticorum conventiculis non *Ecclesiarum*, sed *conciabulorum* nomen tribuitur. „

72. „ Cum hujusmodi hominibus nec orandum, nec psallendum. „

73. „ Qui cum excommunicato communicat, aut orat, communionem privabitur, seu clericus sit, seu laicus. „

74. „ Pœnitentiam petentibus, sine personarum acceptatione, presbyter tribuet. „

75. „ Pœnitentes, qui negligentiores fuerint, serius suscipiuntur. „

76. „ Si ægrotus pœnitentiam petit, & antequam presbyter adveniat, linguæ, aut rationis usum amittit, ad pœnitentiam ex eorum, qui audierunt, testimonio recipietur.

„ Si morti proximus creditur, per manuum impositionem concilietur, eique Eucharistia in os ingeratur. Si superstes fuerit, suberit pœnitentiæ legibus, quoad presbytero visum fuerit. „

77. „ Pœnitentes, qui morbo laborant, Viaticum percipient. „

78. „ Pœnitentes, qui ægrotantes, ita quidem Eucharistiæ viaticum susceperunt, haud se absolutos, si convaluerint, quoad manuum impositionem acceperint, existimabunt. „

Ut canon hic probe intelligatur, sciendum est, manuum impositiones, quoad pœnitentes, in Ecclesia usitatas, olim in quadruplici genere fuisse. Eo spectabat prima, ut ad pœnitentiam, qui petebant, reciperentur. Adhibebatur altera, quaque die, super eorum singulis, cum ad tertium pœnitentiæ gradum pervenerant. Tertia, & quarta usui erant, cum pœnitentes, seu publice, seu privatim, conciliabantur. Sciendum præterea est duplicis generis viaticum extitisse, quod morientibus tribuebatur, nempe, absolutionis, seu conciliationis unum, Eucharistiæ alterum. Sciendum denique, duorum quoque generum absolutionem fuisse, peccatorum unam, pœnitentiæ, seu pœnarum alteram, quæ ad peccatorum expiationem subeundæ erant. His ita se habentibus, evidens est, ca-

nonem hunc, cum poenitentes, qui Eucharistiæ viaticum morbi tempore susceperunt, haud se absolutos credere vult, sed pristinam valetudinem recuperaverint, usque eo dum manus impositionem, acceperint, nec de peccatorum absolutione, quoniam ejusmodi sacramentalis absolutio peccatoribus poenitentibus ad Eucharistiam suscipiendam necessaria semper fuit, nec de manuum impositione, quæ semper absolutio, seu conciliationis genus comitabatur, intelligi posse. Est igitur intelligendus de canonicæ poenitentiae absolutione, ac de manuum impositione, quæ in hujus poenitentiae cursu, tertioque potissimum gradu super poenitentibus edebatur; ut hæc proinde sit hujus canonis notio, poenitentes, qui, dum ægrotabant, Eucharistiæ viaticum acceperunt, a canonica, quæ perficienda supererat, poenitentia non eximi, sed debere eandem repetere, & ad tertium poenitentium gradum redire, in quo poenitentes ad manuum impositionem suscipiendam se humi sternerant. Inter hanc autem, aliosque canones, qui super eodem poenitentium ægrotantium casu statuerant, id discriminis intercedit, quod superiores quidem canones sanxerant; ut hic poenitentes, qui absolutionem perceperant, siquidem convaluissent, ad eum poenitentiae locum regredi tenerentur, in quo erant, cum eos morbus incessit: at de facti specie, in qua divinam Eucharistiam in viatici modum susceperant, omnino siluerant; hic autem canon definit, ægrotos, de quibus agitur, etiamsi Eucharistiam in viatici modum receperint, repetendæ tamen canonicæ poenitentiae semper obnoxios fore; ac ratio, quæ hujus quarti Carthaginensis concilii Patres impulit, ut sanctionem ederent, de qua loquimur, ea est: quia poenitentes, qui Eucharistiam, morbi tempore, acceperant, causam hanc prætexebant, ne ad poenitentiam, ubi convaluissent, regrederentur, sibi que præsidium ex aliquarum ejus temporis Ecclesiarum, quoad catechumenos, usu quærebant. „ Sunt Ecclesiarum, in quibus catechumenis Baptisma confertur, et si catechumenatum suum non perfecerint, cum forte fortuna, dum sancta Mysteria celebrantur, eos in templum ingredi contigit, id autem propterea, quod ita solum



„ fors iisdem arrisit, ut divinam Eucharistiam, sanctique Sa-  
 „ crificii actionem viderent. Par ergo est, addebant, & qui-  
 „ dem potiore jure, a reliqua pœnitentia nos eximi, qui sa-  
 „ tis felices fuimus, ut divinam Eucharistiam non intueremur  
 „ modo, verum etiam reciperemus. „ Contra ejusmodi  
 pœnitentes scilicet, contraque rationem, quam afferebant,  
 editus canon fuit, quem explicamus.

79. „ Qui, pœnitentiæ legibus accurate servatis, in itine-  
 „ re, vel aliter, sine subsidio, mortem occumbent, non ca-  
 „ rebunt illi ecclesiastica sepultura, precumque nihilomi-  
 „ nus, atque oblationum participes erunt. „

80. „ Jejunii diebus omnibus, presbyteri pœnitentibus  
 „ manus imponent. „ Intelligitur canon hic de tertiæ classis  
 pœnitentibus, de Prostratis videlicet, quos, jejunii quaque  
 die, se ad Ecclesiam conferre oportebat, ut propè januam,  
 ubi, toto spectante populo, humi se prosternebant, imposi-  
 tionem manuum, Episcopi, vel presbyterorum acciperent.  
 Concilium hoc loco mandat, ut hujus classis pœnitentes, je-  
 junii diebus quibuslibet, sine exceptione, impositionem ma-  
 nuum presbyterorum accipiant: quia subesse poterat dubi-  
 tandi locus, eam, necne, suscipere deberent, magnorum je-  
 juniorum diebus, eorum nimirum, quæ plena, & integra,  
 usque ad vespervas protrahebantur; quia nulla per eos dies  
 Missa celebrabatur, & quia manuum impositio, de qua ser-  
 mo est, eo temporis spatio peragebatur, quod inter catechu-  
 menorum, & fidelium Missam intererat. Vult ergo conci-  
 lium tertiæ classis pœnitentes in Ecclesia, magnorum jeju-  
 niorum diebus, adesse, ut impositionem manuum presbyte-  
 rorum ibidem accipiant, quamvis nulla iis ipsis diebus Missa  
 dicatur.

81. „ Pœnitentium est, mortuos efferre, & sepelire. „

82. „ Pœnitentes debent genua flectere, relaxationis eti-  
 „ am, seu remissionis diebus, quibus ab hac lege fideles ex-  
 „ empti sunt. „ Appellabatur *relaxationis*, seu *remissionis*  
 dies, festa, Dominicæ, & quinquaginta dies inter Paschatis,  
 & Pentecostes solemnities medi; Hi porro dies *relaxationis*,  
 seu *remissionis* nomine designabantur, propterea quod eo tem-

pore fideles sancta quadam lætitia gestiebant, partim in memoriam resurrectionis Christi Domini, partim ob felicitate qua gaudebant, ut sanctam Eucharistiam fumerent. Ad perspecta erat, insignisque lætitia hæc, ut ethnicis, Tertulliano referente, dicendi occasionem præberet, Christianis die dominico, in solis honorem lætari. Concilium et poenitentes flexis genibus orare vult, iis quoque diebus quibus fideles reliqui stantes orant, in lætitiæ argumentum quia poenitentes ipsi totam poenitiæ addictum tempus afflictione transigere debent.

83. Pauperibus, & senibus, quam aliis personis plus honoris deferri vult.

84. Episcopo mandat, ut omnis generis homines, Ethnicos, Hæreticos, Judæos in Ecclesiam ingredi sinat, ad audiendum verbum, ibique ad catechumenorum Missam, que, & hanc ipsam, consistere.

85. „Baptizandi suum nomen dabunt, & per abstinentiam a pane, & a carne, perque crebram manuum impositionem diu probabuntur. „ Erat hæc manuum impositio mere cæremonialis, & perinde ac preces, & crucis signa, ad catechumenos ad Baptismum comparandos, & aliquantione, ac prout iisdem congruere poterat, adhibebatur, ut ait Sanctus Augustinus, *Lib. 2. de peccat. merit. & remiss. cap. 26.*

86. „Neophyti per aliquod tempus a convivio, a spectaculis, & ab uxoribus abstinebunt. „

87. & 88. „Catholicus, qui causam suam, seu justam, seu injustam sit, ad iudicium infidelis tribunal desert, excommunicabitur, æque, ac qui, solemnibus diebus, non ad Ecclesiæ officia, sed ad spectacula pergit. „

89. „Eadem poena imponetur ei, qui auguriis, venciis, aut Judaicis superstitionibus se dedit. „

90. „Exorcistæ, quotidie, super energumenos manus imponent. „

91. „Ecclesiarum pavementum verrent energumeni. „

92. „Exorcistis ea cura erit, ut aliant energumenos, qui in Ecclesia commorantur. „

93. „ Fratrum in diffidio versantium oblationes nec in sacrificiis, nec in stipis cogendæ cippis accipientur. “

94. „ Rejicientur pariter eorum dona, qui pauperes opprimunt. “

95. „ Communione, tamquam pauperum homicidæ, privabuntur, qui Ecclesiis pro defunctis oblationes negant, vel ægre reddunt. “

•Cum Aurelius, Carthaginensis Episcopus, e S. Augustini consilio, convivja, quæ super Martyrum tumulis, & in defunctorum memoriam agebantur, abolevisset, & quod in ejusmodi conviviis absumebatur, in pauperes erogari jussisset; populus pro defunctis quidquam offerre desistit; ut ejus ergo hac in re pietas excitaretur, canon hic editus fuit. Itaque oblationes, quas fideles in defunctorum solatium erogabant, in pauperes distribuebantur; ut adeo injuria effutiant hæretici, usum offerendi aliquid in Ecclesia, ad defunctorum solatium, nihil aliud fuisse, quam inventum quoddam, quod in clericorum emolumentum vergebat.

96. „ In judiciis, sedulo inquiretur de accusatoris, & accusati moribus, & fide. “

97. „ Eum loci Episcopus examinabit, qui religiosas regere debet.

98. „ Laici non docebunt coram clericis, nisi ab iisdem jussi. “

99. „ Fœmina, quacunq; tandem scientia, & sanctitate præstet, haud sibi sumet, ut in coetu viros edoceat. “

100. „ Nec magis eo devenient fœminæ, ut baptizent. “

•Intelligi non debet canon hic de necessitatis casu, in quo scilicet baptizare fœminis licet; id unum iis interdicitur in hoc negotio, ne baptizent solemniter, vel extra necessitatis casum, vel, in necessitatis casu, ipso, præsentente clerico, aut laico, nisi forte melius, quam hi, baptizare sciant, ac si ex baptizare renuerint, periculum, quoad Sacramenti validitatem, subesse debeat.

101. „ Juniores viduæ, infirma valetudine, ex Ecclesiæ, qua pendent, fundis alendæ sunt. “

102. „ Episcopi , seu parochi culpa fit , si juniores  
 „ duas , aut religiosas adigit necessitas , & inopia , ut cu  
 „ clericis familiariter vivant. “

103. „ Viduæ , quæ Ecclesiæ impensis aluntur , adeo  
 „ Dei servitio assiduæ esse debent , suis ut precibus , & bon  
 „ operibus Ecclesiæ opitulari possint. “

104. „ Quæ viduæ relictae , adhuc juvenes , maturæ  
 „ ætate , se Deo consecrarunt , sæculari habitu deposito ,  
 „ religiosum induerent , coram Episcopo , & Ecclesia , deinde  
 „ vero ad sæculares nuptias migrarunt , Christianorum com  
 „ munionem privabuntur , ac ne in cibo quidem fumendo com  
 „ municare cum iisdem poterunt. Eadem poena iis impone  
 „ tur , quæ nubunt , etiam postquam raptæ fuerunt , con  
 „ jugium cum raptore ipso ineuntes. “ In aliquibus exem  
 „ plaribus , post hos centum , & quatuor canones , centesimus  
 „ quintus occurrit , qui falsos accusatores , quosd penitenti  
 „ am egerint , Ecclesiæ aditu prohibet. *Reg. Tom. III. Lab.*  
*Tom. II. Hard. Tom. I.*

#### Concilium Carthaginense.

Sane multis concilium hoc , quod vulgo dicitur *Carthaginense quintum* , difficultatibus obnoxium est. Baronius , & post eum , Godefridus , quos Labbæus secutus est , illud ad an. 398. referunt. Ei Schelstratius ; quem Fleurius sequitur , tribuit annum 400. Idem alii in an. 401. protrahunt. Alii denique putant id , quod nos *concilium quintum Carthaginis* appellamus , nihil aliud esse ; quam conciliorum duorum , quæ hac in urbe , an. 401. habita sunt , perturbatam , indigestamque congeriem. Rationum monumenta , quibus nituntur , ejusmodi sunt 1. Canones , qui Carthaginensi concilio quinto tribuuntur , & quindecim numero sunt , a Carthaginensibus duobus an. 401. conciliis. editi comperiuntur , si quartus excipiatur , qui ex Hipponensi an. 393. concilio ductus videtur. 2. S. Augustinus , in Epistola , quam an. 402. scripsit , (*Epist. 65. pag. 154. Tom. II.*) id profert , quod concilii quinti duodecimum canonem conficit , tamquam decretum recentius quam ut adhuc ne presbyteris quidem innotesceret , in quo  
 rum

n gratiam editum fuerat. Non hac profecto loquendi ratione usus esset S. Doctor, si canon hic an. 401. vel 398. editus fuisset. 3. Nulla sit Carthaginensis quinti concilii mentio vel in Codice Canonum Africae, vel in ullo veteri monumento; & solum in pseudo-Isidori Collectione invenitur. 4. Huic concilio apposita praefatio ridicula est, prorsusque, ad stilum quod attinet; ab iis aliis, quas Carthaginensia genuina concilia praefereunt. Ut ut res habeat, quae canonibus quindecim Carthaginensi quinto concilio adscriptis continentur, haec sunt:

Primus, Clericos in jus, ut testes sint, vocari vetat.

2. „ Clericus, quocunque gradu sit, Episcoporum iudicio ob aliquod crimen damnatus, nec Ecclesiae, quam administravit, nec alterius cuiusvis personae patrocinio gaudere debet.

3. Matrimonii usum Episcopis, presbyteris, & diaconis interdicit, depositionis indicta poena. Reliqui clerici, continentiam quod spectat, ad Ecclesiarum, quibus deserviunt, consuetudinem se conformare debent.

4. „ In Episcopos interdictionem statuit, ne sine Primatis provinciae, conciliique auctoritate, alienent Ecclesiae bona.“

5. „ Nulli Episcopo licet suae sedis locum mutare, vel alibi in dioecesi, quam in cathedrali Ecclesia residere.“

6. „ Baptizandi sunt sine scrupulo infantes, de quorum Baptismo per testimonia certa non constat. Eadem erit Ecclesiarum ratio, de quarum consecratione dubitabitur.“ Editus propterea fuit canon hic: quia deputati Mauritaniae significarunt, saepe a Barbaris redimi infantes plures, qui baptizati, necne, essent, nulla praesto erat certa probatio.

7. „ Paschatis dies omnibus per formatas Litteras declarari debet. Africae generale concilium habebitur VIII. Kal. Novembris, nempe 22. Octobris die; & monebuntur, e scripto, cuiusque provinciae Primates, ne suum, per id temporis, provinciale concilium habeant.“

8. „ Intercessor, hoc est, is, qui vacantis Ecclesiae curam sumebat, operam dare debet, ut eidem Ecclesiae intra annum Episcopus detur. Quod si facere neglexerit;

„ elapſo anno, interceſſor alius ibidem ſtatuetur. “ Ep  
 „ modi commiſſarii nuncupabantur etiam *interceſſores*.

9. „ Obſecrabitur Imperator, ut per eum liceat Epif  
 „ pis defenſores committere, qui ſibi curanda ſunt neg  
 „ tia pauperum, quibus gravata erat Eccleſia, quique eos  
 „ divitum oppreſſione tueantur. “ Poſſidius, in S. Auguſt  
 „ ni vita, nos certos facit, Imperatores, ſupplicationis Epifco  
 „ porum hujus concilii rationem habentes, Reſcriptum emi  
 „ ſiſſe, cujus vi in Africa Eccleſiis, & in aliis, pauperum  
 „ defenſores inſtituerentur.

10. „ Epifcopi debent aſſeſſe concilio; niſi legitimus  
 „ impedimentum iisdem ſuppetat; ſi quid iis ſuberit impe  
 „ dimentum, illud de ſcripto ſignificabunt. Primates in duas  
 „ treſve ſeſſiones tribuent provincie Epifcopos, ut alternis  
 „ vicibus ad concilium veniant. Qui, ex Epifcopis, ſe ad  
 „ concilii locum conferre non potuerint, excuſationes ſuas  
 „ in publicam Epiftoſam, quam provincia ad concilium mit  
 „ tet, inferendas curabunt. Quod ſi quo impedimento, poſt  
 „ miſſam Epiftoſam, retineantur, ejus rationem Primati red  
 „ dent; ſecus, cum nemine, extra propriam Eccleſiam, com  
 „ municare poterunt. “

11. „ Presbyteris, aut diaconis criminum reis, quæ de  
 „ poſitionem merentur, manus imponi non debent, ut pen  
 „ nitentie ſubdantur, laicorum inſtar; nec danda venia, ut,  
 „ qui baptizati fuerunt, ad clericaturam evehantur. “

12. „ Statuitur, ut eccleſiaſtici ob aliqua crimina com  
 „ munionem privati, purgationem ſuam per anni ſpatium pro  
 „ ſequi poſſint, at, elapſo tempore, non amplius ad ſe pur  
 „ gandos recipiantur. “

13. „ Epifcopus, qui monachum ab alio Epifcopo pen  
 „ dentem, clericum, ſeu monaſterii, in quo verſatur, ſuperi  
 „ orem ordinaverit, ad ſue tantum Eccleſie communionem  
 „ rediget, & monachus, nec clericus erit, nec ſuperior. “

14. „ Ad ſuperſtitiones evitandas, Epifcopi, quoad fieri  
 „ poterit, altaria deſtruent, quæ per agros, & in viis, tam  
 „ quam monumenta martyrum, erecta fuerint, niſi reſpice  
 „ alicujus Martyris corpus, ejusque reliquiæ ibidem adſint.

in unversum , nulla admittetur memoria , seu capella , Martyris nomine , quin certo constet , ibi ejus corpus , vel aliquam ejusdem reliquiam existere , eumve ibi moratum esse , vel eum locum possedisse , vel passum ibidem esse ; prorsusque rejicientur altaria , quae sine certa probatione , e somniis , jactisve revelationibus extracta fuerint. “

15. “ Mandatur , ut ab Imperatoribus omnium idololatriae vestigiorum , in ipsis nemoribus , arboribusque ; abrogatio petatur. “

S. Augustinus refert , ( *Lib. 18. de Civit. Dei cap. ult.* ) ethnicos rumore sparsisse , Christianam Religionem , ex oraculis , annu a Domini Nostri Jesu Christi Passione 365. & ab ejus Nativitate 398. desitiram. Hac nimirum occasione Carthaginenses Patres ab Imperatoribus postularunt , ut , quicquid idololatriae supererat , iis operam dantibus , aboleretur , atque ita ethnici suorum oraculorum vanitatem perspicerent. Arcadius , & Honorius , postulationem rationi consonam judicantes , edicta per totum Orientem , & Occidentem , an. 399. sub Manlii Theodori consulatu , promulgata voluerunt , quae sacrificia , simulacra , nullumque non idololatriae vestigium penitus abolebant. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. T. I.*

*Concilium Alexandrinum , ann. 399.*

Concilium hoc , an. 399. Origenis causa , habitum fuit. Ejus acta periere ; nec nisi fragmenta quaedam nobis servavit synodica Epistola , quam Theophilus , Alexandrinus Patriarcha , ubique vulgandam curavit. Ibi Origenis & persona , & errores damnantur. *Ibid.*

*Concilium Cypricum , ann. 399.*

Cum Theophilus Alexandrinus sui concilii synodicam Epistolam ad omnes Episcopos , & singillatim ad S. Epiphanium misisset , addita peculiari ad eundem Epistola , qua eum rogabat , ut omnes Cyprici insulae Episcopos congregaret , S. hic Praesul concilium ex ejus insulae Episcopis constitutum coegit , quod Librorum Origenis lectionem prohibuit. Episcopis deinde , & nominatim S. Joanni Chrysofomo S. Epiphanium sui concilii decreta per Litteras significavit , quibus

bus eos hortabatur , ut & ipsi ad Origenis damnandam doctrinam concilia cogerent. Hæc omnino sunt, quæ nobis ad hoc concilium, quod attinet, innotescunt ; ejus enim acta ad nos usque non pervenerunt. Ea quidem, Socrate, Sozomeno referentibus , Origenis Libros damnabant , personam non item. *Ibid.* & Socrates, *lib. 6. cap. 12.* Sozomenus, *lib. 8. cap. 14.*



## C O N C I L I A SÆCULI QUINTI.

### *Concilium Taurinense , an. 400.*

**B**aronius concilium hoc ad an. 397. refert ; alii ad 400. nec defunt, qui serius habitum velint. ... Celebratum fuit in Taurinensi Ecclesia, 22. Septembris die, rogantibus Galliarum Episcopis, ut difficultates plures, quæ tum quidem provinciarum, quibus præerant, pacem turbabant, componerentur. Ei, præter Italiæ Episcopos adfuerunt nonnulli Galliarum Episcopi, videlicet, Proculus Massiliensis, Simplicius Viennensis, aliique, quorum haud nota nomina.

Synodica Epistola continet articulos octo, qui super difficultatibus in concilio propositis decreta totidem sunt.

Articulus primus Proculum, Massiliensem Episcopum spectat, qui, licet e Viennensi provincia esset, se tamen *secundæ* Narbonnensis metropolitanum jactabat. His autem rationibus nitebatur ; quod ejus provinciæ Ecclesiæ olim erant Massiliensis pars, & quod ipse primos ejusdem Episcopos ordinaverat ; regionis Episcopi contra stabant, asserentes se non debere alterius provinciæ Episcopo, tamquam metropolitano subesse. Concilium decrevit, ut Proculus primatus



matia gauderet, quam sibi vindicabat, hac tamen lege, ut ea personale privilegium esset ætati, meritoque concessum, non sedis jus, ac post ejus mortem, res in communem ordinem restituerentur.

Simplicius Viennæ Allobrogum Episcopus contendebat & ipse de metropolitani, quoad Viennensem provinciam, jure cum Episcopo Arelatensi, qui illud propterea sibi arrogabat, quia S. Trophimus, Arelatensis Episcopus, Fidem in iis provinciis primus nuntiaverat. Concilium, haud spectatis rationum momentis, quas Arelatensis Episcopus afferebat, expendi voluit, utra urbs, quoad civile regimen metropolis esset, is autem, quem metropolis Episcopum esse constitisset, primatiæ honorem in tota provincia obtineret, ejusque tum Episcopos ordinaret, tum Ecclesias visitaret; utrique tamen, ad pacis, & charitatis bonum, libertate relicta, ut in sua quisque provincia, tamquam metropolitani, Ecclesias proximas visitaret. Videntur Episcopi duo, ad hanc difficultatem finiendam, concilii sententiam secuti, & inter se provinciam partiti, prout ea se habet hoc ipso tempore. In veteribus notitiis, Vienna tamquam metropolis ponitur, & Arelate simpliciter urbs appellatur; at postquam Arelatensi urbi suum Constantinus nomen dedit, magnis additis privilegiis, urbs hæc veluti Galliarum secunda spectata fuit, eique Imperatores ipsum metropolis titulum concesserunt, ut constat ex Honorii Epistola an. 418.

Articuli tertii constitutio spectat Episcopos quatuor, qui aderant concilio, & in ordinationibus multa peccaverant, His rem fatentibus concilium præterita condonavit, ea tamen statuta lege, ut quicumque deinceps violasset Ecclesiæ decreta vetera, excideret ordinandi jure, & voce in conciliis, qui autem contra canones ordinati essent, sacerdotii honore spoliarentur.

4. & 5. Confirmant Triferii Episcopi sententias duas, unam in laicum quemdam Palladium nomine, in presbyterum Exuperantium alteram,

6. Sanctionem in eos continet, qui cum Felice, Trevirnsi Episcopo, communicabant, ex Ithacianorum grege, a  
qui-

quibus ordinationem acceperat. Concilium decrevit, prout S. Siricius, & S. Ambrosius egerant, iis tantum, se a Felicis societate sejunxissent, Ecclesiae communio cederetur.

7. Episcopis prohibet, ne suorum confratrum clericos abstrahant, quos in sua ipsorum Ecclesia ordinent, ne ubivis excommunicatos ad communionem recipiant.

8. Ad eminentiorem gradum eos evehi vetat, quibus illi, dum Ecclesiae ministri erant, nati essent, quive ones illicite suscepissent. Canon hic, ad clericorum continentiam quod spectat, in Arauficano concilio, anno 445 laudatus fuit. Regiense concilium, an. 439. mandavit, quemadmodum in Taurinensi decretum fuerat, Episcopi duo, qui alium, secus ac postulabat canonum ratio, Ebroduni ordinaverant, ordinandi jure in posterum privarentur. *Ibidem.*

*Concilium Toletanum Primum, ann. 400.*

P. Florentinus, inter Ordinis Eremitarum S. Augustini Scriptores doctus, in sua *Hispania Sacra*, hispanice scripta, satis firmis rationum momentis ostendit Toleti, totius Hispaniae metropolis, concilium quoddam, sub an. 396. habitum fuisse; illud, tamen, de quo loquimur, Hispanicorum primum, dubio procul ob celebritatem, habetur. *Habitu VII. Idus Septembr. aerae 438. nempe an. 400. Christi Domini, Papa Anastasio Pontifice, Imperatoribus Honorio, & Arcadio, & Stilicone consule, ut disciplina restitueretur, Ecclesiaeque, quas Priscillianistae disciderant, redintegrarentur. Adfuerunt Episcopi undeviginti ex omnibus Hispaniae provinciis. Patruinus Emeritanus, concilii praeses, illud aperuit, proponens, ut discrepantia ad scandalum prava, quae penes Episcopos in agendi rationem, & peculiariter in ordinationes irrepererat, tolleretur, quae discrepantia deveniebat ad schisma ipsum; & Nicæni concilii sanctionibus infisteretur. Visa est rationi consona Praesidis sententia, in qua sancitum, ut, quicumque Nicæna decreta, non ignorans violasset, excommunicaretur, nisi id purgaret, in quo defecisset. Tum vero editi canones viginti numero.*

Primus eam veniam dat, ut conjugatis diaconatus con-  
feratur, dummodo casti sint, & continentiam servant; at  
stat, eodem tempore, ne ad presbyteratum diaconi, &  
Episcopatum presbyteri promoveantur, qui continentiam  
is cum uxoribus non servaverint, ex iisque filios susce-  
perint, vel ante legem super hac re a Lusitaniæ Episcopis  
tam.

2. Eum ordinari non vult, qui publicam poenitentiam  
petit. Quod si nihilominus necessitas ita postulet, aut ejus-  
modi consuetudo sit, eum subdit, ostiarium, vel etiam lecto-  
rem institui posse, ea tamen conditione, ut nec Evangelium,  
nec Epistolam legat: ac si quem ex hoc hominum gene-  
re diaconum ordinatum esse confiterit, hunc quidem inter  
subdiaconos tantum positum vult, quin manus imponere,  
aut sacra vasa tangere possit. „ Jam vero, pergit canon, eum  
„ poenitentis nomine designamus, qui peracta, post Baptismum  
„ ob homicidium, aliudve ejusmodi crimen, publica poeni-  
„ tentia, publice, sub cilicio, ad divinum altare, conciliatus  
„ fuit. “

3. Lectorem, qui viduam conjugem duxerit, ad subdia-  
conatum, ut summum, evahi posse pronuntiat.

4. „ Subdiaconus, qui post uxoris mortem, aliam ducit,  
„ suum gradum amittit, & ostiarius, aut lector evadit, ea  
„ tamen lege, ut nec Epistolam, nec Evangelium legat. Si  
„ tertium conjugium inierit; poenitentiam agat, & a com-  
„ munionem, per annos duos, segregabitur; post conciliatio-  
„ nem vero in laicorum numero semper consistet. “

° Ex his canonibus duobus perspicitur subdiaconum, eo  
quidem tempore, inter majores, & sacros ordines recen-  
situm non fuisse, interdictamque bigamiam clericis ipsis, qui  
minoribus tantum ordinibus insigniti erant. Perspicitur  
præterea subdiaconum in Ecclesia Epistolam, & Evangeli-  
um legere potuisse, siquidem subdiacono bigamo id impo-  
nitur poenæ loco, ut nec Epistolam, nec Evangelium legat.  
Verum animadversione oppido dignum est, non Evangelii  
lectionem in solemni Missa fieri solitam, hoc loco, subdia-  
conis bigamis interdici, sed eam, quæ ad sermonis initium  
perage-

peragebatur, quæ scilicet iisdem permiffa erat; quemadmodum simplicibus lectoribus, extra sacrificii tempus, licebat certas quasdam Sacræ Scripturæ partes legere, quas iis Episcopus, aut presbyter designabant.

5. Ecclesiastica dignitate presbyteros, aut clericos spoliabat qui alicujus urbanæ, vel ruralis Ecclesiæ servitio addicti non interfunt sacrificio, quod ibidem quotidie fit, nisi se corrigant, suoque ab Episcopo veniam obtineant.

\* Probat canon hic, sæculo quinto Missæ sacrificium, diebus singulis, oblatum fuisse, eique omnes clericos adesse debuisse.

6. Virgines Deo consecratas prohibet familiariter cum confessore, & cum laico, quicumque sit, versari, nisi ex earum propinquis fuerit; ad convivia solas accedere, nisi seniores, honestæque personæ, & perspecta probitate viduæ ibidem extiterint; itemque in lectorum domos, nisi sorores consanguineæ, vel uterinæ sint, se conferre.

\* Confessoris nomine, de quo in hoc canone sermo est, intelligi debet cantor, seu psalmista, perinde atque in canone decimo nono; ac de hujusmodi cantoribus, seu psalmistis explicandum est etiam *Confessorum* vocabulum, quod in orationis præfatione legitur, quæ Feria sexta in Parasceve pro iisdem dicitur, & ita quidem concepta est: *Oremus pro omnibus Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Acolythis, Exorcistis, Lectoribus, Ostiariis, Confessoribus.*

7. „ Si clerici uxorem peccare contigerit, poterit ipse eam domi ligare, jejunio subdere, & punire, quin tamen in ejus vitam quidquam molliatur; at ei non licebit ad mensam cum ipsa sedere, quoad pœnitentiam egerit, & ad Dei timorem regressa fuerit. “

\* Obtinebat in Hispania, tum quidem mos, ut viri uxores adulteras morti addicerent; ratio hæc impulit concilii Patres, ut id clericis interdicerent, quibus pravæ, infidæque conjuges essent; ea solum facultate iisdem concessa, ut eas jejunio, carcere, aliisque ejusmodi pœnis punirent.

8. „ Qui militiæ nomen dedit, post susceptum Baptisma, quamvis in ea vitæ ratione haud graves culpas patrasset, &

**It meminem occidisset , si in clerum receptus est , ad diaconatum pervenire non poterit. \***

9. „ Nulla religiosa, vel vidua publicas domi suæ preces edere debet, seu cum confessore, cum cantore, vel psalmista scilicet, seu cum domestico, sine Episcopi, presbyterive præsentia. Vesperarum officium in Ecclesia solum legendum est; aut si in rurali domo legitur, id coram Episcopo, presbytero, aut diacono fieri debet. \*

\*Latina locutio, *Antiphonas facere*, quæ in canone occurrit, significat *psalmos alternis recitare*, seu, *canere*; & vocabulum *lucernarium*, quod in hoc ipso canone legitur, significat *Vesperarum officium*, quod vespere dicebatur, postquam lucernæ, seu lampades accensæ fuerant. Ratio, propter quam concilium non vult domi publicum officium dici, nisi adfuit Episcopus, presbyter, aut diaconus, ea est: quia ad officii, & peculiariter vespertini finem, peragebatur sacræ Scripturæ interpretatio, quæ non nisi ad Episcopum, ad presbyterum, vel, iis absentibus, ad diaconum pertinebat. Factum etiam fuerat, ut Priscillianistæ in ejusmodi privatis coetibus, in quibus nec Episcopus, nec presbyter, nec diaconus aderant, suos errores disseminarent; ut huic ergo incommodo occurreret, id vetuit concilium.

10. „ Eos, qui sub aliena potestate sunt, clericos ordinari non licet, sine dominorum consensu, ac nisi eorum vita probata sit. \*

11. Mandat, ut si quis præpotens clericum, aut pauperem, aut religiosum spoliaverit, renuatque Episcopo, sui purgandi facinoris causa, se sistere, communionem privetur, quoad bona, quæ ad eum non pertinent, restituerit.

12. Clericum vetat, Episcopum suum deserere, ut in alterius clerum ingrediatur. Excipitur clericus, qui recedit a schismate, vel ab hæresi, ut se Catholicæ Ecclesiæ reddat. Excommunicati declarantur, quicumque se a Catholicis segregant, ut se schismaticis socient.

13. Eos, qui divino servitio adsunt, quin unquam communicent, monitos vult, ut vel communicent, vel se in poen-

ntentium numero ponant; secus fore, ut communione partur.

14. Eum ex Ecclesia, tanquam sacrilegum ejici jubet, qui a presbyteri manu acceptam Eucharistiam non absumpserit.

\* Hi duo postremi canones impetunt Priscillianistas, qui Eucharistiam a Catholicis presbyteris non accipiebant, sed ex eorum manu, pro ejus temporis consuetudine, acceptam non absumebant.

15. Excommunicatum, seu laicum, seu clericum vitari jubet. Si quis cum eo bibere, comedere, aut colloqui contempertus fuerit, excommunicationi subdetur; at id intelligitur de iis tantum, quibus excommunicatus patefactus fuit.

16. „ Religiosa, quæ peccaverit, in Ecclesiam non recipietur, nisi ad bonam frugem redierit, & per annos decem poenitentiam egerit; cæterique Christiani, excommunicationis indicta poena, prohibentur eam, poenitentiae tempore, ad mensam suscipere. Quod si ei nupserit, qui eam contempertus fuit, recipi ipsa non poterit in poenitentium numerum, nisi, vivente viro, vel post ejus mortem, ex castitatis legibus congruo temporis spatio vixerit. “

17. „ Qui, cum fidei conjugem, concubinam habet, excommunicatus est; at si concubina ei est sponsæ loco, ut titulo sponsæ, seu concubinæ, pro ipsius optione, unius seminae societate contentus sit, a communione non rejicietur. Secus excommunicatus sit, quoad respiciatur, & in officium per poenitentiam redierit. “

\* Distinguebantur olim duorum generum concubinæ; erant alia conjuges illegitimæ, alia conjuges omnino legitimæ, quibus obstringebatur matrimonii fides, quin Ecclesie solennes formæ singulæ servarentur, & quin iis dos statueretur. Ita quidem, in sacris Litteris, Agar, & Cethura nuncupantur *Abramæ concubinæ*, quamvis ejus vere, & proprie conjugem essent; ita etiam, hoc tempore, in Germania, Principes, qui conditionis multo, quam ipsi sunt, inferioris conjugem servatis omnibus Ecclesie caeremoniis, ducere nolunt, eam clam, vel etiam publice, non sine solemnibus formis quibusdam, ducunt. Ex Romanis legibus, non omnis foemina cui-

homini legitime nubere poterat ; utrumque e Romano-  
 civium numero esse , & inter conditiones proportionem  
 habere necesse erat ; non poterat Senator libertam , liber ca-  
 ram ducere ; & captivorum conjunctiones *matrimonia* non  
 habebantur. Jam vero foemina, quæ sponsæ titulo, retineri  
 poterat, concubina esse poterat ; idque leges ferebant,  
 ut vir unam tantum haberet, nec conjugatus esset. Fi-  
 lio suscepti, nec legitimi erant, nec spurii, sed filii na-  
 turales, a parentibus agniti, & donationum capaces. In  
 hac distinctione Ecclesia non descendebat, insistensque na-  
 turali juri, omnem viri cum foemina conjunctionem,  
 ammodo unica, & perpetua esset, approbabat.

18. „ Si vidua ex Episcopo, presbytero, diacono, nups-  
 erit clerico, religiosarum nulla cum ea comedet ; nec ipsa,  
 nisi ad mortem, communionem percipiet. “ Ejusmodi vi-  
 luis propterea non licebat iterum nubere : quia post virorum  
 mortem, continentiam vovebant,

19. „ Episcopi, presbyteri, diaconi filia, Deo consecrata,  
 quæ peccaverit, aut nupsit, communionem non nisi post  
 viri mortem suscipiet, siquidem poenitentiam egerit ; pater,  
 aut & mater, nisi se ab ea sejunxerint, excommunicatio-  
 nem subibunt. Huic ipsi foeminae, si a viro separata fuerit,  
 vivente ipso, concedetur ad vitæ finem conciliationis  
 gratia. “

20. Statuit, ut, „ quamvis chrismatis absque Episcopo  
 non consecrandi mos pene ubique fervetur, quia tamen  
 nuntiatum est, presbyteros illud alicubi consecrare, unus  
 tantum Episcopus sanctum chrisma deinceps consecret, per-  
 que omnem suam dioecesin mittat ; atque ut id executioni  
 mandetur, unaquæque Ecclesia ad Episcopum mittet dia-  
 conum, aut subdiaconum, appropinquante Paschatis festo,  
 ut ad eum diem chrisma ab iisdem afferri possit. “ Sub-  
 dit deinde : „ certum est Episcopum posse chrisma quovis  
 tempore consecrare ; nihil ergo presbyteri sine Episcopi au-  
 thoritate, consensuque agant. Diaconi sanctum chrisma ad-  
 ministrare non poterunt ; id presbyteris tantum licet, &  
 quidem absente, vel mandante, si adest, Episcopo. Memi-  
 nerit

nerit Archidiaconus de hac ſanctione Episcopos admo-  
re, ut eam ipſi ſervent, nec presbyteri violent. "

\* Super hujus canonis ſenſu interpretes non conſentiu-  
Eum alii de ſancti chriſmatis unctiōne intelligunt, quā  
presbyteri perficere poſſunt, & reapse perficiunt in cap-  
vertice, cum Baptiſmum non ſine conſuetis cæremoniis  
miniſtrant, non autem de unctiōne, quæ ſuper fronte  
Confirmationis Sacramento peragitur, quæ ſcilicet aquæ  
ſancti chriſmatis conſecratio, ſolis Episcopis reſervata eſt  
Hugo de S. Victore, *lib. 2. de Sacram. cap. 3.* teſtatur, un-  
ctiōnem hanc olim presbyteris interdictionem fuiſſe, nec ab  
perfici ſine Episcopi venia potuiſſe; contendunt alii decem  
per hunc canonem duo; primum, non poſſe presbyterus  
conſicere ſanctum chriſma, vel Episcopi juſſu, quamvis e-  
jus unctiōnem, etiam in fronte, Episcopo abſente, vel, ſi adeſt,  
permittente facere poſſit; alterum, diacono id facere non lice-  
re, quod presbyter facit, ſanctique chriſmatis ab Episcopo con-  
ſecrati unctiōnem peragere. Secundam hanc opinionem, qui  
propugnant, ex eo confirmant, quod presbyteri Confirma-  
tionis extra ordinem miniſtri ſunt; ut proinde Tridentinum  
concilium de Confirmationis miniſtro verba faciens ſatis ha-  
beat dicere, ejus ex ordine miniſtrum Episcopum eſſe.

Hos viginti canones ſequitur Confefſio, ſeu *Formula Fidei*  
contra omnes hæreſes, & Priscillianistarum errores potiffi-  
mum; & eſt veritati proximum, hanc Fidei Formulam me-  
moratis canonibus additam fuiſſe, editamque in aliquo To-  
letano concilio, quod huic an. 400. poſterius fuerit, & quod  
probabile ſit, in eo, quod an. 447. habitum eſt; hujus enim  
formulæ titulus diſertis verbis enuntiat, „ eam Papæ S. Le-  
onis juſſu editam fuiſſe. “ Addit titulus eos ipſos Episco-  
pos, qui Fidei confeſſionem ediderunt, viginti quoque ca-  
nones in Toletano concilio condidiſſe. At hæc additio præ-  
poſtera eſt, aut hoc loco temere poſita; neque enim aliud  
Toletanum, quod canones viginti ediderit, quam anni 400.  
concilium agnoſcitur; & ad hoc tempus ſpectant Episcopi,  
qui ei ſubſcriperunt. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. T.  
I. de Aguirre Concil. Hiſpan. Tom. III.*



*Concilium Constantinopolitanum, ann. 400.*

Concilium hoc S. Joannes Chrysoſtomus, & Afias Epifcopi complures, qui Conſtantinopoli aderant, celebrarunt. Theophilus, Valentinianopolis Epifcopus concilio libellum oblit in Antoninum, Epifcopum Ephelinum, metropolitanum, quem plurium criminum, & ſimoniacæ peculiariter accuſabat. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

*Concilium Ephelinum, ann. 401.*

Coegit concilium hoc S. Joannes Chryſtoſtomus ex Afia, Lydia, & Caria Epifcopis. In eo Heraclides, S. Chryſtoſtomidiconus, Ephelinus Epifcopus creatus fuit, ordinatusque a S. Præſule, & a concilii Epifcopis, numero ſeptuaginta; in eodem concilio depoſiti ſimoniaci Epifcopi ſex. Balntius, Palladius, in *Dialog. pag. 53.* Socrates, *lib. 6. cap. 11.* Sozomeus, *lib. 8. cap. 6.*

*Concilia Carthagenſia, ann. 401.*

Erat in Africa in more poſitum, ut ibidem, quotannis, omnium provinciarum generale concilium haberetur: at, an. 401. habita concilia duo, unum Junii die 16. die 13. Septembris alterum.

Primum in Eccleſiæ Reſtitutæ ſacriſtia celebratum, in quo Aurelius, qui præerat, miniſtrorum, ſeu ſuperiorem, ſeu inferiorum inopiam, ſermone habito, ſignificavit. Unum videbatur huic malo remedium afferri poſſe, ut Donatiſtæ in Eccleſiæ ſinum ſedentes, ad eccleſiaſticum ſtatum reciperentur; at quia Romæ, & Mediolani Epifcopi id prohibuerant, nihil ſuper hoc capite decidi placuit, quia tranſmarinæ, Romana nominatim, & Mediolanenſis Eccleſiæ conſulerentur. Aurelius deinde rogandum Imperatorem propoſuit, ut omnia, quæ in Africa ſupererant, quæque urbibus ornamento non erant, idola dirui juberet. Legem quoque peti voluit, qua veterentur epulæ, quas ethnici celebrabant, ob ſaltationes, & alia abſona, quæ iidem, ad Religionis contemptum, in iis perpetrabant. Poſtulata hæc, & alia nonnulla plauſu concilium exceperit.

In concilio , quod die 13. Septembris ejusdem anni 401. in Basilicæ Restitutæ sacristia , ut superius , habitum est , lectæ primum Litteræ , quibus Papa Anastasius hortabatur Africæ Episcopos , ut vexationes dissimularent , quas Catholica Ecclesia , in eorum provincia , ab hæreticis , & schismaticis Donatistis perpetiebatur. Initum deinde consilium fuit , ut cum iis humaniter ageretur ; & in hac generatim animorum præparatione , concilium super disciplina sanctiones quindecim edidit , quarum undecim afferuntur in Carthaginensi concilio quinto ; in quo ipso comperiuntur etiam nonnullæ concilii diei 16. Junii constitutiones ; quod credendi locum præbet , hoc concilium quintum , ut jam dictum est , nihil aliud esse , quam duorum hujus anni 401. aliorumque nonnullorum Africæ conciliorum compilationem.

Sanctio 5. jubet intercessorem , seu commissarium , cui concredita est vacantis Ecclesiæ cura , se sollicitum exhibere , ut ei , intra annum , Episcopum comparet , quin ipse ejus Ecclesiæ Episcopus eligi possit. Quod si is electionem perficere non potuerit , alter in ejus locum commissarius , elapso anno , ponetur.

Per sanctionem 9. Episcopis viginti , e quorum numero Sanctus Augustinus erat , concilium committit , qui Hippozartyrem in Proconsulari se conferant , ibique , in Equitii ob crimina damnati locum , universo populo consentiente , Episcopum ordinent.

12. Sanctio Episcopum , qui hæredes exteros , qui ei sanguine juncti non sunt , aut , siquidem sunt , hæreticos , ethnicosve Ecclesiæ prætulerit , anathemate , saltem post mortem , percelli jubet ; vetatque , ne ejus nomen inter nomina sacerdotum Domini referatur , etiamsi testamentum nullum ediderit : quoniam Episcopus negotia sua debet in ordine ponere , prout ejusdem professioni congruit.

Sanctio 13. ab Imperatore peti vult , ut per eum liceat fervos in Ecclesia libertate donari. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

*Concilium Milevitanum, an. 402.*

Sub Imperatorum Arcadii, & Honorii consulatu quinto, c. est, an. 402. 17. Augusti die, Milevi, in Numidia, tius Africae generale concilium habitum est; ei praesuit urelius, Carthaginensis Episcopus; in eodemque nonnulli canones editi.

Primus est consuetudinis confirmatio, quae semper in Africa servata fuerat, ut Episcoporum gradus ad promotionis antiquitatem exigeretur, adeoque juniores senioribus, priores scilicet posterioribus honorem deferrent. Ab hac tamen regula excepti fuere Numidiae, & Mauritaniae Primates, ut hi quidem supra Primates caeteros, quamvis ordinatione antiquiores essent, locum tenere possent.

2. Mandat, ut, quicumque ordinati fuerint, sumant Epistolam scriptam, signatamve ordinatoris manu, quae significet, qua die, quibusque consulibus eorum ordinatio contigerit.

3. Statuit, ut ponatur matricula, seu catalogus Episcoporum Numidiae, tam in urbe primae sedis, nempe, cujus Episcopus Primas fuerit, quam in urbe Constantina, quae ejus provinciae metropolis civilis erat.

In 4. spectatur, *Quod-vult-Deus*, Centuriae in Numidia Episcopus, a persona, quae concilio aderat, accusatus; mandaturque, ut hic Episcopus, ad causae finem usque, remaneat a suorum confratrum communione sejunctus.

5. Statuit, ut, quicumque, semel, in aliqua Ecclesia lectoris officium obierit, in alia tamquam clericus retineri non possit. *Reg. Tom. III. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I*

*Concilium Romanum, an. 402.*

Revocamus ad hunc titulum canones, seu decreta tredecim, quae leguntur in Collectione Conciliorum Galliae, quam P. Sirmondus, in ea quoque, quam P. Labbaeus ediderunt, quaeque ad Gallos Episcopos data sunt. Notatur haec totidem esse ad quaestiones responsa, quas hi sanctae fidei, nempe Papae Innocentio I. proposuerant, quemadmodum e illi similitudine judicatur, quae inter hos canones, & laudati Papae Litteras intercedit. Eos antecedit praefatio,

in qua dicitur, in difficultatibus, quas veritatis inquisitio se cum trahit, confugiendum ad preces esse, & Episcoporum non paucos in erroris tenebras incidisse, quia doctrinam mutare voluerunt, quam Patrum traditio posteritas commendaverat. Quæsierant Galliarum Episcopi, quæ de mum ratione se gerere debeant cum virginibus, quæ postquam velum, & presbyteri benedictionem acceperant, & castitatis publicam professionem emisserant, se incestibus polluerunt, aut vetitum matrimonium inierant.

Deciditur in primo canone, in castitate vivendi consilium mutasse, velum deseruisse, primumque obstrictam Fidem violasse, totidem peccata esse: easque proinde, quæ ea perpetrarunt, cum in gravem culpam lapsæ propterea sint, quod Deum dereliquerunt, ut se homini addicerent, debere eam desistere per annos plures, ejusque veniam per dignos poenitentiae fructus obtinere.

2. Canon eas quoque poenitentiae subdit, quæ postquam virgines remanere statuerunt, seu raptæ, seu sponte nubunt, tamen nec solemnem virginitatis professionem ediderint, nec velum susceperint. Ad has ipsas quod attinet, statuitur, ut, ad certum tempus, communione destituantur, vitamque in fletu, animi demissione, jejuniisque ducentes, sua crimina deleant.

In 3. monentur presbyteri, & diaconi, oportere eos bonis operibus vacantes populo exemplo esse, ut, quæ tradunt, documenta aliquid utilitatis afferre possint; iidem perinde, atque Episcopis, ea lex imponitur, ut coelibatum ex Patrum sanctionibus servant. Ratio, quæ in id assertur, ea est: quia, momentis singulis, sanctum Sacrificium offerre, baptizare, & ministrare debent; quod ab iis animi, & corporis castitatem requirit. Præterea, qua fronte auderent, puellis virginitatem, & viduis castitatem prædicare; si ipsi matrimonii libertate uterentur? His ob oculos ponitur castitas iis præscripta, qui in Hierosolymitano templo sacrificia offerrebant, ususque, qui inter ipsos idololatrias obtinebat, ut quibus diebus suas sacrilegas cæremônias obibant, & cum dæmoni victimas offerre debebant, continentiam servarent.

4. *Eos a clero arcere videtur, qui sæculari militiæ, post scepsum Baptifmum, addicti fuerunt, cum vix, ac ne vix uidem fieri potuerit, quin, per id temporis, spectaculis starent, & contra jus, fæque aliquid, lucri animo, facerent.*

*Constat ex 5. in ea confuetudine Romanam Ecclefiam fuiffe, ut eum in clerum reciperet, qui in infantia baptizatus virginitatem fervauerat, eumque ipfum, qui Baptifmate, cum adultus effet, fufcepto, caftus permanferat, vel unam tantum conjugem duxerat, dummodo alterius criminis reus non effet: non tamen eos, qui Baptifmi fanctitatem per aliquod carnis crimen polluerant, quamvis deinde matrimonium iniiffent; qui enim concedatur ei facerdotium, qui fe per longæ poenitentiaë fatisfactionem purgare debet?*

*Pronuntiat in 6. quemadmodum eadem in omnibus Ecclefiis per uniuersum terrarum orbem diffeminatæ Fides viget, quod in caufa eft, ut Ecclefia appelletur Una, ita æquum fore, ut eadem effet in his Ecclefiis omnibus difciplina.*

7. *Statuit, Pafchali tempore, presbyterum, & diaconum poffe Baptifma in parœciis adminiftrare, etiam præfente Epifcopo, cuius nomine illud tum quidem confert: at, cum, alio tempore, baptizandi neceffitas fuerit, id ad presbyterum, non item ad diaconum pertinere, quandoquidem hanc poteftatem diaconis conceffam fuiffe non cernitur; fi tamen hanc olim ufurparunt, eos neceffitate, quæ fuberat, excufari, quin idem facramentum deinceps tuta confcientia conferre poffint.*

8. *Oportere, ait, exorcizari, continuis diebus pluribus, olea, quæ ad Sacramentorum adminiftrationem benedici liberit.*

9. *Non licere declarat, in nova lege, ut in veteri, cum fratris uxore conjugium iniri, aut concubinas cum conjugè detineri.*

10. *Vetat, ne ordinentur Epifcopi, qui sæculi iudicatum exercuerunt, quamvis eos populus elegiffet: quia tum folum ejus fuffragio ftandum eft, cum evangelicæ difciplinæ congruit, & perfonam facerdotio dignam afficit; jam*

vero evidens fit, eos, qui secularia munia possederunt, culpis immunes esse non posse, seu mortis poenas indices seu injusta judicia pronuntient, seu reos quaestioni subditi seu spectaculorum, aliarumque publicarum oblectationum curam suscipiant, vel iisdem interfint. Idem canon id probat, quod in Nicæno primo decisum fuerat, eum, qui vi mutilatus fuerit, in clerum recipi posse.

11. Prohibet matrimonium viri cum fratris conjugæ, itemque amitæ cum filio fratris mariti; & ejusmodi conjugis fornicationis notam inurit.

12. Eos tantum, qui jam clerici erant, *Episcopos eligi* vult, cum minime deceat eum clero præfici, qui in inferioribus officiis non deservierit, prorsus ut *quempiam ad Imperium* pervenisse non legitur, quin prius *militiam professus* fuerit; is ergo ad *Episcopatum eligendus*, *quem ætas*, *meritum*, & *vita commendabilem reddunt*.

13. Notatur, eum *Episcopatu privatum fuisse*, qui ab una ad aliam *Ecclesiam migrabat*, & *spectatum fuisse*, quasi *propriam conjugem deseruisset*, ut alterius pudori vim inferret; additurque, hanc agendi rationem *impunitam remanere non debere*.

14. *Interdictionem*, jam pluries editam, *renovat*, ne a proprio *Episcopo expulsus clericus recipiatur*, eique ne laicam quidem *communione* in alia *Ecclesia concedi vult*. Eum, qui hoc in capite *prævaricatus fuerit*, canon hic *extra Catholicorum societatem*, *extraque apostolicæ sedis communionem declarat*.

15. *Episcopos vetat extra propriam dicecesim ordinationes edere*; volens, ex quarto Nicæno canone, *Episcoporum ordinationem a metropolitano*, & ab *Episcopis provincie peragi*.

16. Mandat, ut a ministerio removeantur *laicorum quidam*, quos a proprio *Episcopo*, cum *causæ cognitione*, *excommunicatos*, alius *Episcopus ad clericaturam suscepit*.  
*Reg. Tom. IV. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

*Concilium Carthagenſe, ann. 407.*

In Africanæ Eccleſiæ Canonum Codice , poſt Canonem nonageſimum quartum , legitur habitum fuiſſe Carthagine concilium , die 13. Junii an. 407. Imperatoribus Honorio VII. & Theodoſio II. conſulibus. Ei præſuit Aurelius Carthagenſis Epifcopus ; in eodemque editi canones duodecim.

Primus ; Carthagenſis Epifcopi prudentiæ relinquit , ut Africanæ generale concilium indicat , cum e re fore non videatur , ut illud quotannis cogatur , prout in Hipponenſi concilio ſtatutum fuerat , ob laborem , & perturbationem , quam id Epifcopis afferbat. „ Illud ergo non cogetur niſi ob communes cauſas , quæ univerſam Africam ſpectant , cujuſmodi dogmaticæ quæſtionibus ſunt ; privatæ vero cauſæ finiuntur in provinciis , in quibus coortæ fuerint. “

Ejus , qui ab eccleſiaſtico jure appellat , libertati relinquit , ut ſibi judices eligat , de quibus ipſe cum accuſatore conveniet ; at vult , poſt ſententiam ab his judicibus pronuntiatam , non amplius appellationi locum eſſe.

3. Mandat , ut Vincentius , & Fortunatianus , ad Imperatores deputati , advocatos eligendi facultatem ab iſdem petant , quibus Eccleſiæ negotia demandare poſſint , ut ea propugnent , quique , ut Epifcopi , ad judicum tribunalia ingrediendi jure gaudeant , ut iſdem , quæ crediderint utilia , proponant.

\*Ad hanc primam concilii poſtulationem reſpondit Imperator Honorius per Conſtitutionem an. 407. XVIII. Kal. Decembr. datam , quæ legitur *lib. 38. Cod. Theod. de Epifcopis, & Cler.* futurum inquiens , ut Eccleſiæ negotia deinceps non per *coronatos* , clericos ſcilicet , quos ita nuncupat a corona , quam geſtabant , ſed per *ſcholaſticos* , nempe ſæculares advocatos defenderentur ; hæc nimirum advocatis , hoc eſt , patronis , defenſoribus Eccleſiarum origo eſt , quibus ſucceſſere , ſubſecutiſ temporibus , potentes viri , qui nomen *Advocatorum Eccleſiarum* retinuerunt , licet eas armorum magis , quam eloquentiæ , & ſcientiæ vi tutarentur.

4. Inibi poni vetat Epifcopos , ubi hætenus non fuere , ſine auctoritate Metropolitanæ , & concilii provinciæ.

\* Ex hoc canone compertum fit, novorum Episcopatum erectionem tum quidem sanctæ sedi reservatam non fuisse eandemque provincialis concilii, & Præmatis, seu Metropolitanæ auctoritate peragi consuevisse.

5. Populis a Donatistis, qui ad Ecclesiæ finem redeunt converfis, quibus, dum ab Ecclesia sejuncti erant, Episcopus aderat, integrum esse vult, ut post ejus mortem, alium habeant, aut se priori Catholico Episcopo subdant. Qui vero nullum Episcopum habuerunt, Episcopi jurisdictionem subduntur, cujus opera respuerunt, dummodo hæc respiciantur ante Imperatoris, super unitate, legem contigerit, quod si postea contigit, mandat canon, ut ad diocesim spectent, a qua naturaliter pendent.

\* Duæ sunt hujus canonis partes. In prima, populi ab Episcopis Donatistis ad Catholicam Fidem perducti posse dicuntur, Episcopos, a quibus ad Catholicam Fidem perducti sunt, sibi servare, cum utrosque in Catholicæ Ecclesiæ finem redire contigit, quin provincialis concilii sententiam expectent, aut sane posse priori Catholico Episcopo post ejus, qui eos convertit, mortem se subdere. In altera canonis parte statuitur, ut populi ab Episcopo Donatista conversi subiant eidem Episcopo, qui eos ad Catholicam Ecclesiam reduxit, quamvis etiam, ante suum ad Catholicam Ecclesiam regressum, eum sibi Episcopum non habuissent, modo tamen conversio hæc ante contigerit, quam Imperator super Unitate, seu Unione legem ederet. Erat hæc Imperatoris Honorii Constitutio, ad an. 405. edita, *Edicti*, seu *Rescripti* nomine, ad Donatistas, certis quibusdam in refractarios statutis penis, ad Ecclesiæ unitatem redigendos. Perspicitur ex hoc canone prudens Ecclesiæ indulgentia, quæ a disciplinæ severitate se relaxare non timet, ut regressum hæreticis, seu schismaticis facilem reddat.

In 6. Judices nominantur, qui Episcopi negotium expendant, qui accusatus fuerat, quamvis Episcopus accusatus rogasset, ut ei se sisterent.

7. Jubet ad Papam Innocentium scribi super diffidio, quod inter Romanam, & Alexandrinam Ecclesias intererat, ut Ecclesiæ duæ in gratiam mutuo redirent.

\* Dif-



**Diffidium**, de quo concilium loquitur, illud erat, cui occasionem dederat Theophili factio, data opera, ut S. Joannes Chrysoftomus in exilium pelleretur, quem Papa Innocentius I. propugnabat, qui Theophilum excommunicare tuerat, referente Palladio, in Chrysoftomi vita, p. 214.

8. Jubet, ex evangelica, & apostolica disciplina, nec virum, quem conjux, nec conjugem, quem vir dimiserit, esse alteri conjugalem fidem obstringere, sed innuptos marere, aut se invicem conciliare, sin renuerint, poenitentiae subdi. Additur opus fore, ut in hanc rem lex ab Imperatore petatur.

\*Per Romanas leges licebat viris divortium cum uxoribus facere, & alias ducere, certis quibusdam de causis. At proinde concilium necesse fore, ut imperialis petatur lex, quae ejus sanctionem confirmet.

9. Alias preces, alias praefationes, alias commendationes publice recitari, aliasve manuum impositiones peragi vetat, quam quae in concilio approbatae sint.

o Balsamon vult, per preces, universam Liturgiam; per praefationes, psalmodias, & lectiones sacrae Scripturae, ad usque Evangelia; per commendationes, preces, quae super catechumenis edebantur, ut Deo commendarentur; per manuum impositiones, benedictiones intelligi, quas Episcopi poenitentibus tribuebant post preces, quae pro iis edebantur. Canon hic est curae probatio, quam Episcopi conferre debent, ut a divino Officio rescindant, quidquid esset veritati, decentiae, pietati contrarium.

10. Depositionem in Episcopos, & clericos statuit, qui, si forte accusati fuerint, ad Imperatorem confugiunt, ut ab eo saeculares judices petant; at ecclesiasticos judices ab eo peti non vetat.

11. Eos e clero trudi vult, qui in Africa communionem privati, transmarinas regiones, & peculiariter Romam adeunt, ubi se in communionem recipiendos curent, ut Balsamon animadvertit.

12. Mandat, ut clerici, vel Episcopi, qui se ad aulam conferre voluerint, formatam clerici quidem ab Episcopo, Epi-

Episcopi vero a Metropolitano Epistolam sumant, ad Papam datam, quæ rationes contineat, quæ eos ad aulam pervent, ut aliam iisdem Papa tribuat, ad aulam eundi grati. Quod si qui formatam, seu dimissoricam, ad Romam adeundam, Epistolam sumpsit, ad aulam recta perexerit, eam communicationi suberit; at si aliis de causis Romæ ventem necesse habere contigerit ad aulam pergere, id ei per unius Papæ epistolam, ipsius rationes continentem, licere poterit. Probat canon hic cum Ecclesiæ mente pugnare, Episcopos, & presbyteros ab Ecclesiis recedere, quibus adstricti sunt, ut ad Principum aulas, aut alio se conferant.

In Codice Canonum Africae, & in communibus Collecti-  
onibus comperiuntur alia contra Donatistas Carthaginensia  
concilia quatuor, quorum priora duo an. 408. tertium an.  
409. & quartum an. 410. habita fuere; horum nulli prorsus  
canones extant. Habita est etiam Carthagine celebris, an.  
411. Catholicos inter, & Donatistas collatio, cui Catholici  
Episcopi ducenti octuaginta, & centum quinquaginta Do-  
natistæ interfuerunt. Ei S. Augustinus adfuit, confudit-  
que Donatistas, quorum secta post hanc collationem aperte  
decrevit. *Reg. Tom. IV. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

*Concilium Bracarense, an. 411.*

Afferit Labbæus hujus concilii Acta deprompta e Lusit-  
niæ quadam Historia, Bernardo Britone e Bernardinis au-  
ctore, Ulyssipone an. 1609. typis edita. Eadem acta pro-  
fert Harduinus, at eorum fronti apposita adnotatione, quæ  
monet, Joannem Baptistam Perezium, Canonicum Toletanum  
ea supposita credere, & Cardinalem Aguirræum haud fere  
melius de iisdem sentire. Re sane ipsa speciem præferunt  
supposititii monumenti, excusique, postquam, in Hispaniis,  
animos occupavit opinio S. Jacobum, apostolum, eo venisse,  
nuntiandi Evangelii gratia, elapso nempe decimo secundo  
sæculo. Eorum locutio serpit, & cum latinitatis regulis  
pugnat. In iisdem legitur, Episcopos in Ecclesiam, cui *San-  
cta Mariæ* titulus, convenisse; quod parum congruere vi-  
detur communi sententiæ, quæ obtinet, primam Beatæ Vir-  
ginis

ginis Ecclesiam Ephesinam fuisse, in qua an. 431. concilium habitum est. Ad hanc Ecclesiam designandam, utuntur Acta vocabulo *Fanum*, ethnicorum proprio ad suorum coetuum locum significandum, & penes christianos inusitato, quibus usui erant *Ecclesia*, *Basilica*, aut alia ejusmodi nomina, cum de locis loquebantur, quæ publicis veræ Religionis exercitationibus addicta erant. Decreta, quæ huic concilio tribuuntur, continentur Fidei professione quadam, in plures articulos secta, ad quorum singulos Episcopi respondebant. » Ita credimus. « *Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

*Concilium Carthaginense, ann. 411.*

Cum Pelagius, & Celestius, an. 411. Carthagine, errores suos super divini Reparatoris gratia, superque originali peccato vulgassent, Aurelius ibidem concilium coegit, cui Celestius se sistere coactus fuit. Ejus Acta non pervenerunt ad nos usque; servamint tamen eorum partem S. Augustinus, & Mercator. Celestii præcipuus adversarius, hoc in coetu, Paulinus fuit, diaconus Mediolanensis: is ipse, qui a S. Augustino rogatus S. Ambrosii vitam scripsit. Celestius, hæreseos, & pertinaciæ convictus, a concilio damnatus fuit, ecclesiastica communione privatus. De hoc primo contra Pelagianos concilio sermo est in ejus concilii synodica Epistola, quod an. 416. Carthagine habitum est; ibique coactum dicitur, prope quinquennio ante, nempe sub finem an. 411. vel sequente 412. *Reg. Tom. IV. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

*Concilium Cirthense, seu, Zertense, an. 412.*

Sylvanus, Sommesæ Episcopus, & Numidiæ Primas præfuit huic concilio Cirthæ, seu Zertæ, quæ erat, ut videtur, Sommesæ proxima. Nobis suppetit synodica ejus Epistola, cui Sylvanus, Valentius, Aurelius, S. Augustinus, ejusdem auctor, aliique quatuor Episcopi subscripserunt. Ad eam scribendam id S. Augustinum impulit, quod Donatistæ suis asseclis persuadebant, Marcellinum tribunum, Imperatoris, in Carthaginensi collatione, commissarium non alia de causa, quam quia pecunia devictus fuerat, in eos pronuntiasse. Donatistas ergo ipsos S. Augustinus impetit in hac  
Epi-

Epistola, Concillii nomine. In ea paucis complectitur, quid in Carthaginenſi collatione actum fuerat, & Donatidum mendacia luculentiffime exponit. *Ibidem.*

*Concilium Hieroſolymitanum, ann. 415.*

Præſuit concilio huic Joannes, Hieroſolymorum Epifcopus; atque adeo, præter ipſum, ei nullus alius Epifcopus adfuiſſe videtur. Inter præſbyteros, e quibus hæc ſynodus conflata fuit, noti ſunt Oroſius, Avitus, Vitalis, & Paſſellus. Cum præſbyter Oroſius, quem S. Auguſtinus ad S. Hieronymum miſerat, id retuliſſet, quod ſuper Pelagii, & Celeftii hæreſibus, in Africa geſtum fuerat, Pelagius ingreſſus eſt, quem Oroſius erroris accuſavit. Diu diſputatum, tandemque negotium ad Papam Innocentium remiſſum fuit. *Ibidem.*

*Concilium Dioſpolis, ſeu Pæſteſtinæ, Dioſpolitimum, ann. 415.*

Conſtarunt Epifcopi quatuordecim concilium hoc, quod Dioſpoli, Pæſteſtinæ urbe, *Lidda* nomine in ſacris Litteris nota, habitum fuit. Eulogius, qui Cæſareæ archiepiſcopus fuiſſe creditur, nominatur omnium primus, & ante Joannem Hieroſolymitanum; ob eam, ut videtur, cauſam, qua Pæſteſtinæ metropolitanus erat. Huic Heros Arelatenſis, & Lazarus Aquiſextienſis libellum exhibendum curarunt, errores continentem, quos partim e Pelagii, partim e Celeftii ſcriptis expreſſerant. Libellus hic in concilio lectus fuit; ad eumque Pelagius ita reſpondit, ut concilio probarentur ejuſdem reſponſa: quippe, qui errores ſuos callide negans, aut pallians, id aſſecutus eſt, ut Epifcopos falleret, ore profeſſus, quod corde damnabat. Verum ergo eſt, ſi Pelagius in hoc concilio abſolutus fuit, ejus doctrinam in eodem proſcriptam fuiſſe, in quam ſcilicet ipſe anathema pronuntiare coactus fuit, ſuam ut damnationem vitaret; quod S. Auguſtinum, cujus judicium concilio ſemper fovit, impulit, ut diceret, „ ibi hominem quidem, qui hæreſim negabat, abſolutum, et non ibidem abſolutam hæreſim ipſam fuiſſe: “  
*Tamen non hæreſis eſt abſoluta, ſed homo hæreſim arguit.*  
(*Serm.*)

*Serm. contra Pelag. pag. 1511. Tom. V.) (Ibidem & Ba-  
nias, in Collect.*

*Concilium Carthagenense, an. 416.*

Concilium hoc ex Episcopis numero sexaginta octo constam fuit ; etque Aurelius præfuit. In Africam reversus hofius , concilii Patribus Litteras obtulit, quas in Pelagium & Celestium Heros, & Lazarus scripserant. Id consilii concilium cepit , ut anathemate Pelagium, & Celestium percelleret, & hoc negotium ad apostolicam sedem deferret. Synodicam ergo Epistolam Patres ad Papam miserunt, additis litteris, quas Heros, & Lazarus scripserant, non sine concilii, quod ipsi celebraverant, Actis, iisque, quæ ad alterum n. 411. concilium ediderat. Ita desinebat synodica Epistola: „ Quamquam Pelagius, & Celestius hanc doctrinam improbant, & scripta rejiciunt, quæ in eisdem prolata sunt, quin mendacii convinci possint ; anathemate tamen percellendus universum est, quicumque docet humanam naturam ad peccatum vitandum, & Dei iussa perficienda posse sibi sufficere, se ejus gratiæ adeo evidenter per Sanctorum preces significatæ hostem ostendens : & quicumque negat, per Jesu Christi Baptismum, pueros a perditione liberari, æternamque salutem consequi.“ *Ibidem.*

*Concilium Milevitanum, an. 416.*

Concilium, hac in urbe secundum, uno, & sexaginta Episcopis e Numidiæ provincia constabat. Hujus concilii Patres damnationem errorum Pelagii ab Innocentio summo Pontifice per Epistolam petierunt, cui hujus Hæresiarchæ Librum, quem S. Augustinus cum suo ad eundem responso per Timatium, & Jacobum miserat, addiderunt. Sanctus hic Doctor Epistolam quoque ad Papam misit, quam ad Pelagium scribebat, ut ad ea responderet, quæ super Diospolitano concilio Pelagius ei proposuerat ; periit Epistola hæc. Tribuant nonnulli Milevitano concilio huic canones viginti septem ; qui ejus nomine inscripti in communibus Collecti- onibus reperiuntur. At, si vicesimum tertium excipias, qui alibi non legitur, reliqui vel Milevitani primi, vel Cartha-

thaginensis, an. 418. vel aliorum conciliorum sunt; & hic ipse vicesimus tertius canon multo ante an. 416. in Africa servabatur; is autem canon eo spectat, ut si quis hæreticos deserens, Donatistas scilicet, se ab iis in poenitentia positum fateatur, Catholicus Episcopus de poenitentiae causa diligenter inquirat, ut, ea probe perspecta, videat, quamdiu is in eo statu morari debeat, & quandonam eum conciliari necesse fuerit. Vicesimus sextus, Milevitani concilii nomine a Turonensi concilio secundo laudatur; at, in Africana Collectione, tribuitur Concilio Carthaginensi diei x. Maji an. 418. *Ibidem.*

*Concilium Carthaginense, ann. 417.*

Gum Papa Innocentius I. qui Pelagium, & Celestium damnaverat, mense Februario, seu Martio an. 417. supremam diem obiisset, convolavit Romam Celestius, & Papæ Zosimo, Innocentii successori se stitit, eo animo, ut appellationem, quam quinquennio ante interjecerat, prosequeretur. Supplicem, in hunc finem, libellum obtulit, qui ejus fidei expositionem continebat. Ei summus Pontifex, qui ab excommunicatione, qua obstrictus erat, eundem absolverat, duorum mensium prorogationem concessit, eaque de re ad Africæ Episcopos scripsit, quibus notior erat hominis causa. Ejus acceptis Litteris, Aurelius, Carthaginis Episcopus, ea in urbe, ad Novembrem mensem, ducentorum quatuordecim Episcoporum synodum congregavit. In eo edita decreta, & statuta plura, quæ deinde probavit Roma, universusque terrarum orbis. Creduntur hæc subsecuti concilii sanctionibus materiem suppeditasse; at non eadem erant, ut ex eò uno perspicitur, qui nobis superest, quemque S. Prosper in synodice horum quatuordecim, supra ducentos, Episcoporum Epistolæ fragmento nobis servavit, in hæc verba: „ Nos quidem statuimus, sententiam contra Pelagium, „ & Celestium a venerabili Episcopo Innocentio pronuntia- „ tam subsistere, quoad hi candide consententur, Christi Domi- „ ni gratiam non solum ad agnoscendam, verum etiam per- „ ficiendam in quoque opere justitiam nobis adjumento esse; ut,

t, sine ea, nihil habere, cogitare, dicere, aut facere, quod d veram pietatem pertineat, valeamus. " Confirmavit Pa- concilii decreta, Pelagianique, & Celestium, e sui deces- is Sancti Innocentii I. iudicio, damnavit; tum satis lon- n ad omnes Episcopos Epistolam scripsit, in qua errorum lagii, & Celestii rationem reddebat, Ecclesieque super- stia, originali peccato, Baptismique quoad infantes ne- sitate fidem statuebat. Imperator, acceptis concilii Actis, idit in Pelagianos Rescriptum, Ravennae datum; Aprilis e 30. an. 418. missumque ad Palladium, Praefectum pra- xii Italicae; quod exilii poenam contra Pelagium, Celesti- m, eorumque affectas, cum bonorum proscriptioe enun- abat. *Ibidem.*

*Concilium Carthagenense, ann. 418.*

Tanti momenti visum est Africae Episcopis Pelagianorum negotium, ut concilium e suis omnibus provinciis cogen- dum censerent, quod Carthagine, ad Kalendas Majas an. 418. Imperatoribus Honorio II. & Theodosio VII. consulibus in- dixerunt. Ducenti, & amplius, eo confluxerunt; coetui locum aula secreta Basilicae Faustae suppeditavit; ei Aurelius Car- thagenensis, & Donatianus Teleptensis, Episcopi praefuerunt. Photius, cui notum erat concilium hoc, in eo viginti quin- que supra ducentos Episcopos numerat; alii ducentos qua- tuordecim, pluresque, pauciores alii. Edidit concilium hoc in Pelagianos canones novem, quibus hic tenor est.

1. „ Quicumque dixerit Adam conditum fuisse mor- talem hominem; ut, seu peccasset, seu non peccasset, mori deberet, egredi scilicet e corpore, non sui quidem pec- cati merito, sed suae ipsius naturae necessitate, anathema sit. "

2. „ Quicumque dixerit pueros recens natos baptizandos non esse, eosve, quamvis ad peccatorum remissionem bap- tizentur, nullum ex Adam originale peccatum trahere, quod per regenerationem expiari necesse sit, ex quo sequi- tur, Baptismi formam, ob peccatorum remissionem, quoad ipsos, falsam esse, anathema sit. "

3. „ Si quis dixerit, Christum Dominum, cum ita lo-

cutus est: in domo Patris mei mansiones multae sunt, signi-  
 care voluisse, in caelorum regno, medium quendam,  
 liumve locum esse, in quo felices vivunt pueri, qui  
 grant ex hac vita sine Baptismo, sine quo in caelorum  
 gnium ingredi nequeunt, quae vita aeterna est, anathe-  
 sit; cum enim Dominus dixerit: *Quicumque renatus*  
 *fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, in caelorum regnum intro-*  
 *non potest*; quis dubitare potest, quin is, qui Christi  
 haeres esse non meruerit, suam cum diabolo partem ha-  
 beat? Qui non est ad dexteram, dubio procul ad fini-  
 stram erit. \*

\* Canon hic in praesentia nec in Africana Collectione, nec  
 apud Dionysium Exiguum legitur; sed existit in veteri Co-  
 dice Canonum Romanae Ecclesiae, & apud Photium, *Biblot.*  
*cap. 58.* Est prorsus e caeterorum canonum stilo, eandem-  
 que S. Augustinus testatur in opere, ( *Lib. 2. de Anima. &*  
 *ejus origine, cap. 12.* ) sub an. 419. finem elucubrato, ubi  
 concilia, & Papam, ait, damnasse Pelagianorum errores, qui  
 pueris non baptizatis salutis, & quietis locum, extra caelorum  
 regnum, concedere audebant. Si ergo canon hic hodie nec  
 in Africana Collectione, nec apud Dionysium Exiguum re-  
 peritur, non est, quod dubitetur, quin olim ibidem extiterit,  
 & qui hujus Carthaginensis concilii octo tantum canones nu-  
 merant, e secundo, & tertio unum fecerint.

4. Quicumque dixerit Dei gratiam, quae nos per Chri-  
 stum justificat, solum ad peccatorum praeteritorum remissio-  
 nem conferre, non autem ad opem nobis ferendam, ne am-  
 plius peccemus, anathema sit. \*

5. Si quis dixerit, eandem per Christi Dei merita gratiam  
 nobis adjumento esse, ne peccemus, propterea solum, quia  
 nobis Praeceptorum intellectionem aperit, ut sciamus, quid  
 quaerere, & profequi, quidque evitare, & averfari debeamus,  
 at nobis non dare, ut amemus etiam, & possimus  
 id, quod nos facere debere cognoscimus, anathema sit.  
 Cum enim dicat Apostolus, *scientiam inflare, & charitatem*  
 *aedificare*; magnae impietatis est, credere, nos habere Christi  
 Domini gratiam propter eam, quae inflat, non propter eam,  
 quae



quæ ædificat : quoniam utrumque Dei donum est , scire , quod agere debemus , & amare id agere , ne scientia inflare possit , dum charitas ædificat ; & quemadmodum scriptum est : *Deum docere hominem scientiam* , ita scriptum quoque , est *charitatem a Deo esse*. “

6. “ Quicumque dixerit , justificationis gratiam datam nobis esse , ut facilius per gratiam id perficere possimus , quod jubemur per liberum arbitrium facere , perinde ac si , quin gratiam accipiamus , Dei Præcepta , quamvis difficulter , exequi possimus , anathema sit. Dominus enim de præceptorum fructibus loquebatur , cum dixit : *sine me nihil potestis facere* , non autem : *difficilius potestis*. “

7. “ Quod S. Joannes apostolus ait , *si dicimus , quia peccatum non habemus , ipsi nos fallimus , & veritas in nobis non est* , quicumque putat intelligendum esse , quasi ex humilitate dicere non debeamus , nos omnis omnino peccati expertes esse , non quia vere ita est , anathema sit. “

8. “ Quicumque dixerit sanctos in dominica Oratione dicentes , *Dimitte nobis debita nostra* , non id pro se ipsis dicere : quia hæc petitio non amplius iis necessaria est , sed pro aliis , qui peccatores sunt in eorum societate , & hæc de causa , sanctorum unumquemque non dicere , *Dimittite mihi debita mea* , sed *Dimitte nobis debita nostra* , & intelligitur justum pro aliis potius , quam pro se petere , anathema sit. Apostolus enim S. Jacobus erat sanctus , & justus , cum dicebat : *In multis deficiamus omnes*. “

9. “ Qui hæc eadem dominice Orationis verba , *Dimittite nobis debita nostra* , solum humilitatis ergo , non tam veritate a sanctis dici volunt , anathemata sunt. Quis enim cum ferre potest , qui , dum orat , non hominibus mentitur , sed Deo ipsi , qui labiis dicit , se velle sibi remitti , & corde dicit , se nullum habere debitum , quod sibi remitti possit ? “

Præter hos novem canones , qui Pelagianos peculiariter spectant , decem alios super Donatistarum redintegratione concilium edidit.

Primus, Mandat, ut, ubivis Donatistæ resipiscentes, Episcopi dioecesi sint, quem ejus loci Catholici agnoscerint.

2. Vult, ut, cum in eadem dioecesi fuerint Episcopi duo, nempe senior Catholicus, & Donatista ad fidem reversus paræciæ, quæ ab utroque pendebant, æque inter eos dividantur, ea lege, ut senior partiat, & alter eligat.

3. Statuit, post possessionis annos tres, Ecclesiam non amplius ex iis repeti posse, qui ejus populum ad fidem reduxerint, seu ante, seu post Honorii legem.

4. Eam impetit, qui facto ipso confratris professionem turbaverit, haud data prius opera, ut a proximis amice delectis Episcopis, vel ab iis, quos Primas contendentibus judices dederit, contestatio judicaretur.

5. Episcopis vigilantiam, & sollicitudinem, ad extinguendum Donatistarum schisma commendat.

6. A judicum sententia, qui communi consensu delecti fuerint, appellari vetat.

7. Cujus magna est ad quintum ratio, „ Episcopum, ait, „ qui monitus, ut ad Donatistarum reductionem incumberet, per sex deinceps menses, nihil egerit, cum nemine „ communicare posse, quoad eos reduxerit. “

8. Addit, „ Episcopum hunc, si eos ad fidem rediisse „ declaraverit, & id falsum compertum fuerit, Episcopatus „ sui jacturam subiturum. “

9. Mandat, ut, „ presbyteri, cæterive clerici, qui de „ sui Episcopi judicio conquesti fuerint, sibi apud proximos „ Episcopos consulant, ex Episcopi sui consensu; quod si „ ab eo sibi appellandum crediderint, appellationem suam „ ad Africæ concilium, vel ad suarum provinciarum Primates deferant, qui vero ad transmarinos judices appellare voluerit, eum nemo unus in Africa ad communionem „ suscipiat. “

10. Exceptionem continet interdictionis, quam Carthagenense, seu, Hipponense, an. 397. concilium ediderat, ne qua virgo, ante vicesimum quintum ætatis annum, consecraretur, & velaretur. Canon hic, ante ejusmodi ætatem, id fieri patitur, cum virginis castitas ob eorum potentiam, qui

pi eam in matrimonium postulant , periculo subest , aut  
am hanc ipsa gratiam ad mortem petit , modo hanc ii , a  
sibus ea pendet , cum ipsa petant.

Sua in Pelagianos Acta , suaque Decreta ad Papam Zofi-  
sum concilium misit, addita synodica Epistola , in qua, quid-  
quid in Cælestii negotio , seu præsentis ipso , seu absente ,  
gestum fuerat , ei exponerat. Atque ea quidem decreta ,  
tamquam Ecclesiæ doctrinam summus Pontifex approbavit.  
Ejusmodi fuit Carthaginense , an. 418. concilium , cui hoc  
tam tempore docti viri tribuendos consentiunt celebres con-  
tra Pelagianam hæresim canones , qui per errorem , secundo  
Milevitano concilio tribuebantur ; qui quidem error extat  
adhuc apud Gratianum , *Dist. 4. de Consec.* quod Baronius,  
& post eum, Labbæus animadverterunt. Hi canones ex ip-  
sis S. Augustini contra Pelagianos, & Semi-pelagianos operi-  
bus decerpti sunt, nihique sunt aliud , quam ipsius expressa  
doctrina , quam super hac re adoptavit Ecclesia , teste sum-  
mo Pontifice Joanne II. cujus Epist. 3. hæc verba sunt ; *S.  
Augustinus , cujus doctrinam , secundum prædecessorum meorum  
statuta , Romana sequitur , & servat Ecclesia. ( Reg. Tom. IV.  
Lab. Tom. II. Hard. Tom. I.*

*Concilium Tellense , seu , Teleptense , ann. 418.*

Habitu fuit concilium hoc , Februarii die 24. in Aposto-  
lorum Ecclesia. Ei triginta tres Episcopi adfuere , Donatia-  
no præside , qui in Actis, primæ sedis, & urbis Teleptæ Epi-  
scopus dicitur. In eo lectæ Papæ Siricii Epistolæ duæ ;  
nonnullæque sanctiones editæ , quarum pleræque ex iisdem  
Papæ Epistolis ductæ.

Prima , eum vetat in clerum recipi , qui post Baptisum,  
in sæcularem militiam conscriptus fuerit.

2. Jubet Episcopum a tribus Episcopis ordinari , e cæte-  
rorum , de scripto , & metropolitani , seu primatis consensu.

3. Unum tantum Episcopum non posse alium , præterquam  
in Romana Ecclesia , ordinare.

4. Episcopos , presbyteros , & discanos e continentia le-  
gibus vivere debere.

5. Episcopos , ad negotium aliquod dijudicandum nominatos , cœtus locum determinare.

6. Episcopum , qui bis , terve accitus , ut concilio se sistat , id facere neglexerit , a reliquorum Episcoporum communione suspendi.

7. Clericum vetat viduam sibi conjugem sumere , eumque , qui , cum laicus esset , viduam duxerit , a clero arcet.

8. Prohibet , ne quæ Ecclesia clericum , ab alia expulsum , recipiat.

9. Mandat , ut , qui a Novatianorum , aut Montanistarum hæresi redierint , per manuum impositionem , recipiantur.

10. Præcipit , ut nemo non veterum conciliorum decreta servet.

Non aliunde , quam ex Teleptensis concilii præfatione nobis innotescit concilium aliud habitum Tusdræ , coloniæ Byzacenæ , sub an. 411. Ei Vincentius , & Fortunatianus , ambro Proconsularis provinciæ Episcopi , adfuere ; in eodemque editi canones duo , quorum primus eos , ex Episcoporum numero , qui moniti , ut se ad concilium conferrent , venire renuerint , communione privatos vult ; huic tamen legi senes , qui non amplius egredi , iterque facere possunt , & infirmos eximit ; vetat alter , ne Episcopi , ad universale concilium deputati , Episcopata recipiant , qui deputatus non fuerit.

Sub idem tempus , habita sunt in Africa concilia plura , quorum anni ignorantur , videlicet , *Suffetulense* , *Macriancense* , *Septimunicense* , *Themitanum* , *Marazanense* , & *Hipponense* . Balutius nobis dedit Septimunicensis concilii canones sex .

Primus , Statuit matricis urbis iudicium ad Episcopi electionem satis fore , ut cæterarum diæcesis Ecclesiarum nec clerum , nec populum ad eam appellari necesse sit .

2. Episcopos ad aliquod iudicium dijudicandum nominatos , intra statum tempus , de eo cognoscere vult .

3. Idem est ac Tusdrensis primus .

4. Vetat , ne populus clericum excommunicet , seu adsit , seu absit Episcopus . Id non alia ratione accipi potest , quam si populus renuat cum hoc clerico communicare .

5. Ob-

5. Oblationem, Feria quinta majoris hebdomadæ, bis fieri jubet.

6. Jejunium, per quinquaginta Paschalis temporis dies, terdecit.

Idem auctor dat Thenesii, seu Thenesiæ, in Byzacena, concilii, Themitani dicti canones tres.

Primus, Statuit, ut, si a iudicibus appellatum fuerit, eas Primas nominaverit, major eorum numerus nominetur, sin appellatio nihilominus interjecta fuerit, negotium referatur ad concilium, ut in eo iudicetur.

2. Idem est ac Tuldrensis primus.

3. Eum, qui criminum reus est, accusatoris personam agere non posse vult.

Exhibentur etiam Marazanensis concilii canones tres.

Primus, eam Episcopis facultatem concedit, ut ad civiles iudices confugiant, cum id agitur, ut ab iis quidpiam contra hæreticos obtineatur, quamvis Carthaginense, ann. 407. concilium iisdem vetuerit, dignitatis, qua gaudent, privationis indicta poena, ne ejusmodi iudices ab Imperatore peterent.

2. Clericos vetat, absque Episcopi consensione, formæque Epistola, se aliis populis immiscere.

3. Mandat, ut Byzacena universa unam, eandemque in Sacramentorum celebratione disciplinam fervet.

Hipponense quoque concilium mandavit, 1. ut Episcopus a concilio excommunicatus, si hanc censuram contempisset, omni spe redintegrationis excideret; 2. ut nec Episcopus, nec presbyter ea, quæ in locis existunt, in quibus ordinati suere, alio transferre possent, nisi prius causas, cur ita se gererent, attulissent; 3. ut Episcopi id, quod suo ipsi nomine acquisissent, in Ecclesiæ emolumentum conferrent, at quod iis datum fuerit, cui maluerint, largiri possent; 4. ut ne Episcopus, in matricis, seu metropolitanæ Ecclesiæ favorem, id usurparet, quod aliis ejus dioecesis Ecclesiis tributum fuerit, nec, inconsulto Primæ, res venderet, quæ ad ejus Ecclesiam pertinent, itemque presbyteris non liceret

liceret Ecclesie bona , inconsulto Episcopo, vendere. *Tom. IV. Lab. Tom. II. Hard. T. I. Balutius.*

*Concilia Carthagenſia, an. 418. & 419.*

Apiarius , Sicquensis , in Proconsulari , presbyter ; et plurium gravium criminum reus evasisset , ab Urbano Episcopo , qui olim S. Augustini discipulus fuerat , depositus & communionem privatus fuit . Ab Episcopi sui sententia Papam Zosimum appellavit , quamvis id Africae plura concilia vetuissent , Nicænumque mandasset , ut ecclesiasticae leges in suis quæque provinciis finirentur . Zosimus libere , & ad favorem apposite Apiarium excepit ; nec potestatis habens , eum ab excommunicatione absolvere , & in gradum pristinum restituere , in Africam misit legatos tres , Fastinum , Potentiam in Marchia Anconitana Episcopum , Philippum , & Afellum Romæ presbyteros , quibus ad Africanos Episcopos Litteras tradidit . Aurelius , Carthaginis Episcopus , ut eos audiret , concilium coegit , cujus nihil nobis superest : at de quo tamen in alio , quod sequenti anno , Maji die 25. habitum , sermo est . In commissione Legatorum Zosimi , quæ lecta in concilio fuit , continebantur hæc quatuor ; primum Episcoporum ad Papam appellationes spectabat ; alterum eorumdem Episcoporum crebra ad aulam itineraria ; tertium presbyterorum , & diaconorum apud proximos Episcopos causas , si forte suos eos Episcopus temere communionem privasset ; quartum excommunicationem , quam Urbanus infligerat . Id proponebatur , ut ipse anathemati subderetur , aut etiam Romam in jus vocaretur , nisi corrigeret , quod præpostere fecisse videbatur . Africae Episcopi non acquiescere Papæ contentione super primo capite , quod appellationes ad sanctam sedem firmabat ; nec super tertio , quod presbyteros , & diaconos operam dare posse volebat , ut eorum causa apud proximos Episcopos in examine poneretur . At , quia Papa Sardicenis concilii canonibus nitebatur , quos laudabat *Nicæni concilii* nomine , Africanus Episcopi dixere , se quidem in suis exemplaribus eos canones non invenire , quia tamen observantia Nicænum concilium proferebant .

querentur, ad eos servandos canones consentire, quoad vera Nicææ decreta melius, pleniusque cognoscerent. Scripsere super hac re ad Zosimum Papam Epistolam, quæ haud usque ad nos pervenit.

Zosimus, die 26. Decembris an. 418. mortem occubuit; quod tamen non impediit ejus Legatos, quin Carthagine permanerent, ubi adfuere concilio, quod Maji die 25. an. 419. in aula Basilicæ Faustæ celebratum fuit. Ei præfuit Aurelius cum Valentino, Numidiæ Primate; his proximus sedit Faustinus Potentienfis, Papæ legatus; plurium infra Africæ provinciarum deputatis Episcopis, numero ducentis septendecim, omniumque postremis aliis duobus Papæ legatis, Philippo, & Afello, qui presbyteri tantum erant, confidentibus. Addebant erecti diaconi. Lecta voluit Aurelius Legatorum documenta, quibus erat insertus canon, per quem licet Episcopo, quem provinciæ concilium deposuit, ad Romanum Pontificem appellare, suæque causæ novum examen apud proximæ provinciæ Episcopos, & Papæ legatum petere. Laudatus erat canon hic *Nicæni concilii* nomine, quamvis esset Sardicenfis quintus. Cum S. Alypius monuisset, canonem hunc in Nicæni concilii græcis exemplaribus non reperiri, una omnium sententia fuit, ut ad Papam Bonifacium de re scriberetur; tum lectus secundus canon, quem ipsum Papa Zosimus, tamquam Nicænum proferebat, sed qui tamen Sardicenfis decimus quartus est, quique presbyterum, seu diaconum a proprio Episcopo excommunicatum ad proximos Episcopos confugere patitur. Eum S. Augustinus servandum recepit, quoad emendatiora Nicæni concilii exemplaria suppeterent. Decretum denique, prout S. Alypius proposuerat, ut Aurelius ad Antiochiæ, Alexandria, & Constantinopolis Episcopos scriberet, qui genuinos Nicænos canones traderent, ut, si qui a Faustino proferebantur, inter eos extitissent, omnino servarentur, si minus, concilium cogeretur, in quo, quid facto opus esset, deliberaretur. Lecta Nicæni concilii canonibus, & Symbolo, in id consensere Patres, ut canones triginta tres super continentia clericorum, usura, sancti chrisimatis consecratione, penitentium publi-

ca conciliatione, &c. in superioribus conciliis editi in Carthaginensis concilii acta infererentur; hos inuile fuerit hoc loco repeti. Lecti deinde, in eadem sessione, antecedentium septendecim conciliorum, quorum primum Hipponense, an. 393. & postremum est Carthaginense, Kal. Maji an. 418. habitum, canones centum, & quinque.

Sequente anno 419, ejusdem mensis Maji die tricesima, Episcopi in Basilicæ, nomine, *Restituta* sacristiam conuenerunt. Hoc in cœtu finita negotia plura, nominatque commissarii viginti duo, ad finienda cætera, quos inter S. Augustinus, S. Alypius, & Possidius. Eadem die, visum est concilii Patribus, sex canones iis addere, qui lecti fuerant, ad designandas personas, quæ recipi ad ecclesiasticum accusandum non poterant.

Primus, Accusatorem suscipi eum vetat, qui excommunicatione jam obstrictus, nondum ab hac censura solutus est, siue sit clericus, siue laicus.

2. Non vult accusatores recipi captivos, liberos, & personas infames, ut mimos, comædos, itemque hæreticos, ethnicos, & Judæos. Subditur tamen hoc ipso in canone, omnes hujus generis homines posse in causa propria, cumque eorum res agitur, accusare.

3. Pronuntiat, si accusatio complectatur capita plura, accusatorem, qui caput primum probare non potuerit, ad proponenda cætera suscipi non debere.

4. Declarat eos, qui accusare non possunt, ne testes quidem esse posse; accusatorem non posse domesticos testes, vel annis quatuordecim minores proferre.

5. Addit, si quis Episcopus quempiam sibi soli crimen confessum dicat, negante altero, eum non debere ægro animo ferre, sibi soli non credi, ac si dicat, sibi per conscientiam suam non licere cum accusato communicare, cæteros Episcopos cum hoc Episcopo communicare non debere, ut nullus non Episcopus caveat, ne cui exprobrare audeat, quod pervincere deinde non possit. Postremus canon hic in Africana Collectione tribuitur in duos; quod in causa est, ut sex numerentur; quinque tantum Labbæus recenset.



Sua concilium Acta cum synodica Epistola ad Papam Bonifacium, per ejus Legatos, misit. S. etiam Cyrillum, Alexandriae, & Atticum Constantinopolis Episcopos, datis adrumque Litteris, rogavit, ut authentica exempla canonum iceni concilii mitterent; quod præstiterunt.

Non defunt auctores, qui primum concilium, in quod Zonni Papæ Legati recepti fuere, non Carthagine, sed in Mauritania Cæsariensi, atque adeo Cæsarese habitum putent. Niantur hi quidem S. Augustini textibus pluribus, qui iisdem avent. Ita sane loquitur S. Doctor in sua ad Optatum Epistola, quæ 190 est: *Quamvis Tuæ Similitatis nullas ad me ipsum datas acceperim Litteras, tamen, quia illæ, quas ad Mauritaniæ Cæsariensem misisti, me apud Cæsaream præsentis, venerunt, quo nos injuncta nobis a venerabili Papa Zosimo, apostolica sedis Episcopo, ecclesiastica necessitas traxerat.* In Epistola 139. ad Marium Mercatorem, n. 1. sibi ipse concinit. Possidius, in vita S. Augustini, cap. 14. testatur, se una cum pluribus aliis Episcopis adfuisse concilio, quod Cæsarese in Mauritania, ad Ecclesiæ negotia quædam finienda, sanctæ sedis jussu, habitum fuit. (Vide Van-Espenium, *Sw. Eccl. univ. Tom. III. pag. 273. & seq. Reg. Tom. IV. Lab. Tom. II. Harq. Tom. I.*)

*Concilium Ravennatense, ann. 419.*

Coegit imperator Honorius concilium hoc ad schisma tollendum, quod Papa Zosimo vita functo, in Romana Ecclesia coortum fuerat; in ejus enim locum alii presbyterum Bonifacium, alii archidiaconum Eulalium elegerant. Balutius.

*Concilium Carthagenense, ann. 426.*

Apiarius, qui ea solum conditione, ut Sicquentem Ecclesiam desereret, in sacerdotium restitutus fuerat, cum Fiacram, Proconsularis urbem, ut creditur, recessisset, ibi se novis criminibus polluit, quæ incolas, ut in eum jure agerent, impulerunt. Ergo communionem privatus fuit; ac ne dum se purgavit, sed appellationem ad Papam simulans, Romam abiit. Cælestinus, qui tunc sanctam sedem tenebat, eum, cujus verbis fidem addiderat, in communionem restituit.

tuit, & in Africam cum Episcopo Faustino remisit, qui  
 tamquam Papæ Zosimi legatus, ibidem fuerat. Ad eorum  
 adventum, Africæ Episcopi Carthaginem convenerunt, ibi  
 que universale concilium celebrarunt, Aurelio Carthaginensi  
 Episcopo, & Valentino Numidiæ Primæ, præsidibus. Cum  
 Faustianus, & Apiarius se se stitissent, suæ hic conscientiæ si-  
 mulis permotus, crimina quorum accusabatur, non satis  
 non potuit, profususque ab Ecclesiæ corpore sectus fuit. Mi-  
 serunt ad summum Pontificem Cælestinum Patres Acta con-  
 ciliij, cum synodica Epistola, in qua eum obtestantur, ut non  
 amplius ad suam eos communionem suscipiat, quos ipsi com-  
 munionem privassent, quippe, quod facere non poterat, qui  
 Nicæno concilio adversaretur. „ Si id, subdunt, quod mi-  
 „ nores clericos, seu laicos, vetitum in eo est, quando ma-  
 „ gis illud, quod Episcopos idem servari voluit? Qui ergo  
 „ suis in provinciis a communionē amoti sunt, a Tua Sancti-  
 „ tate, præmature, contraque regulas, restitui non debent.  
 „ Tu quidem presbyteros, aliosque clericos rejicere debes,  
 „ qui eo temeritatis deveniunt, ut ad te confugiant; id enim  
 „ præjudicij nulli Africanæ Ecclesiæ attulit patrum nostro-  
 „ rum sanctio, & Nicæna decreta Metropolitanis ipsos Epi-  
 „ scopos subdiderunt. Nempe, cum magna prudentiæ, &  
 „ justitiæ laude, mandarunt, ut, ubi originem duxerant, ibi  
 „ omnia negotia finirentur, nec credere Spiritus Sancti  
 „ gratiam, cuique provinciæ deesse debere, quin scilicet E-  
 „ piscopiæ lumina, & vim, quibus ad judicium opus esset, im-  
 „ pertiretur, præsertim cum quicumque se læsum crediderit,  
 „ ad provinciæ, vel etiam universale concilium appellare  
 „ possit, nisi forte putetur, Deum posse justitiam privato se-  
 „ orum homini afflare, ac longe plurimis conjunctim Epi-  
 „ scopis eandem negare. Qui tutum esse, certumque pote-  
 „ rit transmarinum judicium, ad quod, quin necessarii testes,  
 „ mittantur, sexus, aut proventæ ætatis infirmitas, aut aliquid  
 „ aliud impedit? Nullum enim nobis concilium occurrit,  
 „ quod jusserit, ut quispiam a Sanctitate tua mitteretur.

*Reg. Tom. IV, Lib. T. II. Hard. Tom. I.*

Nonnunquam in conciliorum numero ponitur cœtus, in quo S. Augustinus sibi successorem dedit. Cœtus hic, Hippone, die 26. Septembris ann. 426. habitus est in Pacis Ecclesia, præsentibus cum eo duobus Episcopis, Religiano, Martiniano, & presbyteris septem; adfuit etiam frequens populus Hipponensis. Tum S. Augustinus significavit se sibi successorem Heraclium, e septem, qui aderant, presbyteris unum velle. Electionem hanc populus non sine magnis acclamationibus approbavit, Ecclesiæque notarii in Acta retulerunt. At S. Augustinus, ne Nicænum concilium violaret, quod ipse violaverat, patiens se, Valerio decessore in vivis agente, Episcopum consecrari, Heraclium in presbyteratus ordine manere voluit, omni tamen ei demandato suarum sollicitudinum pondere, rogatoque populo, ut, quicquid negotii contigisset, ad Heraclium conferret. (Sanctus Augustinus, *Epistol.* 213. Balutius, in *Collect.*

*Concilium Constantinopolitanum, ann. 426.*

Attico, Constantinopolitano Episcopo, die 10. Octobris ann. 425. e vivis sublato Sifinnius, pietate, castitate, & in pauperes charitate celebris, successor electus fuit, die tamen solum 28. Februarii sequentis ann. 426. ab Episcopis numero pluribus ordinatus, quos Theodosius imperator in id congregaverat. Sifinnius, eo ipso momento temporis, Epistolam, una cum iis omnibus Episcopis, scripsit ad Bernianum, Perges in secunda Pamphylia, & Amphiloichium Sides in prima Pamphylia Metropolitanos, & ad cæteros ejusdem provinciæ Episcopos, contra Messalianorum hæresin, quæ se per eas regiones a quarti sæculi fine disseminaverat. Id unum constat de hoc concilio, cujus Acta in Ephesino lecta, approbata, & confirmata fuere. (Balutius.)

*Concilium Constantinopolitanum, ann. 428. seu 429.*

Cum Sifinnius, Constantinopolitanus Episcopus, Decembris die 24. ann. 427. e vita migrasset, ut ei successorem darent, provinciæ Episcopi convenerunt. Deliberationis multum fuit, Philippum aliis numero pluribus, Proclum aliis, pres-

presbyteros duos, qui cum Sifinnio de Sede contendere Episcopos sibi petentibus. Theodosius imperator, qui Constantinopolitanum episcopatum nemini, qui ex eadem Ecclesia esset, conferre statuisse, exterum hominem, cui Germanicia ortum dederat, nomine Nestorium, accitum, nominatimque Episcopum voluit, eum ipsum, qui deinde Nestorianorum hæreticorum caput extitit. (Balutius.)

*Concilium Alexandrinum, ann. 430.*

Concilium hoc ex Ægypti Episcopis conflatum fuit, quibus, ut convenirent, Nestorii, Constantinopolitani Episcopi, errores causam præbuerunt. Stetit concilio sententia, ad Papam scribi oportere, ut, quam late serperent Nestorii deliramenta, quamque eorum consecutiones anteveri necesse esset, eidem significaretur; erat etiam Patribus es mens, ut ex Papa quaereretur, communicandum ne cum Nestorio, an aperte ab ejus communione recedendum esset. S. Cyrillus Alexandrinus sibi, super his tribus capitibus, ad Papam scribendum sumpsit; atque ut S. Cælestino Nestorii doctrinam ob oculos poneret, suas ad eum Homilias, suas Epistolas, Tomosque in capita tributos misit, qui Patrum sententia super Incarnatione complectebantur. (Concilium Romanum.) Romæ coegit, ineunte Augusto mense ejusdem anni 430. Papa concilium, in quo, post examen Litterarum, alicuiusque Scriptorum Nestorii, statutum fuit, ut, si minus, intra decem ab Epistolæ Papæ significatione dies, perspicue, & sine ulla verborum ambiguitate, Nestorius declararet, se Fidem recipere, quam Ecclesiæ Romana, & Alexandrina, ac tota Catholica Ecclesia docebat, esset jam tum ab Ecclesiæ communione sejunctus, omnique potestate spoliatus, quæ ad sacerdotii dignitatem pertinet. Eandem poenam concilium iis omnibus minitatum est, qui Nestorium in errore secuti fuerant, & e converso, quoscunque hic Episcopus deposuerat, in ministerio servavit. Summus Pontifex S. Cyrillo demandavit executionem decretorum concilii, adeoque ipse, quidquid in eo gestum fuerat, per Epistolas plures, Episcopis significavit. In concilio etiam sermonem habuit, quo

osten-

cedit, auctoritate Patrum, sanctam Virginem Dei matrem  
 k. Litteras quoque ad Nestorium, & ad S. Cyrillum dedit;  
 Cyrillus quidem, (*Concilium Alexandrinum.*) eodem ann.  
 390.) *Egypti Episcopus* Alexandriae coegit, scripsitque, con-  
 cilio nomine, synodicam ad Nestorium Epistolam, quæ ter-  
 z, postremaque monitionis loco esset; ei futurum decla-  
 mas, „ ut si minus, intra temporis spatium a Papa S. Cæse-  
 lestino designatum, suis repudiatis erroribus, resipuisset,  
 non amplius ab iis Episcopus haberetur. „ Fusc deinde;  
 per Incarnatione, Cyrillus Ecclesie Fidem exponit; ad præ-  
 cipua Nestorii objecta respondet, finemque scribendi facit  
 per anathematis duodecim, quibus eidem errores expli-  
 cat, quos damnare debet, siquidem Catholicus haberi vult.  
*Reg. Tom. IV. Lab. Tom. II. Hard. Tom. I. & Balutius, in*  
*Collect.*

*Concilium Ephesinum, ann. 431.*

Concilium hoc, quod generale tertium est, Imperator  
 Theodosius II. Catholicis, Nestorio ipso, itemque ejusdem  
 fautoribus sollicitantibus, convocavit. Data est die 19,  
 Novembris ann. 430. & adhuc superest convocacionis Epi-  
 stola, cujus fronti unius S. Cyrilli nomen inscriptum legitur,  
 etiam encyclica Epistola sit, ad cujusque provincie Metropo-  
 litanum missa. Scripta est, e consueta forma, duorum Im-  
 peratorum Theodosii, & Valentiniani nomine; nihilque in  
 eadem occurrit, quod in hac convocacione ullam Papæ par-  
 tem fuisse significet; immo vero Papa ipse, in sua ad Theo-  
 dosium Epistola, concilium hujus Principis jussu coactum  
 fatetur; id enuntiat rotundis verbis concilium totum, &  
 Legati pariter profitentur; addit etiam Firmus, Cæsareæ in  
 Cappadocia Episcopus concilium hoc, Imperatoris decreto,  
 convocatum fuisse. Contraria opinio, quæ in ejus convo-  
 cacione suam Papæ S. Cælestino partem fuisse vult, apocry-  
 phis tantum monumentis quibusdam nititur, cujusmodi sunt  
 Theodosii ad S. Augustinum Epistola, & S. Petronii, Bono-  
 niensis Episcopi, Acta.

Summus Pontifex Cælestinus, haud e re iudicans, ut concilium se ipse conferret, eo misit legatos tres, Arcadium & Projectum Episcopos, & Philippum Romanæ Ecclesiæ titulo Apostolorum, presbyterum. His perferendas duas Epistolas tres, ad S. Cyrillum unam, ad concilium alteram & ad Imperatorem tertiam. Eo Asiæ Episcopos quadraginta circiter, Ephesii Episcopus Memnon acciverat; eodemque aliis quinquaginta comitantibus, S. Cyrillus advenit; fuere universim Episcopi prope ducenti, iidemque, dimissa ex parte, Metropolitanis sapientia præcipui. Apertum concilium die lunæ 22. Junii ann. 431. a Pentecostes festo prima sexta, die scilicet ad ejus inchoationem indicta, in ecclesia sanctæ Virginis. Centum, & nonaginta octo Episcopi huic primæ sessioni interfuere, cum Vesulatio, Carthaginensis Diacono, quem Africa delegaverat. S. Cyrillus primas agebat, utpote Papæ S. Cælestini locum occupans; hunc ordine sequebantur Juvenalis Hierosolymitanus, Memnon Ephesinus, &c. Perfecit concilium, ut Nestorius canonice admonitionibus tribus acciretur ad cœtum, in quo se defenderet super erroribus, quorum accusabatur, videlicet, „ duas „ in Christo Personas esse, divinam, humanamque, ac proinde „ de, Filios duos, Deum unum, hominem alterum, & Mariam non esse matrem Dei, sed Christi tantum. „ Recusavit id Nestorius, ad ejusque recusationem, lectum est Nicænum Symbolum, itemque secunda S. Cyrilli ad Nestorium Epistola, quæ Nicænzæ doctrinæ consentanea comperta est; lecta deinde Nestorii ad Cyrillum ipsum responsio, quæ generatim cum auctore damnata fuit, Episcopis unanimi voce clamantibus: „ Qui Nestorium non anathematizat, anathema „ sit. „ Epistolæ quoque Papæ S. Cælestini, nec non ejus, quam nomine concilii Ægypti, S. Cyrillus ad Nestorium scripserat, peracta lectio. Lecta sunt etiam plura Patrum testimonia, eademque Actis inserta, ut, quænam eorum doctrinæ fuisset, ostenderetur. Lecti pariter, Actisque inserti articuli numero viginti ex Nestorii Homiliis, aliisque scriptis deprompti, itemque Capreoli, Carthaginensis Episcopi, Epistolæ; quibus actis, concilium damnationis sententiam contra Nestorium

nium pronuntiavit in hæc verba: „ Cum Nestorius, inter  
 alia, a nobis in jus accitus obsequi, Episcoposque nomine  
 nostro ad eum missos suscipere recusaverit, non potuimus,  
 quin ejus impietatum examen aggredere; cumque ex  
 ejus tam Litteris, quam Scriptis aliis, sermonibusque, quos  
 paulo antea in urbe habuit, per testes probatis ipsum  
 convicerimus, qui impia cogitaret, doceretque; Canoni-  
 bus, nostrique sanctissimi Patris, & collegæ Cælestini,  
 Romanæ Ecclesiæ Episcopi, Litteris ad hanc necessitatem  
 redacti, postquam sæpe lacrymas fudimus, ad hanc tristem  
 sententiam devenimus. Jesus Christus Dominus noster, in  
 quem is blasphemias evomuit; eum omni episcopali digni-  
 tate spoliatum, & ab omni ecclesiastico cœtu abscissum, per  
 hoc sanctum concilium, declaravit. „ Omnes, qui aderant,  
 Episcopi, numero centum nonaginta octo, quique ad concili-  
 um, post 22. Junii diem, pervenerant, huic sententiæ sub-  
 scripserunt, quam populus lætitia gestiens, unaque voce  
 plaudens excepit. Ita primæ concilii sessio finem habuit.

Postridie, 23. Junii die, concilium depositionis sententiam  
 Nestorio significatam voluit, statimque de ea Constantinopo-  
 litanum clerum certiore fecit; concilii quoque Acta, per  
 synodicam Epistolam, ad Imperatorem Theodosium misit.  
 Scriptis & ipse ad Imperatorem Nestorius, se a S. Cyrillo, &  
 Memnone, quos tanquam seditiosos notabat, male habi-  
 tam conquerens. Comes Candidianus, excubiarum impera-  
 toris dux, qui Ephesum missus fuerat, ut concilio suppetias  
 ferret, Nestorii partes suscepit, promulgandumque edictum  
 curavit, quo sententiæ, qua deponeretur, eum nullam ratio-  
 nem habiturum declarabat. Joannes Antiochenus, cum una  
 cum Orientis Episcopis, qui eum comitabantur, Ephesum  
 pervenisset, qua ipsa hora urbem ingressus est, atque in ho-  
 spitio, ad quod diverterat, suam & ipse concilium habuit;  
 & absque ulla juris forma, S. Cyrillum, & Memnonem, tan-  
 quam hæreticorum auctores, & ob anathematismorum hæreti-  
 cum sensum, suæ dignitate spoliatos, ceterosque omnes ea-  
 rumdem partium Episcopos a communione separatos pro-  
 nuntiavit, quoad anathematizasset anathematizatos duode-

cim, seque Orientalibus addidissent ad controversias conjunctim discutiendas, quæ Ecclesiam turbabant. Cum porro Papæ legati, Arcadius, Bojertus, & Philippus, decima die Julii ann. 431. Ephesum pervenissent, eadem die, secunda concilii sessio in Memnonis episcopalibus sedibus habita est. Sanctus Cyrillus, utpote Papæ locum tenens, concilio præesse non destitit, in quo lecta est S. Cælestini Epistola, quæ testabatur Christum Dominum ipsum Episcopos, suæ Ecclesie doctores, in Apostolorum persona, instituisse, eosque debere, conjunctis viribus, ad apostolicæ doctrinæ depositum factum, tectumque servandum incumbere. Postridie, 11. Julii die, concilium in Memnonis episcopalem domum, tertio, convenit; & legati qui, antequam eo se conferrent, Nestorij depositionis Acta perceperant, nihil non, & canonum ordine, gestum fuisse declararunt. Ad Imperatorem deinde scripsere concilii Patres, ut ei Legatorum adventum, consensumque, quem iidem, etiam de scripto, Nestorij depositioni præstiterant, quæ proinde totius terrarum orbis commune judicium credebat, significarent.

Habita est quarta sessio, die 16. Julii, in Ecclesia sanctæ Mariæ. In hac S. Cyrillus, & Memnon suam in querelam supplicem libellum contra Joannem, ejusque conciliabulum obtulerunt, a quibus, sine potestate, & sine formis, depositi fuerant, Eam depositionem adeo præposteram, absensam, irregularem concilium nullam profus, & irritam declaravit. In sessione quinta, quæ ejusdem mensis sequente die 17. habita est, concilium Joannem Antiochenum, omnesque Episcopos, qui ejus conciliabulum constituebant, ab ecclesiastica communione amputatos declaravit.

In Julii diem 22. ann. 431. incidit sexta sessio. In hac Fidei definitio, quæ a Nicæno symbolo incipiebat, lecta, & Actis inserta est; damnata est etiam Nestorianæ fidei professio; vetitumque, depositionis in Episcopos, & clericos, atque anathematis in laicos indicta poena, ne qua alia Fidei professio, quam Nicæna proponeretur, aut scriberetur.

Sessionem septimam, eamque postremam Augusti dies 31. in Actis designat; at legendum esse contendit Julii 31. diem,



em, quia concilium non amplius convenit post Comitæ annis adventum, qui Ephesi erat, Augusto ineunte mensis. hinc hæc in magna Ecclesia sanctæ Virginis habita est; in demque expedita fuere pecullaria negotia plura, editique canones sex, quos synodica Epistola, ad omnes Ecclesias ista præcedit.

Primus Canon declarat Metropolitanos, quicumque œcumenicum concilium deseruerint, ut se schismatico concilio addicerent, aut Celestii sensa susceperint, nihil, utpote excommunicatos, & interdictos, in provinciæ Episcopos gere posse; sed, e converso, Episcopis ipsis, proximisque Metropolitanis subesse, qui eos omnino ab episcopatu deponere poterunt.

2. Pronuntiat Episcopos, qui schisma, vel initio statim, vel postquam contra Nestorium subscripserunt, amplexi fuerint, a sacerdotio prorsus abscissos, & ab Episcopatu depositos fore.

3. Clericos, qui a Nestorio, vel ab ejus affectis interdicti, aut depositi fuerint, propterea, quod recte sentiebant, restitui jubet.

4. Clericos, qui œcumenico concilio adherent, schismaticis Episcopis, nulla ratione, subesse vult.

5. Clericos, qui schisma, erroresque Nestorii, aut Celestii amplexi fuerint, deponi præcipit.

6. Statuit, ut nemo non, qui ob crimina a concilio, vel a Episcopo suo damnatus, a Nestorio, vel ab ejus fautoribus restitutus fuerit, de canonicis servandis regulis parum sollicitus, pronuntiatæ in ipsam sententiæ obnoxius remaneat; quicumque vero illis obistere, utcumque voluerit, quæ a sancto Ephesino concilio statuta fuerint; si Episcopus est, aut clericus, deponatur, aut si laicus, communionem privetur. His canonibus sex subscripserunt Episcopi ad unum omnes. In aliquibus editionibus occurrunt præterea septimus, octavusque canon, qui nihil sunt aliud, quam concilii interdictio, ne quid addatur Nicænæ Formulæ, decretumque super servandis Cyprienſis Ecclesiæ juribus. Zonaras, & Balsamon commentati sunt hos canones octo, qui in Justelli Col-

lectione totidem reperiuntur. At eorum nullum affert Dionysius Exiguus in Latine Ecclesie veteri codice, ob eam, ut videtur, causam: quia nihil continent super Ecclesie publica disciplina, sed ea solum, quae Nestorii, ejusque fautorum peculiare negotium spectant. *Reg. Tom. V. Lab. Tom. III. Hard. Tom. I. & Balutius.*

*Concilium Constantinopolitanum, ann. 431.*

Cum Theodosius imperator Nestorii depositionem approbasset, Episcopi, tum qui ad Ephesinum concilium delegati fuerant, tum qui Constantinopoli versabantur, ibidem concilium coegerunt, ut ad ejus magnae urbis Episcopi electionem procederent. Maximianus, Constantinopolitanae Ecclesiae presbyter, & S. Joannis Chrysofomi discipulus, electus fuit, Octobris die 25. unanimi Imperatoris, Cleri, Populi que consensu, triduo supra menses quatuor a Nestorii depositione. Summum Pontificem Caelestinum Imperator, & Concilium, de hac re tota certiore fecerunt. *Ibidem.*

*Concilium Tarsense, ann. 431. vel 432.*

Conciliabulum fuit, quod cum Alexandro Hierapolitano, aliisque nonnullis suarum partium Episcopis Joannes Antiochenus coegit, cum Tarsum, ab Ephesino concilio redeuntes, praetergrederentur. Id iterum sibi sumpsit, ut S. Cyrillum, & cum eo Episcopos septem deponeret, quos Ephesinum concilium ad Imperatorem Theodosium delegaverat, quique ad Maximiani ordinationem, Constantinopolim acciti fuerant. Theodoretus, & Orientales caeteri, qui huic conciliabulo adfuere, se nunquam in Nestorii depositionem consensuros receperunt. Hanc obstrictam fidem in frequenti concilio firmarunt, quod Antiochiae, vix regressus, Joannes habuit, & in S. Cyrillum tertiam depositionis sententiam pronuntiarunt; at inter eos tandem inita pax, cum Joannes Antiochenus Nestorii doctrinam damnasset, & S. Cyrillus Fidei confessionem, quam Orientales ediderant, communi consensu, in concilio, quod Antiochiae Joannes coegerat, approbasset.

Inter

Inter Theodoretum, & Alexandrum Hieropolitanum, qui paci subscribere volebant, ex una parte, & Andream Samosatenum ex alia convenit, ut Zeugmæ concilium cogerent. In eo lecta est S. Cyrilli Epistola, quæ omnino Catholica comperta est; se huic sancto Præsuli Andreas in communionem addidit; at Episcopi secundæ Ciliciæ, & Maximinus Anazarbenfis, eorum metropolitanus, Nestorio addicti permanerunt, coactoque Anazarbæ, ann. 433. concilio, quidquid Ephesi in S. Cyrillum actum fuerat, cum Maximo confirmarunt. Cum autem Theodoretus, qui magna estimatione gaudebat, cum Joanne Antiocheno in gratiam rediisset, secundæ Ciliciæ Episcopi Tarsum, ann. 434. in concilium convenerunt, seque & ipsi cum eo conciliarunt; tum suam synodicam Epistolam ad Theodoretum miserunt, ut eam ipse Joanni exhiberet. Fere omnes etiam primæ Ciliciæ, & Isauriæ Episcopi, ejus communionem amplexi sunt. Depositi fuere, actique in exilium, perinde ac Nestorius, quicumque ex Episcopis in ejus erroribus animum obfirmarunt. Emisso Theodosius edicto, mandavit, ut hujus hæresiarchæ sectatores *Simoniani* nuncuparentur, neminique liceret, ejus super Religione Scripta retinere, aut legere, sed eadem, post accuratam perquisitionem, flammis darentur. *Vide* Collectionem, quæ *Synodici* titulum præfert, quæque Lovanii, ann. 1682. & Parisiis, ann. 1683. in tomo primo Conciliorum Balutii, typis edita prodiit.

*Concilium Regii in Provincia, Regiense, ann. 439.*

Habendo concilio huic, Novembris die 29. ann. 439. occasionem præbuit gradu præstans adolescens, *Armentarius* nomine, qui Embroduni Episcopus, contra canones, ordinatus fuerat, cujusque ordinatio, e tribus capitibus nulla erat; 1. quia provinciæ Episcopi in eam non consenserant; 2. quia peracta fuerat a duobus Episcopis tantum; 3. denique, quia ei deerat metropolitani, qui S. Hilarius erat Arelatensis Episcopus, approbatio. Apparet hinc, Embrodunum, maritimarum licet Alpium provinciæ, quoad civilia, capitalem, seu metropolitanam urbem, ecclesiasticæ metropolis jura, eo

nondum tempore, obtinuisse, quandoquidem Episcopis, qui Armentarium ordinarunt, crimini vertitur, quod egerint sine Metropolitanæ auctoritate; nisi forte dici iubeat, S. Hilarius Arelatensem, ob Papæ Zosimi privilegia, suæque ipsius sedis prærogativas, veluti primum earum provinciarum metropolitanam spectatum fuisse, sine cujus consensu ordinatio, quam alius Metropolitæ peregrisset, illegitima censeretur. Summus Pontifex Hilarius, tricesimo quarto post hoc concilium anno, Ingenutum Embrodunensem Episcopum ait, semper Metropolitanæ gradu potitum esse; Ingenuus porro hic in Armentarii locum electus fuit. Intersuere concilio huic Arelatenfis, proximarumque provinciarum Episcopi duodecim, cum Vincentio presbytero, quem Constantinus delegaverat, quique ipse Vapinci Episcopus fuisse creditur. Episcopi, quorum sedes innotescunt, hi demum sunt: Hilarius Arelatenfis, qui præfuit, Auspicius Vasionensis, Valerianus Ceme-liensis, Maximus Regiensis, Theodorus Foro-Julienfis, in Gallia, Nectarius Diniensis. Concilii Patres edidit canones octo.

Primus, Episcopos duos, qui Armentarium ordinarant, veniamque petebant, nulli amplius concilio, aut ordinationi deinceps adesse vult. Sanctio hæc edita fuerat in Taurinensi concilio, *can. 3.*

2. Armentarii ordinationem nullam declarat, ad aliumque procedi vult.

3. Armentario, quem poenituisse reputat, Chorepiscopi qualitatem concedit, cujus munia ruri tantum obire poterit, & in Ecclesia, quam Episcoporum aliquis ei cedere poterit, miserationis ergo, vel ut eam regat, vel ut ibidem sancti ministerii particeps sit, tamquam extraneus Episcopus, modo tamen extra maritimarum Alpium provinciam; eundem prohibet in ea Ecclesia ullam ordinationem peragere, unquamque in urbibus, vel absente Episcopo, Sacrificium offerre. Episcopales functiones, quarum ei facultas conceditur, hæc sunt, ut sua in Ecclesia neophytos confirmet, ante presbyteros offerat, populo publice benedicat, & virgines consecret: „ ut proinde, concilii verba sunt, infra Episcopum,

pam, supraque presbyterum sit. „ Ait concilium, se nihil iud hæc in re facere, quam quod octavus Nicænus canon, soad Novatianos, mandaverat.

4. Quoad clericos ab Armentario ordinaros, statuit, ut, si eos ordinavit, qui excommunicati essent, ut contenditur, i quidem deponantur: qui vero exprobrationis expertes fuerint, eos Embroduensis, qui eligeretur, Episcopus retinere iussit, vel ad Armentarium, quæcunque tandem Ecclesia el designata fuerit, remittere.

5. Simplicibus presbyteris facultatem tribuit, qua jam, inquit, in aliquibus provinciis gaudebant, ut in familiis, in agris, aut privatis in domibus, pro fidelium votis, non autem in Ecclesia benedictionem impertiantur. Eam quoque facultatem Armentario concedit, ut in rurali Ecclesia, quæ eidem obtigerit, solemnem benedictionem populo conferat, ibidem virgines consecret, neophytosque confirmet.

\* Perspicitur ex hoc canone, 1. in Galliarum provinciis, ab hoc concilio pendentibus, id juris simplicibus presbyteris non fuisse, ut vel secretas, minimeque solemnes benedictiones tribuerent, quamvis in aliis provinciis eo jure gauderent; 2. eos prohibitos fuisse publicas benedictiones in Ecclesia conferre, quod iisdem deinde vetuit Agathense concilium, ann. 506. *can. 44.* 3. ad Armentarium a simplicibus presbyteris distinguendum, eidem concedi, ut sua in Ecclesia publicas, & solemnes benedictiones conferat, ibi virgines consecret, & neophytos ibidem confirmet; quod simplicibus presbyteris non licebat. Orientales a Latinis, super benedictionum articulo, discrepabant: siquidem in Oriente simplices presbyteri, etiam publice benedicebant.

6. Mandat, ut, post Episcopi mortem, Episcoporum tantum proximus veniat funera celebraturus, quæque ad Ecclesiæ regimen, & pacem necessaria fuerint, præscripturus; & 7. addit eundem, elapsis diebus septem, recedere debere, ut, cæterorum Episcoporum instar, Metropolitanum mandatum expectet, sine quo nemini liberum erit ad vacantem Ecclesiam accedere, ne se a populo coactum simulet ejus episcopatum accipere.

8. Ex veteri Nicæni concilii constitutione, (Con. 5.) provincialia concilia duo quotannis haberi jubet, siquidem pacifica, satisque tranquilla tempora ad ejusmodi cœtus fuerint.

Hujus octavi canonis loco, vetus Collectionis Isidori manuscriptus codex alios duos ponit, quorum primus excommunicationis, atque adeo exilii pœnam in eos statuit, qui seditiones in Ecclesiam, ejusque Episcopos excitaverint; iisdem tamen, si pœnitentiam egerint, communionem concedi vult: at eos in clerum recipi vetat. Pronuntiatur in secundo, satis fore concilia provincialia, singulis annis, haberi, quibus presbyteri, diaconi, judices, aut urbis corpora, ipsique privati homines adesse debebunt, & in quibus, qui se lætos contenderint, se defendere poterunt, suoque super negotio, concilii Decisionem expectare. Balutius, qui duos hos canones nobis dedit, nullum de iisdem iudicium profert; satis habet animadvertere, eorum secundum ex Antiochæno concilio, sub Papæ Julii pontificatu, ann. 351. habito depromptum esse. Is reapse hujus concilii, non sine aliqua mutatione, vicefimus canon fuit. *Reg. Tom. VII. Lab. Tom. III. Hard. Tom. I. Sirmondus, Tom. I.*

*Concilium Arausicanum primum, ann. 441.*

Celebratum fuit concilium hoc, 5. vel. 8. Novembris die ann. 441. consule Cyro, Imperatore Valentiniano III. regnante, summoque Pontifice S. Leone I. in Ecclesia Justiniana, seu Justiana, ex Arausionis Diœcesi. Ei præfuit S. Hilarius, aliique præterea Episcopi sexdecim adfuerunt, quorum nonnulli Regiensi concilio interfuerant, scilicet, Auspicius Vafionensis, Constantinus Vapincensis, Maximus Regiensis. Novus Episcopus Embrodunensis, nomine *Ingenus*, adfuit, & ipse cum S. Eutherio, Lugdunensi Episcopo, qui in subscriptione declaravit, se suorum comprovincialium, sique filii Salonii consensum expectare. Superventor subscripsit Episcopi Claudii, sui patris nomine. Hujus concilii, quæ causa fuerit, haud constat; adeoque habitum creditur in executionem octavi canonis concilii Regiensis, qui concilia duo quotannis haberi jubet. Ut ergo suam huic sabbitioni vim,

hæcque servaret, damnata prius Episcoporum, qui non ad-  
merant, agendi ratione, statuit Arausiana synodus, ut  
nunquodque concilium in posterum sequentis concilii di-  
na, locumque designet. Indicit ad 18. Octobris diem, in  
eo ejusdem Arausionensis Diocesis loco, cui nomen *Lucia-*  
*s*, conciliura sequentis ann. 442. absentes Episcopos de re  
ponendi cura S. Hilario relicta. Arausicanum concilium  
num triginta canones edidit.

Primus, pronuntiat presbyteros, si delit Episcopus, posse,  
et sancti chrismatis unctionem, & benedictionem, hæreticos  
conciliare, qui in mortis periculo versantes, resipuerint, &  
le Catholicæ Ecclesiæ redintegrare voluerint.

° Conciliatio, qua de agitur in hoc canone, Confirmationis  
Sacramentum est, quod hæreticis ad Fidem redeuntibus con-  
ferebatur, sed quod iisdem non nisi ab Episcopis admini-  
strari poterat, præterquam in mortis periculo, cumque nul-  
lus Episcopus aderat, qui eos confirmaret; tunc enim sim-  
plices presbyteri poterant id facere; quodque canon hic eos  
agere finit, quoad hæreticos graviter ad mortem ægrotan-  
tes, qui ad Ecclesiam regredi volunt, id jam S. Sylvester,  
quoad omnes neophytos, qui in iisdem circumstantiis ver-  
sarentur, iisdem licere voluerat. (Vide *Gesta, Summ. Pon-*  
*tifici.*)

2. ° Ministrorum nullus, qui baptizandi munus suscep-  
erunt, pergere debet sine chrismate: quia statutum est inter  
nos, ut ejus unctio semel in Baptismate peragatur. Si  
quis, casu aliquo, hanc unctionem in Baptismate non re-  
cepit, Episcopus in Confirmatione de re monebitur; una  
est enim apud nos, & unica chrismatis benedictio; non  
quod iterata unctio præjudicii quidquam afferat, sed ut non  
necessaria habeatur.

° Sunt manuscripti codices, in quibus legitur: ut necessaria  
habeatur; sunt & critices periti viri, qui ita legendum asse-  
runt, absque negante particula: nec latet, quam acriter,  
super hoc capite, digladiati fuerint Pater Sirmondus, Jesuita,  
qui a negatione stabat, & Abbas Sancti Cyrani, sub *Petri*  
*Aurélii* nomine delitescens, qui negationem impugnabat.

Hoc ergo Abbate iudice, ea est hujus rationis notio, uti  
 cessariæ chrismationes duæ sint, *Baptismatis una, Confir-*  
*mationis altera*; adeoque, cum prima, quæ in Baptismo  
 peragi debet, casu aliquo omiſſa fuerit, *Episcopus confi-*  
*maturus monendus sit, ut chrismationem hanc, quæ in Ba-*  
*tismate omiſſa fuit, in Confirmatione perficiat, absque ejus*  
*præjudicio, quam præterea in confirmatione edere debet;*  
*Ut necessaria habeatur rechrismatio, seu, chrismatio repetita.*  
 Ex Patris Sirmondi sententia, canonis sensus est, unam tantum  
 sancti Chrismatis unctionem esse debere, eam nempe, qua  
 fit in Baptismate; hanc non esse repetendam, nec novam in  
 Confirmatione peragendam; sed, cum in Baptismate, casu  
 aliquo, aut necessitate quadam, omiſſa fuerit, in Confir-  
 matione tribuendam esse; *Ut non necessaria habeatur rechrif-*  
*matio.*

Hæc posterior lectio potioribus manuscriptis codicibus  
 nititur, & plures, quam altera fautores habet. Ut igitur  
 hic canon intelligatur, sciendum est, duobus, tribusve pri-  
 mis Ecclesiæ sæculis, Sacramenta tria, *Baptismatis, Confir-*  
*mationis, & Eucharistiæ, uno eodemque tempore, etiam in-*  
*fantibus conferri ab Episcopo consuevissent.* Tum quidem  
 una tantum erat chrismatio, seu sancti chrismatis unctio,  
 quam Episcopus, statim a Baptismate, & ante Confir-  
 mationem, super baptizati capite peragebat. Deinceps, Confir-  
 mationis Sacramentum, seu manuum impositio a Baptismate  
 sejungitæ cœpit; quod in causa fuit, ut consuetudo multi-  
 plex in Ecclesiam, quoad unctionem sancti chrismatis in-  
 duceretur; eam aliis Baptismati, aliis Confirmationi adden-  
 tibus; aliis denique eandem tum in Baptismate, tum in  
 Confirmatione peragentibus. Ex hoc igitur canone in Gal-  
 liarum Ecclesiis id moris obtinuisse videtur, ut una tantum  
 unctio, & quidem in Baptismate, adhiberetur, nec in Con-  
 firmatione repeteretur, sed, cum in Baptismate, ob aliquam  
 necessitatem, omiſſa fuerat, in Confirmatione conferretur.  
 Contra, Romana Ecclesia duabus unctionibus utebatur, ad  
 Baptismum una, ad Confirmationem altera; primam simplices  
 presbyteri peragere poterant, alteram Episcopi tantum;  
 quem-



quemadmodum ex Papa S. Innocentii I. ad Decentium, Eugubinum Episcopum Epistola compertum fit.

3. „ Qui, in ipso pœnitentiæ cursu, mortem obeunt, manuum impositionem, quæ reconciliatoria dicitur, non suscipient, sed Communionem tantum; quod sufficit ad morientium solatium, ex Patrum definitionibus, qui communionem hæc *viaticum* nuncuparunt. Quod si mortui non fuerint, in pœnitentium gradu consistent, &, postquam dignos pœnitentiæ fructus ediderint, legitimam Communionem cum reconciliatoria manuum impositione percipient. „

\* Communio, seu Viaticum, de quo in hujus canonis exordio sermo est, absolutio sacramentalis est a solempni absolute, a reconciliatione, scilicet manuum impositione distincta; legitima vero Communio, de qua ad canonis calcem mentio fit, nihil est aliud, quam communio, quæ pœnitentibus conceditur, qui totam pœnitentiam per Ecclesiæ leges præscriptum peregerunt. Non desunt, qui contendant communionem per hunc canonem iis concessam, qui, nondum absoluta pœnitentia, moriuntur, de communionem tantum, seu participationem suffragiorum Ecclesiæ, non autem divinæ Eucharistiæ intelligi debere; at alii, & potiore quidem, ut nobis videtur, ratione asserunt, hoc in canone de Ecclesiastica Communionem agi, eundemque explicandum esse ex Nicæno decimotertio, qui morientibus etiam Eucharistiæ Communionem concedit, ea lege, suam ut pœnitentiam absolvant, si convaluerint. Idem præcipitur in Carthaginensi concilio quarto, *canonib.* 76. 77. & 78.

4. „ Clericis petentibus pœnitentia negari non debet. „

°Sunt, qui canonem hunc de publica pœnitentia tantum intelligant: quia, ut probabile fit, sanctiones aderant, quæ vetabant, ne publicæ pœnitentiæ clerici subderentur; eum alii de occulta, quoque pœnitentia accipiunt, ut in S. Leonis ad Rusticum Epistola. Ut ut res habeat, certum est, concilium non pati clericos ad aliam pœnitentiam suscipi, quam ad eam, quæ nullam infamiæ notam secum trahit, quæque cum officio, quod obeunt, graduque, quem occupant, stare potest.

Hæc

Hæc etiam est dispositio canonis decimi concilii Toletani decimi tertii.

5. „ Tradendi non sunt , qui ad Ecclesiam confugiam „ sed ob loci reverentiam defendendi , & pro iisdem intercedendum. “

6. „ Si quis clericorum servos, seu captivos sumserit „ suorum locum , qui ad Ecclesiam confugerunt , in omnibus „ Ecclesiis communione privetur. “

7. „ Sunt etiam ecclesiasticis censuris reprimendi, qui alio „ quo servitutis genere sibi volunt servos subdere, qui in „ Ecclesia libertate donati , vel Ecclesie ipsi testamento commendati sunt. “

\* Imperator Constantinus eam dominis facultatem concesserat , ut servos in Ecclesia libertate donarent , duabus editis legibus , quæ extant in Codice , hoc titulo : *De his , qui in Ecclesia manumittuntur*. Alii, morientes, suos libertos Ecclesie commendabant ; & hujus quidem generis liberti sunt, quos concilium vetari vetat : quia sub Ecclesie patrocinio esse censebantur, propterea, quod domini , ut *Manumissionis actum magis solemnem redderent* , eos servos in Ecclesia, coram fidelibus, libertate donaverant.

8. „ Si quis clericum ordinare vult , qui alibi degit, perficiat imprimis , ut apud se commoretur ; eumque non ordinet, quem suus Episcopus ordinare distulit , quin prius eundem Episcopum consuluerit. “

9. „ Si quis alterius diocesis clericos ordinavit , eos ad se vocet , si integri vitæ, moribusque puri sunt, suisve cum Episcopis eos conciliet. “

10. „ Ecclesie , quam in aliena diocesi construit , dedicationem Episcopus celebrare non potest. Clericos tamen, qui eidem deserviant , præsentare poterit ; eos tamen ordinare , aut, si ordinati sunt , approbare ad diocesanum Episcopum spectat ; hujus Ecclesie regimen ad eundem pertinet. Si laicus, qui Ecclesiam erigit , alium, quam diocesanum Episcopum ad ejus peragendam dedicationem accersit , nec qui accersitus est , nec ullus alius Episcopus coætui interesse debet. “

\*Cernitur hoc loco juris patronatus origo; juris scilicet ad in pertinentis, qui Ecclesiam fundavit, ut clericos præstet, qui eidem deserviant, prout Episcopus fundator clericos, quos in suæ Ecclesiæ gratiam petit, dioecesano præstare potest; at quoad eos, qui in Episcopatu succedunt, et qui e familia sunt, hinc juri locum esse debuisse non certur. Perspicitur etiam Litterarum, quæ *Visa* dicuntur, seu probationis Episcopi dioecesani necessitas.

11. „ Nullus Episcopus excommunicatum ad communionem suscipere debet, antequam, qui excommunicationem pronuntiavit Episcopus, eam sustulerit. Proximi concilii erit de excommunicationis æquitate, vel injustitia judicare.“

\*Ejusmodi semper fuit Ecclesiæ disciplina, quam confirmavit primæ Nicænzæ synodi canon quintus; ex quo factum, ut Episcopi, si quos e dioecesanis communionem privassent, sollicitè, diligenterque, per Litteras, proximos Episcopos, de re tota certiores facerent.

12. „ Qui subito linguæ usum amittit, Baptismum, aut Pœnitentiam suscipere potest, si ita ei in votis esse per testes, aut per aliquod ab eo exhibitum signum constet.“ Idem pronuntiaverat, *can. 34. Carthaginensè concilium tertium.*

13. „ Hominibus sensuum expertibus concedendum, quid quid pietatis est, cujusmodi sunt Ecclesiæ preces, piæ cæremoniæ, Sacramenta, quæ rationis usu carentibus conferri possant, ut Baptisma, extrema unctio, & Euchariſtia ipsa, tum solum tamen, cum ad mortis articulum redacti, id ante petierunt, quam in hunc insaniz statum incidèrent.“

14. „ Energumeni baptizati, qui sibi liberationem expetunt, quique in clericorum manus se tradunt, si eorum monitis se dociles exhibuerint, Euchariſtiam quoque percipient, ut sacramenti virtus contra dæmonis vexationem eis robor afferat, ipsosve etiam prorsus ab iisdem liberet.“

\*Sunt, qui petent, solum in mortis articulo licere per canonem hunc energumenis Communionem tribui: at falluntur; hic enim canon univèrsim, absoluteque intelligi debet, æque atque Elliberati concilii tricesimus septimus; quamobrem, cum

lous abbas Germanus in Gassiani Collectione septima, cap. 29. dixisset, in quibusdam provinciis energumenos nunquam communicasse, Abbas Serenus respondit, veteres Patres iis nunquam communionem negasse, sed potius iisdem quotidie, si fieri posset, concedendam existimasse.

15. „ Energumeni, qui solum catechumeni sunt, quam citissime poterit, baptizari debent. “

16. Qui a dæmone possessi fuere, ad nullum cleri ordinem suscipi debent, iis interdicenda sunt collati ministerii munia. “

17. „ Calix, cum capsâ afferatur, oportet, & consecratur, Eucharistia eidem admixta. “

\* Perobscurus est canon hic. Sunt exemplaria, in quibus pro afferatur calix, legitur offeratur calix; at prior lectio, quæ manuscriptis pluribus codicibus nititur, potior videtur. Interpretum nonnulli putant, hujus canonis eam significationem esse, ut, cum calicem, seu ciborium consecrari lubet, in iisdem vasibus, Eucharistiam celebrari necesse est. Sentiunt alii, id unum sibi canonem velle, duarum specierum mixtionem in Missâ fieri oportere, Eucharistiæ, seu consecrati panis portione in calice posita, & hanc quidem mixtionem appellari minus proprie consecrationem, secundum eam locutionem, quæ legitur in Missæ Canone: *Hæc commixtio, & consecratio Corporis, & Sanguinis*, &c. Ceillarius ita canonem explicat: „ Ex aliquibus, inquit doctus hic Benedictinus, veteribus monumentis perspicitur, eum Gallicanæ Ecclesiæ morem fuisse, ut in solemnibus Missis, ante consecrationem Diaconus, in vase turris instar efficto, Eucharistiam, uno, seu pluribus ante diebus consecratam ad altare deferret, ac tum demum sacerdos Sacrificium offerret; „ id porro per hunc canonem præcipi vero simile fit; cumque subditur in eodem canone „ calicem Eucharistia admixta, consecratum fuisse “ id inani videtur. ꝑ ciborioeductas fuisse veteres species iis admiscendas, quæ novæ consecrabantur.

18. „ In omnibus provinciis nostrarum Ecclesiarum deinceps catechumenis Evangelium legetur. “

\* Ex

- \* Ex Romano ordine constat, id fuisse in more positum, ut tertii scrutinii catechumenis explicarentur quatuor Evangeliorum initia; ex quo factum, ut, qui Missæ Fidelium intererant, non nisi post Evangelium dimitterentur. Probat canon hic, contrarium in provinciis, de quibus hic loquitur, usum vixisse, quem scilicet deinde corrigi vult. Diaconus etiam Amalarius nos docet, eandem Evangelii catechumenis non legendi consuetudinem, quam tamen ipse non approbat, in Metensi Ecclesia, ejus temporibus, obtinuisse. Amalarius, *Lib. III. de ecclesiastic. Offic. cap. 36.*

19. „ Nunquam est catechumenis danda via, ut in Baptisterium ingrediantur. „

20. „ Idem ne in privatis quidem precibus, quæ domi fiunt, benedicendi sunt cum fidelibus, sed manendi, ut benedictionem seorsim suscipiari recedant. „

21. „ Cum Episcopi duo quempiam, per vim, ejusque in gratiis, Episcopum ordinant, si ita ordinatus Episcopatu dignus est, in alterutrius locum substituetur, utroque deposito; si a duobus tantum Episcopis ordinatus, in suam ordinationem consenserit, pariter & ipse damnabitur. „

22. „ Decretum etiam; ne amplius diaconi conjugati ordinentur, nisi prius castitatis votum ediderint. „

23. „ Si quis diaconus, ordinatione suscepta, deinceps cum conjugem habuerit, arceatur a ministerio. „

24. „ Excipiuntur ab hac lege diaconi, qui prius ordinati fuere; eique tantæ pænæ subduntur, ut ne ad superiorem ordinem, prout Taurinense concilium statuit, promoveri possint. „

25. „ eos, qui bis matrimonium inierint, ultra Subdiaconatum promoveri vetat. „

26. „ Prohibet, ne, in posterum, diaconissæ ordinentur, & ipsæ ordinatas benedictionem cum simplicibus laicis recipere vult. „

\* Episcopus primum clero, tum populo benedictionem impertiēbatur; ac postmodum concilium, quod diaconissas tamquam ex clero non spectat, eas jubet cum laicis benedictionem suscipere. Non desunt docti viri, in quorum numero

P. Morinus est, qui putent, hanc canonem diaconorum sum in Ecclesia non abrogare, sed solum vetare, ne ab examine, ne infra quadraginta annorum aetatem, ne sine is, quas concilia postulant, conditionibus suscipiantur. Alii, a quibus P. Sarrmondus stat, concilium, censent, non natus diaconibus abrogare, quoad nomen, gradum, officium, sed quoad ordinationem tantum, prohibere scilicet, amplius ordinetur per impositionem manuum. Episcopi quod efficiebat, ut eadem e clero esse censerentur; jam ordinatas ad simplicium laicorum classem redigere. Ceterum omnes interpretes asserunt, diaconibus omnino per hunc canonem abrogari.

10. 27. " Viduae, quae viduitatem servare voluerint, ejus professionem edent apud Episcopum, in sanctuario, vel in secreta Ecclesiae aula, ab eoque viduitatis habitum accipient; quae si professionem suam deseruerint, damnabuntur, aequae ad qui eandem sustulerint."

" Vidua, quae viduitatis professionem edere volebat, suam imprimis professionem Episcopo dabat e scripto, vel in loco, ubi presbyteri ad altaris tergum sedebant, vel in sacristia, vel denique in aulis ad Ecclesiam attinentibus; vox enim, secretarium, quae in canone legitur, triplicem hanc significationem suscipere potest. Promittebat vidua, in sua professione, se in perpetua castitate victuram; accipiebat deinde ex Episcopi manu viduarum habitum, qui niger erat, & velum, seu pallium. Ex ordine Romano, vidua velum ex Altari sumebat, sibi que ipsa imponebat, sine Episcopi ministerio. Quoad viduarum poenam, quae editum votum violabant, esse Carthaginense concilium quartum, can. 104. aequae atque eorumdem raptores excommunicationi subdebat.

28. " Virgines, & Monachi, si editam servandae castitatis professionem deseruerint, tamquam praevaricatores habebuntur, iisque congrua poenitentia imponetur."

29. Antecedentia omnia decreta confirmat, mandatque, ut nullum concilium, quin aliud proxime habendum indicaverit, absolvatur; ac sequentis quidem anni 443. concilium, Luciani, seu Lucianae, in eadem Arausiana dicecesi, designat.

•Percipitur ex hoc canone, Episcopus singulos, qui con-  
io adfuerant, Actorum, quæ in eo edita fuerant, exem-  
um secum asportasse, & S. Hilario, Præsidis titulo, in man-  
tis datum esse, ut eorumdem exemplum ad absentes Episco-  
s mitterat.

30. Statuit, ut Episcopus, si ex infirmitate sensus expers  
aserit, aut linguæ usum amiserit, non quidem presbyte-  
s, præsentem ipso, obeunda munia demandet, quæ non ni-  
ad Episcopos pertinent, sed Episcopum alium arceffat,  
nia ejus Ecclesiæ munia hæc exequatur.

Ad horum cānōnum calcem occurrunt decreta nonnulla,  
pæ Gratianus, aliiq̄e huic ipsi concilio tribuerunt. Spe-  
tant hæc excommunicationis rationem, formamq̄e, &  
quod in excommunicatorum conciliatione servabatur. His  
addite Orationes tres, quas Ecclesiæ super penitente recita-  
bat: itemque decretum, quod vetat, ne quis, exceptis pue-  
ris, & ægrotantibus, Feria sexta majoris hebdomadæ, &  
in Paschatis vigilia, jejunium, ante noctis initium, inter-  
mittat; pariterque, ne iis duobus diebus divinâ Myſteriâ  
celebrentur, cum prohibitorum canonibus sit, ne per eodẽm  
dies Sacramenta penitentibus conferantur. Verum his om-  
nibus decretis hodie nulla amplius auctoritas ineſt. *Reg.*  
*Tom. VII. Lab. Tom. III. Hard. T. I. Strmondus Tom. f.*

*Concilium Vafionense, seu Vafense, ann. 442.*

Concilium, quod ad Octobris diem 18. an. 442. Lucia-  
re in Araucana diœcesi, indictum fuerat, habitum est die  
23. Novembris ejusdem anni, non in Araucana diœcesi,  
sed in Vafionensi, & in urbe ipsa Vafione, apud Anspiciũ  
Episcopum Catholicæ Ecclesiæ ejusdem urbis, quemadmo-  
dum in hujus concilii titulo notatum legitur. Ejus convo-  
cationis causæ non innotescunt, quam consilium in superi-  
oribus conciliis initum, ut una quotannis, aut altera syno-  
dus haberetur; latent pariter Episcoporum & nomen, & nu-  
merus, qui ei adfuerunt: quia scilicet eorum subscriptiones  
nobis non suppetunt. Ado, Viennensis Episcopus, qui de  
hoc concilio sub anni 337. finem loquitur, Nectarium, ex  
*Richard Concil. Tom. I. D d ejus*

ejus decessoribus unum, ait, concilio præfuisse, ibique  
ce in Ecclesia prædicasse, Patris, Filii, & Spiritus Sa-  
unam tantum naturam, potestatem unam, unam divi-  
tem, unamque virtutem esse. In eo editi canones de-

Primus, „ Galliarum Episcopi, ab una ad aliam pro-  
viam intra regnum migrantes, testimoniis non indige-  
nempe, ut videtur, formatis Litteris, dummodo ex-  
municati non sint, quippe quos vicinitas satis indicat.“

\* Liquet ex hoc canone, formatas, seu commendatias, i  
commendationis Litteras Episcopis necessarias tum solum  
fuisse, cum per externas regiones ita habebant.

2. Mandat, ut pro iis eretur, qui subito, & quin Co-  
munionem perceperint, in poenitentia, quam fideliter pe-  
cipiunt, cursu ipso moriuntur. Eorundem & oblationes  
fufcipi, & commemorationem fieri ad altare vult; ratio  
quam in id affert, ea est, quod, si vixissent, iis Euchari-  
stia negata non fuisset.

\* Idem statutum erat in Carthaginensi concilio quarto, can.  
79. & in Toletano undecimo, can. 12.

3. „ Presbyteri, & diaconi non ad alium confugiant,  
quam ad Episcopum dioecesanum obtinendi chrismatis cau-  
sa; quod facient sub Paschatis tempus ipsi per se, aut sal-  
tem per subdiaconum, cum ipsi non poterunt, cum tant  
momenti rem minoribus ministris demandari dedeant.“

\* Occurrit eadem sanctio in Toletano concilio primo, can.  
20. in secundo Bracarenfi, can. 11. & in Carthaginensi can. 36.

4. „ Qui defunctorum oblationes detinent, easve Eccle-  
siae tribuere differunt, tumquam homicidae, & pauperum  
interfectores excommunicationi subdeantur.“ Affert in id  
e S. Hieronymi ad Nepotianum Epistola locum, ubi ait S.  
Pater, „ aliquid amico tollere, furtum esse, at Ecclesiam  
tollere, sacrilegium.“

\* Eadem constitutio legitur in concilio, Arelatensi secun-  
do, can. 47. Agathensi, can. 4. Aurelianensi tertio, can. 28.  
& quinto, can. 16. & Maficonensi primo, can. 4.

5. Eum, qui Episcopi sui sententiae quiescere non vult,  
ab ea ad concilium appellare sinit.



Idem statuitur in Carthagenensi concilio quarto, *can. 66.* & Aurelianensi tertio, *can. 20.*

6. Ex prima S. Clementis ad Sanctum Jacobum Epistola ostendit, non eos solum vitandos esse, quos Episcopus nominatim anathemate percussit, sed eos quoque, quos ipse, quin dicat, sibi non probari significat.

\* Convenit inter critices peritos viros, duas S. Clementis ad S. Jacobum, Domini fratrem, Epistolas suppositas esse.

7. Ad cohibendam leviter accusandi, seu excommunicandi facilitatem, mandat Episcopis, ut ob errata leviter se facile flecti patiantur; additque eos, quoad cætera crimina, tamquam accusatores in forma debere se gerere.

8. Pronuntiat Episcopum, si solus alterius crimen novit, quin illud per testes probare possit, illud evulgare non debere, sed clam dare operam, ut reum corrigat, tumque tam in sua, quam in aliorum communione relinquere, quamdiu ei probationes in ipsum non suppetunt; at si reus animum obfirmaverit, ut ne se corrigat, poterit eum Episcopus a sua ipsius, non autem ab aliorum; quibus ejusdem crimen notum non est, communione segregare.

\* Ceillarius animadvertit, canonem hunc pugnare cum quinto Carthagenensis concilii septimi, an. 419. qui a suorum confratrum communione Episcopum segregat, qui ita se gesserit.

Sequentes canones duo eo spectant, ut impediant, quominus eos, qui charitate permoti, expositorum, inventorumque puerorum curam susceperunt, ad hoc recto opere timor avocet, ne sibi lis inferatur, quod sæpius accidit, accusenturque, quasi eos ipsi rapuerint. Concilium agitur, ex Honorii lege mandat, ut, qui expositos pueros invenerint, id Ecclesie significant, proximoque Dominico die, evocentur ad altare, expositum puerum inventum esse, atque ita, si intra decem a pueri expositione dies quispiam occiderit, qui suum fateatur, ei puer reddatur, hoc autem christo tempore, nemo amplius ad eum petendum suscipiatur: alioquin ecclesiasticæ censuræ poena, tamquam homicida, plerendum.

Imperator Constantinus, an. 331. mandaverat, ut infantes expositi ad eos tamquam filii, aut tamquam captivi per-

tinerent, qui eos abissent, aut educissent. Honorius, a 412. addiderat, eum, qui ita expositum puerum tolleret, debere, quo se in tuto poneret, testium assertionem ab Episcopo firmatam sumere. His legibus non obstantibus, turbabantur persæpe, qui charitate ducti eos pueros collegerant, sibi que sumperant; educatosque reddere cogebantur, quod in causâ erat, ut nemo amplius eorum curam suscipere auderet, iidemque potius canibus, inquit concilium, expositi essent, quam eorum miserationi, qui inventos excipere vellent. Mandat ergo concilium, ut Imperatorum leges serventur. *Reg. Tom. VII. Lab. Tom. III. Hard. Tom. I. Sirmundus, Tom. I.*

*II. Arelatense Concilium, ann. 443.*

Quo potissimum anno concilium hoc habitum fuerit, non convenit inter auctores. Illud alii ad an. 443. referunt, ad an. 451. seu 452. alii. Qui ad an. 443. celebratum volunt, eo nituntur, quod in S. Hilarii Arelatensis Vita legitur, Celidonium, seu Quelidonium, an. 444. ab Episcopatu depositum fuisse: quia contra canonum interdictionem, ad episcopalem dignitatem, postquam cum vidua matrimonium inierat, evehctus fuerat; jam vero non alii canones noti sunt, qui eos deponi jubent, qui Episcopi, conjugio cum vidua inito, creati fuerint, quam secundi Arelatensis concilii quadragesimus quintus; ut hic proinde canon fit, cujus in Actis contra Celidonium editis facta est mentio. Concilium hoc non ex Episcopis ab Arelatensi concilio pendentibus solum coahuit; ei adfuere plurium provinciarum Episcopi, quemadmodum in decretis perspicitur, quæ Metropolitanos efficiunt. Ob hanc, ut videtur, causam concilium hoc, simplicium conciliorum provincialium ratione habita, sibi magis nomen imponit. In eo Vasionense concilium an. 442. nominatim laudatur. Qui ei interfuerunt Episcopi noti non sunt. Ad canones in eo editos quod spectat, sunt exemplaria, ut Pithvanum, & Vaticanum, quæ tantum viginti quinque continent: sunt alia, quæ triginta tres, cujusmodi sunt Corbiansæ, Lugdunensæ, &c. Denique Remensæ refert ejus  
cano-

iones quinquaginta sex, fere omnes ex Nicæno, Arelatensino, Vasionensi, & Arausicano conciliis excerptos.

Primus declarat neophytum eligi non debere, qui diaconus, aut presbyter ordinetur.

2. Conjugatum quempiam vetat ad sacerdotium evehi, nisi matrimonii esse recesserit; seque continentiam servatum promiserit; quod canon conversionem appellat; *Nisi remissa fuerit conversio.*

3. Vetat, excommunicationis indicta poena, diaconis, presbyteris, & Episcopis, ne suis in domibus alias feminas habeant, quam amitas, matres, sorores, filias, neptes, suasque proprias conjuges *conversas*, quæ nempe se continentiam servaturas receperint.

4. Diaconos, presbyteros, & Episcopos prohibet, adolescentulas liberas, seu captivas in sua cubicula inducere.

5. Renovat Nicæni concilii, super Episcoporum ordinatione, canonem quartum.

6. Episcopum, inconsulto Metropolitano, ordinatum, pronunciat censeri Episcopum non debere, ex magno concilio. (est hoc Nicænum, *can. 6.*)

7. Cleri ingressu eos interdicit, qui se mutilabant, praetextentes, se carnis tentationibus oblectari non posse.

8. Eum, qui excommunicatum recipit, concilio rationem eddere jubet.

9. Novatianum ad communionem recipi vetat, nisi errorem abjuret, & poenitentiae specimina, exhibeat.

10. Eos, qui in persecutione voluntarie lapsi sunt, & a fide defecerunt, poenitentiae annorum septem, ex undecimo Nicæni concilii canone, subesse vult.

\* Undecimus hic Nicæni concilii canon, qui hoc loco laudatur, poenitentiam annorum duodecim iis imponit, qui persecutionis tempore voluntarie lapsi fuerint. Cur ergo Arelatensis secundum concilii Patres non nisi poenitentiae annos septem praescribunt, usi tamen undecimo Nicæno canone, qui duodecim statuit? Id ab iis propterea factum, quia Rufini versionem (*Lib. 2. Hist. cap. 6.*) secuti sunt, qui Nicæni

concilii undecimum canonem vertit, prout in secundi Aathatenfis concilii decimo legitur.

11. Eos addidit poenitentiae annis tantum quinque, quae supplicia, ut Fidem defererent, impulerunt.

Ad hujusmodi canonibus locum praebat, quod Occidentum niverfus scatebat Barbaris, partim Arianis, & partim ethnicis, qui imperium vastabant.

12. Eos, qui, dum poenitentiam agerent, mortui sunt, ad communionem admitti, eorumdemque, post mortem oblationem accipi vult.

\* Communio, qua de agitur in hoc canone, est conjunctio cum fidelium corpore, seu cum fidelibus perfecta societas, quae efficiebat, ut Ecclesia eorum oblationes reciperet, quibus eidem, aut ipsi per se praesentabant, aut alteri eas, qui Deo suo nomine, offerret. Hujus generis communicatio pluris estimatur, quam simplex communicatio, seu conciliatio; eam Ecclesia mortuis reddere poterat, & ipsa quidem erat iisdem utilis: frustra enim iis reddita esset, si nihil emolumenti ex ea percepissent.

13. Ecclesiasticis vetat, ne Ecclesias suas deferant, quamvisque demum causam praetexant; ac si constiterit quempiam in aliena Ecclesia versantem, ab hujus Ecclesiae Episcopo, proprii Episcopi ingratis, ordinatum fuisse, haec ordinatio nulla erit. Est haec decimi quinti, & decimi sexti Niceni canonis dispositio.

14. Renovat hic quoque decimum septimum Niceni concilii canonem, & Chalcedonensis concilii canonem tertium, qui clericos, imposita depositionis, aut excommunicationis poena, usuram, aut negotiationem exercere, & se villicos reddere vetat.

15. Vetat; ne diaconi, indicta depositionis poena, in sacristario, seu aula secreta Ecclesiae, inter presbyteros sedent, & Christi Domini Corpus, iis praesentibus, administrant.

\* Canon hic est decimus octavus Niceni concilii, non quidem cujusmodi extat in ejus concilii graeco textu, sed cujusmodi legitur in Rufini Versione, Nicenum concilium haud sane diaconis vetat Eucharistiam populo tribuere co-

ram presbyteris; sed iis solum prohibet, ne eam presbyteris  
 ipsis tribuant. E S. Justini Apologia secunda perspiciamus, dia-  
 conorum officium fuisse, Eucharistiam inter præsentem in Ec-  
 clesiae cœtibus distribuere, eamque ad absentes deferre. Sub-  
 secutis temporibus, Carthaginense concilium quartum, *can.*  
 98. hanc diaconorum potestatem ita restrinxit, ut ab iis Eu-  
 charistiam populo tribui nollet coram presbytero, nisi eo  
 mandante, vel ita re postulante.

16. Et 17. „ Photiani quidem, aut Paulianistæ, e Patrum  
 „ statutis baptizandi sunt; at Bonosiaci, seu Bonosiani per  
 „ Chrismatis unctionem, & manuum impositionem recipien-  
 „ di: quia baptizati sunt æque atque Ariani, in Trinitatis  
 „ nomine. “

\* Hæc statuta Patrum sunt undevicesimus Nicæni concilii  
 canon, e quo hic, at ex falsa Rufini interpretatione, ductus  
 est; de Photinianis enim non loquitur, nec loqui poterat  
 Nicæna synodus, cujus tempore nondum prodierant, sed so-  
 lum Paulianistas, Pauli nempe Samosateni discipulos, no-  
 minat, qui tamquam purum, putumque hominem Christum  
 spectabant, Cum autem, subsecutis temporibus, Photinus,  
 Sirmienis Episcopus Paulianistarum errorem amplexus esset,  
 hi quidem sæpius *Photiniani* dicti sunt. S. Gregorius, *Epist.*  
 63. Bonosianos quoque baptizandos ait; suis ergo hi Pho-  
 tinianorum errores addiderint, necesse est; quod nondum  
 fecerant hujus concilii tempore, quod eorum Baptismum  
 validum indicat.

18. Et 19. „ Ad Arelatensem Episcopum spectat concili-  
 „ um cogere, prout ei videbitur expedire. Qui aliqua in-  
 „ firmitate impediti fuerint, quo minus ad concilium acce-  
 „ dant, eo deputatos mittere debent; cæteri vero conve-  
 „ niant, oportet, sub excommunicationis pœna. “

\* Mandaverat Arausiana synodus postremo canone, ut ab  
 unoquoque concilio futurum indiceretur; hic autem præci-  
 pitur, ut Arelatensis Episcopus pro suo ipsius arbitrato con-  
 cilia indicat.

20. Excommunicationem, quam primi Arelatensis Con-  
 cillii quartus, & quintus canones tulerant, contra comæ-

dos, & curruum in publicis ludis ductores renovat.

21. Pœnitentes quoque a communione segregat, qui trimonium ineunt, aut suspecta commercia detinent.

\* Intelligi debet canon hic de viris, & foeminis in publicâ pœnitentiâ versantibus, qui post alterutrius partis mortem ad novas nuptias migrabant.

22. „ Non imponetur personis conjugatis publica pœnitentiâ, nisi ex earum mutuo consensu. “ ( Quia scilicet ea continentiae subdebat. )

23. „ Episcopus, qui per negligentiam, patitur insidias in ejus territorio faces accendere, & arbores, fontes, aut lapides venerari, sacrilegii reus est. Loci dominus, seu qui ejusmodi superstitiones mandat, ni se moniti corrigant, a communione abscedentur. “

24. Eos, qui falso capitalium criminum fratres accusant, communione privatos vult, ad vitæ finem usque, nisi pœnitentiam peccati magnitudini respondentem egerint, prout in magno concilio ( scilicet, Arelatensi primo, *can. 14.* ) statutum fuit.

25. Monachos apostatas, qui pœnitentiæ se subdere nolunt, communionem non suscepturos pronuntiat, nisi eam perfecerint, nunquamque in clerum recipi vult.

26. „ Hæreticos, in mortis articulo, qui ad Catholicam fidem redire volunt, presbyter, unctione chrismatis, si Episcopus absit, conciliabit. “

\* Canon hic, & sequentes novendecim iidem, atque Arausiacani primi concilii canones sunt. Id unum differt inter hæc concilia duo, quoad quadragesimum quintum canonem, quod, cum Arausicanum concilium eos tantum supra subdiaconatum evehi prohibuerit, qui duas conjuges habuissent, Arelatense eos addit, qui viduam duxissent. Valentianense concilium, an. 474. eos quoque deponi voluit, qui ita ordinati essent.

47. 48. Et 51. sunt Vasionensis concilii quartus, quintus, & decimus.

49. Si quis, per sacerdotalem, scilicet, episcopalem auctoritatem, communione spoliatus fuerit, eum populi, æque

ac clerici commercio, & frequentatione privandam pronuntiat, quemadmodum veteres decreverunt.

50. „Iis, inter quos inimicitiae publicae sunt, non est „danda venia, ut in Ecclesia cum fidelibus adsint, quoad in „gratiam redierint. „

52. Puellas, quæ, cum suam Deo virginitatem voverint, post ætatis annum viceimum quintum nubunt, excommunicationi cum viris subdit; hisdem tamen, utrisque petentibus, pœnitentiam concedi vult.

53. Si captivus ipse se occiderit, facti rationem dominum non redditurum ait.

54. Ut venalitas, & ambitus ab electionibus arceantur, nominari jubet ab Episcopis personas tres, e quibus urbis clerus, & populus suum sibi Episcopum deligere poterunt.

\* Ex hac nova ratione procedendi ad electionem Episcopi, perspicuum fit, Ecclesiam, quinto jam sæculo, coactam fuisse electionum jus, ut abusibus occurreret, coartare. Idem deinde statuit Justinianus imperator, (*Cod. de Episc. & Cleric. leg. 42.*) cum hoc tamen discrimine, quod Imperator personas tres a populo designari vult, e quibus deinde meliorem, ad Episcopatum, elingat.

55. Pronuntiat, laicum, qui Religionis officia percipiendi gratia, apud alterius diœcesis Episcopum se receperit, ad eum pertinere, a quo edoctus fuerit, & ab ipso ordinationem suscipere posse.

56. „Metropolitani contra magnum concilium nihil ag- „gredientur. „

\*Ita nuncupatur, in sexto canone, Nicænum concilium; & in vicesimo quarto, Arelatense primum. At hoc in canone, secundum Arelatense concilium ipsum sibi *magni* titulum tribuit: quia nationalis erat, aut saltem e pluribus provinciis constabat. *Reg. Tom. VII. Lab. Tom. IV. Hard. Tom. I. Sirmundus, Tom. I.*

*Concilium Romanum, ann. 443. seu 444.*

Summus Pontifex S. Leo, ad Ecclesiæ publicam utilitatem spectare iudicans, ut abominationes, quas inter Manichæos

chaos Romæ versantes ipse detexerat, horrore essent, a mero plures Episcopos, presbyterosque, cum iis, qui prin Imperii dignitates tenebant, magnamque Senatus, atque ad populi partem coegit. Ejus sectæ electos, eos nempe, q Manichæorum mysteria participabant, in omnium conspectum adduci jussit; qui, cum plures suorum dogmatum impietates, multasque suorum festorum superstitiones falsifessent, detexere crimina, quæ silentio tegere jubet poterat. Eas omnes abominaciones falsus est ipse eorum Episcopos. Omnes eorum libri flammis addicti; atque ut in eo ceterarum rerum monumentum posteritati relinqueret, S. Leo cœtus Acta, & verbalia Judicia edendi curavit, & sedulo quoque ad alios misit. *Reg. Tom. VII. Lab. Tom. III. Hard. Tom. I.*

*Concilium Asturicense, ann. 445. seu 446.*

Cum Acta, quæ S. Leo contra Manichæos edenda curaverat, ad Hispaniam usque pervenissent, ejus exemplum fecuti Episcopi dedere operam, ut ejusdem sectæ homines ibidem delitescerent detegerent. Eorum plures Asturicæ inventi, & ad Idacium Braecensem, & Turibium Asturicensem Episcopos delati. Idacius, in suo Chronico, pag. 26. appellat *Gesta episcopalia contra Manichæos*, id quod in eos Asturicæ actum fuit; quod conjecturæ locum præbuit, concilium tunc hac in urbe habitum esse.

In Galliis, sub S. Germani Antissiodorensis Episcopatu, quoddam concilium ponitur; at quod de ejus tempore, locoque dicitur, infirmis tantum conjecturis nititur. Convocandi concilii causa fuit Catholicorum Angliæ ad Galliarum Episcopos deputatio, subsidii petendi gratia contra Pelagii hæresin, quæ Angliam inficiebat. Ergo super hac re concilium in Galliis habitum creditur, ad quod S. Germanus Antissiodorensis, & S. Lupus Trecentis ut se conferrent, orthodoxæ Fidei defensionem super Christi Domini Gratia susceperunt, rogati fuerint. Huic missioni S. Cælestinus Papa vim, & robur addidit; Galliarumque Episcopi dum in Angliam pervenissent, ibi frequens concilium Verloncastræ, seu in Fano S. Albani, urbe ob S. viri, cujus



omen gerit, martyrium celebri, coegerant. In eo Episcopi Pelagium, & Agricolam, ex ejus discipulis unum, qui magistri sui erroribus Anglorum fidem foedaverat, unanimi voce damnarunt. Est hoc Anglicanum concilium primum. *leg. Tom. VII. Lab. Tom. III. Hard. Tom. I. Wilkins, tom. I.*

*Concilium Toletanum, ann. 447.*

Cum Priscillianistæ Hispaniam, præsertim vero Gallæciam, inficere pergerent, eos S. Turibius, Asturicensis Episcopus Scripto impugnavit, quod ad Idacium deinde, ac Ceponium Episcopos misit. Papæ quoque Sancto Leoni suum opus obtulit, ad eundem missis capitulis sexdecim, quæ errorum in iis hæreticis jam damnatorum capita plura complectebantur. Habendum sensit S. Leo Concilium omnium Episcoporum Hispaniæ, aut saltem provinciale Gallæciæ, si minus haberi poterat generale ob dominorum varietatem, qui tunc in Hispania regnabant. Gallæciam cum Lusitaniz parte Svevi occupabant; quod reliquum erat, partim ad Gothos, partim ad Romanos spectabat. Habitum est ergo Toleti, ann. 447. plurimum provinciarum concilium, in quo primum omnium id ponderatum, quod in ann. 400. concilio contra Priscillianistas statutum fuerat; atque adeo videtur Actorum ejus concilii excerptum editum; certum saltem est, & in dubium vocari non potest, quin Toletano ann. 447. concilio tribuenda sit Fidei Confessio, quæ inter Acta concilii ann. 400. legitur; hujus enim Confessionis titulus expressis verbis enuntiat eam a Tarraconensis, Carthaginensis, Lusitaniz, & Boeticæ Episcopis editam, & Papæ S. Leonis jussu, ad Balconium, Bracarensem Episcopum, missam fuisse; quod confirmatur testimonio Lucretii, ejusdem urbis Episcopi, in concilio ann. 563. ibidem habito; qui missa etiam ad Balconium fuisse, subdit, octodecim anathemata, eidem Fidei Professioni addita. Eadem aliquando S. Augustino tributa fuit, cujus nomine laudatur a Sententiarum Magistro, *Sentent. 3. dist. 21.* at hoc nomine inscripta in nullo manuscripto codice legitur; ut eam proinde nova S. Doctoris

Storis Operum editio inter Sermones posterit; qui eidem suppositi sunt. Quæ potissimum animadversione digna continent octodocim anathemata, sunt, oportere nos credere „ mundum a Deo creatum esse; Patrem, Filium, & Spiritum „ Sanctum tres distinctas Personas esse; Filium, cum se hominem fecit, humanum corpus, humanamque animam suscepisse; leges duas, veterem, & novam unius, ejusdemque „ Dei esse; non alias canonicas Scripturas existere, quam „ quæ ab Ecclesia receptæ sunt; astrologiam judicariam „ scientiam vanam esse; matrimonii, quæ secundum Dei legem fiunt, licita, & legitima esse; & quamvis, voluntariæ afflictationis ergo, ab esu carnis avium, & animalium, „ quæ grandiora sunt, abstinere possit, eam tamen execrationi esse non debere. „

Loquitur etiam Lucretius, de quodam Gallæciæ concilio, sub ann. 447. ab ejusdem provinciæ Episcopis habito, ad quod sua Scripta S. Leo, suam scilicet, ut videtur, ad Turibium Epistolam misit. *Tom. II. Concil. pag. 1229. Idacius, in Chron. ad an. 446. Lucretius, in Concil. Bracar.*

*Concilia Constantinopolitana, ann. 448. & 449.*

Coactum esse horum conciliorum duorum primum, die 8. Novembris ann. 448. in aula consilii Constantinopolitanæ cathedralis Ecclesiæ, occasione diffidii, quod inter Florentium, Sardicensem Episcopum, Lydiæ metropolitanum, duosque ejusdem provinciæ Episcopos coortum fuerat; at, eo diffidio composito, Eusebius Dorylæ, unus Episcoporum concilii, supplicem libellum in Eutychem obtulit, in quo enuntiabat, eum non desistere in Christum Dominum blasphemias proferre. Eutychem ad proximam sessionem, quæ die 12. Novembris habita est, concilium acciri jussit; in ea lecta est secunda Sancti Cyrilli ad Nestorium Epistola, & alia quam idem Pater, ann. 433. ad Joannem Antiochenum, super conciliatione, scripsit; in iis, super Incarnationis mysterio, vera Ecclesiæ Fides perspecta est. Eutyches, canonicè licet accitus, nec ad sessionem tertiam, quæ 15. Novembris die, nec ad quartam, quæ postredia, nec ad quintam, quæ

ejus-

ejusdem mensis die 17. habita fuere, accedere voluit. In sexta, quæ habita die 20. auditi Theophilus, & Mennas, qui ob primam in jus vocacionem, ad Eutychem missi retulerunt, se quidem eum dicentem audisse: „ Abiit, ut dicam „ Christum Dominum duarum naturarum esse, aut de mel „ Dei natura loquar. „ Sessioni septimæ, quæ 22. Novembris die habita est, & cui viginti novem Episcopi, seu triginta duo, atque adeo, ex Theophane, plures adfuere, se stitit Eutyches; cumque duas in Christo naturas, post unionem, seu incarnationem, fateri noluisset, damnationis in eum sententiam Flavianus pronuntiavit, his verbis: „ Eutyches, jam presbyter, & archimandrita, est plene convictus per ea, quæ & in antecessum egit, & in præsentia significavit, in Valentini, & Apollinarii errore versari, eorumque blasphemias pertinaciter sequi, eo magis, quod ne monitorum quidem, documentorumque nostrorum rationem habuit, ut sanam doctrinam susciperet. Quamobrem, plorantes, gementesque super ejus extrema pernicie, declaramus, Christi Domini nomine, in quem blasphemias evomuit, eum omni sacerdotali gradu, communione nostra, sui que monasterii regimine spoliatum esse; significantes omnibus, qui deinceps eum alloquantur, aut frequentabunt, eos ipsos excommunicationi obnoxios fore. „

Appellavit Eutyches ab hac sententia, & generalis concilii convocationem ab Imperatore Theodosio petiit, qui annuens, concilium Ephesi convocavit. Martii dies 30. ann. 449. convocationi ad Dioscorum, Alexandrinum Episcopum, Epistola adscripta est. Eutyches, Constantinopolitani concilii Acta, post sententiam in eum pronuntiatam, corrupta fuisse contendens, mutata scilicet in iisdem plura, & abrasa, quæ ad ejus fidei puritatem probandam facerent, Imperatori supplicem libellum obtulit, in quo petebat, ut Episcopi, & testes, qui ejus damnationis participes fuerant, itemque Notarii, qui ejus Acta in scripta redegerant, ad Phalassium, Cæsareæ Episcopum, detegendæ veritatis ergo, accirentur. Decretum est ex ejus votis, & Aprilis die 13. quæ in feriâ quartam ann. 449. incidebat, Episcopi numero tri-

gin-

ginta, e quibus quindecim superiori concilio adfuerant, i Constantinopolitanae Ecclesiae Baptisterium convenerunt Thalassius huic coetui praerat. Eo Eutyches Eleusinium & Constantium, ambos diaconos, & monachos sui monasterii misit, a quibus defenderetur. Ab Eutycheis defensoribus nihil non ex altercationibus actum est; ac Sanctum Flavianum Imperator adigit, ut suam Fidei Confessionem exhiberet, quae omnino fuit Niceni, Constantinopolitani, & Ephesini conciliorum doctrinae consentanea. *Reg. Tom. VII. Lib. Tom. III. Hard. Tom. I.*

*Concilium Ephesinum, ann. 449.*

Cum Fidei Professio, quam Sanctus Flavianus exhiberat, tristia praecipua non disjecisset, quae in eum Eutycheiani Theodosio Imperatori inspiraverant; Princeps hic, Dioscori, Alexandrini Episcopi, rogatu, qui per Eudoxium, & eunuchum Chrysaphium, acerrimum Flaviani adversarium, sibi gratiam comparaverat, concilium Ephesi convocavit. Convocationis Epistola, quae die 30. Martii ann. 449. mandat, ut Exarcha, seu Patriarcha, secum sumptis metropolitanis decem a se pendentibus, aliisque decem Episcopis, adsit Ephesi, Augusti proximi prima die. Jussus est etiam ab Imperatore Abbas Barsumas Ephesum se conferre, omnium Orientis Abbatum, seu Archimandritarum nomine, ut sibi sedem cum Episcopis sumeret. Hoc primum Abbatum exemplum est, qui iudicis gradum in generali concilio obtinuerit. Papam quoque S. Leonem Imperator ad concilium invitavit; & cum Romam die solum 13. Maji convocationis Epistola pervenisset, vix ei per tempus licuit legatos mittere. Selegit Pontifex ad id officii Julium, Puteoli in Campania Episcopum, Renatum, tituli S. Clementis presbyterum, qui in itinere mortem occubuit, & Hilarium diaconum, cum Dulcitio notario. Voluit Theodosius Episcopos, qui Eutychem damnaverant, adesse concilio, non tamen ut iudices, quia id agebatur, ut eorum sententia ad examen revocaretur. Ut tumultum impediret, Ephesum misit Elpidium, consistorii comitem, regium scilicet conciliarium,

arium, & Eulogium tribunum, & notarium, cum ea facultate, ut, ad iussa perficienda, Proconsulis Asiæ sagittarios sumeret, iisque Imperii copias adderet. Apertum est concilium, Kal. Augusti, in Ecclesia, cui *Maria* nomen, ubi Ephesinum concilium primum habitam fuerat. . . Adfuere centum triginta circiter, aut centum triginta quinque Episcopi provinciarum Ægypti, Orientis, Asiæ, Ponti, & Thraciæ. Dioscorus Alexandrinus primam in concilio sedem tenuit; secundam Julius Puteolanus, S. Leonis legatorum primus; tum ordine sedentibus Juvenali Hierosolymitano, Domino Antiocheno, & Flaviano Constantinopolitano, qui non nisi quintus, utpote recentiori, locus fuit. Præsto erant Episcoporum plerisque notarii, qui scriberent, quæ dicebantur; at eos omnes Dioscorus expulit, præter suos, eosque, qui Juvenali, & Erasistrato, Corinthi Episcopo, aderant, de quorum animo sibi videbatur dubitare non posse. Joannes presbyter, & primicerius notariorum Alexandriae obiit promotoris munia, proposuitque paucas rationes, quæ Imperatorem ad concilium cogendum impulerunt; lecta est deinde convocationis Epistola. Se in conspectum dedit Eutyches, Episcopos sibi voluit Fidei testes, pro qua in primo Ephesino concilio cum iis pugnaverit, iisque suæ fidei libellum obtulit, quem ut legi juberent, petiit: Tum lecta Constantinopolitani concilii Acta, duæque S. Cyrilli Epistolæ, in quibus super distinctione duarum naturarum insistit. Nihil censoria virga notandum in iis compertum, quæ ad suæ fidei expositionem Flavianus dixerat. At cum ventum est ad postremæ sessionis locum, ubi Eusebius Dorileensis ab Eutyche requirebat, ut fateretur naturas duas, ediceretque Christum Dominum nobis, secundum carnem, consubstantialem esse, concilium exclamavit: „ Tollite de medio! comburite Eusebium! Vivus flammis detur! Secetur bipartito! Ut divisit, dividatur? „ Dioscorus, his clamoribus, haud contentus, petiit, ut, quicumque duas post incarnationem naturas diceret, anathemate percelleretur. Confestim, unusquisque manum extollens; „ Si quis admittit naturas duas, anathema fit, „ Eutyches tam in presbyteri dignitatem, quam in monasterii regi-

regimen restitutus; S. Flavianus Constantinopolitanus; & Eusebius Dorileensis depositi, omnique episcopali, ac sacerdotali dignitate spoliati, ope comitum Elpidii, & Eulogii, qui persecerunt, ut Proconsul, magna hominum comitante cetera, qui vinculis, baculisque, & gladiis instructi erant, in cœtus locum ingrederetur. Fregit omnes Episcopos metus, qui Flaviani, & Eusebii depositioni subscripserunt; Papæ solum legati infusitis, & violentiæ obstiterunt. Præter Flavianum, Eusebiumque, alii quoque Episcopi in hoc concilio depositi, de quibus haud in Actis mentio, nempe Theodoretus, Ibas Edeffenus, Sabinius Perrhenis, Dominus Antiochenus, Daniel Carrhofensis, Irenæus Tyrinus, & Aquilinus Bibliosensis in Phœnicia. S. Flavianus ita pedibus tritus, aliisque rationibus male habitus, tam a Dioscero ipso, tum a Barsuma, ejusve monachis, ut, post aliquot a concilio dies, Hypopii in Lydia mortem occumberet. Ejus memoria venerationi est in Ecclesia. Ejusmodi fuit hujus pseudo-concilii Ephesini exitus, quod Ecclesia tantopere averfatur, & respuit, quodque, tam justo titulo, Conciliabuli detestabilis, & *Latrocinii Ephesini* nomine dignum fuit, quia Dioscorus, ejusque affectæ in eo potius ut latrones, quam ut Episcopi se gesserunt. *Ibidem.*

*Concilium Romanum, ann. 449.*

S. Leo, a suo diacono Hilario, qui clam Epheso evaserat, ut Romam rediret, de Pseudo-concilii, cui tamquam Papæ legatus adfuerat, tristi successu certior factus, acerbo moerore correptus fuit, coegitque frequens concilium ex Occidentis Episcopis, quibuscum Epistolas plures, Octobris diebus 13. & 15. datas scripsit, quarum aliz ejus tantum, aliz Romani concilii nomen præferunt. Quam ad Imperatorem Theodosium scripsit, violentiæ Dioscori, & irregularitatis Ephesini concilii amara querela est. Ab eo S. Pontifex generale concilium petit. (\*)

Con-

---

(\*) Sunt Auctores, qui aliud concilium, sequenti an. 450. super eodem negotio, a S. Leone, Italique Episcopis numero plurimis habitum ponant.

*Concilium Constantinopolitanum, ann. 450.*

perator Theodosius, in suo ad synodicam S. Leonis  
 olam responso, eum rogabat, ut Anatolii, Constanti-  
 litani Episcopi, in Flaviani locum, ordinationem ap-  
 uret. Legatos ad Theodosium misit S. Leo, data ad  
 em Epistola, qua se Anatolii ordinationem confirmatu-  
 dicebat, si publicam is, apud clerum, populumque Con-  
 inopolitanum, doctrinae professionem ederet, quae in  
 s Leonis ad Flavianum Epistola, in secunda S. Cyrilli  
 estorium, & in Patrum testimoniis continebatur, quae  
 eni concilii Actis inserta erant: suaque manu signatam  
 rationem daret, quae in omnibus Ecclesiis vulgari pos-

Legati Abundius, & Asterius, Episcopi, Basilus, &  
 ator, presbyteri, cum, solum post Theodosii mortem,  
 antinopolim pervenissent, ab ejus successore Martino  
 aniter excepti fuere. Anatolius statim Episcoporum  
 cilium, qui ea in urbe versabantur, una cum abbatibus,  
 byteris, & diaconis, congregavit. Exhibuit Abundius S.  
 nis ad Flavianum Epistolam cum Graecorum, Latinorum-  
 Patrum textibus, qui ejus doctrinam firmabant. Lecta  
 publice, compertaque consentanea Patrum sententiis,  
 rum etiam testimonia lecta sunt; tum vero, Anatoli-  
 ei subscripsit, pronuntians in Nestorium, & Eutychem,  
 que in utriusque dogmata, & sectatores anathema; sub-  
 scribere pariter, quotquot aderant, Episcopi, presbyteri,  
 ates, diaconi, nonnullis Eutychanis exceptis, qui flecti  
 potuerunt. Harum subscriptionum actus editus, coram  
 tis, qui eum, addita rerum, quas gesserant, narratio-  
 ad Papam miserunt. *Ibidem.*

*Concilium Mediolanense, ann. 451.*

um Abundius, Comensis Episcopus, & Senator, pres-  
 ter Mediolanensis, uterque Papae legati, ei suae legatio-  
 exitum significassent, ad Ecclesias suas redeuntibus Pon-  
 tifici ad Eusebium, Mediolanensem Episcopum, Epistolam  
 misit, qua eum rogabat, ut a sua metropoli pendentes  
 Episcopos cogeret, iisque praesentibus, ejus ad Flavianum  
 Richard Concil. Tom. I.                      Ee                      Epi-

Epistolam lectam vellet, qui suam eidem approbationem adderent, hæresibusque, quibus Incarnationis mysterium impetebatur, anathema dicerent. Perfecit Eusebius, quod optabat S. Leo; Episcopisque, numero viginti, Mediolani, ut creditur congregatis, lecta est, in cœtu, S. Leonis ad Eusebium Epistola, tum ea, quam idem Pontifex ad Flavianum scripserat, quæ unanimi consensu approbata fuit, utpote Evangelii, sanctorumque Patrum doctrinæ consentanea. Episcopi deinde eos omnes, qui impiam super Incarnatione doctrinam sequebantur, anathemate perculerunt. Synodica Epistola, quam ad S. Leonem scripserunt, inter hujus Patris Epistolas extat; præfert ea quidem Eusebii unius nomen; at ei omnes Episcopi subscripserunt. *Ibidem.*

Ingenuus Embrodunensis eam attulit, quam Galliarum Episcopi ad S. Leonem miserunt, ut, quam ejus ad Flavianum Epistolæ addebant, approbationem ostenderent. Eam firmant Episcopi quadraginta quatuor, quorum primus Ravenus Arelatenis, S. Hilarii successor; quod credendi locum præberet Arelaten eos convenisse. Viennensis quoque provinciæ Episcoporum Cœtus, ad Ravenni electionem, in S. Hilarii locum, habitus fuit. *Tom. I. Oper Leon. post Epist. 76.*

*Concilium Chalcedonense, ann. 451.*

Generalis concilii celebrationem, tamquam verum, germanumque malorum Ecclesiæ remedium spectans S. Pontifex Leo, illud per Legatos ab Imperatore Theodosio, qui interim obiit, postulaverat. Martianus, ejus successor, qui e S. Leonis mente sentiebat, duas ad eum Epistolas scripsit, hortatus, ut ipse in Orientem veniat, concilii ibidem habendi gratia, aut, si minus id ei commodum esset, eum de re moneat, ut ipse ejus Litteras per totum Orientem, Thraciam, & Illyricum mittat, quarum vi omnes Episcopi in certum quemdam locum, prout ei placuerit, convocentur. Cum porro S. Leo Imperatori respondisset, se quoque petiisse concilium hoc: at bella, quæ Occidentem vastabant, non finire Episcopos convenire; Princeps hic convocavit ipse concilium Nicææ in Bithynia, ad primam Septembris diem an.



451. per Epistolam ad Anatolium Constantinopolitanum, omnesque metropolitanos missam. S. Leo, ad quem ipsum Epistolam convocationis concilii Imperator misit, ad eum rescriptit, se, præter Lucentium Aculi Episcopum, & Basilium presbyterum, quos paulo ante ad conciliationem, & pacem cum Anatolio curandam miserat, deligere alios præterea legatos, qui in indicto concilio ejus locum tenerent, scilicet Paschasinum, Lilybæt in Sicilia Episcopum, & Bonifacium Romanæ Ecclesiæ presbyterum, quibus etiam addidit Julianum Coosensem, qui in Oriente jampridem erat. Extant super hac re S. Leonis Epistolæ quatuor; ad Imperatorem Martianum duæ, ad Anatolium una, & ad Concilium quarta. In Epistolarum ad Imperatorem Martianum una congruere ait S. Leo, quos misit legatos, peculiariter Paschasinum, ejus nomine præesse concilio, quia, *quidam*, inquit, *de fratribus contra turbines falsitatis non valere Catholicam tenere constantiam.*

Cum Episcopi Nicæam convenirent, Imperator, qui concilio interesse volebat, & ob turbas in Imperio subortas in eam urbem se conferre non poterat, eos invitavit, ut Chalcedonem, quam ab urbe Constantinopoli non nisi Bosphorum dividit, se transferrent. Ergo Episcopi Nicæa Chalcedonem perrexerunt, ubi 8. Octobris die an. 451. in sanctæ Euphemie martyris Ecclesia, centum quinquaginta a Bosphoro passibus, extra Chalcedonem urbem sita, concilium aperuerunt. De eorum numero non convenit. Solum trecentorum quinquaginta circiter, in concilii Actis, occurrunt nomina; at ex concilii tamen ad S. Leonem Epistola, viginti supra quingentos erant. Lucentius, in concilio ipso, sexcentos adfuisse pronuntiat; eundemque S. Leo in sua ad Galliarum Episcopos Epistola numerum ponit. Eos diaconus Liberatus, in *Breviar. cap. 13.* sexcentos triginta numerat, & Nicephorus Gregoras; *lib. 15. cap. 26.* sexcentos triginta sex. Erant omnes concilii Episcopi ex Orientis Imperio, exceptis sanctæ Sedis legatis, & Africæ Episcopis duobus, Aurelio Adrumeti, & Rusticano, seu, Rufino, cujus episcopalis Sedes notata non est. Primæ quidem sessio-

nis exordio Imperator interfuisse non dicitur; at ipse deliberationibus adfuit, quæ eam præcesserunt, quandoquidem memoriæ proditur, Theodoretum super vi, quam contra jus fasque perpessus fuerat, ei supplicem libellum exhibuisse, et hunc Principem mandasse, ut is concilio interesset. Unde viginti e primis Imperii Officiariis, in media Ecclesia collocati, ante altaris clathratum septum, quibus ad lævam, quæ nobilior apud Græcos, Papæ legati Paschasinus, Laurentius. & presbyter Bonifacius, tum Anatolius Constantinopolis, Maximus Antiochiæ, cæterique deinceps Episcopi dioeceseon Orientis, Ponti, &c. Sedebant ad dexteram Dioscorus Alexandrinus, Juvenalis Hierosolymitanus, & Episcopi reliqui Ægypti, Palæstinæ, &c. In coetu medio expositum Evangelium; quod non semper tamen factum videtur: quia, in quadam sessione, Magistratibus potentibus, allatum fuit.

Cum omnes Episcopi consedissent, Paschasinus, Papæ legatus, & concilii præses se in pedes erexit, in mediumque progressus Magistratibus dixit, sibi, cæterisque legatis beatum Episcopum urbis Romæ, omnium Ecclesiarum caput, in mandatis dedisse, ne in concilio remanerent, nisi ex eo Dioscorus egredi jussus esset. Magistratus, post contentione non nihil, Dioscoro mandarunt, ut medius, tamquam accusatus, federet. Tum vero Eusebius Doryleensis, procedens, petiit, ut libellus, quem ipse Imperatori contra Dioscorum obtulerat, legeretur; quod ei cessit ex voto. Læta deinde pseudo-concilii Ephesini, itemque Constantinopolitani concilii Acta. Omnes ad unum Patres, Dioscoro excepto, tum ei, qui dicit naturam unam, ut Christi Domini carnem nobis non esse consubstantialem neget, tum ei, qui dicit personas duas, ut Dei Filium dividat, anathema dixerunt, hoc est, æque damnarunt Eutychem, qui unam tantum naturam in Christo post Incarnationem admittebat, ac Nestorium, qui in eodem admittebat personas duas. S. Flavianus purgatus fuit, ejusque adoptata sententia; omnesque, & singuli Dioscorum deseruerunt; & ita quidem se habuit prima sessio.

Habita sessio altera, Octobris die 10. quæ incidit in feria quartam. In ea actum de Fide; lecta fuere symbola duo, Nicænum, & Constantinopolitanum scilicet, itemque sanctorum PP. Athanasii, Cyrilli, Cælestini, Hilarii, Basilii, Gregorii scripta, & S. Leonis ad Flavianum Epistola. Episcopi, ut uniuscujusque ex his monumentis lectionem, elata voce, se ita credere testati sunt. Solum qui ex Palæstina, & Illyrico erant, super Epistolæ S. Leonis locis tribus difficultatis aliquid nacti sunt; at cum Aetius, & Theodoretus ea loca singula per S. Cyrilli omnino similes locutiones purgassent, his hac in re factum fati; adeoque omnes Episcopi conclamarunt. „ Est hæc Patrum, & Apostolorum fides; nos ita credimus. Qui non ita credit, anathema sit. Petrus ita per Leonem locutus est; Apostoli ita docuerunt. “ Cum autem Aetius Nicopolitanus sibi temporis fati petiisset, ut S. Cyrilli Epistolam tertiam, in qua duodecim anathematismi continentur, expenderet; Magistratus ad dies quinque remittere sessionem tertiam, quæ tamen Sabbato 13. Octobris die, triduo ante terminum a Magistratibus enuntiatum habita. Dioscorus in ea depositus ob crimina, & quia ter accitus, concilii jussu, parere aperte renuerat. Eum Imperator Gangren in Paphlagonia relegavit, ubi an. 454. vivere desit.

Magistratus, qui sessioni tertiz non interfuerant, adfuerunt quartæ, die 17. Octobris habitæ. In hujus initio lecta est secundæ sessionis conclusio, in qua iidem dierum quinque spatium concefferant ad examen quæstionis Fidei, super qua uniuersum concilium, unanimi voce, declaravit, se Nicæni, & Constantinopolitani conciliorum Symbola sequi, cum Fidei expolitione a S. Cyrillo Ephesi data, sanctique Leonis contra Nestorii, & Eutychis hæreses Scriptis, hoc est, ejus ad Flavianum Epistola, quin iis adimere, aut addere quidquam vellet. Jussi deinde ingredi Ægypti Episcopi tredecim, qui in id quidem consenserunt, ut Eutychi anathema dicerent, sed pati non potuere se adduci, ut S. Leonis Epistolæ subscriberent, afferentes rationis loco, id sibi, absque Alexandrini Patriarchæ consensu, per concilium non licere, quod pro se, quin intelligerent, appellabant. Mag-

gistratus obtinuerunt, ut, prout se habebant Constantinopoli, quoad Alexandriae Episcopus ordinatus esset, relinquere-  
rentur; & sane non ante in Ægyptum rediere, quam S. Pro-  
terius, in Dioscori locum, ordinaretur. Ægypti quoque mo-  
nachi aderant, quorum aliqui Abbates erant, qui Eutychem ad-  
mnare, & S. Leonis ad Flavianum Epistolæ subscribere recusa-  
runt; his concessa mensis prorogatio, ut concilio se sub-  
derent.

In sessione quinta, quæ die 22. Octobris habita, lecta  
est Fidei definitio a concilii præcipuis Episcopis habita. Pa-  
tiebatur hæc difficultatis aliquid ex legatorum parte: quia  
solum dicebat Christum *ex duabus naturis, in duabus naturis* es-  
se, quemadmodum S. Leo in sua ad Flavianum Epistola di-  
xerat. Ut ejusmodi difficultatibus fieret satis, electi sunt  
inter concilii Episcopos commissarii viginti duo, qui Fidei  
Decreto formam, in qua nobis in præsentia suppetit, tribue-  
runt. In eo cõfitentur unum, eundemque Jesum Christum,  
vere Deum, & vere Hominem, Filium unicum, Dominum  
in duabus naturis, sine confusione, & in una tantum perso-  
na, unaque tantum hypostasi. In græco textu non dicitur  
esse Christus Dominus *in duabus naturis, sed legitur, ex du-*  
*abus naturis*; at dubitari non potest, quin id mendum sit,  
quin tamen dici possit, qua demum ratione in textum inrep-  
serit. Evagrius, qui textum integrum affert, *lib. 2. cap. 4.*  
*legit, in duabus naturis.* In disputatione Catholicos inter,  
& Severianos, an. 533. agitata convenit, concilium potuisse  
*in duabus naturis.* Idem legitur apud Euthymium, *Analef.*  
*Græc. p. 56, & 57.* idem apud Leonem Byzantinum, *Tom.*  
*II. Biblioth. Patr. p. 511. & 529.* Veteres etiam latinæ ver-  
siones, circa variationem, legunt, *in duabus naturis.*

Habita est Octobris die 25. sexta sessio. In hæc Imperator  
ad Episcopos græce, & latine pro concione dixit; lectaque  
est, eo jubente, Fidei Definitio, quæ pridie edita fuerat;  
huic Episcopi quinquaginta supra trecentos, omniumque pri-  
mi legati subscripserunt. Declaravit deinde Imperator, se ha-  
bere nonnullos articulos, quos proponeret, eosque potius  
Ecclesiæ, quam sua ipsius auctoritate decisos velle; primus  
est,

esse, ut nemo, sine consensu Episcopi loci, monasterium ædificaret, & monachi subessent Episcopo ipsi; alterum, ut clerici vetarentur prædia conducere, ullamve sibi, nisi bonorum Ecclesiæ, & quidem ex Episcopi mandato, administrationem, & exactionem sumere; tertium, ut clerici, qui certæ alicui Ecclesiæ deserviunt, ad alterius urbis Ecclesiam mitti non possent, sed ea contenti essent, cui primo ad dicti fuere, iis exceptis, qui e regionibus suis expulsi, in aliam Ecclesiam necessitate adacti migrarunt. Ex his articulis tribus confecti tertius, quartus, quintus, & vicissimus canones, non sine mutatione tamen aliqua. Martianus, concilio approbante, mandavit, ut Chalcedonenfis urbs, tam sanctæ Euphemiz, quam concilii ratione habita, deinceps metropolis privilegiis gauderet, at quoad nomen tantummodo; salva Nicomediensis metropolis dignitate. Ita finis impositus sessioni sextæ, quam nonnulli tamquam concilii postremam spectarunt: quia in ea super fide, superque communibus Ecclesiæ negotiis dispositio finem habuit. Animadvertitur in plurium Ecclesiarum exemplaribus non extitisse nisi sessiones sex cum canonibus, quos Papa Pelagius, in Epistola ad Episcopos Istriæ, tamquam sextæ sessionis partem spectabat. Evagrius, qui fuse de prioribus sex sessionibus agit, leviter, obiterque posteriores attingit; quod tamen non impedit, quin in iis acta, tamquam ad concilium pertinentia spectari debeant.

Sessiones, septima, octava, & nona datæ sunt Octobris die 26. quia omnes hac die habitæ. In septima, concilium conventionem inter Maximum Antiochenum, & Juvenalem Hierosolymitanum initam confirmavit, ut nempe Phœnicia, & Arabia sub Antiochenæ, & Palæstinæ tres sub Hierosolymitanæ Ecclesiæ jurisdictione remanerent. Actum est in octava de Theodoreti negotio, qui Cyrensis, sub Antiochiæ patriarchatu, Episcopus erat; depositus Sede fuerat a falso Ephesino concilio; in eam restitutus fuit, cum in Nestorium, & in Nestorianismum anathema pronuntiaffet, & Fidei Definitioni a Chalcedonenfi concilio editæ subscripsisset. Ibz, Edeffeni Episcopi, negotium in nona discussum fuit; & in deci-

decima, orthodoxus habitus est, suæque Ecclesiæ redditu a qua injuste expulsus fuerat.

Sessiones, undecima, & duodecima, aliis licet diebus habitæ, una quidem Octobris die 29. altera vero ejusdem mensis 30. super uno tantum, Bassiani nempe. & Stephani Ephesini negotio versatæ fuit, qui ea de Ecclesia inter se contendebant, quique ambo depositi fuere: quia ambo per machinationes, & vim Episcopi creati erant. Utrique tamen concessum, ut Episcopi dignitatem servarent; iisque, ex Ephesina Ecclesiæ redditibus, per annuos ducentos nummos aureos statuta pensio. Est hoc primum ecclesiasticarum pensionum vestigium, quæ solum ob eorum paupertatem, quibus struuntur, concedi debent.

Sessio decima tertia eodem die habita, quo præcedens in ea decisum, ut, ex Nicæno canone quarto, qui unum tantum in unaquaque provincia Metropolitanum volebat, Nicomediensis Episcopus, qui ab omni antiquitate in Bithynia Metropolitanus erat, talis haberetur ab Episcopo Basiliopolis, & a Nicææ Episcopo ipso, qui tamen solum, honoris ergo, Metropolitanum titulum retineret. In sessione decima quarta, quæ habita est 31. Octobris die, pronuntiatum, ut Sabinianus, Perrhæ in Syria Episcopus in suæ Ecclesiæ possessione permaneret, de qua Athanasius ob crimina ejectus cum eo contendebat. In sessione decima quinta, eadem 31. Octobris die habita, cum Papæ Legati, & Magistratus recessissent, Orientis Episcopi, qui, quod concilium supererat, conficiebant, canonem ediderunt in Constantinopolitanæ Ecclesiæ gratiam, ut nempe Episcopus ejus urbis, dictæ, non Romæ, supra cæteros omnes Episcopos, post veteris Romæ Episcopum, honoris prælatione gauderet. Canon hic censeatur vicefimus octavus inter Chalcedonensis concilii canones quorum hic tenor est:

Primus, Confirmat omnes canones in præcedentibus conciliis editos, eosdemque servari jubet.

\* Intelligendus est canon hic de omnibus conciliis, tam generalibus, quam particularibus, quæ Chalcedonense præcesserunt, adeoque de Græcæ Ecclesiæ Codice, a Justo in lucem

icem edito, qui centum septuaginta canones ex Nicæano, ancyrano, Neocæsariensi, Gangrensi, Antiocheno, Laodiceno, & Constantinopolitano conciliis depromptos complectitur; canonum enim aderat jam tum Collectio, quemadmodum stendunt non uno in loco Chalcedonenſis concilii Acta. thephano Ephesino in veteri codice manuscripto tribuitur Collectio hæc; at is ei fortasse non nisi Ephesini, & Chalcedonenſis Conciliorum canones addidit.

2. Mandat, ut, si quis Episcopus in commercio Gratiam posuit, quæ venalis non est, & ob pecuniam Episcopum, chorepiscopum, presbyterum, diaconum, aut aliquem alium clericum ordinavit, vel ob pecuniam statuit œconomum, defensorem, custodem clavium, seu eorum aliquem, qui in canone designantur, ordinator sui gradus amittendi periculum subeat, ordinatusque, seu provisus officio, ac munere, quod emere voluerit, non utatur; & hujus infamis negotiationis intercessor ipse, si clericus est, deponatur, si laicus, aut monachus, communionem privetur.

\* Canon hic simoniz genus omne damnat, & punit, non solum in ordinatione solum, sed etiam in nominatione Officiorum Ecclesiz, quicumque fuerint, cujusmodi sunt œconomi, defensores, seu advocati, custodes, &c. Extat idem canon in Constantinopolitano concilio, ann. 459. encyclica Epistola, & in Parisiensis, ann. 829. concilii Actis; legitur etiam in Actis cœtus cleri Gallicani, ann. 1655. atque hujus cœtus Præsules eo nisi sunt contra Episcoporum secretarios, qui immodica salaria pro sigillo, & cæteris Episcopi juribus exigunt; hinc factum, ut Michael Amelotius, Episcopus Turonensis, per Mandatum ann. 1675. prohiberet, ut ne quid ob ordinum Litteras, aut quamvis aliam expeditionem daretur, aut reciperetur.

3. Canon prohibet Episcopis, clericis, monachis, ne prædia conducant, aut temporalia negotia sibi sumant, nisi eos ad tutelam, cui se subducere nequeant, leges appellent, iisdemve Episcopus Ecclesiz, miserarumve personarum, ut viduarum, & orphanorum, negotia demandet.

\* Tutelæ, & curatelæ clericis, jam inde Sancti Cypri temporibus, vetitæ erant. Imperatores deinceps clericos & monachos ab earum onere liberarunt. *Justinian. in 51. Cod. de Episcopis, & Clericis.*

4. Declarat, etfi honore affiendi sint, qui vitam veteritariam ducunt, nihilominus, quia non defunt, qui monasticæ professionis suscipiendæ specie, Ecclesiam, & Imperium turbant, percurrentes urbes, ut monasteria sibi contruant, prohibitum fore, sine consensu Episcopi urbis, & proprietarii terræ, monasterium, aut oratorium, nempe capellam, seu parvum monasterium ædificari. Vult etiam turbari urbium, quam ruris monachos Episcopo subesse, & quiete vivere, ad ieiunium tantum, precemque incumbentes, qui se sæcularibus negotiis implicent, nisi iis ab Episcopo, ob necessitatem aliquam, addicantur. Eos vetat, eodem tempore, captivos in sua monasteria, sine dominorum voluntate, recipere.

5. Veteres canones, quoad Episcopos, & clericos, qui ab una ad aliam Ecclesiam migrant, servari jubet.

6. Prohibet, ne quis ecclesiasticus ordinetur, seu presbyter, seu diaconus, quin alicui urbis, aut ruris Ecclesie, vel monasterio applicetur, nullasque declarat ordinationes absolutas, vetans, ne, qui eas susceperunt, ullam earumdem functionem peragant, in eorum dedecus, qui eos ordinaverint.

\* Animadversione digna sunt, hoc in canone, potissimum duo; primum est, ordinari consuevisse presbyteros monasteriis, quæ fere e laicis tantum constabant, addicendos, ut ibi Missam dicerent, & cætera sacerdotalia munia ibidem obirent; & hos presbyteros ab eorumdem monasteriorum superioribus discrepasse, quemadmodum e Sancti Augustini Regula, & Epistolis compertum fit; alterum est, ordinationes per hunc canonem reprobatas non solum illicitas, verum etiam nullas, & invalidas fuisse, ex veterum Scholasticorum pluribus a P. Morino laudatis, *de SS. Ordinat. Part. III. Exercit. 5. cap. 49.*



## *Sæculum V.*

7. Eos, qui semel in clerum, aut in monasticum statum ingressi sunt, sub anathematis poena, vetat, quem Dei cultu ambobus amplexi sunt, statum deserere, ut militiæ non transiret, aut sæcularem aliquam dignitatem suscipiant.

\* Ut probe intelligatur, quid sibi velit canon hic, an putetur, oportet; tametsi matrimonium nunquam infidelibus clericis interdictum fuerit, veteres tamen persuasum habuisse, nec clericos, quicumque demum essent, nec monachos posse, sine apostasia quadam, clericalem, aut monasticam vitam deserere, ut militiæ, aut sæculari dignitati transiret: quia ejusmodi status ab iis spectabantur, tamquam essentialiter clericali, & monasticæ vitæ contrariæ scilicet hujus canonis notio est, quem decimo tertio christiani nominis sæculo adhuc viguisse testatur P. Thomas, *De Disciplin. Eccl. Part. IV. lib. 2. cap. 4.*

8. Mandat, ut clerici Hospitalium, Monasteriorum, Ecclesiarumque, aut capellarum Martyrum, itemque, quæ in his locis degant, sub Episcopi cujusque urbis potestate sint, ex Patrum traditione, canonicæ correctionis quoque clericos, & excommunicationis, quoque monachos laicos indicta poena.

\* Erant olim clericorum, & monachorum quidam hereticorum, Ecclesiarumque martyrum servitio addicti, qui secessantibus Episcopi jurisdictione exemptos se contendebant. In hoc Chalcedonense concilio, ex Patrum, & Canonum traditione, Episcopo subdit.

9. Vetat, ne clerici, quibus cum aliis clericis litigia sit, Episcopum suum deserant, ut ad sæcularia tribunalia se conferant, eosque jubet suas causas persequi, primo quæ apud proprium Episcopum, deinde vero, ex ejus mandato apud eum, de quo inter partes convenerit; omnino clericis indictis poenis. Addit canon oportere, ut clericis cum suis Episcopis dissidia a provinciæ concilio judicentur, si Episcopo, aut clericis cum Metropolitanis sit, hæc partitionis Exarcha, vel a regiæ urbis Constantinopolis de judicetur.

\* Canon hic, qui de iudice agit, a quo clericorum causæ finiendæ sunt, triplicem facti speciem complectitur; aut scilicet clerico cum alio pariter clerico, aut suo cum Episcopo, aut denique suo cum Metropolitano negotium est. In prima facti specie, negotium, seu civile, seu ecclesiasticum, in prima quidem instantia, ad Episcopi tribunal deferri debet; quod Novellæ Justiniani 123. capite 21. non solum ob causas inter clericos, sed ob eas quoque, quas laici clericis intentant, confirmatur; in altera, quæ clerici est, cui suo cum Episcopo lis, negotium deferretur ad provinciæ concilium; in tertia spectante ad clericum, vel Episcopum, quibus suo cum Metropolitano dissidium, ad partitionis Exarcham, vel ad Constantinopolitanam sedem perfugiendum. Per partitionis Exarcham, non simplex provinciæ Metropolitanus, ut Balsamon animadvertit, sed is intelligitur, qui toti alicui diocesi, secundum veterem hujus vocabuli significationem, præerat, hoc est, districtum, seu partitionem ecclesiasticam plures provincias complectentem administrabat, quam *diocesin*, quod ipsum notat Balsamon, veteres appellabant. Diocesanos igitur Exarchæ, vel, ut Dionysius Exiguus vertit, Primates erant, quibus provinciarum plures Metropolitanus suberant. Ita quidem, in ipsi Chalcedonensis concilii Actis, Domnus, Episcopus Antiochenus, dicitur *orientalis Diocesanos Exarcha*. Imperator Justinianus canonem hunc in suæ 123. Novel læ capite 22. confirmans, *Exarcha* vocabulo *Patriarchæ* nomen substituit; at eadem utriusque subjecta notio. Denique canon vult, in tertia facti specie, ad Constantinopolis Episcopum recta confugi posse, per privilegium, quod ejus regiæ urbis sedi concilium concedit, præ Patriarchis cæteris, cum solus Constantinopolitanus Metropolitanus, qui alteri Patriarchæ subest, judicare possit.

10. Canon ejusmodi est: „ Non licet clerico inscribi eodem tempore, & numerari in clero duarum urbium, ejus scilicet, in qua primum ordinatus est, ejusque, ad quam, utpote majorem, per ambitionem migravit; qui id egerint, reddentur Ecclesiæ primæ, quod si quis jam ad aliam

Ec-

„ Ecclesiam translatus est, nulla amplius ei pars erit ad primæ, seu oratoriorum, aut hospitalium ab eadem pendendum negotia; omnino, sub depositionis pœna, quoad eos, qui in eandem culpam, in posterum, recident. „

11. Pacis, & communionis Litteras pauperibus iter agentibus tribui vult, quos quidem reapse Catholicos esse confiterit, ut iis per ejusmodi Litteras subsidia, quibus indigent, comparentur. Iis, quorum eminentior conditio, reservat commendationis Litteras, quippe quibus fere addebantur aliqua eorum pietatis, & virtutis elogia, qui eas aferebant.

\* Pacis Litteras, quæ quondam pauperibus iter facientibus tribuebantur, affabre describit Sozomenus, Historiæ Ecclesiasticæ *Lib. VI. cap. 16.* ubi Julianum Apostatam refert admirari consuevisse pacis Litteras, quas pauperibus ad subsidium, quocunque pergerent, comparandum Episcopi suppeditabant. Ad commendationis Litteras, quod spectat, de quibus hoc in canone sermo est, Balsamon, Zonaras, Aristhenius, Græcique cæteri, quos Gentianus Hervetus sequitur, eas personis tantum suspectis tributas dicunt, leguntque ita postrema canonis verba: *Quoniam litteras commendatitias iis solis personis, quæ sunt suspectæ, præberi oportet.* Personæ suspectæ, inquiunt interpretes hi, quia censura aliqua obstricti fuerant, opus habebant commendationis, seu commendatitiis litteris, quæ probarent eas ab ejusmodi censuris solutas fuisse: quia secus Episcopi, per quorum diœceses ab eis iter agi debebat, eosdem ad pacem, & communionem recipere noluisent. At hanc Græcorum Interpretum explicationem solide refellit Albaspinæus, ostenditque *pacificas* Litteras a commendatitiis in eo discrepasse, quod priores quidem vulgaribus pauperibus, posteriores vero eminentioris conditionis personis, seu clericis, seu laicis, tribuebantur.

12. Canon editus occasione diffidii, quod inter Tyri, & Beryti, interque Nicomediæ, & Nicææ Episcopos coortum fuerat. Pronuntiat Episcopos, depositionis indicta pœna, non posse ad Potestates confugere, aut a Principe litteras  
 obti-

obtinerè, ut provinciam bifariam dividant, duosque Metropolitanos ibidem instituant; urbes porro, quæ *metropoles* nomine decoratæ jam fuerunt, eo, solum honoris ergo, gaudere vult, sine præjudicio jurium veræ metropolis.

13. Vetat externos, ignotosque clericos ullam in aliens urbe functionem obire, sine commendatitiis Episcopi sui literis, quæ de eorum ordinibus, deque eorundem moribus fidem faciant.

\* *Lectorum* vox, quæ apud Isidorum, apud Dyonisium Exiguum, & in ipso Romanæ Ecclesiæ Codice occurrit, hunc canonem obscurum reddit; at græca lectio, quæ habet *ignotos, lectorum* loco, quæque est potior, difficultatem de medio tollit. Disciplinam, quæ hoc in canone continetur, instauravit Tridentina synodus, *sess.* 22.

14. Declarat, quandoquidem, in aliquibus provinciis, lectoribus, & cantoribus concessum est, ut matrimonium in eant, iisdem tamen non licere uxores ducere, quæ Catholicæ non sint, aut perficere, ut eorum filii apud Hæreticos baptizentur; nec magis eos operam dare vult, ut iisdem filii conjugium cum Hæreticis, Judæis, aut Ethnicis contrahant, nisi resipiscentiam promiserint; eos vero, qui apud Hæreticos Baptisma susceperint, a parentibus ad Ecclesiæ communionem redactos vult.

\* Ex hoc canone licet intelligi, Ecclesiæ disciplinam, ad ejus ministrorum continentiam quod attinet, non eandem ubique fuisse. In aliquibus Orientis provinciis, lectoribus, & cantoribus matrimonium inire licebat; & mos hic nullibi non hoc tempore, tam in Oriente, quam in Occidente, receptus est. Idem canon horrorem exhibet, quo Ecclesia, nullo non tempore, Catholicorum cum Hæreticis matrimonia rejecit, ob seductionis periculum, tam quoad Catholicam partem, quam quoad prolem.

15. Diaconissam, per manuum impositionem, ordinari vetat, quin quadragesimum ætatis annum attigerit, & magnopere probata sit. Quod si, post manuum impositionem, ac postquam aliquod temporis spatium in servitio transegit, eam  
nube-

nubere contingat, in divinæ gratiæ contemptum, apathemati cum viro suberit.

16. Virgines etiam Deo consecratas nubere vetat, idemque monachis præcipit; quibus, nisi paruerint, communionis privationem, quoad Episcopo placuerit, minitatur.

\* Constat ex hoc canone, Chalcedonensis concilii tempore, virginum, quæ se Deo consecrabant, perinde ac monachorum vota nondum tamquam matrimonii impedimenta dirimentia spectata fuisse: quandoquidem concilium non quidem separari virgines, seu monachos, qui post emissã vota matrimonium iniissent, sed solum communiõne privari jubet, hoc est, excommunicari, quoad Episcopo visum esset. Gratianus, qui canonem hunc assert, *caus. 27. quæst. 1. can. 22.* ex Isidori Versiõne, qui eum jam attulerat, *ibid. can. 12.* ex Versiõne Dionysii Exigui, a Tiburiensi concilio editum vult, atque ita quidem, quemadmodum pluribus aliis in locis ostendit, quam parum accurate veros canonum, quos profert, fontes indicet.

17. Episcopis rurales parœcias adjudicat, quarum pacifica possessiõne, ex annis triginta, gaudent; subdit tamen, si intra annos triginta suborta fuerit aliqua difficultas, hanc ad provinciæ concilium deferri posse; ita porro, ut, si Metropolitanus contententium partium una fuerit, adeatur partitionis Exarcha, seu Constantinopolitanus Episcopus, ac si, quam novam urbem Imperatoris potestas statuerit, ecclesiasticarum parœciarum ordo politici regiminis formam sequatur.

\* Perspicitur ex hoc canone, cum Princeps novam urbem aliquam erigebat, urbis jam erectæ statum mutatum fuisse; ea nimirum urbs statim acquirebat privilegia, tam civilia, quam Ecclesiastica: quorum erat, ut cathedralem Ecclesiam, & Episcopalem clerum haberet.

18. Depositione, & excommunicatione ecclesiasticos, & monachos punit, qui conjurationes, & machinationes in suos Episcopos, suosve confratres conflant, cum crimen hoc civilibus quoque legibus vetitum sit.

19. Mandat, ut, quo occurratur incommodis, quæ Ecclesiæ negotiis conciliorum raritas affert, habeantur quotannis concilia duo, prout Nicæna decreta postulant, eo in loco, quem Metropolitanus elegerit, qui vero ex Episcopis citra legitimum impedimentum convenire neglexerint, a confratribus arguantur.

20. Si Episcopus alienæ diocesis clericum susceperit, eum, & clericum a communione separatos vult, quoad clericus ad Episcopum suum redierit, nisi forte clericus hic, ob suæ regionis excidium, Ecclesiam mutare coactus fuerit.

\* A communione separatio, de qua hoc in canone sermo est, non de anathemate, seu de excommunicatione, sed solum de communionis cum cæteris Episcopis privatione, aut de suspensione ab ordinum functionibus accipi debet; eamque hac postrema notione Romanæ Ecclesiæ Codex, & posteriora concilia, nominatim Tridentinum intellexerunt, cum suspensionis pœnam in Episcopum, qui alienum subditum, sine proprii Episcopi venia, ordinaverit, in eumque, qui ita ordinatus fuerit, pronuntiarunt.

21. Clericos, aut laicos, promiscue, ad accusandos Episcopos, aut clericos recipi vetat, quin prius super accusantium fama examen initum fuerit.

22. Depositionis indicta pœna, prout veteres canones jam statuerant, clericos vetat Episcopi sui bona, post ejus mortem, diripere.

23. Constantinopolitanæ Ecclesiæ defensori mandat, ut ejiciat ex urbe externos clericos, monachosque, qui eo veniebant, quin ab Episcopo missi essent, ibique Ecclesiæ, & peculiarium familiarum tranquillitatem sæpe turbabant.

24. Monasteria, semel Episcopi auctoritate consecrata, & bona ad eadem spectantia statum mutare posse non vult; ut proinde non amplius liceat in sæculares habitationes ea verti, aut bona, quæ ad ea pertinent, usurpari.

25. Episcoporum ordinationes intra tres menses peragi, nisi absoluta necessitas Metropolitanum adigat, ut differat, & vacantis Ecclesiæ redditus ab œconomo servari jubet.

26. Suum quippe cathedrali Ecclesiæ œconomum esse vult ex ejus Cleri corpore sumptum, qui ejusdem Ecclesiæ bona, ex Episcopi mandato, administraret, ut, quæ sit hujus administrationis ratio, perspiciatur, ac ne Ecclesiæ bona dissipentur, aut sacerdotii fama deteratur.

\* Canonem hunc, eo spectantem, ut impediatur, ne Episcopi in ecclesiasticorum bonorum administratione infidelitatis accusentur, renovavit Hispalensis prima synodus, *can. 5.*

27. In eum, qui foeminam rapit, etiam matrimonii specie, in ejusque complices, & fautores anathema; quod si clericus fuerit, depositionem pronuntiat.

28. Gradum secundum Constantinopolitanæ Ecclesiæ concedit in hæc verba; „ Jure Patres, ac merito sua veteris Romæ Sedi privilegia contulerunt, quia erat regnans urbs; eademque de causa, Constantinopolitani concilii Episcopi centum quinquaginta judicarunt, novam Romam, cui suppetit Imperii, & Senatus honos, & iisdem privilegiis in ecclesiastico ordine gaudere debere, & ab antiqua Roma secundam esse; ut proinde Metropolitanum partitionum trium, Ponti, Asiæ, & Thraciæ, ab iisque pendentibus Episcopis, qui apud barbaros sunt, a Constantinopolitano Episcopo ordinentur, postquam in suis Ecclesiis canonicè electi fuerint. At hi Metropolitanus, adstantibus eorum suffraganeis, secundum canones, suæ quisque provinciæ Episcopos ordinabunt. “

\* Canon hic nec in Dionysii Exigui Collectione, nec penes Latinos Collectores cæteros invenitur. Editus est in concilii sessione decima quinta, magnoque dissidio argumentum suppeditavit inter concilii Patres, & Papæ legatos, qui de eo conquesti in sessione decima sexta, die prima Novembris habita, quæ postrema fuit. Eum approbare nunquam voluit S. Leo. Præter hos canones viginti octo, alios duos exhibent Balsamon, Zonaras, Aristenius, aliique interpretes Græci; at recentiore manu exarati videntur.

Primus, Episcopos ad presbyterorum gradum nunquam redigi debere declarat.

2. Prorogationem Ægypti Episcopis, ut S. Leonis ad Fla-

vianum Epistolæ subscribant, ad usque Alexandrini, in Dioscori locum, Episcopi electionem concedit.

Inter varia Chalcedonenſis concilli exemplaria discriminis multum occurrit. Vulgares Collectiones numerant ſeſſiones ſexdecim; at ſex tantum cum canõnibus aderant in Eccleſiis pluribus. Quæ tamquam poſtrema notatur ſeſſio, in iis Collectionibus decima ſexta eſt. Hæc Liberato duodecima eſt, aliis decima tertia. Doctus P. Manſi, hodie Lucenſis Episcopus, ſe naſtum, ait, in quodam nongentorum annorum manuſcripto cõdiõce, ad eandem urbem Lucam ſpectante, vetuſtiſſimam Chalcedonenſium canõnum verſionem, quæ nondum lucem aſpexit, quæque adeo fidelis eſt, ut nulli, quoad caput hoc, veteri Verſioni cedat. Ea viginti ſeptem tantum canõnes continet, & Chalcedonenſe concilium ad ann. 450. refert, quamvis non niſi an. 451. habitum fuerit, idque ex veteri uſu, qui in ſupputandis annis, religioſam diligentiam, in gratiam rotundi numeri negligebat. Hæc exemplarium varietas ex eo derivatur, quod, in generalibus conciliis, magnarum Sedium Episcopi ſuos quiſque notarios habebant, per quos redigenda, ſeu exſcribenda, prout iis opus erat, Acta curabant. Ea erat omnium ſollicitudo, ut Fidei Definitiones, & Canones ſecum deferrent, ſuiſque in provinciis vulgarent; at quoad Acta ſuper peculiaribus negotiis verſantia, quorum non intererat, cura non eadem erat. Ea omnino alii negligebant; alii eorum partem tantummodo colligebant; & hi quidem aliter ea collocabant, pro adſcripti temporis ordine, aut pro rerum ipſarum merito. *Reg. Tom. VIII. Lab. Tom. IV. Hard. Tom. II. Balutius, in Collect. Manſi, Supplem. Tom. I.*

*Concilia S. Patricii, an. 451. ſeu 456.*

Data nobis ſunt, S. Patricii nomine, concilia duo, quorum primam reapse videtur habitum in Irlandia, quo tempore S. hic vir ejus inſulæ Episcopus erat; coactum enim cernitur extra Romanum Imperium; Britones prope, quo tempore, quaque in regione nondum ethnica ſuperſtitio penitus everſa erat; quod S. Patricio congruit, qui Irlandiam ethn-



ethnicis infartam comperit, cum eo, Evangelium nuntiaturus, se contulit. Extat in Benedictinorum Cantabrigienfium Bibliotheca antiquiffimum hujus concilii manufcriptum exemplar; ejusque canonum plerosque, S. Patricii nomine, laudat Arbedocius, octavi sæculi fcriptor. Ponitur concilium hoc ad an. circiter 451. aut 456. Ejus canones funt numero triginta quatuor, quorum plerique agendi rationem in clericis moderantur.

3. Clericis vetat, ne curfittantes, animumque diffipantes iacturam populum, fui temporis jacturam faciant.

4. Eos patitur fipem cogere, qua ipfi fibi fuppetias ferant; & 5. iisdem mandat, ut, quæ, præterquam opus habent, collegerint, fuper Epifcopi altari ponant in alium pauperem eroganda.

6. Clericos, qui non modeste induti incefferint, nec breves capillos, Romanorum more, geflaverint, ab Ecclefia feparari jubet. Eadem poena ftatuitur in Oftiariorum, aliorumque inferiorum clericorum conjuges, quæ haud velatas prodierint.

7. Omnes ad unum clericos, captivis tantum exceptis, matutino, & vefpertino officio interefle vult.

8. Præcipit, ut clericus, qui fe fummæ, quæcunque fuerit, pro ethnico fponforem dedit, fi hic ethnicus habens, quo folvat, fua bona celet, ne faciat fuo ipfe debito fatis, fummam det, de qua fpondit; quod fi, ut fe folutioni fubducatur, fingulare cum hoc ethnico certamen ineat, ab Ecclefia arceatur.

9. Suspectam omnem monachos inter, & virgines frequentationem prohibet, nolens eos fimul in eodem hofpicio verfari, aut in eodem curru per agros excurrere.

10. Clericos in divino officio obeundo negligentem, itemque comam alentes impetit, amovetque ab Ecclefia, ni refipuerint.

11. Eum punit excommunicatione, qui excommunicatum clericum recipit.

12. Christiani excommunicati eleemofynam accipi vetat. Idem ftatuitur in canone 13. quoad ethnicos, qui aliquid Ecclefie offerre vellent.

14. Statuit anni pœnitentiam ob homicidii, & fornicationis crimina, itemque quoad eos, qui aruspices consulunt.

15. Furem subdit pœnitentiæ mēſium ſex, quorum die viginti, non niſi panem comedens, jejunaſe debebat.

16. Chriſtianum, qui ſe veneficum putat, aut ejuſmodi videri ſtudet, anathemate plecti vult, &c, quoad pœnitentiā egerit, in Eccleſiam recipi vetat.

17. Communione virgines privat, quæ nupſerunt, poſtquam Deo virginitatis votum edidiſſent; at iisdem pœnitentiā concedit, ea conditione, ut ſe ab adultero ſeparant, nec amplius in poſterum in eadem domo, vel in eadem villa cum eo commorentur.

18. Excommunicato, uſque eo dum ad pœnitentiā receptus fuerit, etiam Paſchatis nocte, Eccleſiæ ingreſſum negat.

19. & 22. Excommunicatam declarat ſcœminam, quæ virum deſerit, ut alteri nubat, & patrem ipſum, ſi in hoc adulterium conſenſerit.

20. Communione Chriſtianum hominem privat, qui renuit ſolvere, quod debet, quoad ſatiſfecerit.

21. Chriſtianum, cui cum alio Chriſtiano lis eſt, ad civiles iudices eam deſerentem, quin ſuæ cauſæ examen Eccleſiæ relinquat, a communionem ſeparatum vult.

23. Presbyterum, qui Eccleſiam erexit, ibi Sacrificium offerre non poſſe pronuntiat, niſi poſtquam Episcopum, ut eam conſecret, appellaverit.

24. Advenam, qui ſibi alicubi domicilium ſtatuit, baptizare, offerre, conſecrare, atque adeo Eccleſiam erigere vetat, quamvis ethnicus Princeps annuat, quin prius ab Episcopo facultatem acceperit.

25. Notat Episcopum conſueviſſe, per aliquod tempus in Eccleſiis ſingulis commorari; mandat propterea, ut quod eo temporis ſpatio fideles dederint, ad Episcopum, ex veteri uſu, pertineat ab eo impendendum, vel ut ſuis, vel ut pauperum rationibus conſulat, prout congruere iudicaverit.

26. Clericum, ſi id ſibi ſumpſerit, tamquam ſordidi lucri amatorem ab Eccleſia ſegregandum addit.

27. Clericum vetat, communionem alioquin privandum, ullam, ubi sibi domicilium statuit, functionem edere, quin prius in id veniam ab Episcopo obtinuerit.

28. Clericos, qui ab Ecclesia segregati fuerint, domus suae privatim, non autem cum aliis orare vult, nec vel offerre, vel consecrare posse, quoad per poenitentiam satisfecerint.

29. Omnibus Baptismum petentibus quadraginta dierum sejunium praescribit, illudque ante hoc tempus iis administrari non vult.

30. Episcopum finit, die dominica sacrificium offerre, si forte ea die extra dioecesim versatus fuerit: at eum vetat, sine dioecesani venia, ullam ordinationem peragere.

31. Tamquam homicidam, ac tamquam excommunicatum spectari clericum vult, qui utitur alterius opera, suum ut adversarium occidat.

32. Mandat, ut Ecclesiasticus, si captivos redimere voluerit, id sua ipsius pecunia faciat, nec eos tollat effugii causa; id enim clericis furum notam, & Ecclesiae dedecus afferebat.

33. Eos, qui e Magna Britannia venerint, sine sui Episcopi Epistola, in regione domicilium ponere, suasque functiones obire vetat.

34. Statuit, ut Diaconus, si Abbatem suum deferat, ut ad aliam Paroeciam se conferat, ibi altari deservire non possit, sed suus eum Parochus, seu Abbas (videtur enim id unum, & idem esse) adigat, ut ad Ecclesiam suam redeat. Eadem ratione monachum haberi vult, qui sine Abbatis venia, e monasterio egressus fuerit. Hujus concilii canones ad presbyteros, ad diaconos, & ad universum clerum referuntur. Non praeserunt nisi S. Patricii, aliorumque duorum Episcoporum nomina, quorum unus Auxilius dicitur, Jerninus alter.

Concilio alteri, quod S. Patricio tribuitur, nec ejus, nec ullius Episcopi nomen adscriptum est. Extat etiam in eo canon, cujus Praescriptum cum agendi ratione pugnat, quam sanctus hic Praesul cum puellis servabat, quae suam Deo virginitatem consecrare volebant. Eas Patricius, invitis etiam

parentibus, recipiebat; contra, canon, qui vicesimus septimus est, ut virgo suscipiatur, patris consensum postulat. Jacobus Warreus affert præterea canones novem e S. Patricii Opusculis ductos, quorum quintus adulteræ sceminae verum vetat aliam ducere, vivente prima; quod vicesimo sexto, & vicesimo octavo, concilii secundi S. Patricio adscriptis canonibus ex diametro adversatur. Nihil ergo super hujus concilii seu loco, seu tempore statui potest; at dubitari non potest, quin antiquissimum sit: siquidem passim adhuc ethnici regionem occupabant, ut ex canone secundo liquet. Hi porro canones unus omnino, & triginta sunt. Plerique videntur esse responsa super variis difficultatibus, quæ Episcopis in concilium congregatis propositæ fuerant.

Primus, Omne cum peccatoribus commercium prohibet, cum iis scilicet, ut videtur, qui ob crimina excommunicati erant.

2. Haud pugnandum, ait, in necessitate, quin victus, restitutusque ab ethnicis accipiatur; quemadmodum lampadis elichnium non recipit oleum, nisi quatenus eo indiget, ut foveatur.

3. Abbatem, ait, debere diligenter expendere, cui ligandi, & solvendi potestatem tribuat. Pœnitentiam minus longam, sed cum sinceræ resipiscentiæ notis conjunctam longiori, sed quæ remissior fuerit, languidiorque, præponit.

4. Excommunicatum, non eum quidem execrationibus impetendum, sed a Communione, a Mensa, a Missa, & a pacis osculo removendum, & post correctionem, si hæreticus est, evitandum pronuntiat.

5. Judæ, qui damnatus, postquam ad divini Reparatoris mensam receptus esset, bonique Latronis, qui post Crucis supplicium in Paradisum susceptus fuit, exempla proponit, ut, ante judicii diem, de nemine judicandum ostendat.

7. Eos iterum baptizari vetat, qui symbolum acceperunt, a quocunque tandem illud acceperint, prorsus ut semen hand ejus, qui ferit, impuritate polluitur. At declarat per hujus Sacramenti Collationem eos non restitui, cum hoc symbolum non acceperunt; Apostatas autem per manu-

in impositionem recipiendos esse. Canon hic veteris Ecclesiae, quod ad hanc rem attinet, sanctiones instaurat.

8. Monet, Ecclesiam quidem institutam non esse, ut reos vendat, e re tamen esse, magistratibus persuaderi, ut satis debeant per poenitentiae gladium eos morti tradere, qui in Ecclesiae sinum confugiunt.

9. Ecclesiae ministros, qui in canonicum aliquod peccatum lapsi sunt, veniam sperare sinens, iis omnem sui ministerii functiones in posterum obeundi spem adimit; at non epagnat, quin ejus titulum servant. Caeterorum canonum extus adeo amanuensium oscitantia corruptus est, ut vix eorum sensus attingi possit.

11. Tamquam e poenitentiae ratione spectat, ut a peccati amore defistatur.

12. Eos, qui dum viverent, se dignos non reddidere, qui sacrificii participes essent, subsidium, post mortem, invenire non posse declarat.

14. Novatianos, ait, per totum annum abstinuisse, Christianos vero statis solum temporibus jejunasse.

15. Edocendum, e Servatoris exemplo, populum, ait, ad quem missus fueris; at deferendum, si inutilis eidem evadas; licere enim, in hac facti specie, tacere, & e conspectu abire. E contra, si quid fructus percipi possit, prodendum est, & populus erudiendus, quodcumque tandem periculum subit.

16. Episcoporum ordinationes, quae non prout super hac re praescribit Apostolus, editae sunt, nullas declarat.

17. Mandat, ut monachi vivant in solitudine, sine temporalibus divitiis, sub Episcopi, seu Abbatis potestate, evitentque in rebus omnibus id, quod ultra necessitatem est, utpote qui appellati sint, ut frigus, nuditatem, famem, sitim, vigiliis, jejunia perferant. Videtur aetatis anno viceesimo professionem addicere, ut perfectae vitae ratio, cum aetas perfecta est, ineatur. In textu legitur: *A viginti annis debet unusquisque constringi; at Wilkins legendum putat: A virginis annis.*

18. In clericis, in monachis, in virginibus, in viduis, laicis fidelibus meriti graduum discrimen statuit.

19. Dies octo ad catechumenatum præscribit, quibus lapsis, Baptisma in Paschatis, Pentecostis, & Epiphaniæ festiuitatibus suscipiendum.

22. Eum, ait, qui Paschatis nocte non communicat, tamquam fidelem spectari non posse.

23. Jusjurandum per aliud, quam Dei nomen prohiberi videtur.

25. Vetat, ne quis fratris uxorem ducat; ratio, quam affert, ea est, quia foemina hæc utpote una caro cum viro est soror fratris ejusdem viri.

26. & 28. Videntur secundum matrimonium personis adulterii causa separatis permittere, & spectare primum matrimonium per hoc crimen solutum, quemadmodum per mortem solvitur. *Lab. Tom. III. Wilkins, Concil. Anglic. Tom. I.*

*Concilium Andegavense, ann. 453.*

Habitu fuit, Octobris die 4. concilium hoc ab Episcopis septem, qui ad Thalamium, seu Thalamii ordinationem, in hanc urbem conuerant. Eustochii Turonensis erat huic cœtui præesse; at is id honoris Leoni Bituricensi detulit, quem, ut eo se conferret, hortatus fuerat. Thalamius nominatur omnium postremus, utpote junior, ut videtur. Edidit concilium disciplinæ canones duodecim.

Primus, Clericos prohibet iudicio, quod Episcopi promuntiaverint, oblectari; ad sæculares iudices, sine suorum Episcoporum approbatione, confugere; sine eorum venia, ab uno ad alium locum transire, aut sine eorundem Episcoporum commendatitiis Litteris iter facere.

2. Diaconos monet, ut presbyteris cum omni profus humilitate observantiam exhibeant.

3. Violentias, & membrorum mutilationes prohibet.

4. Sub interdicti poena, ecclesiasticos vetat, exteras feminas frequentare, eas scilicet omnes, ut explicat canon ipse, quæ infra amitas sunt. Excommunicati declarantur

ibidem

dem clerici, qui ad tradendas, aut capiendas urbes opem contulerint; ut proinde nec sacramenta participare, ac in communibus quidem mensis ad cibum cum aliis fidelibus sumendum admitti possint.

5. Eidem pœnæ subdit tum pœnitentes, qui pœnitentiam deserunt, tum virgines Deo consecratas, quæ in crimen voluntarie lapsæ sunt.

6. 7. & 8. Eos excommunicat, qui foeminas sibi conjuges sumunt, quarum viri adhuc in vivis sunt; item clericos, qui Clericum deserunt, ut sæculari militiæ nomen dent, & in laicorum albo se ponant; denique vagantes monachos, qui sine commendatitiis Litteris, aut absque necessitate itineris instituunt.

9. Episcopi vetat alienæ diœcesis clericos, sine diœcesani Episcopi consensu, ordinare.

10. Omnes clericos Communionem privat, qui sui ordinis functiones exequi renunt, nisi se ab eo, cui jus non erat, ordinatos probent.

\* Summopere obscurus est canon hic. Ejus postremam partem P. Sirmondus ita accipiendam putat, ut ne quis Communionem spoliari debeat, quin criminis, excommunicatione digni, probe convictus fuerit.

11. Mandat, ut ex conjugatis, qui ad presbyteratum, vel ad diaconatum suscipiuntur, ii tantum sumantur, qui unam tantum uxorem habuerunt, eamque virginem experti sunt.

12. Omnibus, qui errata sua fassi fuerint, & in viam redierint, pœnitentiam, & veniam concedit; hanc tamen veniam Episcopi prudentiæ remittens, qui eam, perfecta pœnitentia, iisdem concedet. Addit concilium, eam sibi mentem esse, ut, qui hæc statuta neglexerint, puniantur, liceatque confratribus in eos insurgere. *Reg. Tom. VIII. Lab. Tom. IV. Hard. Tom. II.*

*Concilium Arelatense, ann. 455. seu 461.*

Concilium hoc, Decembris die 30. in Arelatenfis Ecclesiæ choro, ann. 455. vel ut serius, 461, habitum est, Ravenna, seu Ravennio, ejus urbis Episcopo, qui illud co-

gerat, præside, tametsi S. Rusticus Narbonensis, qui e concilio patribus unus fuit, metropolitanus eo senior. *esse* fuere omnino Episcopi tredecim, quorum plerique Lirinenses monachi fuerant. Episcoporum reliqui, quorum sedes interfectæ sunt, sunt Nectarius Diniensis, Florus Augustæ Tricassinorum, Constantius Uticensis, Asclepius Aptensis; Maximus, qui fortasse Regiensis, aut Avenionensis Maximus, Chrystantus, qui Chrysofostomus Sistaricensis esse creditur. Huius concilii convocationi causam præbuit dissidium, quod Theodorum, Forojuliensem Episcopum inter, & Faustum Abbatem Lirinensem, super jurisdictione, coortum fuerat. Cum Theodorus super Abbatia Lirinensi, quæ ex ejus diocesi erat, quæque nunc ex Grassiensi est, longius, quam ejus decessor Leontius, sua jura pretendere voluisset, Abbas Faustus acriter obstitit, suisque functionibus a Theodoro interdicitus fuit; quod grave scandalum attulit. Mandarunt Episcopi, ut Theodorus rogaretur officia, quæ ei Abbas Faustus exhiberet, accipere, eumque ad sui monasterii regimen quamprimum remittere; ea tamen lege, ut hic Episcopus non alia super monasterio sibi jura arrogaret, quam quæ Leontius ejus decessor sibi tribuerat: clerici, nempe. & altaris ministri ab ipso tantum, vel ab eo, cui ipse id muneris demandasset, ordinarentur; ejus esset sanctum chrisma monasterio tribuere, ibique neophytos confirmare; nec in monasterio exteri clerici, sine Episcopi mandato, ad communionem, sanctumque ministerium susciperentur, ac solum monachi, quicumque ordinibus initiati non erant, Abbati subessent, cui eorum cura commissa erat. Sanctio hæc, deinceps, exempli veluti loco fuit, quoad privilegia, quæ Monachis Episcopi concesserunt. Ita quidem Arelatense concilium controversiam finit, quæ Lirinensis monasterii pacem turbabat. Nobis adhuc Epistola præsto est, qua Ravennius ad eum costum collegas accivit. Eam sequitur, in Conciliorum Collectione, synodica Epistola, in qua discutiendum negotium paucis refertur. *Reg. Tom. VIII. Lab. Tom. IV. Hard. Tom. II.*



*Concilium Constantinopolitanum, ann. 459.*

Gennadius, Constantinopolitanus Patriarcha, unius, & octoginta e provinciis pluribus Episcoporum concilium, Constantinopoli, ad ann. 459. habuit. Ad hujus concilii acta, quod attinet, una nobis superest Gennadii contra simoniam encyclica Epistola, cui omnes Episcopi subscribentes, Chalcedonenfis concilii contra simoniam canonem renovant, adduntque depositionis anathema in clericos, aut laicos, quicumque Ecclesiasticum ministerium emere, aut vendere voluerint. Epistolam hanc Balsamon in ecclesiasticarum legum corpore collocavit. *Ibid.* & Balutius, in *Collect.*

*Concilium Turonense, ann. 461.*

Huic concilio, quod 18. Novembris die ann. 461. Turoni habitum est, S. Martini solemne Festum occasionem præbuit. Adfuere Episcopi numero novem, videlicet, S. Perpetuus Turonensis, S. Victorius Cœnomanensis, Leo Bituricensis, Eusebius Nannetensis, Amandinus Catalaunensis, Germanus Rothomagensis, Athenius Redonensis, Mansuetus Britonum Episcopus, & Venerandus, de quo id unum constat, cum cœcus esset, eum, Jucundini presbyteri sui manu, concilii decretis subscripsisse. Tredecim sunt decreta hæc.

Primum est ad presbyteros, Ecclesiæque ministros cohortatio, ut in sanctitate, corporisque, & animi puritate vivant, prout eorum dignitas, & sacræ functiones postulant. „ Si continentia, decreti verba sunt, laicis præscripta est, ut orationi vacare possint, & assequi, ut a Deo exaudiantur, quanto magis eadem presbyteris, & diaconis necessaria est, qui nullo non tempore, parati esse debent, Sacrificium offerre, aut baptizare, si opus fuerit ?

2. Veterum canonum severitatem moderatur, qui presbyteros, & Levitas, quibus adhuc cum uxoribus commercium erat, a communione abscindebant. Satis habet, suis eos functionibus interdiceret, & a superioribus ordinibus arcere. Er̄s, & generatim ecclesiasticos omnes hortatur, ut ebrietatem evitent, quam *omnium vitiorum focum* appellat; mandatque, ut ebriosus clericus, pro arbitrato, puniatur.

• *Levit.*

\**Leuitarum* vocabulum, quo canon hic utitur, omnes altaris ministros, nempe, non diaconos solum, sed etiam subdiaconos significare potest. Inter altaris ministros, qui continentiae legi subsunt, S. Leo subdiaconos complectebatur.

Decretum 3. exterrarum feminarum, tamquam incontinentiae fontium, frequentationem clericis prohibet, eosque nisi ab Episcopo moniti se corrigant, communione privat.

4. Inter ostiarios rejicit inferiores clericos, quibus matrimonium permissum est, si viduas duxerint.

5. Clericos excommunicationi subdit, qui militiam amplectendi, aut laicorum more vivendi animo, ministerium suum deserunt.

6. Eandem poenam in eos statuit, qui religiosam professionem derelinquunt, aut virgines Deo consecratas sibi conjuges sumunt, quoad poenitentiam egerint, & a praecipio recesserint, in quod eos daemone jecit.

7. Omne cum homicidis commercium vetat, quoad crimen per poenitentiam deleverint.

8. Cibum sumi cum iis prohibet, qui susceptae poenitentiae exercitationes deserunt, ut se rursus dedant saeculi voluptatibus, iisque potissimum, quae poenitentibus vetabantur.

9. Confratrum suorum communione Episcopos privat, qui alienae dioeceseos clericos, seu ecclesiasticos sibi tribuerint.

10. & 11. Versantur in eadem re. Segregant ab Ecclesiae communione clericos, qui Episcopum suum deserbant, ut se alteri dederent; voluntque, si is alienus Episcopus eos ad superiorem gradum evexerit, eorum ordinationem nullam esse, nisi legitimus eorum Episcopus suum eidem assensum praebet.

12. Clericos prohibet, sine commendatitiis Episcopi sui litteris, iter, extra propriam dioecesin, aggredi.

13. Clericos finit negotiationis aliquid agere, dummodo sine usura, quippe quam divina Praecepta prohibent.

Thalafius, Andegavenfis Episcopus, ad quem missa decreta haec, iis subscripsit in haec verba: „*THALASIUS, peccator*

legi, subscripsi, & approbavi Dominorum Episcoporum  
 functiones has, quas ipsi ad me miserunt.

Omnium primus Thalsius, inter Galliarum Episcopos, in conciliorum subscriptionibus, suo nomini *peccatoris* titulum addidit. Usus hic deinceps admodum frequens evasit. *Ibid.*

*Concilium Venetense, in minori Britannia, ann. 465.*

Occasione ordinationis Episcopi Venetensis, coegit S. Perpetuus concilium hoc, cui, præter ipsum Perpetuum, adfuere Episcopi quinque, scilicet, Paternus, qui concilii actus secundus subscripsit, Athenius Redonensis, Nunechius Nannetensis, Albinus, & Liberalis, de quorum sedibus ignoratur. Ediderunt hi Præsules canones sexdecim, quorum aliqui magnopere Tyronensibus similes sunt.

Primus, Homicidas, falsosque testes ab ecclesiastica communione separat, quoad sua crimina per poenitentiam deleverint.

2. Eandem poenam in eos pronuntiat, qui conjuges tamquam adulteras repudiantes, quin eas ejusmodi esse probarent, alias ducebant.

3. Non Sacramentorum solum communione, sed etiam communi fidelium mensa eos privat, qui postquam poenitentiae se subdiderunt, ejus exercitationes intermittunt, ut se rursus suis veteribus consuetudinibus, omninoque sæculari vitæ dedant.

4. Eas a communione separat, & inter adulteras rejicit, quæ, postquam virginitatis professionem ediderunt, & proinde benedictionem per manuum impositionem susceperunt, adulterii reæ comperiuntur. Statuit eandem in eos poenam, quibuscum id criminis eæ pataverint.

5. Eidem poenæ clericos addicit, qui, sine commendatiis Episcopi sui Litteris, provincias percurrunt.

6. Hanc ipsam poenam ad monachos protrahit, qui, absque ejusmodi Litteris, iter egerint, mandatque, ut corporali punishmenti subdantur, nisi ad eos corrigendos verba sufficiant.

7. Iis privatas cellulas, præterquam intra monasterii ambitum, & Abbatæ annuente, interdicit; atque hanc ipsam

Abba-

Abbatis veniam concilium ad eos refringit, quos longa experientia majori solitudini idoneos ostendit, aut qui, ob infirmitates, consuetam regulam servare non possunt.

8. Abbatem vetat habere monasteria plura, seu domicilia, præterquam in urbibus recessus quosdam, ubi se a hostium incurfionibus in tuto ponat.

9. Clericos prohibet, excommunicationis indicta poena, ad sæcularia tribunalia, absque Episcopi venia, confugere, at si Episcopus iis fuerit suspectæ fidei, iisdemve fuerit cum ipso res, oportere subdit, ut ad Episcopos alios confugiant.

10. Ad fraternam charitatem fovendam Episcopo licere non vult, clericum ab alio Episcopo ordinatum, sine huius venia, ad superiorem gradum provehere.

11. Pronuntiat clericos, quibus matrimonium interdictum est, videlicet, presbyteros, diaconos, & subdiaconos nuptiarum conviviiis, aut coetibus, in quibus inhonestis cantionibus, aut choreis locus datur, interesse non posse, ne oculos, auresque sacris mysteriis addictas inquinent.

12. Eos vetat apud Judæos vesci, vel ad mensam hos invitare: quia non omnibus iis cibis utuntur, quos nos licitos credimus.

13. Ebrietatem impetit. Clericus, qui ebrius fuerit, a communione segregandus, vel corporali poenæ subdendus est. Notatur in hoc canone, ebrium hominem, si quid agit mali, quin sciat, non proinde reum non esse: quia ejus inscitiam creat mentis voluntaria alienatio.

14. Clericum, qui in urbe versans, nec ægrotans, Laudum officio, nempe, matutinis precibus adesse neglexerit, communione ad dies septem privandum ait.

15. Sacrarum cæremoniarum ordinem, usumque psalmodiæ vult in tota Ecclesiastica Turonensi provincia, nempe Lugdunensi tertia eundem esse.

16. Clericis, sub excommunicationis poena, divinationem prohibet, cui nomen, *Sanctorum sortes*. Ita nuncupabatur superstitiosus futura divinandi mos ex textibus, qui forte fortuna, aperto aliquo sacre Scripturæ Libro, primum occurrerent. Erant clerici vanæ huic superstitioni vehementer

menter addicti, quam iis concilium, utpote pietati, & fidei peculiariter oppositam interdicit. P. Sirmondus, & post eum Ceillarius opinati sunt, Paternum, qui concilii Actis secundus subscripsit, Sanctum Paternum Venetensem esse, ejusque ordinationis occasione concilium hoc habitum fuisse. At Sancti Paterni Venetensis vita, a Bollandistis exhibitæ, nos docet, Sanctum Paternum sæculo post Venetense concilium vixisse. *Reg. Tom. IX. Lab. Tom. IV. Hard. Tom. II.*

*Concilium Romanum, ann. 465.*

Summus Pontifex S. Hilarius, occasione anniversarii ordinationis suæ, concilium hoc, die 19. Novembris, in Basilica Sanctæ Mariæ, celebravit. Aduere Episcopi quadraginta octo, quorum duo erant e Galliis, Ingenus Embrodunensis, & Saturnus Avenionensis. S. Maximus Taurinensis nominatur post Papam primus. Edita sunt in hoc concilio decreta aliqua, quæ Sanctus Hilarius pronuntiavit, quæque cæterorum Episcoporum acclamationibus approbata fuere.

In primo ait Papa, suo se principalis Episcopi titulo adigi, ut de Ecclesiæ disciplina sollicitudinis plus, quam quis alius, suscipiat, eoque magis, ni ita se gesserit, reum fore, quo magis dignitate euectus erat.

Monet in altero, eos omnes extolli ad sacros Ordines non debere, quibus aliæ, quam virgines conjuges fuerint, aut qui bis matrimonium inierint.

Addit in tertio, eos quoque ab his Ordinibus arcendos esse, qui litteras non callerent, aut quibus membrum aliquod amputatum esset, aut qui publicam pœnitentiam egissent.

In quarto Episcopum, ait, id ipsum per se damnare debere, quod ipse, vel ejus decessores contra Ecclesiæ regulas egerint; secus fore, ut propterea puniatur.

In decreto quinto, eoque postremo, vetat, ne morientes Episcopi sibi successores designent. *Reg. Tom. IX. Lab. Tom. IV. Hard. Tom. II.*

*Concilium Cabillonense, ann. 470.*

Cum Pauli Cabillonensis Episcopi mors, quæ in an. 47 incidit, pluribus in ea Ecclesia incommotis, ob trium competentium machinationes, occasionem præbisset, S. Patiens, Lugdunensis Archiepiscopus, ad quem pertinebat, Metropolitani titulo, de successore providere, in eam se urbem cum S. Euphronio, Augustodunensi Episcopo, & provinciæ Episcopis cæteris contulit. Hi Præsules Episcopum elegerunt sanctum presbyterum, Joannem nomine, cujus animi nihil minus observabatur, cujusque in agendo sapientia cum mulatissime electioni respondit. Ei, sua in Ecclesia, die 30 Aprilis, publicus deferitur honos. *Lab. unus, Tom. IV.*

*Concilium Bituricense, ann. 472.*

Habere concilium hoc Agrecius Senonensis, proxima provinciæ metropolitanus, S. Sidonius Clarmontiensis, & aliquot alii Præsules, eligendi Bituricensis Episcopi gratia. Cum populus suum electionis jus in unum S. Sidonium contulisset, S. Præsul Simplicium nominavit, qui & ipse tamquam sanctus a Bituricensi Ecclesia colitur, Kal. Martii. *Lab. unus. Tom. IV.*

*Concilium Arelatense, ann. 475.*

Hujus concilii occasio fuit quidam presbyter, nomine Lucidus, qui errores plures super Prædestinatione, superque Gratia disseminabat. Leontius Arelatenensis coegit ibidem in hanc rem concilium, quod fere ad ann. 475. refertur. Adfuere cœtui Episcopi triginta, quos inter, S. Euphronius Augustodunensis, Sanctus Patiens Lugdunensis, Faustus Regiensis, Sanctus Mamertus Viennensis. Perfecit Faustus Regiensis, ut acta concilii, contra Lucidum, suspenderentur, & nihil omisit, ut eum ad veritatem reduceret, seu per colloquia suavitatis plena, seu per scriptum, quod ad eum missum, & in quo, paucis, quid in Prædestinationis, & Gratia negotiis credendum, quid rejiciendum, notabat. Fausto cessit ex voto res, & Lucidus palinodiam cecinit libello ad concilii Patres missio; de quo quidem concilio id unum in

imperto est, in eo de Prædestinatione fuisse actum, erronee, quos Lucidus super hac re proposuerat, damnatos fuisse. Propositiones, quas Lucidus damnat, hæud profus eæ sunt, ac quarum damnationem Faustus ab eo postulaverat; at perspicitur, doctrinam, cui se adhæsurum promittit, demum spectare, ut credat, Christum Dominum pro omnibus hominibus mortuum esse; a Deo neminem ad damnationem prædestinari; liberum arbitrium in Adamo non petiisse, hominisque cooperationem per Dei gratiam non excludi. Leontius Arelatenfis Fausto colligenda mandaverat, præ super Prædestinationis, & Gratia negotiis in concilio discussa fuerant; at opus suum Faustus in publicum nondum miserat, cum iis quædam addere iussus fuit, per novum concilium, quod Lugduni habitum ob errores quosdam, qui adhuc, ut videtur, super iisdem negotiis serpebant. Id unum de hoc Lugdunensi concilio constat, quod sub S. Patiente, qui ad annum usque 480. circiter, Lugduni Episcopus fuit, celebratum esse vero simile sit. Porro Arelatenfis concilii, contra Prædestinarianismum, Acta perierunt, facta quidem hypothefi ea unquam extitisse; docti enim viri super Prædestinarianismo, seu Prædestinarianorum hæresi, perinde ac super hoc Arelatenfi concilio, superque presbyteri Lucidi persona admodum secti sunt. Contendunt nimirum alii cum P. Sirmondo, Jesuita, extitisse Prædestinarianorum sectam; presbyterum Lucidum ejus auctorem fuisse; hujus errores in Arelatenfi concilio damnatos esse, eumque in hoc ipso concilio palinodiam cecinisse. Afferunt alii cum Præfidente Mauguino, Prædestinarianorum hæresin imaginariam hæresin esse; nihil eam aliud esse, quam nomen, quod S. Augustini Discipulis Semi-Pelagiani tribuebant; a Fausto Regiensi Arelatenfi concilium, æque ac Lucidi palinodiam supposita fuisse. Consuli possunt in hanc rem P. Sirmondus in Opere, quod edidit, *Prædestinati* titulo; P. Duchesne, in sua *Prædestinarianismi* Historia; Præfidentis Mauguinus in Refutatione, quam edidit, *Prædestinati* P. Sirmondi, & Cardinalis Norisius, in sua Pelagianorum Historia, *lib. 2. cap. 15.*

*Concilium Romanum, ann. 487.*

Felix Papa III. die 14. Martii, sub Boetii consulatu, cogit concilium hoc in Constantini Basilica. Ei Episcopi Italiae quadraginta, Africae quatuor interfuerunt, & praeterea presbyteri septuaginta sex, qui in concilii Actis omnes, & singuli nominantur. In eo summus Pontifex initio statim significavit, quem sibi mœrorem afferret excidium Ecclesiarum Africae, ubi non e vulgo solum homines, & inferiores clerici, sed diaconi, presbyteri, & Episcopi ipsi se rebaptizari passi fuerant. Cum synodus id statuisset, quae tanti momenti res postulabat, Epistolam summus Pontifex quae concilii exitum continet, ad omnes peculiarium provinciarum Episcopos dedit. Ea, quae nobis suppetit, data est die 15. Martii, anno postquam concilium habitum fuerat. Episcopos monet Papa, iis, qui in persecutione lapsi sunt, afferenda esse remedia eorum ulceribus accommodata, ne, si immature cicatricem obducere libuerit, non id hominibus lethali contagione laborantibus inutile solum sit, sed medici quoque, rei aequae, atque ægrotantes evadant, qui adeo perniciosum malum nimis superficie tenus attigerint. Tum descendens ad singula, mandat, ut Episcopi, presbyteri, & diaconi, qui in baptisma sibi iterandum consenserint, aut vi tormentorum adacti fuerint, poenitentiae ad mortem usque subdantur, quin fidelium non solum, sed etiam catechumenorum precibus ipsis interfint. Iis tamen omnibus, quorum prius animum idoneus vir exploraverit, communionem laicam in morte concedit. Ecclesiasticos vero, monachos, religiosos, & saeculares, qui lapsi, quin coacti essent, verum se erigendi desiderium testati fuerint, per annos tres inter Catechumenos, per annos septem inter Prostratos, seu Poenitentes, & per annos duos cum fidelibus laicis Orationi Adstantes, quin ullam tamen oblationem exhibeant, ex regula in Nicæno concilio statuta, consistere vult. Futurum addit, ut iidem, siquidem ob tormentorum vim lapsi sunt, post annorum trium poenitentiam, per manuum impositionem, ad Sacramenti participationem suscipiantur. Quoad pueros clericos, seu laicos, mandat, ut per aliquod tempo-



is spatium sub manuum impositione detineantur, iisque deinde communicatio reddatur, ne in nova errata, ipso pœnitentiæ tempore, incidant; at nec iidem, nec eorum quispiam, ui, extra Catholicam Ecclesiam, baptizati, aut rebaptizati fuerint, unquam ad ecclesiasticum ministerium admittantur, vique dolo permoti fuerint, deponantur. Ecclesiæ denique catechumeni, qui ab Arianis Baptisma susceperint, trisimum inter Auditores permaneant, tum in Catechumenorum numero sint, inter quos iis orare licebit, quoad cum is Catholicæ Communionis gratiam, per manuum impositionem, percipiant. Mandat, ut, si quis eorum, qui pœnitentiæ addicti fuerunt, in extremo vitæ discrimine versetur, viaticum, vel ab Episcopo ipso, qui ei pœnitentiam imposuerit, vel a quovis alio, atque adeo a quolibet presbytero accipiat, cum tamen eum ad pœnitentiam admissum fuisse certo constiterit. Episcopis, & presbyteris vetat Papa, ne suas in urbes alterius Episcopi pœnitentem recipiant, sine ejus e scripto significatione, seu pœnitens ipse se ligatum fateatur, seu se solutum esse contendat. Oportere subdit, ut, si quid improvisi contigerit, rei solutio a sancta sede petatur. Ad extremum, Papa, ex Nicæni concilii mente, vult eos, quibus, in mortis articulo, ante pœnitentiæ finem, communicatio concessa est, si convalescant, precis solum participes fore, quoad tempus ad pœnitentiam præscriptum absolverint. *Reg. Tom. IX. Lab. Tom. IV. Hard. Tom. II.*

*Concilium Constantinopolitanum, ann. 492.*

Euphemius, Constantinopolitanus Patriarcha, Anastasii imperatoris, Chalcedonenſis concilii hostibus omnino mancipati, technas antevertere volens, Episcopos, qui Constantinopoli versabantur, coegit, ejusque concilii decreta cum iis confirmavit. Anastasius concilium, & ipse ann. 496. convocavit, in quo per Episcoporum ministerium, quos Constantinopoli comperit, id affectus est, ut Euphemius deponeretur, & Zenonis Henoticon confirmaretur. Eodem anno Macedonius Chalcedonenſis concilii decreta, concilio

habito, confirmavit; at in eo de Zenonis Henotico aliter  
 luit, Anastasii metu; hæc legimus in Synodico; cum e con-  
 verso Victor Tunetanus, in *Chron. pag. 5.* memoriæ prod-  
 derit, Macedonium in quodam concilio damnationem in ex-  
 pronuntiasse, qui Chalcedonensia decreta suscipere, ita  
 que in eos, qui Nestorii, & Eutychis errores affererent  
 verum irrepsisse mendum in hunc locum perspicuum est. &  
 pro suscipiunt, legendum esse *despiciunt*: quandoquidem Vi-  
 ctor idem fatetur paulo post imperatorem Anastasium per-  
 fecisse, ut Macedonius, Constantinopolitanus Patriarcha  
 deponeretur, & una cum ecclesiasticorum pluribus in exi-  
 lium pelleretur, quia Chalcedonense concilium damnare no-  
 lebat. *Ibidem*, & Balutius, in *Collect.*



## C O N C I L I A S Æ C U L I S E X T I.

*Concilia Romana, ann. 494. 495. 499. 501.  
502. 503. & 504.*

**H**orum Conciliorum primum ex Episcopis septuaginta  
 conflatum fuit, quibuscum Papa Gelasius, super Li-  
 bris apocryphis, iisque, quos Sancta, & Catholica Ecclesia  
 Romana cum veneratione recipit, decretum edidit. Ita  
 quidem in Conciliorum Collectionibus legitur, quamquam,  
 quoad caput hoc, varietas occurrat in antiquis aliquibus  
 exemplaribus, quæ decretum hoc non Romanorum concili-  
 orum alicui, sed uni Gelasio tribuunt. Continet hoc de-  
 cretum primo canonicorum veteris, & novi Testamenti Li-  
 brorum Catalogum, Tridentino similem, nisi quod Gelasia-  
 nus Machabæorum librum unum, & unicum numerat,  
 cum a nobis duo numerentur; at nostri duo, in veterum  
 exemplarium plerisque unum tantum conficiunt. Post  
 vete-

veteris, & novi Testamenti Scripturas, Gelafius recipit etiam concilia quatuor, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedonenfe, & quæcunque concilia Patres auctoritate donarunt. Recipit etiam Patrum Opera, quorum Romana Ecclefia auctoritatem admittit. Ex hoc numero funt Scripta S. Cypriani, S. Gregorii Nazianzeni, S. Bafilii Cappadocis, S. Athanafii, S. Cyrilli, S. Joannis Chryfoftomi, Theophili Alexandrini, S. Hilarii Pictaviensis, S. Ambrofii, S. Auguftini, S. Hieronymi, S. Proſperi; S. Leonis ad Flavianum Epiftola, ac cæterorum omnium Patrum Opera, qui in Romanæ Ecclefie communionẽ mortui funt, uti Romanorum Pontificum Decretales Epiftolas, & Martyrum Acta. Declarat deinde Pontifex, a Catholica Ecclefia Libros non recipi, quos Hæretici, aut Schifmatici, aut ipſi Catholici contexuerunt, qui quidem, aliquo in capite, a Catholice ipſius Ecclefie ſententia receſſerunt, videlicet, Tertullianus, Eufebius Cæſarienfis, Lactantius, Africanus, Poſthumianus, &c. Abgari ad Chriſtum Epiftola, ea quoque, quæ Chriſti ad Abgarum dicitur, itemque Itinerarium S. Petri, S. Clementis nomine, Acta S. Andreæ, S. Thomæ, S. Petri, S. Philippi; Evangelia S. Thadæi, S. Mátthiæ, S. Petri, S. Jacobi, S. Barnabæ, S. Bartholomæi, S. Andreæ, &c. inter apocrypha rejiciuntur. Denique Gelafius damnat omnes caractères, feu ſchedulas, antidoti loco, quibus Angelorum nomen inditum eſt, & generatim omnia hæreticorum, & ſchifmaticorum, eorumdemve aſſeclarum Scripta; quorum nomina a Simone Mago, ad uſque Acacium Constantinopolitanum notat, iisque omnibus anathema dicit. Ex Operum Indice, quæ in hoc concilio inter apocrypha reſenſentur, facile intellectu eſt non æquẽ omnia, atque adeo nonnulla, quoad certas quafdam rationes tantum damnari, ac reſpui; ita rejiciuntur hæc, ut aliquod exemplum afferam: Eufebii Hiſtoria, ob laudes, quas in Origenem congerit; S. Clementis Alexandrini Scripta, ob errores, quibus Hæretici Hypotipofeon Libros inſarferant; Scripta Caſſiani, quia in Collatione decima tertia Semi-Pelagianis favet;

denique S. Cypriani Scripta, quia rebaptizationis contra Stephanum Papam defensionem in iisdem suscipit.

Idem Papa Gelasius, Maji die 13. an. 495. alterum Romano concilium habuit, cui adfuere Episcopi quadraginta quinque, presbyteri quinquaginta octo, sæculares Magistratus duo, diaconique plures, quorum numerus haud scripto traditus. Misenius, Episcoporum legatorum unus, qui Constantinopoli ann. 483. Ecclesie causam pròdiderat, cum libellum supplicem obtulisset, in quo suam resipiscentiam significabat, ad Ecclesie communionem, & sacerdotalem dignitatem rediit; idemque, sub Symmachi pontificatu, Cumani Episcopi titulo, Romano concilio interfuit.

Concilium hoc habitum est Kal. Martii ann. 499. in Basilica S. Petri. Papa Symmachus, qui illud convocaverat ut popularibus emotionibus, cujusmodi in ejus ordinatione contigerant, remedium afferret, eidem præsuit. Adfuere presbyteri sexaginta septem, & diaconi quinque. Canones, seu sanctiones tres edidit concilium hoc.

Primus Canon presbyterum, diaconum, aut clericum, quicumque, vivente Papa, eoque inconsulto, suffragium suum ad Papatum alicui dedisse, aut promississe convictus fuerit, deponendum pronuntiat, seu per schedulam, seu per jusjurandum, suam fidem obstrinxerit. Eadem in eos poena decernitur, qui, super eadem re, in privatis aliquibus cœtibus deliberaverint. Præter depositionem canon etiam excommunicationem iis minatur.

2. Statuit, ut, si Papa subita morte sublatu fuerit, quin sui successoris electioni consulere possit, is Episcopus consecretur, cui totius cleri suffragia præsto fuerint: quod si quæ partitio in suffragiis extiterit, majoris numeri ratio habeatur.

3. Mandat, ut, si quis edita molimina detexerit, & detecta probaverit, non solum absolvatur ipse, si conscius fuerit, sed etiam congrue compensetur. Subscripsit his decretis Papa omnium primus; tum Episcopi, presbyteri, & diaconi, qui aderant, subscripserunt; archipresbytero Laurentio, inter presbyteros, primas tenente.

Archipresbyter hic Laurentius, eadem, qua Symmachus die, Papa a Patricii Festi affectis electus fuerat. Theodoricus Rex in Symmachi favorem decidit: quia prior ordinatus fuerat, & suffragia plura retulerat. At cum aliquot post annis, qui a Laurentio stabant, atroces in Papam Symmachum accusationes conlassent, in eumque finem falsos testes, quos ad regem Theodoricum miserunt, subornassent: Princeps hic, non sine Papæ Symmachi consensu, concilium coegit, in quo de accusationibus in eumdem editis iudicaretur. Hujus concilii prima sessio, quæ ex Italiæ Episcopis constitit, habita est in Julii Basilica, mense Julio ann. 501. Habita est sessio altera, *Kal. Septembris*, in Ecclesia Sanctæ Crucis, *Hierosolymæ* nuncupata, aliter *Basilica palatii Safforii*. Papam ea die ad concilium pergentem aggressa per iter hostium cohors, & presbyterorum eum comitantium plures saxorum jactu faucivavit, occidissetque, nisi Regis officarii tres præsto fuissent, qui Papam ad ædes S. Petri, unde venerat, reduxerunt. In tertiâ, postremaque sessione, quæ in Octobris diem 23. incidit, pronuntiata est a concilio sententia, quæ Papam ab afflictis accusationibus liberabat. Huic sententiæ septuaginta sex Episcopi subscripserunt.

Ann. 502. die 6. Novembris habitum est Romæ in Basilica S. Petri concilium aliud, cui Papa Symmachus præfuit. Huic interfuerunt Episcopi octoginta, presbyteri triginta septem, & diaconi quatuor, quorum unus Hormisda, qui summus deinde Pontifex fuit. In eo revocatum est ad examen Statutum quoddam, quod sub S. Simplicii Pontificatu Basilii prætorii præfectus ediderat, qui etiam Odoacren, Italiæ Regem repræsentabat. Eo spectabat Statutum hoc, ut ne quis Romanæ urbis Episcopus renunciaretur, quin Italiæ Rex consuleretur, assensumque præberet; ut Romani Episcopi, sub anathematis pœna, quidquam ex Ecclesiæ bonis alienare prohiberentur, ac si qua forte alienatio fieret, nullius omnino valoris esset: Ecclesiarum pretiosa suppellex, & ornamenta, quæ quidem supervacanea essent, venderentur, eorumque pretium in pauperes distribueretur. Universum concilium opinatum est, hujus Statuti nullam rationem

habendam esse, & Papa Symmachus, abusus in posterum occurrere volens, quos idem Statutum reformare contempnit, nulli Papæ licere statuit ullum ruralem fundum, quocunque ejus amplitudo fuerit, in perpetuum alienare. : permutare, vel in usufructu positum, præterquam clericis captivis, exterisque donare; urbium domos, quæ non a gravibus impensis sustentari possent, in annui census locatione relinqui posse: eadem lege presbyteros titularum in his Romæ, æque ac reliquos omnes clericos obligari; neque enim jure dici posse, eum, qui non nisi secundum in Ecclesia gradum tenet, haud legi subesse, ad quam summus Pontifex, per Christi Domini charitatem, se ipse redegit. Pœna in eos lata, qui Ecclesiæ bonâ vendunt, aut alienant aut donant, depositio est; at anathemate plectuntur, quæ rem alienatam accipiunt, itemque qui alienationis, aut donationis contractui subscribunt. Ecclesiasticorum cuicunque concilium eam veniam dat, ut res alienatas cum fructibus repetat; at declarat, sanctionem hanc ad sanctam solum sedem spectare, integrum relinquens Episcopis singulis in provinciis, ut suæ quisque Ecclesiæ consuetudinem pro sua ipsorum conscientia sequantur.

Aliud præterea concilium Symmachus, ann. 403. Romæ habuit, cui Episcopi octodecim supra ducentos, ut e subscriptionibus apparet, interfuerunt; at earum pleræque censentur additæ, vel ad alia concilia pertinere: quia in iis comperiuntur Episcopi plures, qui ante annos quinquaginta duos Chalcedonensi concilio adfuerant, quorumque in Historia, post annos decem, quam illud concilium habitum fuit, nulla amplius occurrit mentio. Cum ad Sancti Petri Confessionem Episcopi confedissent, jussit Papa Scriptum proferri, quod in eos, qui concilium impugnabant, in quo Papa Symmachus innocens declaratus fuerat, Ennodius elucubraverat; adhuc nobis suppetit Apologia hæc, & illam Ennodius elaboravit, ut ad Scriptum responderet, quod in publicum Schismatici emiserant hoc titulo: *Contra irregularis Absolutionis Synodum*. Ennodii Opus communi omnium voce approbatum inter apostolica decreta relatum fuit. Re-

novata decreta vetera , quæ prohibent , ne suum oves pastorem accusent , nisi cum is contra fidem errat , easve peculiariter læsit ; quia licet pastorum res gestæ reprehensione dignæ videantur , iidem tamen dicitur impetendi non sunt . Statutum præterea , ut Episcopus suis bonis spoliatus , aut sua sede pulsus redintegraretur , & omnia in integrum restituerentur , antequam in iudicium acciri posset . Hæc omnia concilium fervari voluit , sub pœna depositionis , quoad clericos , & privationis communionis , quoad monachos , & laicos , cum anathematis comminatione in pertinaciæ casu ; quod argumento est excommunicationis pœnam , quam anathematis minorem fuisse . Satis perspicue ostendit Ennodius , Papam Symmachum a Schismaticis adulterii accusatum fuisse ; crediturque calumnia hæc ei per peculiarem sanctionem jubendi occasionem præbuisse , ut Episcopi , presbyteri , & diaconi semper apud se perspectæ probitatis virum , rerum ab ipsis gestarum testem haberent , & qui non satis haberent in bonis , ut huic impensæ pares essent , aliis ipsi se socios adderent , quo clericorum vita non solum a malo , verum etiam a suspitione in tuto esset . Ejusmodi focii *Synelli* nuncupabantur .

Romanorum Conciliorum , Symmacho quidem Pontifice , postremum *Kal. Octobr. ann. 504.* in S. Petri Ecclesia habitum est ; ut nempe comperiretur malis remedium , quibus Ecclesiæ per eos suberant , qui temporalia bona sibi usurpabant , quæ iis fideles , ad suorum peccatorum remissionem , donaverant , aut testamento reliquerant . Instauratæ sanctiones , quas ediderant in hanc rem superiora concilia ; decretumque , ut eorum bonorum usurpatores , tamquam hæretici aperti haberentur , Communionem scilicet , quoad omnino restitissent , privarentur . Eos quoque concilium excommunicationi subdidit , qui bonorum Ecclesiæ possessionem iniissent , prætexentes ea sibi liberalitate , aut mandato Principum donata fuisse , seu quod ea ipsi invasissent ; eosque prohibet bona hæc filiis , aut hæredibus , in successoria modum , relinquere . Subscribere concilio huic Episcoporum centum , & quatuor ; at eorum majorem numerum Justellus

affert, quam Labbæus, qui varietatis tam multum, seu quoad Episcoporum, seu quoad Ecclesiarum eorundem nomina, in subscriptionibus occurrere animadvertit, ut vix, ac ne vix quidem restitui possint. *Reg. Tom. IX. & X. Lab. Tom. IV. Hard. Tom. II.*

*Concilium Agathense, in Occitania, ann. 506.*

Alaricus, Visigothorum in Hispania Rex, licet Arianus, Catholicis suarum ditionum Episcopis in Agatham urbem conveniendi facultatem concessit. Octoginta quatuor e provinciis pluribus, quæ sub ejus Principis dominatione erant, adfuisse tradit Ceillerius; P. Longueval, in sua *Gallicana Ecclesie Historia*, viginti quatuor tantum recenset: & Hermantius, in sua *Conciliorum Historia*, triginta quinque. S. Cæsarius, Arelatensis Episcopus, huic cœtui præfuit. Notiores Episcopi cæteri sunt S. Cyprianus Burdegalensis, Tetradius Bituricensis, Heraclianus Tolosanus, S. Quintianus Redonensis, S. Galactorius Bearnensis, seu Lescariensis, qua in urbe ut Martyr colitur, utpote morte ab Arianis affectus; Gratus Oleronensis, cui tribuitur Beati titulus; S. Glicerius, seu Luzerius Conforanensis, cujus festam Augusti die 7. celebratur; Sophronius Agathensis, & Petrus, qui Episcopi Palatii titulum sumit, ob eam, ut videtur, causam: quia in Alarici Regis palatio, cum aulici partim Catholici, partim Ariani essent, suus utrisque Episcopus erat; quod vero similis videtur, quam quod ait Valesius, qui conjicit Petrum, Palatii Episcopum, eundem ac Lemovicensem Episcopum esse, qui *Episcopi Palatii* nomen sumit: quia Palatii, qui locus Lemovico proximus est, degebat, quemadmodum Sagienses Episcopi interdum Oximenses, & Carnatenses, interdum Dunenses appellabantur. At, præterquam quod Episcopus hic in Lemovicensium Episcoporum Catalogis non reperiatur, tum quidem eam sedem occupabat Ruricius, ut constat ex ejus Epistolarum una, ad S. Cæsarium Arelatensem missa, in qua se accusat, quod senectutis infirmitatibus impeditus Agathensi concilio an. 506. interesse non possit. Episcopi decem, cum eo se ipsi conferre non potuissent, de-

puta-



tatos miserunt ; quorum alii presbyteri erant , diaconi i. Coivere , xi. Septembris die , an. 506. in Ecclesiam Andree , ubi quaedam hujus Apostoli exuviæ servabantur. Fufis pro Alarico Rege precibus , qui , licet Arianus , *iffimus Princeps* , quæ stili locutio est , nominatur , facta est veterum canonum confirmatio ; & quadraginta septem eisdem canones editi.

Primus mandat , ut bigami , seu qui viduas conjuges uxerint , seu presbyteri , seu diaconi sint , suscepti ordinis omen servent , quin ejus munia tamen obire possint ; placet enim concilio , miseratione quadam , sinere eos honoris gradu frui , quo tunc gaudebant , contrariisque , quæcunque tandem super hac re ab aliis conciliis editæ fuerint , sanctionibus derogat.

2. Mandat , ut clerici refractarii ab Episcopo puniantur , ac si quis ex eorum numero , superbia tumens , communionem contempserit , Ecclesiæque adesse , ac fuis ibidem functiones peragere neglexerit , e matricula deleatur , & ad exteram communionem redigatur ; ad exterorum clericorum communionem scilicet , quibus gradus supra laicos concedebatur , at infra Ecclesiæ clericos , quibus idem erat , atque his gradus. Addidere Patres , fore , ut , si resipuissent , & errati pœnitentiam egissent , in Ecclesiæ matriculam reponerentur , in suosque gradus restituerentur. ( Matricula dicebatur Catalogus , cui inscripta erant tum clericorum , qui de Ecclesiæ retributionibus participabant , tum pauperum nomina , quos alebat Ecclesia ipsa. )

3. Mandat , ut Episcopi , qui nulla moderatione servata , innocentes , aut levium solum culparum reos communionem privaverint , eosque vel efflagitantes suscipere noluerint , moneantur , ut id faciant , a proximis Episcopis , qui iis renuentibus , obtinebunt auctoritatis satis , ut excommunicatis communionem , ad concilii celebrationem usque , concedant , ne forte morientes ejus peccatum augeant , qui eos a communionem removerat.

4. Clericos , seu laicos , qui pia legata retinent , tamquam pauperum homicidas , excommunicationi subdit , pro-

ut

ut à concilio ſtatutum eſt. ( Eſt hoc Vaſionenſe concilium , ann. 442. )

5. Clericus , qui Eccleſiam diripuerit , ad communionem exteram redigetur , ſcilicet , ut paulo ante explicatum eſt non amplius ex ejus Eccleſiæ clero cenſebitur.

6. Declarat , oblationes ab exteris Epifcopo factas , tamquam ad Eccleſiam pertinentes ſpectari debere , tum quia præſumptio , eos , qui donant , id ad ſuæ ipſorum animæ ſalutem facere , tum quia juſtitia conſonum eſt , ut , quem admodum iis Epifcopus fruitur , quæ Eccleſiæ donantur , ita quod Epifcopo datur , ad Eccleſiam pertineat. Ex hoc rerum genere eas excipit , quæ in fidei commiſſis , ſeu Epifcopo , ſeu Eccleſiæ donatæ ſunt.

7. Epifcopos vetat Eccleſiæ domos , captivos , & vaſa alienare , niſi Eccleſiæ neceſſitas , aut utilitas poſtulet , ut hæc vendantur , vel ad uſum dentur ; quod coram duobus tribusve proximis Epifcopis probabitur , eorumque ſubſcriptione firmabitur : iisdem tamen licere vult , captivos , qui Eccleſiæ bene deſervierunt , libertate donare , quin a ſucceſſoribus ad captivitatem redigi poſſint , iisdemque , dum libertate donantur , aliquid dare , ſeu terram , ſeu vineam , ſeu domum , dummodo , quod datur , aureorum viginti ſolidorum ſummam non ſuperet. Quæ verò in tenui proven-  
tu ſunt , & Eccleſiæ parum utilia , hæc in exterorum , aut clericorum favorem diſponendi facultatem Epifcopo concilium relinquit.

8. Mandat , ut , ſi clericus ſua munia deſerat , & apud ſæcularem judicem ſe recipiat , ut diſciplinæ ſeveritatem evitet , excommunicatione cum eo plectatur , qui ſuum eidem præſidium conceſſerit ,

9. Decretorum executionem commendat , quæ ſummi Pontifices Innocentius , & Siricius in præſbyteros , & diaconos ediderunt , qui poſt ordinationem cum uxoribus continentiam non ſervant. Affert , hac occaſione , *Epifto-  
larum* utriusque Pontificis loca , quæ altaris miniſtrorum cælibatum ſpectant.

10. & 11. Vetat, ne quis e clericis alias apud se foeminas, quam matrem, sororem, filias, aut neptes detineat, famulasve, aut libertas habeant, quæ in eadem domo degant.

12. Rotundis verbis jubet, omnes fideles, dominicis diebus exceptis, per totam Quadragesimam, atque adeo Sabbatis jejunare. (Scilicet, in Orientis Ecclesiis, sabbatum a jejunio liberum erat; & is quidem Gothorum, qui ab Oriente venerant, mos fuisse videtur.)

13. „ Explicabitur publice Symbolum Competentibus, „ in omnibus Ecclesiis, eadem die, nempe diebus octo ante Pascha. “ (*Competentes* nuncupabantur catechumeni, qui Baptismati suscipiendo idonei judicabantur.)

14. „ In altarium consecratione non sufficit chrismatis „ unctio; sacerdotali præterea, videlicet, episcopali benedictione opus est. “

15. Præscribit pœnitentibus, ut, dum pœnitentiam petunt, impositionem manuum Episcopi, itemque ex ejus manu cilicium super capite ex communi consuetudine accipiant. Addit fore, ut, si capillos amputare, vestem mutare, dignosque pœnitentiæ fructus edere pœnitentes renuerint, ex pœnitentium albo explodantur. Adolescentibus porro, ob ætatis imbecillitatem, haud facile pœnitentiam concedi vult; eorum tamen omnibus, qui versantur in mortis periculo, viaticum vult, hoc est, absolutionem concedi.

\*Publicæ pœnitentiæ usus hoc loco perspicitur. Vulgo imponebatur in Quadragesimæ initio: & Feria quinta majoris hebdomadæ iis absolutio tribuebatur, qui eadem digni putabantur. Regino, qui nono labente sæculo, & decimo ineunte vivebat, cæremonias, quæ ejus ætate ad publicam pœnitentiam imponendam servabantur, ita describit: „ Quadragesimæ prima die, quicumque pœnitentiam acceperunt, vel accepturi sunt, se sistunt Episcopo, ad Ecclesiæ „ januam, nudis pedibus, saeco induti, prostrataque in terram facie. Episcopus decanis, parœciarum archipresbyteris, & testibus, hoc est, pœnitentium presbyteris, qui eos sedulo examinare debent, comitantibus, pœnitentiam „ peccatis respondentem iisdem imponit; tum eos in Eccle- „ liam

„ siam inducit ; humique cum clero stratus , pœnitentiam  
 „ psalmos septem pro iisdem recitat. Deinde secundum  
 „ nones iis manus imponit ; reos aqua benedicta aspergit  
 „ & super eorum capite cineres ponit , qui illud cilicio invo-  
 „ vunt. Iis denique declarat , oportere , ut , quemadmodum  
 „ Adam e Paradiso eiectus fuit , ita & ipsi ex Ecclesia eji-  
 „ antur , suisque ministris mandat , ut eos ejiciant. *Leo*  
 „ clerus extra Ecclesiam ponit , concinens triste illud : *h*  
 „ *sudore vultus tui vesceris pane tuo.* “ *Regino , De Discip. Ec-*  
 „ *cles. Edit. Balutii , p. 135.* Cineres , qui etiamnum , Qua-  
 „ dragesimæ prima die , cilicii loco , suscipiuntur , solemniss-  
 „ que , & publica absolutio , quæ Feria quinta hebdomadæ san-  
 „ ctæ peragitur , hujus disciplinæ vestigia sunt.

16. & 17. „ Non est diaconatu insigniendus , qui non an-  
 „ norum viginti quinque , nec presbyteratu , aut Episcopatu,  
 „ qui non annorum triginta ætatem attingit ; & antequam or-  
 „ dinentur , qui conjugati sunt , eorum conjuges assensum  
 „ præbeant , necesse est ; nec ordinandi sunt , nisi postquam  
 „ quoad domicilium se ab uxoribus separaverint , & perin-  
 „ de atque ipsæ pœnitentiam promiserint. “

18. „ Laici , qui Natalis Dominici , Paschatis , & Pente-  
 „ costis solemnibus diebus non communicant , *Catholici*  
 „ cenferi non debent. “

19. „ Velum religiosi fœminis tribui non debet , ante  
 „ quadragesimum ætatis annum , quantumvis earum mores  
 „ probati sint. “

20. „ Archidiaconus clericos , qui longos capillos defe-  
 „ runt , vel invitos tondere debet. Iidem clerici non nisi  
 „ vestes , & calceamenta , quæ eorum status sanctitati con-  
 „ gruunt , gestare debent. “

21. „ Si quis in sua terra privatum oratorium habere vo-  
 „ luerit , ei permittitur , ut in eo Missam , ad suæ familiæ  
 „ commodum , dicendam curet ; at Paschatis , Natalis , Epi-  
 „ phaniæ , Ascensionis , Pentecostis , cæterosque solennes di-  
 „ es in urbibus , vel in parochiis celebrari necesse est ; qui-  
 „ que iis solemnibus diebus , sine Episcopi venia , in ejus-  
 „ modi

“ modi privatis oratoriis Missam dicerent , aut officium peragerent , excommunicationi subessent. “

22. Renovantur veteres canones , qui clericos prohibent Ecclesiae bona utcumque alienare , quorum iis ususfructus conceditur. Eorum venditio , aut donatio , si quam ediderint , nulla declaratur ; jubenturque Ecclesiam de suo , si satis in bonis habent , indemnem reddere & communione privantur. ( Ecclesiastica bona hæc , quorum ususfructus clericis cedebatur , id erant , quod subsequitis temporibus , *beneficiorum* nomine designatum est. )

23. Episcopum vetat , quoad ecclesiasticas dignitates , junioros clericos senioribus anteferre ; nisi forte horum quispiam , ob violata Episcopi iussa , dignus esset , qui ad humilitatem redigeretur. Ei tamen facultas relinquitur , ut archidiaconum eligat , quem aptiorem compererit , siquidem , qui inter clericos senior est , huic officio obeundo par non sit.

24. Vasionensis concilii , an. 442. super pueris expositis , nonum , & decimum canones renovat.

25. Excommunicatione conjugatos plectit , qui se separant , antequam apud provinciae Episcopum matrimonii dissolvendi legitimas causas sibi subesse probaverint.

26. Eidem poenae clericos subdit , qui titulos bonorum Ecclesiae supprimunt , aut tradunt , itemque eos , qui clericos ipsos ad ejusmodi titulos tradendos sollicitarunt.

27. Vetat nova monasteria , sine Episcopi venia , aedificari , vagosque monachos ordinari in urbibus , aut in ruris parocciis , iis exceptis , quibus Abbas favorabile testimonium reddiderit ; vetat etiam , ne quis Abbas alterius monasterii monachum , quin ejus superior annuat , recipiat : eundemque monachum ad monasterium , e quo egressus est , remissum vult. Addit Episcopum , si monachum ad clericatum evehi necesse fuerit , id facere non posse , nisi ex Abbatis consensu.

28. Mandat , ut , ad dæmonis tentationes , pravosque hominum sermones vitandos , puellarum , & virorum monasteria invicem distent.

29. Ecclesiam vult eorum, si opus fuerit, defensionem suscipere, quos domini legitime manumiserunt.

30. Statuit, ut, quia in divini officii celebratione unam, eandemque rationem servare par est, post Antiphonas presbyteri, & Episcopi Collectas dicant; matutini, & vespertini temporis Hymni diebus singulis concinantur; ad Officiorum finem post Hymnos Capitula e Psalmis ducta recitentur, & post Collectam, seu vespertini temporis Precem, cum Episcopi benedictione populus dimittatur. (Perspicitur hinc divinum officium jam tum ex Antiphonis, Collectis, seu Orationibus, Hymnis, & Capitulis confectum fuisse.) Initio quidem quicumque Psalmi seu Hymni alterni, seu e duplici choro conoiebantur, *Antiphonæ* dicti sunt; redactum deinde est vocabulum hoc ad versiculum, qui ante Psalmum canebatur, eumque fere ex eodem Psalmo ductum significandum.

31. „ Qui inimicitias invicem fovent, & conciliari renuunt, primum a presbyteris monendi sunt; si eorum monitis obsecuti non fuerint, excommunicationi suberunt. „

32. „ Clericus, sine Episcopi nutu, neminem potest apud laicum judicem in jus vocare; ipse in jus apud eundem accitus, respondere potest; at accusationem intentare in re criminali non debet. Laicus, qui injuste, & per calumniam, clericum adigit, ut apud laicum judicem litiget, communionem privabitur. „

33. „ Si Episcopus, cui nec filius, nec nepos est, alium suorum bonorum hæredem, quam Ecclesiam instituit, quidquid bonorum ex Ecclesia provenientium dederit, repetitur; si ei filii sunt, hi quidem Ecclesie illatam injuriam ex bonis ab eo sibi relictis compensabunt. „

34. „ Judæi ad menses octo inter Catechumenos probationi suberunt, antequam baptizentur; at, si forte mortis periculum adsit, ante id temporis baptizabuntur. „

35. „ Episcopi, qui a metropolitano ad concilium, vel ad Episcopi ordinationem vocati adesse renuerint, quin morbo, vel aliquo Regis mandato impediti fuerint, Ecclesie communionem privabuntur ad primum concilium usque. „

36. „ Quicumque e clericis fideliter deferviunt, laborum suorum salarium, seu stipendium, secundum canones, ab Episcopis recipere debent. „

\* Qui sequuntur canones quinque, iisdem propemodum verbis ex Venetensi concilio ducti sunt. In iis homicidæ, nisi que testes communionem spoliantur; renovantur interdictiones in clericos, & monachos, ne quod iter, sine suorum Episcoporum venia, & Litteris peragant; in presbyteros, diaconos, & subdiaconos, ne nuptiarum conviviis interfint; & omnes demum clericos, & laicos, ne cum Judæis comedant. Ecclesiasticis summopere commendatur, ut ebrietatem evitent, secus, corporali punitione, aut triginta dierum excommunicatione plectendi.

42. Clericos, & laicos vetat anguriis, & sanctorum fortibus, quas vocant, se dedere. *Vide Venetensis concilii, an. 465. canonem sextum.*

43. Prohibet, ne poenitentes ordinibus initiuntur; presbyteros autem, aut diaconos, qui ita per ignorantiam ordinati fuerint, sui ministerii munia obire non vult.

44. „ Presbytero omnino non licet benedictionem, in Ecclesia, populo, aut poenitenti tribuere. „ De solempni benedictione Episcopo reservata hoc loco agitur.

45. & 46. „ Licet Episcopis, ob validas causas, & quidem absque aliorum Episcoporum consensu, terrulas, parvas vineas, sive agrorumque ecclesiarum alia minoris momenti bona alienare. Poterunt iidem de profugis captivis disponere. „

47. „ Disertis verbis jubentur omnes ad unum laici, die dominica, integræ Missæ interesse, nec ante egredi, quam Episcopus populo benedixerit. Qui defuerint, ab Episcopo publice arguentur. „ (Presbyteri nondum in Missa benedictionem tribuebant. Benedictio hæc intelligi debet de solempni, quæ majoribus festis diebus adhuc in nonnullis Ecclesiis ante Communionem tribuitur. Leguntur hæc: *Totas missas teneri*; quæ quidam locutio sæpe pro omnibus divinorum Officiorum generibus, at peculiariter pro ipsius Missæ officio sumitur.)

Alli præterea viginti quatuor tamquam Agathensis concilii canones a Gratiano laudantur; verum pene omnes deprompti sunt ex Epaonenſi concilio, nec in antiquioribus manuſcriptis codicibus cum Agathenſibus comperiuntur. Impreſſi ſunt inter Hiſpaniæ concilia poſt Toletanum concilium ſeptimum. Eos igitur hoc loco referri inutile fuerit. P. Antonius Pagius, ad ann. 406. P. Sirmondum, ſit, quadraginta octo canones in Agathenſis concilii manuſcriptis codicibus naſtum eſſe; at P. Sirmondus ſe tantum quadraginta ſeptem naſtum teſtatur. *Reg. Tom. X. Lab. Tom. IV. Harl. Tom. II.*

*Primum Concilium Aurelianenſe, ann. 511.*

Clodoveus Rex, e S. Remigii Remenſis, & S. Melanii Redonenſis conſilio, Julii die 10. ann. 511. concilium hoc habendum curavit. Ei adfuere Metropolitanique quinque, videlicet, Cyprianus Burdegalenſis, Tetradius Bituricenſis, Licinius Turonenſis, Leontius Eauſienſis, & S. Gildardus, ſeu Godardus Rothomagenſis, cum Episcopis numero pluribus, omnino triginta duo, quorum nonnulli Agathenſi concilio interfuert: quia, ut videtur, eorum diœceſes ab Alarici dominatione, poſt victoriam ex hoc Viſigothorum rege reportatam, in Clodovei poteſtatem devenerant. Articulis, ſuper quibus ſanctioes edi oportebat, Clodoveus ipſe Præſulibus indicavit. Hinc conſecti canones triginta, & unus, quos antevertit brevis Præfatio, in qua Episcopi profitentur Clodovei auctoritate ſe conveniſſe; & Epistoſa, in qua, poſtquam ejus Principis pietatem, & de catholica Fide ſollicitudinem commendarunt, eundem rogant, ut decreta, quæ in reſponſionem ad articulos plures ab eo ſibi propoſitos ediderant, confirmet, ſeu potius iis ſua ipſius auctoritate vim, & robur afferat.

Primus Canon eo ſpectat, ut aſyli jus ſervet, quod Canones, Romanæque Leges Eccleſiis, & Episcoporum ædibus ipſis conceſſerant. Prohibet ergo, ne homicidæ, adulteri, & fures non ex Eccleſia ſolum, ſed ex Episcopi atrio domoque tollantur, reddanturque, niſi obſtricta jurisjurandi ſide,

fore,



fore, ut nec mutilatione, nec alia poena plestantur, sed ea quoque conditione, ut reus faciat læsæ parti satis, & is, qui iurandum violaverit, excommunicationi subfit. Quod si pars, cujus interest, compositioni stare noluerit, & reus effugerit, metus causa, hunc e clericis repeti non licebit.

2. Modum adhibet huic primo canoni, quoad raptores, qui una cum puellis, quas rapuerunt, in Ecclesia se in tuto ponunt. Si puella per vim, & repugnans rapta fuerit, ac de re constet, ea quidem in libertate ponetur, & raptor captivus fiet, aut jubebitur se ipse redimere. At si puella in raptum consensit, eique pater adhuc superfit, hæc ei reddetur, quin ullam ipse satisfactionem a raptore exigere possit.

3. Mandat, ut captivus, si quarum culparum reus ad Ecclesiam confugerit, domino reddatur, qui iurejurando recipere jubeatur, ei se ob effugium nil mali illaturum; at si contra obstrictam fidem eum male habuisse convictus fuerit, a communione, & a Catholicorum mensa arceatur; quod si captivus egredi renuat, tametsi dominus, petentibus clericis, ei se nil mali allaturum iurejurando promiserit, ex Ecclesia per vim extrahi poterit.

4. Vetat, ne quis sæcularis, citra Regis iussum, consensumve iudicis ordinetur; iis tamen exceptis, quorum parentes, & majores e clero fuerant: quia sub Episcoporum potestate remanere debebant. (Ea hujus canonis ratio est: quia liberæ conditionis laici, cum militare servitium Regi deberent, clericaturæ, quæ eos ejusmodi muneribus eximebat, haud absque ejus approbatione addicebantur.)

5. Mandat, ut agrorum fructus, quos Ecclesiæ, per Regis donationem, cum exemptione a muneribus, tenent, in Ecclesiarum reparaciones, presbyterorum, & pauperum sustentationem, captivorumque redemptionem impendantur, jussis Episcopis in id incumbere, additisque comminationibus severis, ut negligentes suorum fratrum communione priventur.

6. Eos excommunicatione percelli vetat, qui sua se contra Episcopum, aut contra Ecclesiam jura prosequi posse arbitrantur, dummodo suis ipsi prosecutionibus contumeliosas exprobraciones, aut criminosas accusationes non addant.

7. Abbates, Presbyteros, clericos, & religiosos excommunicationi subdit, suarumque qualitatum honore spoliatos vult, qui gratiam peturi ad Principem se contulerint, sine Episcopi venia, qui tamen eos poterit restituere, siquidem plene cumulateque suo fati errato fecerint.

8. Mandat, ut si captivum Episcopus, incio domino, at ejus servitutis ipse probe conscius, diaconum, aut presbyterum ordinaverit; captivus quidem clericus permaneat: Episcopus vero, seu qui eum ordinandum curavit, duplum pretium solvat; si Episcopus id ignoravit, erit in eum actio, qui eum ad ordinationem præsentaverit.

9. Presbytero, seu diacono, qui capitalis criminis rei fuerint, depositionis, & excommunicationis poenam imponit.

10. Assentitur, ut clerici hæretici, qui quidem ex animo respuerint, ad munia suscipiantur, quibus eos dignos Episcopus judicabit, ea tamen lege, ut iisdem ipse prius manuum impositionem impertiatur. Assentitur etiam, ut Gothorum Ecclesiæ per easdem cæremonias, atque Ecclesiæ Catholicæ concilientur.

11. Communionem, & Catholicorum mensam poenitentibus interdicit, qui ut ad acta redeant, quæ sæculi sunt, suo ipsorum statui nuntium remittunt; vetans, ne quis post interdictum cum iisdem comedat, ea indicta poena, ut, qui secus egerit, communionem & ipse privetur.

12. Presbyteris, aut diaconis, qui ab altari, ut alicujus culpæ poenitentiam agerent, recesserunt, eam veniam dat, ut Baptismum conferant, si necessitas urgeat, nec alius Ecclesiæ minister, qui eum conferat, comperiat.

13. Si presbyteri, aut diaconi vidua iterum nupserit, & posteriorem virum relinquere noluerit, ambos excommunicationi obnoxios fore pronuntiat.

Canones tres, qui sequuntur, proventuum Ecclesiæ dispensationem spectant. In iis statuitur, ut omnium quidem fundorum ad Ecclesiam pertinentium administratio, seu matri Ecclesiæ, seu parœciis donati fuerint, penes Episcopum sit, oblationum vero, quæ in cathedrali Ecclesiâ ad altare fiunt, dimidia pars Episcopi sit, & cleri altera; at in parœciis  
pars

pars solum tertia; Episcopus porro pauperibus, & invalidis, qui laborare non possunt, victum, & vestitum, pro viribus, tribuat.

17. Declarat, ex jure veteri, Episcopo jurisdictionem fore in novas omnes Ecclesias, quæ per ejus dioecesin extructæ fuerint.

18. Cum consobrina, seu fratris vidua, seu defunctæ uxoris sorore conjugium iniri vetat.

19. Abbates subdit Episcopis, qui eos corrigere, si regulæ desint, & semel in anno convocare debent. Pareant, oportet, monachi abbatibus, qui iis adiment, quidquid proprietatis titulo habuerint; vagantes in carcerem trudent, cum Episcopi subsidio, ut eos ex regula puniant. (Quæ regula fuerit, de qua sit hoc loco mentio, non constat; nec in comperto est ullam, tum quidem, omnibus monasteriis communem in Galliis extitisse.)

20. Prohibentur monachis orario uti, in monasterio, & calceamenta gestare.

\* P. Longueval, in sua *Gallicana Ecclesiarum Historia*, tomo secundo, vocabulum *orarium* per *solam* vertit: at male vertit.

„ *Vox orarium*, inquit Hermantius (in suæ *Conciliorum Historia Tom. II.*) proprie significat subtile linteum, quo facies abstergebatur; & id quidem Monachis prohibet fynodus, & post eam, S. Isidorus in Regula, quam pro monachis edidit, cap. 12. „ Ceillerius quoque vocem *orarium* per linteum, quo facies detergitur, vocabulum reddit. Ad calceamenta quod attinet, latinus textus habet *tzangas*, quo nomine *calcei* significantur. Id P. Longueval ita intelligit, ut fuerit calceamentum quoddam ex corio confectum, cothurno, & fortasse levioribus ocreis admodum simile.

21. Monachum, qui monasterium deserit, & uxorem ducit, in ecclesiasticum statum ingredi nunquam posse pronuntiat.

22. Monachum, qui ambitione ductus a monasterio recesserit, non posse, sine Episcopi, aut abbatis venia, cellulam alibi, ut seorsim vivat, extruere.

23. Si Episcopus, beneficentia quadam, Ecclesiæ terras clericis, aut monachis dederit, quas colerent, quibusve ad

statum tempus fruerentur, eos non posse cum Ecclesie detrimento easdem retinere, aut contra Ecclesiam ipsam, civilem legum vi, ullam præscriptionem acquirere.

24. Mandat, ut Quadragesima diebus quadraginta, non autem quinquaginta constet. (Ut nimirum in omnibus Galliarum Ecclesiis consensionem statuerent, sanctionem habere ediderunt Episcopi: quia in earum aliquibus non pauci jejunium, singulis Quadragesimæ Sabbatis, intermittebant; quod in causa erat, ut iidem a Quinquagesima jejunium inchoarent.)

25. Declarat civium nullum, nisi ob infirmitatem, post ruri Paschatis, Natalis Dominici, & Pentecostis festos dies celebrare.

26. Addit licere nemini, e Missa egredi, antequam ad exitum perducta fuerit, & antequam Episcopus benedictiones tribuerit. (Benedictio Missam finiebat; nullum enim tunc ultimum Evangelium dicebatur.) Est hæc institutio admodum recens, inquit P. Longueval; suam ea originem fidelium pietati debet, qui sæpe initium Evangelii S. Joannis ad Missam finem sibi recitatum volebant.

27. Mandat, ut omnes Ecclesie Rogationes, seu *Litanias* celebrent; ut jejunium, quod per eos tres dies servabitur, ad Ascensionis festum desinat; ut in ejus tridui jejunio, Quadragesimales cibi usui sint; & ut, eorumdem trium dierum spatio, servi, ancillæque ab opere exempti sint.

28. Clericos, qui tam sanctum opus participare neglexerint, ex Episcopi voluntate puniendos pronuntiat. (In latino textu legitur; *Suscipiant disciplinam.*) Id verti potest: virgis cædantur. *Disciplina* vocabulum primo quidem pro cuiusque generis correctionibus sumebatur; sed quia in monasteriis, ad disciplinam factam, tectamque servandam, flagellatio peculiariter usui erat, ideo correctio hæc *disciplina* nomina designata fuit.

29. Veteres canones renovat, qui omnem cum externis faminis familiaritatem tam Episcopis, quam presbyteris, & diaconis interdicit.

30. **Eos** Ecclesiae communione privat, qui divinationes, auguria, vel fortes falso *Sanctorum* dictas observant.

31. **Episcopum** die dominico adfistere vult Officio ejus Ecclesiae, quae a loco, in quo ipse versabitur, propius aberit, nisi eum aliqua infirmitas impedierit. *Reg. Tom. X. Lab. Tom. IV. Hard. Tom. II.*

*Concilium Agaunense, ann. 515.*

Cum S. Sigismundus, Regis Gondebaudi filius, Arianam haeresin abjurasset, quam Burgundiones profitebantur, ut aliquod suae pietatis specimen exhiberet, Agauni, seu in Fano S. Mauritii in Valleflia, templum eo magnificentius, in quo SS. Martyrum Agaunensium reliquiae jam quiescebant, erigendum curavit. Monasterium quoque auxit, eo consilio, ut majorem monachorum numerum ibidem poneret. Cum Ecclesia, ann. 515. ad exitum perducta esset, Princeps hic, ad ejus celebrandam Dedicationem, Episcopos sexaginta, tam ex Burgundiae regno, quam ex finitimis provinciis, & totidem comites, seu magnos dominos, qui eidem dedicationi adfiterent, congregavit. Quamvis porro S. Aviti Vlenensis nomen in rerum in concilio gestarum narratione non reperiatur, certum tamen est, sanctum hunc Praefulem in eo Sermonem, cujus unus nobis titulus superest, pronuntiasse. Ex Episcopis caeteris, qui adfuere, non alios, quam S. Viventium Lugdunensem, Maximum Genevensem, Theodorum Sionensem, & Victorem Gratianopolitanum agnoscimus. Dies sexdecim occupavit coetus, ab Aprilis 30. ad Maji 15. quo temporis spatio decreta plura ad monasterii dispositionem edita; quorum praecipuum fuit, ut in eo vigeret perpetua, nunquamque intermissa psalmodia, in eumque finem monachorum cohortes novem, ad Officia diu, noctuque concinenda, sibi mutuo succederent; quamobrem eximuntur labori manuum, cujus usus in monasteriis caeteris obtinebat. Qui Actus, seu Relationis eorum, quae in hoc concilio contigerunt, authenticitatem impugnant, quod ejus falsitatem probandam id afferunt, quod de hac perpetua psalmodia ibidem dicitur, contententes, ejus usum in Occidente institutum non fuisse,

fuisse, & solum in Oriente, in Acemetarum monasteriis scilicet, locum habuisse. Verum ex veteribus monumentis pluribus potius evincitur, perpetuam psalmodiam in Occidente, per Agaunense monasterium, initium sumpsisse; ad consuetudinis, quæ ibidem quoad caput hoc obtinebat, imitationem, sanctam Salabergam mandasse, ut in virginum monasterio, quod ipsa Lauduni fundavit, adessent religiosæ trecentæ circiter, quæ per agmina distributæ, noctu, & interdiu, Dei laudes canerent; sanctum Amerium, qui ex Agaunensi monasterio eductus fuerat, statuisse & ipsum, in S. Romarici monasterio, virginum ordines septem, quæ sine intermissione divinum Officium concinerent, diu, noctuque; eundemque morem a Dagoberto in S. Dionysii basilica institutum fuisse, idque ad Agaunensis monasterii exemplum, refert Fredericus. In eodem cœtu Hymnemundus Agauni abbas electus fuit; decretumque, ut ipse, ejusque successores se sanctorum Librorum scientia sedulo imbuerent, eorumque exempla ad monachos erudiendos edenda curarent: pronuntiatum est etiam, si quis deinceps cœtus sanctiones impetere conaretur, Abbatem posse sibi apud sanctam sedem consulere. Ad calcem Actorum hujus concilii, quæ exhibentur in Galliæ Christianæ tomo quarto, in Conciliis P. Labbæi, & in Scripto, cui titulus, *Les Masures de l'Isle-Barbe*, occurrit donatio, qua Rex Sigismundus Agaunense monasterium ad monachos sustentandos, ad fovenda luminaria, & ad cætera, quibus ecclesia, domusque opus haberent, locupletavit. Agaunensibus monachis unum, idemque triclinium erat, unum, idemque dormitorium, unus, idemque focus. Eorum vestimenta, alimenta que Abbatis inspectioni, ac prudentiæ relicta erant.

*Concilium Tarraconense, in Hispania, ann. 516.*

Concilium hoc, ex Episcopis decem constans, quorum primus Joannes Tarraconensis, Metropolitanus, habitum est die 6. Novembris ante 516. In eo editi canones tredecim, tam ut vetus disciplina custodiretur, quam ut quidam abusus anteverterentur,

Primus mandat, ut ecclesiastici, aut monachi, quibus ea venia datur, ut suis consanguineis opitulentur, iisdem necessaria suppeditent, & eos invisere possint; ita tamen, ut apud eos haud diutius consistant, secumque provectæ ætatis, respectæque probitatis virum, suorum actorum testem ducant; quod si quis hanc sanctionem violaverit, si clericus, sua dignitate spoliatur; si monachus, in monasterii cellulam conjiciatur, & in pœnitentia ex pane, & aqua ponatur, prout Abbas jufferit.

2. Clericos vetat emere viliori pretio, aut carius vendere; statuens, ut qui se hujusmodi commercio implicuerint, a clero impediuntur.

3. Clericum, ait, qui pecuniam cuiquam in necessitate versanti mutuam dederit, posse, pro data pecunia, vinum, aut triticum sumere, quo tempore, quasque ratione voluerit; at si is, cui mutuam pecuniam dedit, harum specierum neutram præ manibus habuerit, clericum satis habere vult, eandem ab eo summam, absque ullo prorsus augmento, recipere.

4. Vetat Episcopis, cæterisque omnibus clericis ullum die dominico iudicium peragere: quippe qui dies omino in Dei servitio ponendus est. Eos tamen, ait, edere posse iudicia, diebus reliquis, at in re criminali nunquam.

5. Pronuntiat Episcopum, qui a Metropolitano ipso ordinatus non fuit, etsi non sine ejus venia, se Metropolitano, intra bimestre spatium, præsentare debere, ut ab eo documenta, & monita necessaria suscipiat. Si qua eum infirmitas impederit, Metropolitanum de re per Litteras certiolem faciet. At si neglexerit id facere, eum arguent Episcopi cæteri in synodo, quæ prima habebitur.

6. Suorum fratrum mensa, ad futurum concilium usque, privat Episcopum, qui ei, quod indictum fuerat, non interfuit, quin ullus eum morbus retinuerit.

7. Est pro ruralibus parœciis constitutio. Cum presbyter, & diaconus iis deserviebant, hi quidem alternis per suam uterque hebdomadam, ibi debebant. Sabbato earum ecclesiarum clerus omnis in promptu erat, ut die dominica Officium ibidem perageret; at quotidie in iisdem parœciis Matu-

tinum, & Vesperæ dicebantur. Qui Officiis decraat, ex fa-  
mo canonum jure puniri debebant.

8. Mandat, ut Episcopi suarum Dioeceseon ecclesias, qua-  
annis, visitent, ibique necessarias reparationes edant ex ten-  
omnium fructuum parte, qui iis attributi sunt, prout in-  
teri traditione est.

9. Lectorem, seu offitium e clero expulsam vult, q-  
novum conjugium inire, aut cum conjuge adultera mor-  
voluerit.

10. Vetat, ne quid salarii sumant clerici, in saecularis  
judicium modum, quod operam dederint, ut jus redderet  
nisi forte gratuitæ oblationes in ecclesia iisdem fiant, null  
servitii, quod præstiterint, ratione habita. Qui contra fecer-  
rint, gradu dejici, usurariorum instar, debent.

11. Monachos prohibet, qui ad externa loca se conferunt,  
ad ecclesiasticum ministerium incumbere, nisi ex abbatis ma-  
dato, sine quo nec saecularibus negotiis se se immiscere de-  
bent: siquidem monasterii utilitas non ita postulet, atque ita  
quidem, ut imprimis Gallicanarum Ecclesiarum canones,  
quoad monachos, servant.

12. Mandat, ut, post Episcopi mortem, qui nullum testa-  
mentum ediderit, presbyteri, & diaconi omnium bonorum in-  
ventarium conficiant, ac si quem ex iisdem bonis aliquid  
sumpsisse confiterit, ad restituendum adigatur.

13. Metropolitanus esse, ait, non solum cathedralis Ecclesie  
presbyteros, sed rurales quoque, cum saecularium aliquibus,  
ex numero puerorum ecclesie, ad concilium vocare. Vide-  
tur porro canon hic de concilio tantum loqui, quod fore ad  
Episcoporum ordinationem habebatur. Gratianus Tarraconen-  
sis concilii fragmentum. assert, in quo dicitur, quemadmo-  
dum Baptisma iterari non licet, ita Confirmationem quoque  
semel tantum conferri debere. *Reg. Tom. X. Lab. Tom. IV.  
Hard. Tom. II.*

*Concilium Gerundense, in Hispania, ann. 517.*

Habitu est concilium hoc, Junii die 18. ann. 517. con-  
statumque ex metropolitano Tarraconensi, qui eidem præfuit,  
ejus-



eiusdemque provinciae Episcopis sex. In eo editi canones decem.

Primus, Mandat, ut in Missae, divini que Officii celebratione, Metropolis ritum sequatur provincia universa.

2. Ut Litaniae, seu Rogationes duae, trium dierum utraque intermissio carnis, & vini usu, annis singulis, peragantur; prima quidem, per hebdomadam, quae dies Pentecostes proxime sequitur, a Feria quinta ad Sabbatum, & hoc ipsum.

3. Altera vero Litaniam edatur prima Novembris die, ea conditione, ut, si dominica fuerit, remittatur haec Litaniam in sequentem feriam quintam, ut ei sabbatum finem imponat.

4. Ut solemne Baptisma, Paschatis tantum, & Pentecostes festis diebus administraretur, reliquis autem per annum festis, solum aegrotantes baptizentur, quibus nullo unquam tempore Baptisma negari licet.

5. Ut infantes, quia fere, cum lucem aspiciunt, aegroti sunt, quamprimum baptizentur, praesertim si reapse morbo laborent, perspicianturque ubera non petere.

6. Ut clerici, qui ordinati fuere, dum aegrotarent, ab Episcopis ad subdiaconos usque, seorsim ab uxoribus suis habitent, aut, si minus separatim degunt, apud se detineant confratrum unum, eorum vitae futurum testem.

7. Ut clerici, qui in caelibatu ordinati fuere, nullam feminam, ad rei domesticae procuracionem, habeant, nisi mater, aut soror fuerit.

8. Ut ne fusciantur in clerum laici, qui post conjugis mortem cum altera rem habuerint.

9. Ut in clerum recipi possit, qui morbo correptus petiit, percepitque poenitentiae benedictionem, *viaticum* dictam, quaeque per communionem tribuitur, dummodo, postquam convalescit, publicae poenitentiae addictus non fuerit, criminumve convictus, quae eidem obnoxia sunt.

10. Ut Episcopus, seu presbyter, quotidie, post Matutinum, & Vesperas, dominicam Orationem pronuntiet. *Ibid.*

*Concilium Epaonenſe, ann. 517.*

Ubinam gentium extiterit Epaonenſis locus, in quo habitum concilium hoc, acriter disputatum est; pauca sunt ecclesiam

sistantiorum Historiarum capita, quæ magis in controversiam vocata fuerint. Chorierius hujus concilii locum statuit *Pona*, cujus existentia vix innotescit. Vetus inscriptio Yene ad Bellicensem diocesim spectante inventa, quæque Deæ Epaonæ mentionem faciebat, doctorum virorum pluribus, & inter alios Fleurio, *Historiarum Ecclesiasticarum Tom. VII.* Yenen fuisse concilii, de quo agitur, locum persuadet. Occurrit in *Ephemeride ecclesiastica ad mensem Februarium ann. 1763.* super Epaonenſis loci ſitu, D. Vapincenſis Episcopi Monumentum. Probat illuſtris auctor veterem Epaonem, ubi concilium, quod ejus nomen præfert, habitum eſt, eum locum eſſe, qui hodie *Albon* dicitur, & Viennensis dioceseos parœcia eſt, Viennam Allobrogum inter, & Romanſiam, ab utraque urbe quinque circiter leucis diſtans, & a Rhodano parum diſſita. Epaonis terra quondam a Viennensi Eccleſia pendebat; quod non impedit, quin eam comiti *Abbo*, feudi titulo, daret Ludovicus Pius, per Diploma Aquisgrani datum, regni ejus anno decimo octavo, quem eſſe chriſtiani nominis 831. nihil vetat, ſi ab eo tempore ducatur ipſius regni initium, quo eum Carolus Magnus in Imperii ſocietatem ſuſcepit. Alia Charta, quæ diſtinctius Epaonis ſitum ſtatuit, legitur in *ſolio 43. Chartularii Eccleſiæ Viennensis*; eſt hæc ab *Arhuſo*, ejusque conjuge *Adaora* huic Eccleſiæ facta bonorum donatio, quæ in Viennensi Agro poſſidebant, in loco *Ancyron* dictus, in Epaonenſi territorio. Adſcripta eſt huic Chartæ 17. Decembris dies, anni decimi a Vienna diruta, Carolo Imperatore (Carolo Calvo) regnante. Ancyron etiamnum Viennensis Agri parœcia eſt, a comitatu Albonenſi pendens, quæque, utpote tunc in Epaonenſi territorio ſita, Epaonen oſtendit eundem locum eſſe, qui nunc temporis *Albon* dicitur. Perſpicitur vocabulum *Epaonenſis*, quod in Ludovici Pii Diplomate legitur, jam corruptum fuiſſe, ut alia complura, ſub Caroli Calvi regno, ſiquidem in poſteriore Charta legitur *Ebbaonenſi*. Seu ergo, per mutationum continuationem, eo ventum fuerit, ut e voce *Ebbaonenſi*, *Albon* fieret; ſeu comes *Abbo*, vel *Albo* ſuum terræ nomen dederit, quam ab Eccleſia Viennensi in feudum acceperat, conſtans, firmumque videtur, veterem

rem Epaonem locum esse, qui nunc *Albonis* nomine notus est, & quo pendet adhuc, ut tunc pendeat, Ancyronensis parœcia; quod identitatis characteristicum signum est.

Sub Agapiti consulatu, & X. Kal. Octobr. hoc est, die 1 Septembris ann. 517. Epaonense concilium habitum est, anni primo regni Sigismundi, cui S. Avitus, Viennensis Episcopus, catholicam Fidem afflaverat. Aduere concilio huic Episcopi viginti quinque, ex Burgundiæ regno universi, quarum primus S. Avitus, qui cœtui præfuit, quem convocaverat, quemadmodum ex encyclica Epistola compertum fit, qua S. Præsul omnes, & singulos suæ provinciæ Episcopos, ad concilium convenirent, hortatus est. In eo editi canonum quadraginta.

Primus, Mandat, ut Episcopi a Metropolitano, vel ad concilium, vel ad Episcopi ordinationem acciti, morbi causa tantum, eximi possint.

2. & 3. Bigamos ad presbyteratum, aut diaconatum eveh eosque, qui publicam pœnitentiam egerunt, in clerum suscipi vetant.

4. Episcopos, presbyteros, & diaconos prohibet, canes, ac aves ad venationem alere, excommunicationis ad menses tres in Episcopum, ad menses duos in presbyterum, & ad mensem unum in diaconum, statuta pœna.

5. Vetat, ne unius diœcesis presbyteri in alterius diœcesis parœcia, vel capella servitium præstent, sine proprii Episcopi venia, nisi hoc Episcopus, a quo pendent, eis concesserit, in cujus diœcesi hæc ecclesia est. (Canon hic antiquitates probat disciplinæ, quæ presbyteros jubet, qui in aliena diœcesi operam suam collocare volunt, a proprio Episcopo litteras sumere, quibus initium, *exeat*.)

6. Ad communionem recipi vetat presbyteros, aut diaconos, qui sine Episcopi sui Litteris iter faciunt.

7. Ecclesiæ bonorum venditiones a presbyteris editas qui parœciis deserviunt, nullas declarat.

8. Eos vult in scripta referre, quid emerint, vel ipsi. sibi vel Ecclesiæ nominæ. Abbatibus idem præcipit, qui nihil

vendere, sine Episcopi venia, possunt, ac ne captivos quidem qui monachis donati fuerunt, manumittere.

9. & 10. Abbates vetant monasteria duo regere, & in Episcopo nova instituire.

11. Clericos, ait, posse apud sæculares iudices litem agere defendentes tamen, non postulantes, nisi forte Episcopus iubeat.

12. Episcopum prohibet quidpiam, sine Metropolitanu mutui, ex Ecclesiæ bonis vendere; at eundem finit utiles permutationes edere.

13. Clericum falsi testimonii convictum pronuntiat capitalis criminis reum censi.

14. Clericum, ait, in alia ecclesia Episcopum ordinatum debere ecclesiæ, quam deserit, ecclesiastica bona reddere, quibus ex ejus liberalitate auctus fuerat. (Id probat ecclesiæ cujusque beneficia nondum possessa nisi ab iis fuisse, qui in ea residerent, eique deservire poterant.)

15. Vetat, ne clerici Catholici cum clericis Hæreticis ad mensam assideant, excommunicationis quidem superiorum ordinum clericis, corporali autem clericis inferiorum ordinum indicta pœna. Vetat præterea laicos cum Judæis, & clericos vel cum iis vesci, qui cum Judæis comedissent.

16. Presbyteros patitur per sanctum chrisma morientes hæreticos conciliare; qui porro bene valent, Episcopum adire debent.

17. Nulla declarat legata, quæ Episcopus edit, testamento, ex ecclesiæ bonis, nisi eam de propriis compenset.

18. Ecclesiæ bona, quæ clerici, vel Principis auctoritate, possident, nunquam in proprietatem abitura declarat, quæcunque præscriptio subesse possit.

19. Mandat, ut, si Abbas, et si se innocentem jactet, compertus errati, aut fraudis reus, successorem Episcopi sui nomine recipere nolit, negotium ad Metropolitanum deferatur.

20. Vetat Episcopis, presbyteris, diaconis, aliisque omnibus clericis, ne, quibus non decet, horis se ad invensas faminas conferant; quod de meridie, & vespere canon intelligit;

git; addens, si eas adendi necessitas subit, id eos facere posse, aliis clericis comitantibus.

21. Viduas consecrari vetat Diaconissarum titulo. Iis poenitentiae solum benedictio tribuetur, si voluerint se convertere, hoc est, religiosam vitam agere. (Viduas diaconissas consecrandi consuetudo, in Occidente, post hanc Epao-nensis concilii constitutionem aboleri coepit. Ad poenitentiae benedictionem quod attinet, de qua in hujus canonis sine sermo est, hoc loco non de benedictione agitur, quae publicis poenitentibus tribuebatur, cum Ecclesiae redintegrabantur, sed de precibus, quas edebat Ecclesia, cum viduas suscipiebat, quae, continentiam promittentes, se Deo consecrabant; id ita Turonense secundum concilium explicat.)

22. Mandat, ut presbyter, seu diaconus, capitalis criminis reus, deponatur, & in monasterio, quoad vixerit, detineatur, ubi ei communicatio tribuetur.

23. Eos excommunicatione plectit, qui poenitentiam deserunt, ut saecularem vitam ducant, nisi intermissam poenitentiam repetant.

24. Eam laicis veniam dat, ut clericos, quacunq; dignitate insigniti sint, accusent, dummodo, quod in eos proferunt, verum sit.

25. Reliquias in ruralibus Oratoriis poni vetat, nisi ad sint proximis in locis clerici, qui advenientes Officium ibidem peragant, iisque pretiosis cineribus, per psalmodiarum cantum, honorem exhibeant. Quod si satis proximi clerici nulli sint, ad ea oratoria nemo ordinabitur, quin vi fundationis satis ad vestitum, victumque suppetat.

26. Alia altaria, quam lapidea, chrismatis unctio, consecrari vetat.

27. „ Provinciae Episcopi, in divini Officii celebratione, „ Metropolis ritum sequentur. „

28. „ Si Episcopum mori contigerit, antequam, quem „ damnavit, absolvat, eum successor absolvere poterit, siquidem errorem correxerit, ejusque poenitentiam egerit. „

29. Poenitentiae, quam veteres canones iis praescribunt, qui post Baptismum in haeresin lapsi sunt, breviores terminos

statuit; eum nempe redigit ad annos duos, quorum spatibus per singulas hebdomadas diebus jejunare debent, et lesiam frequentare, ibi inter poenitentes consistere, & eustechumenis egredi.

30. Eos ad poenitentiam recipi vetat, qui incestuosamrimoniam contraxerunt, nisi se separent. Ita nuncupant matrimoniam cum cognata, cum focru, cum nuru, cum paridua, cum consobrina, aut consobrinæ filia.

31. Poenitentiam renovat, quam vicefimus secundus. vicefimus tertius Ancyranam concilium canones in homicidiam ræscribunt, qui poenam legibus latam vitaverint.

32. „ Presbyteri, aut diaconi vidua non poterit iterum nubere; id si fecerit, expelletur ipsa æque, ac vir ecclesiam, quoad se separaverint. „

33. „ Hæreticorum ecclesiam tanquam impuram, & exorandam spectabuntur, nec sanctis usibus addici poterunt quippe quæ purgari omnino non possunt; sed eæ repeti poterunt, quæ per vim Catholicis ademptæ fuerint. „

\* Pugnat canon hic cum Aurelianensis concilium primi canonem e decimo, qui statuit oportere, ut hæreticorum ecclesiam conserentur; atque is quidem communis usus ecclesiam est.

34. „ Dominus, qui sua ipsius auctoritate, captivum videri spoliaverit, Ecclesiam communionem privabitur per annos duos. „

35. „ Cives, natalibus distincti, Paschatis, & Dominici Natalis noctem cum Episcopo, ubicumque locorum fuerit, celebrabunt, ut ejus benedictionem percipiant. „

36. „ Peccatorum nulli adimenda est veniæ spes, si poenitentiam agat, & se corrigat. Quod si versetur in mortis articulo, poenitentiam tempus, quod canones præscribunt, ei remittendum est, ea conditione, ut, si convalescit, eam peragat, postquam peccatorum suorum absolutionem perciperit. „

37. „ Laicum, quia pietatis argumenta præbuerit, ordinari non licet. „

38. „ Nec magis in puellarum monasteria, nisi profecte statis, respectuque virtutis personis, & quidem monasterii

ratio.

rationibus ita postulantibus, ingressum concedi licet. Qui ipsi in ea pedem inferunt, ut Missam dicant, statim ac Seruitium absolutum est, egredi debent. Clerici, & juniores monachi potissimum, in ea non ingredientur, nisi iis consanguineæ ibidem sint. „ (Ostendit canon hic tum quidem Monialibus non nisi capellas intra ædes fuisse.)

39. „ Si captivus, atrocis criminis reus, in ecclesiam confugerit, a corporalibus tantum poenis immunis erit; nec jurare jubebitur ejus dominus, ei se nec consuetum laborem impositurum, nec capillos, ut notam reddat, amputaturum. „

40. Pronuntiat Episcopus, quæ horum canonum executioni invigilare neglexerint, & coram Deo, & coram confratribus reos fore. Post Metropolitanorum duorum, S. Aviti Viennensis, & S. Viventioli Lugdunensis subscriptiones, conspiciuntur subscripta nomina S. Sylvestri Cabillonensis, S. Apollinaris Valentientis, S. Aviti fratris, S. Gregorii Lingonensis, S. Pragmatii Augustodunensis, S. Maximi Genevensis, S. Florentii Arausicani; &c. *Ibidem.*

*Concilium Lugdunense, ann. 517.*

Episcopi decem ex eorum numero, qui Epaonenfi concilio interfuerant, Lugduni, eodem anno 517. aut sequenti, cum Viventiolo, ejusdem urbis Episcopo, concilium aliud celebrarunt, occasione Stephani, quem Rex Sigismundus fisco præfecerat. Is Palladium sibi consanguineam, vel, ut in S. Apollinaris vita legitur, suæ primæ conjugis sororem duxerat. Conviçti ambo; cautumque in primo canone, ut eorum damnationem quicumque pronuntiaffent, Episcopi pugnant, in eundemque modum se gererent cum iis omnibus, qui ejusdem criminis rei essent. Decrevere deinde Patres, in secundo canone, ut si forte eorum quispiam hac de causa vexaretur, reliqui de ejus perpeffionibus solliciti essent, eique ob detrimenta, quæ passus esset, solatium afferret. Voluere præterea, in canone tertio, ut, si Rex sententia in Stephanum, & Palladium edita exacerbatus, ab Episcoporum, qui eam ediderant, communione abstinere, nec amplius in ecclesia cum iisdem versari pergeret, se ipsi in mona-

steria recipere, e quibus non ante pedem efferrent, quam pax cæteris omnibus reddita esset. Noluerunt, in quantum canone, quempiam eo temeritatis progredi, ut alterius ecclesiam usurparet, eoque absente, Officium, aut ullum proprium alium jurisdictionis actum ibidem obire, ea indicta pena ut suorum fratrum communione privaretur. Ad viventes Episcopi sedem adspirandi interdictiones, in quinto canone, innovant, eosque qui se ita ordinandos curassent, itemque qui in ejusmodi ordinationum partem venissent, in omne tempus excommunicatos declarant. Ex sexto, eoque postremo hujus concilii canone, tantam judicii in reos duos lati æquitatem Rex agnovisse videtur, quandoquidem ajunt Episcopos se ex hujus Principis sententia, eam Stephano, & Palladio veniam dedisse, ut adessent Ecclesiæ precibus, ad populi Orationem usque, post Evangelium, scilicet usque ad *Oratio fratres.* (*Reg. Tom. X. Lab. Tom. IV. Hard. Tom. II.*)

*Concilium Constantinopolitanum, ann. 518.*

Coactum est concilium hoc, Julii die 10. ann. 518: pontificatus Hormisdæ quinto, & imperii Justiniani primo, a Joanne patriarcha, constatumque ex Episcopis quadraginta, tam iis, qui Constantinopoli versabantur, quam proximis. Cum populus, & monachi petissent, ut Euphemii, & Macedonii, Constantinopolis Patriarcharum, & Leonis, Romani Episcopi nomina, cum conciliis quatuor, & nominatim Chalcedonensi, in sacra dyptica referrentur, factum est eorum votis satis; mandatumque præterea, ut qui, Euphemii, & Macedonii causa, expulsi, seu in exilium acti fuerant, revocarentur, in suasque quisque sedes restituerentur; cum populus etiam, & monachi postulassent, ut in eos, qui se apertos Chalcedonensis concilii hostes professi fuerant, cujusmodi nominatim Severus, Antiochenus pseudo-patriarcha fuerat, anathema pronuntiaretur, eum æterno anathemate dignum, ab omni functione, omnique Presbyteri, atque adeo Christiani hominis nomine amotum, & generatim communione spoliatum, tamquam blasphematorum, & calumniatorum factorum conciliorum, synodus declaravit. Cum autem Joannes patriarcha  
huic



huic cœtui non adfuisset, Episcopi, e quibus constabat, synodicam ad eum Epistolam, quæ, quidquid in eo gestum erat, continebat, ab Episcopis quadraginta, quorum primus Theophilus Hærcleensis, subscriptam miserunt. Ejusdem concilii Patres synodicam aliam Epistolam ad Papam quoque Hormisdam miserunt, rogantes, ut suam Orientis Episcopis communionem concederet, legatosque Constantinopolin mitteret, qui ejus auctoritate, eos in Ecclesiam recipere, qui in schisma, vel in hæresin lapsi erant, omnibusque Ecclesiis pacem reddere possent.

Cum porro Joannes, Constantinopolitanus patriarcha ad Joannem patriarcham Hierosolymitanum scripisset, Præsul hic, Augusti die 6. ejusdem ann. 518. Hierosolymis concilium habuit, in quo statutum, ut generalium conciliorum quatuor, & Papæ S. Leonis nomina in dypticis ponerentur; approbatumque etiam anathema, quod in Severum pronuntiatum fuerat. Idem actum & in concilio, quod eodem anno, Septembris die 16. Tyri habitum fuit. *Ibid.*

*Concilium Romanum, ann. 519.*

Cum Papa Hormisdas ex Oriente tum Justinii imperatoris, tum Joannis, Constantinopolitani patriarchæ, tum comitis Justiniani Litteras accepisset, quæ ab Orientalibus generalia quatuor concilia suscipi, sanctique Leonis, ipsiusque Hormisdæ nomina fuisse in dypticis posita testabantur; Papa hic, ineunte ann. 519. concilium Romæ coegit; quod decrevit fore locum iis rebus omnibus, quæ in Constantinopolitano concilio ad Chacedonenis confirmationem, & in Severum, pseudo-episcopum Antiochenum, & Eutychianos cæteros gestæ fuerant: at quod idem concilium ad nominum Euphemii, & Macedonii in dyptica restitutionem statuerat, nullum fore, quia hi duo Episcopi cum Acacio communicaverant; mandavit deinde, ut ad apostolicæ sedis communionem susciperentur Orientis ecclesiæ, siquidem schismaticum Acacium damnarent, ejus æque, atque Euphemii, & Macedonii e sacris Tabulis expuncto nomine. Occidentis, & Orientis ecclesiarum conciliatio, his conditionibus, statuta fuit. *Ibidem.*

Eodem ann. 519. Caerlonii, metropolis Cambriæ, seu regionis Walliæ, sub Episcopatu S. Davidis, ejus urbis episcopi, ad Pelagianæ hæreseos reliquias in ea provincia extirpandas, omnium Magnæ Britanniæ Episcoporum concilium extitit. Aliud etiam fuit in Sardinia, sub annum 521. cujus nobis superest synodica Epistola, in qua Africæ Episcopi suam super Gratia, & libero Arbitrio sententiam explicant, quæ non alia, quam Sancti Pauli Apostoli, & Sancti Augustini est.

*Concilium Arelatense, ann. 524.*

Coactum est concilium hoc, cui quartus inter Arelatensis locus tribuitur, occasione dedicationis ecclesiæ Sanctæ Virginis, die sexta Junii, pontificatus Papæ Joannis I. anno secundo, & Theodorici in Italia regni secundo supra tricesimum. Ei præfuit Sanctus Cæsarius, Arelatensis Episcopus, adfidentibus Episcopis duodecim, presbyteris tribus, alioque deputato, *Eumeterio* nuncupato, qui non alium, quam Legati-Gallicani, Episcopi sui, titulum sumpsit. In eo editi canones quatuor, qui nihil aliud efficiunt, quam eos renovant, qui jam in conciliis pluribus instituti fuerant.

Primus pronuntiat, ordinari non debere diaconum ante vicefimum quintum ætatis annum, aut Episcopum, presbyterumve ante ætatis annum tricesimum, & oportere, ut, qui ordinabitur, mundi vitam, ex aliquo tempore, deseruerit.

2. Presbyteratus, seu diaconatus ordinem laico, non nisi post annum ab ejus resipiscentia, conferri vult.

3. Prohibet, secundum veteres canones, ne poenitentes, aut bigami ordinibus iniciantur.

4. Vagantes clericos, æque atque eos, a quibus recipiuntur, aut protegantur contra proprios Episcopos, communi-  
one privat. *Ibidem.*

*Concilium Ilerdense, an. 524.*

Habitu est concilium hoc Augusti die 8. an. 524. anno decimo quinto regni Theodorici in Hispania. Episcopi, numero octo, edidere canones sexdecim, qui sequuntur.

Primus, Mandat, ut qui altari seruiunt, qui Christi Domini Sanguinem distribuunt, aut qui sacra vasa tangunt, ab humano sanguine, quavis, etiam defendendæ obsessæ urbis obducta causa, fundendo abstineant; eosque, qui contra fecerint, communione privari, & a sui ministerii functionibus amoveri, per annos duos; errata vigiliis, jejuniis, & precibus expiari, & cum fatis fecerint, ita redintegrari posse vult, ut ne tamen iis concedatur, ut ad superiores ordines promoveantur. Quod si poenitentiam suam negligenter obierint, erit in Episcopi potestate, ut eam protrahat.

2. Præscribit poenitentiae annos septem in eos, easve, qui efficiunt, quacunquæ demum ratione, ut infantes ex adulterio concepti, aut nati pereant; vetans, ne iisdem communio, ante hunc terminum, tribuatur; eaque lege, ut rei, post elapsos eos annos septem, pergant, dum vixerint, poenitentiam agere, ac si clerici fuerint, postquam in communionem redierint, non amplius seruitium præsent, sed choro tantum adistere, cum cantoribus, possint; venenati autem poculi præbitores communionem, solum ad vitæ finem, suscipiant, siquidem, ex quo scelus patrarunt, illud in omne tempus deflexerint.

3. Agathenses, & Aurelianenses, super monachis, canones renovat, addens Episcopum posse, ex abbatis consensu, & ad Ecclesiæ utilitatem, quos e monachis dignos comperit, ordinare; at eum vetat canon hic in donationes monasteriis factas manum immittere, volens tamen, ut si quis laicus efficere cupiat, ut ecclesia, quam erexerit, consecratur, id non possit, sub monasterii titulo, eo consilio, ut impediatur, ne ea in Episcopi dispositione sit, nisi eadem ecclesia ad monachorum communitalis usum sit.

4. Incestuosos, ait, quoad se separaverint, excommunicatos fore, ut Christianorum nullus vesci cum iis possit; eosdem tamen ad catechumenorum Missam receptos vult.

5. Pronuntiat, si quis ex altaris ministris in carnis peccatum aliquod, ex fragilitate, lapsus fuerit, & cum Dei gratia sinceræ poenitentiae specimina præbeat, in Episcopi potestate fore, ut eum quamprimum restituat, vel diutius ab Ecclesia

separatum relinquat, prout in agenda criminis poenitentia sedulum, aut inertem comperit; ea tamen conditione, ut eum, dum restituit, omnino sperare vetet, fore, ut ad superiores gradus promoveatur; quod si clericus recidat, privabitur officio suo, nec nisi in morte ad communionem suscipietur.

6. Mandat, ut qui viduam, aut religiosam violavit, excommunicatione plectatur, eidemque poenae religiosa subit, nisi se ab eo separaverit; quod si ea suum ad officium redierit, publicae poenitentiae addicatur; & quoad satisfecerit, excommunicatio subsistet.

7. Eum, qui se nunquam cum eo conciliaturum juravit, quicum litigat, a Communionem Corporis, & Sanguinis Christi Domini ad annum separat, eidemque consilium dat, ut quamprimum elemosynis, lacrymis, & jejniis peccatum deleat.

8. Vetat, ne quis clericus suum captivum, suumque discipulum ex ecclesia, in quam confugit, caedendum extrahat, secus, ad congruam satisfactionem usque, ab ecclesia removendus.

9. Eos, qui ab haereticis rebaptizati fuere, quin ad id tormentis adigerentur, poenitentiam Nicænis canonibus designatam subire vult, ut scilicet per annos septem precibus vacent, inter Catechumenos, & inter Catholicos, per annos duos; deinde vero, per Episcopi clementiam humanitatemque, Oblationis, & Eucharistiae cum fidelibus participes sint.

\* Canon hic undecimum Nicæni concilii canonem spectat, qui poenitentiae annos duodecim iis imponit, qui in haeresi rursus baptizati fuerunt. Erraverint ergo Herdenses Patres, necesse est, dum iis poenitentiae annos septem ex Nicænis canonibus imposuerunt, aut mendum in exemplaribus fuerit, quae usui fuerunt ad Collectiones, in quibus annorum septem numerus reperitur; & sane P. Mansi, in sui ad Labbeana concilia Supplementi tomo primo, pag. 406. monet, ex vetustissima Lucensi Collectione, quae Herdenium canonum Compendium continet, nonum imponere poenitentiam annorum duodecim iis, qui in haeresi rebaptizati fuere.

10. Mandat, ut longiori poenitentiae subdantur, qui, cum in culpam aliquam lapsi essent, ab ecclesia non recesserunt, quo tempore id Episcopus iisdem præcepit.

11. Episcopo mandat, ut pro personarum qualitate clericos puniat, qui manus conferuerint.

12. Ordinationes, contra veteres canones peractas, attingi non vult, satisque habet prohibere, ne ad superiores ordines evehantur, qui ita ordinati fuerint; at futurum declarat, ut deinceps contra canones ordinati deponantur, prohibitis iis, qui ejusmodi ordinationes ediderint, ullam amplius talem edere.

13. Catholicorum oblationes rejici vult, qui filios hæreticis baptizandos dedisse convicti fuerint.

14. Vetat fideles cum iis vesci, qui se rebaptizandos curarunt.

15. Veterum canonum, super clericorum cum exteris fæminis familiaritate, executionem præcipit, refractarios post primam, & alteram monitiones, beneficiis privandos addens. *Ibidem.*

16. Pronuntiat in clericos anathema, qui defuncti Episcopi bona, resque furripiunt, tamquam sacrilegii reos, iisque solum ægre, ac vix exteram communionem concedi vult.

\*Secum ipso pugnare videtur canon hic, prout clericis, anathemati, & quod inde consequitur, excommunicationi obnoxiiis, tamquam sacrilegi furti reis, exteram communionem concedit. Si excommunicati sunt, quomodo iis externa communio concedi potest? Ut hæc apparens repugnantia tollatur, animadvertendum est, *anathematis* vocabulum hoc in canone adhibitum non stricta significatione, pro excommunicatione majore proprie dicta, sed pro canonica quavis poena, generatim, sumendum esse; clerici enim ad exteram, seu exterorum communionem redacti, excommunicationi proprie non suberant, sed positi solum erant in exterorum clericorum numero, qui iter agebant, quin suorum Episcoporum formatis Litteris muniti essent, quique ad Eucharistiae participationem admittebantur, cum se Catholicos ostendebant, sed ita tamen, ut ne iisdem liceret suorum ordinum

functiones obire. Communionem ergo, non autem Ordinum functiones clericis, de quibus agitur, concedit cano ubi poenitentiam egerint, satisque pro peccato fecerint; quia distinguitur Communio triplex, nempe Communio Sacerdotalis, quam ipse sibi presbyteri tribuit, Communio Ecclesiastica, quam presbyteri, & clerici, in Sanctuario, ex Episcopi, seu alicujus presbyteri manu percipiunt, ac demum Communio laica, quam ex archidiaconi manu, extra Sanctuarium, simplices fideles accipiunt; potest proinde concipi intelligi de Communionem laica, eoque potiore jure, quam extera, seu peregrina Communio in conciliis, & apud ecclesiasticos auctores pro laica Communionem quandoque sumitur: *Peregrina, quæ alias dicitur laica; Glossa, in cap. Clerici 13. q. 2. & distinct. 50. cap. Contumaces.* Burchardus, Yvet Carnutensis, & Surius laudant aliquot alios Herdensis concilii canones, itemque Cardinalis de Aguirre, *Concilior. Hispan. Tom. III. pag. 171. &c.*

*Concilium Valentinum, in Hispania, ann. 524.*

Habitu fuit concilium hoc, die 3. Novembris an. 524 Theodoricus regis decimo quinto, & primo pontificatus Papæ Joannis I. Ei sex tantum Episcopi cum archidiacono Sallustio, qui Marcellini Episcopi sui nomine subscripsit, interfuere; condideruntque canones itidem sex.

Primus mandat, ut, antequam oblationes afferantur, & catechumeni dimittantur, post sancta Evangelia legantur Epistolæ S. Pauli, e quibus non modo fideles, verum etiam catechumeni, poenitentes, ipsique ethnici salutaria Domini nostri Jesu Christi præcepta, & Episcopi prædicationem percipere possint.

2. Præcipit, ut, cum Deus Episcopum ad se vocaverit, nihil eorum sibi sumant clerici, quæ in Ecclesiæ, vel Episcopi ædibus comperta fuerint; quod si quid sustulerint, ad restitutionem per Metropolitanum, aut provincialium Episcoporum auctoritatem adigantur: servetur proinde Regiense concilii decretum, quod defuncto Episcopo propiorem Episcopum parentaturum venire jubet, Ecclesiæque curam, ad  
usque

que successoris ordinationem sumere, ut ejus praesentia impediat, ne quis e clericis praevericetur; & quo tutius res habeat, idem Episcopus, intra dies octo, si fieri poterit, omnium, quae defunctus reliquerit, inventarium conscientiam curet, & ad Metropolitanum mittat, qui idoneam personam delegabit, quae suas clericis pensiones solvat, ea lege, ut ei, si diuturna vacatio fuerit, rationem reddat, quo suam clerici sustentationem percipiant, neque vero futuro Episcopo dolendum sit, se in domum omnino vacuam ingredi, in qua, unde ipse subsistat, & aliis praesto sit, invenire non possit.

3. Mandat, ut, si, nullo edito testamento, Episcopus occiderit, ejus consanguinei moneantur, sibi nihil ex ejus bonis, Metropolitanum, ejusque comprovincialibus inficiis, sumendum esse, ne Ecclesiae bona cum iis confundant, quae ad defuncti successorem pertinent; & hanc ob causam, iidem consanguinei, dum novus Episcopus ordinetur, expectent, aut, si longius vacatio protrahatur, ad Metropolitanum se conferant; clerici porro, seu laici, qui hanc sanctionem violaverint, Ecclesiae communionem priventur, ni resipuerint, & ab actione desisterint.

4. Mandat, ut Episcopus, qui ad confratris sui funera accitri consuevit, aegrotantem adeat, vel ut ab adversa valetudine recreatum gratuletur, vel ut eum de domesticarum rerum ordine statuendo moneat, vel ut ejus ultimam voluntatem exequatur; statim autem ab Episcopi morte, Deo pro ipso Sacrificium offerat, sepeliendum curet, servetque, quod superiores canones super bonis, rebusque mobilibus ad eum, Ecclesiamve spectantibus statuerunt. Oportere subdit, si quis Episcoporum subita morte correptus fuerit, ejusque funeribus finitimi Episcopi, longioris itineris causa, adesse non possint, ejus corpus, per diei, noctisque spatium, custodiatur, & interim fratres, religiosique, vel alii, psalmos sine intermissione canentes, adsint; illud deinde presbyteri, cum dignitate, secreto imponant, quin tamen humo dent, ad Episcopi, quam poterit diligentissime, acciti adventum usque, quo defunctus solemnem in modum sepeliatur.

5. Mandat, ut clerici in Episcopum refractarii, aut vagantes, seu diaconi, seu presbyteri suorum ordinum functionibus, & communionem priventur.

6. Episcopum vetat alienæ diœceseos clericum, sine diœcesani nutu, ordinare, aut presbyteratus ordinem cuiquam conferre, quin in sui servitii loco se permanfurum promittat.

• Hierdense, & Valentense concilia ad ann. 524. referentes, conciliorum vulgares Collectiones secuti sumus; at hoc loco moneamus, oportet, eas hoc in capite mendosas esse, & hæc concilia duo non ann. 524. habita fuisse, sed potius 546. in quem incidebat annus decimus quintus non *Theodorici*, sed *Theudis*, qui anno septimo imperii Justiniani, scilicet anno Christi 531. in Hispania regnare cœpit. Id perspicitur in Hispanicorum conciliorum manuscripto codice, qui cæterorum omnium antiquissimus Lucæ servatur. Vide Cardinalem Aguirreum, *Concil. Hispan. Tomo III. pag. 172.*

*Concilium Juncense, ann. 524.*

Erat Junca Africæ urbs in Byzacenæ provincia, Concilii, quod ann. 524. habitum in ea fuit, nobis synodica tantum, quæ Liberati, Byzacenæ Primatis nomen præfert, Epistola superest; in qua quidem Primas Bonifacium Carthaginensem, ad quem missa est, ad operam dandam, ut canones serventur, hortatur. Cum S. Fulgentius huic concilio, Ruspensis Episcopi titulo, adesset, Episcoporum quidam, nomine *Quod-vult-Deus*, cum eo de prælatione contendit; at universum concilium in S. Præfulis favorem decidit. Aliquanto post, cum Episcopi ambo ad Suffletense concilium se contulissent, publice Patres obsecravit, S. Fulgentius, ut ei prælationem tribuerent, qui ejus humilitatem admirati annuerunt. *Ibid.*

*Concilium Carthaginense, ann. 525.*

Concilium hoc, die 5. Februarii ann. 525. qui regni Hildericus secundus erat, in aula secreta ecclesiæ S. Agilæi martyris, habuit Bonifacius, Carthaginensis Episcopus, ad ecclesiæ suæ privilegia, quæ impetebantur, facta testata servanda. Episcopi, numero sexaginta aderant. Primum omnium, Nicænum Symbolum lectum voluere, Catholicum non habendum testati,



ti, quicumque ei subscribere renuisset; tum legi iusserunt  
 fricæ plurium, super variis, in univcrsum, disciplinæ ca-  
 titibus, conciliorum canones, eosque peculiariter, qui Car-  
 aginensis Ecclesiæ privilegia spectabant. Cum Patres ad  
 itinam revocassent abbatis Petri negotium, quem cum om-  
 bus ejus monachis excommunicatione perculerat Libera-  
 s, Byzacenæ Primas, occasione monasterii, quod idem Pri-  
 as a se pendere, Petro, ejusque monachis contra stantibus,  
 contendebat, decreto edito statuerunt, omnia deinceps mona-  
 zeria, ut semper fuere, a clericorum jurisdictione omnino  
 bera fore, ut monachi solum ad suam ipsorum salutem in-  
 umbant, Deoque placere studeant. Tum vero Bonifacius,  
 tectorum auctoritate nixus, quæ supra omnes Africæ ec-  
 clesias Carthaginensi primatum concesserant, suum esse decla-  
 avit, ejusdem urbis Episcopi titulo, celebrandi Paschatis  
 diem omnibus suæ ditionis Ecclesiis indicere, easque mone-  
 re Festum hoc, proximo anno, Aprilis die 7. celebrandum  
 esse. *Ibid.*

*Concilium Carpentoraclense, ann. 527.*

Concilium hoc, conflatum ex Episcopis sexdecim, in nu-  
 merum relato S. Cæsario Arelatensi, qui eidem præfuit, ha-  
 bitum fuit VIII. Idus Novemb. nempe die 6. ejusdem men-  
 sis ann. 527. sub pontificatu Felicis IV. & regno Athalarici,  
 regis Italiæ. Unus, & unicus in eo canon editus est, statuens,  
 ut, si cathedrali ecclesiæ fuerit ad expensas bonorum satis,  
 parœciarum redditus in clericos iis deservientes, aut in ec-  
 clesiarum reparationes conferantur; sin Episcopi expensæ re-  
 ceptos ejus Ecclesiæ redditus superent, suis ipse rationibus  
 ex ditiorum parœciarum proventibus consulere poterit, id  
 iisdem relinquens, quod clero, reparationibusque sufficiet, ea  
 tamen lege, ut nec divinum Servitium, nec clericorum por-  
 tionem imminuat. Idem canon concilium, sequenti anno,  
 eadem sexta Novembris die, Vafione habendum indixit; at  
 illud non nisi biennio post coactum fuit, nisi dici lubeat,  
 quod conjicit P. Mansi, Carpentoraclense concilium an. 528.  
 non autem 527. habitum fuisse. Carpentoraclensis concilii

Patres ad annum a sanctorum Myfteriorum celebratio Agræcium, Antipolitanum Episcopum suspenderunt, qui concilium non venisset, & irregulares ordinationes deperegisset; eique per synodicam Epistolam, cui subscribere unum omnes, hanc sententiam significarunt. Subscripsi pariter canoni, quem super parochialium bonorum administratione condiderant, cum hoc tamen discrimine, quod in loco universi, præter S. Cæsarium Arelatensem, & Contuliosum Regiensem, *Peccatorum* titulum sumunt, cum omnes & singuli sententiæ in Agræcium latæ subscribentes, se *Episcopos* nominent. *Ibid.*

## II. Concilium Arausicanum, ann. 529.

Episcopi tredecim, quorum præses S. Cæsarius Arelatensis fuit, habuere concilium hoc, die 3. Julii ann. 529. qui tertius erat Papæ Felicis IV. & Athalarici, Italiæ regis, in ecclesia, quam patricius Liberius, Galliarum prætorii præfectus Arausione extruendam curaverat. Cum Episcopi cærenoniam dedicationis ejus ecclesiæ perfecissent, proposuerunt, communibusque suffragiis firmarunt nonnullos articulos, quos sancta Sedes ad eos miserat, quosque veteres Patres sacris Scripturis deprompserant, ad eos edocendos, quorum animis sensa, catholicæ, super Gratia libero Arbitrio, *Fidei* consentanea non infidebant. Hi articuli, fere omnes aliquibus sacrorum Codicum textibus nixi, viginti quinque numero sunt, & in canonum modum concepti, quamvis in consuetata anathemata, nisi forte vicesimus quintus, non desinant.

Primus eos damnat, qui asserunt primi hominis peccatum nil mutationis attulisse, nisi uni hominis parti, scilicet ejus corpori, quod mortis obnoxium reddidit, nullaque ratione ejusdem animo nocuisse, ita libero relicto homine, ut prius erat; quæ Pelagii erat hæresis.

2. Eos damnat, qui ajunt, Adæ peccatum non *offecisse*, nisi ei soli, seu nihil aliud ad ejus posteros, quam corporis mortem migrasse.

3. Docet, si quis dixerit, Dei Gratiam humanæ invocationi dari posse, nec Gratiam esse, quæ facit, ut eam *invoce-*  
eum

a adversari prophetae Isaiae, & Apostolo idem dicenti; *ventus sum a non quærentibus me; palam apparui iis, ut me agnoscere non studebant.* „

4. *Eos damnat, qui contendunt, Deum expectare voluntati nostram, ut nos a peccatis purget, nec per infusionem, operationem Spiritus Sancti in nobis effici, ut a peccatis purgari velimus.*

5. *Eos damnat, qui ajunt incrementum Fidei, perinde ac e ejus initium, actumque ipsam, per quem in eum creditis, qui impium iustificat, & per quem ad sancti-Baptismatis operationem pervenimus, non esse in nobis Gratia donum, licet per inspirationem Spiritus Sancti, quæ voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem mutet, sed hæc omnia a nobis provenire.*

6. *Rejicit, tamquam doctrinam, Apostoli documento contrariam, eam, quæ vult Deum misericordia cum iis uti, qui non volunt, qui desiderant, qui suos omnes conatus edunt, qui laborant, qui vigilant, qui quærunt, qui petunt, qui pulsant: quæque non profitetur per Dei gratiam fieri, ut credamus, ut velimus, & ut possimus omnia, ut oportet, facere.*

7. *Pronuntiat, si quis id sibi arrogat, ut sine lumine, & inspiratione Spiritus Sancti, qui omnibus internam eam suavitatem tribuit, quæ efficit, ut veritas suscipiatur, eique fides addatur, possit ipse suis naturalibus viribus cogitare, ut oportet, ad agendum ferri, quidquid boni est, quoad salutem, eternamque vitam salutari, hoc est, Evangelii prædicationi se dedere; oportere, ut erroris, & hæreseos spiritus eum seduxerit, quia nec ipse Christi Domini vocem intelligit, qui ita loquitur in Evangelio: „ Sine me nihil potestis facere; „ nec Apostoli, qui ait: „ Non satis est nobis virium, ut restant ullam cogitationem efformare possimus ipsi per nos, „ tamquam ex nobis ipsis; ac Deus est, qui nos idoneos reddit, ut recte cogitare possimus, & cogitemus. „*

8. *Rejicit, tamquam a vera Fide remotos eos, qui garrunt, alios venire posse ad Baptismi gratiam, per Dei misericordiam, & alios per liberum arbitrium, quod certe in iis omnibus vitiatum est, qui ex primi hominis prævaricatione nati sunt;*  
quam-

quamvis enim qui propugnant doctrinam hanc, profiteantur liberum arbitrium per Adæ peccatum in omnibus hominibus debilitatum esse, non proinde tamen asserunt, illud ita debilitatum esse, ut ne aliqui possint, sine Dei revelatione, ipsi per se æternæ salutis mysterium acquirere; quod contrarium est verbis Christi Domini, qui ait, „ non jam aliquem „ non posse, sed neminem unum posse ad eum venire, nisi „ eum, quem Pater traxerit. “

\* Id nimirum hujus concilii priores octo articuli, seu canones reapse continent; reliqui septendecim nihil aliud proprie sunt, quam sententiæ e S. Augustini, & S. Prosperi verbis expressæ; et non minus Actorum concilii partem constituunt.

9. „ Est effectus gratiæ Dei, cum bona aliqua cogitatio „ nobis inest, aut cum nos ipsi nobis a falsitate, & ab injustitia cavemus; quoties enim aliquid boni facimus, Deus est, „ qui in nobis, & cum nobis agit, ut id nos ipsi faciamus. „

10. „ Oportet, ut baptizati, atque adeo sancti, quo possint „ ad bonum finem pervenire, aut in bonorum operum praxi „ perseverare, sine intermissione Dei subsidium implorent. „

11. „ Nemo unus offert vere Domino, nisi quod ab eo accepit, ut illud eidem offerret, quemadmodum scriptum est: „ *Nos id tibi damus, quod accepimus de manu tua.* „

12. „ Deus nos amat, quales sumus per ejus dona, non „ autem quales sumus per merita nostra. „

13. „ Liberum arbitrium, cum in primo homine infirmatum fuerit, & veluti ægrotum redditum, reparari non potest, nisi per Baptismi gratiam: quia (quoad extensionem virium, quam in innocente homine habebat) reparari non potest, nisi ab eo, qui potuit illud dare secundum id, quod ait Veritas ipsa: *Si Filius vos liberat, vere liberi eritis.* „

14. „ Nullus miser liberari potest a miseria, quæcumque fuerit, nisi is, qui a Dei misericordiâ prævenitur, quemadmodum ait Psalmista: *Deus meus, misericordiâ tua præveniet me.* „

15. „ Sicut Adam per suam iniquitatem in malum mutatus fuit, & hac de causa degeneravit a statu, in quo Deus „ eum

sam creaverat; ita fidelis mutatur per gratiam, sed in melius, a statu, in quo erat per peccatum. Prima mutatio est hominis prævaricatoris; altera est effectus potestatis dexteræ Altissimi. „

16. „ Nemo gloriari de eo debet, quod, quasi non accepit, se habere putat; ac ne ita quidem ipse sibi blandiri lebet, ut existimet, se id accepisse, quia forinsecus habet Legis litteram, quam potest legere, aut intelligere; quandoquidem, si iustitia nobis per Legem data esset, frustra mortuus esset Christus Dominus, cum potius ipse et converso sit, qui *in altum ascendens magnam hominum multitudinem captivum duxit, supraque homines suas dona profudit.* Ea omnium gratiarum fontem, originemque. Qui negat hinc se habere, quod habet, aut id vere non habet, aut ei, quod se habere autumat, adimetur. „

17. „ Quæcunque vis Ethnicorum est, mundana cupiditate continetur; quæ autem, Christifidelibus vis inest, a Dei charitate derivatur; quæ charitas nostris in cordibus diffusa est, non per voluntatis arbitrium, quod nobis inest, sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. „

18. „ Non est debita merces ullis meritis gratiam præcedentibus; sed Gratia nemini debita præcedit, ut edamus opera, quibus inest meriti ratio. „

19. „ Integra licet, ac perfecta, prorsus ut creata fuerat, permansisset humana natura, in eo tamen statu, sine subsidio Creatoris sui, se ipsa servare non potuisset. Quomodo ergo posset eadem, sine Dei gratia reparare, quod amisit, quoniam sine hac gratia, integritatem, quam acceperat, servare non poterat? „

20. „ Multa Deus in homine, quæ bona sunt, facit, quin ea homo faciat; at homo nil boni facit, quod, ut faciat, Deus non efficiat. „

21. „ Quemadmodum jure optimo iis, qui se per Legem justificari volebant, & proinde a Gratia exciderant, dixit Apostolus: *Si Lex est, quæ justificat, frustra Christus Dominus mortuus est,* ita iis, qui Gratiam in naturalibus facultatibus omnino ponunt, eodem jure dici potest: *Si natura*  
„ est.

„ est, quæ justificat, frustra Christus Dominus mortuus est.  
 „ quoniam ante Christum Dominum, & lex, & naturales  
 „ cultates jam habebantur, quin vel hæ, vel illa justificare  
 „ perspicuum est, Christum Dominum frustra mortuum  
 „ esse. Fructus ergo mortis est, ut impleamus ejus legem  
 „ per Gratiam, secundum ea divini Servatoris verba :  
 „ *veni legem solvere, sed implere*; naturamque, quam Adam  
 „ perdidit, & evertit, reparemus, secundum hæc alia ejusdem  
 „ Christi Domini verba : *Ego veni querere, Et saltem facere*  
 „ *quod perierat.*

22. „ Nemo quidquam, quod ejus proprium sit, nisi me  
 „ dadium, & peccatum habet. Si quid ei veritatis, justitiam  
 „ que est, id in ipsum derivatur ex eo fonte, cujus siti accre-  
 „ damur omnes in hujus mundi deserto necesse est, ut ad  
 „ quibus guttis refrigerati, &c. non deficiamus in via. „

23. „ Suam ipsorum, non Dei voluntatem homines faci-  
 „ unt, cum id faciunt, quod Deo displicet. At, cum faciunt  
 „ quod volunt, ut obediant Dei voluntati, quamvis agant  
 „ voluntarie, Dei tamen voluntas eorum voluntatem præpo-  
 „ rat, iisque imperat, quod tunc volunt. „

24. „ Nos Christo Domino inserti sumus, ut furculus, qui  
 „ racemum ferre debet, vineæ insertus est, æque ac furculus,  
 „ quam habet vitam, ex vinea trahit, non ipse vineæ tribuit,  
 „ ita ambo discipulis, non Christo profunt, quia ea in iis ma-  
 „ nent, iique in eo.

25. „ Dei donum absolute est Deum amare. Ipse dedit,  
 „ ut amaretur; amat ipse, licet non ametur; nos amavit,  
 „ cum eramus eidem ingrati, effecitque, ut, quo ei placere-  
 „ mus, in nobis esset; diffudit enim in cordibus nostris cha-  
 „ ritatem Spiritus Patris, & Filii, quem amamus cum Patre,  
 „ & Filio. „

\* Cum hos articulos viginti quinque statuisset concilium,  
 ita concludit: „ Debemus ergo docere, & credere, e factis  
 „ Scripturæ oraculis supra allatis, & veterum Patrum defini-  
 „ tionibus, per primi hominis peccatum, ita depreffum, in-  
 „ firmatumque liberum arbitrium fuisse, ut nemo deinceps  
 „ Deum, ut oportet, diligere, in eum credere, seu ejus causam

bonum facere unquam potuerit, quin eum divinæ Misericordiæ gratia præveniret. Quamobrem credimus Abel iustum, Noe, Abraham, Isaac, Jacob, aliosque omnes veteres Patres ea fide, quam S. Apostolus Paulus in iis agnoscit, commendatque, non per naturam; sed per Dei gratiam præditos fuisse; & post Domini nostri adventum, eandem gratiam non a libero arbitrio, sed a Christi bonitate, & liberalitate in eos, qui Baptismum desiderant, derivari. Credimus etiam baptizatos, omnes posse, & debere, per subsidium, & cooperationem Christi Domini id perficere, quod ad eorum animæ salutem tendit, siquidem fideliter operari velint. Aliquos per divinam potestatem ad malum prædestinatos esse non modo non credimus, sed, si quis ita credit, eum detestamur, eidemque anathema dicimus. Profitemur etiam, in omnibus bonis operibus, haud nos incipere, ut Dei misericordia solum nobis adjumento sit, postquam nos ipsi inceperimus, sed Deum, quin ullum bonum meritum nostrum præcedat, nobis fidem, sui que amorem inspirare, ut Baptismi sacramentum fideliter expetamus, & post Baptismum, quæ ei grata sunt, facere cum ipsius subsidio possimus. Evidens proinde fit, oportere nos credere boni Latronis, quem Dominus ad paradisi patriam vocavit, Cornelii centurionis, ad quem Angelus Domini missus fuit, itemque Zachæi, qui Dominum ipsum hospitio recipere meruit, fidem non à natura, sed a Dei liberalitate venisse. Huius Fidei definitioni Episcopi subscripserunt, eidemque primæ conditionis laicos octo, omnesque gradu præstantes viros, qui dedicationis cæremoniæ adstiterant, subscribere voluerunt. Primum inter hos locum tenet Patricius Liberius; Galliarum prætorii præfectus. Id iis, hac in re, consilii fuit, ut ea Fidei definitio iis quoque sana doctrina imbuendis inserviret, quos e laicis Semi-Pelagian erroribus infecissent.

S. Cæsarius, qui concilio præfuerat, ejus Acta per Armenium, presbyterum, & Abbatem, Romam misit, ut eorum approbationem obtineret. Papa Bonifacius, Felici IV. successor ad S. Cæsarii Epistolam respondit; nec solum doctrinam in Araucano concilio statutam approbavit, verum etiam plu-

ra testimonia protulit; ut eam magis, magisque firmaret, se vehementer mirari testatus, esse, qui in negotio tam clare, luculentèque in sacris litteris evoluto, explicitoque hallucinarentur. P. Sirmondus, in suis *super Arausicano concilio Adnotationibus*, declarat se in antiquis pluribus manuscriptis codicibus, ad frontem Epistolæ Papæ Bonifacii, nactum esse verba hæc: „ Arausicanum concilium hoc Papæ Bonifacii decreto confirmatum fuit; & quicumque alia, quam hujus concilii, hujusque Papalis decreti sensa foverit, scire debet, se sanctæ apostolicæ Sedi, universæque Ecclesiæ adversari. “ Adnotatio hæc in Regia Conciliorum editione suppressa fuerat; at Labbæo id curæ fuit, ut eam in sua editione an. 1671. ad Arausicanum concilii calcem reponeret. Idem P. Sirmondus in adnotatione altera subdit. „ ostendi, interesse, concilium, quod olim creditum fuerat sub S. Leonis pontificatu celebratum fuisse, ad hunc an. 529. spectare, & ob plures scientiæ, & pietate eminentes viros scilicet habitum esse, qui ante concilium in Galliis visi fuerant Semi-Pelagianis favere, quorum errores in hoc concilio, sanctæ apostolicæ Sedis auctoritate firmato, tandem proscripti, & anathemate percussi sunt. “ Concilium hoc, addit hic Pater, tam gravi disputationi, quæ per annos amplius centum, inter sanctissimos, & doctissimos, utrinque, viros exarserat, tandem aliquando finem imposuit; ac S. Augustini quidem auctoritate, & pro ejusdem doctrina ejusmodi dissidium ab hoc concilio compositum fuit.

Eodem an. 529. Valentia in Gallia Viennensi concilium ponitur, quod inter ea tertium, quæ ea in urbe habita sunt, numeratur. Ejus acta perierunt; at ex eorum fragmento, quod in Cæsarii vita a Cypriano diacono affertur, compertum fit, Gratiæ negotia in eo rursus agitata fuisse, sanctumque Cyprianum, Telonensem Episcopum, divinarum Scripturarum auctoritate, & veterum Ecclesiæ Patrum testimoniis probasse, hominem in suæ salutis opere nihil facere posse, quin prius præveniente Dei gratia vocatus fuerit, eundemque tum deum in suam veram libertatem restitui, cum a Christo Domino liberatur, redimiturque. *Reg. Tom. XI. Lab. Tom. IV. Hard. Tom. II.* ..



*Concilium Vafionenfe , Vafenfe , ann. 529.*

S. Cæfarius , quem morbus , ne ad Valentienfe concilium pergeret , impedierrat , Vafionenfi præfuit , quod Novembris die 7. an. 529. quarto pontificatus Papæ Felicis IV. & III. regni Ambalarici , Malizæ Regis , habitum fuit. Epifcopi , qui bien- nio ante in Carpentoraftenfi concilio illud indixerant , ei ad- fuere numero duodecim ; cumque veteres canones , de more , legi juffiffent , nec præfentium quisquam iis obftitiffet , actis proinde Deo gratis , canones quinque ad difciplinæ , divini- que potiffimum Officii ftatuendum ordinem ediderunt.

Primus ftatuit , ut , ex ufu in Italia falubriter inftituto , ru- rales omnes presbyteri apud fe juniores lectores non conjuga- tos , educandos , & fpiritualiter nutriendos , tamquam boni Patres recipiant , eos percipiendis pfalmis , divinisque legen- dis litteris addicentes , Dominique lege imbuentes , ut fibi in iis junioribus alumnis dignos fucceffores præparent , æter- namque mercedem , ob hoc bonum opus , a Deo accipiant. Porro fi quis eorum , ubi ad perfectam ætatem pervenerit , voluerit ob carnis fragilitatem , uxorem ducere , id canon eadem integrum relictum vult.

2. Presbyteros finit , ad omnium Ecclefiarum ædificatio- nem , totiusque populi utilitatem , non in urbibus folum , fed in ruralibus , etiam parœciis omnibus prædicare ; volens , fi quæ presbyterum infirmitas , quominus prædicet , impedi- erit , diaconos fanctorum Patrum Homilias elata voce recitare : id enim his fane licere , quippe qui Evangelium coram populo legere poffunt.

3. Mandat , ut ex apoftolicæ Sedis , Orientisque , & Italiæ provinciarum exemplo , ubi magna cum religione sæpe di- citur *Kirie eleifon* , in omnibus Ecclefiis , quæ a concilii Epi- fcopis pendent , ad Matutinum , ad Miffam , & ad Vesperas idem dicatur , itemque in fingulis , etiam Quadragefimæ , & Defun- ctorum Miffis , ut in publicis , dicatur ter *Santiffus* ; verbum e- nim fanctum , quantumvis diu , noctuque pronuntiaretur , fa- ftidio effe non poffe.

4. Mandat , ut in omnibus Ecclefiis fiat Papæ , qui tum

quidem sanctam Sedem occupaverit, commemoratio; & pro Orientis, Africae, & Italiae consuetudine, post *Gloria Patri*, &c. addatur, *Sicut erat in principio*, &c. ob haereticos, qui Dei Filium non semper cum Patre extitisse, sed cum tempore coepisse effutiunt.

5. Hunc usum in provinciis ad concilii jurisdictionem spectantibus servari jubet, Arianorum causa, qui in iisdem dominabantur.

*Concilia Romana, annis. 330 & 331.*

Felici Papae, Octobris die 12. an. 525. vita functo Bonifacius II. successor datus est. Eodem tempore Dioscorum elegit factio; quae schismatis ad mensem occasio fuit. Dioscoro die 12. Novembris ejusdem ann. vivis erepto, Bonifacius se pacificum possessorem videns, in S. Petri Basilica concilium coegit, in quo decretum ab Episcopis firmatum voluit, per quod ei licebat, successorem sibi deligere. Nominavit ergo diaconum Sigilium, quem Episcopi, obstricta jurisjurandi fide, agnituros se receperunt; at sentiens Papa se hac in re violasse sanctos canones, sanctaeque Sedis dignitatem laesisse, coegit concilium alterum, in quo primi decretum abrogari jussit, abrogatumque, coram omnibus Episcopis, clero, & Senatu, flammis devovit.

Habuit, Romae, idem Papa concilium tertium, in S. Andreae consistorio, quod in Vaticano prope S. Petri Ecclesiam erat, die 7. Decembris an. 531. Hujus Acta nobis dedit Hofstrenius, ex manuscripto Vaticanae Bibliothecae codice. Adfuerunt concilio huic Episcopi quatuor, presbyteri quadraginta, & diaconi itidem quatuor. In eo Stephani, Lerissae, Thessalicae metropolis, Episcopi, quem Epiphanius, Patriarcha Constantinopolitanus, ab officio suspenderat, negotium discussum est. Quodnam iudicium super hac re concilium tulerit, ignoratur: quia ejus Acta ad nos integra non pervenerunt.

*Concilium Toletanum, an. 531.*

Montanus, Episcopus Toletanus, aliis septem Hispaniarum Episcopis adfistentibus, Maji die 17. an. 531. quinto regni Amalarici, concilium hoc celebravit, in quo editi super disci-  
plina

plina canones, seu functiones numero quinque.

Primus Canon statuit, ut, qui ab infantia a parentibus ad clericaturam designati fuerint, primo quidem tonsuram suscipiant, deinde vero ponantur in Lectorum gradu ab eo, qui iisdem præpositus fuerit in Ecclesiæ ædibus, ob Episcopi oculos, instituendi. Ubi decimum octavum ætatis annum compleverint, ex iis quæret Episcopus, clero, populoque præsentibus, velint, nec ne, conjugium inire; neque enim licere, libertatem iis ab Apostolo concessam adimi. Si se continentiam servaturos libere promiserint, subdiaconi fient vicefimo ætatis anno. Expletis annis viginti quinque, si prudenter se gesserint, diaconi ordinabuntur, vigilantia super ipsis adhibita, ne matrimonium ineant, ullumve secretum cum feminis commercium habeant. Si hujus culpæ convicti fuerint, tamquam sacrilegi spectabuntur, & ex Ecclesia ejicientur. Quod si conjugati, maturaque ætate se non sine conjugum suarum consensu, in castitate victuros receperint, ad sacros ordines adspirare poterunt.

2. Pronuntiat eos, qui in hunc modum, ab ineunte ætate, educati fuerint, nullo unquam tempore, quæcumque se occasio obrulerit, propriam Ecclesiam deserere posse, ut ad aliam migrent, Episcopumque, qui eos sine ejus nutu receperit, ob cujus oculos instituti fuerint, apud confratres reum fore: quia confratri adolescentem, quam a rusticitate & infantia crassitie abstraxit, ab Episcopo adimi durum est.

3. Veteres canones renovat, qui clericos vetant alias, quam proximas consanguineas apud se feminas detinere.

4. Clericos, qui subsidii ad victum loco, sibi rustica prædiâ, aut vineas struxerint, iis, quoad vixerint, frui sinit, ea tamen lege, ut ne ea per testamentum, vel in successionis titulum post mortem disponere possint, nisi iis ab Episcopo data fuerint, ea conditione, ut servitia, seu certos quosdam census Ecclesiæ redderent.

5. Matrimonia inter consanguineos prohibet, & hujus interdictionis eosdem, ac perfectæ consanguinitatis terminos esse vult.

Hos canones ſequitur Montani, Toletani Epifcopi, Epif-  
 la ad Chriftiani territorii Palentiæ, in presbyteros, qui a  
 ſecrandi ſacri chrismatis libertatem, contra Eccleſiæ confi-  
 tudinem, quæ jus hoc Epifcopis reſervat, ſibi arrogaverunt.  
 „ Ignoratiſne, ita ad eos Montanus, veterum Patrum reſ-  
 „ las, & conciliorum decreta, quibus jubentur paræciæ  
 „ presbyteri, quotannis, ad ſacrum chrifma quærendum pe-  
 „ gere ipſi per ſe, vel ſacriſtas, non autem e vulgo homi-  
 „ nũ mittere, qui illud ex Epifcopi manu recipiant? Patres quæ-  
 „ dem, & concilia, cum vos illud quæſitum venire jubent  
 „ ejus conſecrandi facultatem vobis ademiffe videntur.

Cardinalis Aguirræus contendit concilium hoc an. 527. non  
 autem 531. habitum fuiſſe: quia annus 527. anno quinto re-  
 gni Amalarici, & ætæ 565. reſpondet. *Tom. III. Concilii  
 Hiſpan. pag. 154.*

### *II. Concilium Aurelianenſe, ann. 533.*

Conſtitutum fuit concilium hoc, jubentibus Galliæ Regibus  
 Theodorico, Childeberto, & Clotario Clodovei filio-  
 eorum regni anno viceſimo ſecundo, Joannis II. Pontificatus  
 primo, *IX. Kal. Jul.* die nempe 23. Junii an. 533. Ei Epif-  
 ſcopi viginti ſex, & presbyteri quinque pro totidem abſenti-  
 bus Epifcopis interſuere; Honoratus vero Bituricenſis Epif-  
 ſcopus præfuit, Leontius, Aurelianenſis licet Epifcopus. ſe-  
 cundo tantum loco ſubſcripſit. Unus, & viginti ſuper diſci-  
 plina in eo editi canones, qui prope nihil ſunt aliud, quam  
 veterum inſtauratio.

Primus, „ Epifcoporum nullus a metropolitano, cui ſub-  
 „ eſt, ad concilia, & ordinationes vocatus, poterit ſe, niſi  
 „ eidem legitima, quominus veniat, excuſatio ſuppetat, exi-  
 „ mere. “

2. „ Coget metropolitano, quotannis, ſuæ provinciæ con-  
 „ cilium. “

3. „ Nihil ſibi ſumet Epifcopus, quamlibet ob cauſam,  
 „ etiamſi de Epifcoporum, aliorumve clericorum *ordina-*  
 „ *nibus* ageretur: quia non licet Epifcopo pati ſe pecuniæ  
 „ cupiditate corrumpi. “

4. „ Si quis forte se per pecuniam ordinandum curaverit, expelletur, cum Dei donum pretio emi non debeat. “

5. „ Ad unius e confratribus sepulturam accitus Episcopus, non abnuet, falsis prætextis causis; Episcopus autem, qui ad id officii venerit, nihil amplius accipiet, quam quod ei necessarium ad propriam impensam fuerit. “

6. „ Ibit Episcopus una cum episcopalis domus presbyteris, ibique iisdem præsentibus, eorum, quæ comperta ibidem fuerint, inventarium conficiendum curabit, omnia probis viris custodienda relinquens, ne pereat, quod ad Ecclesiam pertinet. “

7. „ Metropolitanus, prout veteres canones jubent, ab Episcopis comprovincialibus, cum clero, populoque, eligetur, & a comprovincialibus convenientibus ordinabitur. “

8. „ Diaconus, qui in captivitate conjugium iniit, si in libertatem restitutus fuerit, a sui ministerii functionibus amovebitur. “

10. „ Presbyterorum nullus, sine Episcopi venia, cum sæcularibus habitabit, si contra fecerit, officii sui communionē privabitur. “

10. „ Qui patris uxorem duxerit, anathemate mulcabitur. “

11. „ Matrimonia legitime inita dissolvi partium voluntate non poterunt, quæcunque tandem infirmitas iisdem contigerit. Communionē, id si fecerint, spoliabuntur. “

12. „ Perfici vetat cantandi, saltandi, epulandi in Ecclesiis edita vota, quippe, quæ Deum potius irritant, quam placant. “ (erant arrogata vota hæc ethnicarum superstitionum reliquiæ, quæ funditus evelli admodum ægre potuerunt.)

13. „ Prohibet, Abbates, eosque, qui martyrum sepulchra custodiunt, claustrales item, & presbyteros pacificas, seu communionis Litteras dare. “

14. „ Clerici, qui neglexerint officium suum, aut, quæ eorum ordinis ratio est, Ecclesiæ adesse renuerint, e gradu dejicientur. “

15. „ Recipientur oblationes pro mortuis, qui, dum crimen aliquod perpetrarunt, occisi fuere, dummodo non ipsi sibi mortem consciverint. “

16. Nemo illiteratus , aut Baptismatis formæ neficius presbyter, aut diaconus ordinabitur. “
17. & 18. „ Si feminæ , quæ diaconissæ ordinatæ fuerint iterum , contra canonum decreta, nupserint , excommunicationi subduntur. Omnino interdicitur , ne qua diaconissa ordinetur , idque ob sexus fragilitatem. “
19. „ Christi fidelium cum Judæis matrimonia , sub eadem communicationis pœna, vetita sunt. “
20. „ Eadem in Catholicos statuta pœna , qui in idololatriam recidunt , aut qui comedunt immolatos cibos , vel animalium carnem , quæ belluarum morfu , aut morbo vivis sublata , aut casu aliquo suffocata fuerint. “ (Hæc Mosaicæ Legis ritus ; longo etiam post tempore , Ecclesiarum nonnullæ servarunt.)
21. „ Abbates , qui suorum Episcoporum mandata contempnunt , nisi erratum suum per humilitatis acta deleverint , ad communionem non suscipiuntur. “ *Ibidem.*

*Concilium Carthaginense , an. 334. seu 335.*

Sub an. 534. finem , aut 535. initium , Reparatus , qui in Carthaginensi episcopali sede Bonifacio successerat , Africa generale concilium convocavit , ubi Episcoporum plerisque , persecutorum violentia in servitutem redactis , concilium nullum , ex annis centum , haberi potuerat. Ad hoc Episcoporum centum & septendecim se contulerunt , & in Fausti basilicam , in qua plurium martyrum reliquæ quiescebant , convenerunt. Nicænos canones legi iusserunt ; cumque , qua demum ratione Ariani Episcopi , qui Catholicam Fidem amplectebantur , suscipiendi essent , inquisissent , super hac difficultate , superque alia , scilicet , utrum qui in infantia , ab Arianis baptizati fuerant , ad clericaturam elevari possent , apostolicam sedem consulere statuerunt. Summus Pontifex Agapetus , ad quem synodica Epistola remissa fuit , quia Papæ Joanni II. dum delegati iter agerent , vita functo successus fuerat , respondit ad quæstionis caput primum , quod Arianos Episcopos respicientes spectabat , eos quidem ecclesiasticorum reddituum , qui ad clericorum sustentationem statuti fuerant , parti-

participes fieri debere, non iisdem tamen eam veniam dandam, ut in ecclesiasticis dignitatibus persisterent; ad secundum autem articulum, eos, qui Arianismum, ut se catholicæ Ecclesiæ adderent, deserebant, ad nullam cleri dignitatem extollendos esse, quacunque ætate ejus sectæ erroribus infecti fuissent. Ei quoque placere iis, quo subsistant, ex Ecclesiæ redditibus subsidium afferri, promptæque misericordiæ specimina iis omnibus exhiberi. qui errorem abdicant, ut veram Fidem suscipiant. Quoad clericos, qui Vandalorum dominationis tempore, mare prætergressi fuerant, de quibus ipsis concilium eum consulerat, eos, ait, ex concilii sententia, inter ejusmodi clericos, ad communionem recipi non debere, qui per Litteras Episcoporum Africæ non probarent, se ad Ecclesiarum utilitatem missos fuisse, ne vagarentur. *lb.*

*Concilium Clermontiense in Alvernia, seu Claromontanum,*  
an. 535.

Die 8. Novembris an. 535. qui pontificatus Agapeti primus, regni Childeberti vicesimus quartus, & regni Theodeberti secundus erat, Honoratus, Archiepiscopus Bituricensis, & Galliarum Episcopi plures, omnino quindecim, in urbem Cleromontium, seu Claromontium, in Alvernia, e Theodeberti consensu, cui ea urbs suberat, convenerunt. Fufæ flexis genibus pro Regis persona, ejusque regni prosperitate preces concilio initium dederunt; has excepit sanctionum lectio, quarum aliquibus renovatis, novisque additis, omnino canones sexdecim confecti sunt.

Primus, mandat, ut in conciliis semper a rebus ad mores, ac disciplinam spectantibus incipiatur, antequam ullum aliud negotium proponatur.

2. Ad abusum antevertendum, qui irrepere cœperat, ut Episcopatus per Regum favorem obtinerentur, statuit, ut, qui Episcopatum desideraverit, per clericorum, civiumque electionem, & metropolitani consensum promoveatur, quin potentium personarum patrocinium adhibeatur, quin sit technis dolisque locus, quin adigatur quispiam, seu metu, seu donis, ut electionis decretum exaret; secus, aspirans,

Kk 5 quam-

quamvis dignus, Ecclesie, cujus Episcopus esse volui  
 communione privetur.

3. Pallis, aliisque ad altaris usum linteis tegi vetat mo-  
 tuorum corpora.

4. Clericos vetat sibi apud seculares potestates in Episco-  
 pos praesidium quaerere.

5. Eos excommunicationi subdit, qui avaritia abrepti, per-  
 tierint a Rege alicujus Ecclesie bona, in provisorum praes-  
 dicitum, eorundemque donationem, quaecunque in ipsorum  
 gratiam facta esset, nullam declarat.

6. Interdictionem renovat in secundo Aurelianensi con-  
 cilio jam editam, ne matrimonia cum Judaeis contrahantur,  
 idque indicta poena privationis societatis, mensaeque fidelium  
 & communionis Ecclesie.

7. Presbyteri corpus, quod humo datur, velo tegi vetat  
 quod Christi Domini corpus obtegit, ne, dum defunctorum  
 corporibus honorem deferri lubet, altaria inquinentur.

8. Ecclesie ornamenta commodari vetat, ut nuptiarum  
 pompae deserviant.

9. Judaeos vetat Christianorum iudices statui.

10. Episcopos vetat suorum confratrum parochias invadere.

11. Alienae dioecesis clericum, quin ejus Episcopus an-  
 nuat, recipi, & ordinari prohibet.

12. Iterum vetat sub excommunicationis poena, conjugum  
 iniri cum fratris vidua, cum uxoris sorore, cum sobri-  
 na, aut sobrinae filia, & cum patris vidua.

13. Suis dignitatibus spoliat presbyteros, diaconosque, qui-  
 bus post ordinationem suis cum conjugibus commercium fuit.

14. Eum excommunicat, qui utcumque Ecclesiam re pri-  
 vat, quam ei de scripto donavit, nec eam reddit, ab Episco-  
 po primum monitus.

15. Praecipuis per annum diebus festis, Dominici natalis  
 scilicet, Paschatis, & Pentecostiae, sancta mysteria in privatis  
 oratoriis celebrari vetat. Presbyteri, & diaconi, qui urbis,  
 aut parochiarum servitio addicti non sunt, sed in ruralibus do-  
 mibus degunt, se ad Episcopum conferant, quocum celebrent  
 solemnia haec. Civium praecipui, eodem consilio, in urbem  
 redi-



libunt, sub excommunicationis pœna. ( Instauratus est non hic ex conciliis, quæ præcesserunt; legiturque in textu, *natus majores*; quod vocabulum æque atque illud, *seniores*, *pe primores*, dominos significat. )

16. Renovat super presbyterorum, & diaconorum pœnitentiæ sanctiones veteres. Eisdem vetat, æque atque Episcopos, non solum exteras feminas apud se detinere, sed etiam in earum aliquam in cubiculum, secretiusve conclave, ubi si morantur, famulas ipsas, aut Deo consecratas virgines ingredi.

Constitutiones has excipit synodica ad Regem Theodebertum Epistola, qua eum obsecrant Episcopi, ut alterius Principis subditos bonis, quæ in ejus regno possident, pacifice rui sinant, atque adeo impediatur, ne quis bonis spoliatur, quæ ad eum in alterius Regis ditione pertinent, consuetis eidem vestigalibus eidem solutis. Regni Clodovei inter ejus filios quatuor, Theodoricum, Clodomirum, Childebertum, & Clotarium partitio huic petitioni occasionem præbuerat. Honoratus Bituricensis, qui concilio præfuerat, subscripsit primus, & secundum eum, S. Gallus Cleromontensis, tamquam Episcopus loci, quemadmodum Leontius, Aureliani Episcopus, in concilio ibidem habito secundus subscripsit. In reliquis subscriptionibus habita est ordinationis ratio, quin sedium dignitas spectaretur; ut proinde Archiepiscopi non defuerint, qui post Episcopos subscriberent. *Ibid.*

*Concilia Constantinopolitana, ann. 536.*

Cum Anthimus, Trapezi Episcopus, Eutychniana hæresi infectus, post Epiphaniæ mortem, quæ in annum 535. incidit, Theodoræ imperatricis gratia, Constantinopolitanæ sedis impositus fuisset, summus Pontifex Agapetus, qui Constantinopoli versabatur, sequenti anno ibidem, ad judicium de Anthimo ferendum, concilium coegit. Anthimus, cum se sistere recusasset, damnatus fuit, in ejusque locum electus Mennas, magni hospitalis S. Samsonis, Constantinopoli, Superior, qui Catholicus erat, doctus, optimisque moribus. Papa deinde synodicum ad Petrum, Hierosolymitanum Patriarcham,

archam, Epistolam scripsit, ut ei rationem, qua ad Anthimi d positionem, & Mennæ ordinationem devenerat, significan-  
 Cum porro Episcopi Orientis, & Palæstinæ in Severum pseudo-patriarcham Antiochenum, Anthimum, Petrum Apameæ, & Zoaram, monachum Eutychianum, Papæ Agapeti libellum supplicem obtulissent, & ipse negotium hoc absol-  
 re non potuisset, utpote Aprilis die 22. an. 536. Constanti- poli vita functus; Imperator Justinianus, ad illud finiendam in eadem urbe concilium haberi iussit magno constans Episco-  
 porum numero, qui primam, die 2. Maji ejusdem anni, ses- sionem tenere. Mennas, Constantinopolis in Anthimi lo-  
 cum electus Episcopus, concilio præfuit, Italiæ Episcopis tamquam Papæ Agapeti legatis, ad ejus dexteram confidenti-  
 bus. Habitæ præterea sessiones quatuor, earumque postre- ma die 4. Junii. Concilium in Severum, Anthimum, Petrum Apameæ, Zoaram, omnesque eorum asseclas anathema pro-  
 nuntiavit. Huic judicio ab Episcopis octoginta octo sub- scriptum fuit, idemque confirmavit Imperatoris Justiniani lex, ad Mennam missa, & Augusti die 6. an. 536. data. Cum Episcopus hic ad Petrum, Hierosolymitanum Episcopum, con-  
 cillii sui Acta misisset, Petrus, die 19. Septembris ejusdem anni, concilium coegit, quod quidquid in Constantinopolita- no concilio gestum fuerat, confirmavit. *Reg. Tom. XI. Lib. Tom. V. Harv. Tom. II.*

### *III. Concilium Aurelianense, ann. 538.*

Maji die 7. an. 538. qui regni Childeberti vicesimus septi- mus, & pontificatus Sylverii secundus erat, Aureliani con- cillium, cui tertius inter Aurelianensia locus tribuitur, habi- tum est, ex Episcopis undeviginti, & delegatis presbyteris septem, S. Lupo, Lugdunensi archiepiscopo, Episcoporum prim, & concillii præside. Post hunc, alii Archiepiscopi quatuor, S. Pantagathus Viennensis, S. Leo Senonensis, S. Arcadius Bituricensis, S. Flavius, seu Filius Rothomagensis subscripserunt; Ingeniosus vero, Archiepiscopus Turonen- sis, cum adesse non potuisset, Campanum presbyterum, suo nomine, delegavit, qui post alios omnes delegatos subscrip- sit.

fit. Renovati fuere in hoc concilio , ut in præcedentibus , veteres super disciplina canones ; novique editi , numero triginta tres.

Primus haberi quotannis jubet a Metropolitanis provinciale concilium cum suffraganeis , quos morbus tantum. quin convenient, impedire poterit. „ Metropolitanus , qui pacis „ tempore biennium elabi , quin concilium convocet , passus „ fuerit , erit per integrum anni spatium a sanctæ Missæ cele- „ bratione suspensus ; eidemque pœnæ suberunt suffraganei , „ qui sine morbi causa, adesse neglexerint. “

2. Subdiaconos, cæterosque superiores clericos , nisi continentiam servaverint , depositos, & ad laicam communionem redactos vult ; itemque mandat, ut Episcopus, ad menses tres, a sui ministerii functionibus amoveatur, si subdiaconum, quem haud e continentia legibus vivere non ignoscat, officium suum obire finit.

3. Statuit, ut e consuetudine, ac decretis apostolicæ Sedis, Metropolitanis a Metropolitanis, si fieri potest, & coram provinciæ Episcopis ordinentur, eorumque electio e provincialibus Episcopis fiat, non sine cleri, civiumque consensu ; Episcopi quoque, Metropolitanis, urbisque clero, & populo consentientibus, eligantur, cum rationi consonum sit, eum, qui omnibus præesse debet, omnium suffragia obtinere.

4. Interdictionem toties Ecclesiasticis repetitam instaurat, ne exteras feminas ; quæ nempe non iis maxime propinquæ sint, apud se detineant. Metropolitanus, hoc ex capite, a provincialibus, & Episcopus suffraganeus a Metropolitanis, cæterisque provinciæ Episcopis arguetur.

5. Eam Episcopo facultatem relinquit, ut pro suo ipsius arbitratu statuat, quid ex oblationibus in urbanarum Ecclesiarum gratiam editis ad Ecclesiæ reparationes, eorumque, qui eidem deserviunt, sustentationem sumendum sit. Quod autem ad oblationes atinet, quæ parœciis, Ecclesiisque ruralibus factæ sunt, locorum consuetudinem servari vult.

6. „ Laicus non ordinabitur, nisi post conversionis annum, „ hoc est anno, post quam continentiam voverit ; diaconus, „ nisi vicesimo quinto ætatis anno ; & presbyter, nisi tricesi-

conſuetæ retributiones, pro temporum ratione, præbeantur. Si qua ſubſit difficultas, apud provinciæ ſyndicum ſibi conſulere clericos patitur.

20. Idem perſugium concedit clerico, qui ſe ab Epifcopo injuſte habitum judicaverit.

21. Concilii arbitratui, & prudentiæ relinquit, ut clericos puniat, qui conſpirationes, quemadmodum paulo ante contigerat, ſeu ſcripto, ſeu jurejurando conſlaverint.

22. Mandat, ut uſurpatores bonorum eccleſiæ, qui que fidelium oblationes retinent, iisve, pro eorundem, uti negligunt, ab eccleſiaſtica communionem ſuſpenſi maneant, quoad eccleſiæ, vel Epifcopo reſtituerint. Eidem poenæ eos omnes ſubdit, qui poſtquam aliquid eccleſiæ donaverint, eo temeritatis devenerint, ut id reſumant.

23. Vetat, degradationis indicta poena, ne abbates, præbyteri, aliique miniſtri quicquam ex eccleſiæ bonis alienent, oppignerentve, quin eorum Epifcopus de ſcripto annuat.

24. Perſonis, quæ adhuc juniores ſunt, itemque conjugatis, ſine duarum partium conſenſu, & facta etiam hypothefi, utriusque perfectam ætatem eſſe, poenitentiam benedictionem concedi non vult.

\* Hujus canonis ſenſus eſt, nec juniores, nec conjugatos ipſos, etiamſi duarum partium conſenſus adſit, niſi ad maturam ætatem pervenerint, ad publicam poenitentiam admitti debere. Ea eſt hujus rei ratio: quia qui in publica poenitentia verſabantur, continentiam ſervare debebant.

25. „ Qui poenitentiam deſerunt, ut ad ſæcularem vitam redeant, aut militiæ nomen dent, excommunicationi ſubjacent ad mortem uſque; et iisdem viaticum concedetur. „

26. Villicos, aut reddendæ rationi obnoxios ordinari vetat, niſi, ſecundum apoſtolicæ ſedis ſtatuta, eos teſtamentum, ſcriptamve aliud liberaverit, ea Epifcopo, a quo ordinati fuerint, indicta poena, ut ſuis a functionibus per annum abſtineat.

27. Diaconis, cæterisque clericis ſuperioribus, qui ſcenoſcant, degradationis poenam imponit, cum iis quidquam ultra mutuum exigere, ſuave, aut alieno nomine, negotiari non liceat.

28. Quia populo persuasum erat, non licere die dominique, bobus, aut vecturis iter confici, dapes parari, aut rum quidquam agi, quæ ad domorum, aut personarum niram spectarent, quod Judaicum potius ritum, quam Christianam disciplinam sapere videbatur, se velle pronuntiat, quod hæctenus licuit, & in posterum liceat: „ Voluimus tamen, subdit, ut eo die a colendis agris, scilicet, ab arando, a formanda vinea, a defecandis falce scenis, a metendo, seu terendo frumento, ab eruncando, a struendis sepiibus abstinenceatur, quo facilius Ecclesie precibus vacari possit. Si qui contra fecerint, eos corrigere non laicorum; sed Episcoporum est. “ Concilium ad hunc condendum monem videtur adactum metu, ne Christiani Judæorum superstitionem, quorum magnus tunc erat in Gallis numerus, mitarentur.

29. „ Laicorum nullus ex Officio egredi debet, antequam Oratio Dominica dicta fuerit; & si Episcopus adsit, ejus benedictio expectetur. Nemo Missæ, & Vesperarum Officio cum armis adsistat. “

\*Extat in prima hujus canonis parte, *De Missis*, vocabulum, quod sæpe pro variis divini Officii Horis sumitur, quæ per Orationem Dominicam, uti hoc etiam tempore, singulæ fiebantur. Porro interdictio, ne ad Ecclesiam arma afferantur, non Romanos spectat, qui ne gladium quidem, præterquam in bello, itineribusque gestabant, sed Gallos, qui semper armati incedebant, ipsisque in Ecclesiis arma gerebant.

30. „ In Judæos interdictio, ne a die Coenæ Domini ad secundam usque Paschatis feriam cum Christianis versentur. “

\*Hujus interdictionis causa erat, ut videtur, metus, ne Judæi, vel Christiani eo sancto tempore ad absonum aliquod facinus devenirent; Judæi quidem, super Christi Domini Passione fidelibus insultantes: fideles vero ipsi de ejus morte ex Judæis ultionem quærentes.

31. Excommunicationem pronuntiat in urbis, aut loci aliqujus judices, qui hæreticum eo progressum esse cum scirent,

ut quempiam e Catholicis rebaptizaret , non denuntiarunt , puniendumque curarunt.

32. Vetat , ne cujusvis generis clerici quempiam , & laici clericos , sine Episcopi venia , traducant ad laicos judices.

33. Imprecationem in eos continet , qui neglexerint dare operam , ut concilii statuta serventur , quæ Episcopi , se a Deo afflatos communi consensu tulisse , ajunt.

Subscripti fuere canones hi die septima mensis tertii, Maji scilicet. Ex eo , quod mensis Majus appellatur hoc loco *mensis tertius* , infert Pagius, Gallis annum a Paschate tunc coepisse. At illatio non cohæret. Pascha hoc an. 538. in Aprilis diem 4. incidit ; ac proinde , si Pascha anno initium dedit , Majus erat solum secundus mensis. Majus in Gallia, Aurelianensis tertii concilii tempore , *tertius mensis* nuncupabatur : quia sub Merovingensium stirpe , quæ an. 414. coepit ; & 751. desit , annus Gallicus a die incipiebat , qua milites recensentur , quæ mensis Martii prima erat. Ita mensis Majus , sub Merovingensium regno , erat Gallici anni tertius. *Reg. Tom. XI. Lab. Tom. V. Hard. Tom. II,*

*Concilium Barcinonense , ann. 540.*

Provinciae Episcopi septem , cum Barcinonem ad ann. 540. convenissent , edidere sanctiones decem , quæ sequuntur.

Prima., Canetur Psalmus quinquagesimus ante Canticum.\*

2. „ Tribuetur ad matutinum , itemque vespertinum Officium fidelibus benedictio. “

\* Occurrit eadem sanctio in tricesimo Agathensis concilii canone. Sanctionem hanc Albaspinæus editam putat ; quia suberat dubitandi locus , satius , nec ne esset , solum in Missa , & Vespere fidelibus benedici , cum dimittebantur , ne amplius , ea quidem die , ad Ecclesiam redirent , quam ad matutini temporis Officium , quo peracto redituri erant ; dubitandi ratio erat : quia fidelium benedictionem ad vespertinum Officium remitti , videbatur propius accedere ad Christi Domini exemplum , qui discipulos deserens ad cœlum iturus , suam iis benedictionem , suamque pacem reliquit.

3. „ Clericorum nulli comam alere , aut barbam sibi radere licebit. “

\*In aliis Hispaniarum conciliis, ut in Coyacensi, an. 1050. habito, jubentur sibi clerici barbam radere; & fortasse tertius hic Barcinonensis concilii canon clericis idem præcipit; nec subest dubitatio, si stare velimus veteri manuscripto Lucensi codici, in quo tertius canon hic ita legitur: *Nullus clericorum comam nutriat, vel barbam, sed radat.*

4. „ Diaconi in presbyterorum coetu sedere prohibiti sint. “

5. „ Presbyteri, absente Episcopo, Collectas dicent. “

6. & 7. „ Qui poenitentiae subduntur homines, erunt ab-  
„ raso capite, religiosumque habitum deferent, vitam agen-  
„ tes in jejuniis, & in prece. Epulis non intererunt, & nulli  
„ commercio vacabunt, satis habentes frugaliter domi vivere. “

8. „ Poenitentiam qui petent morbi tempore, ab Epi-  
„ scopo accipient ea lege, ut, si convaluerint, poeniten-  
„ tium vitam agant, quin tamen iis rursus manus imponi ne-  
„ cesse sit, eaque præterea lege, ut a communione segregati  
„ maneant, quoad Episcopo probata sit eorum agendi  
„ ratio. “

9. „ In periculo versantibus tribuetur Viatici benedictio. “

\*In vulgaribus Collectionibus, *Beatificam benedictionem* legimus; at credimus melius in aliis legi, *viaticam benedictionem.*

10. „ Quoad monachos id servabitur, quod iisdem præ-  
„ scriptum fuit in Chalcedonensi concilio. “ *Ibid.* & Agufreus, *Concil. Hispan. Tom. III. pag. 165. & seq. Mansi, Tom. I. Supplementi ad Collect. Labbean. Concil. pag. 419.*

IV. Concilium Aurelianense, ann. 541.

Concilium hoc ex Lugdunenſibus provinciis quatuor, Viennensibus duabus, Alpium Græcarum, Maritimarumque provinciis, Narbonensibus duabus, provinciis Aquitanæ, & Novempopulaniæ, & Sequanorum provincia, videlicet, & Galliarum provinciis omnibus, exceptis Germanicis duabus, & duabus Belgicis conſtatum fuit. Errarunt ergo Fleurius, *Tom. VII. pag. 427.* & post eum Ceillerius, *Tom. XVI. pag. 732.* qui concilii hujus Episcopos e singulis tribus Franciæ regnis, omnibusque Galliarum provinciis excepta Narbonensi prima convenisse dixerunt. Huic concilio nullus e

Clotarii regno Episcopus aderat, nullus item a provincia duabus Germanicis, duabusque Belgicis, e contra non erant ibidem Episcopi Narbonensis primæ; Ussetia enim, quæ est Utica Galliæ, ad hanc provinciam spectabat, nec ab ea subsecutis temporibus ob Gothorum dominationem sejuncta fuit. Adfuere concilio huic Episcopi omnino triginta octo absentes exhibuere presbyteri undecim, & Abbas *Auspiciensis* nomine, delegatus Amalii, Parisiensis Episcopi. præfuit Leontius Burdegalensis, & Marcus, Aurelianensis Episcopus, subscripsit omnium postremus. Nobis aliæ, ad hoc concilium convocaretur, causæ non suppetunt, quarum disputationes, quæ super celebrandi Paschatis die eo tempore coortæ sunt, servandæque consuetudinis desiderium, quas ut quotannis in concilium Episcopi convenirent, superiora concilia statuerant. Edidit concilium hoc canones triginta octo, e quibus octo renovant interdictiones veteres, in ecclesiasticos quidem, ne alienent, in laicos autem, ne usurpent Ecclesiæ bona; quæ autem cæteri continent, hæc sunt.

Primus. „ Paschatis Festum in omnibus Ecclesiis ita celebrabitur, ut est in Tabula, seu Cyclo Victorii. Illud Epiphaniæ die quotannis in Ecclesia populo annuntiabit Episcopus quisque. Si qua suberit super ipso die difficultas, apostolicam Sedem Metropolitanæ consulent; ejusque responso nemo non stabit.“

\* Victorii Cyclus, quem canon proponit regulæ loco, non erat erroris expers; & Victor Capuanus sub idem tempus ostendit, auctorem hallucinatum esse, dum anni 453. Pascha ad Aprilis diem 17. retulit, quod debebat in diem 24. incidere.

2. „ Quadragesima in omnibus Ecclesiis ad eundem modum servabitur, quin eam ullus Episcopus a Sexagesima, vel a Quinquagesima inchoatam velit; sed ita, ut nemo, nisi subsit infirmitatis causa, per Quadragesimæ sabbata se jejunio subducat. Prandere, nisi die dominico, non licebit.“

\* Quadragesimale jejunium propterea non unum, & idem ubique erat: quia nonnulli, Græcorum consuetudinem imitati, sabbato jejunabant, secunda post Quinquagesimam feria

Qua-



Quadragesimam inchoantes , alii quinquaginta, alii sexaginta dies jejuniis tribuebant. Morem hunc concilium prohibet, & neminem patitur per totam Quadragesimam jejuniis se eximere, nisi Dominico die, & morbi causa diebus caeteris. Dominicum diem excipiens canon, licere, ait, eo die *prandere*: quia cum cibus jejunii diebus vespere sumeretur, tum quidem Fideles *caenare* dicebantur; quod probat, eo nondum tempore vespertinis jejunii horis refectio locum fuisse.

3. „ Si quis e civium praecipuis in Paschate, aliisque solemnibus Festis, urbe discedere coactus fuerit, id non nisi cum Episcopi venia faciet. “

4. „ Nemo alium in calice liquorem offerat, quam vinum aqua mixtum: quia aliud offerri, quam quod Dominus praecipit, sacrilegium est. “

\* Huic canonis locum praebuit Gallorum mos in eo positus, ut suum saepe vinum melle, & absynthio condirent.

5. „ In ea Episcopus Ecclesia, ad quam electus fuit, consecrari debet. Id si fieri non potest, eum saltem in provincia coram Metropolitano, aut ejus auctoritate, comprovinciales consecrent, necesse est. “

6. „ Operam dabunt Episcopi, ut parochiarum clericis praesto canonum exemplar sit, ne suam ipsi, eorumque populus inficitiam praetexere possint. “

7. „ Domini in suarum terrarum oratoriis, seu capellis non alios clericos ponent, quam quos Episcopus, in cujus territorio eadem sacella sita sunt, approbaverit. “

8. „ Poenitentiae tempus iis statuendum, qui, postquam in haeresin lapsi sunt, ad catholicam Fidei unitatem redeunt, ab Episcopi arbitrato pendebit, qui eos in communionem, prout, & quando ei visum fuerit, poterit restituere. “

9. „ Alienationes, seu oppignorationes bonorum Ecclesiae, quas Episcopus, qui moriens nihil relinquit, ediderit, revocabuntur; at si quos captivos manumiserit, hi libertate gaudebunt, ea lege, ut Ecclesiae deserviant. “

10. „ Episcopus, qui bigamum ordinaverit, eumve, qui viduam sibi conjugem sumpsit, a Sacerdotii functionibus ad annum suspensus erit; si vero hanc censuram spreverit,

„ cæterorum Episcoporum communione privabitur , ad ma-  
 „ gnæ usque synodi tempus , vel ex aliquibus manuscriptis  
 „ codicibus ad primam synodum usque. Qui autem ab eo  
 „ contra regulas ordinati fuerint , e gradu ejicientur.

12. „ Si qua difficultas super temporalium bonorum pos-  
 „ sessione inter Episcopos suborta fuerit , amice intra an-  
 „ num , aut per arbitros , quos elegerint , inter eos conve-  
 „ niet. Si compositionem distulerint , a fratrum communio-  
 „ ne separabuntur , cum injustum sit dissidia , quæcunque  
 „ tandem causa subit , inter eos esse , qui rebus omnibus  
 „ præfunt. “

13. „ Judicibus interdicitur sub excommunicationis pœ-  
 „ na , ne clericis , qui Ecclesiæ reapse deserviunt , quorum  
 „ nomina in matriculam relata sunt , imponant officia publi-  
 „ ca , & pecualiter ne Episcopos , presbyteros , & diaconos  
 „ adigant , ne tutelæ acceptent ; cum rationi consonum sit ,  
 „ Christi ministros exemptione gaudere , quam civiles leges  
 „ ethnicæ superstitionis sacerdotibus concedebant. “

15. Et 16. „ Ecclesiæ communionem privantur , qui su-  
 „ scepto Baptismate ad idololatriæ certas quasdam consuetu-  
 „ dines redeunt , cujusmodi sunt , immolatis dapibus vesci ,  
 „ jurare super animalium capite , ethnicorum diis invocatis. “  
 ( Est in textu , *invocatis nominibus paganorum* ; at legendum ,  
*Numinibus* . ) Bovis caput adorabant Galli , ac fortasse de hac  
 superstitione concilium loquitur , dum ait : *Ad caput alicujus  
 feræ , vel pecudis* .

17. „ In presbyteros , & diaconos interdictio statuitur , ne  
 „ communi suis cum uxoribus lecto , & cubiculo utantur. “

20. „ Nullus e laicis absque Episcopi , aut Ecclesiastici Su-  
 „ perioris auctoritate , in carcerem trudere , interrogare , aut  
 „ damnare clericum audeat ; at clericus a Superiore monitus ,  
 „ audientiam subeat , nec ad forenses artes , judicii decli-  
 „ nandi causa , confugiat. Cum clericum inter , & laicum lis  
 „ est , non audiat judex laicus , nisi unus e presbyteris , vel  
 „ archidiaconis adsit ; quod si clericus apud laicum tribunal  
 „ litem prosequi voluerit , ecclesiasticus Superior annuat. “

21. „ Qui sine Episcopi , vel ecclesiastici Superioris venia  
 „ quempiam vi, aut fraude ex Ecclesia traxerit . quem neces-  
 „ sitas impulit , ut in ea sibi asylum quæreret , ex eadem  
 „ pellatur , quoad pœnitentiam egerit , ea conditione , ut  
 „ personam in locum , e quo extraxit , restituat. “

22. „ Interdicitur excommunicationis indicta pœna , ne  
 „ ad ineundum , contra parentum voluntatem , cum puellis  
 „ conjugium , Potestatum auctoritas adhibeatur. “

23. Prohibentur etiam Ecclesiarum , aut Episcoporum ser-  
 „ vi , ne violentias exerceant , & captivos faciant. “

24. „ Haud ferendum , captivos , mutui conjugii ineundi  
 „ causa , in Ecclesias confugere ; separandi sunt , & paren-  
 „ tibus , dominisque reddendi. “

26. „ Si parœciarum clerici , quæ in Procerum terris  
 „ statutz sunt , servitii dominis exhibendi specie , neglexe-  
 „ rint officium suum , eos urbis archidiaconus rite monebit ,  
 „ & corriget. “

27. „ Aurelianensis tertii , & Epaonenſis conciliorum , su-  
 „ per prohibitis gradibus , canones renovantur. “

28. & 29. „ Voluntarius interfector , qui id affectus  
 „ fuerit , ut a publica vindicta , & a consanguineorum per-  
 „ secutione se in tuto poneret , pœnitentiz nihilominus ab  
 „ Episcopo subdetur : qui fœminas quoque eidem subdet , quæ  
 „ adulterium patrauerint cum clericis , qui & ipsi pro Episco-  
 „ pi voluntate punientur. “

30. „ Christianos redimendi facultas datur , qui , cum facti  
 „ essent Judæorum captivi , ad Ecclesiam confugiunt , & re-  
 „ dimi petunt , modo pretium , quo hi captivi æstimabuntur ,  
 „ solvatur. “

31. „ In Judæos interdictio ponitur , ne Exteros , & Christia-  
 „ nos circumcidant , aut christianas captivas sibi conjuges su-  
 „ mant. Judæus , qui Christianum captivum perverterit , su-  
 „ os omnes captivos amittet ; & si quis Christianus capti-  
 „ vus libertate donatus fuerit , ea conditione , ut Judaicæ  
 „ religioni nomen det , conditio nulla est , & is in captivita-  
 „ te manebit.

32. „ Captivorum poſteri ſervitio, & oneribus ſubera  
 „ ſub quibus, licet ex longo tempore, libertas iſis data eſt  
 „ quibus deſcendunt.“

33. „ Si quis in terra, quam poſſidet, parocciam habe  
 „ voluerit, ei ſtatuat imprimis reddituum ſatis, & clericos  
 „ qui eidem deſerviant.“ Hæc nimirum juris patronatus  
 „ rigo eſt. *Reg. Tom. XI. Lab. Tom. V. Hard. Tom. II.*

*V. Concilium Aurelianenſe, ann. 549.*

Hoc Aurelianenſe concilium quintum habitum eſt Octo  
 bris die 28. an. 549. qui regni Childeberti triceſimus octavus  
 erat, Indiſtione XIII. Epocha hæc, quæ nuncupatur *ſedi*  
*Ælio*, quæque annorum quindecim revolutione continetur  
 ut numerata Indiſtione XV. redeat ad Indiſtione *L. a*  
 Oriente, a Conſtantini Magni regno, inſtituta fuit; at in  
 Gallia ſexto tantum ſæculo uſui eſſe cœpit. *Aurelianen-*  
*ſia* concilia quartum, & quintum ſunt Acta omnium prima  
 ſatis authentica, e quibus Gallos ea uſos eſſe compertum  
 fiat. Aduere concilio huic Episcopi quinquaginta; unus,  
 & viginti miſerunt deputatos, alii preſbyteros, archidiaconos  
 alii. Inter præſentes Episcopos erant Metropolitanus  
 novem, videlicet, S. Sacerdotius Lugdunenſis, qui concilio  
 præfuit; S. Aurelianus Arelatenſis; S. Heſychius Vien-  
 nenſis, hujus nominis ſecundus, S. Nicetus Trevirenſis; S.  
 Deſideratus, ſeu Deſiderius Bituricenſis; Aſpaſius Eauſenſis;  
 Conſtitutus Senonenſis; Urbicus Veſontionenſis; & Avolus  
 Aqui-ſextienſis. Marcus, Aurelianenſis Episcopus, non in-  
 terfuit, utpote accuſatus, & in exilium actus; ac nimirum,  
 ut judicium de eo ferretur, tam frequens concilium ex om-  
 nibus provinciis, quibus tria Galliarum regna continebantur,  
 Rex Childebertus coactum voluerat; at Præful innocens ju-  
 dicatus, ſuzæque Sedi redditus fuit. Edidit concilium cano-  
 nes viginti quatuor.

Primus Eutychie æque, ac Neſtorii errores, utpote ab  
 apoſtolica ſede damnatos, anathematizat. Huic canoni cau-  
 ſam præbuiſſe videtur timor, ne turbæ rurfus in Oriente ab  
 Eutychanis, & Neſtorianis excitatæ in Occidentis eccleſias  
 pervaderent.

2. Excommunicationis sententiam ab Episcopis haud pronuntiandam ait ob leves causas, sed ob errata, quorum reos ex ecclesia ejici veteres Patres jufferunt.

3. Interdictiones in clericos pluries editas renovat, ne apud se detineant exteras fœminas, aut, quibus non decet horis, consanguineas tolerant, ne, quæ eas sequuntur, pravâ suspicionibus locum præbeant, atque id sub poena, quoad refractarios, suspensionis ad annum a sui ministerii functionibus.

4. Eos, depositionis indicta poena, jubet, etiam cum legitimis uxoribus e continentiz legibus vivere; iisdem tamen communionem concedit.

5. Vetat Episcopis, fumere, aut ordinare alienæ diœcesis clericos sine Episcopi venia, ea statuta poena, ut ne sex mensium spatio sacrum faciant. Clericos autem ita ordinatos ad suum Episcopum remissos, & a suarum functionum exercitatione, prout ei visum fuerit, suspensos vult.

6. „ Episcopus, qui servum, aut libertum, cum causæ cognitione, sine domini venia ordinaverit, a sanctorum „ Mysteriorum celebratione ad sex menses suspensus erit; „ novusque clericus sub heri potestate manebit, ea conditione, ut hiæ ab eo solum honesta servitia exigat. Si quod „ ab eo servitium, quod sacro ordini dedecus afferre possit, „ sibi exhibitum herus voluerit, Episcopus, qui eum ordinavit, eum retrahet, dans secundum veteres canones in ejus „ locum captivos duos. „

\* Liberti non integram libertatem recipiebant; sed debebant adhuc suis dominis servitia quædam; hac de causa concilium vult eos, absque horum dominorum consensu, clericali ordini, per quem iis oneribus eximebantur, addici non posse.

7. Captivos, qui in Ecclesia manumissi fuerunt, in servitum redigi vetat, nisi ob culpas in lege notatas eo se beneficio indignos reddiderint.

8. Vetat, ne quis Episcopus clericos ordinet, episcopali sede vacante; ne altaria consecret; ne quam ecclesiæ remumat, si secus egerit, Missæ ad annum celebratione privatum vult.

9. Quempiam ad Episcopatum evehi prohibet, quin tem per anni spatium ſpiritibus regulis, eccleſiaſtica diſciplina a doctis, probataſque vitæ viris imbutus fuerit.

10. Episcopatum emi pecunia, ad eumve obtinendū preſentationes adhiberi vetat, deſignationis indiſta pœna. Ad dit Episcopum a Metropolitanano, ejusque comprovinciali non ſine Regis conſenſu, conſecrari oportere. Sunt am ſcripti codices, in quibus hic Regis conſenſus deſt.

11. Declarat ex antiquis canonibus, haud populo dandū Episcopum, quem recuſat, nec clericos, aut cives, ut a ſubdant, potentium hominum auctoritate adigendos eſſe; cuſ ita ordinatum Episcopum deponendum.

\*Perſpicitur ex his canonibus, Episcopos in id incubuit ut electionum libertatem, quam regia paſſim auctoritas, a potentium virorum commendationes edebant, in integram reſtituerent. Erat Regibus jam tum potior in Episcopatum nominationibus pars; dignumque animadverſione eſt in canonibus ipſis, qui pro electionum libertate edebant ſemper Regis conſenſum ad novi Episcopi ordinationem requiſitum eſſe.

12. In Episcopi viventis locum, niſi ob aliquod capitale crimen deſignatus fuerit, Episcopum ordinari vetat.

13. Prohibet, ne quis bona Eccleſiis, monaſteriis, aut hospitalibus legata uſurpet, eam alioquin pœnam ſubiturus ut ad rei uſurpatæ reſtitationem uſque ex eccleſia tradatur.

14. Interdictionem hanc ad Episcopos, ad cujuſque generis clericos, & ad omnis conditionis laicos protendit, quoad cujuſvis eccleſiæ bona, ſeu in eodem regno, ſeu in alio.

15. Hospitalis a Rege Childeberto, & Regina Ultrogotha, ejus conjuge, in urbe Lugduno, inſtituti fundationem confirmat. Huic fundationi omnes concilii Episcopi, ita quidem Rege, & Regina exoptantibus, ſubſcripſerunt; nec Lugdunenſis Episcopus, itemque ejus ſucceſſores quidquam ex hospitalis bonis ſibi, aut Lugdunenſi eccleſiæ tribuerunt; ſed, eodem tempore juſſus eſt Episcopus operam dare, ut illud ſemper a ſedulæ adminiſtratoribus regetur, ut in eo xgro-

torum numerus per fundationem enuntiatus detineretur, ut in illud advenæ reciperentur. Concillium in eum, qui contra quidquam ageret, tamquam in pauperum interfectorem anathema pronuntiavit.

16. In eos etiam omnes anathema pronuntiat, qui ecclesias, aut loca sancta donationibus, a quocunque in eorumdem gratiam editis, spoliare ausi fuerint.

17. „Si cui in Episcopum, aut in ecclesiæ vicem agentes negotium fuerit, is quidem primum se ad Episcopum conferrat, ut litigium amice finiat. Si hæc agendi ratio e voto non cesserit, ad Metropolitanum confugiat, qui de re ad Episcopum scribet, ut causa per arbitrariam sententiam finiatur. Episcopus porro, si compositioni aures accommodare noluerit, ad eumque Metropolitanus iterum scribere coactus fuerit, Metropolitanus iussu communionem privatus, quoad negotii rationem redditurus ad eum venerit, permanebit. At si evidens fuerit, injustum negotium esse, quod in Episcopum suscitatur, is, qui illud suscitaverit, excommunicationi ad annum suberit. Si Metropolitanus ab Episcopo semel, & iterum interpellatus distulerit ei jus reddere, Episcopus sibi apud proximum concillium consulat.

18. Suspendit Episcopus ad annos sex, qui a Metropolitanano ad concillium appellati venire noluerint, antequam absolutum fuerit, abierint, nisi in evidentis infirmitatis casu.

19. „Puellæ, quæ sua sponte se Deo consecraverint, aut a parentibus oblatæ fuerint, annum ibidem transigent, antequam religionis habitum sumant. At quæ in monasteriis se consecrant, ubi perpetua clausura non est, ibidem triennii spatio sæcularem habitum retinebunt; tum vero religiosarum iis habitus, e monasterii statutis, dabitur. Quod si eo sumpto suum bonum consilium deseruerint, & ad civilem societatem, nubendi causa, redierint, cum iis, quibus nupserint, excommunicationi subdentur. Si vero se ab iis separaverint, & poenitentiam egerint, in communionem restituentur.

20. „Eos, qui in carceribus ob crimen, quodcumque  
 „ erit, detinentur, archidiaconus, aut Ecclesie preposita  
 „ singulis dominicis diebus, invisent, ut, quid iis opus si  
 „ videant, iisdemque alimenta, & cætera necessaria suppet  
 „ tent, impensis Ecclesie, per seduli, fidelisque viri minist  
 „ rium, quem in hunc finem Episcopus eliget. „

21. Statuit, ut, quamvis quilibet Domini presbyter, atque  
 adeo fidelis quisque sibi pauperum curam sumere possit.  
 Episcopi tamen peculiarem in modum se de pauperibus le  
 profis sollicitos exhibeant, seu in episcopali urbe, seu in ca  
 teris dioeceseon locis comperti fuerint, iis ex ecclesie do  
 mo, pro ejusdem redditibus, vestitum, victumque suppeti  
 tantes.

22. Veteres super captivis, qui ad Ecclesiam confugiunt  
 constitutiones renovat.

23. Annuam provincialis concilii celebrationem præcipit.

24. Præcedentia decreta confirmat, volens, quidquid Deo  
 afflante in concilio statutum fuerat, accurate deinceps, san  
 cteque servari. *Ibidem.*

Eodem ann. 549. aut, aliorum sententia, ad ann. 553.  
 Episcopi decem, qui Aurelianensi quinto concilio interfu  
 erant, Clermontium in Alvernia convenerunt, ibique concilium,  
 quod Clermontiense secundum censetur, habuerunt.  
 Haud novos quidem canones condiderunt; sed priores sep  
 tendecim Aurelianensis quinti concilii canones confirmarunt,  
 excepto decimo quinto, qui hospitalis Lugdunensis per Re  
 gem Childebertum fundationem spectat. *Ibidem.*

S. Nicetus, Trevirensis Archiepiscopus, qui Aurelianensi  
 concilio quinto, & Clermontiensi secundo interfuerat, aliud  
 in urbem Tullum, Theobaldi consensu, ann. 550. convocavit.  
 Hujus concilii Acta ad nos usque non pervenerunt.  
 At convocatum videtur molestiarum occasione, quas S. Ni  
 ceto Galli quidam attulerant, quos ob incestuosa matrimo  
 nia a communione repulerat. Potest id ex Mappinii, Re  
 mensis Episcopi, Epistola conjici, quam ad eum scripsit, ut  
 se excusaret, quod Tullensi concilio interesse non potuisset.  
 Hanc Mappinii Epistolam exhibet Conciliorum Labbæi tomus  
 quin-



quintus, veluti Supplementi loco ad Tullenſis concilii Acta. *Ibid.*

Dupinus, Bibliothecæ ſuz *Tom. IV. pag. 434.* hallucinatus eſt, inquiens concilium in urbe, quæ Gallice *Tulle* vocatur, in Lemovicenſi provincia, habitum fuiſſe. Eum in errorem induxit Latina vox *Tullenſe* concilium, quam Gallice reddidit *de Tulle*, loco *de Toul*. Ut *Tulle* diceretur in latino textu, *Tustelenſe* legendum eſſet. Errorem hunc ſecutæ ſunt prima, & ſecunda *chronologicarum*, auctore Abbate Lenglet Dufreſnoi, Tabellarum editiones.

*Concilium Conſtantinopolitanum generale quintum, ann. 553.*

Hujus concilii prima ſeſſio, ſeu collatio, in ſecreta Conſtantinopolitanæ cathedralis eccleſiæ aula, die 4. Maji, ann. Chriſti 553. regni Imperatoris Juſtiniani viceſimo ſeptimo habita eſt. Ei, cum Papa Vigilius, qui tum Conſtantinopolim verfabatur, ad eſſe noluiſſet, Eutychiuſ, ejus urbis Patriarcha, præfuit; Apollinaris Alexandriæ, Domnuſ ſeu Domnuſ Antiochiæ Patriarchæ, aliique Epifcopi numero centum quinquaginta unus, ſeu centum quinquaginta quinque adfuerunt. Huic celebrando concilio cauſam præbuit trium Capitulorum examen, quæ nimirum erant Theodori Mopſueſteni Scripta, Theodoretuſ in eos Anathematifmi, quos S. Cyrilluſ ediderat, & Ibræ ad Marin Epiftoſa. Papa Vigiliuſ Aprilis die 11. ann. 548. judicium tulerat, *judicatum* dictum, quo damnabat Capitula tria, quin Chalcedonenſi concilio derogaret. Judicium hoc nemini ſctis fecerat. Trium Capitulorum hoſtibus hæud probabatur clauſula: „ ſalva concilii Chalcedonenſis auctoritate; „ nec æquiore animo ferebant Capitulorum trium deſenſores, Papam, ut ea damnaret, ſe adduci paſſum eſſe; e Romano clero ipſo non deſuere, qui per provincias in eum ſcriberent, perſuaſum habentes, eum, Capitula tria damnantem, Chalcedonenſe concilium deſeruiſſe. Ut ergo remedium hiſ incommodis afferretur, triumque Capitulorum negotium ad exitum perduceretur, Papam Vigiliuſ inter, & Imperatoreſ Juſtinianuſ de hoc cogendo concilio convenit. In eo habitæ ſeſſiones, ſeu collatio-

lationes octo; hujus enim concilii sessiones *collationum* nomine designatæ fuere.

Cum superiores collationes Theodori Mopsuesteni Scripta, Theodoreti, in Cyrillianos, Anathematismos, & Ibas ad Marinam Perfam Epistolam discussissent, octava, eaque postrema sententiam contra tria Capitula prorsus editam pronuntiavit. Ajunt concilii Patres, in ea se professione esse, ut suscipiant concilia quatuor, sequanturque, quidquid ea, quod ad Fidem attinet, definierunt; deinde subdunt: „Eos ab ecclesia se-  
 „ paratos, qui hæc concilia non recipiunt, judicamus; The-  
 „ dorum Mopsuestiæ, ejusque impia scripta, & impietates a  
 „ Theodoro contra veram fidem, contra S. Cyrilli capitula  
 „ duodecim, contra Ephesinum concilium, & ad Theodori,  
 „ ac Nestorii defensionem scriptas damnamus. Impiam eti-  
 „ am Epistolam, quam Ibas ad Marinam Perfam scripsisse dici-  
 „ tur, anathematizamus, in qua negatur, Verbum carnem  
 „ sumpsisse, & hominem factum esse ex Maria Virgine, in  
 „ qua S. Cyrillus tamquam Hæreticus, & Apollinarista accu-  
 „ satur, in qua Ephesinum concilium, propterea quod Ne-  
 „ storium, citra examen, deposuerit, vituperatur, & in qua  
 „ Theodorus, & Nestorius cum impiis eorundem scriptis  
 „ defenduntur; hæc ergo Capitula tria, eorumque defenso-  
 „ res, qui per Patrum, aut Chalcedonensis concilii auctori-  
 „ tatem eadem propugnare contendunt, anathemate plecti-  
 „ mus.” Sententiam in tria Capitula pronuntiatam se-  
 „ quuntur anathemata quatuordecim in errores, qui ad eos ali-  
 „ qua ratione referri poterant, quos tamquam Theodori Mop-  
 „ suesteni, & Nestorii proprios, & peculiare anathemate con-  
 „ cilium perculerat. Damnantur in primo, quicumque non  
 „ consententur divinam naturam in tribus Personis unam, &  
 „ consubstantialem esse; in secundo, quicumque non agnos-  
 „ cunt in Dei Verbo natiuitates duas, spiritalem unam, per  
 „ quam ex Patre ante omnia sæcula natus est, corporalem al-  
 „ teram, secundum quam natus est, novissimis temporibus, ex  
 „ sancta Virgine Maria, Dei Matre. In 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., &  
 „ 10. damnatur, quicumque in Christo Domino naturas duas  
 „ in unam, & unicam Personam unitas profiteri reuult; qui

negat unum, eundemque esse, qui miracula edidit, & qui passus est, sanctamque Virginem vere, & reapse Dei matrem esse. In iisdem statuitur, naturas duas, sine diminutione, sine confusione, in Christo Domino unitas fuisse, ut proinde suas utraque proprietates servaverit, & adorationem, quæ Christo exhibetur, unam, & individuan esse: quia non adoramus in Christo naturas duas, quod adorationes duas induceret, quæ separatim Deo Verbo, & separatim homini præstarentur; sed adoramus per unam tantum adorationem Dei verbum incarnatum cum ejus propria carne, prout ecclesia ab initio per traditionem docuit. Ibidem in eos anathema dicitur, qui negant, Dominum nostrum Jesum Christum, qui sua in carne crucifixus fuit, verum Deum, ac, Dominum gloriæ, & e sancta Trinitate unum esse. Anathema undecimum impetit Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Nestorium, Eutychen, Origenem, cæterosque omnes generatim hæreticos, quos sancta catholica, & apostolica ecclesia, itemque superiora concilia quatuor anathematizarunt, æque atque eorum scripta, eosque ad unum omnes, qui perverse doctrinam suam ad mortem usque tradiderunt. Postrema anathemata tria compendiarium præcipuorum errorum enumerationem continent, quæ in Theodori Mopsuesteni, Theodreti, & Ibas scriptis occurrunt, cum damnatione Capitulum trium, eorumque omnium, qui eorundem defensionem suscipiunt. Omnes Episcopi, suo quisque nomine, firmarunt hæc quatuordecim anathemata, & quidquid in concilio actum fuerat.

Alia quindecim anathemata, quæ generali concilio quinto in græco imperiali Bibliothecæ manuscripto codice tribuuntur, nobis, post Lamberium, Balutius dedit; & quidem contra Origenis errores omnia. Putant ergo nonnulli præter collationes octo, quæ in Concilliorum Collectionibus exhibentur, alias duas in hoc Constantinopolitano concilio habitas esse; & Evagrius, qui Historiæ suæ Libro VII. capite XXXVIII. hujus concilii Synopsin contexit, huic opinioni patrocinari videtur.

Papa Vigilius, cum menses sex, quin ipse concilli sententia se dederet, excurrissent, tandem ejus decisiones apprehavit, ut ex Epistola constat, quam Decembris die 8. ann. 553. datam ad patriarcham Eutychium scripsit. Fatetur hac Epistola, se charitati defuisse, qui se a fratribus sejunxisset, quibuscum antea ejusdem fidei sensa foverat, & ad fovebat. „ At, subdit, neminem pudere debet palinodiam canere, cum agnoscitur rerum veritas, quæ prius hæc probe perspectæ fuerant, quia non satis fuerant expoliatæ, atque illustratæ; „ qua in re veterum plurimum, & novissimum S. Augustini exemplum affert, qui licet, in divinis Litteris apprimè versatus, sua ipsius opera retractavit, quod mendosum erat, corrigens, addensque, quod postea invenerat. Se quidem, ait, eos veteres imitatum, quid super tribus Capitulis cum vero cohereret, in eorundem Patrum Scriptis inquirere non destitisse; pluraque in Theodori Mopsuesteni, Theodoreti, & Ibas Scriptis, catholicæ Fidei contraria comperisse. Eorum præcipuos errores profert; suæque Epistolæ finem imponit, inquiens: „ Damnamus ergo, & anathematizamus impia Capitula tria; eidem anathemati nobis subditur, quicumque oportere crediderit, hæc tria Capitula recipi, aut propugnari, animumve ad id perfectissimum referri. Eos nobis fratres, & collegas agnoscimus, qui veram fidem in superioribus conciliis, Nicæno scilicet, Constantinopolitano, Ephesino, & Chalcedonensi statutam servantes, Capitula hæc tria damnarunt, aut damnant; abrogamusque, nullumque esse, & irritum volumus, per hoc Scriptum, quidquid a nobis, aut ab aliis ad trium Capitulorum defensionem actum fuit. „ Constitutionem etiam satis amplam Papa hic, cum Constantinopoli versaretur, ad trium Capitulorum damnationem edidit, datam die 23. Februarii ann. 554. Ea nobis in Balutii, itemque in Harduini Collectionibus Conciliorum latina suppetit ex manuscripto Bibliothecæ Colberti codice, qui unus, & unicus notus est. Statim ab hujus concilii celebratione, Imperator ejus Acta Hierosolymam misit eaque Episcopi Palæstinæ in concilio approbarunt, quod super hac re ipsa coegerunt. At Occiden-

dentis ecclesiæ plures ea rejecerunt, quibus falso persuasum erat, Capitulorum trium damnationem, quin Chalcedonense concilium læderetur, edi non potuisse. Hæc porro habitæ fuere schismaticæ; & schisma quidem in Gallias, usque & Irlandiam pervasit, quoad omnia dissidia S. Gregorii Magni prudentia composuit. *Reg. Tom. XII. Lab. Tom. V. Hard. Tom. III. & Balutius, in nova Collect. Concil.*

*Concilium Parisiense, ann. 551. seu 553.*

Hujus concilii convocationi occasionem præbuit examen causæ Suffracii, Parisiensis Episcopi, qui gravis criminis, per ipsius propriam confessionem, convictus fuerat. Episcopi viginti septem, quos inter Sapaudus Arelatensis primum locum tenebat, confecere concilium hoc, quod depositionis sententiam in Saffracium pronuntiavit. Ad hujus concilii Acta quod attinet, hæc una nobis sententia, cum viginti septem subscriptionibus, superest.

*V. Concilium Arelatense, ann. 554.*

Sapaudus, Episcopis undecim, absentiumque deputatis octo assistentibus, habuit concilium hoc, die 29. Junii ann. 554. qui regni Childeberti quadragesimus tertius erat. Hi omnes ex Arelatensi, duabusque finitimis provinciis, Episcopi condidere canones septem.

Primus „ Episcopi, quotquot e provincia sunt, panes ad „ Sacrificium non offerrent, nisi secundum formam, quæ in „ Arelatensi ecclesia usui est. „

\* Bifariam intelligi potest canon hic. 1. Explicari potest de panis ad Sacrificium oblatis figura, quæ per universam provinciam, una & eadem esse debebat; erat panis hic vulgo rotundus, & cruce notatus. 2. Credi potest concilium loqui de ratione ponendi super altari panis, qui consecrandus offerebatur. Ecclesiarum plurimum super hæc re varius, & multiplex usus erat; is fere obtinebat, ut panes hi ponerentur in crucis modum; at huit ipsi cruci non una figura erat.

2. „ Dioecesani Episcopi correctioni monasteria suberunt. „

3. „ Prohibentur abbates itinera longa peragere, dique  
 „ a Monasteriis recedere, puniendi, si secus egerint, ab Epi-  
 „ scopo secundum canones. „

4. „ In presbyteros interdictio fit, ne diaconum, aut subdia-  
 „ conum, Episcopo inconsulto, deponant. „

5. „ Episcopi curanda suscipient puellarum monasteria,  
 „ quæ in eorum diocesi sunt, & operam dabunt, ut abbatif-  
 „ sæ contra regulam nihil agant. „

6. „ In clericos interdictio, ne deteriora reddant ecclesiæ  
 „ bona, quorum usus penes eos est, ea indicta poena, ut ju-  
 „ niores quidem clerici, qui nempe infra subdiaconos sunt,  
 „ disciplinam subeant, cæteri vero tamquam pauperum ho-  
 „ micidæ spectentur. „

7. „ In Episcopum interdictio, ne quem alienæ diocesis  
 „ clericum ad Ordinem ullum promoveat, sine ejus Episco-  
 „ pi Litteris, ea statuta poena, ut Episcopus, qui eum sciens  
 „ ordinaverit, communione privetur ad menses tres; & qui  
 „ ordinationem susceperit, deponatur. „ *Reg. Tom. XII.*  
*Lab. Tom. V. Hard. Tom. III.*

*Concilium Parisiense, ann. 557.*

Habitu fuit concilium hoc sub annum tertium Pelagii  
 I. & Regis Childeberti quadragesimum sextum. Ei adfue-  
 runt Episcopi numero quindecim. Notiores sunt Probus Bi-  
 turicensis, qui concilio præfuit, S. Prætextatus Rothoma-  
 gensis, S. Leontius Burdegalensis, S. Germanus Parisiensis,  
 S. Paternus Abrinensis, Sanctus Chaetricius Carnetensis, &  
 Episcopus, nomine *Samson*, qui Sanctus Samsonius, Brito-  
 nensis Episcopus, fuisse creditur. Editi in hoc concilio ca-  
 nones decem.

Primus excommunicationem in eos pronuntiat, qui ec-  
 clesiæ bona retinuerint, nec eos, nisi restituerint, ab hac  
 poena solutos vult. Vetat præterea, ne quis eorundem ec-  
 clesiæ bonorum possessionem ineat, ea per interregna ser-  
 vandi specie. Eam Episcopi hujus canonis causam afferunt,  
 quod justitiæ non congruit, ut ipsi tabellarum ecclesiæ pu-  
 ri, putique custodes potius, quam ejusdem bonorum defen-  
 sores sint.

2. Vetat, imposta perpetui anathematis poena, ne quis potiatur Episcoporum bonis, quippe quæ ad ecclesias pertinent.

3. Episcopos impetit, qui Regis concessionem prætexentes, aliena bona usurpare voluerint, aut reapse usurpaverint.

4. Cum fratris, patris, aut patruï vidua, cum conjugis sorore, cum nuru, cum amita, cum focrus filia conjugum iniuri vetat.

5. Eos catholicæ ecclesiæ communionem privat, & ad perpetuum anathema damnat, qui virgines per publicam declarationem Deo consecratas rapiunt, aut sibi conjuges petunt.

6. Eandem poenam in eos statuit, qui ad Principis auctoritatem confugiunt, ut viduas, puellasque, eorum parentibus, iisve, a quibus educantur, invitis, uxores ducant.

7. Interdictionem renovat, ne quis scilicet recipiatur, quem suus Episcopus a communionem repulerit.

8. Ordinari non vult Episcopum, invitis civibus, sed eum solummodo, quem clerus, & populus, non sine plena libertate, selegerint; eundem nec Principis jussu, nec pactione, quæcumque fuerit, nec contra Metropolitanï, & eomprovincialium Episcoporum voluntatem intrusum vult. Addit canon, si quis Episcopatum, e Regis mandato, usurpaverit, eum a quoquam Episcoporum recipi non debere, ea statuta poena, ut eum recipiens Episcopus a cæterorum communionem abscindatur, cum ignorare non possit, eum illegitime ordinatum fuisse. De ordinationibus vero jam editis Metropolitanus una cum comprovincialibus, & finitimis Episcopis judicabit, quos eliget, & quibuscum in congruum locum ad omnia ex veteribus canonibus judicanda conveniet.

\* Perspicitur hoc in canone alios, quam provinciæ Episcopos, ad competentem numerum usque, vocandi mos, ut de Episcopo iudicium feratur.

9. Mandat, ut captivorum filii, qui custodiendis mortuorum sepulchris addiçti sunt, quibusque libertas ea lege concessa est, ut aliquod servitium, seu hæredibus, seu ecclesiis exhibeant, obligationes sibi ab eo impostas, a quo libertate

donati sunt, exequantur, sed ita, ut, si ecclesia eos fisci functionibus prorsus exemerit, ab iis tum ipsi, tum eorum posteri liberi sint.

10. Propositos canones ab omnibus absentibus Episcopis signatos vult, ut, quod ab omnibus servari debet, unanimi quoque consensu receptum sit. In subscriptionibus porro non suarum sedium; sed *Peccatoris* nomen sibi Episcoporum plerique sumunt. *Ibid.*

*Concilium Bracarense in Lusitania, ann. 563.*

Ann. 563. qui Regis Ariamiri tertius erat, Lucretius, Bracaræ Episcopus, aliis septem Episcopis adstantibus, hac in urbe concilium habuit, in quo, universo præsehte clero, cum convocati concilii causas proposuisset, ut nempe catholicæ Fidei decreta contra Priscillianistarum reliquias custodirentur, & abusus, quicumque tandem in clericale ministerium, aut in Dei servitium irrepsissent, reformarentur, S. Leonis ad Turibium, & ad Episcopos Gallæciæ, itemque concilii Gallæciæ ad Balconium, contra Priscillianistas, Epistolæ legi iussit, ac deinde conciliorum tam generalium, quam particularium super disciplina canones, quibus additi sequentes viginti duo.

Primus, „ Servabitur ubique idem ordo psalmodiæ, quoad Officia, seu matutini, seu vespertini temporis sint, quin ei monasteriorum consuetudines admisceantur. „

2. „ Ad solemniurn dierum Vigiliæ, & ad Missas, eandem Lectiones in Ecclesia recitabuntur. „

3. „ Episcopi, ac perinde presbyteri ita populum salutabunt: *Dominus vobiscum*; populo respondente: *Et cum spiritu tuo*; ex totius Orientis usu, qui apostolica traditione nititur, non autem in Priscillianistarum modum. „

\*Postulat canon hic animadversiones duas. Prima est, Priscillianistas haud satis habuisse populum salutare semel tantum per hæc verba „ pax vobis, in Missæ celebratione, sed idem quoque fecisse in reliquis omnibus locis, in quibus dicitur: „ Dominus vobiscum. Altera est, hoc in canone mendum esse, & *Orientis* loco *Occidentem* legendum esse; „  
ratio



atio est, quia in Oriente non dicitur ad Missam : „ Dom-  
nus vobiscum ; „ at Episcopi, & presbyteri dicunt omnes :  
*x omnibus*; „ seu cum nemine non pax sit, „ quemadmodum  
SS. Basilii, & Chrysofomi Liturgiis, & apud S. Cyrillum  
exandrinum, *lib. 12. in Joan.* videri potest.

4. & 5. „ In Baptismatis administratione, & in Missæ ce-  
lebratione servabitur forma, quam Profuturus, Bracarenfis  
Episcopus, instituit, & sancta sedes approbavit. „

6. „ Metropolitano in cœtibus primo loco servato, sede-  
bunt Episcopi reliqui pro ordinationis tempore. „

7. „ Tribuentur ecclesiæ bona in æquales portiones tres,  
quarum una ad Episcopum, altera ad clericos, tertia ad ec-  
clesiæ reparaciones, aut luminaria spectabunt. „

8. „ Episcopis non licebit alterius Episcopi clericos, sine  
ejus e scripto venia, ordinare. „

9. „ Stolum diaconi humeris impositam deferent, nec am-  
plius tunica tegent, ut a subdiaconis secernantur. „

10. „ Lectorum nullus ferre poterit sacra vasa, nisi eum  
Episcopus subdiaconum ordinaverit. „

11. „ Lectores nullum sæcularem habitum, in Ecclesia  
canentes, nec longos capillos, ut Ethnici, deferent. „

\* Perspicitur ex hoc canone, jam tum clericos in Ecclesia  
vestes ab iis alias gestasse, quas extra ecclesiam, & in con-  
sueto vitæ commercio ferebant. Latinum vocabulum *gra-  
nos*, quod in textu est, per longos capillos redditum fuit,  
qui latine *grani* nuncupabantur, inquit Ducangius, quia pe-  
nes Gothos rotundum in modum amputabantur, atque ita  
aliqua ratione granorum formam imitabantur. Censent ta-  
men alii per vocem *granos*, intelligendam esse barbæ partem,  
quæ sub naribus est. *Barbam non decurient, nec rasorio gra-  
nones, seu granos radant*, inquiunt Chartusianorum statuta  
vetera, ubi de conversis fratribus sermo est.

12. „ Nulla poësis canetur in ecclesia, præter Psalmos, &  
sanctas veteris, novique Testamenti Scripturas, ut sancti ca-  
nones mandant. „

13. „ Laici, seu viri, seu sæminæ, Sanctuarium, ut com-

„ municent, non ingredientur, cum id, secundum canones,  
„ clericis tantum liceat. „

° Ecclesiarum Sanctuarium olim velo celabatur, quod ejus  
aditu laicos prohibebat, eaque observantia toti, quam late  
patebat, ecclesie deferebatur, ut intra ejus ambitum expue-  
re auderet nemo.

14. „ Clerici, qui carnem non comedunt, herbis saltem  
„ cum carne coctis vescuntur, ut omnem suspicionem evi-  
„ tent, se Priscillianistas esse. „

15. „ Qui cum quopiam ob crimen, aut hæresin excom-  
„ municato communicabit, excommunicationem & ipse sub-  
„ ibit; ut veteres canones enuntiant. „

16. „ Ecclesiastica sepultura, quæ scilicet ad Psalmorum  
„ cantum fit, non iis dabitur, qui sibi ipsi mortem conscive-  
„ rint, seu sibi venenum propinantes, seu se præcipites da-  
„ tes, seu se suspendentes, seu quavis alia ratione, ac ne iis  
„ quidem, qui morte ob patrata crimina puniti fuerint, nec  
„ magis eorum fiet in oblatione commemoratio. „

17. „ Idem quoad catechumenos sine Baptismate mortuos  
„ servabitur, cum contraria consuetudo solum ob canonum  
„ ignorationem inducta fuerit. „

¶ Canon hic, qui in Missa preces pro catechumenis edi ve-  
tat, qui, nondum suscepto Baptismate, e vita exceßerunt,  
non caret difficultate, quamvis ei S. Joannes Chrysostrmus,  
& S. Augustinus favere videantur. S. enim Joannes Chryso-  
strmus in Homilia tertia super Epistola ad Philipenses,  
postquam dixit Missæ sacrificium defunctis prodesse, subdit:  
*Atque id quidem de his, qui in fide discesserunt; catechumeni vero  
neque hac dignantur consolatione, sed omni auxilio sunt destituti.*  
S. Augustinus, *Cap. 2. lib. 1. de Anima, & ejus Origine*, lo-  
quitur in hæc verba: *Nulla ratione conceditur, ut pro non  
baptizatis cujuslibet ætatis hominibus offeratur sacrificium Cor-  
poris, & Sanguinis Christi.* At his testimoniis duobus op-  
ponitur auctoritas Papæ Innocentii III. qui *Cap. Apostoli-  
cam, de Presbyt. non baptiz. & Cap. Deditum, de Baptismo*,  
contrarium pronuntiat; & auctoritas S. Ambrosii, qui in  
*Oratione funebri Valentiniani Imperatoris*, qui adhuc cate-  
chu-

ehumennus occubnerat, ita de hōc Principe, ac de Gratiano ita ſequitur: *Omnibus vos oblationibus frequentabo. Quis prohibebit innocios nominare? Quis vetabit commendationis profecutione completi?*

18. „ Nemo ſepelietur in eccleſiis, ſed extra, circumque „ parietes; ſi enim urbes eo privilegio gaudent, ut intra „ earum mœnia deſuncti ſepeliri non poſſint, idem potiore „ jure in Eccleſiis ſervandum eſt, obſervantiæ cauſa ſancto- „ rum Martyrum corporibus debitiæ, quæ in iis continen- „ tur. „

\* Ex hoc uſu, ut circum Eccleſiarum parietes mortui ſepelirentur, derivata eſt capellas circa eccleſias extruendi conſuetudo, quæ ſexto ſæculo initium habuit. Antiquis eccleſiis capellæ nullæ erant, ut etiamnum in S. Pauli, S. Joannis Lateranenſis, & S. Laurentii, in urbe Roma, Eccleſiis videre eſt, quæ multum antiquitatis obtinent, quibusque nullæ capellæ ſunt. Cœpti ſunt ergo ſepeliri mortui circum eccleſiarum parietes, ſub fornicibus, ſeu cameris, quæ extra aderant, & quibus pedetentim effectæ ſunt capellæ, quæ ſcilicet in noſtris Occidentis eccleſiis in præſentia cernuntur; Orientis enim eccleſiæ adhuc capellis carent. Quod autem canon ſubdit, in ambitu murorum urbium ſepulturæ mortuos dari non licuiſſe, refertur id ad Duodecim Tabularum Legem, hiſ verbis conceptam: *In urbe ne ſepelito, neque unito.* Plura tamen exempla profert Onuphrius, in *lib. de Ritu ſepeliendi*, quæ mortuos olim in eccleſiis ſepultos probant; at id privilegii fundatoribus conceſſi vi, quibus ea nempe facultas dabatur, ut in navi ſepelirentur, non autem in ſanctuario, vel in choro, qui locus erat præbyteris, & martyribus reſervatus.

19. „ In præbyteros interdictione, ne benedicant eccleſiarum „ chrifma, neve altaria conſecrent, ſecus, ab officio de- „ ponendi. „

20. „ Interdictione, ne quis ad ſacerdotium, quin ad an- „ num lectoris officium obierit, perque ſubdiaconi, & dia- „ cono gradus migraverit, prout in veteribus canonibus eſt,

„ evehatur; cum ante docere, quam didicerit, nemipi  
„ ceat. „

21. „ Quod pro defunctis, aliave pietate permoti fide  
„ offerunt, a clericorum uno seorsim ponetur, ac deinde  
„ ter universum clerum distribuetur, semel in anno, vel il  
„ lum, ad vitandas oblocutiones, quæ ex distributione  
„ inæqualitate suborirentur, siquidem id unicuique daretur  
„ quod per ejus hebdomadam oblatum esset. „

22. „ Interdictio, sub degradationis pœna, ne vel editi  
„ vel lecti in hoc concilio canones violentur. „ *Ibidem*,  
Aguirre Tom. III. Concil. Hispan. (\*)

*Concilium Santonenſe, ann. 563.*

Leontius, archiepiscopus, & metropolitanus Burdegalenſis, concilium hoc e provinciæ suæ Episcopis congregavit, in eoque deposuit Emerium, Episcopum Mediolani Santonum, qui, Clotarii regis jussu, sine metropolitani, cleri, populi que consensu, consecratus fuerat. Presbyter, cui demandatum fuerat decretum electionis Heraclii, quem concilium Eumerio suffecerat, cum Parisios pervenisset, ita regem Charibertum allocutus est: „ Domine, sedes apostolica te salutat. Erat ex ejus temporis stilo, ut omnes Episcopales sedes apostolicæ, omnesque Episcopi Papæ nominarentur. At Charibertus presbyterum in exilium misit, & Emerium in Santonenſem sedem restitui jussit. „ *Ibidem*.

*Concilium Lugdunense, ann. 556. seu 557.*

Habitu est Gontrandi jussu concilium hoc, ad dijudicandas accusationes in Salonium Embrodunensem, & Sagittarium Vapincensem, fratres duos intentatas, quos hoc ipsum concilium ab Episcopatu deposuit. Constabat concilium Episcopis octo præsentibus, & absentium Episcoporum deputatis ibidem octo. S. Philippus Viennensis, qui præfuit, S. Nicetus, seu S. Nizierius Lugdunensis, S. Agricola Cabilonensis, & S. Syagrius Augustodunensis præcipui sunt. In hoc concilio sex, qui sequuntur, editi canones.

Pri-

(\*) P. Pagius huic concilio annum 560. tribuit.

Primus, „ Inter ejusdem provinciæ Episcopos coorta dif-  
 „ fidia ab ejusdem provinciæ Metropolitano, aut, siquidem  
 „ contententes e distinctis duabus provinciis fuerint, a Me-  
 „ tropolitanis duobus finientur. „

2. Ut pravis cavillationibus remedium afferat, per quas  
 legatis piis testamento editis ecclesiæ privantur, concilium,  
 sub excommunicationis pœna, mandat, ut, etiam si cujusvis  
 donationi, aut testamento defuerit formarum aliqua, quas  
 leges requirunt, testatoris tamen, qui eam necessitate, aut  
 simplicitate gravatus omiserit, voluntas executioni detur.

3. „ Qui in captivitate personas liberas injuste detinent,  
 „ excommunicati sunt. „

4. „ Ex veterum Patrum decretis, eum, quem suus Epi-  
 „ scopus excommunicationi subdiderit, in communionem  
 „ recipere nemo poterit, quin eum Episcopus, qui ab eccle-  
 „ siæ communionem repulit, restituerit. „

5. „ Non poterit Episcopus id clericis adimere, quod iis  
 „ Episcopi, qui eum præcesserunt, de suis patrimonii bonis,  
 „ in proprietatem, aut de ecclesiæ bonis, ususfructus titulo,  
 „ dederint; hos autem clericos, si quid peccaverint, aliter  
 „ quam ademptis ejusmodi bonis, puniri oportebit. „

\* Ex hoc canone palam fit, beneficia non amplius adimi  
 posse, pro Episcopi voluntate, iis exceptis, quæ ipse dederit,  
 ut jam Aurelianensis tertii concilii decimus septimus canon  
 statuerat.

6. „ Diebus primam Novembris Dominicam diem præce-  
 „ dentibus, preces, & processiones, ut ante Ascensionem, in  
 „ omnibus ecclesiis, & in parœciis omnibus peragatur. „  
 „ Videlicet, secundas Rogationes, Novembris mensis, conci-  
 „ lium hoc loco statuit. „ *Reg. Tom. XII. Lab. Tom. V.*  
*Hard. Tom. III.*

*Concilium Turonense, ann. 566. seu 567.*

S. Euphronius, Turonensis, Novembris die 17. coegit in  
 S. Martini Ecclesia concilium hoc, eique præfuit. Adfuerunt  
 præterea Episcopi octo, scilicet, S. Prætextatus Rothoma-  
 gensis, S. Germanus Parisiensis, S. Felix Nannetensis, S. Cha-

Ietricius Carnotensis, Domitianus Andegavenfis, Viturius Redonensis, S. Domnulus Cenomanensis, & Leudebandus Sagiensis. Pagius, de hoc concilio verba faciens, honore tamquam sanctum, in urbe Redonensi, Victurium affectum ait. Non extat tamen Episcopus hic in Calendario Sanctorum ejus diocefeos, quod P. Lobineau publicum fecit. Ad hoc concilium sancta Radegunda scripsit, ut monasterii, quod ipsa Pictavii statuerat, & regulæ, quam ibidem servatam volebat, confirmationem obtineret. Episcopi, qui non alio consilio convenerant, quam ut disciplinæ confulerent, viginti septem in hanc rem canones edidere.

1. Provinciale concilium, bis in anno, aut saltem semel, haberi vult, Episcopis indicta excommunicationis poena, qui acciti, propriam utilitatem, aut Regis interdictionem prætextentes, se ad illud conferre noluerint.

2. Mandat, ut Episcopi, quibus mutua diffidia sunt, presbyteros sibi arbitros eligant, eorumque decisione se subdant, ea, nisi ita se gesserint, statuta poena, ut eos poenitentiae sequens concilium addicat.

3. His verbis conceptus est: *Ut Corpus Christi in altari non imaginario ordine, sed crucis titulo componatur.*

\* Canonem hunc alii aliter explicant. Sunt, qui velint concilium declarare Domini nostri Jesu Christi Corpus super altari non in imaginum ordine, sed sub Cruce, qui mos adhuc obtinet, ponendum esse. Aliorum judicio, canonis verba significant, Christi Domini Corpus non arbitraria dispositione, & pro presbyteri, qui Missæ sacrificium celebrat, imaginatione super altari poni debere, sed in Crucis modum, prout jam alia concilia mandaverant, & in veteribus Ordinibus cernitur. Hæc secunda interpretatio propius accedit ad ejus temporis disciplinam, qua scilicet singulis vicibus offerebantur, & imponebantur altari panes, qui ad populi communionem consecrari debebant. - Ergo canon hic de ratione intelligi debet, qua panes hos, seu has hostias super altari disponi oportebat, ita nimirum, ut Crucem conficerent.

4. Laicis prohibet, ne Missæ, & Vigiliarum, nempe Matutinorum tempore, cum clericis, apud altare consistant.

„Su-  
pe-

perior ecclesiae pars, clathrato septo separata, solum psallentium clericorum choris patere debet. Nihilominus, subdit canon, Sanctuarium laicis, ipsiusque sœminis aperietur, ut (privatim) orent, & communionem percipiant.

\* Plura nobis exhibet canon hic, quæ peculiari animadversione digna sunt. Primum est, ecclesiae superiorem partem, quam septum separabat, quæque clericis addicta erat, nuncupatam fuisse *chorum*, ob clericorum turmas, seu *choros*, qui ibidem psallebant. Alterum est, Sanctuaria nostra dicta etiam fuisse *Sancta Sanctorum*; hoc est, *Sanctissima*, antiquæ Legis, ubi Moysis Tabernaculum in duas partes divisum erat, quarum prima nominabatur *Sancta*, & secunda, quam velum separabat a prima, *Sancta Sanctorum* appellabatur. Tertium animadversione dignum est, Gallicanam inter, & Romanam Ecclesias id nimirum discriminis, quod ad laicorum Communionem attinet, interfuisse, quod in Gallicana ecclesia mos obtinebat, ut viri, & sœminæ ad Communionem in Sanctuario suscipiendam pergerent; cum ex Romanæ ecclesiae disciplina, quam exhibet Romanus Ordo, Episcopi, qui Papæ ad Missam adfiterant, viros, & sœminas, suo quemque loco communicantes, ecclesiam percurrerent.

5. „ Unaquæque urbs suos alet pauperes; ruris presbyteri, & incolæ alent, & ipsi suos, ne urbes, & proyincias vagi mendicantes excurrant. „

6. „ Episcopis tantum licebit communionis, aut commendationis Litteras dare. „

7. Vetat, ne Episcopi, sine sui cleri presbyterorum, aut dioeceseos abbatum consensu, archipresbyterum, aut abbatem deponant.

8. „ In Episcopum, sub excommunicationis poena interdictio, ne cum eo communicet, quem ab alio Episcopo excommunicatum noverit. „

9. „ Interdictio, ne Episcopus Brito, seu Romanus, hoc est, Gallus, sine Metropolitanis, aut comprovincialium consensu ordinetur. „

\* Facit canon hic, ut judicetur, Britones, qui in Armorica peculiarem nationem constituebant, dedisse jam tum operam, ut

ut se Turonensis Episcopi, metropolitani sui, jurisdictione subducerent.

10. & 11. „ In Episcopos, presbyteros, diaconos, subdi-  
 „ conos, sub excommunicationis poena, interdictio, ne q-  
 „ obducta causa, etiam ad rei familiaris procuracionem, et  
 „ teras faeminas, viduas, aut virgines Deo consecratas ap-  
 „ se detineant, „ Mater tantum, & filia hoc loco excipiu-  
 „ tur. Jubentur Episcopi ad hujus sanctionis executionem  
 „ incumbere, sibi que mutuo suppetias ferre.

„ Quoniam nobis mandatum est, inquiunt hujus concilii  
 „ Patres, nostrarum ut manuum labore ipsi nos nutriamus  
 „ nosque vestiamus; quid causae est, quamobrem serpentes  
 „ domi nostrae concludamus, praetextentes, eo nos indigere  
 „ ut ad vestimenta nostra laboret? „

12. „ Episcopus, qui conjugatus est cum conjugate, tam-  
 „ quam cum sorore, vivere debet; & quamvis ejus clerici  
 „ ut ipsius castitatem testari possint, ei, tam in cubiculo,  
 „ quam alibi, semper adesse debeant; ad omnem tamen suspi-  
 „ cionem vitandam, domicilio a conjugate se junctus erit. „

13. „ Si Episcopus non est conjugatus, nullam domicilium  
 „ faeminam habere debet; si quas habet, licebit clericis eas  
 „ expellere. „

14. „ Solum semper cubabunt presbyteri, & monachi; & hi  
 „ quidem in communi dormitorio, sub inspectione, seu abba-  
 „ tis, seu praepositi, ubi nonnulli vigilabunt, & lectionem  
 „ edent, dum caeteri conquiescent. „

15. „ Invigilabitur, ne monachi extra monasterium ex-  
 „ currant, & ne cum faeminis familiaritatem foveant. Si  
 „ quis e monachis ausus fuerit uxorem ducere, excommuni-  
 „ catione plectetur; ad eumque ab uxore separandum, laici  
 „ judicis auctoritas adhibebitur, qui, excommunicationis in-  
 „ dicta poena, ut pro viribus praesto sit, adiget. „

16. „ Nulli faeminæ ea detur venia, ut in monasteriorum  
 „ ambitum ingrediatur. Abbas, & praepositus, qui hoc in  
 „ capite negligentes fuerint, excommunicationi suberunt. „

17. Monachorum jejunia moderatur in hunc modum: „ A  
 „ Paschate ad Quinquagesimam, ad Pentecosten scilicet, Ro-  
 „ „ 82-



ationum diebus tantummodo jejunabunt; at jejunabunt et integram hebdomadam, quæ Pentecosten sequitur, & incipit a diebus tribus, nempe quarta, quinta, & sexta feriis, ad Augustum mensē usque Augusti mense non jejunabunt: quia quotidie alicujus sancti festum occurrit. Septembri, Octobri, & Novembri mensibus, ter in hebdomada jejunabunt, & a prima Decembris die ad natale Dominicū usque quotidie. A Natali ad Epiphaniā, a jejunio vacabunt, ob magni festorum numerum, primis tribus Januarii mensis diebus exceptis, quibus etiam ad abolendas superstitiones, quibus ethnici per eos dies operam dabant, majores nostri, inquit concilium, mandarunt, ut Litanie privatim recitarentur, psalleretur in ecclesiis, & Circumcisionis die, Missa hora octava, hoc est, horis duabus post meridiem celebraretur. Ab Epiphania ad Quadragesimam ter in hebdomada jejunabunt. "

\* Hæc quoad monachorum jejunia sanctiones ab iis omnino discrepant, quas in hanc rem S. Benedicti Regula statuit quod argumento est hanc Regulam in provinciarum, quæ Tridentensis concilii Episcopis suberant, monasteria nondum receptam fuisse.

18. Psalmodiæ ordinem moderatur. " Observantia in Martinum ergo, & ad ejusdem cultus honorem, ea, inquit concilii Patres, psalmodiæ ordinem, quem, tam hujus Sancti basilica, quam in nostris ecclesiis, servamus. Festis diebus singulis, ad Matutinum, hoc est ad noctis Officium, antiphonæ sex cum duobus ad unamquamque psalmis dicentur. Per totum Augustum mensē surgetur mane, quia in eum Festa, Missæque Sanctorum incidunt. (Mane surgendi ratio erat, quia is mensis scilicet tebat Sanctorum Officiis, quorum Missa bene mane dicebatur, ut populus deinde messi vacare posset.) Septembri mense, dicentur antiphonæ septem, cum psalmis duobus ad singulas; Octobri mense, antiphonæ octo, quæque psalmos tres, hoc est, ad psalmos viginti quatuor; Novembri, viginti septem; Decembri, triginta, cum decem antiphonis.

„ phonis; & sic porro Januario, & Februario mensibus, ad  
 „ Pascha usque; ita quidem, ut numquam pauciores, quam  
 „ duodecim psalmi ad Matutinum dicantur; Patres enim, in-  
 „ quit concilium, mandarunt, ut psalmi sex ad Sextam, &  
 „ duodecim ad duodecimam horam, scilicet ad Vesperas di-  
 „ cerentur; quod ex Angeli revelatione perceperunt. Quid-  
 „ ni ergo psalmi saltem duodecim ad Matutinum dicantur?  
 „ Qui id facere neglexerit, eo die, ex pane tantum, & aqua,  
 „ jejunabit; quod si omiserit jejunare, jejunabit per inte-  
 „ gram hebdomadam, ex pane, & aqua tantum. „

\* Aimonius nos docet, *lib. 3. cap. 81.* psalmodiæ ordinem, in S. Martini Turonensis ecclesia servatum, a S. Avito institutum fuisse in S. Mauritii, & a S. Germano in S. Vincentii Monasteriis, eundemque deinde a Rege Gontrando in S. Marcelli, & a Rege Dagoberto in S. Dionysii monasteria indutum fuisse.

\* Concilii Patres hoc loco ad id animum referunt, quod refert Cassianus, *Institutionum Monasticarum Lib. II. cap. 4.* scilicet „ Ægypti, & Thebaidis solitarios recitasse psalmos  
 „ duodecim ad Vesperas, itemque duodecim ad noctis Offici-  
 „ um, prout iis Angelus faciendum edixerat. „

19. „ Archipresbyteri, ruri versantes, clericum semper  
 „ habebunt, qui cubet in eorum cubiculo, eosque, quocumque  
 „ se contulerint, comitetur, ipsorum castitatis futurus testis.  
 „ Quoad presbyteros, diaconos, & subdiaconos satis erit eos  
 „ in eodem, atque ipsarum conjuges, cubiculo non cubare,  
 „ suasque conjugibus ipsis captivas semper adesse. Archi-  
 „ presbyteri, qui juniorum clericorum, qui iis subsunt, ca-  
 „ stitati non invigilaverint, ab Episcopo constringentur, ut ex  
 „ pane, & aqua jejunent. „

\* Ex his omnibus circumspeditionibus compertum sit, quantopere cordi esset Ecclesie, ut ejus ministrorum fama extra omnem suspicionem esset.

20. Religiosas vetat nubere, seu velum ex Episcopi manu susceperint, seu vestem tantum mutaverint.

\* Viduæ, quæ professionem ediderant, ut viduitatem cu-  
 „ sto-

stodirent, peculiarem habitum deferebant. Vincentius Lirinensis eum nigrum fuisse nos docet.

21. Renovat decreta vetera, quoad gradus, in quibus conjugium inter consanguineos iniri non licet. Laudat in id Levitici decimum octavum caput, primique Aurelianensis, Epaonenfis, & Clermontienfis conciliorum canones.

22. Pastoribus, & presbyteris mandat, ut ex ecclesia Christianos pellant, qui e quodam ethnicae superstitionis vestigio Januarii primam diem in Jani honorem celebrabant; qui in festo cathedræ S. Petri mortuorum manibus cibaria offerebant, quique a Missa domum regressi, ejusmodi dapes dæmonibus consecratas edebant; qui honorem lapidibus, arboribus, aut fontibus exhibebant.

\* Celebrabant ethnici, ad defunctorum honorem, festum, quod *Feralia* nuncupabant; incipiebat festum hoc die 20. Februarii mensis; & perdurabat ad finem usque. Eiusdem mensis die 22. celebrabant, in defunctorum honorem praeter, festum aliud, quod ab iis *Caristia*, seu, *cava Cognatio* vocabatur, & escas supra tumulos afferebant; perfunctum habentes, venire manes, ut iis vescerentur. Denique, eodem mense, ac sub idem tempus, etiam Dei *Termini* festum, *Terminalia* dictum, agebant; quod credendi locum præbet. superstiosum cultum, quem canon damnat, dum esse nonnullos, ait, qui „nescio quos lapides,“ honorant, intelligendum esse de honore, qui agrorum limitibus deferebatur. Festum ergo cathedræ S. Petri, de quo loquitur canon hic, die 22. Februarii institutum fuit, ut fideles a superstitionibus, quæ per eos dies exercebantur, averterentur; & quo tutius obtineretur, ut a superstitionis conviviis amoverentur, quæ ethnici mortuis parabant, iis licere libuit, eò die, in S. Petri honorem agapas agere; quod causæ fuit, ut festum hoc appellaretur *festum epularum sancti Petri*, seu S. Petri convivium. Ita Festum S. Petri ad Vincula Kal. Augusti institutum fuit, ut Christiani ab ethnicis superstitionibus, quibus hujus mensis initium addictum erat, abducerentur.

23. Præter hymnos S. Ambrosii, qui in Officium recepti erant,

erant, alios quoque recitari patitur dignos habitos, qui cecinantur, modo tamen auctoris nomen in exordio notatum sit.

24. & 25. Imprecationes, e Psalmo 108. potissimum ductæ in eos continent, qui sibi sumunt, aut retinent ecclesiæ bonum.

26. Excommunicationi subdendos jubet iudices, domosque, qui, licet Episcopi conquerantur, pauperes continent.

27. Idemque postremus non solum tamquam Sacrilegus sed etiam tamquam Hæreticos notat Episcopos, qui pro ordinationibus pecuniam accipiunt; in quam rem laudat *Tractatus de Dogmatibus ecclesiasticis*, ut palam fiat, simoniam hæresin esse. *Ibid.*

*Concilium Bracarense, ann. 572.*

Die prima Junii, ann. 572. Mironii Regis secundo, S. Martinus Dumenfis, Archiepiscopus Bracarenfis effectus, ex Galliarum provinciis duabus, Bracarenfi nimirum, & Lucensi concilium habuit, quod Bracarense secundum dicitur, tamen præter illud ann. 563. quod primum habetur, aliud, inquit Cardinalis Aguirreus, ann. 561. seu circiter, habitum fuerit. Vacabat tunc temporis sancta sedes per Papæ Joannis III. mortem, si hujus concilii inscriptioni fides additur. At res in hac inscriptione, vel in celebrati hujus coetus die, qui notatur Kalendis Junii, mendum sit, oportet, quandoquidem ex Pontificali, Joannes hic non nisi Julii die 13. hujus ann. 572. sepulturæ datus fuit. S. Martinus concilio præfuit, quod ex Episcopis duodecim, sed ex utraque provincia constabat. Initio statim id lectum voluit, quod statutum fuerat in superiore concilio, cui ipse ann. 563. interfuerat, finiendumque proposuit, quod tum quidem ad disciplinam factam, testamque servandam, perfici non potuerat. Hac mente decem editi canones.

1. Episcopus jubet, dum visitationem peragunt, clericos examinare, & populos edocere.

2. Episcopum vult, in visitatione non sumere pro suo honorario jure, *cathedratico* nuncupato, nisi aureos *solidos* duos,

duos, nec sibi tertiam oblationum partem, quæ in fæminarium, & in reparationes conferre debet, vindicare; eundemque non posse a parœciarum clericis ullum servile opus exigere.

3. Episcopis mandat, ut gratis ordinationes peragant, solumque post maturum examen, & e plurium testimonio, clericos trident.

4. Episcopos vetat tertiam solidi partem, quæ hæctenus exacta fuerat ob sanctum chrisma, ea prætexta causa, quod ei non nihil balsami admixtum est, in posterum sumere, ne Spiritus Sancti dona vendere videantur.

5. Quidpiam etiam a fundatoribus ob ecclesiarum consecrationem exigi vetat; hoc solum cavere vult, ut eæ satis, & e scripto dotatæ sint, cum haud rationi consonum sit, seu in deservientium gratiam, seu ad luminaria, proventus nihil iisdem suppeteret.

6. Vetat, ne, si quis ecclesiam fundare contenderit, ea lege, ut cum clericis oblationes participet, eam ullus Episcopus, utpote cupiditate potius, quam pietate fundatam consecret; alicubi locum habebat abusus hic.

7. Presbyteros prohibet ob Baptisma quidquam exigere; eos solum patitur id sumere, quod sponte ipsis oblatum fuerit.

\* Editus hic canon fuit, ut afferretur abusui remedium, qui tunc apud presbyteros obtinebat, cujusque consecutio nonnunquam erat æterna infantium perditio, qui moriebantur, quin baptizati essent. Contingebat sæpe sæpius, ut presbyteri mercenarii baptizare differrent filios pauperum, qui, quod darent, non habebant, vel etiam ejusmodi pueris Baptisma omnino negarent.

8. Eum communionis privat, qui accusationem in cleritum intentatam, eum scilicet in fornicationem lapsus esse, nequaquam per duos, tresve testes, probare potuerit.

9. Metropolitano mandat, ut Paschatis diem Episcopis, ad concilii finem, denuntiet; & Episcoporum, cuique, ut, Dominici natalis die post Evangelium de eodem populum moneat, ne quis Quadragesimæ initium ignoret. Prioribus

diebus tribus proximæ ecclesiæ conveniebant, & processiones, seu preces publicas peragebant; tertia die Missa tribus aut quatuor post meridiem horis celebrabatur, in cujus fine admoneretur, ut jejunium servarent, mediaque Quadragesimæ baptizandos pueros adducerent, ut prius per exorcismos purgarentur.

10. Canon quorundam presbyterorum consuetudinem damnat, qui Priscillianistarum hæresi erant infecti, Missas pro mortuis dicebant, cum jejunium fregissent, mandatque, ut si quis e presbyteris simile quidpiam deinceps egerit, summum Episcopus officio privet, deponatque. Ad horum decem canonum calcem, Garcias Loaisa alios quinque e variis Bracaræ habitis conciliis depromptos posuit; extant apud Burchardum priores quatuor, & apud Yvonem Cornotensem quintus. In his præcipitur, ut diebus viginti ante Pascha, catechumeni ad Ecclesiam ducantur; ut, qui moniti ab ethnicis, quibusdam superstitionibus abstinere noluerint, excommunicatione plectantur; ut presbyter, qui pretiosam suppellectilem ab ipsius titulo pendentem alienaverit, degradetur; ut, qui choreas ante ecclesias duxerint, inceserint personati, aut sexus indumenta mutaverint, trimestri poenitentiae subdantur; ut, qui ecclesiæ bona per negligentiam deteriora reddiderunt, eorumve jacturæ occasionem præbuerunt, ad restitutionem adigantur. *Ibid.* & Aguirrens, *Concil. Hispan. Tom. III.*

Eodem ann. 572. Luci in Lusitania concilium habitum fuit, cui sanctæ sedis legati adfuerunt, & Nitigius, Lucensis Episcopus, præfuit. Haud nobis suppetunt ejus Acta; constat tamen, Ariamirum regem in eo confirmasse divisionem dioceseon Gallæciæ, quam rex Theodomirus ab alio concilio in eadem Lucensi urbe, ann. 562. celebrato petierat. Hujus concilii Patres hanc ipsam Lucensem urbem in metropolin erexerunt, novosque Episcopatus instituerunt, e quorum numero fuit Dumense monasterium, cujus S. Martinus, qui ejus abbas erat, primus Episcopus fuit. *Ibid.*

*Concilia Parisiensa, ann. 573. & 577.*

Gontrandus rex, dissidium finire volens, quod eum inter & Sigebertum fratrem coortum erat, concilium ex omnibus sui regni Episcopis Lutetiae Parisiorum habendum indixit. Episcopi ergo, numero triginta duo, die 15. Februarii ann. 573. Ceillerio referente, seu mense Novembri ejusdem anni, ut P. Longueval statuit, in S. Petri basilicam, quae hodie *santa Geneveffa Ecclesia* dicitur, convenere. Ejusmodi porro concilii hujus occasio fuit. Aegidius, Remensis archiepiscopus, Castroduni, in Sigeberti ditione, Episcopatum erexerat, & presbyterum e Carnutensi Dicecesi, nomine *Promotum*, ejus Episcopum consecraverat. Carnutum urbs ad Gontrandum spectabat, & Castrodunum ex hac dicecesi erat. Episcopus Carnutensis, cui *Papolo* nomen, de iis, quae Remensis Episcopus egerat, apud Gontrandum regem conquestus est, asserens nihil ei juris fuisse, ut in aliena dicecesi Episcopatum erigeret. Gontrandus Episcopi Carnutensis defensionem suscepit; & Remensis Episcopi partes Sigebertus amplexus est. Hi duo Praesules concilio non adfuere; at Carnutensis ei supplicem libellum obtulit, quo causam vicit. Concilium ad Remensem Episcopum ea de re scripsit, cui significavit Promoti ordinationem canonibus, & rationi contrariam esse, quandoquidem nec e Remensi dicecesi, nec e Gallia Belgica Castrodunum erat; oportere proinde, ut eum presbyterum, quem Episcopum creaverat, ipse deponeret; futurum addens, ut, siquidem is in ea usurpatione diutius persistere, altare benedicere, pueros confirmare, ordinationes peragere, suove Episcopo Papolo obsistere praesumpisset, tum ipse, tum qui ejus benedictionem post hoc decretum susceperant, a communione separarentur, & anathemate petcellerentur.

Ann. 577. concilium aliud, super accusationibus, quas Chilpericus rex contra S. Praetextatum, Rothomagensem Episcopum intentaverat, Parisiis habitum fuit. Accusationum prima erat, ab eo Praesule, contra Regis voluntatem, principem *Mexoveum*, ejus perduellem filium, cum patrum

vidua, nempe cum Brunealta, Austrasiæ regina, matrimoni junctum fuisse. Erat altera, eum in Regis vitam eum ho juniore Principe conspirasse, aliosque plures, collatis donis in conspirationem traxisse. Cum hæc duo capita coram concilii Episcopis, qui numero quadraginta quinque in factæ Geneveffæ ecclesiam convenerant, proposita fuisset, Prætextatus primum fassus, negavit alterum. Haud longum abiit concilii prima sessio; in altera, quæ Chilperico rege presente habita, Rothomagensis Episcopus, qui aurum, multiplicemque supellectilem huic principi surripisset, accusatus fuit. Cum accusatus respondisset, Chilpericus se cohibere non potuit, quin eorum aliquibus, qui eidem intimi erant, ediceret, eum quidem reum non esse; at rationem inveniri oportere, qua reginæ Fridegundæ nunquam intermissis apud eum sollicitationibus Præfulem depositum postulanti fieret satis. „ Ite ergo, subdidit, cum animum momento temporis intendisset, eique dicite, tamquam ex vestra ipsorum sententia, & in consilii modum: Haud te latet Chilpericum, cum regem ita esse ad omnem humanitatem a natura factum, ut se facile flecti sinat. Ei te humilem siste, eaque a te facta dic, de quibus ipse te accusat; tum vero omnes, & singuli ad ejus pedes nos abjiciemus, tibi gratiam commprecati. „ Prætextatus hoc dolo captus se reum postmodum coram concilio fassus est, prostratusque ad regis pedes: „ pectavi, inquit, in cœlum, & coram te, summæ miserationis Princeps; equidem infamis homicida sum; tuam in vitam moliri volui, tuumque folio, cui infides, filium imponere. „ Chilpericus confessionis Prætextati testes Episcopos sumpit, suis eum excubiis tradidit; & in palatium reversus, misit ad concilium canonum codicem, cui additi fuerant, qui Apostolorum nomen præferunt, & ubi dicebatur Episcopum perjurii, adulterii, aut homicidii convictum deponi oportere. Rogatos etiam Episcopos voluit, ut Prætextati vestis, toto spectante concilio scinderetur, in eumque execrationes recitarentur, quas Psalmus 108. continet, aut iis saltem perpetuæ excommunicationi subderetur. Haud ea quidem maledicta pronuntiata; at Prætextatus depositus, & in carcerem



conjectus fuit, unde elapsus, acerbè cæsus, & in maritimam insulam, prope Augustam Romanduorum, Cæsaream scilicet, ut videtur, insulam, gallice *Jersey*, relegatus. Melantius, homo Fridegundæ mancipatus, in Rothomagensi sede positus, in Prætextati locum, quem una reum effecit simplicitas, quæ se criminis accusavit, cujus innocens erat. Apostolorum in concilio lectus canon vicesimus primus est, a Prætextati adversariis corruptus, qui exploso *furti* vocabulo *homicidium* substituerunt; ita quidem P. Longueval; at Ceillerius vicesimo quarto canoni additum fuisse vult *homicidii* vocabulum, quod in textu non extat.

S. Gregorius Turonensis, qui nobis hujus concilii Acta fervavit, aliud Cabilloni ponit, decimo octavo Gontrandi anno, nempe 579. in quo Salonius, Embrodunensis Episcopus, & Sagittarius, Episcopus Vapincensis, iterum ab Episcopatu depositi; & Embroduni quidem Emeritus, Vapinci autem Aridius, seu Arigius in eorum locum successi. *Ibid.*

*I. Concilium Matifconense, ann. 58. vel. 582.*

Hoc quoque concilium Gontrandus rex, vicesimo primo sui regni anno, & Pelagii II. Pontificis quinto. Ei adfuere Episcopi unus, & viginti, e quorum numero S. Priscus Lugdunensis, quem, Junio mense, tamquam sanctum honore affectum probant manuscripti, quos Cointius laudat, veteres codices; S. Evantius Viennensis, S. Artemius Senonensis, S. Remadius, seu Remigius Bituricensis, S. Siagrius Augustodunensis, S. Aunarius Antiffiodunensis, S. Agricola, seu S. Ariglius Nivernensis, S. Flavius Cabillonensis, & Hiconius Maurianensis, qui primus hanc sedem, Gontrando regnante, tenuisse videtur. Hujus concilii, quæ occasio fuerit, ignoratur. Ajunt Episcopi in Præfatione, se, cum ob publica negotia, & ob pauperum necessitates convenissent, dedisse potius operam, ut veteres canones instaurarent, quam novos statuerent. Hos igitur edidit.

Primus. „Episcopi, presbyteri, & diaconi cum avia, matre, sororibus, neptibus, si necessitas ita postulet, morari, ac degere poterunt, at cum exteris sæmnlis nunquam. „

2. „ Nullus Episcopus, presbyter, diaconus, verbo, cler-  
 „ cus, aut laicus in puellarum monasteriis versabitur, si  
 „ privatim eas alloquetur, nisi eum perfecta virtus, vel pro-  
 „ vecta ætas a pravis suspicionibus in tuto ponat. Nemin-  
 „ licebit alio, quam in exedram ad colloquia, vulgo *para-*  
 „ *torium*, aut in oratorium ingredi, operariis exceptis, qui-  
 „ bus ad reparationes opus est. At, nulla prorsus obedi-  
 „ entia causa, Judæis ea dabitur venia, ut cum religiosa, remota  
 „ arbitris, sermonem conferant. „

\* Religiosarum pleræque jam tum clausuram servabant;  
 et earum exedræ nondum clathratæ erant. Hac de causâ  
 tam multæ circumspeditiones adhibebantur, ut suspectæ col-  
 locutiones impedirentur.

3. „ In Episcopos interdictio, ne quam feminam sua in  
 „ cubicula, nisi presbyteris duobus, aut diaconis itidem duo-  
 „ bus præsentibus, ingredi sinant. „

4. „ Interdictum, sub excommunicationis pœna, ne obli-  
 „ tiones a fidelibus defunctis in ecclesiæ gratiam editæ reti-  
 „ neantur. „

5. „ Vetiti clerici gestare sagula, vestes, calceamenta, vel  
 „ arma, laicorum more, secus, ad triginta dies includendi,  
 „ quorum spatio ex pane, & aqua jejunabunt. „

6. „ In archiepiscopum interdictio, ne sine *pallio* divinum  
 „ Officium celebret.

\* Putat Cointius alicujus huic posterioris concilii hunc  
 canonem esse: quia tum quidem usui nondum erat in Gallia,  
 ad Metropolitanum significandum, *Archiepiscopi* vox. Evin-  
 citur id ex hoc ipso Matisconensi concilio, in quo metropoli-  
 tani sex non alio, quam *Episcoporum* nomine in subscription-  
 nibus usi sunt. Præterea nullum sexti sæculi concilium  
 est, in quo metropolitanus *Archiepiscopi* titulum sumpserit,  
 nullusque iis scriptor id nominis tribuit. Denique eo qui-  
 dem tempore, pallii usum Arelatensibus tantum Episcopis  
 concessum fuisse ex Vigilii, & Pelagii Epistolis constat. Oc-  
 currit sane in S. Cæsarii Arelatensis ann. 542. vita sancti Te-  
 stamento *Archiepiscopi* nomen; at præterquam quod hic pe-  
 culiaris Actus est, peculiare etiam causæ subesse poterant,

eur Arelatenſibus Episcopis, tamquam ſanctæ Sedis vicariis, ejusmodi titulus tribueretur. Cæterum, ſubſecutis temporibus, ad maxime ſolemnes dies *pallii* uſus redactus fuit.

7. „ In laicos judices, ſub excommunicationis pœna, interdictione, ne clericos in carcerem trudi jubeant, niſi ob criminales cauſas, cujuſmodi ſunt homicidium, furtum, & maleficium. „ (Cernitur hoc loco *privilegiatorum*, ut dicuntur, *caſum exceptio*.)

8. „ In clericos interdictione, ne alium clericum apud laicum tribunal accuſent, ea lege, ut, ni pareant, inferiorum quidem Ordinum clerici novies flagro ſubdantur, qui autem in ſuperioribus Ordinibus conſtituti fuerint, ad menſem in carcere detineantur. „

9. „ A S. Martini feſto die ad natale Dominicum uſque, jejunabitur ſecunda, quarta, & quinta feriis; hiſque diebus ex ordine, qui per Quadrageſimam ſervatur, Miſſæ celebrantur; ac tum quidem mandabitur, ut canones legantur, ne quis ignorantia cauſam prætexat. „

\* Clericos tantum ſpectat canon hic, qui pluribus diebus, quam laici jejunium ſervare debebant, ut ex diſciplina, quæ per ea tempora in Galliis vigebat, compertum fit.

10. „ Jubentur clerici parere Episcopo ſuo, & feſta cum eo celebrare. „

11. „ Gradu, quoad vixerint, deſciantur, qui ſacris Ordinibus initiati ſuis cum uxoribus rem habuiſſe convicti fuerint. „

12. „ Puellæ, quæ nubunt, cum ſe Deo conſecraverint, quique eas ducunt, excommunicationi ſubdantur. Hos, ſi ſeceſſerint, ut pœnitentiam agant, loci Episcopus, quod e re fore judicaverit, communionem privabit; ſed ita, ut ne morbo laborantibus, aut in periculo verſantibus communionem deneget. „

13. & 14. „ In Judæos interdictione, ne quod judicium minus inter Chriſtianos obeant; ne veſtigialia recipiant; ne domo exeant a Cœnæ die ad Paſcha primum uſque, prout felicitis recordationis rex Childebertus mandavit. „ (Aurelianenſe concilium tertium hanc ipſam ſanctionem edide-

rat, eamque Childebertus I. sua auctoritate firmaverat.) Judentur etiam Judæi observantia clericum prosequi, prohibere turque coram Episcopis, absque eorumdem nutu, sedere.

\* Vocabulum *Teloniarum*, quod in concilii textu legitur, per *vestigialium receptores* redditum est, eos omnes significans quibus demandatum est, ut, in maritimis potissimum portibus, ex mercibus jura sumant; at interdum etiam pro inceptis, ad quos hæc jura pertinent. Adhibetur hæc notio in Abbatiæ Corbeienfis veteri Chartulario Gallico, quod Ducangius in medium affert, cujusque hæc verba sunt.

„ Omnia Mercium Telonia, quorum sunt Corbiæ venditio, & emptio, ad eum (ad abbatem) pertinent; abbates enim sunt ejus urbis Telonarii.”

15. & 16. Christiani quidem cum Judæis vesci, & Judæos servos Christianos habere prohibentur. Ea datur venia, ut Christianus servus solidis duodecim ex Judæo redimatur.

17. & 18. Qui perjurant, aut falsos testes subornant, itemque, qui calumniis innocentes impetunt, excommunicatione plectuntur.

19. Canon hic religiosam spectat *Agnetem* nomine, quæ e monasterio elapsa, & in illud reducta, per potentes homines, exhibita bonorum suorum parte, rursus abire volebat. Declaratur communione spoliata, tum ipsa, tum quæcunque hujusmodi donationes ediderint, quæque eas hac conditione receperint. *Ibidem.*

*Concilium Lugdunense, ann. 583.*

Concilium hoc, quod fere Lugdunense tertium censetur, habitum est mense Majo, Gontrandi regis anno vicesimo secundo, nempe Christiani nominis 583. Ei præfuit hujus urbis Episcopus, assistentibus præterea Episcopis septem, & absentium Episcoporum deputatis duodecim. Edidit concilium hoc canones sex.

Primus vetat, ne clerici exteras fæminas apud se detineant, & ne qui ordinibus, cum conjugati essent, initiati fuerent, in eadem suis cum conjugibus domo versentur.

2. Circumspeditiones notat, quibus Episcopi in commendatitiis, quas captivis tribuunt, Litteris uti debent, ut iis nempe redemptionis diem, & pretium apponant.

3. Religiosas communione privat, quæ e monasteriis, quibus addictæ sunt, egrediuntur, usque eo dum ad eadem redierint.

4. Vetera, quæ incestuosa matrimonia damnant, decreta renovat.

5. Episcopos vetat, Dominici natalis, aut Paschatis diebus, extra ecclesias suas celebrare, nisi morbo impediuntur, aut absint Regis jussu.

6. Leprosos, quacumque in urbe, aut in cujuscunque urbis territorio extiterint, ecclesiæ impensis, per Episcopi curam altos, & sustentatos vult, ut per alios urbes vagandi libertas iis adimatur. *Ibidem.*

*II. Concilium Matifconense, ann. 585.*

Habitu est concilium hoc, Octobris die 23. ann. 585. Gontrandi regis jussu. Ei Sanctus Priscus Lugdunensis præfuit, qui se in subscriptionibus Lugdunensem Episcopum nuncupat, at in Præfatione, ad canonum frontem, *Patriarcha* nuncupatur; qui titulus in Occidente diu Romano Episcopo servatus fuit, sed quo tamen ipso deinceps, magnarum sedium Metropolitanæ, ut Lugdunensis, & Bituricensis, insigniti fuere. Gregorius Turonensis S. Nizerium, Prisci decessorem, *Patriarcham* nominat; & S. Egerius Cadurcensis eundem titulum S. Sulpitio Bituricensi tribuit. Adfuere concilio huic Episcopi quadraginta sex, aliorumque Episcoporum deputati viginti. Inter Episcopos, qui aderant, tres sede carebant. Hallucinatus est ergo Fleurius, qui *Tom. VII. pag. 629. & 630.* Episcopos tantum quadraginta tres, & deputatos quindecim concilio huic interfuisse memoriæ prodidit. Initium concilio dedit, e Regis mente, in Episcopos inquisitio, qui Gondebodii, ejus hostis, partes secuti fuerant. Depositus Faustianus, qui ordinatus erat, ad ejus usurpatoris nominationem, urbis Episcopus, quæ Aquæ Dorellicæ; damnatusque, qui eum ordinaverant, Bertramus Burdegalensis,

Orestes Vafatenfis, & Palladius Santonenfis, ut eidem, quoad in vivis egiffet, alimenta fuppeditarent. Edidit deinde concilium canones viginti, qui admodum luculenter plura difciplinæ capita explanant.

Primus peculiarem in modum commendat, Dominicus ut dies fervetur, qui fcilicet in celebrandi Dei laudibus, precibusque fundendis in Ecelefia, inquit concilium, tranfigi debet. Eo die lites agi, bovesque jungi, & jugo subdi vetat. Notat etiam in eos pœnas, qui ejusdem diei fanctitatem violaverint. Si caufidicus fuerit, foro, quoad vixerit, prohibebitur; Si ruficus, aut captivus, ad fuftuarium damnabitur; fi clericus, aut monachus ad menses ſex communionem privabitur. Subdit concilium: „ Noctem etiam, quæ dominicum diem præcedit, in fanctas vigiliis impendamus, nec ea nocte dormiamus, eorum inſtar, qui nomine tantum Chriſtiani ſunt. „

\* Perſpicitur hinc, fideles adhuc in eccleſia noctem celebraffe, quæ ſabbati ad dominicam eſt, pravosque ſolum Chriſtianos fuiſſe, qui huic ſe conſuetudini eximerent.

2. „ Paſchatis feſtum celebrabitur admodum ſolemnem in modum, per integros dies ſex, quorum ſpatio nullum opus fiet, ſed in id incumbetur, ut Dominus vespere, mane, & ad meridiem laudetur. „

\* Erant igitur, eo tempore, ſex in Paſchate feſti dies. Noni Sæculi concilia plura, ut Moguntinum, & Meldenſe, feſtos dies octo in Paſchate numerant; atque is erat Græcæ Eccleſiæ mos, ut ex Conſtantiopolitano concilio, *Trullano*, ſeu in *Trullo* dicto perſpicitur.

3. „ Pueri, paſchali ſolum tempore, niſi neceſſitas aliter poſtulet, baptizabuntur; eosque ad Quadrageſimæ initium parentes eccleſiæ præſentabunt, ut, ſtatis diebus, manuum impoſitione, ſanctisque unctionibus receptis, feſto tandem ipſo die baptizari poſſint, & ad ſacerdotii honorem, ſi vixerint, pervenire. „

\* Duo ſunt hoc in canone animadverſione digna; primum eſt, in eo conſuetudinem aboleri, quæ in Galliam irrepreſerat, ut Pentecoſtis, Dominici natalis, S. Joannis, atque adeo Mar-

tyrum festis diebus Baptisma conferretur; alterum est, eum irregularitati cuidam, quæ Ordinum susceptionem impedi-  
bat, obnoxium fuisse, qui alio, quam Paschatis tempore bap-  
tizatus esset. Concilium ergo per hanc sanctionem vete-  
res canones spectat, qui a sacerdotio eos arcebant, qui Bap-  
tisma, extra solemnes dies ad hujus Sacramenti administra-  
tionem designatos, susceperant, itemque eos, qui morbo la-  
borantes, & in lecto jacentes baptizati fuerant; hi porro *clisici*  
appellabantur a græca voce, quæ lectum significat.

4. „ Omnes, tum viri, tum sæminæ, Dominicis diebus,  
panis, & vini oblationem ad altare peragant, excommuni-  
cationis pœna in eos statuta, qui hæc concilii mandata con-  
tempserint. „

5. Excommunicationis indicta pœna, decimas, ex veteri  
consuetudine, solvi jubet, ut eas ad pauperum levamen, &  
ad captivorum redemptionem impendentes presbyteri, pro-  
ces, quas pro pace, & pro populi salute fundunt, efficaces  
reddant.

6. Renovat Africani concilii decretum sequens: „ Nemo  
nisi jejunos, excepto die Cœnæ Domini, Missam celebret. „  
Vult etiam pueros, quibus vino imbutæ, quæ superfunt, Sa-  
crificii particulæ tribuuntur, jejunos esse; qui proinde, ut  
eas percipiant, quarta, & quinta feriis, ad ecclesiam ducendi  
sunt.

\* Exceptio diei Cœnæ, quoad Missæ servato jejunio ce-  
lebrationem, animadvertione digna est, ostenditque, eo qui-  
dem die, post vespertinam refectionem, sacrum fieri con-  
suevisse, quo propius ad primam Sacramenti institutionem  
accederetur. Est etiam animadvertione dignus vetus mos,  
ut pueris consumendæ tribuerentur Eucharistiæ particulæ,  
quæ post fidelium communionem supererant.

7. Mandat, ut eorum causæ, qui in ecclesia manumissi  
fuerunt, non amplius nisi ab Episcopo judicentur, qui tamen  
suam ad audientiam consuetam, aliumve laicum judicem ac-  
quire poterit.

8. „ Nemo non prohibitus sit eos, vi facta, qui in ecclesias  
confugerunt, extrahere; ita nihilominus, ut, si culpæ con-  
victi

„ victi fuerint coram Episcopo; eos Præsul ipse extrahi  
 „ sinat, quin ecclesiæ sanctitas violetur. „

9. „ Si quam laicus in Episcopum querelam habet, me-  
 „ tropolitanum adeat, qui solus, aut cum uno, vel duobus  
 „ Episcopis, aut in pleno concilio, pro negotii gravitate,  
 „ auditis partibus, judicabit. Qui hoc decretum violave-  
 „ rint, excommunicati ad generale usque, totius nempe na-  
 „ tionis, concilium remanebunt. „

10. „ Nec magis presbyteri, diaconi, & subdiaconi ab  
 „ alio, quam ab Episcopo judicari poterunt. „

11. „ Hospitalitas omnibus, & peculiariter Episcopis  
 „ commendatur, qui scilicet eam aliis prædicare, iisque, quod  
 „ inde consequitur, ejusdem exemplum præbere debent. „

12. „ In laicos judices interdictio, sub excommunicatio-  
 „ nis poena, ne viduarum, & orphanorum causas dirimant,  
 „ nisi Episcopus, ejusve archidiaconus, vel aliquis ejusdem  
 „ clero presbyter adsit. „

\* Hujus sanctionis ratio est, quia ecclesia eorum omnium  
 patrociniū suscipiebat, qui præsidio carebant, ipsosque  
 tamquam suos pupillos spectabat.

13. „ Quoniam Episcopi domus hospitalitati, absque ullo  
 „ personarum discrimine, exercendæ peculiariter addicta est,  
 „ canes in ea non alentur, ne eos mordeant, qui illuc mise-  
 „ riarum suarum subsidium quæsituri veniunt. Prohibetur  
 „ etiam, ob eandem causam, ne ibidem accipitres nutrian-  
 „ tur; subditurque episcopalem domum non ab animalibus,  
 „ quæ latrant, quæque mordent, sed per recte facta, sacro-  
 „ rumque hymnorum cantum custodiendam esse. „

\* Ostendit hæc singularis sanctio, quantopere Episcopis  
 cordi esset, ut in eorum ædes ingressus semper pauperibus,  
 & advenis liber esset, quicumque eleemosynam, aut hospita-  
 litatem quæsituri accessissent.

14. Excommunicatione plectuntur proceres, & aulici, qui  
 privatorum hominum bonis, per vim, potiuntur, aut qui ea-  
 dem a Principe, per assentionem, obtinent.

15. Honos, quem laici ecclesiasticis deferre debent, statui-  
 tur in hunc modum. „ Cum laicus clericum in sacris Ordini-



„ nibus constitutum per viam obvium habet, et per profun-  
 „ dam reverentiam se flectere debet. Si clericus, & laicus  
 „ equo insident, eum laicus humilliter salutabit, caput aperi-  
 „ ens; at si clericus pedes incedit, & laicus equitat, hic pe-  
 „ des confisset, ut obvio clerico debitum honorem exhi-  
 „ beat. „

16. „ Subdiaconi, acolythi, vel exorcistæ conjux non po-  
 „ terit iterum nubere. „

\* Concilium hoc loco ad clericorum, qui inferiores ali-  
 quos Ordines obtinent, conjuges interdictionem protrahit,  
 quæ jam pluries in clericorum conjuges, qui superioribus Or-  
 dinibus initiati sunt, edita fuerat.

17. „ Vetitum sepeliri mortuos supra corpora, quæ non-  
 „ dum consumpta sunt, eosdemve sepeliri in alienis sepul-  
 „ chris, absque eorum veniâ, ad quos ea sepulchra pertinent. „

18. „ Declaratur catholicam Ecclesiam ab incestuosis con-  
 „ jugiis abhorrere, gravioribusque pœnis eos punituram esse,  
 „ qui prurigne adacti mutæ consanguinitatis gradus sper-  
 „ nunt, ut in luto, tamquam immunda animalia, volutentur. „

19. „ Clerici reorum judicio, & executioni interesse pro-  
 „ hibiti. „

20. „ Mandata tertio quoque anno nationalis concilii  
 „ celebratio, a Lugdunensi Episcopo cum Regis approba-  
 „ tione indicenda, commodo in loco, quo Episcopos con-  
 „ venire oportebit. „ Hos canones viginti confirmat Gon-  
 trandus Rex Mandato die 10. Novembris ann. 585. dato, in  
 quo Episcopos hortatur, suis ut populis ipsi per se, & non  
 per alios, verbi Dei panem distribuant. *Reg. Tom. XII. Lab.*  
*Tom. V. Hard. Tom. III.*

*Concilium Alostodorense, seu Antistodunense, ann. 585.*

Quamquam concilio huic pontificatus Pelagii II. primus,  
 & regni Chilperici decimus septimus, hoc est, Christiani no-  
 minis annus 578. in aliquibus exemplaribus adscriptus legi-  
 tur; certum tamen videtur illud anno tantum 585. aliquan-  
 to post Matisconense secundum, habitum esse. Id huic rei  
 probationi est, quod hoc concilium, seu potius hæc synodus  
 An-

Antiffioduni ad notificationem, & executionem canonum secundi Matifficonenfis concilii, quibus Antiffiodunenſis Epifcopi titulo, Aunacarius, ſeu Aunarius ſubſcriperat, habita fuit. Itaque ejus concilium, ſeu ſynodus non conſtitit, niſi ex ipſius dioceſeos abbatibus, presbyteris, diaconisſue, quibus ſus erat conſtitutiones, quæ in Matifficonenſi concilio editæ fuerant, notas facere, & ut ab iis ſervarentur, operam dare. Iis ipſe alias addidit, ad eccleſiaſtica, & monaſtica diſciplinæ cuſtodiam, & ad quarundam ſuperſtitionum reformationem, quæ ethnica quædam veſtigia erant; hæc porro conſtitutiones, ſeu canones quadraginta quinque numero ſunt.

Primus. „ Prohibiti fideles primam Januarii diem, ethnicorum in modum, colere, ita ſcilicet, ut perſonati vaccas, aut cervos exhibeant, & ſibi mutuo diabolicas ſtrenas, ſeu xenia largiantur; eo tamen ipſo, ut quovis alio per annum die, alter alteri ſervitium præſtare poteſt. „

\* Legitur in textu: *Vetula, aut cervolo facere.* *Vetula* paſſim in veteribus Libris pro *vitula* ſcribitur; *vitula* porro juvencam, ſeu vaccam ſignificat. Apud ethnicos, & nequam Chriſtianorum aliquos, die prima Januarii, inſtruebantur ludicræ larvatorum catervæ, in eo poſitæ, ut animalium non unius generis, & nominatim cervi, & vaccæ figuram fumerent. Prohibet id ſynodus, harumque ſuperſtitionum cauſa, in veteri Romano Ordine, occurrit ad Januarii diem primam Miſſa ad idololatriæ extirpationem a Deo petendam: *Ad prohibendum ab idolis.* *Vetus Pœnitentialis liber*, ex Andegavenſi manuſcripto codice ductus, ridiculis his larvatis cohortibus annorum trium pœnitentiam præſcribit: *Si quis ſalendis Januarii in vitula, vel cervolo vadet, tribus annis pœnitent.* Jam diabolicæ ſtrenæ, de quibus hoc in canone ſermo eſt, menſis continebantur, quas dapibus oſuſtas, Januarii die prima, in tranſeuntium gratiam, ad ſuas quiſque fores ponebat. At præterea, quidquam ea die, vel ignem ipſum proximo dare audebat nemo.

e. „ Omnes presbyteri, ante Epiphaniam, quaſitum mit-  
tent

„tent Quadragesimæ initium, populoque nuntiabant, ipso  
„ Epiphaniz die. „

3. „ Non licet privatis in ædibus, ad celebrandas festorum  
„ dierum vigiliis, cœtus agi, sylvulis, arboribus, aut fon-  
„ tibus vota solvi, aut panno lineo pedum, hominumque  
„ figuras confici. At si quis votum ediderit, faciat ei satis  
„ in ecclesia, pauperibus super matricula conscriptis id dans,  
„ quod vovit. „

\* In textu leguntur hæc: *Non licet compensos in domibus propriis, nec pervigiliis in festivitibus Sanctorum facere.* Difficultatem de medio sustulit, seu potius abscedit Cointius, ponens in textu *conventus*, quin moneret legi *compensos*; at hoc vocabulo ibidem relicto, haud facile statui certo potest, quæ sit eidem subjecta notio. Nonnulli vocem hanc ita accipiunt, ut cœtus significet, quos vespere, ut simul nerent, fœminæ agebant; sane *pensum* est lanæ stata pars, quæ nendi causa, fœminis tribuebatur; adeoque *compensum*, seu *compensos facere*, significare posset *quotidianum opus una conficere, conjunctim nere.* Putant alii *compensum* oblationem esse, ita dictum, quia plures ad eam contribuebant. Est etiam in textu, & in omnibus editionibus, *pede, & homine lineo*; ex quo factum, ut id de pedum, hominumque figuris ex panno lineo confectis acciperetur; at Fleurius legit *ligneo*, quia *pedes ex ligno* reddidit.

4. „ Prohibetur consulere sacrilegos, augures, divinos, san-  
„ ctorum fortes, seu divinationes, quæ ligno, aut pane per-  
„ agebantur. „

5. „ Vigiliæ in honorem S. Martini omnino impediendæ  
„ sunt. „ (Dubio procul quia lætitiæ significationes, quæ in  
„ iisdem exhibebantur, in abusum degeneraverant.)

6. „ Presbyteri, post mediam Quadragesimam, sanctum  
„ chrisma quæsitum ibunt; & qui pergere ipsi non poterunt,  
„ suum archidiaconum, suumve archisubdiaconum mittent.  
„ Illud in vase huic usui addicto, linteoque involuto, ad  
„ observantiam compositi deferent, quemadmodum Sancto-  
„ rum exuvias deferri solent. „

\* Canon hic videtur innuere sanctum chrisma, tam quod in Antissiodunensi ecclesia ad mediam Quadragesimam confici consuevissent. Toletanum concilium primum dedit, Episcopum posse quavis die illud conficere. Ecclesia tamen jam pridem majoris hebdomadae Feriam quintam hanc caeremoniam selegisse videtur. Dicebat olim Episcopus eo die Missas tres, quae in veteribus Sacramentariis referuntur; primam, ad poenitentium conciliationem; secundam, chrismae benedictionem, alteram; denique tertiam, diei propriam, quae in coenae memoriam vespere dicebatur.

7. „ Medio mense Majo, omnes presbyteri in urbem ad synodum veniunt, omnesque abbates, prima Novembrii die. „

8. „ Vinum melle conditum, aut quavis alia potio, quam vinum ipsum ad altare non offeratur. „

9. „ Impediendi laici, ne in ecclesia choreas agant, perfruantur, ut cantilenas puellae concinant, aut ipsi convivant ibidem instruant. „

10. „ Ne bis in die super eodem altari Sacrum fiat. In primis super altari Missam dicere non debet presbyter, quod die ibidem Episcopus eam dixerit. „

11. „ In Paschatis vigilia post mediam noctem a potu, & cibo abstinendum. Eam aequae, ac natalis Dominici, aliorumque solemnium dierum vigiliis celebrari oportet; ad secundam horam usque, scilicet ad usque matutinas circiter horas septem.

12. & 13. „ Mortuis Eucharistia, vel Osculum non tribuatur, nec eorum corpora velis involvantur, quae altaribus inferviunt. Ne diaconis quidem licet sibi humeros his velis tegere. „

\* Tribuebatur interdum mortuis Eucharistia, vel saltem sepulchro cum iisdem includebatur; quod Carthaginensis tertium, & Trullanum concilia vetuerunt.

14. 15. & 16. „ Nemo sepulturae detur in Baptisterio; non imponatur mortuo mortuus, scilicet unus supra alterum in eodem sepulchro non sepeliat; hodie die Dominica non  
„ Jun-

„jungantur, edanturve alia opera, quam quæ canones no-  
„tant. „

17. „ Pro iis oblationes non recipientur, qui voluntarie  
„mortem ipsi sibi moliti sunt. „

18. „ Baptismus nisi Paschatis tempore, ne infantibus  
„quidem, præterquam in mortis periculo, conferetur. „

19. „ Non licet presbyteris, diaconis, & subdiaconis, si  
„minus jejuni fuerint, officio ad Missam fungi, atque adeo  
„eidem assistere. „ (Eo nimirum tempore omnes altaris  
„ministri cum celebrante communicabant.)

20. „ Si Archipresbyter Episcopum, vel archidiaconum  
„de criminibus non monuerit, quæ a presbyteris, diaco-  
„nis, & subdiaconis contra continentiam patrata sciverit,  
„excommunicationi ipse ad annum suberit, & rei deponen-  
„tur. „

21. & 22. „ Prohibiti presbyteri, diaconi, & subdiaconi  
„cognoscere carnalem in modum conjuges, quas ante ordi-  
„nationem duxerant; prohibita etiam presbyteri, diaconi,  
„aut subdiaconi vidua iterum nubere. „

23. „ Abbas, qui monachum in adulterium, aut furtum  
„lapsum, vel aliquid proprietatis titulo possidentem non  
„punierit, aut ad Episcopum, vel archidiaconum non detu-  
„lerit, anni spatio in aliud monasterium, ubi poenitentiam  
„agat, concludetur. „ (*Adulterii* vocabulum sæpe pro sim-  
„plici fornicatione, aut pro incestu sumitur.)

24. & 25. „ In abbates, & monachos interdictio, ne ad  
„nuptias pergant, aut patrini sint. „

26. „ Abbas, qui feminam in ejus monasterium ingredi  
„passus fuerit, in aliud monasterium concludetur ad menses  
„tres, ut ex pane, & aqua ibidem jejuset. „

27. 28. 29. 30. 31. & 32. „ Nemini licet focrum, nurum,  
„fratris, aut patruum viduam, suæ conjugis defunctæ soro-  
„rem, aut consobrinam etiam, vel e consobрино natam sibi  
„conjugem sumere. „

33. & 34. „ In presbyteros, & diaconos interdictio, ne  
„mortis judicio, aut quæstioni fontium interfint. „

35. „ In quemvis clericum interdictio, ne quem e confratribus apud sæcularem iudicem in jus vocet. „

36. & 37. „ Haud fæminis licet Eucharistiam nuda manu fuscipere, aut Domini pallam, scilicet corporale tangere. „

\* Ostendit canon hic, adhuc eo tempore Eucharistiam in manum recipi consuevisse, quæ viris nuda, alboque linteolo, *dominicali* dicto, tecta fæminis erat.

38. & 39. „ Sub excommunicationis pœna interdictio, ne quis cum excommunicato communicet, absque ejus venia, qui eum communiõne privaverit. „

40. „ Presbyteros, & diaconos in convivio cantare, aut saltare non licet. „

41. „ Nec magis iisdem licet quempiam accusare; at, si quid iisdem litigii fuerit, propinquorum, aliorumve sæcularium unum rogabunt, ut illud sibi fumat. „

42. „ Fæminæ, cum communicant, suum dominicale habere debent. Quæ illud non habuerit, sibi communionem in proximam dominicam differat. „

\* Auctores super *dominicalis* vocabulo secti sunt. Intelligent illud alii de albo linteolo, quod fæminæ super manu tenebant, ut in illud Eucharistiam fumerent; de velo cæteri, quod eæ capiti impositum, dominicis diebus, gestabant, quo majore cum modestia sacram Eucharistiam fumerent; Sanctus Augustinus, *Sermon. 152. de Tempore*, de dominicali loquens, his verbis utitur: *Omnes viri, quando communicare desiderant, lavent manus; & omnes mulieres nitida exhibeant linteamina, ubi Corpus Christi accipiant.* Ex alia parte non deest in veteribus aliquibus Pœnitentialibus Libris locutio hæc: *Si mulier communicans dominicale suum super caput non habuerit, usque ad aliam diem dominicum non communicet.* Opiniones hæc duæ, itemque auctoritates, quibus nituntur, conciliari posse videntur ab eo, qui dixerit, 1. *dominicalis* vocabulum linteolo, quod fæminæ super manu tenebant, ut in illud Eucharistiam fusciperent, & in velo, quod in capite ferebant, commune fuisse; 2. velum

hoc iis ad duplicem finem inservire potuisse, tum scilicet ut eorum caput obtegeret, tum ut ibidem Corpus Christi Domini confisteret, extremam veli partem, ad Eucharistiam recipiendam, tenente manu; atque ita quidem velum illud duplici ex capite *dominicale* dici potuisse; 3. alias in aliis ecclesiis consuetudines viguisse, ac proinde nihil obfuisse, quominus in quibusdam ecclesiis linteolum, super quo fæminæ Eucharistiam suscipiebant, *dominicale* diceretur, & in aliis velum, quo ipsæ sibi ad communionem caput tegebant, eodem nomine designaretur. Videtur ergo admodum vero simile, hunc Antissiodunensis concilii quadragesimum secundum canonem de velo intelligendum esse, quod ad communicandum fæminarum capiti impositum esse oportebat: siquidem de linteolo, quod iis in hunc finem supra manum esse debebat, jam in tricesimo sexto concilium locutum fuerat, inquit, nudam in manu Eucharistiam fumere fæminis non licere.

43. „ Judex, aliusve laicus, quicumque fuerit, qui sine „ Episcopi, archidiaconi, vel archipresbyteri nutu, aliquid „ in clerici damnum egerit, excommunicationi per annum „ suberit. „

44. Laici, qui sui archipresbyteri monitis auscultare per „ contumaciam renuerint, excommunicatione plectentur, „ multamque præterea solvent, quam Rex præscripsit. „

45. „ Quicumque non servaverit statuta hæc, aut de eo- „ rum infractione Episcopum monere neglexerit, excommu- „ nicationi ad annum subdetur. „ *Ibid.*

*Concilium Constantinopolitanum, an. 587.*

Huic habendo concilio Gregorius, Antiochenus Episcopus, adulterii, & seditionis accusatus occasionem præbuit; qui quidem, post longum examen, absolutus fuit. Papa Pelagius II. hujus concilii Acta abrogavit: quæ Joannes Jejunator Constantinopolitanus Episcopus in iis universalis Episcopi titulum sibi sumpserat. *Ibid.*

## III. Concilium Toletanum, ann. 589.

Recaredus, Leovigildi, Visigothorum in Hispania Regis filius, & successor, cum S. Leandri opera rejecta, qua infectus erat, Ariana hæresi, Catholicam fidem amplexus esset, Toletum concilium convocavit, ut suorum subditorum resipiscentiam firmaret, qui ejus & exemplum secuti, & cohortationibus permoti Arianismo nuntium remiserant. Incepit concilium hoc die 6. Maji ann. 589. eique Episcopi sexaginta quatuor, deputatique octo pro totidem Episcopis absentibus interfuere. Eos, antequam sessiones haberent, Rex qui aderat, hortatus est, ut ad eas se jejuniis, vigiliis, & precibus compararent. Triduum ergo integrum Præses in his pietatis exercitationibus transegerunt; deinde vero, cum convenissent, suam Rex super Trinitate Fidei professionem lectam voluit, in qua declarabat, se in Arium, in ejus doctrinam, in ejusdemque affectas anathema pronuntiare; suscipere concilia, Nicænum, quod in Arium ipsum, Constantinopolitanum, quod in Macedonium, Ephesinum primum, quod in Nestorium, Chalcedonense, quod in Eutychen, & Dioscorum catholica Ecclesia celebravit, & omnia universim orthodoxa concilia, quæ cum memoratis quatuor in Fidei puritate consentiunt. Tum concilium articulos viginti tres, addito in Arianorum præcipuos errores anathemate, protulit. Cum hæc acta essent, Episcopus proposuit Recaredus Rex, ut statuta ederent, quibus ecclesiastica disciplina in ordine poneretur, quæque hæresis eidem intulerat, incommoda repararentur; & peculiariter petiit, ut in omnibus per Hispaniam, & Gallæciam ecclesiis, ex Orientalium consuetudine, Symbolum in Missæ sacrificio, ante Communionem Corporis, & Sanguinis Christi Domini, clara, & auribus obvia voce, recitaretur. Ergo editi canones viginti tres.

Primus. „ Omnibus veterum conciliorum Decretis, sum-  
 „ morumque Pontificum synodicis Epistolis sua stabit vis;  
 „ & nemo, quin dignus sit, ad ecclesiastici ministerii gradus  
 „ offeretur, eorumque nihil fiet, quæ SS. Patres veterunt.



\* **Est animadversioe dignum, Hispanica concilia nihil unquam deliberasse, quia prius lectum Codicem voluissent, in quo sancti Conciliorum Canones, & synodicæ Romanorum Pontificum Epistolæ continebantur, ut nihil statuerent, seu super fide, seu super moribus, quod iisdem adversaretur.**

2. „ **Ad populorum fidem firmandam, Constantinopolitani concilii Symbolum, ante dominicam Orationem iis ad Missam cani jubebitur, ut veram Fidem testati, se purius ad participandum Christi Domini Corpus, & Sanguinem comparent.** „

\* **Timotheus, patriarcha Constantinopolitanus, ann. 510. mandavit, ut Symbolum ad Missas singulas caneretur, quod cani consueverat majoris tantum hebdomadæ feria sexta, qua catechumenos in Paschatis vigilia Baptismum suscepturos Episcopus edocebat. Hispanica ecclesia, in Occidente quidem, hanc consuetudinem prima recepit; illudque primò proxime ante *Pater noster*, ut adhuc in Mozarabico Missali cernitur, recitabatur. Hinc originem, in Hispania, traxit mos, ut fidelis quisque, antequam ei communicatio tribuatur, Symbolum recitare jubeatur.**

3. „ **Episcopis non licebit Ecclesiæ bona alienare; at quod ipsi suæ diœceseos monasteriis, ecclesiisve, sine gravi propriæ Ecclesiæ incommodo, dederint, firmum, & stabile permanebit. Iidem peregrinorum, & pauperum rationibus consulere poterunt.** „

4. „ **Si suæ quoque diœceseos ecclesiam designare velit Episcopus, in qua monasterium instituat, id facere poterit, e sui concilii consensu, tametsi monasterio huic, ut subsistat, ex ecclesiæ bonis aliquam partem tribui oporteret.** „

5. „ **Episcopi, presbyteri, & diaconi, qui ab Arianismo resipuerant, suis cum conjugibus maritali more vivebant. Eos concilium vult in posterum ex continentia legibus vivere, in eumque finem, alio cubiculo, aliisque, si fieri potest, ædibus uti. Clericis porro, qui semper Catholicî suere, interdicitur, ne cum suspectis fæminis ulla prorsus ratione versentur; quod si quas hujus generis fæminas**

„ apud eos degere compertum fuerit, eas Episcopi vendi  
 „ perceptumque pretium in pauperes erogabunt. „

6. „ Ab Episcopis manumissi libertate gaudebunt, q  
 „ iis, eorumque filiis peculiare ecclesie præsidium desit:  
 „ demque erit eorum ratio, quos alii manumiserint, aut  
 „ clesiis commendaverint. „

7. „ Ut locus inutilibus, & fabulosis sermonibus adimatur  
 „ fiet semper ad Episcopi mensam sacrae Scripturae lectio  
 „ quæ convivis documento sit. „

8. „ E fiscalibus familiis educti remanebunt ecclesie  
 „ dicti, cui immatriculati sunt, capitatione soluta, q  
 „ eos quisquam, Principis donationem prætexens, revindicare  
 „ re possit. „

\* Sanctus Isidorus, *Orig. lib. 20. cap. 9.* fiscum ait, publi-  
 cum sacrum fuisse, in quo exactores pecuniam Principis ad  
 mine sumptam ponebant, & hinc *fiscolla*, & *fiscina* nomi-  
 ortum traxisse. Quidquid de hac etymologia sentiendi  
 sit, certum est, *familiam fiscalem*, seu *familiam fisci clericorum*  
 appellatos fuisse famulos, aut captivos, qui eorum *fiscos*  
 bona scilicet, seu dominia colebant: quia ad clericum hi fa-  
 muli pertinebant, seu ei a Principe donati fuissent, seu ea  
 ipse aliter acquisisset. At quia contingebat, ut captivos boni  
 privati homines a Principe peterent, concilium, *Reccaredi*  
 rege consentiente, nullam ejusmodi petitionum rationem  
 haberi vult, etsi donatione Principis niterentur, ea lege, ut  
 eorundem captivorum capitatio solveretur, qui ecclesiarum,  
 quibus immatriculati essent, servitio addicti remanerent.

9. „ Ecclesie, quæ, Arianæ cum essent, Catholice evale-  
 „ runt, ad Episcopos pertinebunt, in quorum *diocæsis*  
 „ sitæ sunt. „

10. „ Viduæ, aut puellæ non adigentur, ut nubant; &  
 „ quicumque impedierit, he vidua, aut puella castitatis vo-  
 „ tum custodiat, anathemate percellatur. „

11. In aliquibus Hispaniarum ecclesiis, poenitentes, tur-  
 pem in modum, non autem secundum canones, poeniten-  
 tiam agebant, a presbyteris conciliationem petentes, quo-  
 ties iis peccare libuisset.

\* Concilium, ut huic præsumptioni, quam execrabilem nuncupat, remedium afferat, mandat, ut is, quem sui peccati poenituerit, primum a communione removeatur, & sæpe manuum impositionem suscepturus, cum cæteris poenitentibus, veniat, absolutoque deinde satisfactionis tempore, in communionem restituatur, prout Episcopus iudicaverit. Addit eos, qui poenitentiae tempore, aut post conciliationem in peccata relapsi fuerint, pro veterum canonum severitate damnandos esse.

\* Canon hic magnam difficultatem patitur, quæ interpretes torquet, & distrahit. Putant alii canonem, cum eos, qui in peccata recidunt, seu poenitentiae tempore, seu post conciliationem, pro summo veterum canonum jure damnandos ait, id unum significare, non amplius ad publicam, & solemnem poenitentiam admittendos esse, quæ semel tantum ex antiquis canonibus, summorumque Pontificum, Siricii potissimum ad Himerium, Tarraconensem Episcopum, decretis concedebatur; non tamen proinde fore, ut a secreta, & sacramentali poenitentia excludantur. Afferunt et converso alii, intelligendum canonem esse de secretae ipsius, & sacramentalis poenitentiae negatione, secundum veteres canones, qui ejusmodi poenitentiam, & secretam conciliationem iis denegabant, qui in peccata post solemnem poenitentiam relabebantur, præterquam in mortis articulo; atque adeo in hac ipsa circumstantia non semper eam concedebant. Id probant concilia bene multa, ut Eliberitanum, & Arelatense primum, itemque S. Cypriani, & Romani cleri Epistolæ, ea quoque, quam Innocentius I. ad Exuperium, Tolosanum Episcopum, misit, & alia innumera Veterum testimonia a PP. Marino, Thomaffino, Petavio, Cabassutio, &c. in medium allata. Cæterum, si Toletani tertii concilii Patres a publica solum poenitentia peccatores recidivos excludissent, iisdemque secretam poenitentiam concessissent, a scopo sibi proposito recessissent, ut frænum scilicet peccatoribus poenitentibus adhiberent, & impedirent, ne reciderent, eorumque novis, crebrisque prævaricationibus efficax remedium afferrent, proposita resipiscentiæ, obtinendæque concilia-

liationis gratiæ difficultate : quandoquidem hi recidivi peccatores, quoties lapsi essent, conciliati fuissent per secretam, & sacramentalem poenitentiam, quæ iisdem relicta esset.

\* Quod si quis dicat, hanc agendi rationem duram, crudelem, parum Ecclesiæ quoad insignes peccatores charitati, & suavitati consentaneam, & solum ad eos in desperationis abyssum præcipientes agendos accommodatam futuram fuisse; respondetur, difficultatem hanc, saltem quoad peccatores idolatriæ, homicidii, vel adulterii reos, ab omnibus Catholicis solvendam esse: siquidem certum est olim, in ecclesiis pluribus, poenitentiam, & conciliationem, ad mortem tantum, ejusmodi peccatoribus concessam fuisse, atque adeo alicubi ne hoc ipso momento quidem; non quasi de eorum salute desperaretur, sed quod Dei misericordiæ, de qua pro iis minime desperabatur, ipsi relinquerentur, & huic salubri asperitati id unum propositum esset, ut iis, aliisque major peccati metus, majorque ad poenitentiam fervor inspiraretur.

12. „ Episcopus, aut presbyter ad poenitentiam non recipient eum, eamve, qui hanc petierint, seu bene valentes, seu morbo laborantes, quin prius ei, si vir fuerit, capillos amputaverint, aut eam, si fœmina, vestem mutare jusserit. (Circumspectio hæc, ad impediendum, ne reciderent, qui peccaverant, necessaria videbatur.)

13. „ In clericos interdictio, ne confratres ad secularia tribunalia traducant, quin suum ad Episcopum antea perrexerint, indictæ aggressori poena, ut causam amittat, & communione privetur. „

14. „ In Judæos interdictio, ne uxores, aut concubinas Christianas, aut captivos ad exhibendum servitium Christianos habeant, & ne publica munera exercent; ea lege, ut pueri, si qui ex ejusmodi conjugis nati fuerint, baptizentur, ac si forte suos Judæi Christianos servos circumfisioni subderint, suosve ad ritus initiaverint, hi quidem, nec soluto pretio, iis adimantur, & Christianæ Professioni reddantur. „

15. „ Si qui fiscales servi Ecclesiam erexerint, & dotaverint, Episcopus apud Principem, ut eam confirmet, operam dabit. „

16. „ Jussi judices se ecclesiasticis addere ad omnia per universam Hispaniam; & Gallæciam idololatriæ abolenda vestigia. „

17. „ Idem jussi impedire, ne patres, & matres filios suæ libidinis fructus, aut quibus se gravius oneratos sentiunt, e vivis tollendos curent. „

\* Crimen hoc haud rarum in aliquibus Hispaniæ regionibus supererat ex ethnicorum moribus.

18. „ Quin antiquis canonibus derogetur, qui duo quotannis concilia præcipiunt, spectata itinerum longitudine, & Hispanicarum ecclesiarum paupertate, Episcopi semel tantum in anno in locum a Metropolitano selectum venient. Locorum judices, regique domini ministri concilio, Kal. Novembr. habendo, intererunt, ut rationem, qua populos regere debent, ex Episcoporum ore percipiant, qui ipsis inspectores dati sunt. „

19. Postulabant non pauci, ut ecclesiæ, quas extruendas curaverant, consecrarentur, ea conditione, ut ipsi bonorum administrationem, quibus eas dotaverant, retinerent. At, cum hæc dispositio veteribus canonibus adversaretur, statutum proinde est, ut ejusmodi administratio ad Episcopum pertineret.

20. „ In Episcopos interdictio, ne servitutibus, aut impositionibus novis, ultra jura vetera, quibus in Parocciis gaudent, presbyteros, & diaconos onerent. „

21. „ In regii domini officarios, sub excommunicationis poena, interdictio, ne ecclesiarum, Episcoporum, aliorumque clericorum servis tributaria opera imponant. „

22. „ Prohibitæ cantilenæ funebres, itemque vetita peccatoris percussio, dum Christiani sepulturæ dantur; satis in eorum funeribus habendum est, psalmos cani, ut resurrectionis spes ostendatur. „

23. „ Vetitæ saltationes, & profani cantus in Sanctorum solemnitatibus, cum hi dies, intento ad divina Officia ani-

„ mo, sanctificari debeant. Quia porro abusus hic per t  
 „ tam Hispaniam communis erat, eum Episcopi, & sac  
 „ lares iudices, in sua quisque jurisdictione, abolere jube  
 „ tur. „

\* Recaredus rex, sui regni anno quarto, sanctionem edidit, qua, quidquid in hoc concilio actum, decretumque fuerat, confirmavit. Ei primus ipse, tum Episcopi sexaginta duo subscripserunt, in numerum relatis iis, quos absentia Episcopi delegaverant. Erant metropolitanos quinque, scilicet Euphemius Toletanus, S. Leander Hispanensis, Migefius Narbonensis, Pontardus Bracarenfis, Maxonas Emeritanus, qui tamquam inter metropolitanos senior, primus subscripsit. Præful erat doctrina, & pietate commendandus catholicæ Fidei defensor intrepidus in Arianos, quibus sollicitantibus a Leovigildo rege depositus, & in exilium actus fuerat. *Reg. Tom. XIII. Lab. Tom. V. Harl. Tom. III. Aguirræus, Concil. Hisp. Tom. III.*

*Concilium Narbonense, ann. 589.*

Migefius, Narbonensis Episcopus, aliique septem Episcopi in ea Galliarum parte, quæ Gothis parebat, quique omnes, aut ipsi per se, aut per deputatos Toletano concilio interfuerant, Narbonem convenerunt, die prima Novembris ejusdem anni 589. ibique canones quindecim ediderunt.

1. Clericos vetat, purpureas vestes deferre, quippe quæ laicis tantum in dignitate positis congruunt.
2. Cani jubet *Gloria Patri*, ad cujusque Psalmi finem, & ad majorum Psalmorum divisionem quamque.
3. Notat veteres canones non pati presbyteris, diaconis, aut subdiaconis domos ad publicas plateas esse; nec mirum: dedecere enim eosdem de fabulosis, & inutilibus rebus colloquentes ibidem consistere.
4. Mandat, ut quisvis seu liber, seu servus, Gothus, Romanus, hoc est, Gallus, Syrus, Græcus, aut Judæus, die dominica, ab omni opere abstineat, ea statuta poena, ut liber quidem auri solidos sex urbis comiti solvat, servus autem virgæ istibus centum subsit.

5. 6. & 7. Eo spectant, ut clericorum inobedientiam, obsequia parva, & molimina reprimant: „ Si quis seniore, „ eumve, qui dignitate superior eidem est, male habuerit, „ pœnitentiam agat anni spatio, prout Episcopus iusserit. „

8. Pœnitentiæ annos duos clerico imponit, qui de ecclesiæ bonis, aut ex ejusdem ædibus quidquam sumpserit, eumque vetat, quoad reddiderit, & criminis pœnitentiam egerit, in officium restitui.

9. Prohibet, ne suos Judæi mortuos ad psalmorum cantum sepeliant, ea pœna imposita, ut auri uncias sex urbis comiti solvant.

\* Hæ pecuniariæ multæ id ponunt tamquam certum, concilio sæculares iudices, prout Toletanum concilium mandaverat, adfuisse.

10. Clericos jubet ecclesiæ deservire, ad quam eos Episcopus misit, ad annum, si secus egerint, retributionibus, & communione privandos.

11. Ordinari presbyterum, seu diaconum vetat, qui legere nesciat, cum ita quidem ejus ministerium nulli utilitati ecclesiæ esse possit.

12. Prohibet presbyteros, & diaconos e sanctuario egredi, dum Missa celebratur; diaconum autem, subdiaconum, & lectorem se alba exuere, antequam Missa absoluta fuerit. (Alba ergo, in ipsa Sanctorum Mysteriorum celebratione, clerici ad unum omnes induti erant.)

13. Subdiaconis, ostiariis, & clericis cæteris mandat, suum ut servitium fideliter ecclesiæ præsent, suisque senioribus velum trahant, aulæa scilicet, quæ ecclesiarum foribus aderant; futurum subdens, ut subdiaconi quidem, qui hæc officia neglexerint, primo arguantur, deinde retributione priventur, inferiores autem clerici virga plectantur.

\* Certum est, fuisse olim in more positum, ut vela, ad ostium, non in ecclesiis solum, verum etiam in magistratuum auditoriis, & in privatorum hominum peculiaribus ædium partibus tenderentur. *Inveni ibi velum pendens in foribus ecclesiæ, S. Epiphanius ad Joannem Jerosolymitanum scribens hæc verba sunt. Lypsias proconsul abduxit velum introgressus,*

*fus, & post exiens, ex tabella recitavit sententiam; Baronius Tom. II. Annal. ad. ann. CCLXXXV. Cum amicis tam familiariter vixit, ut salutareretur quasi unus de senatoribus, patet velo; Lampridius, de Alexandro Severo. Canon ergo hie ecclesie fores vela, seu aulæ a clericis trahi vult, ut foribus, aut superiorum ordinum clericis liber transitus sit. Est hæc hujus canonis vera ratio, quem male vertit Heremantius, inquit „seniores in eo juberi ad ecclesie jamm „ vela tendere. „*

14. Vetat, ne quis divinos, aut fortilegos consulat, mandans, ut fuste cadantur, vendanturque, qui se tales vendunt, perceptumque ex iis venditis pretium in pauperes erogetur.

15. Abominabilem quorundam Catholicorum usum cum execratione, damnat, qui feriam quintam, in Jovis honorem colebant, quasi is dies esset eidem sacer; mandatque, ut, quicumque in posterum eum diem coluerit, nisi festum aliquod ab Ecclesia præceptum in eundem inciderit, penitentiae ad annum subdatur, damnaturque ad elemosynas, si liberæ, & ad virgas, si servilis conditionis fuerit. *Ibid. de Aguirreus, Concil. Hispan. Tom. III.*

*Primum Concilium Hispalense in Hispania, ann. 590.*

S. Leander, Hispalensis Episcopus, ibidem habuit concilium hoc una cum suffraganeis septem, Recaredi regis anno quinto, nempe Christi 590. Præter canones tres nihil ex eo nobis superest. Priores duo in responsum ad supplicem Libellum editi, qui a Pegasi, Astigitani Episcopi, diaconis concilio exhibitus nomina captivorum ecclesie continebat, quos ejus decessor Gaudentius libertate donare contenderat, quorumque partem suis ipse consanguineis tribuerat. Concilium ex canonum dispositione declarat, Episcopum non potuisse captivos manumittere, suisve propinquis quidquam largiri, si nihil ex ejus bonis ecclesia possidebat. Assentitur tamen, si forte Gaudentius Episcopus nihil ecclesie reliquit, quo suorum ei captivorum jacturam compensaret, eos libertate gaudere, ea conditione, ut ecclesie servitio addi-



addicti remaneant, ab eaque pendeant, nec dare, quod acquieverint, nisi suis ipsorum filiis possint, qui cum posteris & ipsi ecclesie deservient, ab eaque pendebunt; ut eorum bona, qui absque hæredibus obierint, ad ecclesiam redeant; ita quidem canon primus. Jam quoad captivos, quos suis is Episcopus consanguineis legaverat, mandatur, ut eos ecclesia recipiat, nisi is aliunde hanc ei jacturam compensaverit; contra æquitatem enim, inquit secundus canon, contraque religionem est, ut, qui Ecclesie impensis vivit, eique nihil de suo dat, dona ab aliis collata eidem adimat. Vetus canon tertius, ne clerici exteræ sæminas, aut captivas apud se detineant, mandatque, ut, siquidem presbyteri, diaconi, aliive ecclesiastici suorum Episcoporum monitis non paruerint, locorum iudices possint eas sæminas sumere, Episcopo annuente, ea tamen lege, ut eas se nunquam clericis reddituros promittant, excommunicationis indicta poena; eas enim concilium puellarum monasteriis, quibus deserviant, datas velle. *Reg. Tom. XIV. Lab. Tom. V. Hard. Tom. III. Aguirreus, Concil. Hispan. Tom. III.*

*Concilium Cæsaraugustanum, an. 592.*

Kal. Novembr. hujus ann. 592. qui Recaredi regis septimus, & S. Gregorii Magni secundus erat, Cæsaraugustæ habitum concilium est, cui adfuere Episcopi undecim, & diaconi duo, qui duos absentes Episcopos representabant; ei præfuit Artemius, Tarraconitanus Episcopus, & provincie metropolitanus. Edidit concilium hoc canones tantum tres.

1. Statuit, Arianos presbyteros, qui ad Catholicam ecclesiam redierint, sui ordinis munia, siquidem in fide, & in moribus puri sint, obire posse, postquam presbyterorum benedictionem rursus acceperint; idemque de diaconis dictum vult, ut, qui tamen inter eos haud e regulis vixerint, in clero quidem maneant, at depositi. (Scilicet eorum plerique continentiam non servabant.)

2. Præcipit, ut reliquæ, apud Arianos inventæ, ad Episcopos afferantur, & igne probentur; qui vero eas retinuerint,

rint, aut celaverint, excommunicationis comminationem subfint.

\* Credebatur, eo tempore, veras reliquias igne absumi non posse; hanc proinde probationem concilium præferebat ad earum veritatem perspicendam, quæ in locis Arianae resi infectis inventæ fuerint. Ecclesiastica Historia nos suppeditat ejusmodi probationum exempla numero plura super quibus consuli potest, inter alios doctus P. Mabillonius in Præfatione Benedictini sæculi sexti, *num.* 45.

3. Ecclesias, quas Ariani Episcopi, antequam benedictionem perciperent, consecraverunt, a Catholico Episcopo non sua consecrari vult. Hos canones sequitur Episcoporum concilio quatuor Epistola, per quam consentiunt, ut fisci receptores certum quoddam jus sumant per grani modum, quod, ut videtur, ecclesie agris ferebant. *Ibid.*

*Concilium Romanum, ann. 595.*

S. Gregorius Papa, die 5. Julii, ante S. Petri corpus, habuit concilium hoc, cui adfuere Episcopi viginti duo, præter hunc sanctum Pontificem, qui eidem præerat, & presbyteri præterea triginta tres, qui sedebant Episcoporum infra, Diaconis cum reliquo clero stantibus. In eo editi canones sex, quos a S. Gregorio propositos approbarunt Episcopi omnes, anathema repetentes, quod Papa in eos omnes pronuntiabat, qui illis refragati essent.

1. Mandat, ut ne in posterum sancti altaris ministri cantent, sed Evangelium tantum in Missa legant; subdiaconi vero, aut, si opus fuerit, minores clerici psalmos concinant, & cæteras lectiones peragant.

\* Huic canoni locum præbuit abusus, qui apud Romanam ecclesiam abierat in consuetudinem, ut sumpti cantores diaconatu insignirentur, data iisdem venia, ut cantui vacarent, quos potius prædicationi, & eleemosynarum distributioni adidici oportebat.

2. Satis fore ait, ut defecti clerici, vel etiam monachi Episcopo cubiculari servitium exhibeant, qui sint ejus vite secreti testes, quibusque ipsius exemplum emolumento esse possint.

\* Alterius abusus occasione sanctio hæc edita fuit; is ne pe abusus irreperat, ut Episcopi Romæ commorantés cubiculi secreta servitia sæculares famulos adhiberent, & proinde internam Episcopi vitam ignorantibus clericis i verant.

3. Ecclesiastici patrimonii rectoribus vetat, ne signa t ris, & domibus ab eo pendentibus, fiscalium ministrorū instar, apponant, ac ne ineant facti vias, ut pauperum bc tueantur.

4. In usu persisti vetat, qui inter populum inoleverat, Romanorum Pontificum corpora, quæ humo dabantur, d anaticis tegerentur. Nimirum populus eas sibi dalmatic partiebatur, ac tamquam reliquias quasdam servabat.

5. Prohibet, ne quid sumatur, quavis obducta causa, Ordinationes, ob Pallium, vel ob Litteras. Si quid tamen or natus cuipiam e clero, postquam Litteras, & Pallium ac pit, ex honestate quadam, dare velit, non interdicitur.

6. Constitutio est super receptione servorum, seu ecclesiast corum, seu sæcularium in monasteria. Eos indiscriminat omnes recipere erat, omnibus servis se ecclesiæ subducer occasione dare; sin omnes, citra examen, in servitute re nerentur, næ Deo, qui nobis omnia largitus est, aliquid a meretur. Statutum ergo, ut, qui Deo se dare vellet, pri in sæculari veste probaretur, quod si moribus ostenderet se ex animo cupere, ab hominum servitute liberaretur, asperiozem vitam amplecteretur. Re sane ipsa captivis, r le convertis, haud e voto cessisset monasticæ vitæ rati adeo tum. quidem erat ad laborem, ad paupertatem, ad mac rationem composita. *Ibid.*

*Concilium Toletanum, ann. 597.*

Toletani concilii, ann. 597. regni Recaredi decimo secu do, inscriptio enuntiat, illud ex Episcopis sexdecim coaluis & hos quidem in SS. Apostolorum Petri, & Pauli Ecclesiæ convenisse. Non extant tamen nisi subscriptiones Episc porum tredecim, quorum *Maffionas Emeritanus* est primus

& Adelphius Toletanus tertius. Hi Præfules edidit canones tantum duos.

1. Episcopos jubet operam dare, ut non solum ipsi continentiam servant, sed a presbyteris, & diaconis quoque servandam curent; eosdemque pronuntiat posse refractari deponere, claustrisque includere, ubi poenitentiam agant, cæteris exemplo sint.

2. Episcopum vetat sibi redditum sumere, qui ad Ecclesiam, aut capellam in ejus diocesi extructam pertinet: id hunc redditum presbytero datum vult, qui servitium ibidem præstabit, si redditus sufficit; si minus, diacono; si ne diacono quidem sufficit, saltem ostiario, qui ecclesie, seu capellæ nitorem curet, ibique lampades, noctu accendat, quæ ante reliquis sunt. *Ibid.*

Sequenti ann. 598. Huescæ, seu Huescarizæ, quæ Tarraconensis provincie urbs est, concilium habitum, in quo statutum, ut Episcopi quotannis suarum dioceseon abbates, presbyteros, & diaconos convocarent, quibus super inenda vite ratione, superque frugalitate potissimum, & continentia, præcepta, & monita traderent, sedulo etiam apud clericos, & notarios, atque alios, quomodo suspectæ femine segerent, expedientes, cognoscerent, caste, nec ne presbyteri, diaconi, & subdiaconi viverent; ne quis ex falsis rumoribus notaretur, aut crimen pravis excusationibus tegeretur. Quot Episcopi huic concilio adfuerint, haud memorie proditum. *Ibid.*

#### Concilium Barcinonense; ann. 599.

Habitu est concilium hoc die prima Novembris an. 599. Recaredi regis decimo quarto. Asiaticus, Tarraconensis Archiepiscopus, Episcopis undecim adfistentibus, præfuit; ab his editi canones quatuor.

1. Prohibet, Episcopos quidquam sumere pro Ordinatione, quæ dicitur *benedictio subdiaconi, vel presbyteri*. *Benedictio* vocabulum, quod hoc loco pro ordinatione ponitur, explicando inservit Cæsaraugustani concilii canoni primo, supra allato, qui mandat, ut Ariani presbyteri, ad Catholicam

Eccle-

Ecclesiam redeuntes, benedictionem suscipiant, antequam sacerdotii functiones edere possint.

2. Vetat etiam, ne quid Episcopi sumant pro pretio liquoris sancti chris-matis, quod presbyteris ad confirmandos neophytos impertiuntur.

\* Apparet ex hoc canone, Hispaniæ presbyteros tum temporis Confirmationem neophytis contulisse, quod solum ut hujus Sacramenti extra ordinem ministri, & sancta quidem Sede annuente, facere poterant. Reapse videmus S. Gregorium Papam, eodem sæculo, Sardinia presbyteris id licere voluisse.

3. Laicos, vel e Regis mandato, ad Episcopatum evehi vetat, nisi prius interstitia per canones præscripta servaverint, per ecclesiastici ministerii gradus transferint, & se bene moratos ostenderint. Subdit oportere, ut clerus, & populus eligant duos, tresve præsentandos metropolitano, Episcopisque provinciæ, qui eum e tribus, super quem fors ceciderit, consecrabunt; itemque oportere, ut hanc de personarum merito decidendi rationem jejuni-um præcedat.

4. Excommunicatione plecti jubet, & a fidelium societate amoveri, quin iis cum quopiam colloqui solatium superfit, virgines Deo consecratas, & utriusque sexus pœnitentes, qui matrimonium inierint, itemque fœminas, quæ raptas se a captoribus non separaverint. *Ibid.*



## CONCILIA SÆCULI SEPTIMI.

*Concilium Romanum, ann. 601.*

**C**oncilium hoc, Aprilis die quinta ann. 601. Romæ habitum, id habuit propositum, ut monasteriorum tranquillitati consuleret, eademque ab Episcoporum vexationi-

*Richard Concil. Tom. I.*

Pp

bus

bus in tuto poneret. S. Gregorius, qui ei præerat, vetuit, ne quis Episcopus ulla ex parte, monasteriorum bona, prædia, redditus, aut titulos imminueret; volens, quidquid iis dissidii ob prædia fuerit, quæ ad suas ipsorum ecclesias pertinere contenderint, per arbitros prompte finiri. Statuit præterea, ut post abbatis mortem successor eligeretur per liberum, & unanimum communitatis consensum, & quidem ex ejus corpore, si idoneus in ea quispiam compertus esset; si minus, ex aliis monasteriis sumeretur; electus sine fraude, & venalitate, ordinaretur; solus sui monasterii regimen obtineret, nisi forte alicujus contra canones criminis reus evasisset; suorum ei monachorum nullus, seu aliis monasteriis præficiendus, seu in clerum cooptandus, quin ipse assentiretur, adimi posset; liceret ipsi eorum aliquem ad Ecclesiæ servitium offerre, siquidem satis multi ad divinum Officium, & ad monasterii servitium ei præsto essent; qui vero e monachis ad ecclesiasticum statum migrasset, non amplius in monasterio degere posset. Vetuit etiam Episcopus inventarium bonorum, titularumve monasterii, vel post abbatis mortem, edere, ibidem publicas Missas celebrare, suam cathedram ponere, & vel levissimi momenti quidpiam statuere, nisi abbatis rogatu, sub cujus potestate semper esse monachi debent. His decretis Episcopi unus, & viginti, cum sexdecim presbyteris, subscripserunt. *Reg. Tom. XIV. Lab. Tom. V. Hard. Tom. III.*

*Concilium Parisiense, ann. 615.*

Rex Clotarius II. cum solus totius Gallorum Imperii dominus evasisset, singulas ejus partes in ordine positas voluit, in eumque finem, concilium Parisiis coegit, quod Parisiense quintum censetur, omniumque, quæ hæcenus in Gallis habita sunt, frequentissimum. Huic Episcopi septuaginta novem, una cum proceribus, & Principis clientibus, vulgo *vassallis* numero pluribus, interfuere. De nominibus Episcoporum, ejusque, qui præfuit, haud constat, quia subscriptiones periere. Anno Clotarii uno supra tricesimum, & Patre *Deusdedit* primo, Octobris die 18. in S. Petri, & S. Ge-

veffæ ecclesiam convenerunt, & canones quindecim edirunt.

Primus. „ Gratis fiet a metropolitano, comprovincialibus, clero, populoque urbis, Episcoporum electio; quæ si aliter facta fuerit, ordinatio, ex Patrum decreto, nulla cenſebitur. „

2. „ Sibi nullus Episcopus ſucceſſorem eligere poterit; eoque vivente nemo ordinabitur in ejus locum, niſi conſtituerit, eum ſuæ regendæ eccleſiæ imparem eſſe, aut ob crimen depositum fuiſſe. „

3. „ Puniendi clerici, qui ſuos Episcopos aſpernati ad Principes, ad Proceres, vel ad Patronos alios confugerint; eos nemo recipiet, quin ab Episcopo cui ſubſunt, veniam obtinuerint; quod ſi quis ab Episcopo monitus eos retinuerit, in hunc ex eccleſiaſticis legibus animadvertetur. „

4. „ Sæcularis quiſque judex clericum, quicumque fuerit, in ſuo Episcopo damnare vetitus. „

5. „ Interdictio, ſub excommunicationis pœna, ne Eccleſiæ liberti ad ſervitium publicum adigantur. „

6. „ Sub eadem pœna interdictio, ne quid ex legatis ad eccleſiarum ſuſtentationem, & reparationes editis ſubtrahatur. „

7. „ Poſt Episcopi, presbyteri, vel alterius clerici mortem, nemini licebit, ſub excommunicationis pœna, eorum propria, & pecuniaria, vel Eccleſiæ bona, ſeu per Principis mandatum, ſeu per judicis auctoritatem attingere; ſed ea archidiaconus, clerusque cuſtodient, quoad deſuncti ſuper iisdem ultima voluntas, & diſpoſitio innotuerit. „

8. „ In Episcopos, & archidiaconos interdictio, ut ne ſuas eccleſias ditandi ſpecie ſibi arrogent abbatum, presbyterorum, aliorumve titularium bona, quæ iidem morientes relinquunt; bona nimirum hæc locis remanere debent, quibus ea donator teſtamento legavit. „

9. „ Vetitum uſurpari, aut retineri, quavis obducta cauſa, alterius Episcopi, vel alterius eccleſiæ bona. „

10. „ Vetitum teſtamenta, quæ Episcopi, & clerici, in eccleſiarum favorem ediderint, abrogari. Statutum etiam,

„ excommunicationis indicta poena, ut executioni man-  
 „ tur defunctorum voluntas, cum piarum personarum te-  
 „ mentis deest formarum aliqua, quas loca postulant. „  
 nonem hunc Lugdunenſe concilium ſecundum, an. 567.  
 bitum renovat.

11. „ Diffidia, quæ inter Episcopos coorta fuerint, a  
 „ metropolitano ſinientur, non autem a laico iudice, ea in Ep-  
 „ scopum, qui ad laicum iudicem confugerit, ſtatuta pec-  
 „ ut a metropolitano communionem privetur. „

12. „ Religioſi, & religioſæ, qui monaſterium ſuum d-  
 „ ſeruerunt, ut apud ſuos, vel in ſua prædia ſe recipere  
 „ ab Episcopo monebuntur, ut ad monaſterium quiſque ſu-  
 „ um redeant; ni paruerint, excommunicationi, ad uſqu  
 „ mortis articulum, ſuberunt; at ſi paruerint, iis Euchariftia  
 „ poſt humilem ſatiſfactionem, concedi poterit. „

13. „ Virgines, & viduæ, quas, poſtquam ſuis in domi-  
 „ bus, mutata veſte, ſe Deo conſecrarunt, nubere contige-  
 „ rit, excommunicatione pleſtentur, tum ipſæ, tum earum  
 „ viri, quoad culpam reparaverint. „

14. „ Prohibentur, ſub excommunicationis poena, ince-  
 „ ſtuoſa conjugia, videlicet, cum fratris vidua, cum uxoris  
 „ ſore, cum duarum ſororum filiabus, cum vidua patris,  
 „ tam ex patre, quam ex matre, & cum puella, quæ religio-  
 „ nis habitum ſumpſit. „

15. „ In Judæos interdicitio, ut ne aliquod publicum, vel in  
 „ exercitu, munus obeant. Si quis ejuſmodi munus aliquod  
 „ obtinere voluerit, perficiat prius, oportet, ut ipſe ejuſ-  
 „ que familia ab Episcopo baptizetur. „

Clotarius rex, ipſo celebrati concilii die, ad horum ca-  
 nonum executionem, aliquibus tamen temperamentis adhi-  
 bitis, edictum emiſit. Addidit canonum primo, qui Episco-  
 pi per clerum, & populum electionem ſpectat, ut, antequam  
 ordinaretur, juſſu Principis opus eſſet. Episcopi quidem  
 hac de re non meminerant; at is erat vetus mos ab Aurelia-  
 nenſi concilio firmatus, quod Regis aſſenſum requirit. Ca-  
 noni tertio, qui clericos vetat Procerum, atque adeo Princi-  
 pis auctoritate in Episcopum uti, inferuit, ut, ſi clericus,  
 qua-



quacunq̄ue de causa, ad Regem confugerit, & a Rege ipso, non sine Litteris, ad Episcopum remissus fuerit, eum Episcopus recipiat, & veniam eidem tribuat. Ex interdictione in clericis edita, ne sæculares iudices adeant, excipit criminalia negotia, de quibus sæculares iudices, aliquibus appellatis Episcopis, cognoscere vult. Hinc ecclesiasticos iudices, una cum sæcularibus iudicibus ad inquirendum de privilegiatis casibus appellandi consuetudo, in Gallia, originem traxit. Vetat, demum mortis indicta pœna, ne cum virginibus, aut viduis Deo consecratis matrimonium ineatur, populumque a novis omnibus tributis exoneratum vult.

Clotarii II. edictum, & Parisiensis concilii canones confirmavit concilium alterum aliquanto post in Gallia celebratum, sed de cujus tum loco, tum anno ignoratur. Sunt tamen, qui concilium hoc in regia quadam domo, gallice *Bonevil* (quæ, ut videtur, Bonopolis in Bria Francia, seu Brigiensi Tractu erat,) ad an. 616. habitum putent. In eo editi canones ad eorum calcem, quos Parisiense concilium edidit, in manuscripto quodam veteri Remensi codice comperiuntur. Erant numero quindecim; at manuscriptus codex undecim tantum, postremumque ipsum mutilum exhibet. In iis postquam Episcopi, ex Clotarii edicto, Parisiensis concilii canonum executionem mandarunt, ita pronuntiant: ut nemini liceat altaria, quibus in locis corpora sepulta fuerint, consecrare; ut monachi, quæ ipsoꝝ regula est, in commune vivant, sub superioris obedientia, quin proprii quidquam habeant; ut in monasteriis nec Baptismus conferri, nec pro sæcularibus defunctis Sacrum fieri, nec iidem sepulturæ dari, sine Episcopi venia possint; ut clerici nullam domi suæ sœminam, præter amitam, matrem, sororem detineant; ut qui in ecclesias, tamquam in asyli loca confugerint, nec vi extrahi, nec vinculis constringi possint; ut abbates, & archipresbyteri suis functionibus haud priventur nisi criminis rei, quod hac pœna dignum sit; ut nec presbyteris, nec diaconis, in ulla facti specie, matrimonium inire liceat, ea refractariis indicta pœna, ut ex ecclesia trudan- tur; ut Episcopus, cum aliquem excommunicaverit, id pro-

ximis urbibus, Ecclesiæque significet, quo excommunicatus notus sit, & a nemine recipiatur. Eorum poena, qui cum excommunicato noto communicant, ea est, ut ex eccle-  
ejiciantur, & communione priventur ad annos duos. Sta-  
tutum in eodem concilio; ut personæ liberæ, quæ neces-  
sitate venditæ, vel oppignoratæ essent, reddito, quod ac-  
perunt, pretio in integrum restituerentur. *Ibid.*

## II. Concilium. Hispalense, ann. 619.

Habitu fuit concilium hoc in aula secreta ecclesiæ d-  
ctæ *Jerusalem*, die 13. Novembris ann. 619. sub rege Sa-  
buto, & Papa Bonifacio V. Ei S. Isidorus Hispalensis præ-  
fuit. adfidentibus aliis Episcopis septem, cum clero, & sa-  
cularibus duobus, Illustrium titulum gerentibus, *Pisifelle*  
Bœticæ, e qua erant hi omnes Episcopi, provinciæ præside  
& Suanila, fisci moderatore. Hujus concilii decreta, pro-  
rum varietate, super quibus versantur, in Actiones seu Cap-  
tula tredecim tribuuntur.

In actione prima, Theodulphus, Malacensis Episcopus  
supplicem libellum obtulit, in quo querebatur provinciæ  
suam, bello vastatam, finitimorum Episcoporum prædam eva-  
sisse, qui ejusdem potiti erant. Statutum fuit, ut ei sex  
omnes Ecclesiæ redderentur, quin ullus præscriptioni locus  
esset, quæ scilicet offerri non potest, cum possessionis causæ  
hostilitas est.

Compositum est in actione altera, inter Episcopos duos.  
Astigitanum, & Cordubensem, dissidium ecclesiæ causa.  
quam ambo contendebant a se pendere, suæque diocæseos li-  
mitibus contineri. Concilium deputatos nominavit, qui di-  
ocæseos limites expenderent, ac deinde possessionem parti-  
cerent, declaravitque, si hæc annorum triginta esset, in pos-  
sessoris favorem præscriptioni locum fore.

\* Theodosius Magnus, *Lib. I. Cod. de Action. cert. temp. fm.*  
& Chalcedonense concilium, *can. 17.* statuerant, ut per pos-  
sessionem annorum triginta Ecclesiæ bona præscriberentur.  
Imperatorum alii postularunt annos centum, qui deinde ad  
quadraginta redacti fuere. At Hispalensis secundi concilii  
tem-

tempore in Hispania ex Alarici Visigothorum regis jussu servabatur Theodosii lex.

Instaurati in actione tertia veteres canones, qui clericos vetant suas ecclesias deserere, ut ad alias migrent.

Actio 4. clericorum ordinationes, qui viduas duxerant, nullas declarat, eosque prohibet ad diaconatum evehi.

5. Deponit presbyterum, & diaconos duos, qui contra regulas ordinati fuerant, Episcopo, qui oculis laborabat, satis habente iis manus imponere, dum presbyter benedictionem tribuerat, nempe ordinationis formulam pronuntiaverat. Has ordinationes concilium nullas declarat, additque presbyteri hujus audaciam, si is adhuc in vivis esset, punitione dignam esse.

\* Perpicitur ex hoc canone hujus concilii Patres spectasse manuum impositionem, tamquam essentialem ordinationis materiam, nullo autem modo instrumentorum porrectionem cujus nullam mentionem faciunt.

6. Cordubensem presbyterum restituit, quem suus Episcopus injuste damnaverat, & generatim vetat, ne Episcopi deponant presbyterum, diaconumve, quorum causa in concilio examinata non fuerit. In Episcopos anathema pronuntiat, qui eos, citra examen, tyrannica potestate, non canonica auctoritate utentes damnant; aut, qui alios per favorem extollunt, aliosque per odium, aut per invidiam deprimunt, damnantque ex levibus suspicionibus. Subdit Concilium Episcopum, re quidem vera, Sacerdotii, seu Diaconatus dignitatem unum, & unicum conferre posse, at eam tamen, quibus contulit, adimere unum, & unicum omnino non posse.

7. Magni momenti sanctionem edidit facultatis occasione, quam Agapius, Cordubensis Episcopus, parum in ecclesiastica disciplina versatus presbyteris quibusdam concesserat, ut altaria erigerent, & ecclesias consecrarent, absente Episcopo. Vetat concilium, ne qua detur in posterum ejusmodi venia, declaratque presbyteris non licere altaria, vel ecclesias consecrare, presbyteros, aut diaconos ordinare, virgines consecrare, fidelibus baptizatis, vel ab hæresi venientibus manus imponere, & Spiritum Sanctum tribuere; sacrum chrisma

conficere, eove baptizatorum frontem notare; pœnitenti in Missa publice conciliare; formatas, seu ecclesiasticas Litteras dare; cum hæc omnia, & singula munia Episcopis servata sint, per canonum auctoritatem, & presbyteris veta: quia licet hi plura cum Episcopis communia habeant, tamen iisdem interdicta sunt, utpote qui supremam Sacdotii rationem non obtinent, atque ut graduum, in ecclesiastico ministerio, discrimen servetur, & Episcopatus prerogativas has distinguatur. Ac ne permissum quidem presbyteris est, in baptisterium ingredi, baptizare coram Episcopo, catechumenum facere, pœnitentem conciliare, Eucharistiam consecrare, populum edocere, benedicere, & salutem præsentem Episcopo; at iis Episcopus harum functionum quam, cujusmodi pœnitentiam conciliatio est, permittere potest.

8. Mandat, ut captivus, *Eliffes* nomine, quem suus Episcopus manumiserat, quique inobediens evaserat, ad priusnam captivitatem, ob ingratum animum, redigatur.

9. Oportere ait, ut Episcopus quisque, secundum Chalcedonense concilium, sibi e cleri corpore œconomum eligat, eumque pronuntiat, nec laicorum opera ad hanc functionem uti, nec Ecclesiæ bona, œconomio ipso inconsulto, administrare posse.

10. Monasteria per Bæticam provinciam instituta confirmat, Episcopis, excommunicationis indicta pœna, prohibitis eorum ullum supprimere, eorumdemve bona usurpare.

11. Monachis concedit bonorum regimen, quæ in Bætica provincia ad Religiosorum monasteria pertinent, ea conditione, ut separatis in domibus degant, ut nullam cum iis familiaritatem ineant, ut eorum nemo, præter abbatem, seu superiorem, vel ad earum vestibulum accedat; ut abbas ipse, seu superior, non nisi sororum duabus, tribusve presentibus, antistitam alloqui possit, raraque, & breviter colloquia sint. Addit concilium, monachum, cui demandata est librarium, domorum, ædificiorum, omnium, verbo, rerum cura, quibus puellarum monasterium indiget, Episcopi iudicio appropriate probatum esse debere; ut eæ suæ solum salutis, Dei

fervitio, suisque operibus vacent, inter quæ concilium ponit monachorum vestes, qui iisdem deserviunt.

12. Agit de Syrii cujusdam ex Acephalorum secta Episcopi, qui concilio se stitit, resipiscentia. Is quidem naturarum in Christo distinctionem negabat, divinitatemque in eo passibilem assererat; attulit textus plures, suam ut sententiam tueretur, diuque salutaribus Episcoporum documentis oblectatus est; at se tandem dedit, fallusque est, naturas duas in unam, eandemque personam unitas in Christo Domino existere. Obluctatio, quam primum exhibuit, eos impulit, ut hanc veritatem fusius probarent, allatisque sacrarum Litterarum oraculis, sanctorumque Patrum, inter alios, S. Hilarii, in ejus super Epistola ad Timotheum Commentario, quod ad nos non pervenit, Sancti Ambrosii, Sancti Gregorii Nazianzeni, Sancti Basilii, Sancti Augustini, Sancti Leonis Papæ, & Sancti Fulgentii testimoniis, Acephalorum hæresin confutarent.

13. Eaque postrema concilii Actio probat, definitque duas in unam personam unitas in Christo naturas esse; divinitatem in eo passam non esse, in ipsoque nihil, præter humanitatem, fuisse, quod pati posset. *Ibid.*

*Concilium Charucense, ann. 622.*

Cum Acephali, qui divinam tantum naturam in Christo agnoscebant, Armeniæ partem suis erroribus infecissent, Jester Necainus, ejusdem Armeniæ patriarcha, qui Catholicæ Fidei maxime addictus erat, coegit ad an. 622. in urbe Charuc, antea Theodosiopoli, in majore Armenia, concilium, cui adfuere Episcopi plures, & cum iis, proceres bene multi, Græcique etiam, Syriique nonnulli, Heraclii imperatoris jussu. Concilium mensem integrum perduravit; in eo agitatæ non unius generis controversiæ, quæ ad ejus temporis errores referebantur. Cum diu, multumque deliberatum esset, unanimi tandem consensione convenit, ut quidquid Acephali in cœtu Thevini habito egerunt, aboleretur; Chalcedonensis concilii decreta omnia susciperentur, e Trisagio verba hæc, quæ addiderat Petrus Fulo: „ qui crucifixus es

„ pro nobis „ expungerentur; festa demum Natalis Cui Domini, ejusque Baptismi, non amplius eadem die, sed I paratim, ut antea celebrarentur. Concilium hoc Græcos I ter, & Armenos pacem restituit. *Ibidem.*

*Concilium Remense, ann. 625.*

Conflatum fuit concilium hoc ex uno, & quadraginta I piscopis provinciarum Galliæ, quæ a Clotario rege *pau* I bant. Fleurius, eumque secutus Ceillerius eorum Episcopi I porum sex ajunt metropolitanos fuisse; dicere debuissent an I decim, videlicet Sonnacium Remensem, qui, ut videtur I concilio præfuit, Theodoricum Lugdunensem, S. Sindul I phum Viennensem, S. Sulpitium Bituricensem, Modegilian I Turonensem, Senochium Eaufensem, S. Medostum Trevi I rensem, S. Cunibertum Colonensem, Richerium Senonen I sem, S. Donatum Vefontionensem, & Lupoaldum Mogunt I num. Verum quidem est, auctores nonnullos contendere I Moguntiam, & Coloniam ecclesiasticarum metropoleon ti I tulo nondum eo tempore insignitas fuisse: quia constat Pa I pam deinceps Coloniam Moguntia subdidisse, & hanc po I steriorem sedem, ad S. Bonifacii favorem, in metropoli I erexisse. At id probare solum potest, eas ecclesias sua jura I auifisse, quo tempore ecclesiastica disciplina in magna per I turbatione, quoad metropolitanorum jura potissimum, ver I sabatur; & quoniam Colonia, & Moguntia, Remensis conci I lli tempore, civiles dubio procul metropoles erant, asseri I proinde potest easdem, secundum veteres canones, ecclesia I sticas quoque metropoles extitisse. Ut ut res habeat, Re I mensis concilii Patres edidere canones viginti quinque.

Primus, „ Quantumcunque temporis, ex quo quispiam I „ ecclesiastica bona, Precarii jure possidet, elapsum fuerit, I „ ea sibi propria facere, iisdemque ecclesiam frustrari non I „ poterit. „

\* *Precarii* nomine designabatur contractus, per quem ec I clesia laicorum cuiquam sua bona cedebat, quibus certo quo I dam annuo soluto censu frueretur. Jus hoc interdum ad I quintum hæredem usque protendebatur.

2. „ Clerici, qui obstricta jurisjurandi fide, scriptisve sua manu firmatis, in proprium Episcopum conspiraverint, ni respuerint, deponentur. „

3. „ Generalis concilii in S. Petri basilica, Clotarii regis studio, & opera, Parisiis habiti sanctiones custodientur. „

\* Ejusmodi concilium hoc loco *generale* nuncupatur, videlicet *nationale*, quia ex Episcopis septuaginta novem conflatum fuit.

4. „ Si qua subest suspicio, adhuc in Galliis hæreticos fuisse, eos Ecclesiarum pastores, diligenti, accurataque adhibita perquisitione, ad Catholicam Fidem perducere conabuntur. „

5. „ Nemo temere communionem privabitur, eritque penes provinciam concilium judicandi jus, valida, necne, sit excommunicationis sententia. „

6. „ In laicos iudices interdictio, ne publica clericis onera imponant, eosve ad ulla poenas damnent, sine Episcopi consensu; itemque, ne recipiantur in clerum, sine Principis, aut Judicis venia, qui domini redditibus præfati sunt. „

7. „ Qui in ecclesias confugerint, extrahi non poterunt, nisi obstricto jurejurando, fore, ut iidem nec ad mortem, nec ad supplicia, nec ad mutilationem damnentur; confugi- entes tamen non extradentur, nisi canonicam poenitentiam, pro criminis ratione, se peracturos promiserint. „

8. „ Quicumque incestuosa conjugia inierint, excommunicationi subduntur, nullumque munus gerere poterunt. Eos apud Judices, & Regem Episcopi, & clerici denuntiabunt, ut eorum bona ad propinquorum emolumentum proscribantur, quin ea, nisi per separationem, peractaque poenitentia, recuperare possint. „

\* Canonicarum jam tum censurarum contemptus Episcopos adigebat, ut iis adderent poenas alias, cujusmodi erat bonorum per Principis auctoritatem proscriptio.

9. „ Qui voluntarie, non autem se defendens, homicidium patriverit, excommunicatus erit, quoad vivet; si poenitentiam egerit, communionis viaticum in morte suscipiet. „

10. „ Clerici, aut laici, qui pia suorum parentum leg  
 „ retinent, excommunicatione tamquam pauperum homi  
 „ dæ plectentur. „

11. „ Excommunicationis indicta poena interdicitur,  
 „ Christiani captivi aliis, quam Christianis vendantur.  
 „ suos Judæus Christianos captivos male habet, ut eos  
 „ Judaismum suscipiendum adigat, captivi addicentur Regi  
 „ fisco. „

12. „ Iter agens clericus haud recipietur, nisi Episcopi  
 „ sui Litteris munitus sit. „

13. „ In Episcopum interdictio, ne per ullum prorsus con  
 „ tractum vendat, aut alienet ecclesiæ fervos, & bona ca  
 „ tera, quæ pauperibus victum suppeditant. „

14. „ Interdictio, ne ethnicorum augures consulantur, &  
 „ eorum cæremoniarum ferventur, ne cum iis superstitiosæ da  
 „ pes edantur, ne fidelium quispiam eorum sacrificiis inter  
 „ sit. „

15. „ Captivi non recipientur accusatores. Qui supe  
 „ ritibus pluribus quempiam accusat, nec primum probat  
 „ admitti non debet ad probanda cætera. „

16. „ Si quis, post Episcopi mortem, & antequam ejus  
 „ testamentum apertum fuerit, aliquo ecclesiæ bono potiri,  
 „ aut in episcopatum ædium suppellectilem manum inferre  
 „ audeat, a fidelium communione abscindatur. „

17. „ Interdictio, sub eadem poena, ne quis personas li  
 „ beras, ut in servitutem redigat, persequatur. „

18. „ Nec pro se clericus, nec pro ecclesia poterit, sine  
 „ Episcopi venia, litem agere. „

19. „ Non est sumendus laicus, ut in Parochiis archyepres  
 „ byter instituat; at eum, e laicorum numero, qui senior,  
 „ aut loci procerum unus extiterit, ordinari clericum licet. „

\* Ita quidem explicandus est canon hic ex textus verbis,  
 quæ ejusmodi sunt : *Ut in parochiis nullus laicorum archi  
 presbyter præponatur; sed qui senior in ipsis esse debet, clericus  
 ordinetur.* Ergo P. Longueval male vertit, inquit : „ Ne  
 „ mo trahetur e laicis, ut archipresbyterorum functiones in  
 „ pa-



„ parocciis obeat; sed feligetur e clero senior, ut id muneris gerat. „ *Histor. Ecclesiae Gallicanae, Tom. III. pag. 458.*

20. „ Quod Episcopo donarunt exteri, debet ad ecclesiam, non ad Episcopum pertinere; quia donator ad animae suae salutem, non ad Episcopi peculiarem utilitatem id obtulisse censetur. „

21. & 22. „ Episcopus alterius ecclesiae bona usurpasse convictus deponetur; si sacra vasa quamvis aliam ob causam, quam ad captivorum redemptionem frögerit, a functionibus suspendetur. „

23. & 24. „ Qui viduas, seu virgines Deo consecratas rapuerint, communionem cum iis, quas rapuerint, siquidem, & ipsae in raptum consenserint, privabuntur. Eadem in iudices statuta poena, qui canones contempserint, aut editum violaverint, quod Rex, ut canones servarentur, Parisiis edidit. „

25. „ Non eligetur, ut urbis Episcopus sit, nisi qui ex eadem urbe sit; & electio per totius populi suffragium, provinciae Episcopis consentientibus, fiet. Si quis alia ratione ad Episcopatum promotus fuerit, deponatur; quique eum ordinaverint, a sui ministerii functionibus, ad annos tres, deponantur. „

\* S. Papa Caelestinus I. jam mandaverat, multo ante, ut ex urbis clero, quantum fieri posset, Episcopus sumeretur. P. ergo Longueval, cujus est animadversio haec, haud sibi constat, cum postremum hunc canonem ita vertit: „ non „ eligetur urbis Episcopus, nisi qui de regione sit: „ *ut decedente Episcopo in locum ejus non alius subrogetur, nisi loci illius indigena*; ex quo sequitur P. Longuevallii versionem, nec textui, nec ejus animadversioni ipsi congruere.

Canones hos sequuntur statuta numero unum, & viginti, quae *Sonnacii* nomen praefereunt; at multo recentiora esse ex eorumdem statutorum pluribus compertum fit. Causa exempli, mandatur, ut solus pastor, per Quadragesimam, poenitentium confessiones audiat; ut presbyter quisque Missam dicat bis in mense; ut Eucharistia ad aegrotos in vase idoneo deferatur, face praecedente. Festorum, quae praecipua sunt,

funt, catalogus textitur, & in eorum numero B. Virginis Nativitas ponitur, quam statuit Papa Sergius I. ad sanctam sedem ann. 687. evehctus, quæque in Gallia recepta non fuit, nisi regnante Ludovico Pio, qui patri Carolo Magno ann. 814. succcessit. *Ibid.*

IV. Concilium Toletanum, an. 633.

Concilium hoc, ex Episcopis sexaginta duobus, & absentium Episcoporum deputatis septem conflatum, S. Isidoro Hispalensi præside, cogi cœpit in sanctæ Leocadiæ ecclesia, die nona Decembris ann. 633. qui regni Sisenandi tertius, & pontificatus Honorii Papæ I. septimus erat. Sisenandus, insigni religione, & pietate Princeps, una cum Procerum nonnullis in concilium iagressus, ante Episcopos humi prostratus, effususque in gemitus, & lacrymas, eos obsecravit, ut pro eo Deum orarent, ut ecclesiæ jura facta tecta servarent, ut denique ad reformandos abusus incumberebant. Hujus consilio Episcopi canones septuaginta quinque edidit.

Primus, Rursus digestam Fidei professionem continet, in qua nitide contra præcipuas hæreses, quid super Trinitatis, & Incarnationis mysteriis credendum sit, explicatur; scilicet in ea dicitur, personarum in essentia unitate trinitatem, secundum divinas Scripturas, & SS. Patrum doctrinam, credi; Filium ex Patre, qui nec factus, nec genitus ipse est, genitum esse; Spiritum Sanctum ex Patre, Filioque procedere; Filium incarnatum esse in Virginis sinu, per operationem Spiritus Sancti, &c. De Incarnatione verba faciens concilium hac locutione utitur, *fuscipiens hominem*, quæ admodum usitata est in Patrum Scriptis, cujusmodi sunt S. Augustinus, *Lib. octoginta trium Quæstionum, Quæst. 9. & Lib. de Fide & Symbolo, cap. 4. & Lib. 9. de Civit. Dei, cap. 17.* S. Ambrosius, *Lib. 5. de Fide, cap. 5.* Origenes in *Matth. 13.* S. Hieronymus, *ad Galat. &c.* Hanc tamen loquendi rationem Scholastici rejecerunt, eique substituerunt verba hæc, *fuscipiens humanitatem*, quia ea quidam hæretici abuti poterant; quod S. Thomam impulit, ut diceret, *3. part. quæst. 4. eam non ut propriam locutionem accipiendam, sed pie*  
ex

explicandam esse, ut nempe Dei Filius hominem suscepisse dicatur, quia humanam naturam suscepit, quæ efficit, ut vere homo sit.

2. Ait, quoniam concilii Patribus una est, eademque fides, ita iis in Mysteriorum, cæterarumque divini Officii partium celebratione, secundum veteres canones, unam, eandemque disciplinam esse debere.

3. Mandat, ut si qua super Fide quæstio, vel commune aliquod negotium contigerit, generale totius Hispaniæ, & Gallæciæ concilium cogatur; at, ob privata negotia, concilium quotannis, in quaque provincia, medio circiter mense Majo, in loco, quem metropolitanus designaverit, habeatur.

4. Concilia celebrandi formam distincte præscribit, in hunc modum: „ Prima diei hora, ante solis ortum, nemo non ex ecclesia egredi jubebitur, ejusque fores claudentur. Omnes ostiarii ad eam consistent, per quam Episcopi ingredi debent; ingredientur hi simul omnes, & sedem pro ordinationis gradu singuli sument. Post Episcopos, appellabuntur presbyteri, quos, ut ingredi jubeantur, impulerit ratio aliqua; tum diaconi, quibus opus esse visum fuerit. Sedebant in orbem Episcopi, diaconi ex eorum conspectu stabunt; ingredientur deinde laici, quos concilium ingressu dignos censebit; hos sequentur notarii, qui quod e re fuerit, legant, scribantque; & fores custodientur. Cum diu Episcopi, servato silentio, intentoque in Deum animo sederint, archidiaconus dicit: *Orate*. Statim se omnes humi sternent, orabuntque filentes non sine lacrymis, & gemitibus; seniorum vero Episcoporum unus, assurgens, elata prorsus voce pretem edet, prostratis remanentibus cæteris. Ejus absoluta prece, omnibus respondentibus *Amen*, archidiaconus dicit: *Surgite*. Ubi se omnes in pedes erigent, Episcopi que, & presbyteri cum timore, & modestia confidebunt. Tum vero diaconorum unus, indutus alba, medium in cætum afferet Canonum Librum, e quo eos leget, qui de conciliis habendis agunt; tum metropolitanus, dicere ingressus eos, quibus aliquid negotii fuerit, ut id proponant, hortabitur; nec ad aliud progressus

„ sus fiet, quia illud expeditum sit. Si quis exterorum  
 „ presbyter, clericus, aut laicus concilium adire, & contra  
 „ re voluerit, negotium suum archidiacono patefaciet. q  
 „ illud concilio denuntiabit; dein parti facultas dabitur.  
 „ ingrediatur, suumque ipsa negotium proponat. Episc  
 „ porum nullus, ante finis horam, confessum deseret; e  
 „ concilio egredietur nemo, quin omnia ad exitum perduca  
 „ erint, ut omnes subscribere decisionibus possint; credenda  
 „ enim est, in suorum sacerdotum medio Deum esse, cum in  
 „ tumultu, intentis, tranquillisque animis, ecclesiastica nego  
 „ tia finiuntur. „

5. Ad evitandas vanitates, quæ ob discrepantes tabulas  
 seu cyclos in celebratione Paschatis contingebant, metropo  
 litanos vult de hujus festi die se mutuo commonescere  
 suis ut comprovincialibus eum significant, eodemque omni  
 tempore Pascha celebrent.

6. Baptismum, e S. Gregorii decisione, per unam tantam  
 immersionem conferendum pronuntiat, ne Ariani, qui se  
 immergebant, approbari videantur; Trinitatis enim fidei  
 satis designari per verba, quæ in Baptismi collatione pronun  
 tiantur; *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

\*In Ecclesiæ exordio conferebatur Baptisma per immer  
 siones tres, nempe ter in aquam mergebatur is, qui baptiza  
 batur, ut per eam triplicem immersionem, personarum in  
 Deo trinitas notaretur. At quia Ariani ejus triplicis immet  
 sionis cæremonia ad naturarum distinctionem, & pluralitatem  
 in Deum inducendam abusi sunt, S. Gregorius Papa per E  
 pistolam ad S. Leandrum Hispalensem missam mandavit, ut  
 Hispani una, & unica immersione in Baptismate contenti es  
 sent; atque id etiam præscribit hic canon sextus: quia non  
 deerant inter Hispanos presbyteros, qui triplici immersione  
 ad Baptisma uterentur, cum cæteri una tantum contenti  
 essent.

7. Abusum reformat, qui in aliquas ecclesias irreperat,  
 ut earum fores Feria sexta majoris hebdomadæ clauderentur,  
 & Officii nihil fieret, nec Passio prædicaretur. Contra hoc statuit  
 concilium, populosque, ea die, ad peccatorum suorum ve  
 niam

niam elata voce petendam cohortationibus excitatos vult, ut pœnitentiæ compunctiōne purgati, Resurrectionis Dominicam diem celebrare, & sacramentum Corporis, & Sanguinis Christi Domini puro corde recipere possint.

8. Jejunium Feriæ sextæ in Parasceve, non nisi Officio, indulgentiæque, & communis absolutionis precibus absolutis, intermissum vult; excipit ab hac lege pueros, senes, ægrotantesque.

\* Non intermittebantur, eo tempore, Quadragesimalia jejunia, nisi pomeridiana hora sexta. Id ergo asperitatis, potiore jure, servandum erat ea sexta Feria, qua nempe die mos obtinebat, ut multo asperius, duriusque, & sæpe quidem pane tantum, & aqua sumptis, jejunaretur.

9. Lampadis, & cerei benedictionem per omnes Gallæciæ ecclesias in Paschatis vigilia peractam vult, ut Resurrectionis sancta nox honore afficiatur.

\* Cerei, novique ignis, in Paschatis vigilia, benedictionis cæremonia olim ad mediam noctem peragebatur. De ea sermo est in Alcuini Libro, *De divinis Officiis*, ad titulum, *De Sabbato sancto Paschæ*: apud Amalarium Fortunatum, *De Ecclesiasticis Officiis*, cap. 118. apud Walfridum Strabonem, *De Rebus Eccles.* cap. 30. & apud Rabanum Manrum, *Lib. II. De Institutione Clericor.* cap. 38. Omnes auctores hi tribuunt hujus cæremonie institutionem Papæ Zosimo, qui ann. 418. mortem occubuit.

10. Abusum corrigit, qui ecclesias aliquas pervaserat, ut Dominicis solum diebus Oratio dominica diceretur; mandatque, ut eam omnes ad unum clerici quotidie in Officio recitent, quod publice, aut privatim dicent, e S. Cypriani, S. Hilarii, & S. Augustini sententia, & id quidem, depositionis indicta pœna.

\* Dominicæ Orationis ad Missam recitandæ usus oritur a Christo ipso, qui ita Apostolos docuit, si S. Hieronymo credimus, cujus in *Lib. III. contra Pelagianos*, hæc verba sunt: *Sic docuit Christus Apostolos suos, ut quotidie in Corporis illius Sacrificio, credentes audeant loqui: Pater noster, qui es in Cœlis.*

11. Per totam Quadragesimam *Alleluja* cani vetat, quia illud trisittiz, & pœnitentiz tempus est; itemque die prima Januarii, qua die fideles, ut in Quadragesima, quo ab ethnicorum superstitione recederent, jejunabant.

\* *Alleluja* est hebraica vox, quæ significat *laudare Deum cum gaudio, lætitia, & cantu*; hinc S. Augustinus, in *Psalms*. 105. Psalmos, qui Deo cum sancta hilaritate laudando additi sunt, *Allelujaticos* nuncupat. Afferit idem Pater, in divino Officio, lætitiæque tempore, cujusmodi Paschale tempus est, *Alleluja* canendi morem ab Apostollis derivari. Illud ergo mœroris, & pœnitentiz tempore, cujusmodi est Quadragesimale tempus, haud canebatur. At quia per aliquas Hispaniarum ecclesias usus obtinuerat, ut illud in Quadragesima ipsa, postrema tantum excepta hebdomada, caneretur, ab eo proinde per totam Quadragesimam fideles abstinere concilium vult: ac si ejus interdictio Septuagesimam quoque Dominicam non complectitur, id causæ est, quod eo nondum tempore statutum erat, ut à Septuagesimæ Dominica die omitti *Alleluja* inciperetur.

12. Laudes post Epistolam dicendi usum reformat, easque non nisi post Evangelium dictas vult ad honorem Christi Domini, qui in hoc ipso Evangelio annuntiatur.

\* Concilium *Laudes* appellat hymnum, seu canticum puerorum trium, quod in Hispania post Epistolam dicebatur, inquit Garcias Loaysa, in suis ad hunc canonem adnotationibus; in quo fallitur.

\* Quod hic canon *Laudes* vocat, nihil est aliud, quam Versiculus cum *Alleluja*, qui canitur in Hispania, ex rita Mozarabico, post Evangelium, quique omnino similis est Versiculo cum *Alleluja*, qui post Responsorium, ex Romano ritu, canitur. Responsorium porro post veteris Testamenti Lectionem, quæ Epistolam præcedebat, Hispani canebant. Post Epistolam dicebatur *Amen*, statimque Evangelium inchoabatur.

13. Hymnos, quos Patres, ut S. Hilarius, & S. Ambrosius contexerunt, quamvis e sacra Scriptura non sint, cani finit; si enim, inquit, id unum, quod extat in sacris Litteris, in Offi-

cio recitandum esset, Missarum, cæterarumque ecclesiasticarum precum, plerasque abrogari oporteret. Usus canendi Hymnos, & Cantica, Christi Domini exemplo, & Apostoli in Epistola ad Ephesios testimonio confirmat.

\* Hymnos, & Cantica in Ecclesia canendi morem ad summam antiquitatem referunt Philo, in Libro *De Supplicum Virtutibus*, & Eusebius, *Lib. II. Hist. Eccl. cap. 26. &c.* ex quo factum, ut Antiochena concilia plura, jam inde a sæculo tertio, Paulum Samosatenum damnarent, qui inter errores alios rejiceret Hymnos, & Cantica, quæ in honorem Christi Domini canebantur.

14. „ Ex Ecclesiæ communi usu, canetur ad Missam dominicis, festisque Martyrum diebus, trium in fornace pororum hymnus. „

\* Per *Missæ* vocabulum, concilium intelligit diei Officium, quod in ecclesiasticis Libris *Missæ* sæpenumero nuncupatur. Eadem *Missæ* vox etiam pro omnis generis precibus interdum sumitur.

15. Clericis omnibus, indicta communionis privatione, mandat, ut ne satis habeant ad cujusque psalmi finem dicere, *Gloria Patri*, sed dicant, *Gloria, & honor Patri*, prout in Psalmo vicefimo octavo, & in tertio Apocalypsis capite dicitur.

16. Non deerant, qui post Responsorium non dicerent *Gloria*, rati cum iis, quæ dicta fuerant, id non congruere. Ut iis omnis scrupulus eximeretur, decisum fuit, ut, cum Responsorium jucundum, lætumque esset, *Gloria* diceretur, si autem triste, mœstumque, Responsorii ipsius initium repeteretur.

17. Sub excommunicationis poena mandat, ut Apocalypseos Liber tamquam divinus recipiatur, legaturque in Ecclesiis a Paschate ad Pentecosten, Officii tempore.

18. „ Ad Missam dabitur benedictio, non quidem proxime post dominicam Orationem, sed post mixtionem hostiæ cum calice, & ante communionem, quam presbyteri, & diaconi ante altare, reliqui clerici in choro, & populus extra chorum percipient. „ Id ostendit, eam in Hispania,

ut in urbe Roma, consuetudinem viguisse, ut ad unumquemque communio, quo in loco singuli aderant, deferretur.

19. Regulas instaurat, quæ ad Episcoporum ordinationes, & potissimum, quæ ad electionum libertatem spectant notatque distinctiam, quidquid in iis præposterum, & absonum est; prohibens, ne ad sacerdotum evehantur, qui criminum convicti fuere, aut qui, ea facti, publicam poenitentiam subierunt; qui hæretici fuerunt, aut Baptismum iterum susceperunt; qui se ipsi eunuchos fecerunt, aut aliqua corporis parte mutilati sunt; qui plures conjuges, aut concubinas habuerunt, aut viduas duxerunt; qui servili conditione sunt; vel neophyti, vel laici, vel negotiis impliciti; qui Litteris imbuti non sunt; qui tricesimum ætatis annum non attigerunt, nec per varios ecclesiasticos gradus transierunt; qui presbiteratos, aut pecuniam, ut ad hanc dignitatem pervenirent, adhibuerunt; qui a suis decessoribus electi fuere; qui denique, nec a populo, cleroque electi, nec a metropolitano, provinciæque synodo approbati sunt.

20. „ Qui Episcopus electus fuerit, ab omnibus provinciæ Episcopis, vel saltem a tribus, consentientibus cæteris, coram metropolitano, ejusque auctoritate, eoque in loco, quem hic designaverit, die dominica consecrabitur. „

21. „ Nec diaconi ante viceesimum quintum, nec presbyteri ante tricesimum ætatis annum ordinabuntur. „

22. 23. & 24. „ Episcopi castam, & innocentem vitam ducent. Sibi viros addent, quorum vita exemplo sit, quæ in eodem cubiculo diu, noctuque versantes, quæ sit eorum vitæ ratio, testari possint. Presbyteri, & diaconi, qui infirmitatum, aut provecæ ætatis causa, apud Episcopum commorari non poterunt, habebunt & ipsi viros virtute præditos, qui in eorundem cubiculis degant. Juniores clerici una versabuntur, in eodem cubiculo, ob prudentis senis oculos. Si orphani sunt, eorum tum bonis, tum moribus Episcopus invigilabit. „

\* Perspicitur ex his canonibus, eum olim morem obtinuisse, ut presbyteri, & diaconi in Episcopi ædibus degerent, communemque cum eo vitam agerent. Id quoque cernitur



in conciliis Toletano secundo, Aurelianensi pariter secundo, Turonensi tertio, &c. & in S. Augustini vita, quam Possidius descripsit. Hæc nimirum canonicorum, qui in eodem claustris, & sub eadem regula vivebant, origo est.

25. 26. & 27. „ Episcopi est sacram Scripturam, & Canones scire, ut populum tam fidei, quam morum negotiis instituat. Cum presbyter addicetur parœciæ servitio, ei Librum ritus administrationis Sacramentorum continentem, eodem tempore, dabit Episcopus; cum idem presbyter ad concilium, vel ad processiones veniet, Episcopo rationem reddet administrationis parœciæ, quomodo ibidem & Officium peragit, & Baptismum confert; promittet etiam Episcopo, in ipsa servitii susceptione, se castè, & in Dei timore victurum. Eadem erit diaconorum ratio, qui ad parœciæ exhibendam operam designati fuerint. „

28. „ Episcopus, presbyter, diaconus, iniuste damnati, quorumque innocentia in altera synodo perspecta fuerit, pristinas functiones obire non poterunt, quin ad altare gradus, quibus exciderant, sui scilicet officii notas receperint; Episcopus stolam, annulum, & pastorem baculum; presbyter stolam, & casulam; diaconus stolam, & albam; subdiaconus patenam, & calicem, & sic porro de gradibus reliquis. „

29. „ Deponentur, & in monasteria trudentur, ibidem pœnitentiam acturi, clerici, qui magos, aruspices, augures, divinosque cæteros consuluerint. „

30. & 31. „ In Episcopos, reipublicæ hostibus proximos interdictione, ne quod ab iis mandatum, nisi Rege annuente, suscipiant; ne demandatam læsæ Majestatis reos examinandi provinciam acceptent, nisi prius ipsis, obstricta jurisjurandi fide, promissum fuerit fore, ut iisdem venia tribuatur. Si effusi sanguinis participes fuerint, deponentur. „

32. „ Ad Episcopos pertinet monere judices, qui iniustitias perpetrant, eosque apud Regem, nisi se corrigant, denuntiare. „

33. „ Quamvis integra, absolutaque reddituum ad fundatæ ecclesias spectantium administratione gaudeat Episcopus, ex iis tamen non potest sibi ultra tertiam partem sumere. „

34. & 35. „ Possessio annorum triginta satis firmus Episcopo titulus est, ut ecclesias retineat, quas in alterius per eandem provinciam Episcopi dioecesi possidet; at inter aliarum provinciarum Episcopos non eadem vi pollet possessio hæc. Excipiuntur ab hac regula ecclesie recens extructæ, quæ ad Episcopum, in cujus dioecesi territorium est, in quo ædificatæ sunt, spectare debent. „

36. „ Si Episcopus unoquoque anno dioecesi invisere non potuerit, id officii perfectæ probitatis presbyteris, aut diaconis demandabit, qui expendent ecclesiarum redditus, necessarias reparationes, eorumque vitam, quibus parochiarum administratio commissa est. „

37. „ Id quisque solvat, oportet, quod ecclesie, sub alicujus ecclesiastici servitii conditione, promisit. „

38. „ Si qui donationem aliquam in ecclesiam contulerunt, eorumve filii ad necessitatem deinde redacti fuerint, iis ecclesia hæc opitulari debet. „

39. „ In diaconos interdictio, ne sibi in primo chori ordine locum sumant, dum presbyteri non nisi in secundo sunt. „

40. „ In Episcopos, in presbyteros, & potiore quidem jure, in diaconos interdictio, ne deferant stolas duas. Diaconus ergo unam tantum super sinistro humero stolam geret, & stola hæc nec variis coloribus picta, nec auro ornata erit. „

\* Diaconatus veluti symbolum, seu nota præcipua erit stola, nec deerant ecclesie, in quibus diaconi diu, noctuque stolam gestare, quam in ordinatione acceperant; per anni spatium jubeantur. Diaconorum stola crucis in modum erit; eademque sinistro eorum humero imposita, ut manus dextera ad prædicationem, & ad ordinis functiones reliquas libera esset.

41. „ Omnes clerici, seu lectores, diaconorum, & presbyterorum instar, sibi capitis verticem radent, nec nisi capil-

loram extremam partem, seu filum relinquent in coronæ formam; non autem in modum lectorum Gallæciæ, qui promissam comam, ut sæculares deserunt, satisque habent, parvum in orbem, summam capitis partem radere. Omnes igitur ad unum clerici, quam late patet Hispania, eandem tonsuram, eandemque vestem gestabunt; qui vero ad hanc sanctionem haud se conformaverit, excommunicatione plectetur. „

° Est apprime canon hic animadversione dignus. In eo perspicitur, 1. *presbyterorum* nomine, venisse Episcopos ipsos, itemque *lectorum* nomine, cæteros omnes inferiorum ordinum clericos. Perspicitur, 2. omnes ecclesiasticos, in numerum relatis Episcopis, fuisse raso capite, capillorum quasi filo, seu parvo circulo tantum excepto, qui mos hoc ipso tempore apud Benedictinos reformatos obtinet. Perspicitur, 3. S. Ecclesiæ visum esse per ea tempora tanti momenti usum hunc, ut clericos, qui ad eum se conformare renuissent, tamquam hæreticos spectaret, & excommunicationi subderet. Quod si quis dixerit, ejusmodi consuetudinem haud communem fuisse, & regiones extitisse, quibus nota non erat, quod de patria sua Scotia venerabilis Beda testatur: in prompta responsio est, peculiarium, quarum quidem exiguus numerus, ecclesiarum usum obesse non potuisse, quominus mos, de quo agitur hoc loco, morali quadam ratione communis esset; si enim canones consulantur, quos edidere super hac re concilia numero plura, nullus, aut prope nullus occurret, qui non omnibus clericis mandet, ut raso capite sint, aut saltem capillos, in coronæ modum, tam breves gerant, ut ad aures tantum, & quidem, quod ajunt, exclusive perveniant, ita scilicet, ut aures omnino prostent. S. Isidorus, *Lib. 2. De Eccles. Offic. cap. 4.* Apostolos ipsos, ait, clericalem tonsuram in Ecclesiam induxisse, & hunc morem a Nazarenis mutuatos esse, quem alii S. Aniceto Papæ tribuunt, qui ann. 161. martyr occubuit. Facile, opinor, fuerit, opinioniones has duas conciliare, si dixerimus S. Anicetum nihil aliud egisse, quam tonsuræ, quæ jam in Ecclesia apud clericos usui erat, deferendæ rationem statuisset. At eam quidem,

seu Apostoli ipsi, seu solum S. Anicetus induxerint, certum semper est maxima, quam præfert, antiquitate veneranda esse; severe semper, acriterque omnibus clericis ab omnium temporum conciliis, Patribus, Episcopis, & Doctoribus præscripta fuisse, sanctiones has ad nostra usque tempora multiplicatas, ac tam sæpe repetitas etiamnum subsistere; sæculari & regularem clerum ad se non conformare non posse; ac sine vero scandalo, omnino lacrymis digno scandalo, omnium Statuum ecclesiasticos, omniumque Ordinum religiosos cerni, qui effictas ad elegantiam, & artem comas, ut longos, cincinnatos, fibulatos, pulvere conspersos, sine ut coronæ, tonsuræque vestigio deserunt. Superiorum sane ac potissimum Episcoporum est abusus hos extirpare, quorum supremo Judici rationem reddent. Id facere possunt, & debent; possunt, inquam, & quidem facile. Quid enim Episcopum impedit, quin ordines, conciones habendi, & confessiones excipiendi facultates, ac; denique quidquid ab ependet, inexorabilis neget ecclesiasticorum, & religiosorum, cuique, qui non accurate, constanterque se conformaverit ad Ecclesiæ canones, quibus ad eos, quod attinet, in vestitu simplicitas; in cæsarie modus, in omni generatim vita, regula, & ratio præscribitur? Quod autem possunt, omnino debent; in vestibus scilicet, capillis, ornatu, in omni denique re sæcularis, & regularis cleri modestia, tamquam e gravioribus ecclesiasticæ, & regularis disciplinæ capitibus unum, semper, & quidem jure, spectata est; per hanc enim potissimum populus ad pietatem, docilitatemque formatur, ut dicto audiens ad Deum trahatur; cum sæcularis, & profana species, mundanus, studiosusque cultus scandali plurimum eidem afferant, nec nisi, quoad religionis ministros, aversionem, & contemptum inspirare possint. Videri potest Tractatus, cui titulus. *Traité des Peruques*, auctore D. Thiers.

42. Instauratur toties repetita in clericos interdictio, ne exteris apud se sæminas detineant.

43. „Jubentur Episcopi poenitentia clericos subdere, qui cum exteris sæminis, iisve peccaverunt, qui ipsis famulæ sunt, easdemque sæminas, in criminis poenam, vendere.”

44. „ Jubentur Episcopi separare clericos, qui viduas, repudiatasve, aut depravatas fœminas sibi conjuges sumunt. „

45. „ Clerici, qui in aliqua seditione sumperint, fumentve arma, deponentur, & in monasterium includantur, ut poenitentiam ibidem agant. „

46. „ Clericus, qui sepulchra expilians compertus fuerit, p̄ clero expungetur, & ad triennium poenitentiae subdetur. „

47. „ E Sifenandi regis edictis, omnes clerici a publicis officiis immunes erunt, quo liberius divino Servitio vacare possint. „

48. „ Utentur Episcopi clericis ad œconomiam bonorum ecclesiae, prout in Chalcedonensi concilio statutum fuit. „

\* Perpicitur ex hoc canone, quantopere semper Ecclesia in votis habuerit, ut Episcopi spiritalia temporalibus anteferrent: quippe quos jussit œconomos habere, qui eorum bona administrarent, dispensarentque, ut ipsi sanctis sui ministerii functionibus, cujusmodi sunt prædicatio, institutio, Sacramentorum administratio, se totos dedere possent.

49. „ Parentum pietas, aut professio voluntaria monachum facit. Quomobrem, utravis ratione, monachus quispiam fit, obligatio subsistit, nec is amplius ad civilem societatem redire potest. „

50. „ Clerici, qui se monachos facere voluerint, ab Episcopis non impediuntur: quia monastica vita potior est clericali, & ad contemplationem aptior. „

\* Videtur canon hic cum Patrum sententia pugnare, dum „ monasticam vitam ait clericali meliorem esse, „ cum e converso dicant Patres, „ clericalem vitam meliorem esse, quam „ monasticam. „ Verum ita explicari potest canon, ut non quidem *statum statui*, sed *personam personæ* comparet, clericumque, qui in ecclesiasticum monasterium decedit, ut omnino contemplationi in absoluto recessu vacet, ei præferat, qui contemplationem profus negligit, ut externis ministerii functionibus se tantum dedat. Ut ut de hac explicatione sentiendum sit, super ipsa controversia, utra vita scilicet, clericalisne, an monastica, activane, an contemplativa sit potior, ita quidem statuendum est. Clericalis vita, seu activa, quam

hoc sane loco intelligimus, status, seu munus est, quod functionibus potissimum continetur, quæ per documenta, prædicationem, Sacramentorum administrationem, eleemosynam, erga proximum exercentur; monastica vero, seu contemplativa vita in eo imprimis est posita, ut Deo unice, & proxime, per ejus essentiae, perfectionum, & operationum affectivam considerationem, animus applicetur. Hoc posito, certum est, contemplativam vitam, ex præcipua ejus parte spectatam, activa meliorem, excellentiorem, perfectioremque suapte natura esse, utpote quæ proxime ad Deum referatur, eum in se ipso considerat, amatque per se ipsum; cum activa vita, præcipuæ pariter ejusdem partis ratione habita, primo, & immediate proximum spectet, quoad Deum; ex quo fit, ut hæc Deum secundo tantum, quasique Divinitatis radium super proximo reflexum spectet; & hac sane de causa Christus Dominus Mariam præfert sorori Marthæ, eam, inquit, partem optimam elegisse. Maria scilicet, contemplativæ vitæ symbolum, tranquille assidet Servatoris pedibus, divinum ut verbum audiat, sacro in otio; melior hæc nempe, & optima pars. Activæ vitæ imago, Martha turbatur, in omnem se partem versat, multumque sollicitudinis exhibet, ut servatorem excipiat, eique deserviat; relictæ quidem hæc curæ sunt, at minus perfectæ, quam Mariæ jucunda tranquillitas. At ex his duabus vitis veluti forribus confociatis efficitur tertia, quæ *mixta* dicitur, quæque utriusque exercitationes complectitur. Tertium hoc vitæ genus utroque seorsim sumpto perfectius est; illud selegit Christus Dominus, suisque Apostolis contulit, Apostoli denique suis, in sancto ministerio successoribus reliquerunt. Ejusmodi est doctrina Patrum, inter alios Sancti Basilii, in *Constit. Monast. cap. 2.* Sancti Hieronymi, in *cap. III. Jerem. Sancti Gregorii, Papæ, Lib. 6. Moral. cap. 17.* Sancti Bernardi, *Serm. 3. in Assumpt. S. Thomæ, 2. 2. quæst. 182.*

51. „ Episcopi sibi utilibus laboribus monachos non addi-  
cent, nec sibi quoad eos arrogabunt, nisi quod canones  
„ iisdem tribuunt, videlicet, ut monachos ad virtutem hor-

ten-

„tentur, abbates, & cæteros officarios instituunt, regulam-  
que servandam curent. „

52. & 53. „ Monachus, si forte conjugii animo, suum sta-  
tum deserat, in monasterium regredi jubebitur, ubi cri-  
men desinat, & per pœnitentiam expiet. Religiosi porro  
quidam girovagi, qui nec clerici, nec monachi sunt, adi-  
gentur, ut harum professionum alterutram eligant. „

54. „ Qui in periculo versantes pœnitentiam susceperunt,  
quin ullum peculiare crimen confiterentur, sed ita solum,  
ut se generatim peccatores agnoscerent, in clerum recipi  
poterunt; non item, qui pœnitentiam suscipientes, lethale  
peccatum publice fassi sunt. „

\* Erant olim publicorum pœnitentium genera duo. Pa-  
traverant alii, fassique fuerant publica crimina, aut secreta  
crimina publice confessi erant; & hi quidem suo cilicio, so-  
lemnibus diebus, inter Missarum solemnias, pœnitentiam  
agebant: alii secreta solum peccata patraverant, eorumque  
se publice non accusaverant, adeoque publicæ, nec sub cili-  
cio, nec diebus solemnibus, pœnitentiæ suberant; ac de se-  
cundi hujus generis pœnitentibus publicis loquitur 54. ca-  
non. Secreta ergo peccata patraverant quidem, & in au-  
rem confessi fuerant; at quia non ea publice fassi erant, eos  
concilium a clero non excludit, etfi publicam pœnitentiam  
egerint. Vide P. Morinum, *de Pœnitent. Lib. 5. cap. 7.*

55. „ Laici, qui publica pœnitentia suscepta, rasoque in  
hunc finem capite, ad pristinum statum redeunt, cogentur  
ab Episcopo pœnitentiam perficere. Si renuant, habebun-  
tur apostatæ, & publico anathemate percellentur. Eadem  
erit eorum ratio, quos parentes, aut qui se ipsi monasticæ  
vitæ devoverint, si forte sæcularem habitum receperint;  
eadem virginum, aut viduarum, sæminarumque pœniten-  
tium, quæ sumptum Religionis, seu pœnitentiæ habitum  
deposuerint, aut matrimonium inierint. „

\* Publicis pœnitentibus proprius, & peculiaris habitus  
erat, per initam in pœnitentiæ susceptione obligationem, ad  
ejus usque finem ab iis deferendus; obligationi fere simi-  
lem, cui religiosi, & religiosæ subsunt, ut suorum Ordinum

habi-

habitu deferant; qui proinde, si eum ante absolutam poenitentiam deseruissent, sua vota violasse censebantur.

56. „ Duo sunt viduarum genera. Sæculares aliæ sunt, sanctimoniales, seu religiosæ cæteræ. Priores quidem habitum mutare, & nubere possunt; posteriores vero eum mutarunt in facie Ecclesiæ, nec possunt amplius sine crimine nubere. „

57. Sisebuto regnante, compellebantur Judæorum plures, ut Christo nomen darent; quia porro jam Sacramenta susceperant, nempe, Baptismum, sancti Chrismatis unctionem, Corpus, & Sanguinem Christi Domini; eos proinde concilium ad fidem, quam per vim susceperunt, custodiendam adigunt, ne forte ea quidem contemptui, Dei vero nomen blasphemis subfit; vetat tamen, ne deinceps Judæi Fidem profiteri cogantur, inquit, eam voluntarie, solaque persuasione suscipiendam esse.

58. „ In clericos, & laicos, sub excommunicationis poena, interdictio, ne quid præsidii Judæis contra Fidei rationes afferant. „

59. Mandat Episcopis, ut Judæos ad Ecclesiæ sinum revocent, qui eam post susceptum Baptisma deseruerunt; mandat præterea, ut sui iis filii, quos circumciderint, adimantur, eorumque servi, quibuscum perinde se gesserint, libertate donentur.

60. „ Judæorum apostatarum filii, & filiæ ponentur in monasteriis, aut apud personas piæ, ut, prout Christianæ religio postulat, in fide, & moribus educantur. „

61. „ Saorum parentum bonis non privabuntur, Judæorum, qui a fide Catholica defecerunt, Christiani filii. „

62. „ In Christianos Judæos interdictio, ne quid commercii cum infidelibus Judæis ineant. „

63. „ Judæi, quorum Christianæ conjuges sunt, ab Episcopo monebuntur, ut Christianam fidem suscipiant; si renuerint, a conjugibus separabuntur, & filii, quos susceperint, matrum fidem, & conditionem sequentur. Pueri, quibus pater Christianus, & mater Judæa fuerit, Christianam, & ipsi religionem sequentur. „



\* Durum, prorsusque a iustitia alienum videri posset a parentum sinu infantes abstrahi, Christiana religione, parentibus ipsis reluctantibus, imbuendos, nisi constaret Judæos, in Hispania, tamquam servos spectatos fuisse, qui proinde non poterant de filiorum suorum sorte, aut religione statuere.

64. „ Interdictio, ne Judæorum testimonium suscipiatur, qui Christianam fidem amplexi, deinde vero in apostasiam lapsi sunt. „

65. „ Nec Judæi, nec eorum posterii publica munera possidebunt. „

66. „ Judæi non habebunt Christianos servos; si quos per temeritatem habeant, vel emptos, vel a donantibus acceptatos, hi servi ipsi manumittentur. „

67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. & 74. „ Non licet Episcopo, servos Ecclesiæ libertate donare, nisi eam aliunde compenset; aliter eos successor in servitutem rediget. Ecclesiæ liberti semper ejus patrocinio gaudebunt, tum ipsi, tum eorum posterii, quia Ecclesia nunquam moritur; at iisdem officiis suberunt, quæ sibi patroni super iis reservare, quos manumiserint, consueverunt. Ea datur venia, ut sumantur Ecclesiæ servi, qui ad ruralium ecclesiarum servitium presbyteri, aut diaconi ordinentur, modo prius manumissi fuerint, ea conditione, ut eorum, post mortem, bona ad Ecclesiam redeant; nec in eam ipsi, æque ac liberti cæteri, testimonium ferre possint; at sæcularium liberti non poterunt in clerum recipi, quin eos patroni ab omnibus obligationibus liberaverint. Privatorum tantum hominum libertos, ab his sibi commendatos, Ecclesia in patrocinium suscipiet. „

75. Et ultimus canon obedientiam Principibus debitam spectat, eumque Sisenandus edendum curasse videtur, ut regni, quo ex Svinthila, Gothorum rege, non sine Dagoberti, Gallorum regis subsidio, potitus fuerat, possessionem sibi servaret. Hoc in canone concilium, postquam in eos declamavit, qui jusjurandum Regibus præstitum violant, eos anathemate plectit, qui aliquam in eos conjurationem ediderint, qui eorum vitæ infidias struxerint, aut qui eorundem aucto-  
nita-

ritatem usurpaverint. *Ibid.* & de Aguirre, *Concil. Hisp. Tom. III.*

*V. Concilium Toletanum, ann. 636.*

Habitu fuit concilium hoc in Sanctæ Leocadiæ basilicæ ann. 636. Cinthilæ, qui Sisenando frater, & successor fuerat regni primo. Ei præfuit Eugenius, Episcopus Toletanus; adfuerunt Episcopi unus, & viginti, absentiumque depositio; in eodem editi canones octo.

Primus. Mandat, ut quotannis per dies tres, a 14. Decembris inchoandos, Litaniarum, seu publicarum preces edantur; sed ea tamen lege, ut si forte dominicus dies eorum dierum trium unus extiterit, ad proximam sequentem hebdomadam remittantur.

2. Concilii, quod Sisenando regnante, habitum fuerat, acta omnia confirmat, mandatque, ut ejus successor Cinthilæ regi nemo non subdit; vetat præterea, ne quid molestiæ hujus filiis, ubi e vivis excesserit, afferatur.

3. Pronuntiat in eos anathema, qui se ad regiam dignitatem evexerint, quin a nobilibus viris, universo consentiente populo, eligerentur.

\* Ostendit canon hic Gothorum regnum electivum fuisse, & Episcopos in temporalis regiminis partem venisse.

4. & 5. Prohibent, excommunicationis indicta pena, ne vivente Rege, quis ei successor futurus sit, superstitiosis rationibus inquiratur, ac ne quis in eum obloquatur.

6. Mandat, ut Principum beneficia post eorum mortem subsistant.

Et 7. Ut in omnibus Hispaniæ conciliis, legatur sanctio, quæ in Toletano concilio quarto, ad Regum securitatem, edita fuit.

8. Principibus potestatem confirmat, iis indulgendi, qui hæc statuta violaverint. *Ibidem.*

*VI. Concilium Toletanum, ann. 638.*

Cinthila rex, qui postrema Junii die ann. 636. edictum emiserat, quo Toletani concilii quinti canones confirmabat, sextum concilium hoc in eadem Toletanam urbem ann. 638.

Januarii 9. die convocavit; cui in Sanctæ Leocadiæ basilica habito adfuerunt Episcopi quadraginta septem, & absentium deputati quinque, Sylva, Narbonensi Episcopo, præside, qui primus etiam subscripsit. In eo editi canones undeviginti.

Primus. Fidei super Trinitatis, & Incarnationis mysterio, professionem continet.

2. Litaniarum, seu publicarum precum, quas superius concilium præscripsit, usum servari jubet.

3. Regi gratias haberi vult, qui e regni sui finibus Judæos expulerit, in eoque neminem nisi Catholicum patiat. Vult etiam Reges, qui deinceps electi fuerint, ei legi subesse, ut obstricta jurisjurandi fide, se nullum infidelem passuros recipiant, & pronuntiat in eos anathema, qui hoc jusjurandum violaverint.

\* Editus fuit canon hic, rege Cinthila, regni que Primoribus, qui aderant, consentientibus. Recaredus rex, Toletani terti concilii tempore, coepit legem primus edere, qua ex Hispaniarum regnis omnibus pellitur, quicumque catholicam Fidem non profitetur; atque hæc ipsa lex, a successoribus religiose servata Hispanis Regibus *Catholicorum* nomen, per autonomasiam, promeruit.

4. Simoniacos indignos declarat, qui ad gradus ecclesiasticos extollantur; qui forte per simoniam ordinati fuerint, itemque qui eos ordinaverint, gradu excident.

5. Mandat, ut Ecclesiæ bona si qui habuerint, precaril solum titulo teneant, & id per actum declarent, ne unquam præscriptionem afferre possint.

6. & 7. „ Monachi, religiosæ, & viduæ, quæ religionis habitum deserunt, ut ad sæcularem vitam redeant, cogentur se pristino statui reddere, & in monasteria concludentur. Idem juris quoad eos, easque, qui postquam capillos sibi amputatos voluerunt, & publicæ pœnitentiæ habitum susceperunt, eum deponunt, ut rursus sæcularem induant. Si qua subsit difficultas, ut iterum pœnitentiæ legibus subjiciantur, aut in monasteria tradantur, excommunicatione plectentur, quoad obsecuti fuerint. „

\* *Ex his canonibus duobus, sexto, & septimo constat, utriusque sexus personas, quæ publicam poenitentiam amplectebantur, se tonsendas curasse, & religiosum quemdam habitum detulisse, qui poenitentium proprius, & peculiaris erat, prorsusque a sæcularibus vestibus discrepabat.*

8. „ *Si femina, cujus vir poenitentiae addictus fuit, ei superstes fuerit, ad novas nuptias transire poterit; si ea prior obierit, debet vir, si quod reliquum vitæ fuerit, in continentia transigere. Eadem erit feminae ratio; si poenitentiae addicta sit, non poterit iterum nubere, si forte viro superstes fuerit; at si ipsa prior occubuerit, poterit vir secundam conjugem ducere. Aetatis tamen eorum, earumve, quibus poenitentiam concedit, Episcopus rationem habere debet, ut eos adigat ad continentiam, & S. Leonis sententia in Epistola ad Rusticum, Episcopum Narbonensem.* „

9. & 10. „ *Quoties mutatur Episcopus, Ecclesiae liberti declarationem renovant, ab ea se ecclesiae pendere. At in servitiorum compensationem, quæ eidem ecclesiae præstare pergunt, eorum filios Episcopus edocebit, educabitque.* „

11. *Accusationes recipi vetat, quin prius exploratum sit, recipiendi, nec ne, sint accusatores, ne per malam accusatoris voluntatem labes innocenti inuratur.*

12. *Excommunicatos, longæque poenitentiae addictos vult proditores, qui legitimos Principes deserunt, ut se apud eorum hostes recipiant. Ecclesiarum etiam immunitatem, tam ob presbyterorum interpositionem, quam ob reverentiam, quæ sanctis iis locis debetur, servatam vult.*

13. *De honore agit, qui aulicorum præcipuis exhibendus est, itemque de benevolentia, qua seniores debent juniores complecti, ac de exemplo, quod iisdem præbere tenentur.*

14. *Commendat, ut honorifice habeantur, & compensentur subditi, qui fideliter Principi, & Patriæ deserviunt.*

15. *Donationes in Ecclesiarum gratiam, seu a Principibus, seu ab aliis editas, utpote, quæ pauperum patrimonia evaserint, firmas, & stabiles fore vult, ut iis proinde, nullo unquam tempore, nullaque de causa, frustrari possint.*

\* Postremi canones eo spectant, ut Regis personam, ejusque filios, & bona in tuto ponant. *Reg. Tom. XIV. Lab. Tom. V. Hard. Tom. III. Aguirreus, Concil. Hispan. Tom. III.*

*VII. Toletanum Concilium, ann. 646.*

Toleti habitum est concilium hoc, curante Rege Chinlavingo, ann. 646. Nationale concilium est, quod ex Episcopis viginti octo, & absentium deputatis undecim conflatum fuit. Ei præfuit Orontius, Episcopus Emeritanus, adstantibus aliis metropolitanis tribus, Antonio Hispalensi, Eugenio Toletano, & Protasio Tarraconensi. In eo editi canones sex.

Primus. Excommunicatos in omne vitæ tempus declarat omnes, absque Episcoporum exceptione, clericos, omnesque laicos, qui, si qua seditio coorta fuerit, in conjuratorum partes abierint. Datur ea tamen venia, ut iis morti proximis communio tribuatur, siquidem in pœnitentia perstiterint.

2. Statuit, ut si celebrans, in ipsa sanctorum mysteriorum celebratione, morbo correptus fuerit, alius Episcopus, aut presbyter sacrificium prosequi possit; Missam nemo nisi jejunus celebret, inchoatamque intermittat.

\* Casus, quos concilium hoc loco prævidet, tum quidem crebriores erant, jejunii diebus potissimum, longioris liturgiæ, provectæque plurium Episcoporum ætatis causa; hinc adstantium sacerdotum usus originem traxit. Fleurius, *lib. 38. pag. 456.*

3. Episcopum, qui monitus ad celebranda confratris funera se conferre cunctatus fuerit, communionem ad annum privari jubet; clericosque, qui eum monere neglexerint, per anni pariter spatium in monasteria conjici, ut pœnitentiam ibidem agant.

4. Episcopus vetat plus, quam aureos solidos duos, qui conficiunt monetæ Gallicæ scuta duo, quotannis e quaque diœceseos ecclesia sumere, secum plures equos, quam quinque ducere, dum ad visitationem pergunt, aut in ecclesiis singulis ultra diei spatium commorari.

\* Hujus canonis textus ejusmodi est: *nec unquam quinquagenarium numerum electionis excedat.* At in aliis exemplaribus legitur pro *quinquagenario* *quinarium* legitur.

\* Et sane quinquaginta equorum numerus omnino redundans Episcopo est, qui suæ diœcesis visitationem peragit. Neque vero probabile est, Gallæciæ Episcopos eo quidem tempore, cum tam magno apparatu, siquidem voluissent, incedere potuisse. Quod si quis dixerit, Papam Alexandrum III. in Lateranensi concilio tertio, Archiepiscopis eam veniam dedisse, ut equis quadraginta, atque adeo quinquaginta in suarum diœceseon visitatione uterentur; respondetur, eam puram, putamque tolerantiam fuisse, quoad archiepiscopos opulentiores, quo tempore Præfulum pompa cum ecclesiæ divitiis excreverat.

5. Eremitas huc illuc vagantes, aut rudes solitarios ferri vetat, ea lege, ut monasteriis proximis includantur, nec amplius sinantur in solitudine vivere, nisi qui religiosæ vitæ instituta in monasteriis perceperint, & percepta fervaverint.

6. Mandat, ut ob Regi debitam observantiam, ob regiæ, in qua is degit, urbis honorem, & ad metropolitani consolationem, propiores Episcopi ab eo rogati, semel in mense Toletum veniant, præterquam messis, & vindemiæ tempore. *Ibid.*

*Concilium Lateranense, ann. 649.*

Summus Pontifex Martinus I. in ecclesia Salvatoris, *Constantiniana* dicta, ad Laterani ædes coegit concilium hoc, cui adfuere Episcopi centum, & quinque, relatis in numerum Papa ipso, & Stephano, Dorenfi Episcopo, Hierosolymitanorum Suffraganeorum primo, quem S. Sophronius, Hierosolymorum Episcopus, ante annos aliquot, Romam miserat. Concilii Episcopi reliqui ex Italia erant. Huic habendo causam præbuit Monothelitarum hæresis, qui unam tantum voluntatem in Christo ponebant, quique in eodem damnati fuere, quod absolutum fuit per actiones, seu sessiones quinque, *secretarias* nuncupatas, e temporis stylo, vel a loco, vel quia cœtui necessariæ personæ tantum intererant.

habita est prima sessio die quinta Octobris ann. 649. In  
 Martinus convocati concilii causam explicuit; lectus in  
 em supplex libellus, quem Stephanus, Dorensis Episco-  
 , exhibuerat, ut errorum damnationem peteret, quos Cy-  
 , Sergius, Pyrrus, & Paulus vulgaverant: itemque libel-  
 alter, eodem spectans, cui abbates quinque, & monachi  
 ginta duo Græci subscripserunt. Eorum scripta, quæ accu-  
 antur, ad examen revocata in sessione tertia, quæ habita  
 : decima septima Octobris die, initio ab iis ducto, qua  
 eodorus, Pharanitanus Episcopus, scripserat, quippe quæ  
 nus novæ ejus hæresis auctor fuerat. Per lectos textus  
 tres ex ejus scriptis depromptos perspicue probatum fuit  
 n in Christo agnovisse operationem unam tantum, cujus  
 rinum Verbum fons, & origo erat, humanitas autem noi-  
 i organum, & instrumentum. Confutavit errorem hun-  
 pa, cui scilicet Patrum concilii Chalcedonensis auctorita-  
 m opposuit; tum lecti sunt Cyri Alexandrini articuli no-  
 em, constitutumque est in septimo, qui in eos omnes ana-  
 ema pronuntiat, qui unam, & unicam operationem thean-  
 icam, e S. Dionysio, Alexandrino Episcopo, in Epistola a-  
 njum, in Christo Domino non agnoscit. Ostendit, multi-  
 ici ratiocinatione, Martinus necessario operationes dua-  
 esudrici vocabulo contineri, eoque S. Dionysium non ali-  
 otione usum esse, quam ut duarum operationum, prorsus  
 t duarum naturarum in una, eademque persona unionem de-  
 gnaret; eumque proinde sapienter dixisse, Christum Domi-  
 um, nec divinas actiones ut Deum, nec humanas ut homi-  
 em edidisse: quia personalis duarum naturarum unionis. i-  
 proprium erat, ut divinæ actiones humanum in modum, &  
 ctiones humanæ divinum in modum fierent. Christus Do-  
 minus miracula patrabat per carnem suam rationali animæ  
 ræditam, quæ ei hypostatice, seu personaliter unita erat  
 & per omnipotentem virtutem suam perpeffionibus, quæ  
 vobis vitam compararunt, se voluntarie subdebat.

In sessione quarta, quæ die 19. Octobris habita est, summus  
 Pontifex, cum ea percurrisset, quæ contra orthodoxam Fi-  
 dem Cyrus, Sergius, & Pyrrus scripserant, præpostera dete-

xit, & absona, in quæ lapsi fuerant. Lecta est etiam Pauli Constantinopolitani ad Theodorum Papam Epistola, Typusque, cujus ipse auctor erat; tum legi iussa Nicænum, & Constantinopolitanum Symbola, quibus addita Fidei Definitio, quam ediderant Ephesinum, & Chalcedonense concilia, denique Constantinopolitani secundi, generalis quinti, quatuordecim Anathemata. In sessione quinta, eaque postrema, quæ 31. Octobris die habita est, lecta sunt Græcorum, & Latinorum Patrum scripta, qui in Christo voluntates duas, & operationes itidem duas esse docuerunt; lecti pariter Hæreticorum libri, qui ante Monothelismi ortum, contenderunt in Christo unam tantum voluntatem, unamque tantum operationem esse. Monothelitarum errore accurate, funditusque discusso, suam concilium sententiam protulit canonibus viginti, qui Ecclesiæ Fidem super Trinitatis, & Incarnationis mysteriis statuunt. In iis damnantur, quicumque non confitentur Trinitatis personas tres unius, ejusdemque naturæ esse; Verbum hominem factum; Mariam, semper Virginem, esse vere Dei matrem; Christum Dominum esse consubstantialem Deo, secundum divinitatem, & consubstantialem homini, & matri, secundum humanitatem; proprie, & vere existere Verbi Dei, & Verbi incarnati naturam; naturas duas in Christo distinctas, sed unitas substantialiter sine confusione, & indivisim subsistere, adeoque unum tantum, eundemque Dominum, & Deum esse Jesum Christum; in eo naturas duas servare discrimen suum, suasque proprietates, absque ulla diminutione; duas in Christo voluntates, & operationes duas esse, indivisim unitas: quippe cum Christus, per hanc utramque naturam, operatus nostram salutem sit, necessaria proinde consecutione concilium anathema dicit hæreticis, qui in Christo ipso unam tantum, & voluntatem, & operationem agnoscunt; qui rejiciunt voluntates duas; qui nec unam, nec duas voluntates dicere volunt; qui operationem theandricam de una tantum operatione explicant, contra Patrum sententiam, qui operationes duas, divinam, & humanam agnoscunt; qui denique propugnant per voluntates duas contrarietatem, & divisionem in Christum



n indui, quique, quod inde fit consequens, non eide isti Domini personæ tribuunt, quiddid de ipso in Evangelistarum, & Apostolorum Scripturis dicitur. Eos quoque concilium damnat, qui non recipiunt, quiddid ad Catholice Ecclesiam a Sanctis Patribus, & ab œcumenicis conciliis quinque transmissum est, ad minimam syllabam usque non anathematizant hæreticos omnes, & singulos, qui Trinitatis, & Incarnationis mysteria impugnarunt, videlicet Nestorium, Eutychem, Apollinarem, Macedonium, Arium, Apollinarem, Eutychem, Nestorium, Paulum Samosatenum, Origenem, Dydimum, Nestorium, aliosque ab Ecclesia rejectos, damnatosque. Pater Martinus subscripsit omnium primus definitioni huic, conciliique Acta ex latino sermone, quamprimum græce retransmissa, quoque per Orientem, & Occidentem misit eum encyclica Epistola, suo & concilii nomine, ad omnes fideles, ut vitarent iis Monothelitarum errorem, & quiddid in concilio generalium erat, ob oculos poneret. *Reg. Tom. XV. Lab. Tom. VI. Hard. Tom. III.*

Ann. 645. vel ipso 649. habitum fuerat Aureliani concilium, quod hujus urbis sextum censetur, in græcum quentum, Monothelitarum hæresi infectum. Hujus novatorum technæ non impediunt, quominus concilii doctus Episcopus, nomine Salvius, ad incitas eum redigeret, convictumque pudore suffunderet; qui proinde damnatus fuit, ejectusque turpiter e Galliis, ad quas mare transgressus venerat Pater Cointius, quem Fleurius, & Ceillerius sequuntur, Salvium hunc Valentiae Episcopum fuisse putat, & martyrem nominat. Id porro difficultatem aliquam afferre potest, in hujus urbis Episcoporum Catalogo, quem Pater Columbinus laudat, occurrere quidem Valentiae Episcopum, Salvium dictum, qui *mira sanctitatis Episcopus* prædicatur; at Episcopus hic in hoc ipso Catalogo ponitur ante Gallum, qui ante 552. Aurelianensi quinto concilio interfuit.

*Concilium Cabillonense, ann. 650.*

Coactum fuit concilium hoc, regnante, & mandante Reodoveo II. die 24. seu 25. mensis Octobris ann. 650. in

Vincentii basilica. Ei presentes fuere Episcopi triginta octo, pro absentibus Episcopis deputati Abbates quinque unusque archidiaconus, omnes, & singuli e Clodovei ditionibus, e Neustris, & Burgundis regnis scilicet. Horum Episcoporum primi sex erant metropolitani, nempe Condricus Lugdunensis, Landolenius Viennensis, qui idem et Dadolanus fuisse creditur, Viennae ejusdem Episcopus. Aprilis die prima cultus; S. Ouenius Rothomagensis, Armenius Senonensis, S. Vulfoladius, seu Florentius Bituricensis, & S. Donatus Vesontionensis. Hujus concilii subscriptiones Episcopum exhibent *Licorium* nomine, qui Venascentis Episcopi titulum sumit, quia Carpentoractenses Episcopi saepe in eadem urbe Venasca commorabantur, quae suum Venassino Comitatu nomen dedit; aliumque *Bethogem* dictum, qui se inscribit Juliobonae Episcopum, quae vulgo creditur esse Insula bona in Cauxiensi regione, quae dubio procul, ut ejusmodi aliae nonnullae sedes, quae haud dubio substiterunt, in alicujus favorem, ad tempus, in Episcopatum erecta fuerat. Quamvis porro concilium hoc Episcopi convocatum dicant, ut veteribus canonibus fieret satis, qui eam legem metropolitanis imposuerant, ut quotannis cum suis comprovincialibus convenirent; alia tamen ejusdem convocationis causa fuisse videtur, ut scilicet Agapii, & Bobonii, qui ambo Diniae urbis Episcopi erant, contentiones, itemque in Theodosium, Arelatensem Episcopum editae accusationes expenderentur. Hi tres Episcopi rei comperti sunt; iudiciumque in eos pronuntiatum partem conficit sequentium viginti canonum, quos hoc ipsum concilium edidit.

Primus. Mandat, ut in fidei negotio stet quisque Niceni concilii doctrinae, quam Chalcedonense confirmavit.

2. Canones servari vult.

3. Interdictiones renovat toties in ecclesiasticis repetitis, ne exteris apud se saeminas habeant.

4. Episcopos duos eodem tempore eidem urbi esse vetat.

5. Laicos prohibet sibi parocciarum bona administranda, seu paroccias ipsas curandas sumere. Eo deveniebat ab-

sus

hic, ut laici non deessent, qui archipresbyteri munus rent.

5. Eos, qui ante legitimum iudicium ecclesiasticis bonis iuntur, pauperum homicidas declarat.

7. Episcopos, archidiaconos, & quemvis alium vetat, equam de parœciæ, hospitalis, aut monasterii bonis fure, post presbyteri, aut abbatis mortem, penes quem eorum regimen erat.

8. His verbis conceptus est. „ Quod ad peccatorum pœnitentiam attinet, eam nos quidem hominibus utilem iudicamus; omnesque, unanimi consensu, Episcopi iudicant, sacerdotes, pœnitentium confessione suscepta, iis pœnitentiam imponere debere. „

9. Vetat Christianos captivos extra Clodovei regnum iudi, ne in Iudæorum potestatem incidant.

10. Oportere pronuntiat, ut Episcopus a comprovincialibus, ab urbis clero, & civibus eligatur, secus eorum ordinationem irritam, & nullam fore.

11. Vetat, excommunicationis indicta pœna, ne laici iudices per rurales parœcias excurrant, quas Episcopus visitare consuevit, & ad convivia, seu hospitia sibi paranda clericos, seu abbates adigant, nisi forte loci archipresbyter, aut abbas eos invitaverint.

12. Statuit, ut ad pacem servandam, & monasticas diffusiones antevertendas, nunquam abbates duo in eodem monasterio sint; quod si forte abbas, adhuc in vivis agens, sibi successorem elegerit, penes eum, qui electus fuerit, nulla erit ante abbatis mortem bonorum monasterii administratio, & regiminis nulla pars.

13. Vetat, ne alterius diœcesis clerici, sine suorum Episcoporum consensu, retineantur, aut ordinentur.

14. Querelas spectat ad concilium delatas contra laicos noceros, qui oratoria suis in domibus habentes, ægre ferunt Episcopo super clericorum agendi ratione, superque eorumdem oratoriorum redditibus inspectionem esse, nec patiebantur eos clericos ab archidiaconis corrigi. Declarat concilium, Episcopi esse eos clericos ordinare, & invigilare,

ut ad eorum oratoriorum servitium, ibique peragendum officium redditus impendantur.

15. Vetat, sub excommunicationis poena, ne abbatum monachi, & monasteriorum procuratores sibi apud laicum praesidium quaerant, aut sine Episcopi, cui subsunt, veniam aulam se conferant.

16. Canones contra simoniam editos renovat, pronuntiatque in eos omnes depositionis poenam, qui se, oblata pecunia, ordinandos curaverint.

17. Excommunicationis poenam in saeculares omnes edecernit, qui in ecclesiis, aut intra earum ambitum, tumultum excitaverint, vel, aliquem vulnerandi animo, gladium eduxerint.

18. Renovat antiquos canones, qui vetant, ne die dominico frumenta descendentur, aut asportentur, ne terra subigatur, ullave alia cultura fiat.

19. Vetat sub excommunicationis poena, ne feminae, quae ecclesiarum dedicationi, aut martyrum festis interierint, in ecclesiae ambitu, & atrio choreas agant, aut inhonestas cantilenas recinant, cum potius orare, psallentemque clerum audire deberent.

20. Spectat Agapium, & Bobonium, qui se ambo Dinienses Episcopos venditabant. Declarat concilium ambos, quippe qui contra canones multa peccaverint, Episcopatu excidisse; mandat etiam Theodosio, Arelatenfi Episcopo, ut ab Episcopalibus functionibus, ad proximum usque concilium abstineat. *Ibid.*

#### *VIII. Concilium Toletanum, ann. 653.*

Coactum fuit concilium hoc die 16. Decembris anno 653. Receswinthi regis jussu, qui concilio adesse voluit, obtulitque scriptum ad concilii Episcopos datum, quos hortabatur, ut generalium quatuor conciliorum fidem sectarentur, & jusjurandum abrogarent, quod natio universa in Toletano quarto concilio ediderat, ut sine veniae spe, damnarentur, qui in Regem, remque publicam conspirassent, quippe quod, tamquam multiplicis perjurii fons ab eo spectaretur. *Idem scrip-*

scriptum continebat professionem Fidei, & ad palatinos, seu aulae proceres, concilio praesentes, cohortationem, ut in id, quod Episcopi mandassent, assentirentur, idque ipsum sedulo exequerentur. Scriptum hoc obscuri, & barbari styli est. Eadem est constitutionum duodecim, seu canonum ratio, quos concilii Episcopi numero quinquaginta duo edidere.

Primus. Fidei professionem continet ab Episcopis editam, qui pronuntiant, se unanimes eam profiteri, quæ in Constantinopolitano Symbolo continetur, quod in sanctorum mysteriorum celebratione recitare consueverunt; id unum addunt, de Spiritu Sancto loquentes, eum a Patre, & Filio procedere.

2. Dispensationem a jurejurando contra perduelles, iisque parcendi facultatem statuit, prout Rex postulaverat.

3. Eos impetit, qui ad ordines per simoniam perveniunt, declaratque eos, qui hac ratione ordines conferunt, recipiuntve, sua dignitate excidisse.

4. 5. & 6. Versantur super continentia clericorum, peculiariter vero subdiaconorum, qui putabant sibi post ordinationem licere matrimonium inire; quod iis ea poena interdicitur, ut in monasterium, poenitentiae agenda causa, includantur.

\* Subdiaconi jam tum, quemadmodum hoc ipso tempore, non nisi implicitum continentiae votum edebant, iique proinde, de quibus agitur hoc in canone, se propterea excusatos volebant, quod ignorerent se in ordinatione votum hoc emisisse. Respondent concilii Patres, Ecclesiam iis suam super hac re mentem satis significasse, per tradita sacra vasa, quæ cum Episcopi benedictione in ordinatione susceperunt.

7. Declarat eos, qui in ordinibus constituti sunt, nec ecclesiasticum statum deserere, nec suas ad conjuges redire posse, ea obducta causa, quod per vim ordinati fuerint. Opponit iisdem concilium, ordinationem æque, ac baptismum, sanctum chrisma, seu confirmationem, & altarium consecrationem, stabilem, firmamque esse; nec minus oportere in suo eos statu persistere, quam pueros promissis stare, quibus in Baptismate se obstrinxerunt, quamvis hoc sacra-

mentum infcii, vel etiam inviti susceperint. Quod cum Augustino de conatibus intelligi debet, quos in eos, a quibus baptizantur, edunt interdum pueri.

8. Eos ordinari vetat, qui non univcrsum psalterium et canticis, hymnisque, qui usui sunt, necnon Baptismi ceremonias, & formam callent.

9. Statuit, ut, qui sine evidenti necessitate, Quadragesimali tempore carnem comederint, ea priventur per annum totum, & in Paschate non communicent; qui vero ob proxima ætatem abstinere non possunt, ea vescendi facultatem ab Episcopo petant.

10. Nihil est aliud, quam super Regis electione, qualibus, obligationibus constitutio.

11. Confirmat veteres canones.

12. Quoad Judæos, Toletani concilii, sub Rege Sisenando, ann. 633. celebrati decreta servari vult.

\* Episcopi quinquaginta duo, cum comitibus sexdecim ex præcipuis Regis ministris, absentium Episcoporum deputatis decem, abbatibus itidem decem, uno archipresbytero, unoque primicerio his canonibus subscripserunt. Ad subscriptionum calcem extat concilii decretum, super bonorum ad Reges spectantium dispositione, edictumque Receswinthi, qui ejus, allatis omnibus circumstantiis, executionem mandat. *Ibid.* & Aguirreus, *Concil. Hispan. Tom. III.*

#### *IX. Concilium Toletanum, ann. 655.*

Concilium hoc secunda Novembris die ann. 655. in sancta Virginis ecclesia, Rege Receswintho operam dante, coactum fuit. Ei præfuit S. Eugenius, Archiepiscopus Toletanus; unaque cum ipso adfuere Episcopi quindecim, Abbates sex, unus archipresbyter, unus primicerius, diaconus unus, quem absens Episcopus miserat, & comites quatuor. In eo septendecim canones editi.

Primus. Si ecclesiastici se bonorum Ecclesiæ proprietarios reddiderint, iis, qui eam fundarunt, ditaruntque, aut eorum hæredibus licere vult, suas hac de re querelas ad Episcopum, ad Metropolitanum, vel ad Regem deferre, si forte  
Epi-

**Episcopus**, aut metropolitanus nullam delatarum querelarum rationem habeant.

2. Eam fundatoribus auctoritatem tribuit, ut ecclesiarum, & monasteriorum, quæ extruenda curaverint, reparationibus, ne corruant, invigilent, iisdemque concedit presbyteros ad eorum servitium Episcopo præsentandi jus, quin Episcopo liceat, in ipsorum præjudicium, alios ibidem ponere. Si tamen fundatores non remitterent clericos huic operæ idoneos, poterit Episcopus clericos his functionibus dignos, at fundatoribus annuentibus, instituire. Quod si in fundatorum contemptum Episcopus sua ipsius auctoritate ad ecclesiarum, seu monasteriorum, de quibus agitur, servitium ordinaverit, eorum ordinatio nulla erit, aliosque Episcopus, quos ei fundatores præsentaverint, ordinare debet. Cernitur luculenter institutus hoc in canone patronatus laicus.

3. Si Episcopus, aliusve ecclesiasticus ex ecclesiæ suæ bonis quidquam præstationis, aut patrimonii titulo, dederit, debet, sub nullitatis pœna, donationis actui causam inferere, ut appareat, justitiæ, aut fraus in ea locum habuerit.

4. Statuit, ut, si parum in bonis habuit Episcopus ordinationis suæ tempore, quod post susceptum Episcopatum acquirerit, ad ecclesiam pertineat; quod si tantundem, aut plus habuerit, quam ecclesia, ejus hæredes cum ecclesia partientur, ratione habita; possit autem Episcopus de rebus disponere, quæ ejus personæ ipsi donatæ fuerint; sin obeat, quin disposuerit, hæ quoque ad ecclesiam pertinebunt. Quoad ecclesiasticos cæteros idem præcipitur.

5. Declarat Episcopum, qui sua in diocesi monasterium fundat, illud dotare non posse, nisi quinquagesima Episcopatum reddituum parte, aut centesima, siquidem simplicem ecclesiam sine monasterio fundaverit.

6. Episcopum sinit reddituum, quos ei parochialis ecclesia debet, tertiam partem eidem remittere, aut hanc ipsam tertiam partem alteri ecclesiæ donare, & hanc ab eo factam, seu remissionem, seu translationem perpetuam, & irrevocabilem esse vult.

\* Ex poſterioribus his canonibus duobus conſtat, licuiſſe Hiſpaniarum Epiſcopis monaſteria, vel capellas fundare, cum facultate ſtatuendæ iisdem dotis ex Epiſcopalium reddituum partē; tertiamque parœciæ bonorum partem, qua gaudebant, & adhuc alicubi gaudent, nec novum, nec locis aliquibus peculiare, ſed vetus, omnibusque ſtatæ diœceſeos parœcii commune jus extitiſſe.

7. Epiſcopi, aut preſbyteri hæredes vetat, ſucceſſionis poſſeſſionem inire, ſine metropolitani, aut Epiſcopi conſenſu; ſi vero de metropolitani hæreditate ſermo ſit, ante ſucceſſorem eidem datum, coactumve concilium.

8. De præſcriptione annorum triginta quoad bona, quæ Epiſcopus alienaverit, ita ſtatuit, ut ea ſolum ab ejuſdem mortis die, non autem ab alienationis tempore contra eccleſiam excurrat.

9. Modum præſcribit Epiſcopi ſtipendio, qui ad confratris ſui funera, & ad inventarium bonorum eccleſiæ, operam contulit. Si dives eccleſia eſt, nihil amplius ſibi ſumere poterit, quam auri libram, & libræ dimidium, ſi pauper; at quod ediderit, inventarium ad metropolitanum mittere debet.

10. Mandat, ut eccleſiaſticorum, quos ſtatus cœlibatui ſubdebat, ab Epiſcopo ad ſubdiaconum, filii ſucceſſioni incepti ſint, eccleſiæque ſervi, cui pater deſerviebat, evadant.

11. Epiſcopos, ait, non poſſe eccleſiæ ſervos in clerum inducere, quin eos prius manumiferint.

12. Addit manumiffionis annos non ab actus in id editi die, ſed a die mortis ejus, qui manumiferit, numerandos.

13. Et ſequentes tres pronuntiant eccleſiæ libertos non poſſe liberas perſonas ſibi conjuges ſumere; ſecus fore, ut omnes tamquam liberti habeantur, hoc eſt, ipſi, eorumque poſteri præſtare eccleſiæ debeant ea ipſa ſervitia, quæ liberti patronis debent, quin de ſuis ipſorum bonis, niſi in filiorum, ejuſdemve conditionis propinquorum favorem ſtatuerè poſſint.

14. Baptizatos Judæos jubet præcipuis diebus feſtis in urbe verſari, ut ſolemni officio cum Epiſcopo interfint, atque ita Epiſcopus ipſe de eorundem reſipiſcentiæ, fideique  
inte-



integritate judicare possit, ea in refractarios statuta pœna, ut pro ætate, seu virgis plectantur, seu alia corporali punitione afficiantur. Imposuere concilio finem ad regni Recesswinthi prosperitatem edita vota, & alterius, ad Kal. Novembr. sequentis anni 656. in eadem Toletana urbe concilii indictio. *Ibid.*

X. Concilium Toletanum, ann. 656.

S. Eugenius, archiepiscopus Toletanus, adfidentibus Episcopis undeviginti, & absentium Episcoporum deputatis quinque, præfuit concilio huic, quod die prima Decembris ann. 656. habitum est. Ei locus inter nationalia concilia tribuitur, quippe cui præter S. Eugenium, alii metropolitani duo, nempe, Fugitivus Hispalensis, & Fructuosus Bracarenfis interfuerunt. In eo editi canones septem.

Primus, mandat, ut Festum Annuntiationis B. Virginis, quod in aliis Hispaniarum ecclesiis, diebus aliis celebratur, diei 18. Decembris, quæ ante natale Dominicum octava est, deinceps addicta sit.

2. Clericos, qui jusjurandum ad Principis, rei que publicæ incolumitatem editum violaverint, sua dignitate spoliatos vult, eorum tamen in integrum restitutionis facultate Principi reservata.

3. Excommunicationis ad annum indicta pœna, vetat Episcopos in consanguineos, amicosve parccias, aut monasteria conferre, ut redditus ex iis percipiant.

4. & 5. Statuunt, ut fæminæ, quæ viduitatis statum amplectuntur, suam de scripto professionem apud Episcopum, ejusve ministrum edant, qui iis habitum tribuent cum nigri, seu violacei coloris velo, quod capiti impositum ferre debent; quæ vero habitum viduæ proprium deseruerint, excommunicationi subânt, conclusæque maneânt in monasteriis reliquo vitæ tempore.

6. Pueros, qui parentibus operam dantibus, tonsuram, & religionis habitum susceperunt, adigi vult, ut religiosi vivant; ea tamen lege, ut filios, qui religiosi sint, solum quoad decimum ætatis annum attigerint, offerendi potestas pe-

nes parentes fit; post eam vero ætatem requiratur pætorum consensus.

\* Licebat in Hispania matribus, & patribus filios, seu feminæ, seu mares effent, religiosæ vitæ consecrare, quæ ætatis annum decimum attingissent; at cum pueri ad hæc ætatem pervenerant, veluti emancipati, quoad caput hæc erant, nec amplius in parentum potestate erat, eos religiosæ vitæ nisi consentientes addicere. Eandem, quam hoc institutionem concilium in Trullo continet, id autem propterea quod utriusque concilii Patribus persuasum fuit, pubertatis ætatem ab anno decimo incipere; hæc enim ætas non eadem ubique erat, seu quoad naturam, quæ eam afferbat seu quoad leges, quæ eandem statuebant; eam nempe aliz ab anno decimo, aliz a decimo secundo, aliz decimo quarto, denique a decimo sexto aliz repetebant.

7. Christifidelibus, & potissimum clericis vetat, suos hæc captivos vendere: quia ignorare non possunt, captivos hos pretioso Christi Domini sanguine redemptos fuisse, ut emendi potius e Judæorum manibus, quam iisdem vendendi sint.

\* Constabat etiam tum costus, cum Patribus oblatum fuit Potamii, Bracarenfis Episcopi scriptum quoddam, in quo se Præsul pravi cum fæmina commercii reum fatebatur. Iustus est ingredi, suumque scriptum recognoscere; cumque ex eo quæsitum fuisset, libera ne esset ipsius confessio, & veritati consentanea, eam jurejurando firmavit, edixitque effusus in lacrymas se, ante novem circiter menses suapte sponte ecclesiæ suæ regimen deseruisse, ut se carceri includeret, ibique pœnitentiam ageret. Concillium declaravit eum, ex antiquis canonibus, episcopatu deponendum esse; at, miseratione quadam, eidem Episcopi nomen, gradumque servavit ea tamen conditione, ut, quoad viveret, pœnitentiæ subesset; Fructuosum deinde Dumensem Episcopum delegit, qui Bracarensem Ecclesiam, quæ leucæ tantum spatio Dama aberat, administraret. Idem concilium testamentarias Ricimerii, Dumenfis, ante Fructuosum, Episcopi dispositiones, tam-

tamquam S. Martini, ejus decessoris ultimæ voluntati contrarias, ejusdemque ecclesiæ perniciosas abrogavit.

Hoc Potamii exemplum memorandum omnino est, & ejusmodi, ut ei simile vix in Ecclesiæ Historia universa inveniri possit. Archiepiscopus scilicet ignominiosi, occultique criminis, cujus nec testem, nec accusatorem habet, publice, & coram totius suæ nationis concilio, ipse se accusat. Præbet id nobis expendendi locum, quæ fuerit Ecclesiæ vetus disciplina, quod ad ordinationem, & ordinum obeunda munia spectat, quoad Christianos, qui in lethalis, carnisque peculiariter, seu fornicationis peccatum aliquod lapsi erant. Nec longa, nec molesta erit inspectio hæc: si enim apostolici, necnon veterum conciliorum canones, itemque sanctæ sedis decreta, vel obiter percurrantur, dubio procul comperit fiet, ex veteri Ecclesiæ disciplina, per ordinationis negationem, aut per depositionem, interdictumque a susceptorum Ordinum functionibus, punitum fuisse Christianum quemque, qui se ullo profus, etiam occulto, imprimis vero carnis peccato polluisset, quod sanctorum Ordinum exercitationi, quæ singularem animi, & corporis puritatem requirit, peculiari ratione adversatur. Videri in hanc posunt Apostolicorum canonum decimus quintus, Eliberitani concilii decimus nonus, tricesimus, & septuagesimus sextus, Toletani primus, qui primum omnium generalis Nicænæ Synodi, super ordinationibus, canones laudat, S. Innocentii I. ad Toletani primi concilii Patres Epistola, ad Episcopos nempe, qui eidem concilio interfuerant; vicesimum quartum, vicesimum quintum, & vicesimum septimum Lucensis concilii capita; nonus Aurelianensis primi concilii canon, Epaonenfis concilii vicesimus secundus, &c. Hi quidem canones omnes probant, Potamium nihil aliud fecisse, nisi ad veterem Ecclesiæ disciplinam se conformasse, cum suas ipse functiones sibi interdixit, seque ipse deposuit, atque id eum fecisse ex conscientiæ legibus, quamvis ejus peccatum occultum esset. Probatur id etiam S. Genebaudi, Laudunensium Episcoporum primi exemplo, qui S. Remigii, Remensis Episcopi, neptem duxerat, & a qua se, ut continens

viveret, separaverat, sed e qua tamen ipse duos deinde filios susceperat. S. hic Episcopus poenitens se Ecclesie legibus adactum credidit, quamvis lateret ejusdem criminis. Episcopatu se ipse abdicaret. Illud ingenue S. Remigio, patruo suo declaravit, a quo in angustissimam domunculam conclusus, quæ adhuc prope S. Juliani ecclesiam cernitur, poenitentiam egit per annos septem, quorum spatio S. Remigius Laudunensem Ecclesiam cum Remensi administravit.

Certum ergo est, ex Ecclesie disciplina veteri, homicidium, idololatriam, simoniam, & incontinentiam, seu publicam seu occultam, impedimento fuisse, quominus ordines susciperentur, susceptorumque munia obirentur, prorsus ut hoc adhuc tempore, ex homicidio, hæresi, simonia, aliisque in genus criminibus oritur irregularitas. Sub medium tantum sæculum sextum, Ilerdensis concilii Patres aliqua ex parte huic veteri discipline derogare cœperunt in canonum quinto, quos ediderunt, ubi scilicet pronuntiarunt, „ si quis ex eorum numero, qui altari deserviunt, ex fragilitate, in carnis peccatum inciderit, in Episcopi potestate fore, eum in officium suum, quin tamen ad superiores Ordines evehat, restituere. „ Succrevit relaxatio post noni potissimum sæculi initium, eoque tandem devenit, ut jam non amplius, seu Papæ, seu Episcopi dispensatione opus sit, suis ut functionibus, post sinceram poenitentiam, occultorum continentiam criminum reus clericus restituatur. At non minus vere dixerimus, Ecclesie mentem omnino mutatam non esse, in suisque ab eadem ministris, hoc ipso, ut olim, tempore, singularem cordis, & corporis puritatem requiri. Consuli super hac re potest Cardinalis Aguirrei Dissertatio, quæ ad Toletani concilii decimi calcem extat, in ejus *Conciliorum Hispaniæ* Tomo IV.

*Concilium Nannetense, ann. 658.*

In Nannetensis, quæ Britannicæ ad Ligerin urbs erat, concilii inscriptione dicitur illud, Papæ Vitaliani jussu, ann. circiter 658. habitum fuisse. Huic subscriptioni concinit Flodardus; at ex hoc tamen concilio nihil affert præter rem, quæ

ad ejus Historiam Remensis Ecclesiæ referebatur; Episcopos scilicet eam S. Nivardo, Remorum Archiepiscopo veniam dedisse, ut Haltavillersiense monasterium, ad Matronæ ripas situm, quod Barbari diruerant, restitueret. Nobis suppetunt in Conciliorum Collectionibus, sub Papæ Formosi pontificatu, canones viginti, Nannetensis Concilii nomine; sed, quia nulla legitur iisdem adscripta dies, an ad hoc, an ad aliud concilium pertineant, incertum est. Eos nonnulli auctores concilio tribuunt, quod in urbe Nannetensi, sub noni sæculi finem, habitum ponunt. At vero ut nobis propugnari non posse videatur opinio hæc, faciunt rationes duæ; prima est, Nannetensem urbem, post medium nonum sæculum, funditus everfam fuisse, nunquam intermissis Britones inter, & Normandos ethnicos bellis, quibus decimum tantum sæculum finem attulit; altera est Nannetensis concilii canones duos, tertium, & decimum in Capitularium, quæ octavo sæculo prodire, Librum septimum relatos fuisse. Afferendos ergo suscipimus hoc loco viginti canones hos, qui aptius alibi collocari non possunt.

Primus. Mandat, ut dominicis, festisque diebus presbyteri quærant a populo, an ex alia parœcia quispiam, in sui presbyteri contemptum, ad audiendam Missam venerit, eumque, si quem nacti fuerint, ex ecclesia expulsum ad suam parœciam regredi jubeant; quærant præterea, quispiam ne adsit, cui rixa sit; ac si quos tales compererint, statim concilient; renuentes vero ejiciant ex ecclesia, quoad obsecuti fuerint.

\* Occurrit hoc in canone obligatio, cui fideles subsunt, ut diebus dominicis, & festis Missam suis in parœciis audiant; perspiciturque, proprium presbyterum non alium esse, quam parochum; ei quippe mandantur, quæ parochi tantum, quoad parochianos, seu pastori, quoad oves congruere possunt.

2. Parochos vetat aliorum parochorum subditos ad Missam recipere, nisi iter agant, aut ad lites venerint.

3. Prohibet, ne presbyteri cum sæminis degant, ne iis quidem exceptis, quibuscum eos versari canones sinunt, famularum causa, quarum servitio iis opus est. Idem præte-

rea canon fœminas vetat ad altare accedere, ibi presbytere deservire, vel ad clathratum septum consistere.

4. Mandat, ut, cum primum parochus scierit parochianorum aliquem ægrotare, ad eum invisendum se conferat; ejusque domum ingressus, aquæ benedictæ asperionem per totum ægrotantis cubiculum peragat, antiphonam recitans, *Asperges me, Domine, &c.* statos deinde Psalmos septem cum precibus pro infirmis canat; omnibusque egredi jussis, ad ægrotum accedat, eum ad peccatorum confessionem, & ad omnium christianarum virtutum usum, quas ejus præsens status pati potest, humaniter cohortaturus.

5. Statuit, ut presbyter, cum ægrotantis confessionem audiet, ei absolutionem, addita solum conditione, tribuat, ut si eum Deus pristinæ valetudini restituerit, culpis respondentem poenitentiam agat.

6. Canones renovat, qui vetant pro sepultura quidquam exigi, mortuosque in ecclesia sepeliri.

7. Neminem favere vult ordinationi furtivæ, occultæque clericali alienæ diœcesis, sub poenis per Chalcedonense concilium inflictis, suspensione scilicet in eum, qui ita ordinatus fuerit, depositione in eum, qui faverit, si clericus, & excommunicatione, si monachus, aut laicus fuerit.

8. Presbyterorum cuique unam tantum ecclesiam esse vult, nisi ei subint in ecclesiis singulis alii presbyteri, qui in iis & Officium diu, noctuque peragant, & Missam quotidie celebrent.

9. E panibus, quos ad ecclesiam populus diebus dominicis, & festis attulerit, aut quos presbyter ipse paraverit, aliquos benedici jubet, qui in eos distribuantur, qui non communicabunt.

10. Agit de decimis, oblationibusque fidelium; mandatque, ut secundum sanctos canones ex iis fiant partes quatuor, quarum prima cedat ecclesiæ, pauperibus altera, Parocho, ejusque clero tertia, & Episcopo quarta.

11. Mandat, ut, antequam clerici ad sacros Ordines promoverentur, subdantur examini per dies tres, deque eorum natalibus, vita, & moribus inquiratur, ea lege, ut, qui huic

examine præfecti fuerint, sua excidant dignitate, si indignos admiserint, & ejusmodi indigni ab altari repellantur.

12. Marito licere vult, adulterii causa, uxorem ejicere; eum tamen vetat, vivente hac aliam ducere, mandatque, ut fœmina in adulterium lapsa per annos septem poenitentiae subdatur. Eam quoque facultatem viro tribuit, ut cum ea in gratiam redeat, ea conditione, ut eandem & ipse poenitentiam agat.

13. Fornicationis peccato poenitentiam imponit annorum trium.

14. Præscribit poenitentiae annos septem personæ conjugatæ, quæ adulterium patravit, eique annos quinque, quæ conjugata non est.

15. Confraternitatum consuetudines in ordinem redigit, ab iisque removet abusus plures, & potissimum lauta convivium, quæ in iisdem celebrabantur.

16. Presbyterum vetat aliam ecclesiam, quam suam, ambire, ad eamque obtinendam potenti homini dona tribuere, suam propriam ecclesiam, si ita se gesserit, amissurum.

17. Ob voluntarium, publicumque homicidium, imponit poenitentiae annos quatuordecim, quorum spatium, qui illud patravit, sejunctus erit ab ecclesia per annos quinque, & reliquo tempore precibus aderit, quin offerat, & quin communicet.

18. Ob homicidium involuntarium imponit poenitentiae annos quinque, jejunii ex pane, & aqua dies quadraginta, separationis a fidelium precibus annos duos, & quin communicet, annos tres. Eam presbyteris libertatem relinquit, ut abstinentiam præscribant, prout expedire crediderint.

19. Fœminis, tamquam rem canonibus, civilibus legibus, sacrae Scripturae contrariam, interdicit, ne forensibus litigiis, publicisque cœtibus intersint, nisi a Principe, vel ab Episcopo accitæ sint, earumve præsentiam res ipsa postulet, in qua tamen facti specie iis opus est Episcopi venia.

20. Episcopos, eorumque ministros operam dare vult, ut aboleant idololatriæ vestigia reliqua, cujusmodi sunt arbores dæmonibus sacrae, quarum ramum, aut palmitem populus

præ observantia cædere non auderet, saxa prope nemora, in parietinis sita, super quibus vota, & oblationes eduntur, &c.

Sequenti ann. 659. Julii die 22. rex Clodoveus II. in vico Clichium, concilium convocavit, cujus nobis super privilegium in favorem abbatiæ S. Dionysii. Ei subscribitur Rex, & Episcopi viginti tres, diaconi duo, & proceres plures. Authenticum, necne sit privilegium hoc, acris disputatum est. Illud P. Mabillonius genuinum putat: ab abbate Hilduini testimonio. Doctus hic Benedictinus Chienense concilium ad ann. 653. refert, ad 659. alii. An in adversione dignum est, privilegium a rege Clodoveo II. in conditione S. Dionysii monasterio concessum esse, ut episcopi religiosi, quemadmodum in Agaunensi S. Mauriti monasterio, perpetuam psalmodiam ederent, eoque consilio se partirentur in choros plures.

*Concilium Emeritense, ann. 666.*

Concilium hoc, ex Episcopis duodecim provinciæ Lusitanix, seu Portugallix confitutum, Receswinthi regis iussu die 6. Novembris anu. 666. habitum est, & viginti tres canones edidit.

Primus. Nihil est aliud, quam Constantinopolitanum Symbolum, cum additione processionis Spiritus Sancti a Patre, Filioque. Pronuntiant Episcopi, se corde, & ore doctrinam profiteri, quæ in hoc symbolo continetur.

2. Mandat sub excommunicationis poena, ut diebus festis in Lusitanix ecclesiis, quemadmodum a libi sit, dicantur vesperæ, postquam lumen allatum fuerit, & antequam cernatur sonus, hoc est, psalmus *Venite, exultemus*, ita dictus, quia canebatur elata voce.

\* Ex hoc canone, itemque ex decimo nono Toletani primi concilii capite constat, eam olim consuetudinem obtinuisse, ut accensis luminibus vespertino tempore, & post solis occasum, vesperæ dicerentur. Sanctus Basilius in Capite XXIX. Libri de Spiritu Sancto nos docet, afferri consuevisse  
lu-



*lumen his verbis: Laudemus Patrem, & Filium, & Sanctum Spiritum.*

3. Mandat, ut, cum Rex ad exercitum perget, quotidie pro eo, ejusque familia sanctum sacrificium, ad ipsius usque reditum, offeratur.

\* Pro Regibus orandi mos semper in Christiana Ecclesia vixit, ut constat ex primæ .S. Pauli ad Timotheum Epistolæ Capite II. ex octavi Apostolicarum Constitutionum Libri Capite XII. ex Arnobii Libro quarto contra Gentes, &c.

4. Jubet Episcopos, postquam consecrati fuerint, Metropolitanano e scripto promittere se caste, sobrie, & cum æquitate victuros.

5. Mandat, ut Episcopus, qui infirmitatis causa, aut quia Rex utitur ejus opera, ad concilium a Metropolitanano, vel a Principe indictum venire non poterit ipse per se, ad illud mittat non quidem diaconum, sed archipresbyterum suum, aut saltem presbyterum, qui post Episcopos sedere, ejusque nomine, cujus personam refert, respondere possit.

\* Ex hoc canone compertum fit, absentium Episcoporum deputatos in conciliis ad Episcoporum tergum sedisse. Hac de causa prohibentur Episcopi ad ea pro se diaconos mittere: quia Nicæni concilii canon 20. vetat, ne in presbyterorum cœtu diaconi sedeant. Hæc tamen sanctio haud generatim servata fuit, quandoquidem diaconi a suis Episcopis ad concilia non semel missi cernuntur, causa exempli, Petrus ad Toletanum concilium quintum, Wamba ad sextum, Clemens, Ambrosius, Aquila ad septimum, &c. atque adeo constat archipresbyterorum cœtibus archidiaconos præfuisse.

6. Declarat Episcopos suffraganeos a Metropolitanano accitos, ut cum eo celebraturi festis diebus Natalis Domini, & Paschatis veniant, eo se conferre debere, sub excommunicationis poena, nisi eos morbus, aut pravum tempus impediatur; & id quidem observantiæ ergo, quæ metropoli debetur.

\* Toletanum concilium decimum tertium alias huic sanctioni causas tribuit, ut nempe privata negotia finiantur,

ut in suffraganeos querelæ expediantur, ut Episcopi conferentur.

7. Mandat, ut Episcopus, qui concilio secundum veteres canones quotannis habendo non aderit, includatur, ad statutum tempus pœnitentiam acturus, in locum, qui a concilio delectus fuerit; ac per id temporis ejus domum, suppellectilem, & quidquid ad eundem pertinet, (quod canon per *cellæ* vocabulum exprimit) Metropolitæ administrat, ut is, cum redierit, in earum rerum omnium possessionem restitatur.

8. Vult Episcopum suæ diœceseos servandis juribus fœdulo invigilare; possessionem annorum triginta tituli loco esse. Et quia dissidium inter Silvam, Ingidani, & Justum, Salmanticæ, Episcopos coortum fuerat, statutum est, ut commissarii, qui dissidium componerent, expedirentur: propterea, quia nondum excurrerant anni triginta, cum Justus gaudebat possessione soli, quod Silva tamquam ad suam diœcesin pertinens repetebat.

9. Eum, cui sancti chrismatis distributionem Episcopus demandavit, vetat ab iis, quibus illud distribuit, itemque presbyteros ob collatum baptismum, vetat quidquam exigere; eos tamen, quod gratis oblatum fuerit, recipere sinit.

10. Mandat, ut Episcoporum cuique suus in Cathedrali ecclesia sit archipresbyter, suus item archidiaconus, suus denique primicerius, seu *primidelus*, ut in textu est; quæ tria cleri capita sunt; eos canon Episcopo subesse vult, nihilque supra suam ipsorum potestatem aggredi omnino sub excommunicationis pœna.

11. Mandat, ut abbates, parochi, & diaconi suo quisque Episcopo, quemadmodum par est, obsequantur; eum suscipiant, cum in ipsorum ecclesia visitationem peraget, nullamque sæculare negotium sine ejusdem consensu aggrediantur.

12. Eam Episcopo veniam dat, ut e parœciis presbyteros, & diaconos extrahat, quos in sua cathedrali Ecclesia collocet, quin proinde super ecclesiis, e quibus extracti fuerint, inspectione gaudere, earumque proventum percipere debent, ea quoad eos lege, ut cum Episcopi delectu presbyteros

teros, ipsorum loco servitium præstituros, statutis pensionibus ibidem ponant. Hoc in canone facile perspicitur canonicorum origo, qui parochi primitivi dicuntur. Episcopi, qui in suis episcopalibus urbibus Parochorum satis ad obeundum cathedralium ecclesiarum suarum officium non inveniebant, rurales parochos, atque adeo monachos eo vocabant; qui mos in ipsa basilica S. Petri Romæ vigeat, ad quam monachi, qui divinum officium canerent, ex ejus urbis monasteriis quatuor accerfebantur. At quia ejusmodi rurales parochi parœcias suas pro cathedralibus, quarum beneficia, *canonicatus* dicta tum quidem erant admodum modica. ægro solum animo deserebant, eos rurales parochos iisdem honoribus, atque urbanos jam cathedralibus ecclesiis addictos gaudere placuit, iisdemque præterea licere pensionem super parœciis, quas deserebant, retinere, vel ibidem vicarios statuere, quibus congruam portionem tribuerent. Haud sane facile fuerit canonem hunc cum Chalcedonenſis concilii decimo, qui titularum, seu beneficiorum pluralitatem prohibet, conciliari; quia tamen oportebat institui canonicorum capitula ad servitium cathedralibus ecclesiis præstandum, cumque ecclesiæ non alia bona suppeterebant, quam quæ parœciis donata fuerant, institutiones hæ non aliter fieri poterant; atque hinc, ut vero simile fit, prodire jura, quæ cathedralium ecclesiarum pleræque tam super urbanis, quam super ruralibus parœciis, seu quoad redditus, quos inde percipiunt, seu quoad primitivorum parochorum qualitatem, & prærogativas, obtinent.

13. Episcopum finit ecclesiæ bona clericis dare, qui suum accurate munus obeunt; quibus etiam bonis eos, si abusi fuerint, aut negligentes evaserint, privare possint.

14. Oblationum, quæ Missæ tempore, diebus festis Ecclesiæ fiunt, partitionem statuit. Cum universus clerus in communis operæ partem veniat, quæ ad divinum officium confertur, singuli proinde clerici retributionem gradui, quem obtinent in ecclesia, percipere debent. Tribuentur ergo ejusmodi oblationes in partes tres, quorum prima ad Epi-

scopum, secunda ad presbyteros, & diaconos, tertia ad laicos, & inferiores clericos pertinebit.

\* Oblationum dominicis, festisque diebus in ecclesie gratiam per fidelium pietatem factarum, usus primæ antiquitatis est. Fit earum mentio in canonibus apostolicis; de iisdem Tertullianus in Apologetici Capite XXXIX. & Sanctus Cyprianus in Libro de Opere, & Eleemosyna, verba faciunt. Oblationes hæc pane, vino, & pecunia continebantur, & ad offerentiam edebantur: unde iis collatum est inter sacra munera nomen. Et de quibus hoc in canone sermo est, pecuniaria dona erant monetæ quædam scilicet, quibus ut plurimum Christi Domini imago, aut nomen impressum erat; non deerant ex ista tamen, quæ nec nomen, nec figuram præfererebant. Pæne Hostiæ, quæ fidelibus ad communionem dabantur, huius generis monetæ formam, quæ fere denarii erat, referebant. Fideles ergo, sanctam Hostiam suscipientes, horum denariorum unum donare consueverant; atque hinc superstitiosus mos alicubi obtinuit, ut in mortuorum ore poneretur Christi Domini Corpus, tamquam pretium, quod pro animæ e terris ad cælum transitu solvebatur.

15. Vetat, ne Episcopi, & presbyteri male habeant ecclesie famulos per mutilationem, mandatque, ut, si huius criminis rei fuerint, sæcularibus iudicibus tradantur; ita nihilominus, ut pœnam, ad quam damnabuntur, Episcopi moderentur, nec eos cum ignominia tondere patiantur.

\* Ecclesiasticis perinde, ac laicis id juris erat, suos ut famulos, etiam per mutilationem, punirent. Eiusmodi jus concilium hoc loco clericis adimit; eos tamen sinit appellare sæculares iudices, qui eorumdem servos puniant, sed ea conditione, ut ne eos ad tonsionem damnent: quia iudiciali sententia abrasum caput adeo penes Hispaniarum Gothos dedecori, & infamiæ tribuebatur, ut mors tamquam levius supplicium, referente Luca de Thuy, spectaretur.

16. Episcopus vetat ultra partem tertiam ex parocciarum redditu sumere; eum quoque ad reparationes impendi vult; acriterque ab Episcopo argui presbyteros, si qui forte redditum hunc sibi ab eo traditum, suarum ut ecclesiarum repara-

rationes oderent, alio detorserint, adigique, ut in præscriptum usum præceptas pecuniæ summas conferant.

17. Corporales pœnas in eos statuit, qui mortui Episcopi sui famam obtrectant, ejus nomini post mortem parcendum inquiens, qui, dum viveret, in honore fuit. In obtrectationis reum pœna est pœnitentia mensium trium, si presbyter fuerit, mensium quinque, si diaconus, mensium novem, si subdiaconus. Minoris conditionis personæ reliquæ suberunt, ex Episcopi mandato, virgæ ictibus quinquaginta; laici demum Ecclesiæ impensis alti, sex mensium spatio, excommunicationi subduntur.

18. Parochis eam veniam dat, ut ex ecclesiæ suæ servis sibi clericos eligant, ea lege, ut eos pro reddituum suorum ratione sustentent.

19. Presbyterum, qui plurium ecclesiarum servitio additus fuerit, die quaque dominica in singulis iisdem Ecclesiis sacrificium offerre vult, eorumque nomina recitare, qui eas extruxerunt, aut donationibus locupletarunt, seu vivi, seu mortui sint.

\*Tria sunt hoc in canone animadversione digna. Primum est, demandatum olim fuisse uni tantum presbytero plurimum ecclesiarum servitium, seu quod suo singulæ sustentando non essent, seu presbyterorum paucitatis causa. Alterum est, licuisse presbytero, ita postulante necessitate, Missas plures eadem die celebrare. Tertium tandem est, fuisse in more positum, ut eorum nomina, qui ecclesias fundaverant, aut beneficiis auxerant, in ipso Missæ sacrificio recitarentur; quem quidem morem antiquissimum fuisse probant summi Pontificis S. Innocentii I. ad Episcopum Decentium Epistola prima, S. Augustini centesima tricesima septima, & Papæ Gelasii ad imperatorem Anastasium Epistola; atque is ipse mos sensim progressus eo tandem devenit, ut hoc jam tempore, per acceptum ex pecunia stipendium, Missa peculiari titulo dantibus applicetur. Coepta est ergo Missa primum dici, quin in ea fieret, nisi omnium generatim fidelium mentio; tum facta in ea est eorum peculiaris commemoratio, qui ultra consuetas oblationes aliquid tribuebant; denique,

qui eleemosynam dedere, quæ presbytero in diem aliena par esset, contenderunt ejus Missam ad se proffus, & proprietas jure pertinere debere, tamen jus iis non esset, nisi eam fructus Missæ partem, quæ eorum eleemosynæ respo-  
debat.

20. Continet sanctiones plures super ratione, quæ eadem fieri servi manumittendi sint.

21. Vetat, ne Episcopus decessoris sui donationes abroget, dum constat ecclesiam, cui præerat, ex ejus bonis emolumentum plus percepisse, quam is amicis, famulis, aliisque per testamentum donavit.

22. Hæc omnia decreta confirmat, eorumque executionem præcipit sub excommunicationis pœna.

23. Gratiarum actiones quoad Receswinthum regem concilii nomine, & ad ejusdem prosperitatem vota continentur. *Reg. Tom. XV. Lab. Tom. VI. Hard. Tom. III. Aguirreus Concil. Hispan. Tom. IV.*

*Concilium Augustodunense, ann. 670.*

S. Legerius, Augustodunensis Episcopus, coegit concilium hoc, an. 670. quæ communis opinio est, non autem 666. aut 676. quod nonnulli contendunt. Superfuit nobis ejus statuta aliqua, quæ monasticam omnia disciplinam spectant; at palam est, eorum plura deesse, quandoquidem a primo gradus fit ad quintum, ab octavo ad decimum, & a decimo ad decimum quintum.

Primus. Mandat, ut abbates, & monachi nihil sibi proprium, & pecuniare habeant, victumque, & vestitum monachi ab abbate recipiant.

5. Monachos, & abbates vetat habere compadres, nempe paternos esse.

6. Monachos prohibet in urbes pergere, nisi forte ob monasterii negotia, & in hac ipsa facti specie eos jubet habere abbatis sui ad urbis archidiaconum litteras.

8. Monachis interdicit, ne suum in monasterium alterius sexus personas ingredi sinant, ullave cum exteris feminis familiaritate jungantur. Idem canon vagos monachos ferri  
ve-

vetat, alteriusque monasterii monachum, quin ejus superior annuat, ab abbate retineri non vult.

15. Monachis, & abbatibus mandat, ut canones, & S. Benedicti regulam servent, ut omnia in commune possideant, ut conjunctim laborent, ut hospitalitatem exercent, ut assidui ad preces sint, ac temporales poenas, aut excommunicationem, ad annos tres, monachis minuitur, qui horum statutorum aliquod transgressi fuerint. Quod si Abbas ipse refractarius extiterit, a communione suspensus ad annum erit; si praepositus, ad biennium.

\* Occurrunt nonnulli praeterea canones, qui huic S. Leegerii concilio, seu synodo tribuuntur. In his jubentur omnes clerici scire memoriter, & recitare fideliter S. Athanasii symbolum; quod argumento est, ex eo tempore, Symbolum, quod a nobis *S. Athanasii* dicitur, huic S. Doctori adscriptum fuisse. Declaratur laicos, qui in Paschate, & in Natali Dominico non communicant, tamquam Catholicos spectandos non esse. Prohibentur presbyteri, depositionis indicta poena, Missam dicere, postquam se cibo, & vino ingurgitaverint; & faeminæ vetantur ad altare accedere. *Reg. Tom. XV. Lab. Tom. VI. Hard. Tom. III.*

*Concilium Herfordiense, ann. 673.*

Habitu fuit concilium hoc die 24. Septembris an. 673. a Theodoro Cantuariensi, qui eidem praefuit, & ab aliis Episcopis quatuor. Eos Theodorus ad charitatem, & concordiam mutuo servandam cohortatus, quaesivit a singulis, pro cujusque gradu, in eam, nec ne, sententiam conspirarent, ut quod a majoribus canonicè statutum fuerat, custodirent; quibus ita se velle respondentibus, Canonum Librum protulit, ex eoque indicatis articulis, quos notaverat, iisque maxime necessarios noverat, ut eos reciperent, ad eosque se conformarent, obsecravit. Quæ reapse in iis continentur, hæc sunt.

Primus. „ Servavimus omnes Pascha die dominica, quæ lunæ primi mensis diem decimam quartam proxime sequitur. „

2. „ Epi-

2. „ Episcopus quisque populi suæ curæ concrediti p  
 „ tione contentus in alterius dioecesim nihil molietur. „
3. „ Episcopi nulla in re turbabunt monasteria Deo co  
 „ secrata, deque eorum bonis per vim nihil adiment. „
4. „ Ab uno monasterio ad aliud monachi non migra  
 „ bunt, nisi abeundi facultatem ab abbate obtinuerint, a  
 „ obedientiam conversionis suæ tempore obstrictam præbe  
 „ rebunt. „
5. „ Nec magis Episcopum suum clerici deserent, & ma  
 „ gis libi recipientur, quin ejus commendatitias Litteras sus  
 „ ceperint; si domicilio alibi posito regredi rennerint, excom  
 „ municationi cum eo suberunt, qui eos receperit. „
6. „ Episcopi, clericique exteri eo contenti erunt, quod a  
 „ nobis obtulerint, qui hospitalitatis officium erga eos obibunt  
 „ nullamque sacerdotalem functionem, sine dioecesani Epi  
 „ scopi venia, edendam suscipient. „
7. „ Cum fieri omnino non possit, ob causas plures, ut  
 „ habeantur quotannis concilia duo, habebitur unum Ka  
 „ lend. August. in loco, *Cloveshøt* nomine. „
8. „ Episcopi nihil in alios alii aggredientur, ambitiose  
 „ permoti; sed invicem suæ quisque ordinationis gradum  
 „ servabunt. „
9. „ Augebuntur numero Episcopi, prout augebitur fide  
 „ lium numerus. „
10. „ Legitima tantum, & non incestuosa iniri conjuga  
 „ poterunt; nec poterit uxor desereri, nisi fornicationis cau  
 „ sa; & ita quidem, in hac ipsa facti specie, ut qui legiti  
 „ mam uxorem dimiserit, non aliam ducat, si vere Christia  
 „ nus esse voluerit, sed coelibatum servet, aut cum conjuge  
 „ in gratiam redeat. „ Theodorus Cantuariensis concilii  
 Acta ipse edidit, & Titillo notario dictavit. *Ibid. & An  
 glic. I.*

#### XI. Toletanum Concilium, ann. 675.

Wamba, Regis Receswinthi, ann. 672. vita sancti success  
 for, suum regnum tranquillum videns, Carthaginensis pro  
 vinciae Episcopis habendi concilii facultatem concessit; qui  
 pro-



inde, ejus regni anno quarto, hoc est, an. 675. Toletum, sanctæ Virginis ecclesiæ, 7. mensis Novembris die, conserunt. Quiricius, ejus urbis archiepiscopus concilio fuit, cui Episcopi præterea sexdecim, diaconi duo ab antibus Episcopis delegati, abbates sex, & Toletanus archidiaconus subscripserunt. Concilii Actis initium dat lôn-Præfatio, in qua suæ fidei professionem edunt Episcopi; e quidem priorum quatuor generalium conciliorum, scilicet Trinitatis, & Incarnationis Mysteriis, doctrinæ concinit; super iisdem Mysteriis duobus est, quam Nicænum, & constantinopolitanum Symbola, multo fusior. Præfationem capiunt canones sexdecim.

Primus. Rationem statuit, qua se in conciliis Episcopi erere debent; ita scilicet, ut se ad gravitatem, & modestiam componant, ut ne se in inutiles sermones, aut in injurias undant, nec in disputationibus pervicacius insistant. Quinque vero, nedum hanc sanctionem servaverit, cæchin-; potius, excitatoque rumore concilium turbaverit, eum pter expulsum, & tridui spatio communione privatum lit.

2. Negligentiam, ut edoceantur ipsi, & alios edoceant, Episcopis exprobrat; mandatque, ut Metropolitanus quidem fraganeis erudiendis invigilent, suffraganei vero populos si concreditos erudiant.

3. In publico Officii celebratione, per unamquamque provinciam, metropolitanæ ecclesiæ cæremonias, & ritus servari vult; ad eosque se abbates ipsos in publico suorum monasteriorum Officio conformare; quod canon de Vesperis, de Matutinis, de Missa denique intelligit.

4. Vetat, ex novo Carthaginensis quarti concilii capite, infidentium Episcoporum oblationes recipi, iisdemque ad litare accedendi facultatem concedi, quoad in gratiam reierint. Eorum præterea poenitentiam vult duplo, quam infidium fuerit, longiorem fore.

5. Constitutio est in ea, quæ Episcopi per vim moliti, & contra jus fasque ausi fuerint. Reparare jubentur de promissis bonis damna, quæ allaturi fuerint, aut jam attulerint; quod

quod si forte peccaverint cum aliqua femina, filia, nepte, feu, quovis in gradu, consanguinea Viri Principis, statuitur, ut in omne tempus excommunicati, depositique sint, nec nisi morientibus communicatio concedatur.

6. Prohibentur Episcopi de criminibus morte dignis ipsi per se judicare, membrorumque mutilationem, vel in ecclesia sua servos, precipere; & id indicta depositionis, & excommunicationis poena; quin communionem nisi in morte recipiant.

7. Mandat, ut Episcopi publice, aut saltem coram testibus, peccatores corrigant; ac si quem ad exilium, vel ad carcerem damnaverint, sententia pronuntietur presentibus testibus tribus, eamque ipsi sua manu firment.

8. Vetat, sub excommunicationis poena, ne quid, etiam sponte oblatum, ob Baptismum, ob sanctum Chrisma, vel ob Ordines accipiat; si Episcopus acceperit, excommunicationi suberit, ad menses duos; si presbyter, ad tres; si diaconus, ad quatuor; subdiaconi vero, & clerici reliqui, proportionem habita.

9. Mandat, ut qui Episcopus ordinabitur, ad altare, & quidem ante ordinationem, juret se nihil dedisse, nihilque daturum esse, ut Episcopus eligeretur. Qui ad episcopatum per simoniam pervenisse convicti fuerint, poenitentiam subdentur, & ab ecclesia separabuntur, quin Ordinis sui functiones edere possint, ad integram satisfactionem usque, quoad sinceram scilicet, acerbamque per annos duos poenitentiam egerint.

10. Eos, qui Ordines suscipiunt, e scripto promittere vult se integre, constanterque Catholicæ Fidei addictos fore, contra ejus leges nihil acturos, suisque superioribus obsecuturos.

11. Explicat Toletani concilii primi canonem decimum quartum, qui ex ecclesia tamquam sacrilegos expulsos vult, qui Eucharistiam, cum a presbyteri manu acceperint, non consumperint. Declaratur hoc loco ejusmodi poenam in eos tantum statutam esse, qui Eucharistiam per contemptum rejiciunt; quin imo eos excusat, qui eam ob naturalem infirmitatem rejiciunt, cum, inquit canon, egrotantibus non

paucis contigerit, ut Eucharistiam rejicerent: quia eam deglutire præ ficitate non poterant, quin Domini Calicem biberent. Excusat etiam canon infantes, eosque, qui in aliqua mentis alienatione versantur. Ad eos ergo canon spectat, qui Eucharistiam data opera, & per contemptum rejiciunt; si fidelis hoc peccatum patriverit, communione privabitur, saltem ad annos quinque; sin infidelis, virgis cædetur, & ad perpetuum exilium damnabitur.

° Hoc in canone veniunt notanda plura. Cernitur in eo primum communionem morientibus sub una tantum panis specie fere omnibus tribui consuevisse, sed eidem nonnunquam vini speciem additam fuisse. Apparet etiam communionem infantibus recens baptizatis, amentibusque, quibus lucida intervalla erant, collatam fuisse.

\* Infantes recens baptizatos communicandi consuetudo, ad undecimum usque sæculum, saltem in ecclesiis pluribus, viguit; at iis, Christi Domini Corporis loco, postremis sæculis Sanguis unus, & unicus tribuebatur, in quo scilicet ablutam tantummodo extremam digiti partem presbyter infanti sugendam offerebat. Quod autem canon hic ad virgas, & ad exilium fideles damnat, qui Eucharistiam rejecerunt, de Judæis intelligi debet, qui per metum Christo nomen dederant, sumptamque sanctam Eucharistiam, cum reliquis fidelibus communicantes, non consumebant.

2. Mandat, ut pœnitentes in mortis periculo versantes, nulla interjecta mora, concilientur; quod si moriantur, postquam ad pœnitentiam admissi fuere per manuum impositionem, quin tamen conciliati fuerint, id canon obesse non vult, quominus in ecclesia pro iis oretur, & oblatio ex eorum mente, scilicet, ad eorum animæ requiem edita recipiatur.

\* Distinguenda sunt tria hoc in canone expressa, Pœnitentia, manuum impositio, denique Reconciliatio. Pœnitentiam acclpere, erat se subdere pœnitentiæ legibus, & ad pœnitentium gradum per oris confessionem, & cordis contritionem admitti. Reconciliatio erat communio ipsa, seu sanctæ Eucharistiæ participatio. Constat id ex sexagesimo

sexto Carthaginensis quarti concilii capite, cujus, quoad ægrotantes in phrenesin lapsos, hæc verba sunt: *Accipiat pœnitentiam, & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia.* Ita quidem Loayfa super hoc decimo secundo capite disserit, at abs re tamen, & pœperam, dum ait manuum impositionem accipere, fuisse presbyteri absolutionem accipere, & reconciliationem fuisse communionem ipsam, prout absolutioni presbyteri opponitur. Verum quidem est, presbyterum imposuisse, seu extendisse manum, cum sacramentalem absolutionem pœnitenti tribuebat, quod etiamnum facit; at hanc reconciliatoriam, ut vocant, manuum impositionem plures aliæ, quæ ejusmodi non erant, antecedeant: quandoquidem certum est, sæpe manus pœnitentibus impositas fuisse, ut longe, lenteque, pedetentim scilicet, ad sacramentalem absolutionem compararentur, quæ, in consueto quidem cursu, tum solum iis tribuebatur, cum satis omnino fecerant, suamque pœnitentiam absolverant. Verum etiam est, sanctæ Communioni tribui posse *reconciliationis* nomen: quia nimirum ea perfectæ cum Deo conciliationis nostræ veluti sigillum est, nosque intime cum eo conjungit; at id nominis ei congruere non potest, ut sacerdotalem absolutionem excludat, eique opponatur, cum hæc vere conciliatoria sit, strictaque, & propria notione *reconciliationis* titulum mereatur. Jam vero Carthaginensis concilii quarti sexagesimum caput, a Loayfa in medium allatum ei adversatur; quoniam impositio manuum presbyteri in eo *reconciliatoria nuncupatur*, dum a communiione secernitur: *Reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia.*

13. Renovat antiquos canones, qui a dæmone possessos, aut violentis motibus agitados vetant altari deservire, divinaque Sacramenta suscepturos ad illud accedere. Eos tamen concilium excipit, quos imbecillitas, aut morbus conculcit, quin his extra ordinem motibus agitentur; nec renuit eos ipsos, qui a dæmone possessi fuerunt, ad sui Ordinis functiones post annum redire, quos per id temporis non amplius ab eo possideri consiterit.

14. Mandat, ut his ipse divinorum Officiorum celebratione, qui cantat, aut sanctum Sacrificium offert, semper alium a tergo habeat, qui eandem functionem obire possit, si quidem eum se male habere contigerit.

Capitis in orbem deliquia, quæ in præsentia vapores, seu vertigines nuncupantur, crebra erant in Hispaniis hujus concilii tempore; & quia casus hi nonnunquam presbyteris Officium peragentibus, aut Missam celebrantibus contigebant, ut huic incommode occurreret; concilium sapienter mandavit, ut celebranti semper alius presbyter a tergo esset, qui ejus loco, siquidem opus esset, Officium obiret, aut sacrificium absolveret: atque hinc fortasse originem traxit mos, ut solemnibus diebus celebranti daretur adistens presbyter, primo quidem ob necessitatem, deinde vero ad honorem tantum.

15. Superiores, quoad annuorum concilliorum celebrationem, sanctiones instaurat, jussis sub excommunicationis ad ad annum poena Episcopis omnibus, ad ea se conferre, nisi morbus, aut ineluctabilis aliqua necessitas eos impederit.

16. Gratiarum actiones continet, quoad Deum, ac deinde quoad Regem Wambam, qui Restaurator disciplinae ecclesiasticae sui temporis appellatur, & cui longa vita in hoc mundo, & æterna gloria in altero expetitur. Reg. Tom. XV. Lab. Tom. VI. Hard. Tom. III. Aguirreus, Concil. Hispan. Tom. IV.

*Concilium Bracarense, ann. 675.*

Concilium hoc eodem anno, & sub eodem Rege, ac superius habitum fuit. Episcopi octo numero, quorum Leodecilius, cognomento Julianus, primus est, novem in eos canones edidit.

Primus. Incipit a fidei professione Nicæno Symbolo consentanea, cum additione Processionis Spiritus Sancti ex Patre, Filioque. Animadverti deinde volunt in eodem Episcopi, in ecclesiasticam disciplinam magnum abusum numerum irrepsisse, videlicet, ut alii lac, alii racemos offerrent vini loco: nec deesse, qui populo Eucharistiam traderent, quam vino diluissent, quasi id necessarium ad Communionis

integritatem esset; ut presbyterorum nonnulli ad cibum, potumque, in consuetis mensis, communibusque sumendum sacris vasibus uterentur; ut alii, nulla ecclesiasticæ consuetudinis ratione habita, sine stola Sacrum facerent; ut nonnulli in Martyrum solemnitatibus, sibi reliquijs ad collum positis, se per diaconos albis indutos super cathedris in processum ferri vellent; ut Episcoporum plerique cum feminis versarentur, quin adessent, qui, quomodo ipsi se gererent, viderentur; ut eorum nonnulli personas honore dignas, sacque ipsorum fratres indignum in modum haberent, flagellis nempe laniatos vellent; ut iidem ad extremum ordinatum causa pecuniam exigere: hoc nimirum abusus singulos in canonibus, qui sequuntur, concilium proscribit.

2. Vetat lac, aut racemum vini loco, ad Sacrificium offerri, aut Eucharistiam vino dilutam tribui; quod institutioni repugnat, in qua Christus Dominus panem, & vinum sanctum dedit. Nihil ergo aliud ad sanctum Sacrificium, quam panis, & vinum aqua mixtum ex veterum conciliorum definitione offeretur.

3. In communibus mensis, & sacris vasibus, seu bibi, seu edi vetat; itemque ecclesiæ vela, & ornamenta ad profanos usus adhiberi, vendi, donari omnino sub poena excommunicationis, si laicus; & depositionis, si clericus, aut religiosus hanc sanctionem violaverint.

\* Ecclesiæ jam præsto erant eo tempore aurea, & argentea vasa, quæ ad communium mensarum servitium conferre presbyteros non pudebat; hæc ipsa divino Servitio addita vasa multo etiam majora, quam hodierna fuerint, oportet; siquidem presbyteri, quorum hoc loco damnatur agendi ratio, patenis, catinorum, seu patopidum loco, utebantur. Ejusmodi patenis eandem quoque formam ac catinis communibus fuisse necesse est; secus enim, qui aliquem adhuc religionis, & fidei sensum retinebant, vasa, super quibus adorandum Christi Domini Corpus, & Sanguis quieverissent, horrore perciti non attigissent.

4. Presbyteros vetat Sacrum facere sine stola, utriusque humero imposita, & ad pectus in crucis modum applicita,

seu

feu decussata, prout eam scilicet ordinationis die ipsa gestarunt, ut ita super pectore crucis signum deferant.

5. Ecclesiasticos, cujuscunque gradus extiterint, cum faminis, sine eorum probitatis testibus, una ipsorum excepta matre, versari vetat.

6. Diaconorum esse vult, Martyrum reliquias capsula conclusas super humeris ferre, Episcopumque, siquidem eas ferre ipse voluerit, peditem cum populo incedere, quin se a diaconis ferendum curet.

\* Ita quidem canon hic explicari solet; reliquiarum tamen nomine, de quibus loquitur, non nuda Martyrum ossa intelligenda videantur, sed ipsum Christi Domini corpus, quod sæpe *sacra reliquia* in Græcorum Euchologio, & alibi nuncupatur. Haud ægre adducetur, ut in hanc sententiam descendat, qui ad Missæ sacrificii celebrandi veterem usum, ipsamque canonis, de quo agitur hoc loco, vim, & rationem parumper animum adverterit. Ponebantur olim in calice, dum recitabantur ea Missæ verba, *hæc commixtio*, &c. particulae duæ Corporis Christi Domini; una quidem, quæ ex superiore Sacrificio reliqua fuerat, altera vero, quæ ex diei sacrificio erat, simulque cum prima ponebatur in calice, ut palam fieret ex iis duabus conjunctim particulis unum, idemque Sacrificium confici. Episcopus celebrans ad priorem particulam ex ecclesiæ, vel episcopaliæ ædium capella, in qua servabatur, sumendam pergebat, sumptamque dominicis, festisque diebus, in pyxide, seu ciborio ad altare ferebat; jam vero, ut irrepunt ubique abusus, inter Episcopos non defuere, qui se a diaconis gestatos vellent, dum ipsi eam hostiæ particulam in pyxide collo apposita, vel, ut est in canonis titulo, *appensis collo reliquiis*, ferrent. Porro canonem hunc, ex ejus contextu ipso, de consecratæ hostiæ particulis, seu de ipso Christi Domini Corpore, non autem de nudis Martyrum ossibus intelligendum evincunt hæc; 1. ita canon incipit: *Bona quidem res est, divina sacerdotibus contrectare mysteria*: loquitur ergo de divinis Mysteriis; non de Martyrum exuviis, quæ *divina Mysteria* nuncupari non possunt: 2. canon hic nunquam dicit *reliquias Martyrum*,

sed simpliciter reliquias; 3. vas, in quo ejusmodi reliquiae feruntur, *Dei arcam* appellat; quæ sane loquendi ratio non nisi ciborium, quod Christi Domini Corpus includit, designare potest; 4. Addit si Episcopus *sanctas Dei reliquias* deferre ipse voluerit, oportere, ut eas pedes populum secum deferat; en ipsa canonis verba: *Quod si etiam Episcopus reliquias per se deportare elegerit, non ipse a diaconibus in ierusalem vestlatur, sed potius pedisequus, una cum populis, progrediente procedente, ad conventicula sanctiarum ecclesiarum sanctas reliquias per eundem Episcopum portabuntur.* Estne vero simile Episcopum Sanctorum exuvias capsis admodum ferè gravibus inclusas ipsum solum ferre voluisse, atque ad id potuisse?

7. Vetat, indicta excommunicationis, & exilii poena, Episcopi, presbyteros, abbates, & diaconos fuste cædi jubent; hujus enim generis punitiones quoad lethalia solent errata locum habere debere.

8. Simoniam prohibet, depositionis indicta poena, tum in eum, qui Ordines contulit, tum in eum, qui eosdem suscipit, prout Chalcedonensium canonum secundus statuit.

9. Episcopis interdicit, ne magis proprium, quam ecclesie patrimonium cordi habeant; quod si forte suos ipsorum redditus, cum ecclesiasticorum detrimento, vel iisdem neglectis, auxerint, ecclesiam de suo compensent, necesse erit *Ibid.*

#### *Concilium Romanum, ann. 680.*

Habitu est concilium hoc, die 27. Mensis Martii anni 680. Agathone Ecclesiam regente. Ei adfuerunt Episcopi ex Italia centum viginti quinque, ex Gallia tres, videlicet Adeodatus Tullensis, Felix Arelatensis, & Taurinus Telenensis; unus e Majore Britannia, nempe Wilfridus, Eboracensis Episcopus, qui superiore anno Romam venerat, sua ut sede se injuste pulsum conquereretur, in quam eum quidem Episcoporum amplius quinquaginta concilium, eo ipso anno 679. Romæ habitum restituerat. Singuli tres Galliarum Episcopi, in subscriptionibus, se Gallicani concilii Le-



istos dixerunt; quod credendi locum præbet contra Monotelitas concilium in Galliis habitum fuisse. Quamquam Vilfridus ipse, in sua subscriptione, se quoque Britannici concilii Legatum inscribit, tametsi ab ejus regionis Episcopis eum Romam missum esse non constat; at enim is obtinebat in ecclesiasticis Actis mos, ut ejusdem provincie Episcopi, licet congregati non essent, *concilii* nomine designarentur. Scripsit Romanum concilium Epistolas duas ad Imperatores, hoc est, ad Constantinum cognomento *Pogonatum*, & ad ejus fratres Heraclium, & Tiberium, qui, ut Augusti titulo insigniti erant. Harum Epistolarum una dicitur Papæ, altera Papæ simul, & concilii nomen præferunt.

Explicat Agatho, in prima, Ecclesie super Trinitatis, & incarnationis mysterii Fidem, superque duarum potissimum voluntatum quæstione persistit. Docet nempe, quemadmodum in divinis Personis tribus una tantum natura est, deoque una tantum naturalis voluntas, una operatio, potestas una; ita, cum in Christo Domino duæ perfectæ naturæ sint, divina, & humana, naturales quoque duas in eo voluntates, & operationes duas esse, sed quæ tamen ipsæ contrariæ non sunt, quia Christus Dominus, quicquid humanæ naturæ est, excepto peccato, suscepit. „Ejusmodi est, pergit, veræ Fidei regula, quam Apostolica Ecclesia semper tenuit, propugnavitque. „ Duarum deinde in Christo voluntatum distinctionem probat ex veteris, & novi Testamenti pluribus, quæ Patres explicuerunt, oraculis, quibus Chalcedonenfis concilii definitionem addit.

Alterâ Epistola, quæ Papæ, & Romani concilii nomine data est, institutionem veluti quamdam continet in eorum potestatem, qui ad Constantinopolitanum generale concilium eputandi erant. In ea Episcopi susam suæ fidei professionem edunt, declarantes in Christo Domino, quippe qui perfectus Deus, perfectusque itidem homo est, duas voluntates, duasque operationes esse, quemadmodum ex apostolica, & evangelica traditione perceperunt.

Sub idem tempus, Benedicto Biscopio in Angliam redenti Papa Joannem cantorem ecclesie S. Petri, & abbatem S.

Martini, in urbe Roma, comitem addidit, iussam, quæ ejus regionis ecclesiis fides esset, diligentè inquirere, ejusque cum Romam regressus esset, testem fore. Joannes Abba primi Lateranensis concilii Acta secum detulit, interfuitque concilio, quod Theodorus Cantuariensis die 17. Septembris ann. 680. Hetfeldisæ habuit. In eo pronuntiarunt Episcopi, se generalia quinque, & Papæ Martini, nempe, Lateranense contra Monothelitas, concilia suscipere; in eos anathema dicere, qui in iisdem conciliis anathemate percussis fuerant, eosque recipere, qui in iisdem recepti fuerant. *Reg. Im. XV. Lab. Tom. VI. Harduin. Tom. III.*

*Concilium Constantinopolitanum, generale sextum, an. 680.*

A Romano concilio, de quo modo dictum est, electi, qui tamquam deputati Constantinopolim pergerent, Abundantius, Joannes, & Joannes alter Episcopi, Theodorus, & Georgius presbyteri, Joannes diaconus, & Constantinus subdiaconus Romanæ Ecclesiæ. Theodorus presbyter, Ravennatis ecclesiæ legatus, cum aliquibus monachis, eo pervenit die 10. Septembris ann. 680. & prima sessionum octodecim, e quibus concilium consistit, habita est die 7. Novembris ejusdem anni, in atrio majore Palatii, cui *Tris* nomen, *Domini* scilicet. In hac sessione non plures, quam quadraginta circiter Episcopi adfuerunt, quorum primi, Papæ Legati, nempe Theodorus, & Gregorius presbyteri, & Joannes diaconus nominantur.

Adfuit concilio Imperator, stipatus officariis tredecim, primamque sedem occupavit. Aderant ad sinistram latus Legati Papæ, tamquam in honorificentiore parte. Tenebant dexterum latus patriarchæ duo, Constantinopolitanus, & Antiochenus, cum Alexandriæ deputato. Evangeliorum Libri in medio cœtu collocati. Rebus omnibus in hunc modum dispositis, Papæ Legati Imperatorem alloqui aggressi sunt, dixeruntque ante annos circiter quadraginta sex Sergium, Constantinopolitanum Episcopum, aliosque docuisse in Christo Domino unam tantum voluntatem, unamque tantum operationem esse; sanctam sedem rejecisse errorem *hanc*,  
eos-

eosque, qui consilio, Constantinopolitane Ecclesie nomine, intererant, dicere debere, undenam ea povitas orta esset. Lecta sunt Ephesini concilii acta.

In sessione altera, quæ habita est 10. Novembris die, Chalcedonenſis concilii acta lecta sunt.

In sessione tertia, quæ in Novembris diem 13. incidit, lectus est Mens, Constantinopolitani Archiepiscopi, ad Vigilium, Romæ Papam, sermo in eo versans, unam, & unicam in Christo voluntatem esse. Eum Librum corruptum esse legati probarunt. Id ergo sermonis Imperator rejecit, & concilii quinti, hoc est, Constantinopolitani secundi præfationem, & omnia deinde acta, ad sessionem usque septimam, legi jussit. His inserti fuerant Libri duo, Vigilii Papæ nomine; ad imperatorem Justinianum missus unus, ad Theodoram Imperatricem alter, ubi legebantur verba hæc: „The-  
 „odoro Mopsuesteno anathema, qui non confitetur in Chri-  
 „sto Domino hypostasin unam, personam unam, operatio-  
 „nem unam.“ Afferuere legati iis Libris duobus falso *Vigilii* nomen inscribi, eosque Chalcedonenſis concilii actis additos fuisse; id autem probarunt ex eo, quod si Vigilii unam operationem docuisset, conciliumque doctrinam hanc approbasset, unius operationis vocabulum in Fidei definitione adhibitum fuisset. Lecta est hæc universa, in eaque nihil simile compertum fuit; lecta sunt etiam Chalcedonenſis concilii acta; jussitque Imperator Macarium, Antiochenum Patriarcham, ejusque assecclas ex receptorum Patrum testimoniis suam, quod promiserant, sententiam probare.

In sessione quarta, habita Novembris die 15. lectæ Agathonis Papæ, ejusque concilii Epistolæ duæ, quæ luculenter Ecclesie doctrinam super duabus voluntatibus, & duabus operationibus statuunt.

In sessione quinta, quæ solum 7. Decembris die habita est, Macarius Antiochenus protulit testimoniorum volumina duo, quæ e Patrum Scriptis deprompta erant; tertiumque in sequenti sessione sexta, duobus post mensibus habita, die nempe 12. Februarii ann. 681. Edixere Papæ legati, quæcunque Macarius congesserat, testimonia nihil ad præsentem

questionem facere, eorumque nullum probare, unam tantam voluntatem, unamque tantam operationem in Christo esse mutilata pleraque fuisse, ut quoad reapse, ac sancte naturae unice Personarum Trinitatis voluntate intelligendum esse Incarnationi accommodari posset.

In sessione septima diei 13. Februarii, lectum est volumen textuum Patrum, quod legati ad probandas voluntates duas, & operationes, itidem duas protulerunt.

In sessione octava, cui Martii dies 7. inscripta est, ex patriarchis duobus quaesivit Imperator, apud eosne de fide Litterarum Papae Agathonis, ejusque concilii conveniens Georgius, Constantinopolitanus Patriarcha, fassus est, se cum loca orania cum Patrum scriptis contulisset, exemplaria consentanea comperisse; se cum Papa ipso sentire, & credere. Eadem fuit Episcoporum a Constantinopolitana secedentium opinio. At Macarius Antiochenus suo in errore persistens, anathemate perculsus fuit, & pallio spoliatus, cum convictus esset Patrum testimonia, quae protulerat, mutilasse.

Non interfuit Macarius sessioni nonae, quae habita est die 8. Martii, ac ne in sequentibus quidem, ad decimam quartam neque, ex ejus parte quispiam occurrit. Continuum est in sessione nona textuum examen, quos Macarius attulerat; compertumque est eos, vel ab ipso mutilatos fuisse, vel quod non corruerat, perspicue voluntates duas in Christo probare. Id Basilium, Gortyniensis Episcopus, ab Imperatore notatum voluit, cum ventum est ad lectionem testimonii S. Athanasi, super iis Christi Domini verbis: *Pater, si possibile est, transeat a mecatum iste*; ubi S. hic Doctor ait: *Jesus Christus membrum duplex voluntatum, humanae, quae carnis est, & divinae.* Macarium, Patrum doctrinam adulterasse convictum, omni dignitate, & functione Sacerdotali excidisse pronuntiatum est.

Episcopi duodecim, qui Constantinopolim ad superiores sessiones pervenire non potuerant, ad decimam die 18. Martii habitam convenere. In ea, Patrum testimonia a Romanis collecta, & in medium allata, quae duas in Christo volun-

lantates, duasque operationes probabant, ad veritatem exacta facere; erant ea numero triginta novem e tredecim Patribus ducta; ac deinde in eadem collectione, Hæreticorum unam tantum voluntatem, unamque tantum operationem in Christo adstruentium textus enucleati.

Undecima sessio, Martii 20. die habita, superiore ipsa frequentior fuit triginta circiter Episcoporum adventu. In ea lecta est S. Sophronii, Hierosolymitani Patriarchæ, ad Sergium Constantinopolitanum Epistola; tum lectus libellus, quem Imperatori Macarius Antiochenus obtulerat, ejusque ad eundem Principem sermonum unus. Sub hujus sessionis finem, Imperator enuntiavit se quidem sequentibus sessionibus non adfuturum, & magistratus quatuor, qui ejus nomine adessent, videlicet Constantinum, & Anastasium patricios, Polienctum, & Petrum exconsules nominavit.

Ergo quatuor hi magistratus adfuere sessioni decimæ secundæ, quam Martii die 22. octoginta circiter Episcopi celebrabunt. Lecta est monumentorum collectio, quæ Macarius Imperatori tradiderat, quæque idem Princeps ad concilium remissa voluerat. Continebat collectio hæc Sergii ad Cyrum Epistolam, iactatos Menæ ad Vigilium, & Vigilii ad Justinianum, & Theodoram sermones, & Sergii ad Honorium Epistolam, cum hujus Papæ responso. Rogarunt magistratus Episcopi, ut ab Imperatore obtinerent, ut Macarius, & quicumque in ejus sententia erant, Constantinopoli pellerentur.

In sessione decima tertia, quam 28. Martii dies attulit, repetita est Epistolarum Sergii, & Honorii lectio; quas cum concilium Apostolorum, Conciliorum, & Patrum doctrinæ contrarias, & Hæreticorum placitis consentaneas perspexisset, tamquam ad corrumpendos animos accommodatas rejecit, execratumque est. Dixit anathema non solum Sergio, Cyro, Pyrrho, Paulo, & Petro, omnibus, & singulis Monothelitarum hæresi infectis, sed etiam Honorio ipsi, pronuntiantibus Patribus se in ejus ad Sergium Epistola comperisse, eum omnino ejus errorem sequi, suamque ipsius impiæ doctrinæ auctoritatem addere.

Decima quarta sessio, 4. Aprilis die habita; in eo sermone posita fuit, ut iactatus Mensæ ad Papam Vigilium sermo, itemque Vigiliæ ad Justinianum, & Theodorum sermones, generalis concilii quinti actis inserti ad trutinam revocarentur. Omnes ad unum Patres dixerunt in eos anathema, qui ejus concilii acta depraverant, in eosque omnes, qui voluntatem unam, & operationem unam, & unicam in Christo docent.

Polychronius, presbyter, & monachus accusatus, qui Macarii errores propugnaret, in sessione decima quinta, die 26. Aprilis habita, accitus in jus fuit. Jussus dicere, quod sentiebat, declaravit se unam tantum voluntatem, unamque tantum operationem theandricam credere, sponditque suam se fidem per mortui resurrectionem probaturum. Accepta sponso; allatus in medium mortuus, super quo Polychronius suam fidei confessionem posuit; at mortuus non resurrexit, tametsi Polychronius ei ad multas horas insuflerasset; quamobrem concilium presbyterum in errore pertinacem videns deposuit, in eumque anathema pronuntiavit.

In sessione decima sexta, quæ in Augusti diem 9. dilata fuerat, Constantinus, presbyter ecclesiæ Apameæ, metropolis secundæ Syriæ, Macarii Antiocheni discipulus, & fautor, anathemate percussus, & e concilio ejectus fuit. In sessione decima septima, habita undecima Septembris die, actum id unum est, ut inter omnes de fidei definitione conveniret. Eam legit Agatho, Georgii Constantinopolitani lector, notariusque. Eadem lecta rursus in sessione decima octava, quæ decima sexta ejusdem mensis die habita est. Ei adfuit Imperator ipse, cum centum sexaginta, & amplius Episcopis. In hac definitione concilium declarat, se recipere superiora concilia quinque; damnare novi erroris auctores, videlicet Theodorum Pharanitanum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Petrum Constantinopolitanos, Papam Honorium, Cyrum Alexandrinum, Macarium Antiochenum, Stephanum ejusdem discipulum; approbare Papæ Agathonis, ejusque concilii Epistolas duas, tamquam Chalcedonenis concilii, S. Leonis, & S. Cyrilli doctrinæ consentaneas. am

am concilium, deciditque naturales voluntates duas, duasque operationes in Christo esse; has duas voluntates non esse contrarias; voluntatem humanam sequi voluntatem divinam, & huic omnino subesse. Vetat aliam doctrinam tradi, depositionis in clericos, & anathematis in laicos indicta poena. Papæ legati tres, omnium primi, deinde patriarchæ, omnesque deinceps Episcopi subscribere. Subscripsit Imperator omnium postremus, & ad executionem decretorum concilii edictum vulgavit. In hoc perspicue Ecclesie super voluntatibus duabus, duabusque operationibus doctrinam explicat, prohibetque contrariam doctrinam disseminari, sub poena depositionis in clericos, privationis dignitatis, & proscriptionis bonorum in laicos, & exilii in privatum quemque. Episcopi, antequam recederent, synodicam Epistolam ad Agathonem Papam scripserunt. *Ibid.*

*XII. Toletanum Concilium, ann. 681.*

Gothorum in Hispania Rex, Wamba, cum Andabastus venenum ei propinasset, per aliquod tempus, memoriæ, omnisque sensus expertus in lecto jacuit. Toletanus Archiepiscopus ei, quem eo rerum deductum videret, poenitentiam tribuit, monasticamque vestem imposuit. Princeps hic, in pristinam valetudinem restitutus, cum audisset, quod contigerat, se regno abdicavit, solemnique actu Ervigium, Chisdesvinti regis consanguineum, sibi successorem designavit. Ervigijs, ut sibi regnum per Episcoporum, procerumque suis in ditionibus confirmationem, tutum, certumque redderet, eos Toletum, primo sui regni anno, qui Christi 681. erat, congregavit. Januarii dies 9. initium, & 25. finem concilio dedit. Ei adfuere Episcopi triginta quinque, Juliano Toletano præside, abbates quatuor, presbyteri duo, & diaconus unus, absentium Episcoporum vices agentes, & Palatii officarii, Proceres quindecim. Edidit concilium canones tredecim.

Primus. Enuntiant concilii Patres se suscipere definitiones fidei, quas generalia priora quatuor concilia edidere. Ervigij quoque electionem, & Wambæ abdicationem, super

exhibitis monumentis, Episcopi ratas habent; appropinquante actum a Palatii primaribus signatura, quibus præterea Wamba religionis habitum, & tonsuram accepit; ejus decretum, quo Ervigium successorem suum declaravit ad Julianum Toletanum monitum super ratione, qua in processu agenda Ervigii unctioe se gerere deberet; edendamque præterea vi hujus Regis expositam consecrationem; declarantque præterea inde populos a fidelitatis jurejurando liberos, quod Wamba præstitissent; eosdemque jubent Ervigium sibi legitimum Regem agnoscere, eique hoc titulo obsequi, fecas antea in reate percellendos.

2. Eos, qui morbi tempore, cum etiam linguae usu, sensusque caretent, penitentiam susceperunt, ejus exercitium non integre servare jubet, si deinde convalescerint, sed ad militaria munia regressu interdicit; ut autem ostendat iis penitentiam imponi posse, qui cognitionis expertes sunt, infantium exemplum affert, qui licet Baptismum sine cognitione perceperint, ejus tamen obligationibus subsunt. Etenim nihilominus a presbytero penitentibus tantum concessam volunt; ut proinde quicumque penitentiam iis dederit, qui noticiam amiserunt, excommunicationi ad annum subdendus sit.

3. Mandat, ut qui communioni propterea privati fuerint, quod alicujus in Principem, aut rempublicam criminis reus essent, in ecclesiasticam communionem restituantur, cum primum eos Princeps in gratiam receperit, suæve ad mentem honorem extulerit.

\* Est sane animadvertendum, hoc in canone, de iis tantum agi, qui communionem spoliati fuerant, quia se aliquo in Principem, aut in rempublicam crimine obstrinxerant; si enim de excommunicatione actum esset ob crimen lata, quod nec Principem ipsum, nec regiminis, & reipublicæ bonum spectaret, excommunicato nihil profuisset Principis favor.

4. Ordinari vetat Episcopos, ubi nullus adhuc Episcopus fuit, in ruribus peculiariter, seu vicis, & in suburbiis, deinde contra ac statuunt canones, duo in eadem urbe Episcopi esse videantur. Itaque nominatim Episcopi, rurales in loco, in quo nullus antea Episcopus fuerat, ordinationem damnat, quam



quam Emeritanus Episcopus, a Rege Wamba coactus ediderat; hanc novi episcopatus erectionem abrogat; & nihilominus, quin novum Episcopum deponat, ei, ex gratia, episcopatum designat, qui primus vacaverit.

5. Damnatur aliquorum sacerdotum usus, qui pluries eadem die sacrificia offerentes, in postrema tantum Missa communicabant; mandatque, ut, quoties Christi Domini Corpus, & Sanguinem super altari immolaverint, toties ejusdem Corporis, & Sanguinis participes fiant.

\* Walfridus Strabo, noni sæculi Scriptor, memorizæ tradit, in *Lib. de Reb. Eccl. cap. 21.* Summum Pontificem Leonem IV. Missas novem usque una, eademque die dicere consuevisse. Vetitum subsequens temporibus fuit, ne quis sacerdos pluries eadem die sacrum faceret, certis quibusdam exceptis diebus, & necessitatum casibus, atque annuente quidem Episcopo: *Sufficit sacerdoti unam Missam in die una celebrare . . . Non modica res est, unam Missam facere; & valde felix est, qui unam digne celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, si necesse fuerit.* Ex Gratian. de *Conf. D. I. cap. sufficit.*

6. Eam Toletano Episcopo facultatem tribuit, ut omnes Hispaniarum Episcopos ordinet, e Regis delectu, quin tamen ulla ex parte lædantur provinciarum jura, eaque lege, ut Toletanus Episcopus novum electum Episcopatu dignum judicet, & hic quidem intra menses tres documenta percepturus metropolitano se sistat.

7. Wambæ legem abrogat, quæ eos ferendi testimonii jure privabat, qui publicis rationibus ita postulantibus arma non sumperant; & ejusmodi quidem homines haud tamquam infames rejectos vult.

8. Vetat, ne viri conjuges deferant, nisi fornicationis causa, iisdemque minitatur fore, ut a fidelium societate, ecclesiæque communionem, nisi ad eas redierint, se regentur.

9. Leges in Judæos editas renovat.

10. Iis concedit asylum jus, qui se in ecclesias recipiunt, & ad triginta circum passus, ea tamen conditione, ut iis reddantur, qui eisdem a se haud male habendos juraverint.

11. Excommunicatione, aliisque gravibus indictis poen-  
ethnidas plures superstitiones vetat, quæ adhuc in Hispani-  
locum habebant.

12. Mandat, ut quotannis provinciale concilium, Kalis  
Novembr. habeatur.

13. Vota continet ad regni Ervigii prosperitatem. &  
gratiarum ad eundem actiones, qui concilium coepit  
Princeps hic, ut ejus decreta firmaret, edictum tulit, die 4  
Januarii ann. 681. datum: *Ibid.* & Aguirrens, *Concil. H  
span. Tom. IV.*

### XIII. Concilium Toletanum, an. 683.

Concilium hoc anno quarto regni Ervigii, scilicet an. 683  
die 4. Novembris habitum est. Ad illud Episcopi quadra-  
ginta octo, absentium Episcoporum deputati viginti septem  
abbates quinque, Toletanæ Ecclesiæ archipresbyter, archidia-  
conus, & primicerius, denique proceres viginti sex convie-  
nerunt. Cum porro rex Ervigius libellum plura capitula  
continentem, super quibus ut aliquid statueretur, in votis  
habebat, ad concilium misisset, Episcopi sanctiones, seu ca-  
nones duodecim edidit, libelli sibi a Principe exhibiti ra-  
tione habita; initio ducto a fidei confessione, scilicet a re-  
citatione Nicæni Symboli, quod ab omnibus, tum quidem,  
in Hispaniarum ecclesiis, Missæ tempore canebatur.

Primus. Injuriarum oblivionem continet in eorum gra-  
tiam, qui cum homine, cui nomen Paulo, in regem Wamba-  
ham, & in publicum regimen conspiraverant.

2. Contra clericos, & aulæ proceres, criminum accusa-  
tos procedendi rationem moderatur. Suis eos bonis, suis-  
que dignitatibus spoliari, in vincula, vel in carcerem conji-  
ci, virgis cædi, quæstioni subditi, aliove proflus supplicio ple-  
cti vetat, quoad in presbyterorum, seniorum, & magistratu-  
um competentium coetu rite judicati fuerint.

3. Remittit tributorum reliqua ad primum usque Ervi-  
gii regnantis annum, eosque omnes anathemate plectit, qui  
huic sanctioni refragari ausi fuerint.

4. Vetat etiam, sub anathematis pœna, regis Ervigii, seu conjugii, seu filii mali quidquam inferri.

5. Licere non vult Regum viduas iterum, vel regi nubere; quod si quis eas sibi conjuges sumpserit, excommunicationi suberit.

\* Longius etiam progreditur Cæsaraugustanum concilium tertium, jubetque Regum viduas in aliquo monasterio, religionis habitum sumere, ibique reliquum vitæ tempus transigere. Id his canonibus propositum est, ut turbas avertant, quæ suboriri possent, si forte ambitiosus quispiam, qui Regis viduam sibi conjugem addidisset, hac obducta causa ejus regnum in legitimorum successorum præjudicium usurpare vellet. Huic tamen rationi nec fundamenti, nec roboris satis ineffe videtur, ut vidua non modo viduitatem fervare, sed etiam suis ingratis, & contra, ac suapte natura fertur, religioni in monasterio nomen dare jubeatur. Videtur id cum naturali, divinoque jure pugnare.

6. Declarat nec servos, nec libertos, iis exceptis, qui effrico sunt, ullum in palatio, aut regiis in terris munus obire posse.

7. Ecclesiasticos deponi vult, qui, ut sibi illatas molestias reparent, altaria exspoliant, cereos extinguunt, lugubrem in modum Ecclesiam instruant, aut a Missæ sacrificio offerendo abstinent.

8. Episcopos, excommunicationis indicta pœna, jubet ad Metropolitanam pergere, cum ab eo vel ad aliquas, ut Paschatis, Pentecostis, & Natalis Dominici, solemnitates celebrandas, vel ad Episcopos consecrandos, vel ad Regis jussa executioni mandanda vocati fuerint.

9. Confirmat duodecimi Toletani concilii canones.

10. Gaudentium, Valeriæ Episcopum, qui, cum in morbum incidisset, pœnitentiæ addictus fuerat, quin ullum crimen confessus esset, suas functiones obire, & sancta mysteria celebrare, secundum sanctos canones finit. Hac oblata occasione, edita est universim lex, ut Episcopi, qui periculoso morbo laborantes, pœnitentiam per manuum impositionem suscepissent, ad sua munia, postquam a metropolitano

reconciliati essent, regredi possent; at si ante susceptam penitentiam criminis convicti essent, eamve suscipientes. alicujus criminis reos enuntiassent, a suis functionibus astringerent, quoad metropolitanus aliter statueret. Qui vero cum aliqua occulta peccata patrassent, ea confessi non fuerant, traduntur ipsi sibi, suæque conscientie, suam utilitatem vel abdicent, vel, occultam poenitentiam agere servant.

11. Vetat, ne quis alterius Episcopi clericum retinere recipiatve, aut ejus fugæ faveat, aut eidem delitescenditionem suppeditet; quod non solum de presbyteris, diaconis, & clericis cæteris, sed de abbatibus quoque, & monachis intelligitur. Declarat deinde in fugitivorum numero non esse ponendos eos, qui negotiorum causa ad metropolitanum se conferunt.

12. Pronuntiat clericum, qui, cum ei suo cum Episcopo res sit, apud metropolitanum se recipit, ab Episcopo excommunicationi subdendum non esse, antequam metropolitanus judicaverit, eum excommunicatione dignum esse. Potest etiam, si forte a metropolitano læsus fuerit, ad Principem confugere. At si excommunicatus esset, priusquam vel ad synodum, vel ad metropolitanum, vel ad Regem confugeret, excommunicatus remaneret, quoad se ipse purgasset. Explicit concilium per actas Ervigio regi gratias, perque edita in ejus prosperitatem ad cælum vota. *Reg. Tom. XVII. Lab. Tom. VI. Hard. Tom. III. Aguirrens, Concil. Hispan. Tom. IV.*

*XIV. Toletanum Concilium, ann. 684.*

Inchoatum Concilium hoc die 14. Novembris ann. 684. qui regnantis Ervigii quintus erat, ejusdemque mensis die 23. absolutum fuit. Ei septendecim Episcopi cum abbatibus sex, itemque sex absentium Episcoporum deputatis interfuerunt. Convocationis hujus concilii causa fuit eorum confirmatio, quæ contra Monothelitarum errores in sexto generali concilio, Constantinopoli habito, gesta fuerant. Episcopi, qui Constantinopolitanum concilium tamquam ge-

verale non habebant, quia ad illud ipsi vocati non fuerant, ejus acta examinarunt; contulere cum prioribus conciliis quatuor; approbarunt, receperuntque cum observantia, & in album. post ea quatuor concilia retulerunt. Suam deinde super Incarnatione fidem explicant, fatenturque disertis verbis, in Christo Domino voluntates duas, divinam unam, humanam alteram, & operationes itidem duas, dicto in eos anathemate, quicumque non credunt Jesum Christum esse verum Deum, & perfectum hominem in una, eademque persona. Continetur id capitibus, seu canonibus decem. Subscribere Fidei definitioni, quam Constantinopolitanum concilium ediderat, suamque subscriptionem una cum Libro, in quo fufius fidem suam explicabant, ad Leonem Papam II. miserunt. At cum Benedictus II. Leonis successor in eo Libro locutiones aliquas comperisset, quæ parum emendatæ ei visæ sunt; id sequentis concilii celebrationi locum præbuit.

*XV. Toletanum Concilium, ann. 688.*

Habitu fuit concilium hoc die XI. mensis Maji an. 688. qui Pontificatus Papæ Sergii, itemque Egicæ, generi, & successoris Ervigii, primus fuit. Ad hoc unus, & sexaginta Episcopi cum abbatibus novem, Toletanæ ecclesiæ archidiacono, & primicerio, presbyteris quinque, quorum duo abbates erant absentium Episcoporum loco, & septendecim comitibus, se contulerunt. Coactum est in Palatii ecclesia concilium, eique Egica ipse rex adfuit. Initium concilio dedit locutionum discussio, quæ Papæ Benedicto haud satis probatæ fuerant.

Prima erat hæc: „ Voluntas genuit voluntatem, ut sapientia sapientiam genuit. „ Ita efferebatur altera; „ Tres „ in Christo substantiæ sunt. „

\* Afferuere Toletani concilii Patres locutiones has accuratas esse, easque allatis S. Athanasii, S. Augustini, & S. Cyrilli testimoniis purgarunt, firmaruntque: Dei voluntas, inquit, communis est Personis tribus, perinde ac sapientia, divinæque perfectiones reliquæ; Deique voluntas nihil est

aliud, quam ejus natura, ejus substantia, & ejus essentia. Dicit proinde potest Patris voluntas Filii voluntatem genuisse, seu Filius ex Patris voluntate genitus fuisse; quemadmodum dicit potest Filius e Patris natura, substantia, & essentia natus, seu genitus esse, tametsi una tantum, & unica in divinis Personis tribus essentia sit.

Quod attinet ad substantias tres, quas in Christo Domino agnoscunt concilii Patres, id ipsi de Corpore, de Anima, & de Divinitate intelligunt. Afferunt ergo Christum Dominum, cum ex Corpore, ex Anima, & ex Divinitate constet, dici posse, hac sane notione, trium substantiarum esse, quamvis si corpus, & anima humana pro una tantum natura, unaque substantia sumantur, dicendum sit, in eo non nisi naturas duas, duasque substantias esse. Egerunt deinde Episcopi de duplici jurejurando ab Egica rege, qui concilio aderat, præstito. Duo juraverat Princeps hic, quæ inter se contraria videbantur. Per jusjurandum primum, Ervigio regi promiserat se ejus filiorum defensionem suscepturum contra aggressorem quemque; per alterum, suis se subditis omnibus jus redditurum receperat. Vereor, inquit Princeps, ut Ervigii filios defendere possim, quin jus negem pluribus, quos ille, vel bonis injuste spoliavit, vel in servitutem redegit, vel iniquis judiciis oppressit. Hæc ad Egicam regem Episcoporum responsio fuit, ea juramenta duo contraria non esse, quandoquidem censebatur suos se levios non nisi secundum æquitatis leges defensurum promississe; at, siquidem optione opus esset, juris omnibus, & singulis subditis tribuendi promissionem jurejurando firmatam pervincere debere, quia publicum bonum privato præferendum est. Concilii decreta Rex per edictum confirmavit. *Ibid.*

*Concilium Cæsaraugustanum, an. 691.*

Concilium hoc ann. 691. Kalend. Novembr. habitum est, ediditque canones quinque.

Primus. Statuit, ut ecclesiarum dedicatio die dominica peragatur.

2. Episcopos jubet super celebrandi Paschatis die metropolitani-

politatum consulere, & ad ejus, quoad hanc rem, sanctionem se conformare, ut hæc solemnitas uno, & eodem ubique tempore celebretur.

3. Vetat, ne monachi, in intimum claustrum, sæculares recipiant, ibidem manendi causa, nisi respectæ probitatis personæ sint, aut pauperes, in hospitalitatis modum.

4. Mandat, ut Ecclesiæ servi, quos Episcopus manumiserit, ostendant successori, intra annum ab ejus morte, suæ manumissionis Litteras, secus in servitutem redigendi.

5. Jubet Regum viduas religiosarum habitum sumere, & se, quod iis reliquum vitæ fuerit, in monasterium concludere, ne quis in eas, siquidem in civili societate remanserint, observantiæ desit, aut ne cui eædem despiciatui obnoxiiæ sint. *Ibidem.*

*Concilium Constantinopolitanum, dictum Quinifextum, seu in Trullo, seu Trullanum, ann. 692.*

Convocatum fuit concilium hoc Imperatoris Justiniani II. jussu, qui patri Constantino Pogonato, ann. 684. vita functo successerat. Ei ducenti, & undecim Episcopi interfuerunt celebrato in palatii domo, nomine *Trullo*, ubi scilicet, ante annos circiter undecim, generale concilium sextum habitum fuerat. At *Trulli*, vel *in Trullo* nomen concilio remansit, quod rerum potente Justiniano II. coactum fuit, & cui nomen etiam indictum *Quini-Sexti*, ut palam fieret duorum illud superiorum conciliorum purum, putumque supplementum fuisse. Spectarunt illud Græci tamquam generale concilium; at Latini rejecerunt, eique Papa Sergius, vehementer licet instante Justiniano imperatore, subscribere nunquam voluit. Et sane Papa, nec ejus convocationis omnino particeps fuerat, nec eidem, vel ipse per se, vel per legatos suos interfuerat. In eo editi canones centum, & duo, qui deinde disciplinæ corpus, ad Orientis ecclesias quod attinet, confecerunt. In iis Episcopi edicunt initio statim se omnia priorum sex generalium conciliorum decreta recipere; damnare errores, & personas, quibus in iis indicta damnatio, & Apostolorum fidem omni ex parte factam tectam

servare. Tum canones recensent, quos sequi volunt, scilicet octoginta quinque, qui Apostolis tribuuntur, Nicæni, Ancyranos, Neocæsarienses, Gangrenses, Antiochenos, Iudicenos, Constantinopolitanos, Ephesinos, Chalcedonenses, Sardicenses, Carthaginenses, Conciliorumque Constantinopolitani sub Nectario, & Alexandrini sub Theophilo; atque Apostolicas Constitutiones, S. Clementis nomine, utpote ab hæreticis depravatas rejiciunt, e converso approbant S. Dionysii, & S. Petri Alexandrinorum Præfulum, S. Gregorii Thaumaturgi, S. Athanasii, S. Basilii, S. Gregorii Nysseni, S. Gregorii Nazianzeni, S. Amphiloebii, Timothei, Theophili & S. Cyrilli, Gennadii, patriarchæ Constantinopolitani canonicas Epistolas, editamque in unius Africanæ ecclesiæ gratiam a S. Cypriano, ejusque concilio Constitutionem; quæ quidem esse creditur Carthaginensis concilii Præfatio, in qua ait Pater hic, „ id sibi neminem arrogare debere, ut sit Episcopus, „ scoporum Episcopus, suosve collegas per tyrannicum more „ tum ad obediendum adigere. „

3. Canon eos, qui ad diem usque 15. Januarii ann. 602. conjugati fuere, quin vellent conjugium dissolvere, depositum jubet; eos vero, quorum conjugia ante id temporis soluta fuerint, suum gradum servare, quin ullam tamen suæ dignitatis functionem obire possint; vetatque, ne in posterum quicumque bis matrimonium inierit, aut concubinam post baptismum habuerit, aut viduam, repudiatam, prostitutam, captivam, comicam conjugem duxerit, Episcopus, presbyter, aut diaconus ordinetur, ullove alio in clerum gradu cooptetur.

4. In eos e clero, quibus cum virgine Deo consecrato commercium fuerit, depositionis, & in laicos ejusdem criminis reos excommunicationis pœnam pronuntiat.

5. Renovat antiquos canones, qui vetant, depositionis indicta pœna, ne clerici exteras fœminas apud se detineant; cui legi eunuchos ipsos subesse vult.

6. Eidem depositionis pœnæ subdiaconos, diaconos, & presbyteros subdit, qui matrimonium inierint; si quis ma-  
tri-



trimonio se obstringere voluerit, id sane faciat, antequam eorum ordinum ullum suscipiat.

7. Diaconos coram presbytero federe vetat, nisi forte alia in urbe patriarchæ, seu metropolitani personam exhibeant.

8. Provinciale concilium, singulis semel annis, haberi jubet.

9. Clericos vetat caupones agere; & 10. refractariis depositionem minuitur.

11. Vetat sub eadem pœna, ne quis eorum scœnori det, ne cum Judæis azymos panes comedat, ne ullo cum iis commercio, aut familiaritate jungatur, ne eos morbi tempore arceffat, ne eorum remedia sumat, ne balneo cum iisdem utatur.

12. Eandem depositionis pœnam in Episcopos statuit, qui suis cum uxoribus degunt.

13. Declarat, cum quispiam dignus compertus fuerit, qui subdiaconus, diaconus, aut presbyter ordinetur, haud jubendum esse, promittere ordinationis suæ tempore, fore, ut a conjugis societate deinceps abstineat, ne matrimonium a Deo institutum, ac per ipsius præsentiam benedictum dedecoretur. Constitutionem hanc firmant Episcopi per quinti Carthaginensis concilii, ann. 400. habiti canonem, quem non intelligebant, quoniam in eo jubentur expressis verbis, „sub-  
„ diaconi, diaconi, presbyteri, & Episcopi a suis uxoribus  
„ abstinere, *secundum statuta vetera*, & esse tamquam eas non  
„ haberent. „ Cum porro legere deberent in eo canone, *secundum statuta vetera*, legunt, *secundum terminos præscriptos*; quod iis credendi locum præbuit, Carthaginense concilium non vetuisse matrimonii usum subdiaconis, diaconis, & presbyteris nisi certis quibusdam temporibus, nempe, cum ad altaria accedebant, jejuniique diebus preci addictis.

14. Presbyteratui tricesimum ætatis annum, & diaconatui vicefimum quintum statuit, *secundum veteres canones*.

15. Subdiaconatui vicefimum ætatis annum designat.

16. Neocæsariensis concilii statutum rejicit, quod vetat, ne diaconi plures, quam septem in qualibet, vel majorum urbium ecclesia sint, quia in Apostolorum Actis non fit ma-

joris diaconorum numeri mentio. Constantinopolitani tres hanc explicationem damnant, contenduntque diaconos septem, de quibus in Actorum Libro sermo est, communiter tantum mensarum, non autem altarium ministros fuisse.

17. Pronuntiat clericos, qui ecclesias suas deseruerint, ad alias ecclesias migrent, sine sui Episcopi venia, in altera ecclesie Catalogum referri non posse, sine proprii Episcopi dimissorialibus Litteris.

18. Clericos, qui suas ecclesias deserere coacti fuerint ad eas, cum primum iis liberum fuerit, redire jubet.

19. Eos, penes quos ecclesiarum regimen est, explicat vult clero, & populo sacras Litteras, ut eos pietate, veritate fide imbuant, & conventus diebus singulis, Dominicis autem potissimum instituant.

20. Si qua disputatio super fidei negotio suborta fuerit, eam veteribus Ecclesie doctoribus faciem preferentibus solutam vult.

21. „ Non licet Episcopo in urbe, quæ ex ejus diocesi non est, publice prædicare. „

22. „ Clericis depositis ea datur venia, ut si suorum criminum poenitentiam egerint, breves capillos, ut ceteri clerici deferent; at si suis tantum ingratis poenitentiam factam amplexi fuerint, gerent laicorum instar promissam comam. „

23. „ Qui pro Ordinibus pecuniam dederunt, quique acceperunt, deponentur. „

24. „ In omnes ecclesiasticos, secus simoniacos habendos, interdictio, ne pecuniam, aut quidquam aliud exigant, ut sanctam Communionem tribuant. Idem prohibentur etiam equorum cursibus, atque histrionum spectaculis interesse, eorumve aliquam curam sumere. „

25. Adjudicat rurales parochias Episcopo, qui eas regit ex annis triginta, ut ei tamen, qui eas revindicare voluerit, liceat ante hunc elapsum terminum in provincie concilio probare eas ad Episcopum, qui earumdem detentor est, non pertinere.

26. „ Presbyter, quem ex ignorantia illicito matrimonio obstrictum esse contigerit, haud is quidem deponetur; at non ei tamen licebit ullam sui ordinis functionem peragere, ut proinde nec benedicere, seu publice, seu privatim, nec communionem tribuere possit. „

27. „ Prohibiti clerici, aliter per hebdomadam separandi, alias, quam sui status proprias vestes, vel in urbe, vel per iter deferre. „ Tum ergo in Oriente clerici a laicis tonsura, & vestibus distinguebantur.

28. „ Racemus, qui cum Eucharistia distribui consuevit, separatim benedicetur, primitiarum instar, ex eodemque separatim quoque petentibus dabitur. „

29. „ Presbyteri celebrabunt semper Missam jejuni, quinta ipsa majoris hebdomadæ Feria, quamvis Carthaginense concilium tertium diem hunc exceperit ob causas, quæ firmæ, aptæque tum quidem erant, ac non amplius subsistunt. „

30. „ Si presbyteri, qui inter Barbaros versantur, se a conjugibus separare voluerint, communi consensu, se veluti volentes erigere supra Apostolorum canonem, qui vetat, religionis specie, conjugem deserere, non iis amplius licebit, ulla profus ratione, cum iisdem conjugibus degere, ut in hunc modum ostendant se reapse, quod promiserunt, perficere velle. „

31. „ Cum clerici in privatarum ædium oratoris sine Episcopi nutu, nec baptizare, nec Mysteria celebrare possint; qui secus egerint, deponentur. „

32. & 33. Is apud Armenos vigeat mos, ut sine aqua Eucharistiam consecrarent, eosque tantum, qui e sacerdotali stirpe erant, in clerum reciperent; has consuetudines concilium damnat, pronuntiatque in clericorum delectu, nihil aliud, quam meritum spectandum esse. Lectores præterea prohibet in ecclesia publice legere, nisi cæsis capillis sint, sui que pastoris benedictionem susceperint.

34. „ Clerici, vel monachi, qui suos in Episcopos, aut confratres conspiraverint, gradu, quem obtinent, spoliabuntur. „

35. „ Ad Episcopi mortem, metropolitanus nec ejus, et  
 „ ejusdem ecclesie bonis potiri poterit, sed ea remanebunt  
 „ in clericorum custodia, ad novi Episcopi electionem  
 „ que; si desint clerici, ea metropolitanus successori ser-  
 „ bit. „

36. Conciliorum Constantinopolitani, & Chalcedonen-  
 constitutiones renovat, quæ Constantinopolitanæ sedi  
 dem, quæ Romanæ sedi privilegia, eandemque in eccle-  
 sticis negotiis auctoritatem concedit, tribuitque ei quæ  
 sedi gradum secundum, Alexandrinæ tertium, Antiochenæ  
 quartum, & Hierosolymitanæ quintum.

37. „ Episcopi, qui ob Barbarorum incursiones, suarum  
 „ ecclesiarum possessionem inire non potuerunt, suam Epi-  
 „ scoporum dignitatem, gradumque servabunt, cum pote-  
 „ state clericos ordinandi. „ Hæc scilicet Episcoporum a  
 „ partibus infidelium origo est.

38. Confirmatur Chalcedonenfis concilii duodecimus ca-  
 non, qui statuit, ut urbium, quas imperialis potestas extra-  
 xit, vel instauravit, ecclesie sequantur dispositionem urbium  
 Imperii.

39. Cum Joannes, metropolitanus insulæ Cypri, coactus  
 esset egredi cum populo, quia insula a Barbaris captâ fuerat,  
 & ad novam urbem Justinianopolim, ubi confisteret, se con-  
 ferre, ei servatur ecclesiarum Hellepontii regimen, cum eo  
 jure, ut a provinciæ Episcopis eligatur; eidem subditur E-  
 piscopus Cyzicenus, qui a Justinianopolitana ecclesia per-  
 debat.

40. „ Natus annos decem recipi monachus potest, tamen  
 „ S. Basilii non nisi decimo septimo ætatis anno licere vo-  
 „ luerit monachos recipi. „

41. & 42. Iis tantum venia datur, ut solitarii sint, qui per  
 annos triginta in monasterio versati sunt, prohibeturque, ne  
 tolerantur in urbibus errones, qui *eremitarum* nomen su-  
 munt, longosque capillos cum nigris vestibus gestant.

43. Recipi possunt omnis generis homines, majores eti-  
 am peccatores, in monasteria, quia vita monastica peniten-  
 tiæ status est.

44. „ *Monachus*, fornicationis, aut initi matrimonii con-  
 „ victus poenam a canonibus in fornicatores præscriptam  
 „ subibit. „
45. „ Ornari non licebit pretiosis vestibus, gemmisque  
 „ puellas, quæ religiosarum habitum sumunt. „
46. „ In religiosos, religiosasque interdictio, ne egredi-  
 „ antur e Monasterio, quia is aut ea veniam dent, quibus  
 „ ejus regimen est; & in veniæ quidem casu ne exeant, nisi  
 „ seniore comite. „
47. „ Interdictio, in monachos quidem, ne in puellarum,  
 „ in puellas vero, ne in virorum monasteriis dormiant. „
48. „ Interdictio, ne monasteria, Episcopi auctoritate  
 „ consecrata, in profanos usus vertantur, aut sæcularibus  
 „ dentur. „
49. „ Ejus uxor, qui Episcopus electus fuerit, ab eaque  
 „ se, communi consensu, ante electionem sejunxerit, debe-  
 „ bit ante viri ordinationem in monasterium ab eo distitum  
 „ se recipere. „
50. „ Alexæ clericis sub depositionis, laicis sub excommu-  
 „ nicationis poena vetitæ sunt. „
51. Iisdem sub iisdem poenis interdicitur, ne spectaculis,  
 & certaminibus cum feris intersint, Mimorumve, aut Salta-  
 torum in theatro personas agant.
52. „ Celebranda præcipitur, omnibus per Quadragesi-  
 „ mam diebus, præsanctificatorum Missa, exceptis sabbatis,  
 „ diebus dominicis, & Annuntiationis die. „
55. „ Qui infantes ad baptismi fontem susceperunt, pro-  
 „ hibentur eorumdem matrem, si forte vidua evaserit, con-  
 „ jugem ducere. „
54. „ Interdictio, ne quis patris filium, ne pater, & fili-  
 „ us, matrem, & filiam, aut sorores duas, ne denique fratres  
 „ duo duas sorores sibi conjuges sumant. „
55. & 89. Vetat concilium jejunari Quadragesimæ sabbat-  
 tis, excepto sabbato sancto, quo die jejunandum ad mediam  
 noctem usque; mandatque, ut Romana ecclesia suam quoad  
 caput hoc consuetudinem mutet. Fuit hæc ratio una,  
 propter quas rejecit Romana Ecclesia concilium hoc.

56. „ Interdictio, ne comedantur ova, & caseus dieb.  
 „ Dominicis, & Sabbatis Quadragesimæ. „

57. „ Interdictio, ne lac, & mel ad altare offerantur. „

58. „ In laicos interdictio, ne coram Episcopo, presby-  
 „ tero, & diacono, Eucharistiam ipsi administrent. „

59. „ Interdictio, ne in capellis domesticis baptizetur. „

60. & 61. Mandatur, ut gravibus, asperisque laboribus  
 onerentur, qui se a dæmone possessos simulant, habeant  
 que, tamquam si reapse ejusmodi essent; & excommunica-  
 tioni subdantur ad annos sex, divini quique eos consulant  
 qui vates hujusce generis belluas ducunt, ut rudes homines  
 oblectent, decipiantve, qui bona eventa dictitant, & circu-  
 latorum genus omne.

62. 63. 64. & 65. Mandatur, ut supprimantur indecenti  
 ludi plures, qui calendarum diebus agitabantur; *fæminarum*  
 choreæ publicæ; *fæminarum* in viris, aut virorum in *fæmi-*  
 nis larvæ; personarum usus, & Bacchi invocatio, *vindemia*  
 tempore; ut flammis devoveantur falsæ Martyrum histo-  
 riæ, ab Ecclesiæ hostibus, ad Dei, & Religionis dedecus  
 confictæ; ut omnes sermocinationes, aut disputationes pu-  
 blicæ super Religione laicis interdicanter, impediaturque. et  
 ignis ad officinas, domosve, novis lunis exorientibus, ac-  
 cendatur.

66. & 67. „ Totam Paschatis hebdomadam fideles, festi-  
 „ vum in modum, interque pietatis officia transigent, canen-  
 „ dis psalmis, hymnīs, & spiritalibus canticis, divinarumque  
 „ Scripturarum lectioni in Ecclesiis vacantes, quin iis, per  
 „ illud omne tempus, liceat equorum cursibus, ullisve aliis  
 „ publicis spectaculis interesse. „

68. „ Fideles nullius animalis sanguinem comedent, de-  
 „ positionis in clericos, & excommunicationis in laicos in-  
 „ dicta poena. „

69. „ Nemini licebit comburere, lacerare, aut suffitori-  
 „ bus, aliisve id genus hominibus vendere Evangeliorum Li-  
 „ bros, nisi prorsus ianiles evaserint, quod computruerint,  
 „ aut a veribus corrosi fuerint. „

70. „ Sanctuarii aditus, scilicet altaris ambitus laicis omnibus interdicitur, præterquam Imperatori, qui eo ingredi poterit oblationem suam editurus, ex usu veteri. „

71. & 72. „ Interdictio, ne fœminæ, in ipsa sancti Sacrificii celebratione loquantur; ne, qui ad civilium legum studium incumbunt, imitentur ethnicorum mores, ut in theatro prostent, incedantque aliter induti, atque ejusmodi professionis homines in more habent; & ne Catholici hæreticas conjuges ducant, ea statuta poena: ut eorum matrimonia irrita, & nulla sint. „ Canon hic, qui nulla declarat Catholicorum cum hæreticis matrimonia, cum Latine Ecclesiæ disciplina pugnat.

73. Erga crucis salutare signum veneratio commendatur, & ut ei debitus servetur honos, illud super pavimento notari prohibetur, ne nostræ victoriæ trophæum pedibus proteratur.

74. Agapas, seu charitatis convivia in ecclesiis peragi vetat.

75. Nihil ibi nisi, quod decuerit, & id quidem sine perturbatione, sine conatu cum modestia, & attentione canetur.

76. Non feretur in ecclesiarum ambitu, seu caupona, seu mercatorum officina; Christus enim Dominus vetuit, ne ejus Patris domus in commercii, & negotiationis domum vertetur.

77. „ Christianus quisque cavere debet, ne cum fœminis in balneo consistat; laici, hujus culpæ rei excommunicatione plectentur, & clerici deponentur. „

78. „ Qui baptizari cupiunt, imbuentur fidei rudimentis, ducenturque ad Episcopum, vel ad presbyteros, hebdomadæ quinta die. „

79. „ Interdictio, ne dentur placentæ in Natali Domini, prætexto sanctæ Virginis partu, quæ reapse in puerperio non fuit, cum haud communi, sed ineffabili ratione pepererit. „

80. „ Qui absque necessitate ab ecclesia continuis tribus dominicis diebus abfuerint, si clerici sint deponentur, si laici

„ laici, excommunicationi subduntur. „

81. „ Sub anathematis poena interdictio, ne trifagio  
„ dantur ea verba: *Qui crucifixus es pro nobis.* „

82. Labet in posterum pingi Christum Dominum sub  
mana, utpote digniore, quam agni, quem S. Joannis digne  
monstravit, forma, sub qua in pluribus imaginibus exhibetur.

83. „ Interdictio, ne mortuis Eucharistia tribuatur, „  
„ scilicet in os ingeratur. „

84. „ Baptizari jubentur infantes, de quorum baptismate  
„ ex certis probationibus non constiterit. „

85. Conceditur servis libertas, quos domini, coram duobus,  
tribusve testibus manumiserint.

86. Damnantur ad depositionis poenam clerici, qui id agere  
commercii, ut pravæ vitæ facinas alant, congerantque.  
Laici porro, ejusdem criminis rei, excommunicationi subduntur.

87. „ Si conjux virum deserit, ut alteri nubat, adulterii  
„ notam subit, & digna est, quæ puniatur ex ecclesie legibus;  
„ ejus tamen vir non proinde Communionem privatur. Idem de viro dicitur, qui conjugem deserit, ut alteram ducat. Hi porro non recipiuntur ad Communionem nisi post poenitentiae annos septem, secundum gradus, qui notantur in S. Basilii canone quinquagesimo septimo. „

88. „ Interdictio, ne, quæcunque tandem fuerit, bellum in ecclesiam inducatur, nisi per iter, absoluta postulante necessitate, ut sub tacto ponatur animal, quod e victoris usu est. „

89. Renovatur interdictio, ne ore tur die dominico flexis genibus, quod a sabbati vespere usque Officiorum diei dominici intelligendum.

90. „ Qui, aut quæ abortum sollicitaverint, homicidarum poenas suberunt. „

91. „ Qui, sub *matrimonii* nomine, facinas rapiunt, seu umve raptoribus subsidium præstant, deponuntur, si clerici fuerint, & excommunicatione percelluntur, si laici. „



93. *Damnantur eorum, earumve connubia, quibus de virorum, uxororumve morte certo non constat, mandaturque, ut, si post ejusmodi connubia prior vir redierit, eum femina recipiat.*

94. „ *Interdictio sub excommunicationis poena, ne eadem, qua ethnici, jurandi ratione fideles utantur.* „

95. „ *Hæretici, quorum Baptisma validum judicatur, in Ecclesiam recipientur, errorum abjuratione per scriptum edita; iisque Spiritus Sancti sigillum dabitur, cum sancti Chrismatis ad frontem, ad oculos, ad nares, ad os, & ad aures unctione; at quorum Baptisma validum non censetur, cujusmodi Eunomiani, Montanistæ, Sabelliani, & Paulianistæ sunt, hi quidem excipientur, ut ethnici, nempe catechumeni fient, ac deinde baptizabuntur.* „

96. „ *Cum omnis iis vanitas vetita sit, qui se puritatem vitæ Christi Domini imitaturos in Baptismate promiserunt, prohibentur fideles proinde sibi capillos ad artem crispare, ne scandalum infirmis creent.* „

97. „ *Prohibiti viri, ne suis cum uxoribus in ecclesiarum ambitu degant, easve ulla prorsus alia ratione profanent.* „

98. „ *Interdictio, ne ducatur alterius sponsa, dum sponsus in vivis est.* „

99. „ *Interdictio sub excommunicationis poena, ne servetur Armenorum mos, qui carnes in ecclesiarum ambitu coctas, in Judæorum modum, presbyteris offerebant.* „

100. „ *Interdictio sub eadem poena, ne inhonestæ picturæ, quæ contumpendis moribus, turpibusque voluptatibus excitandis accommodatæ sunt, effingantur.* „

101. „ *Qui Eucharistiam suscipere voluerint, eam in manus, crucis in modum, unam alteri impositam, non autem in vas ex auro, ullave alia materia confectum sument, cum nulla æque pretiosa materia sit, atque hominis corpus, quod Christi Domini templum est.* „

102. *Iis, qui statuti sunt ad liganda, & solvenda peccata commendatur, ut suum ministerium prudenter, & sapienter obeant, expendant, an poenitentia sincera sit, eam ad peccati rationem, & ad poenitentis vires exigant, & ad regulas se con-*

conformant, quas S. Basilius in sua ad Amphilochoium Epistolâ, super hac re tradit. Ejusmodi quidem sunt *Trullanæ*, seu in *Trullo* dicti concilii canones. Iis Imperator ope cinnabari, per privilegium ejus dignitati addictum, subscripsit primus. Relicta est in loco lacuna, ubi Papa subscribere; tum subscribere Patriarchæ quatuor, & secundum hos, concilii Episcopi omnes. *Reg. Tom. XVII. Lab. Tom. VI. Hard. Tom. III.*

*XVI. Toletanum Concilium, an. 693.*

Habitu fuit concilium hoc die 2. mensis Maji an. 693. Ei adfuere quinquaginta novem Episcopi cum abbatibus quinque, & absentium Episcoporum deputatis tribus; adfuit & ipse rex Egica, Comitibus sexdecim septus. Lectus initio statim libellus, Episcopis ab eo exhibitus, et continens, de quibus eos in coetu agere necesse erat; deinde vero longam fidei professionem, ut apud eos erat in more positum edidere, quam canones tredecim secuti sunt.

Primus. Mandat, ut Judæi, qui ad fidem venerint, a tributis, quæ fisco solvere consueverant, immunes sint; atque confirmat jam in ejus nationis homines latas, qui in pertinacia peristebant.

2. Invehitur in idololatriæ vestigia, scilicet eos impetit, qui honorem saxi, fontibus, aut arboribus deferebant, qui auguria observabant, aut veneficiis operam dabant.

3. Segregat in omne vitæ tempus, a Christianorum societate eos, qui contra naturam peccant, damnatque, ut subsint fustis ictibus centum, ut iis caput ad infamiam radatur, ut exilio, quoad vixerint, plectantur, addita interdictione, ne iis communio nisi in mortis articulo concedatur, & quidem postquam dignos poenitentiae fructus egerint.

4. Eum, qui desperationis impetu abreptus se ipse occidere voluerit, Communione privat ad menses duos.

5. Mandat, ut Episcopi ex ruralium ecclesiarum redditibus tertiam partem in reparationes impendant. Eos etiam vetat e suarum dioeceseon parœciis, pro Regis inquisitionibus, quidquam exigere; denique prohibet, ne plures ecclesie eidem

dem presbytero conferantur, ea lege, ut quæ pauciores, quam decem servos habuerint, aliis addantur.

\* Hæc dictio, *inquisitio Regis, tributum* significat, quod ecclesie debebant Regi solvere, cum id ipse requisisset, quodque fere nostris decimis, nostris donis gratuitis, nostrisque jucundis, lætisque ob coronæ susceptionem gratulationibus respondebat. Quia porro contingebat interdum, ut Episcopi a suis ecclesiis ejusmodi tributa, variis obductis causis, ultra tertiam, quam ex iisdem percipiebant, reddituum partem exigerent; iis proinde concilium abusus hos interdicat, contentosque esse vult reddituum ad eorundem ecclesias spectantium parte tertia, quippe quæ satis esset, seu ad reparationes, seu ad alias necessitates, quas Episcopi prætexebant, ut cum ad aulam, vel ad exercitum, vel ad concilium convocabantur, aut cum oportebat Regem suscipi, templa decorari, &c.

6. Ad consecrationem adhiberi non vult, nisi album, integrum, statumque, & mediocris quidem magnitudinis panem, quippe qui alendo animo addictus, stomacho gravis esse non debet.

\* Eo spectat canon hic, ut abusum corrigat, qui apud Hispaniæ presbyteros nonnullos irrepsit, qui cum panem ad consecrationem designatum sedulo parare deberent, ejus loco, suo communi pane contenti erant, e quo excerptam in orbem crustulam super altari offerebant.

7. Mandat, ut sexto post habitum quodque concilium mense enuntientur ejus decreta in synodo, quæ ex abbatibus, presbyteris, cleroque universo, cum episcopalis urbis populo conflata fuerit.

8. In omnibus cathedralibus ecclesiis, ruralibusque parocciis; quotidie pro Rege, & regia familia Sacrificium offerri jubet, excepta majoris hebdomadæ Feria sexta, qua die altaria detecta sunt, & nemini licet Sacrum facere. Continet etiam sanctiones plures, ut Regum filiis res bene veriant.

9. Sisbertum, Toletanum archiepiscopum, impetit, qui Egicæ regi obstrictum jurejurando fidem violaverat, conspi-

rans

rans cum aliis pluribus, ut & regnum; & vitam adimere Depositem, bonis omnibus spoliatum, sibi que in potestate traditum Rex perpetuo carceri addixit; quem præterea concilium damnavit, ut communionem nisi Rex favisset, solem moriens perciperet.

10. In eos anathema semel, iterum, ac tertio pronuntiat qui Regum vitæ insidias struunt, quique alicui, seu in eodem, seu in rem publicam, conjurationi se socios addunt; quos proinde cum pastoris ad mancipiorum conditionem redigit.

11. Nihil aliud continet, quam ad Egicæ Regis prosperitatem, eorumque, qui fideles perstiterint, incolumitatem vota.

12. In Sisberti locum, cui modo Toletanus Episcopatus ademptus fuerat, Felicem, Hispalensem episcopum, ponit; Felici Faustinum, Bracarensem episcopum, sufficit; Faustino denique Felicem, Episcopum Portugalliae, successorem dat.

13. Narbonensis provinciae Episcopos, qui pestis causa ad concilium accedere non potuerant, ejus decretis in concilio, quod ipsi Narbone cogent, subscribere jubet. Narbonense concilium edictum fert, quo Toletanum confirmat. *Id. & Aguirreus, Concil. Hispan. Tom. IV.*

#### XVII. Toletanum Concilium, an. 694.

Habitu fuit concilium hoc die 9. Novembris *an. 694* in sanctæ Leocadiæ ecclesiæ, quæ in uno e Toleti suburbiis sita erat. Ei Egica Rex adfuit cum magno Episcoporum numero, sed quorum subscriptiones nobis non suppetunt. In eo editi canones octo.

Primus. Mandat, ut, antequam in conciliis de peculiari- bus negotiis agatur, in sanctæ Trinitatis honorem *triduo* jejunetur; eoque temporis spatio, de Fide, de Episcoporum correctione, deque spiritualibus rebus aliis habeatur *sermo*, quin sæculari cuiquam adesse liceat.

2. A Quadragesimæ exordio ad majoris usque hebdomadæ Feriam quintam, baptisterium clausum, Episcopique sigillo obsignatum vult, quin recludi possit, nisi gravis necessi-  
tas

tas aliter postulet; clausas quoque vult per id temporis ecclesie fores; neque enim decere eas, quibus diebus sacrificium non offertur, apertas relinqui.

3. Episcopum quemque, Feria quinta hebdomadæ sanctæ, fratrum pedes lavandi cæremoniam fervare jubet, ut se ad Christi Domini exemplum conformet.

4. Presbyteros vetat sacra vasa, vel ornamenta ecclesie in proprium usum conferre, vendere, aut dissipare, ea secus indicta pœna, ut communione priventur, eademque de suo restituant.

5. Vetat mortuorum missas pro vivis dici, eo animo, ut iis mors afferatur. Est hæc prohibitio sub pœna depositionis in presbyterum, perpetuique carceris, & excommunicationis ad mortem usque, tam in ipsum, quam in eum, a quo ad ejusmodi sacrilegium patrandum excitatus fuerit.

\* Ea erat nonnullorum in Hispania presbyterorum impietas, & incititia, ut mortuorum Missas dicerent, & viventibus applicarent, ea mente, ut per hanc applicationem iis mortem inferrent, eaque spe fore, ut voti compotes fierent. Canon ergo hic in impiam, & sacrilegam hujusmodi superstitionem editus fuit.

6. Usum renovat in eo positum, ut singulis mensibus lytanæ, seu publicæ preces pro Regis prospera valetudine, pro reipublicæ bono, pro remissione peccatorum populi peragerentur.

7. Prohibet, gravibus indictis pœnis, ne Regis filiorum vitæ, eorumve bonis, post ipsius mortem insidiæ struantur; refertque sanctionem hanc ad Reginam ipsam, siquidem hæc Regi superstes fuerit.

8. Omnes per Hispaniam Judæos damnat, suis ut bonis spoliarentur, & in perpetuam servitutem redigantur, ea lege, ut ne ii, quorum servi fuerint, suas eos cæremonias exercebre patiantur, iisdemque filios, ubi ad septimum ætatis annum pervenerint, in Christiana religione educandos, ac deinde cum christianis in matrimonium jungendos adimant.

\* Huic canoni locum præbuit plurium Hispaniæ Judæorum in reipublicam, & in Christianos conspiratio, quam

sane probavit exitus. Ut hos quoque canones confirmaret, Rex Egica edictum tulit. *Ibidem.*

*Concilium (in Anglia) Bergamstedense, ann. 696.*

Bridoaldus, Archiepiscopus Cantuarjensis, Gybmundo, Episcopo Raffensi, ecclesiasticisque pluribus nationis ordinibus adstantibus, præfuit concilio huic; cui Witeredus ipse, Rex Cantii, procerum pluribus comitantibus adfuit. In eo editi canones viginti octo.

Primus. Suis Ecclesiam juribus, suisque redditibus frui, pro Rege preces edi, ejusque mandatis, quemque libenter obsequi jubet.

2. „ In eos multa, qui Ecclesie jura violaverint, quinquaginta solidorum erit, & in eos eadem, qui infregerint Regis-jura. „

3. 4. 5. 6. & 7. „ Adulteri laici poenitentiae addicentur, & excommunicatione plectentur. Si exteri fuerint, e regione pellentur; nobiles viri, hujus criminis convicti, solidorum centum, ignobiles vero solidorum quinquaginta multam solvent; si ecclesiasticus in hanc culpam incidet, & respuerit in sui ministerii functionibus persistere poterit, dummodo Baptismum conferre malitiose non distulerit, nec ebrietati deditus sit. „

8. & 9. Tonfurato, qui regulam suam non servat, hoc est, monacho facultas datur, ut alio migret, modo quempiam inveniat, a quo recipiatur; itemque servo ad altare manumisso, ut libertate gaudeat, & quidem ita, ut liberarum personarum instar succedere possit.

10. 11. 12. 13. & 14. „ Sub pecuniaria multa, aut corporali punitione, in eos interdictio, qui dominicis diebus operi vacaverint, vel iter egerint. Eadem in eos poenae, qui daemonebus quidpiam obtulerint. „

15. & 16. „ Si dominus servo carnem præbuerit, jejunii die, servus libertate donabitur; at si ea servus suapte ipse sponte vescatur, decem solidorum multam solvet, aut virgis punietur. „

17. „ Fidei ab Episcopo, & Rege verbis obstrictæ jurisjurandi vis, & pondus inerit. „
18. „ Abbates accusati, & interrogati jusjurandum ad altare edent, ut presbyteri, & diaconi in hac verba: veritatem dico in Christo Domino, aut mentior. „
19. „ Cæteri clerici secum sument personas quatuor, ut se purgent per jusjurandum, quod edent demisso capite, manuum una super altari posita, elataque altera. „
20. „ Exteri se purgabunt ipsi per se, jurejurando ad altare edito. „
21. „ Ethnici se sistent, comitantibus personis quatuor, coram quibus jurabunt, flexo ante altare capite. „
22. „ Cognoscet Ecclesia de eorum causis, qui ad Episcopum pertinent. „
23. „ Si quis accusat Ecclesiæ servum, hunc, modo Eucharistiam perceperit, dominus per suum tantummodo jusjurandum purgare poterit; at si eam non percepit, debet, sponsores dare, aut virgarum poenæ se subdere. „
- Reliqui canones præscribunt, „ poenas in fures, erroneos, &c. „
- Reg. Tom. XVII. Lab. Tom. VI. Hard. Tom. III. Anglic. Tom. I.*



# CONCILIA

## SÆCULI OCTAVI.

*XVII. Toletanum Concilium, an. 701. vel 704.*

**V**itiza, Hispaniarum rex, coegit concilium hoc in ecclesia S. Petri, prope Toletum, suum ut regnum in ordinem redigeret. Aulæ proinde ad illud proceres una cum Hispaniæ Episcopis convocavit; ad nos tamen non pervenerunt hujus concilii, seu acta, seu canones; ob eam scilicet causam, quæ communis opinio est: quia in eo sane edita

fuere decreta plura pietati, Ecclesiæque disciplinæ contrariæ. Baronius aliter sentit, aitque, Vitizam, qui in ipso sui regni initio se bonum, & religiosum Principem exhibuerat, in concilio, quod ejus jussu coactum fuerat, quidquam fixisse, quod Religioni, & pietati adversaretur, haud proferri vero similem fieri. Est ergo longe probabilius constitutiones has, æquitati licet, ac sapientiæ consentaneas, ejusdem deinde Principis jussu, qui eas ediderat, abrogatas fuisse: quia cum ipse sibi nequaquam constiterit, vitæque ad libertatem, ac tyrannidem effusæ rationem inierit, mutos eos testes habere noluit, qui in ipsum deposuissent, si eos subfistere passus esset.

*Concilium Romanum, ann. 721.*

Summus Pontifex Gregorius II. concilium hoc Aprilis die 5. ann. 721. coegit e viginti duobus Episcopis, quorum tres exteri, nempe Sinderadus Hispaniæ, Sedulius Angliæ, & Fergustus Scotiæ. Matrimonia illicita cum sæminis Deo consecratis in causa fuerunt, ut hoc concilium convocaretur, quod opinatum est, eos omnes, qui hujus criminis rei essent, anathemati subdendos esse; itaque Papa ante S. Petri corpus, damnationis sententiam pronuntiavit, articulis undecim, in quibus papali anathemate plectitur, quicumque presbyteram sibi conjugem sumpserit, eam scilicet, cujus vitæ presbyteratu initiatus fuerit, quippe cui vetitum sit iterum nubere, vel post viri mortem, diaconissam, religiosam, comatrem, fratris uxorem, neptem, patris, aut filii conjugem, confobrinam, consanguineam, aut affinem, itemque qui viduam, aut puellam rapuerit. Anathemate quoque plectuntur, qui divinos, aut præstigiatores consulunt, aut ligaminibus utuntur; qui, in apostolicarum Litterarum præjudicium, hortis, locisque ad Ecclesiam pertinentibus potiuntur; quidam *Adrianus* dictus, & diaconissa nomine *Epiphania*, qui jurejurando, quod invicem obstrinxerant, non obstante, matrimonium inierant; pariterque, qui operam ad hoc matrimonium contulerant, clericos denique, qui sibi capillos crescere sinunt.



Coegit idem Papa Romæ concilium alterum, ann. 724. super magnæ exiftimationis monacho, *Corbiniano* nuncupato, quem ipse Episcopum ordinavit, ea addita facultate, ut ubique gentium prædicare posset, quique cum se episcopalis dignitatis onere, ut optabat, liberare non potuisset, in Bavariam migravit, sibi que sedem Frisingæ statuit.

Creditur etiam idem Papa concilium habuisse in urbe Roma ad defensionem cultus Imaginum, ann. 726. ut apparet ex Papæ Adriani I. ad Carolum Magnum Epistola.

Gregorius III. habuit & ipse concilium super eadem re, & in eadem urbe, ann. 732. Huic adfuere nonaginta tres Episcopi, cum presbyteris, diaconis, univesoque Romano clero, nobilibus viris, consulibus, & reliquis e populo. In eo statutum, ut quicumque Ecclesiæ usum, quoad sanctarum Imaginum venerationem, contemneret, eas scilicet aut subduceret, destrueret, profanaret, aut contumeliosis verbis adrisum, contemptumque traduceret, Christi Domini Corpore, & Sanguine privaretur, & ab Ecclesiæ communionem segregaretur. Periere concilii hujus Acta, nobisque, quod illud attinet, id unum constat, quod Anastasius in Gregorii III. vita de eo scriptum reliquit. *Reg. Tom. XVII. Lab. Tom. VI. Flav. Tom. III.*

*Concilium Germanicum, ann. 742.*

Congregavit concilium hoc, Aprilis die 21. an. 742. Dux, Princepsque Gallorum, Carolus Magnus; ei adfuerunt ex ipsius ditionibus Episcopi septem, videlicet S. Bonifacius Moguntinus, Burchardus Vitsburgensis, Regenfridus Coloniensis, Wintanus Buroburgensis, Vilebrardus Eichstadiensis, Dado Ultrajectensis, & Eddanus Strasburgensis. Ea Principis in hujus coetus convocatione mens erat, ut statuerentur unanimi consensu adjumenta, quorum ope divina lex, & ecclesiastica disciplina in integrum restituerentur, impedireturque, ne fideles a pseudo-presbyteris, ut in antecessum, deciperentur. Eo consilio edidit concilium canones sexdecim, quos alii redigunt ad septem, cujusmodi occurrunt in Labbeana Collectione, & in Capitularibus, quæ Balutius exhibuit.

Primus. Episcopus a Bonifacio archiepiscopo, qui tunc Legati S. Petri insignitur, institutos confirmat; mandatq; deinde, ut quotannis, coram Principe, concilium ad morum & disciplinæ reformationem, & ad redintegrationem juris Ecclesiæ celebretur; reddantur ecclesiis adempta bona; nulli presbyteri, diaconi, cæterique clerici depravati, nullam partem ecclesiasticorum reddituum partem percipiant, sed converso gradu dejiciantur, & pœnitentiæ subdantur.

2. Vetat clericos arma ferre, præliari, & in hostem bellum pergere, nisi forte delecti fuerint, ut Missam in exercitu celebrent, & Sanctorum exuvias gestent, unus scilicet duove Episcopi suis cum capellanis, suisque presbyteris. Nihilominus dux quisque presbyterum sibi comitem addere poterit, qui eos judicet, qui sua peccata confessi fuerint, indeque pœnitentias imponat. Idem canon clericos venari, aut nemora excurrete stipatos canibus, vel accipitres aut falcones apud se detinere.

3. Parochos jubet Episcopo suo subesse, eique annis singulis, Quadragesimali tempore, suæ fidei, omniumque sui ministerii functionum rationem reddere; semper paratos esse eum cum populo congregato suscipere, cum e canonibus suæ dioceseos visitationem peraget, confirmationis tribuendæ causa; & Feria quinta majoris Hebdomadæ novum ab eo chrisma recipere.

4. Ignotos Episcopos, presbyterosque, undecunque venerint, ante diocesani Episcopi, ejusve Synodi approbationem ad ministerium suscipi vetat.

5. Mandat Episcopis, ut opem ferentem Comite, qui ecclesiarum ad eos spectantium defensor est, Dei populum ab ethnicis omnibus superstitionibus purgent.

6. Statuit, ut utriusque sexus personæ Deo consecratæ, quæ a concilii adscripta die in fornicationem inciderint, in carcerem conjiciantur, ubi ex pane, & aqua pœnitentiam agant; ibique, si presbyteri sint, ad biennium virgis cæsi ad sanguinem usque, si clerici, vel monachi ter virgis cæsi, ad annum remaneant; eandemque pœnitentiam, & quidem abraso capite, religiose violatæ subire cogantur. *Perpicitur hinc*

**hinc, religiosas in habitus traditione radendi consuetudinem eo nondum tempore obtinuisse.**

7. Interdicit presbyteris, diaconisque, ne pallia, aut sagula laicalibus similia gestent, eosque vult casulas ferre, quod usitatum, & commune ecclesiasticorum indumentum erat. Monachos vero, & religiosas perficere jubet, ut S. Benedicti regula in eorum monasteriis fervetur.

In executionem primi canonis hujus concilii idem Carolus Magnus coegit concilium alterum, Kalendas Mart. an. 743. Liptinæ, quæ domus regia, hodie Lestina in Agro Cameracensi, cui S. Bonifacius Moguntinus præfuit. Hujus concilii meminit Hincmarus, Remensis Archiepiscopus in XXXVII. ad Rodolphum Bituricensem Epistola. In eo editi canones quatuor,

Primus. Nihil est aliud, quam præcedentis concilii confirmatio, Episcopis omnibus, & clero promittentibus, se, prout veteres ecclesiastici canones præscribunt, accurate vituros. Se quoque S. Benedictini regulam servaturos, Abbates, & monachi, itemque religiosæ receperunt.

2. Statuit, ut Princeps præsentium bellorum causa sumat ad statum tempus Ecclesiæ bonorum partem Precarii, Censusque titulo, suas ut copias sustentet, ea lege, ut Ecclesiæ, aut monasteriis annum duodecim in unamquamque familiam denariorum solidum solvat: cumque eum mori contigerit, cui Ecclesiæ solum traditum fuerit, hoc ad Ecclesiam redeat, tradique nihilominus iterum possit eodem precarii titulo, si ita postulet Ecclesiæ bonum, & Princeps jubeat. At canon pro certo ponit, Ecclesias, & monasteria, quorum bona Princeps precarii titulo sumet, ex facultate, quam concilium eidem concedit, nil damni pati; suumque Ecclesiæ redditum, si pauper est, omni ex parte tributum vult. Erat ergo Precarium hoc feudi genus quoddam, ad obeundum servitiam, militari homini concessum, & quidem, ut eo tempore feudi genus omne ad vitam tantum.

3. Mandat Episcopis, ut impediunt, puniantque adulteria, incesta, & illicita conjugia. Vetat etiam christianos servos ethnicis vendi.

4. Ethnicarum superstitionum interdictionem renovat, multæ solidorum quindecim indicta pœna. Argenteus solidus erat, valebatque monetæ gallicæ solidis viginti quinque. Ad horum canonum calcem teutonica lingua legitur abjurætionis formula, & superstitionum index, quæ magis per ea tempora in usu erant, cum documento super illicitis matrimoniis, superque celebrandi sabbati interdictione. Earum superstitionum præcipua erat in eo posita, ut populi ex omnibus mortuis ipsi sibi sanctos statuerent; quæ, ut videtur, facilitatis origo fuit, qua hominum pluribus, quorum erant dubia sanctitas, publicus cultus iis temporibus deferebatur.

Non defunt, qui ann. 756. alterum Liptinæ concilium ponant. At P. Pagi in suis ad ann. 745. num. 12. & 13. criticis adnotationibus, luculenter ostendit unum tantum concilium, quod ipse ad an. 745. refert, Liptinæ habitum fuisse, niturque nona S. Papæ Zachariæ ad S. Bonifacium Epistola.

*Concilium Sueffionense, ann. 744.*

Pipinus, Gallorum princeps, & dux coegit concilium hoc, die 2. seu 3. Martii an. 744. pro Galliæ parte, quæ eidem suberat. Concilio huic Episcopi viginti tres cum presbyteris, aliisque clericis adfuere; adfuit & Pipinus cum procerum præcipuis, qui decretis subscribere; S. Bonifacius Moguntinus præfuisse creditur, quamvis ejus nomen in subscriptionibus desit; adeo non sunt hæ numeris omnibus absolutæ. In eo editæ sanctiones decem, quæ propemodum eadem sunt, ac quas Germanica, & Liptinense concilia statuerant.

Prima. Nicæni concilii Fidem, & canonica cæterorum conciliorum judicia, ad ecclesiasticam disciplinam facilius restituendam, ubique locorum indici vult.

2. Ad impediendum hæreseos progressum synodum quotannis habitam vult.

3: Positos ait in Galliarum urbibus legitimos Episcopos, & Abelem quidem Remensis, Ardebertum vero Senonensis Ecclesiarum Archiepiscopos ordinatos, ad quorum judicium, cum res tulerit, confugiatur. Placet etiam monachos, & religiosas suis redditibus pacifice frui, nec dissolutos clericos esse;

esse; eosdemque nec sæcularibus vestibus indutos incedere, nec venationi vacare.

4. Laicis fornicationes, perjuria, falsa testimonia interdicit. Presbyteri, qui parccias incolunt, in mandatis dat, suo ut Episcopo subint, ei quotannis, in Quadragesima, quomodo se gesserint, rationem reddant, ab ea sancta Olea, & Chrisma petant, eum denique, cum visitationem agit, excipiant.

5. Exteros clericos, presbyterosve, qui a diocæsano Episcopo approbati non fuerint, recipi vetat.

6. Mandat Episcopis, ut ad ethnicae superstitionis extirpationem invigilent.

7. Cruces succendi jubet, quas Adalbertus in agris fixerat.

\*Erat Adalbertus hic natione Gallus. Episcopum se ditabat, suisque erroribus, & efficta ad pietatem hypocrissi populos seducebat. Ecclesias suo ipsius nomine consecrabat, parvasque cruces, & parva oratoria in agris prope fontes, aliisque in locis statuebat, in quæ cum Episcoporum contemptu populum congregabat. Impostor hic una cum quodam Clemente, qui seductor & ipse erat, in Sueffionensi concilio tamquam hæreticus damnatus fuit.

8. Clericos vetat habere domi fæminas, præter quam matrem, fororem, neptem.

9. Prohibet, ne laici apud se fæminas Deo consecratas detineant. Eosdem vetat alterius viventis viri conjugem ducere, quia vir conjugem repudiare non potest, nisi adulterii causa. Hæc postrema verba argumento sunt persuasum fuisse concilii Patribus, in adulterii casu ex conjugis parte, liberum fuisse viro novum matrimonium inire; ac re quidem vera, eorum temporum Episcopi super matrimonii insolubilitate haud satis edocti erant.

10. Eum, qui concilii leges violaverit, a Principe, vel ab Episcopis, vel a Comitibus judicandum pronuntiat. *Reg. Tom. XVII. Lab. Tom. VI. Hard. Tom. III.*

*Concilium Romanum, ann. 744.*

Papa Zacharias, qui ann. 741. Gregorio III. successerat, cum Episcopis quadraginta, presbyteris viginti duobus, dia-

conis sex, omnique reliquo Romano clero, ann. 744. vel, ut alii numerant 743. hoc in ecclesia S. Petri concilium habuit; explicuitque ipse causas, quibus ad eum cœtum convocandum adactus fuerat, quæ scilicet eo demum redigebantur, ut orthodoxa Fides, & ecclesiastica disciplina custodirentur; edidit ergo hac mente, sequentes canones quindecim, quos concilium unanimi voce approbavit.

Primus, & Secundus. „ Episcopi non degent cum fœminis, ut suum ministerium contemptibile reddant. Eadem erit presbyterorum, & diaconorum ratio, quibus matres tantum, aut consanguinearum proximas apud se detinere licebit. „  
3. Clerici nec sæcularia indumenta, nec longos capillos deferant.

4. „ Episcopi, qui a Papa ordinati fuerint, se quotannis, die 15. Maji, Romam conferant, modo non absint ab urbe longius; secus eo scribere fatis erit, suam ut submissionem testentur. „

5. „ Qui presbyteri conjugem, diaconissam, religiosam, aut spiritalem commatrem duxerit, tradetur anathemati, privabiturque Corpore, & Sanguine Christi Domini; nullusque cum eo presbyter communicare poterit, aliter dependendus. „

6. „ Eadem statuitur in eum poena, qui neptem, consobrinam, socrum, aut conjugis sororem duxerit. „

7. „ In eos anathema, qui virgines, aut viduas rapiunt. „

8. „ Anathema in clericos, & monachos, qui sibi capillos excrescere sinunt. „

9. „ Anathema in eos quoque, qui festa celebrant, anni die prima, ethnicorum instar. „

10. „ Itidem in eos anathema, qui filias nuptui Judæis dant, iisve Christianas servas vendunt. „

11. „ Habebuntur ordinationes Quatuor anni Temporibus, exterumque clericum Episcopi, sine diœcesani Episcopi dimissoriis Litteris, ordinare non poterunt. „

12. „ Dissidia, si qua inter ecclesiasticos fuerint, non a sæcularibus, sed ab Episcopis judicabuntur; erit autem dissidentium Episcoporum judex Papa. Clericus, qui Episcopum

„puna male in se animatum noverit, poterit apud Episcopum, qui propius aderit, sibi consulere, secundum canones; quod si ejus judicio negotium subdi non libeat, illud ad Sanctam Sedem deferri poterit. „ De Italix Episcopis intelligi debet canon hic.

13. „ In Episcopum, presbyterum, diaconum, ad sancta mysteria celebranda venientes, interdictio, ne baculis utantur, aut operto capite sint, dum ad altare consistunt. „

14. „ Episcopus, aut presbyter, cum orationem dixit, quæ Missæ initium dat, non amplius altare deserere debet, finendamve Missam alteri demandare; at prosequi debet ad finem usque, aliter poenam suspensionis a Communione Corporis, & Sanguinis Christi Domini subiturus. „

15. „ Instauratur Summi Pontificis Gregorii II. in concilio, an. 721. Romæ habito, sanctio, qua matrimonia inter consanguineos in vetitis gradibus, & cum personis Deo consecratis interdicuntur. „ Subdit Papa Zacharias, „ se quidem auditione accepisse, Papam S. Gregorium Germanix populos, in fidei ab iisdem susceptæ exordio, conjugia in quarto consanguinitatis gradu iniire passum esse; at nihil tale in Romanæ Ecclesiæ archivis comperisse. „ *Ibid.*

*Concilium Romanum, ann. 745.*

S. Bonifacius, Moguntinus, cum Carolum Magnum impulisset, ut concilium habendum juberet, in quo clerici plures hæretici, quos Adalbertus in Sueffionensi concilio damnatus seduxerat, ad examen vocarentur, duas misit ad Papam Zachariam Litteras, rogans, ut ad Carolum Magnum Principem scriberet, qui memoratos impostores duos, Adalbertum, & Clementem, quorum pravos mores, erroresque Bonifacius ad vivum exprimebat, in carcerem conjectos vellet.

Adalbertus suas unguis, suosque capillos cum S. Petri reliquiis deferendos, honorandosque præbebat; & accedenti cuique, confessionis edendæ causa, nihil opus esse dicebat sua eum peccata accusare; se enim abditissimas quasque cogitationes, perspectas habere; eumque proinde posse de susceptæ absolutione certum domum redire. Clemens vero

canones, concilia, & Patrum scripta rejiciebat, contendens que se posse Episcopum esse, quamvis ei essent filii dei quos ex adulterio susceperat; christiano homini licere fratris viduam sibi conjugem addere; Christum Dominum inferos descendentem, damnatos omnes, ipsosque idolatras ab eo carcere liberasse; denique plures alios errores tu per prædestinatione potissimum obtrudebat. Papa Zacharias lectis S. Bonifacii Litteris, quas ad eum presbyter Deodardus attulerat, concilium coegit in urbe Roma, cui adfuerunt Episcopi septem, presbyteri septendecim, diaconi, clerusque univfersus. In eo Adalbertus, & Clemens depositi, & a themate percussis fuere una cum omnibus sectatoribus. Papa Zacharias ad S. Bonifacium misit concilii Acta, quibus Epistolam postrema Octobris die ann. 745. datam addidit *Ibid.*

*Concilium Cloueshoniense in Anglia, ann. 747.*

Cuthbertus, Archiepiscopus Cantuariensis, habuit concilium hoc ann. 747. Septembri ineunte mense, cui Angliæ nationis Episcopus alter interfuit; Ethelbaldus, Merciorum rex ei adfuit ipse cum regni proceribus. Ibi lecta est S. Bonifacii ad archiepiscopum Cuthbertum epistola, aliaque duæ, quas Papa Zacharias ad omnes Magnæ Britanniae laicos scripserat, ut eos ad mores suos reformandos adduceret; Episcopi porro, cum de necessitate, cui suberant, ut sui ministerii officiis facerent satis, atque ita aliis exemplo essent, inter se contulissent, contexuere triginta canones, qui sequuntur.

Primus. „ Episcopi officium suum, sui que ministerii functiones omnes cum sollicitudine, & vigilantia perficient; „ studiosius, accuratiusque Dei servitio, quam sæcularibus „ negotiis vacabunt, documentisque, & exemplis ad popu- „ lorum, qui eorum curæ concrediti sunt, formandos mores „ incumbent. „

2. „ Eos, quamvis dioceseon limitibus invicem segregatos, pacis, & charitatis vincula consociabunt. „

3. „ Suarum quisque dioceseon visitationem *quoquo*



anno peragent, & operam dabunt, ut ethnicarum superstitionum vestigia de medio funditus tollant. „

4. „ Abbates, & Abbatissas monebunt, ut e sua quisque regula vivant, monachisque, & monialibus, quibus præsunt, exemplo præeant. „

5. „ Monasteria non negligent, quorum per vim sæculares potiti sunt; ea visitabunt, si opus fuerit, curabuntque, ut ibidem presbyter adfit, cujus ope iis, qui in iisdem degunt, nihil eorum desit, quæ ad salutem necessaria sunt. „

6. „ Non ordinabunt presbyteros, clericos, vel monachos, nisi de eorum vitæ probitate, deque eorumdem doctrina, mentisque viribus in antecessum certi fuerint. „

7. „ In monasteriis tam virorum, quam puellarum lectiones, & scholæ ad juventutis institutionem habendæ sedulo, quæ Ecclesiæ, prout opus habuerit, utilitati esse possint. „

8. „ Deferent presbyteri sæcularia negotia, ut Ecclesiæ servitio, altaris officio, divinoque cultui se totos dedant. Domus oratorii, ejusque ornamentorum curam fument; lectioni, preci, Missarum celebrationi, psalmodiarum cantui vacabunt; servitium abbatibus, & abbatissis præstabunt, suæque curæ concreditos commonebunt, & ad virtutem, tam exemplis, quam sermonibus pertrahent. „

9. „ In sui regiminis locis omnibus nuntiabunt Dei verbum, & Sacramenta administrabunt, caventes, ne vino se ingurgitantes, luxui præter modum addicti, vel in sermonibus parum de dignitate solliciti sæcularibus, aut monachis scandalo sint. „

10. „ Non solum tantum, Dominicam orationem, Missæ, itemque Baptismi preces, quæque in Sacramentorum administratione servantur, cæremonias populo sibi concredito tradent, sed vulgari etiam lingua explicabunt. „

11. „ Sacerdotalia munia in eundem ubique modum edentur, & in Baptismi quoque administratione consensio servabitur. Qui ad hunc suscipiendum accedent, ea docentur, quæ ipsos scire necesse est; iisque, qui se infantibus paternos dant, declarabitur, quid sibi velit diabolo, „  
„ ejus-

„ ejusque pompis abrenuntiare, quæque sit Fides, quam p  
 „ fiteri debent. „

12. „ Presbyteri, divinum officium obeuntes, deciam  
 „ bunt in theatri modum; sed modeste, simpliciterque p  
 „ Ecclesie usu concinent. Qui canere non possunt, satis  
 „ bebunt legentes pronuntiare. „

13. „ Totius anni festa, quo ipso die in Romano Mary  
 „ rologio notantur, etiam e Romanæ Ecclesie ritu servabun  
 „ tur. „

14. „ Dominicus dies, ubique celebrabitur, ita quidem  
 „ ut unice in divinum servitium impendatur. Omnes eo di  
 „ abbates, & presbyteri in sua quisque Ecclesia consistunt  
 „ ibidem sacra mytheria celebraturi, nisi eos ineluctabile  
 „ cause egredi cogant; & sic porro de cæteris majoribus  
 „ festis, quibus populus in Ecclesiam Dei verbum auditura  
 „ convenit. „

15. „ Canentur diei, noctisque canonicæ Horæ septem  
 „ eadem ubique locorum in psalmodia, seu in Psalmorum  
 „ cantu ratione servata; ita scilicet, ut in officiorum reci  
 „ tatione non aliæ preces, quam quæ e sacris Litteris ductæ,  
 „ vel e Romanæ Ecclesie usu sunt, admisceantur. Eccle  
 „ siastici porro, monachi, & moniales precibus, quas pro se ip  
 „ sis edent, alias addent pro Regibus, & pro universo Chri  
 „ stiano populo. „

16. „ Rogationes, seu litanie a clero, populoque, magna  
 „ cum reverentia, Aprilis die 25. nempe, S. Marci die, tri  
 „ duoque ante ascensionem fient; per eos dies jejunabitur  
 „ ad Nonam usque: Missa celebrabitur, & processionis ordi  
 „ ne crux, Sanctorumque reliquie deferentur, quin his cæ  
 „ remoniis profani cantus misceri liceat. „

17. „ S. Gregorii, cum incidet, ejusque discipuli S. Au  
 „ gustini, mensis Maji die 28. festum celebrabitur. His die  
 „ bus duobus a servilibus operibus abstinebitur; & in lita  
 „ niis, post S. Gregorii nomen, illud S. Augustini patris, &  
 „ doctoris Anglorum recitabitur. „

18. „ Quatuor Temporum jejunia iisdem diebus, & in  
 „ eum.

„ eundem modum servabuntur, atque in Romana Ecclesia  
 „ servantur; cavebiturque, ut de iis populus moneatur. „

19. „ Suis monachi superioribus suberunt, ex eorum in-  
 „ stituto vivent, & in vestitu modestiam servabunt, quin  
 „ vana, sæcularium instar, ornamenta conquirant. „

20. „ Episcopi monasteriis, quæ in eorum diocesibus fi-  
 „ ta sunt, invigilabunt, dabuntque operam, ut ibi in pace  
 „ vivatur; ut monachi ad laborem, & ad spiritalis lectiones  
 „ incumbant; ut ne sæcularibus eo facilis aditus sit, neve  
 „ ædes hæ poetarum, musicorum, mimorumque recessus sint.  
 „ Ingressus in puellarum domos laicis potissimum vetitus  
 „ est; mandaturque, ut eadem bonis potius legendis libris,  
 „ Psalmisque canendis, quam multicoloribus pannis, qui civi-  
 „ lis societatis vanitati inserviant, acu pingendis vacent. „

21. „ Instructa ad sobrietatem erit religiosorum, & reli-  
 „ giosarum, itemque ecclesiasticorum mensa, ad quam non  
 „ convenient, nisi absoluta hora Tertia, scilicet ad meridi-  
 „ em, nisi infirmitas aliter postulet. „

22. „ Monebuntur monachi, religiosæ, & clerici, ut ad  
 „ Christi Domini Corpus, & Sanguinem suscipiendum assidue  
 „ se comparent; arguenturque, qui, ne ad sacram mensam  
 „ accedant, male vivunt, & peccata confiteri, ac respicere  
 „ negligunt. „

23. „ Cohortationibus excitabuntur ad crebram Commu-  
 „ nionem non solum pueri, qui suæ nondum innocentie ja-  
 „ cturam fecerunt, sed etiam, qui natu grandiores sunt, &  
 „ qui in cœlibatu, vel in matrimonio vitam agunt, quique  
 „ peccare desinunt, ne, si hoc iis salutare alimentum desit,  
 „ effæctis viribus deficiant, secundum ea Christi Domini ver-  
 „ ba: *Nisi manducaveritis carnem Filii Hominis, & biberitis*  
 „ *ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* „

24. „ Sæculares, qui se stiterint, ut monasticum habitum  
 „ suscipiant, eo diligentius a monasteriorum superioribus pro-  
 „ babuntur, quod semel receptos non amplius, nisi ob graves  
 „ causas, & e synodi quidem judicio, dimittere poterunt. „

25. „ Episcopi, a concilio reversi, perscient, ut ejus de-  
 „ creta in peculiari presbyterorum, abbatum, & præposito-

rum

rum costu enūntientur; quod si forte ipsi searum dice-  
seon abusus quosdam reprimere nequeant, eos deferent  
concilium, coram Archiepiscopo, ceterisque omnibus,  
iisdem remedium afferatur.

26. Contendebant nonnulli, se per eleemosynas posse  
nonicas penas, ad peccatorum satisfactionem a presbyteris  
positas, imminuere, aut commutare. Nascentem abusu  
hanc damnat concilium, statuitque super eleemosyna prin-  
pia plura e Patrum scriptis deprompta, quorum edita fuerit  
lectio. Primo, eam erogari vetat eo animo, ut liberius pec-  
cetur, quantumvis in parvi momenti rebus. Secundo, em-  
edi non vult de male acquisitis bonis. Tertio, non amplius  
eam peragi sinit, ut canonicæ poenitentiae satisfactio dimi-  
nuatur, jejuniumve, & alia expiatoria opera, quæ Dominus  
sacerdos ob crimina imposuit, evitentur. Vult ergo elee-  
mosynam poenitenti adjumento esse, ut suorum morum cor-  
rectionem acceleret, divinamque indignationem, quam pri-  
vis operibus provocaverat, citius flectat; quia scire debet,  
quo vetitorum operum plus ipse sibi permisit, eo se magis  
debere ab iis ipsis, quæ permissa sunt, abstinere; & quoma-  
jora, quæ patravit, mala sunt, eo copiosiores bonorum  
operum fructus esse debere. Bene quidem habet Psalmus  
sæpe cani, genua sæpe flecti, recto, & sincero animo, quoti-  
dieque eleemosynam tribui; at non ob hæc tamen bona  
opera a jejunio secundum Ecclesie regulas imposito absti-  
nendum est; & carnem, quæ, quis præter modum eidem  
blanditi sumus, & morem gessimus, nos ad peccatum impu-  
lit, in eoque detinuit, affligi, macerarique per jejunium ne-  
cesse esse, ut ita per eam ipsam quamprimum culparum no-  
strarum veniam obtineamus.

27. Eos quoque concilium damnat, qui putabant, suæ se  
poenitentiae satisfacere per alias personas, quæ pro ipsis Psal-  
mos canebant, aut jejunabant. Sciat quisque, inquit, eam  
ipsam carnem, quæ ad peccatum traxit, pro peccati ratio-  
ne puniendam esse, siquidem eam in futuro sæculo ab æ-  
terno Judice puniri nolumus. Si enim liceret pro pecca-  
tis fieri per alium satis, facilius divites, quam pauperes  
æter-

„eternam salutem consequerentur, & quidem contra expref-  
 „sam veritatis ſententiam: *difficilius eſt divitem in celorum*  
 „*regnum ingredi, quam camelum per acus foramen trans-*  
 „*ire.*” Pronuntiatur in canone, tametiã, qui canit, non in-  
 telligat latina Pſalmorum verba, ſuam tamen eum mentem  
 ad ea, quæ generatim a Deo petenda ſunt, referre poſſe;  
 quod probat in Angliæ Eccleſiis eo tempore publicum Offi-  
 cium latine peractum fuiſſe. Verum quia Pſalmi in Saxo-  
 nicam quoque linguam converſi erant, ea proinde lingua,  
 nonnulli Pſalmos privatis in precibus recitabant.

28. „Vetitus quiſque frequentiores communitates statu-  
 „ere, quam per redditus, ſeu quoad victum, ſeu quoad ve-  
 „ſtitum ſuſtentari poſſint; vetitiſque monachi, & religioſas  
 „ſæcularia, & profana indumenta ferre, inventasque ad lu-  
 „xum rationes, & ornamenta, contra proprii ſtatus uſum,  
 „ſuis in veſtibus affectare. Aque protenditur ad clericos  
 „interdictio hæc.”

29. „Juſſi religioſi, religioſæque, qui poſt ſtatum tem-  
 „pus in laicorum domibus commorantur, ad monaſteria  
 „regredi, in quibus profeſſionem ediderunt, ſeu ſuapte ipſi  
 „ſponte egreſſi, ſeu per vim egredi coacti fuerint, quin re-  
 „deuntes non ſuſcipere quiſpiam poſſit.”

30. Labet in ſæcularibus, & regularibus eccleſiis omni-  
 bus quaque die, & ad canonicas Horas ſingulas, non ſolum  
 pro perſonis Deo conſecratis, verum etiam pro Regibus, pro  
 Principibus, pro toto populo preces edi, & ſacrificia ad re-  
 quietem animarum defunctorum offerri. *Ibid. & Anglic. I.*

*Concilium Vermerienſe, ann. 753.*

Pipinus, cum ſe Regem renuntiandum curaſſet, in Childerici locum, qui in Sithivenſi, nempe S. Bertini monaſterio habitum ſumere coactus fuit, concilium convocavit, ſul regni anno ſecundo, Chriſti ſcilicet 753. Vermeriæ, quæ domus regia eſt, in Sueſſionenſi diaceſi. Eo confluxerunt numero plures Epifcopi, abbates, & proceres; & concilii quidem Patres edidit unum, & viginti canones, quorum plerique ſuper matrimonio verſantur; ſed qui probant Eccleſiæ regu-

las, super hujus Sacramenti indissolubilitate, non satis e tempore perspectas fuisse.

Primus. „ Qui in tertio consanguinitatis gradu matrimo-  
nium inierunt, separabuntur; at, postquam poenitentiam  
egerint, iis liberum erit cum aliis matrimonium inire.  
Non separabuntur, qui matrimonium inierunt in quarto  
gradu; at erunt tamen ejusmodi conjugia deinceps ve-  
rita. „

2. „ Qui cum conjugis suæ filia commercium habuit  
rem seu cum matre, seu cum filia non amplius habere pot-  
est, nec alteri, seu mater, seu filia nubere possunt. A  
conjux, si, postquam novit virum cum ejus filia peccasse  
cum eo commercium non habuit, potest iterum nubere  
nisi continentiam servare malit. „

3. „ Presbyter, qui neptem duxit, separabitur, & depo-  
netur. Si quis eam deinde duxit, separari ab eadem de-  
bet; qui tamen, si continentiam servare non potest, cum  
alia potest novum matrimonium inire. „

4. „ Quacunque ratione fœmina velum suscepit, illud  
custodire debet, nisi forte suis ingratius velata fuerit; & in  
hac facti specie, presbyter, qui eam ita velaverit, depo-  
netur. Si ea velam sumpsit, sine viri consensu, in hujus  
potestate erit eam ad illud aut servandum, aut deponen-  
dum adigere. „

5. „ Si mulier cum aliquo conjuravit de viri morte, & hic  
se defendens aggressorem occidit, idque probare potest, ei  
licet, conjugem repudiare, & aliam sibi conjugem sumere. „

6. „ Vir liber, qui puellam servam duxit, liberam pu-  
tans, poterit aliam ducere; itemque mulier, quæ servam  
duxit liberam rata. „

7. „ Servus, qui propriam servam concubinam habet,  
eam deserere potest, ut domini servam ducat. Melius ta-  
men se gereret, si sua cum serva matrimonium iniret.  
Perspicitur hoc loco captivos habuisse interdum & ipsos  
captivas suas.

8. „ Si libertus cum domini captiva peccat, adigi potest  
a domino, ut eam ducat. „

9. „ Si mulier virum sequi renuit, qui in aliam provin-  
 „ ciam migrare, suumve dominum sequi jubetur, ea quidem,  
 „ vivente viro, non poterit alteri nubere; at vir, quem ea  
 „ sequi noluit, aliam conjugem ducere, pœnitentiæ se sub-  
 „ dens, poterit. „

\* Pater Cointius, Fleurius, aliique auctores contendunt  
 novi ineundi matrimonii libertatem, quam Episcopi per  
 hunc canonem, ejusdemque concilii nonnullos alios con-  
 cedunt, intelligi non debere, nisi postquam conjugum alte-  
 ruter e vita migravit; at hæc interpretatio sustineri non  
 potest, & simplex horum canonum lectio satis persuadet ibi  
 de matrimonii, etiam utroque vivente conjugè, ineundi li-  
 bertate sermonem esse. Faciunt igitur hi canones, ut inno-  
 tescat, quam parum, eo sane ignorantiae tempore, notæ fue-  
 rint Ecclesiæ regulæ, præsertim quod attinet ad matrimonii  
 insolubile vinculum, illud scilicet ex christianæ moralis do-  
 ctrinæ capitibus, quod maximis apud barbaras nationes con-  
 traditionibus obnoxium fuit.

10. „ Si filius cum noverca rem habuit, neuter conjugi-  
 „ um inire poterit; at maritus aliam conjugem ducere po-  
 „ terit; at id eum non facere satius est. „

11. „ Qui conjugis filiabus, ejusdemque conjugis foro-  
 „ ribus abutuntur, conjugium inire non possunt, ac ne eæ  
 „ quidem, quibuscum peccarunt. „

12. „ Qui cum duabus fororibus commercium habuit,  
 „ neutram habebit, etiam si earum una sit ejus conjux. „

\* Ex his posterioribus canonibus duobus constat, exclu-  
 sionem a matrimonio pœnitentiam fuisse, quæ ob gravia cri-  
 mina imponebatur.

13. „ Servam, qui sciens, & volens, sibi conjugem libere  
 „ sumpsit, retinere debet. „

14. „ Episcopi, qui sede carent, & regionem percurrunt,  
 „ presbyteros non ordinabunt; & si, quos ordinarant, ido-  
 „ nei fuerint, rursus ordinabuntur. „ Dubio procul hi am-  
 „ bulantes Episcopi ordinationem episcopalem suscepisse, &  
 „ vere Episcopi esse non censebantur.

„ super hac re querelas deferet ad concilium, quod reos  
 „ communicatione plectet, deponetque. „

6. „ Prohibitæ abbatissæ habere monasteria duo, suorum  
 „ claustris egredi, nisi forte hostium incurfionibus expressis  
 „ sint. Cum aliquam abbatissam Rex ad aulam uocabit  
 „ semel in anno, & ex Episcopi quidem consensu, iuste ei  
 „ pergat, saluamque ad monasterium, quamprimum potest,  
 „ revertatur, quin per iter consistat. Nec magis religiosæ  
 „ ipsæ e claustris pedem efferent; & si quæ in grave aliquo  
 „ erratum incidit, poenitentiam agat in monasterio, pro  
 „ Episcopus iudicaverit. Quod si quæ iis causa subit,  
 „ Regem, aut synodum alloquantur, eo sæculares mittent  
 „ ac ne ad aulam quidem se conferent, dona ferendi species  
 „ satis habentes ea mittere. Si quæ puellarum monasteria  
 „ in ea sint paupertate, ut ibidem regula seruari nequeant  
 „ Regem de re monebit Episcopus, ut per suas ipse elemo-  
 „ synas, prout par erit, suppetias ferat. „

\* Apparet ex hoc canone, jam tum institutam consuetudi-  
 nem fuisse, ut quorundam monasteriorum abbates, & abba-  
 tissæ quotannis Regi donum offerrent.

7. „ Publicum in iis tantum locis baptisterium adicit, quæ  
 „ Episcopus designauerit; at in necessitatis casu presbyteri  
 „ ubique baptizare poterunt. „

8. „ Presbyteri nec baptizare, nec Missam dicere, sine pro-  
 „ prii Episcopi uenia, poterunt, ejusque synodo interesse  
 „ debebunt; secus poenitentia obnoxii, quas sancti canones fra-  
 „ tuunt. „

9. „ Qui communicat cum clerico, aut laico, quem suus  
 „ Episcopus communionem privavit, excommunicationem &  
 „ ipse subit. Ejus dona nemo accipere, ei nemo pacis oscu-  
 „ lum dare, eum nemo salutare, cum eo nemo unus orare  
 „ debet. Qui se iniuste excommunicatum putat, ad metro-  
 „ politanum confugere potest; interim vero excommunica-  
 „ tionem feruet; si quis eam contempserit, ad exilium a Re-  
 „ ge damnabitur. „

10. „ Non ea dabitur monachis uenia, ut Romam, aut alio  
 „ se conferant, nisi ab abbate missi. Si monasterium per ab-  
 „ ba-



Galliarum Episcopos convocavit, tametsi, quot eidem adfu-  
erint, haud constet, quia subscriptiones omnino desunt. Eo  
spectavit concilium, ut veterem disciplinam restitueret,  
magnumque abusuum numerum reformaret. Hac mente  
canones edidit viginti quinque.

Primus. „ Unicuique civitati, scilicet, unicuique alicujus  
„ momenti urbi suus erit Episcopus; & quod inde consequi-  
„ tur, Episcopus unus, idemque plures episcopatus possidere  
„ non poterit. „

2. „ Prælati omnes obedient iis ex Episcopis, qui in me-  
„ tropolitanorum locum statuti fuerint, donec abusuibus pro  
„ canonum ratione remedium aliter afferatur. „

\* Perspicitur ex hoc canone metropolitani potestatem sim-  
plicibus Episcopis tributam fuisse, ob eam, ut videtur, cau-  
sam, quia magnæ sedes plures, cujusmodi Remensis erat, a  
clericis occupabantur, qui interdum tonsura tantum insigniti  
erant.

3. „ Episcoporum cuique, intra cujusque dioceseos fines,  
„ tam in clerum, quam in monachos, & laicos, ad morum  
„ correctionem potestas erit. „

4. „ Habebuntur quotannis concilia duo; unum mensis  
„ primo, Martio scilicet, coram Rege, & in loco, quem ipse  
„ delegerit; alterum prima Octobris die Sueffione, vel alibi,  
„ prout inter Episcopos in mensis Martii concilio convene-  
„ rit. „

\* Hoc Martii mensis concilium generalis Episcoporum, &  
Procerum cœtus erat, qui *Capus Martis* nominabatur; eaque  
de causa Regis arbitrio relinquitur, ut ejus ipse locum de-  
signet. Mandavit hoo ipso anno Pipinus, ut ejusmodi cœ-  
tus non nisi Majo mense haberetur. Itaque non amplius  
*Campus Martius*, *Campus Martis*, ut ante consueverat, sed  
*Campus Madius*, *Campus Maji* dictus fuit.

5. „ Episcopi invigilabunt, ut in virorum, ac puellarum  
„ monasteriis regula custodiatur. Si abusus corrigere non  
„ possunt, eos metropolitano denuntiabunt; si ne metropo-  
„ litanus quidem potest iisdem remedium afferre, suas ipse

20. „ Abbates, & abbatissæ, si monasteria, quibus pu-  
 „ sunt, regia sunt, Regi, sin episcopalia, Episcopo adminis-  
 „ tionis bonorum ad monasteria ipsa spectantium ratione  
 „ reddent. „

\* Regia erant regie foundationis monasteria, aut que  
 peculiari Principis patrocinio posita fuerant; Episcopi  
 vero, quæ ab Episcopis de eorundem Ecclesie bonis sunt  
 data, aut peculiariter Episcopo, ejusque Ecclesie subacta  
 fuerant.

21. „ Penes Episcopum erit parocciarum, quæ in ejus  
 „ cœcisi sunt, dispositio. „

22. „ Peregrini a portorio immunes erunt. „

23. „ Viduarum, orphanorum, & ecclesiarum cause  
 „ Comitibus, cæterisque iudicibus omnium primæ expedien-  
 „ tur. „

24. „ Interdictio, ne pecunia tribuatur, ut ad ecclesi-  
 „ ei ministerii gradum aliquem, quicumque tandem fuerit,  
 „ perveniatur. „

25. „ Nec Episcopi, nec abbates, ac ne laici quidem ipsi  
 „ ullum salarium sument, ut suum cuique jus reddant. „

Occurrunt in Capitularibus his canonibus additi quinque;  
 at iidem omnino sunt, ac Metensis concilii, ann. 756. habiti,  
 postremi quinque.

*Concilium Metense, ann. 756.*

Concilium hoc, ut in ejus titulo dicitur, post Vernoni-  
 ense, Pipino regnante coactum est; quo anno, haud est me-  
 moriæ proditum; eum Balutius hujus Principis quintum pu-  
 tat, qui in æræ communis annum 756. incidit. Labbeus  
 triennio ante, hoc est, ann. 753. illud habitum vult. Est  
 etiam varietas in canonum numero. Eos decem numerat  
 Capitularium editio; octo tantum Conciliorum Collectio;  
 sunt hi partim civiles, partim ecclesiastici, ut in concilio-  
 rum nonnullis aliis, quia cœtus, in quibus editi sunt, consti-  
 abant ex Episcopis simul, & laicorum primoribus.

Primus. Ad graves pecuniarias multas, vel ad carcerem  
 damnantur homines liberi, qui cum suis ad Baptismum, vel  
 ad

ad Confirmationem commatibus, & matris in incesta perpe-  
trant; quod evincit in Confirmationis Sacramento paternos,  
& matris extitisse. Servi porro, & liberti hujus crimi-  
nis rei damnantur ad virgas, vel ad carcerem; quos si do-  
minus recidere passus fuerit, multæ solidos sexaginta ipse  
Regi solvet. Si homo liber haud ab hoc errato se corrigit,  
interdicitur, eadem statuta poena; ne domum recipiatur,  
neque cum eo cibus fumatur.

2. „ Superiorum ordinum ecclesiastici, ejusdem incestus  
„ criminis rei, deponentur; cæteri cædentur fustibus, aut in  
„ carcerem conjicientur. „

3. „ Episcopi archidiaconus cum Comite monebit presby-  
„ teros, reliquosque clericos, ut ad concilium se conferant.  
„ Si quis e presbyteris obsequi renuat, eum Comes, ejusve  
„ defensorem adiget, ut sexaginta solidorum multam ad  
„ regiae Capellæ emolumentum solvat; perficietque Episco-  
„ pus, ut presbyter, aut clericorum quilibet refractarii ex  
„ canonibus judicentur. Si quis incestuosum presbyterum,  
„ aut clericum, aliumve accusaverit, jubebit accusatum Co-  
„ mes, cum Episcopi legato, Regi se sistere, qui reum ad  
„ aliorum correctionem puniet. „

4. „ Interdictio, ne quid tributis pro annona æque, ac  
„ pro transitu vacuorum currum, equorum onerariarum,  
„ aut peregrinorum, qui Romam, vel alio se conferunt, exi-  
„ gatur. Interdictio pariter, ne hi postremi ad pontium,  
„ aggerum, pontonumve transitum detineantur, superve farci-  
„ nula, quam gestant, turbentur; quod si quis hoc ex capite  
„ iis insultaverit, solvet multæ solidos sexaginta, quorum  
„ dimidium peregrino, regiaeque Capellæ dimidium alterum  
„ adjudicabitur. „

5. „ Quoad monetam, libra viginti duobus tantum soli-  
„ dis confect; & ex his solidis viginti duobus monetarius  
„ unum habeat, & reliquos domino reddat. „

\* Ex hac constitutione judicari potest, quanti solidus ef-  
fet, quandoquidem argenti pondus libra, scilicet marcæ duæ  
non nisi solidos viginti duos conficiebant, atque adeo soli-  
dos olim viginti tantum; quod in causa fuit, ut *viginti so-*

*lidorum* summae librae nomine designaretur. *Marca*, seu bes romanus, seu selibra francica semper est habita semi-libra; at varietatem subiit pro vario librae pondere. Quadruplex erat. usui potissimum in Gallis *marca*; Trecentis, cujus usus in rusticanis nundinis; Lemovicensis, Rupellenfis, & Tironensis, quae caeterarum maxime communis evasit; hinc nobis *libra turonica*. Ex hac ipsa constitutione, id quoque perspicitur penes procerum quosdam jam tum id juris fuisse, ut nummos cujdi juberent.

6. „Mandatur, ut sua, cuique privilegia serventur.“

7. „Omnibus tam laicis, quam ecclesiasticis iudicibus commendatur, ut justitiam accurate reddant, partibus sub corporalis punitionis poena prohibitis, ejus petendae causa in prima instantia, & antequam a Comite, ejusque assessoribus iudicatae fuerint, ad Regem accedere.“

\* Comitiss assessores hoc loco *Rachemburgii* nuncupantur. Designabantur etiam teutonico, nomine magistratus subalterni, qui cum Comitibus iudicabant. In Caroli Magni Capitularibus nominantur *Scabini*, unde *Echevinorum* nomen apud Gallos perkitit.

8. Prohibentur pariter ecclesiastici sub eadem poena, ad aulam pergere, ut de domini, aut superioris sui iudicio conquirerantur, nisi legatum dominus suo nomine mittat. *Ibid.*

*Concilium Compendiense, ann. 757.*

Concilium hoc Pipinus rex haberi iussit in urbe Compendio; parlamenti, vulgo, seu generalis coetus occasione, quem eo convocaverat; eidemque Georgium Episcopum, & Sacellarium Joannem, sanctae sedis legatos adesse voluit, ut plus ponderis sanctionibus ibidem edendis adderet. Ex privilegio; quod hoc in concilio S. Chrodegandus, Metensis Episcopus, suo Gorgiensi monasterio concessit, quodque Episcoporum viginti subscriptione firmatum est, Praesulum, qui eidem interfuere, numerum novimus. In eo, editi canones, in Conciliorum quidem Collectionibus octodecim, in Capitularium vero Editione unus, & viginti numero sunt;

at postremi tres ad Metense concilium, in quo tres primi sunt, profecto spectant.

Primus. Non separantur sponsi, qui quarto consanguinitatis gradu conjuncti sunt; bene vero, cum unus in tertio, & alter in quarto est.

2. Idem, quoad eos statuitur, qui matrimonium in iisdem affinitatis gradibus inierunt.

3. „ Vir conjugem repetere potest, quæ absque ejus consensu velum sumpsit. „

4. „ Si focer nurui, quæ liberæ conditionis fuerit, maritum dederit, ei alii propinqui, si ipsa voluerit, alium dare virum poterunt. „

5. „ Si vir liber servam conjugem duxit, liberam ratus, aliam ducere potest; eademque est, quoad fæminam lex, quæ servo nubit, liberum rata. „

6. „ Vassallus, qui conjugem ducere jussus e feudo, in quo morabitur, ea deinde relicta, ut se apud sui prioris domini propinquos reciperet, hoc in loco aliam duxit, hanc posteriorem retinere potest. „

7. „ Si quis conjugem, cui cum ipsius fratre commercium fuisse comperit, repudiavit, & aliam duxit, quam virginem non invenit, posterior fæmina hæc ejus legitima sponsa est; quod si tertiam duxerit, cogetur ad secundam redire; & tertia, cui voluerit, nubere poterit. „

8. „ Qui adulterium cum fratris conjuge perpetravit, nunquam matrimonium inire poterit, æque ac fæmina adultera; at hujus fæminæ vir aliam conjugem ducere poterit. „

9. „ Baptismus ab homine administratus, qui se presbyterum dictabat, nec baptizatus fuerat, validus est, quem admodum Papa Sergius definiit. „

10. Matrimonium patri interdicitur, qui nurum corrumpit; itemque nurui, quia non declaravit, quod ei contigerat ex parte foceri; at filio ea datur venia, ut aliam conjugem ducat.

11. „ Puella, quæ dum libera erat, velum sumpsit, in Religione remanebit. „

12. „ Qui generum, aut nurum ad Confirmationem tenuit

„ pa-

„ patrini titulo, separari debet a conjuge, quin ipse, vel  
 „ novum conjugium inire possint. „

13. „ Si vir eam conjugi veniam dedit, ut in Religiosa  
 „ ingrederetur, & velum fumeret, potest aliam ducere; item  
 „ que de fœmina sentiendum est. „

14. & 15. „ Qui cum matre, & filia, vel cum sororia  
 „ duabus commercio pollutus, deinde matrimonium iniecit  
 „ se a conjuge separare debet, nec novum matrimonium  
 „ inire poterit; eidemque pœnæ suberunt fœminæ, quibus  
 „ cum peccavit, si incestus consortes fuerint. „

16. „ Leprosus, cujus uxor sana est, pati, si velit, potest  
 „ eam alteri nubere. „

17. „ Cum fœmina virum nunquam matrimonium con-  
 „ summasse contendit, negante viro, credendum viro est. „

18. „ Qui lege *Fuida* jubentur in aliam regionem fugere  
 „ novum matrimonium inire non poterunt, itemque fœminas  
 „ quas deseruerunt. „

\* Designabatur *Fuida* nomine jus, quod ejus propinquis,  
 qui occisus fuerat, dabat lex, ut occiforem persequerentur,  
 ipsique justitiam sibi conquirerent.

Cernuntur in hujus concilii canonibus pluribus decisio-  
 nes, quæ cum Ecclesiæ doctrina super insolubili matrimonii  
 vinculo parum congruunt. Dum hoc ipsam *Compendiense*  
 Concilium celebraretur, ad Pipinum pervenere Imperatoris  
 Constantini oratores, qui ad eum inter alia dona misit orga-  
 na ad illud usque tempus in Galliis ignota. *Ibidem.*

*Concilium Attiniacense, ann. 765.*

Attiniaci, ad Axonam, in Remensi Dicoese, concilium hoc  
 habitum fuit. Nobis ad ejus acta quod attinet, nihil super-  
 est præter viginti, qui ei adfuerunt, Episcoporum nomina  
 mutuoque ab iisdem obstrictam fidem, fore scilicet, ut cum  
 eorum, quempiam mori contigisset, suos, unusquisque præ-  
 byteros centies psalterium recitare, & Missas centum cele-  
 brare juberet; & Episcopus Missas & ipse triginta diceret.  
*Conventus*, inquit Patres Labbæus, & Harduinus, hoc anno  
 (765.) apud Attiniacum villam habiti meminerunt plerique, *fol.*

to, quid actum sit, nemo prodit. Hinc perspicitur, quam icula sit imaginatio D. Voltaire, qui in suæ Generalis Historiæ Cap. V. pronuntiare non dubitat confessionem auriculaem expresse primum per Attiniacensis concilii canones descriptam fuisse.

*Concilium Calichtyense, ann. 783.*

Concilium hoc habitum fuit Adriano I. Ecclesiam regentem, & Carolo Magno rerum potente ann. 785. ut statuit Wilkins Conciliorum Magnæ Britannæ Tomo primo, vel in. 787. Labbæi sententia, vel etiam ann. 782. si Ceillierio des. Cœtui huic Aelfwaldus, Northumbriæ rex adfuit, cum Gregorio Ostiensi, & Theophilacto Tudertensi, Adrianæ spæ legatis, Episcopis sex, absentis Episcopi deputato, abstantibus, Comitibusque. In eo viginti, qui sequuntur, editi canones.

Primus. „ Fiet Nicænzæ Fidei, doctrinæque in sex generalibus conciliis receptæ, & statutzæ professio. „

2. „ Administrabitur Baptisma, quod ad ejus formam, ac tempus attinet, prout canones præscripserunt. Omnes fideles Symbolum, & Orationem dominicam memoriæ commendabunt, patriuque, & matrinæ in ea erunt obligatione, ut super utroque infantes edoceant, quos ad Baptismi fontes tenerint. „

3. „ Suam bis in anno synodum habebit Episcopus, suamque diocesim quotannis iustrabit, suos ut diocesanos erudiat, a malo avertat, ad bonum pertrahat, & inter eos funditus omnes abusus evellat. „

4. „ Clerici, seu canonici Romanæ Ecclesiæ consuetudinem, & monachi Orientalium monachorum usum, in vitæ ratione, vestituque servabunt, ut sit inter eos, canonicosque distinctio. „

5. „ Seligentur e diocesani Episcopi sententia, perspectæ virtutis abbates, & abbatissæ, qui regant monasteria in abbatum, & abbatissarum locum, quos mori contigerit. „

6. „ Presbyteros, & diaconos Episcopi eos tantum ordi-  
nabunt, qui idonei, dignique fuerint, addicentque Eccle-  
siæ,

„ fise, ad quam eos ordinarunt, quin eas ab iisdem defen-  
nant. „

7. „ Horæ canonicæ, stato tempore, & cum reverentiâ  
omnibus Ecclesiis recitabuntur. „

8. „ Servabuntur Ecclesiis privilegia, quæ iis a sanctis  
de concessa fuerint; non autem, quæ nequam homines  
contra canones usurpaverint. „

9. „ Ecclesiastici jejunii diebus haud clam comedet,  
nisi necessitas ita postulet. „

10. „ Fideles panem, non crustam tantum, ad Missam offe-  
rent. Altaris ministri non ei deservient nudis cruibus,  
sanctumque Sacrificium in calice, & patena ex bubulo co-  
nu confectis non offerent. Episcopi suis in conciliis, seu  
synodis sæcularia negotia non judicabunt. „

11. Extimulantur cohortationibus Reges, suum ut regi-  
men ad justitiæ leges exigant, Ecclesiamque honore afficiant.

12. In ordinem redigitur Reges eligendi ratio; manda-  
tur, ut iis honor deferatur, & obedientia præstetur; in eos  
conspiraciones prohibentur; conspirantes Episcopi depom-  
tur, eorumque conspirationis participes perpetuæ excommu-  
nicationi subduntur.

13. Commendatur divitibus, & potentibus, ut e justitiæ  
regulis judicent, quin cujusquam rationem habeant, aut mu-  
nera accipiant.

14. Vetantur fraudes, rapinæ, violentiæ, tributa injusta:  
super Ecclesia, ejusque omnibus membris, Regibus, Epi-  
scopis, presbyteris, & laicis pax, & concordia commendatur.

15. „ In eos omnes anathema, qui incestuosa, & illegi-  
tima conjugia contrahunt. „

16. „ In spurios interdictio, ne bonorum ad eos specta-  
tium, a quibus in lucem emissi sunt, hæredes sint. „

17. „ Fideles decimam, utpote a Deo præscriptam, sol-  
vent; ab usura vero, a falsis ponderibus, falsisque mensu-  
ris abstinebunt.

18. „ Christiani, quæ ediderunt vota, fideliter exequen-  
tur. „

19. „ Evellantur omnes ethnicorum rituum reliquiæ. „



20. „ Si quem absque pœnitentia, vel absque confessione „ mori contigerit, pro eo non orabitur. „

Miserunt Episcopi canones hos ad Adrianum Papam per Epistolam, in qua testantur se quidem eos Episcopis, abbatibus, senatoribus, Ducibus, totique per regnum populo proposuisse, seque eos servaturum neminem non promississe. *Reg. Tom. XVIII. Lab. Tom. Tom. VI. Hard. Tom. III. & Anglic. Tom. I.*

*II. Nicœnum Concilium, generale septimum., ann. 787.*

Inchoatum fuit concilium hoc die 24. Septembris an. 787. in Ecclesia sanctæ Sophiæ, Adriano I. summum pontificatum tenente, & Constantino, imperatoris Leonis, & imperatricis Irenes filio regnante. Papæ legati duo, Petrus Romanæ Ecclesiæ archipresbyter, itemque Petrus presbyter, & abbas monasterii S. Sabæ in urbe Roma, in concilii Actis, tamquam Adrianum Papam repræsentantes, omnium primi nominantur; secundum hos Tarasius, Constantinopolitanus patriarcha; tum cæterorum Orientis patriarcharum deputati. Concilio huic tercenti septuaginta septem Episcopi, cum Imperatoris commissariis duobus, pluribusque archimandritis, abbatibus, & monachis adfuere. Ejus convocationi præcipuum causam attulit Iconoclastarum hæresis, adeo persecutionibus celebris, quas excitavit; quamque imperator Leo Isauricus ex Musulmanis hauserat, apud quos ex Judæorum nequitie originem duxerat. Hi nimirum Christiani nominis hostes, qui publicum cultum imagini Christi Domini exhibitum ferre non possent, Caliso Yezido persuaserunt omnibus, quæ in Christianorum Ecclesiis aderant, picturis deleri jussis, ejus regnum diuturnum fore. Calisus, huic promissioni fidem addens, perfecit, ut omnes in Ecclesiis, publicisque locis picturæ, quam late patebat ejus Imperium, supprimerentur. Institere hujus barbari principis vestigiis imperator Leo Isauricus, ejusque filius Constantinus Cœpronimus mandantes, ut Christi Domini, B. Virginis, Sanctorumque in cælis cum Christo ipso regnantium imagines, ubicunque extitissent, flammis devoverentur ea obducta causa, quod

quod eas honore affici idololatria esset. In hanc ergo hæresin habitum est hoc secundum Nicænum concilium.

PRIMA SESSIO.

Illud aperuit Constantinopolitanus patriarcha Tarasius. In sessione prima Episcopos hortatus est, ut omnem, seu in verbis, seu in doctrina novitatem rejicerent, Ecclesięque, quę errare non potest, & in qua utique, & minimę, seu dubię, incertęque in utramque partem contentiones non agnoscentur, traditioni mordicus adhererent. Lecta est Epistola Imperatoris, ejusque matris Imperatricis nomine, ad concilium missa, lectę pariter summi Pontificis Adriani Litterę; peractaque lectione hac, in medium prodire jussi Basilus Ancyrę, Theodorus Myrę, & Theodosius Armorionis Episcopi, qui superiore anno Iconoclastarum partes susceperant; at qui declararunt se, postquam quęstionem expendierant, imaginibus honorem, cultumque deferre, ægro animo ferentes se in alia sententia fuisse. Suam fidei professionem singuli tres ediderunt, & Theodosius quidem Armorionensis in sua comparationem adhibuit sane dignam, quę proferatur. „ Si Imperatorum imaginibus, in provinciis, urbesque delatis, occurrit cereis, & odoramentis instructus populus, non ut pictis tabulis, sed ut Imperatori honorem exhibeat; quanto potiore jure, Christi Domini, Servatoris, Deique nostri, sanctę ejusdem Matris, omniumque sanctorum, & beatorum Patrum imagines in Ecclesiis pingendę sunt? „ Audiit etiam concilium alios septem Episcopos, qui mœroris multum testati sunt, quod se Iconoclastis addidissent, quorumque receptio in aliam sessionem remissa fuit.

SECUNDA SESSIO.

In sessione altera, quę die 26. Septembris habita, Gregorius Episcopus Neocæsariensis is ipse, qui in pseudo-concilio Constantinopolitano, an. 754. primas tenuit, in medium prodiit, se reum factus est, & veniam petit. Eum Tarasius ad sequentem sessionem remisit, ut suam abjuracionis libellum afferret. Lecta est deinde Adriani Papę ad Constanti-

num,

sum, & Irenen Epistola, in qua statuebat imaginum cultum, contendens eum Romanæ Ecclesiæ a S. Petro traditum fuisse. Ejusdem etiam Papæ ad Tarasium Epistola lecta fuit. Cum legati ex eo quæsiissent, eamne approbaret, respondit Tarasius, Papam in utraque Ecclesiæ traditionem super imaginum cultu perspicue explicare; se quoque expendisse, quid super hoc articulo sacræ Scripturæ docerent, cum lateque persuasum habere, imagines adorari oportere, affectione relata, scilicet patriæ cultu soli Deo reservato. Universum concilium declarationem hanc, & Papæ Litteras approbavit.

TERTIA SESSIO.

Gregorius Neocæsariensis suam fidei confessionem legit in sessione tertia, quæ Septembris die 28. habita fuit; suusque ei locus, æque atque Episcopis septem redditus, qui in prima sessione se stiterant. Lecta deinde Tarasii ad Orientales Epistola, in qua præter suam fidei super Trinitate, & Incarnatione confessionem, se ab imaginum cultu stare nitide pronuntiabat; lecta pariter ad hanc Epistolam Orientis Episcoporum responsio, profitentium, apostolicarum trium Orientis sedium nomine, se quidem recipere œcumenica concilia sex, illudque rejicere, quod *septimum* nuncupabatur, videlicet *pseudo-concilium Constantinopolitanum, ann. 754.* Lecta item Theodori Hierosolymitani patriarchæ synodica Epistola, ad Alexandrinum, & Antiochenum, ut moris erat, patriarchas missa. Perspectum in ea fuit, eum sex œcumenica concilia, quin alia profiteretur, amplexum esse, Ecclesiæque traditiones ad Sanctorum, eorumdemque tum reliquiarum, tum imaginum venerationem, quod attinet suscepisse. Papæ legati declararunt eas duas Epistolas, tamquam Tarasii, & Adriani Litteris consentaneas sibi probari; Deoque gratias egerunt, quod Orientales orthodoxam quoad imagines fidem tenerent.

QUARTA SESSIO.

In sessione quarta, quæ Kalend. Octobris habita, cum patriarcha Tarasius ad Ecclesiæ traditionem super imaginibus  
*Richard, Concil. Tom. I. Z z*      *osten-*

ostendendam Patrum libros afferri jussisset; ductum initium a sacrarum Litterarum oraculis de Seraphin, a quibus Arca foederis tegebatur, & interna templi pars ornabatur; lecta deinde Patrum testimonia, unum S. Joannis Chrysofomi, ubi de S. Meletii imaginibus sermo est, quas fideles secum ferebant, & in cubiculis, in quibus dormiebant, pingendas curabant; unum S. Gregorii Nysseni, ubi se quidem ait saepe numero, semperque cum fletu, sacrificii Abrahamae picturam vidisse; unum S. Asterii Amaseensis, unum S. Cyrilli, unum S. Gregorii Nazianzeni, &c. Inter excerpta sane, quae legi iussa, nonnulla sunt, quae Scriptoribus tribuuntur, quorum foetus minime sunt; ut inter caetera, S. Athanasio adscriptus sermo, qui miraculi narrationem continet, quod Bergyti contigisse traditum super Christi Domini imagine, a Judaeis pertusa, e qua egresso sanguine aegrotantium plures in pristinam valetudinem restituti sunt. At id contra auctoritatem decisionis concilii nihil conficit, quae scilicet veris, & authenticis monumentis satis firmatur; & quamvis in quibusdam scriptis adjudicandis erratum sit, conveniat nihilominus necesse est, eos, qui eorundem auctores sunt, non aliam, quam Ecclesiae doctrinam, super imaginum cultu, rapse in animo habuisse. Nihil ergo aliud Nicænis Episcopis exprobrari potest, quam eos haud satis critices peritos fuisse. Alios praeterea bene multos veterum, & ut aliquos nominemus, S. Nili, & S. Maximi Sermones, & Litteras concilium legi jussit; atque in S. Maximi quidem Actis memoriae proditur, eum, & Monothelitas Episcopos, qui ad eundem convenerant, ante Evangelia, crucem, & Christi Domini, sanctaeque Virginis imagines genua flexisse, has salutasse, manuque tetigisse, ut ea confirmarent, de quibus mutuo consenserant. Leontii, Neapolis in Cypro Episcopi, testimonium, quod legatis requirentibus lectum fuit, luculenter externum imaginum cultum statuit, pravasque omnes, quae eidem tribui possent, notiones rejicit, ostendens cultum hunc esse ab eo prorsus alium, quem Deo praestamus; neque enim ad imaginem ipsam referri, sed ad rem, quam exhibet, quemadmodum Imperatoris imagini praestitus honor

non in ejus imagine consistit, sed ad Imperatorem progreditur, qui per imaginem refertur. Joseph tunicam osculatur & patriarcha Jacob non ex amore, vel ad honorem erga illud indumentum, sed erga Joseph, quem sibi præ manibus esse putabat, ejus tunicam osculatur. In eundem modum Christiani omnes, Christi, vel Apostolorum, vel Martyrum imaginem salutantes, salutationem hanc referunt ad Christum ipsum, ad Apostolos, ad Martyres, perinde ac si eos ob oculos haberent; & hæc intentio in salutatione, & adoratione spectanda est. Allata fuere ejusdem auctoris opera plura, quæ ejus orthodoxiam testabantur; deinde vero lecta sunt Anastasi, Antiocheni Episcopi, loca nonnulla, in quibus ipse adorationem, quam hominibus, sanctisque Angelis tribuimus, ab ea clare distinguit, qua Deum prosequimur. Adoratio, quæ Sanctis perfolvitur, purum, putumque honoris argumentum est; quæ autem Deo præstatur, patriæ, seu servitii cultus est, qui ei uni debetur, ut inquit Moses: *Dominum Deum tuum adorabis, Et illi soli servies.* Lecta sunt etiam aliquot alia Patrum testimonia; tum vero Euthymius, Sardicensis Episcopus legit, concilii nomine, fidei confessionem, cujus articulus, qui imagines spectat, his verbis conceptus est; „Recipimus pretiosæ, & vivificæ Crucis figuram, Sanctorumque reliquias, & eorumdem imagines; has amplectimur, & salutamus ex sanctæ Dei Ecclesiæ veteri traditione; e nostrorum scilicet Sanctorum Patrum doctrina, qui eas susceperunt, mandaruntque, ut in omnibus Ecclesiis, & in omnibus locis, in quibus Deo servitium solvitur, ponerentur. Eas honoramus, & adotamus Christi Domini nempe, ejus sanctæ Genitricis, & Angelorum imagines, qui quidem Angeli, quamvis incorporei, justis tamen hominibus, tamquam homines apparuerunt; itemque Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, cæterorumque Sanctorum, qui per eorum imagines nobis eos ipsos in mentem revocant, nosque eorundem sanctitatis participes quodammodo efficiunt. „

## QUINTA SESSIO.

Quinta sessio, quæ Octobris die 4. est, in eo fuit posita, ut ex plurium monumentorum lectione demonstraretur, Iconoclastas, dum sanctas imagines impugnarunt, id unum affectos esse, ut Judæos, Saracenos, Ethnicos, Manichæos, aliosque nonnullos Hæreticos imitarentur. Ea sessionis hujus conclusio fuit, ut sanctæ imagines in pristinum locum restituerentur, ac in solemnibus fidelium processionibus deferrentur; earum una in coetu medio poneretur, ibique ab omnibus salutaretur; omnia denique Iconomachorum scripta ad flammam damnarentur.

## SEXTA SESSIO.

Sextæ Sessionis tempore, quæ in Octobris diem 6. incidit, versatum concilium in legenda Refutatione definitionis fidei, quam ann. 754. Iconomachi ediderant. Hæc Refutatio tributa erat in tomos sex. Initio statim in ejusmodi definitione impugnatus fuit œcumenici septimi Concilii titulus, quem Iconoclastæ suo cœtui tribuebant. „ Quamquam ratione (Refutationis verba sunt) œcumenicum appellari concilium potest, quod a cæterarum Ecclesiarum Episcopis nec receptum, nec approbatum, sed potius anathemati addictum fuit? ad quod Papa, qui tunc Romanam Ecclesiam administrabat, nec ipse per se, nec per Episcopos, qui apud eum sunt, nec per suos legatos, nec per encyclicam Epistolam, quæ est conciliorum consueta lex, operam suam contulit? &c. „ Præcipui porro, maximeque momenti oppositio erat, quam ex Eucharistia Iconoclastæ ducebant, agentes, eam unam, quæ permixta sit, Christi Domini imaginem esse. Refutationis auctor respondet, nec Apostolorum, nec Patrum quempiam dixisse sacrificium incurventum imaginem esse Corporis Christi Domini. Non id, inquit, ab eo didicerant; non iis ipse dixit: „ Accipite, comedite: hoc est Corpus meum. „ Est ergo demonstratum, nec Dominum, nec Apostolos, nec Patres unquam dixisse incurventum sacrificium, quod a Sacerdotibus offertur, Chri-

Christi Domini imaginem esse; cum e converso illud esse proprium ejus Corpus, & proprium ejusdem Sanguinem pronuntiaverint. Verum quidem est, Patrum nonnullos sibi vivos esse designare posse *antityporum* nomine oblatas res, antequam consecrarentur, hoc est, appellare posse figuras, & imagines quasdam, quæ has res consecratas, videlicet Christi Domini Corpus, & Sanguinem repræsentant; & post consecrationem eadem res proprium Corpus, & proprius Sanguis Christi Domini nominantur, quia ejusmodi esse creduntur, & reapse ejusmodi sunt. Quod ait Refutationis auctor, Patrum nullum unquam *imaginis* nomen Eucharistiæ tribuisse, accuratum non est; hanc scilicet eorum nonnulli imaginem, alii symbolum appellarunt; nec desuere, qui *signum*, & *Sacramentum* dicerent; at is dubio procul id sibi vult, Patrum nullum Eucharistiæ tribuisse nomen *imaginis simplicis, vacuæ, communisque*, quæ solummodo exemplar exhibet, quin contineat. Realem ergo Christi Domini in sancta Eucharistia præsentiam credebant Nicæni Patres, nec Iconoclastas, quasi contra sentirent, accusabant. Quod autem ab his hæreticis opponeretur, nec peculiare preces, nec cæremonias ullas in Ecclesia ad imaginum consecrationem esse, hac responsione refellitur, alia bene multa apud Christianos existere, quæ suo tantum nomine, sine consecratione, sine precibus, sancta sunt; ejusmodi est Crucis figura, quam adoramus, cujusque signum in nostra ipsorum fronte notamus, veldigito in aere conficimus, ad dæmones expellendos. Idem de imaginibus sentiendum est; eas honoramus ob nomen, quod gerunt, & ob id, quod repræsentant. Ita salutamus, amplectimurque sacra vasa, tametsi nullam benedictionem perceperint, ea spe freti, ut eadem osculati sanctificationem aliquam recipiamus. Haud benedicunt Græci hoc ipso tempore, seu cruces, seu imagines, seu sacra vasa. Bene multas tam sacræ Scripturæ, quam Patrum auctoritates contra imaginum cultum Iconomachi proferebant; respondet ad singulas Refutationis auctor ostendens, aut ea testimonia soli idolorum cultui adversari; aut ex apocryphis operibus deprompta esse.

tiones: honorate, inquit, Bethleem, & adorate præsepe. Cum ergo nos Crucem salutamus, subdunt concilii Patres, & canimus: „adoramus Crucem, Domine, & adoramus lanceam, quæ tibi latus perfodit; „ pura, putaque salutatio est, ut ex eo palam sit, quod instrumenta hæc labris contingimus. Tum vocis adoratio multiplicem notionem distinguunt, designantque dicentes, Sacram Scripturam, dum ait: „ Dominum Deum tuum adorabis, eique soli servies, „ non spectare adorationem indefinite, tamquam æquivocum nomen, quod aliis convenire, pluresque significationes suscipere potest; sed ad Dei tantummodo servitium redigere, quod ei, & quidem soli præstamus, quodque *latrariam* nuncupamus.

## OCTAVA SESSIO.

Habita est octava sessio Constantinopoli in Magnoræ palatio, Octobris die 23. Huic adfuit Irene Imperatrix cum Imperatore filio, conciliique Patres admodum humaniter, & eloquenter ambo allocuti sunt. Lecta est horum jussu fidei definitio, elata voce, ut a populo, qui aderat audiretur. Episcopi conclamarunt unanimes Apostolorum, Patrum, omniumque orthodoxorum fidem in ea contineri. Ei prima subscripsit Imperatrix, & post eam Constantinus Imperator, ejusdem filius. Concilium porro non imaginum cultum tantummodo per solemne decretum hoc approbavit; sed edidit præterea ad Ecclesiæ disciplinam in integrum restituendam sequentes canones viginti duos.

Primus. Confirmantur veteres canones, eorumque executio commendatur; sunt autem Apostolorum, Conciliorumque tum generalium sex, tum denique particularium canones. Lubet etiam eos anathemate plecti, quos iidem canones anathemati subdunt; eos deponi, quos deponunt, eos poenitentiae addici, quos iidem addici jubent.

\* Canonem hunc non recipit Romana Ecclesiæ, quippe quæ canonum, qui Apostolis tribuuntur, quinquaginta priores tantum ut authenticos spectat, nec eos approbavit, quos Constantinopolitanum concilium edidit, nec Chalcedonenfis concilii



cilii viceſimum-octavam, nec Quiniſexti pariter concilii canones.

2. Expendetur, an is, quem placet ad Episcopatum extolli, psalterium calleat, an statuerit ad canonum, & sacrae Scripturae lectionem incumbere, suamque vitam, & documenta, quae populo tradere debet, ad eosdem canones, sacrasque Litteras conformare.

3. Nullae declarantur Episcoporum, presbyterorum, seu diaconorum electiones omnes, a Principibus editae; & Episcopos, quidem eligi, & ordinari vult a provinciae Episcopis omnibus, aut saltem tribus, si longius iter, aut alia necessitas plures convenire non patitur.

4. „ In Episcopos interdictio, ne aurum, argentum, aliudve quidpiam ab Episcopis, clericisve, aut monachis exigant, qui eorum jurisdictioni subsunt; ne quem suis functionibus interdican, aut separent, pravo aliquo animi impetu abrepti, ulliusve Ecclesiae fores claudant, impediendi causa, quominus divinum Officium in ea peragatur; omnino eam poenam subituri, ut quemadmodum alios habuerint, & ipsi habeantur. „

5. Ecclesiasticos in ultimam locum reiectos vult, qui e donis vanitatem trahebant, quae Ecclesiae ordinationis ergo tribuerant, eosque contemnebant, qui nihil dederant; ea lege, ut si recidant, majorem poenitentiam subeant. Idem canon poenas toties in simoniacos decretas renovat.

6. „ Habebuntur quotannis provincialia concilia, Principibus quidem ea impedire volentibus excommunicationem, Metropolitanis vero, qui iisdem adesse neglexerint, poenas canonicas subituris. „

7. Ponentur reliquiae in omnibus Ecclesiis, in quibus non adsunt; nullamque Ecclesiam Episcopi consecrabunt sine Martyrum reliquiis, depositionis indicta poena.

8. Interdictio, ne admittantur, seu ad communionem, seu ad precem, seu ad Ecclesiam Judaei, qui, postquam baptizati fuere, suam religionem clam profitentur. Vetatur praeterea, ne eorum filii baptizentur, aut emanent eorumdem ser-

vi. Si quis eorum tamen ex animo ad fidem venerit, tum ei, tum ejus filiis Baptisma conferri poterit.

\* Canon hic impetit Judæos quosdam, qui resipiscentiam, christianæque religionis professionem simulabant; at clam judaizabant, Sabbatum scilicet, cæterasque judaicas cæremonias servabant.

9. Mandatur, ut ad Constantinopolis Episcopale palatium omnes Iconoclastrum Libri deferantur, ibidem cum hæreticorum libris cæteris custodiendi; & nemo non prohibetur eosdem celare, sub pœna depositionis, si Episcopus, presbyter, aut diaconus fuerit, & excommunicationis, si monachus, aut laicus.

10. „ Interdictio, ne ceteri clerici ad Missam in privatis oratoriis dicendam, sine proprii eorundem Episcopi, aut patriarchæ Constantinopolitani venia suscipiantur; qui vero eam facultatem obtinuerunt, ut apud hujus urbis proceres degerent, non sibi sument ullum temporale negotium, sed ad puerorum, aut domesticorum institutionem, sanctæque Scripturam iisdem legendam unice incumbent. „

11. „ Unicuique Ecclesiæ suus erit œconomus; & sicuti desit, metropolitani erit Episcopi, & Patriarchæ metropolitani œconomum dare. Idem servabitur in monasteriis. „

12. „ Vetiti, nullitatis indicta pœna, Episcopi, & abbates vendere, aut donare Principibus, aliisve, suæ Ecclesiæ, sive monasterii bona. „

\* Contigerat turbarum tempore, quas Iconoclastæ excitaverant, Episcopales ædes, & monasteria in cauponas converti, addicque profanis usibus. Est hæc & canonis decimi tertii materies.

13. Mandat, ut ædes hæc, & monasteria hæc in pristinum statum restituantur, excommunicationis, aut suspensionis in detentores statuta pœna.

14. „ Nemo tonsuratus, in Ecclesia super ambone, seu pulpito leget, quin lectoris ordinem susceperit. Eadem erit monachorum ratio; lectorem tamen abbas in suo monasterio per manuum impositionem ordinare poterit, modo ipse sit presbyter, & manuum impositionem, tamquam

„ abbas ab Episcopo acceperit. Chorepiscopi quoque ordina-  
re lectores poterunt ex veteri consuetudine annuente E-  
piscopo. „

\* Animadverti hoc in canone possunt tria. Primum, Græcos dare consuevissent tonsuram separatim, & sine ullo prorsus ordine. Secundum, lectorum ordinationem peractam fuisse per manuum impositionem tantum, non autem iisdem tradito Prophetarum Libro. Tertium, abbates potuisse ad suorum monasteriorum servitium lectores facere, & quod inde consequitur, conferre minores ordines.

15. „ Unus, idemque clericus in duabus distinctis Eccle-  
siis non inscribetur, nisi forte ruri, ubi ei venia dabitur,  
ut Ecclesiis duabus ob hominum raritatem deserviat. Qui  
vero deservit urbis Ecclesiæ, nec satis ad victum habet,  
professionem deligere debet, quæ ei ad subsistendum adju-  
mento sit, quemadmodum de S. Paulo dicitur, *Act. 20. v.*  
34. *Sicut ipsi scitis: quoniam ad ea, quæ mihi opus erant; &*  
his, qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ. „

16. Interdicuntur omnibus clericis, nullo prorsus excep-  
to, magnificæ vestes, & multicolores serici panni, & odorem  
exhalantium oleorum usus; & quia non deerant, qui alio-  
rum in vestitu modestiam deridebant, eos quidem puniri lu-  
bet. Monet canon, olim personas omnes Deo consecratas  
simpliciter, & modeste indui consuevissent; quodcumque in-  
dumentum non ob necessitatem, sed ob venustatem sumitur,  
superbiæ, & vanitatis suspicionem parit, ut S. Basilius ait.

17. Vetatur, ne quis audeat operam dare, ut oratoria,  
seu capellæ construantur, quin ad ea perficienda satis fun-  
dorum suppetat; Episcopique ejusmodi ædificia impedire ju-  
bentur.

\* Spectat canon hic potissimum monachos, qui sua mona-  
stera deserebant, & alia construenda curare volebant, ut re-  
giminis honorem consequerentur, aliis scilicet imperarent,  
& præessent.

18. „ In sæminas, seu liberas, seu servas interdictio, ne in  
Episcopalibus ædibus, aut in monasteriis habitent. „

19. Nihil sumetur ob collatos ordines, vel ob receptionem in monasteria, sub depositionis poena, quoad Episcopos, & abbates, qui presbyteri sunt; in abbates vero, qui presbyteri non sunt, & in abbatissas ea statuta poena, ut e suo monasterio pellantur, & in alio ponantur. Accipi tamen id poterit, quod parentes pro dote dant, aut quod religiosus suis propriis de bonis affert; ea lege, ut quod datum fuerit, monasterio remaneat, seu, qui in illud ingreditur, ibidem permaneat, seu inde egrediatur, nisi forte, cur egrediatur, Superior in causa sit.

20. Vetat, in posterum monasteria duplicia virorum, & feminarumque; ita nihilo minus, ut ea subsistere sinat, quae fundata jam sunt e S. Basilii regula. Vetat praeterea monachum in feminarum monasterio dormire, & solum cum sola religiosa cibum sumere.

21. „Suum monachi monasterium non deferent, ut ad alia migrent, neque in ea recipiuntur, absque abbatis, cui sub- sunt, nutu. Eadem erit religiosarum ratio. „

22. A Christianorum convivii cantuum, musicorumque instrumentorum, quae ad lubricitatem trahunt, genus omne arceri jubet. Vetat etiam monachos ad mensam cum feminis solos sedere; nisi ita omnino postulet earundem feminarum spiritale bonum, vel consanguinitas, vel itineris causa.

Patriarcha Tarasius Adriano Papae, per Epistolam eorum rationem reddidit, quae in Nicæno concilio gesta fuerant; & Adrianus quidem illud approbavit, confirmavitque. Mittit etiam ad Carolum Magnum, aliosque Latinae Ecclesiae Principis concilii exemplaria, latine reddita. Concilium hoc suscipere Galliarum Episcopi renuerunt, ob causas plures; 1. quia Occidentis Episcopi nullam in eo partem habuerant, ac ne vocati quidem ad illud fuerant; eique Papae tantum legati adfuerant; 2. quia idem concilium ex omnibus Ecclesiae partibus congregatum non fuerat, ejusque decisio cum universae Ecclesiae sententia non congruebat; 3. quia Galliarum usus is quidem erat, ut imagines haberent, ac nullum tamen, seu relatum, seu absolutum cultum iis exhiberent;

4. ob *adorationis* vocabulum, quod Nicæna eadem Synodus, de cultu loquens, qui debetur imaginibus, adhibuerat.

Rationum momenta hæc Episcopi suis cum querelis ad Carolum Magnum detulerunt, qui mandavit eorum aliquibus, ut ea colligerent, quæ super hac re sancti Patres dixerunt. Prodiit hæc collectio tertio post anno, quam concilium habitum fuerat, nempe 790. tributa in Libros quatuor, qui *Libri Carolini* dicti. Biennio post opus hoc omnino, vel ex parte, Carolus Magnus per Angilbertum, abbatem Centullensem ad Papam Adrianum misit, rogans, ut ad difficultates, quas concilii decreto opponebant Galliarum Episcopi, responderet. Responsum in articulos singulos dedit Papa; ostenditque Nicænos Patres, ne latum quidem unguem a Romanæ Ecclesiæ veteri traditione recessisse. Responsum hoc haud Galliæ Ecclesiam adduxit, ut sententiam mutaret, hujusque regni Episcopi in concilio ann. 794, Francofurti habito decretum super imaginum cultu, Nicæno prorsus oppositum ediderunt. Labente tantum sæculo nono, vel ineunte decimo, Gallicana Ecclesia se Græcis, & Romanis, quoad imaginum cultum addidit. *Reg. Tom. XIX. Lab. Tom. VIII. Hard. Tom. IV.*

*Concilium Forojulii, seu Aquilejæ, Forojulienſe, ann. 791. vel 796.*

Paulinus, Aquilejæ patriarcha, concilium hoc Forojulii in sanctæ Virginis Ecclesia cum suis suffraganeis habuit. Illud aperuit fusa ejus oratio, qua significavit se, quem ex longo jam tempore, quominus haberet concilia, bellorum incommoda impedierant, arripuisse pacis momentum, ut unum cogeret, in quo statui Fides, propugnarique posset, contra novos errores duos, quorum unus is erat, Spiritum Sanctum a Patre tantum, non item a Filio procedere; alter, Christum Dominum adoptione solummodo Dei Filium esse. Statuit ipse Fidei dogmata, id explicans, quod Nicænum concilium suo in Symbolo super iisdem dixit; immoratur autem potissimum in articulo Spiritus Sancti, super cujus divinitate suam haud clare mentem Nicæna Synodus aperuerat; quod aper-

apertius, satiusque Constantinopolitana præstitit, eum, inque cum Patre, & Filio adorandum esse. Quia porro posterior hæc Synodus id unum dixerat, Spiritum Sanctum a Patre procedere, nonnullique hinc occasionem sumebant proponendi, non eum procedere etiam a Filio; additum et inde Symbolo, Spiritum Sanctum ex Patre, Filioque procedere. Docet Paulinus ejusmodi explicationes, seu additiones non esse interdictionibus oppositas, quas toties concilia iterarunt, ne qua fidei nova professio conderetur; quia, quæ has additiones ediderunt, non aliam doctrinam fovebant eoque tantum spectarunt, ut Nicæni ipsius Symboli sententia verbis clarioribus exhiberent. Post hanc animadversionem Paulinus ostendit, allatis Sacræ Scripturæ oraculis pluribus Spiritum Sanctum ex Patre, Filioque procedere, quia alioquin personis his duabus consubstantialis non esset; quod illi non potest, quandoquidem Pater, Filius, & Spiritus Sanctus unum, & idem natura sunt, & sanctæ Trinitatis operationes indivisibiles sunt, & inseparabiles. Deinde, quia Felicem, & Elipandum nominet, qui Christum Dominum dividebant in duos, naturalem unum, adoptivum alterum, eo confutat Psalmi verbis his, quibus Dei Filius, factus Homo designatur: „ Tu es semper idem, annique tui non transibunt. „ Edidit concilium canones quatuordecim.

Primus. Simoniam damnat, vetatque, ne ordinationis ergo quidquam sumatur.

2. Pastores vult per vitæ excellentiam sibi gregis exemplar esse, quemadmodum ejusdem lumen per documenta sunt.

3. Eosdem vult ab immodico vini usu potissimum abstinere, ea, si inemendabiles fuerint, indicta poena, ut honoris, quo gaudent, gradu spolientur.

4. Eos vetat, apud se detinere feminas alias, quam quæ per Nicænum canonem quintum permittæ sunt.

5. Clericorum nullum sæculi negotiis implicatum vult.

6. Haud magis licere clericis vult se muneribus immittere, quæ a civilis societatis hominibus, vel a terrarum orbis Principibus obeuntur; eosdemque ne dum venationi, profanis cantilenis, musicis instrumentis, aliisque ejusmodi ludis

ire vult, sed potius oblectationem suam in sacris legentibus, canendisque Hymnis, & spiritualibus Canticis ere.

7. Episcoporum nullum eo progredi vult, ut presbyterum, diaconum, aut abbatem deponat, quin Aquilejensem patriarcham prius consuluerit.

8. Vetat clandestina, interque consanguineos edita matrimonia; jubetque inter sponsalia, & matrimonii celebrationem satis temporis interesse, ut commode expendi possit, sanguinei sponsi, necne sint; eos, qui in vetitis gradibus matrimonium iniisse comperti fuerint, separari, & poenitentiam adire, ac remanere, si fieri potest, inuptos; at si filios habuerint, nec possint in coelibatu vivere, iisdem licere vult matrimonium cum aliis inire. Matrimonium nullum fiet, nisi in loco loci parochi.

9. Nemo matrimonium ante pubertatis ætatem contrahat; cavendumque, ne nimia sit inter contrahentes ætatis disparitas, ut adulterii occasiones vitentur.

10. Qui se ab uxore separat, fornicationis causa, novum matrimonium ea vivente inire non potest: quia Christus Dominus viro licere volens uxorem dimittere, non item licere oluit aliam ducere, quemadmodum S. Hieronymus animadvertit. Porro rea femina non potest iterum nubere, vel post iri mortem.

11. Puellæ, aut viduæ, quæcumque sit earundem conditione, quæ nigrum habitum in continentia signum semel sumpserunt, obstrictum in ejus susceptione votum servare debent, quamvis ab Episcopo consecratæ non fuerint. Quod si clam nubant, aut in depravatione vivant, e legum rigore puniuntur; ab iis, quibus nupserint, separabuntur, & dum vixerint, poenitentia subduntur; ut Episcopo tamen liceat, pro poenitentia fervore, indulgentia cum iis uti. At iisdem in mortis articulo Viaticum concedetur. Addit concilium, feminam nullam posse, inscio Episcopo religiosa habitum sumere. Apparet ex hoc canone veterem Aquilejæ, proximamque provinciarum consuetudinem fuisse, ut personæ Deo consecratæ nigri coloris habitum ferrent.

12. Interdictio, ne quis omnino in puellarum monasteria pedem inferat, sine facultate dioecese Episcopi, qui ne ipse quidem in ea, nisi presbyteris, ejusve clericis comitantibus ingrediatur. Nec abbatissæ, nec religiosæ egredientur, Romanam, aut alia veneranda loca adeundi specie, peregrinationis ergo. Quæ contra fecerint, poenam canonicis legibus latam subibunt, anathemate, vel excommunicatione plectantur, aut honoris gradu, quo insignitæ fuerint, privabuntur pro culpæ gravitate. Eos æque spectant hæc poenæ, qui in Episcopi nutu, in religiosarum monasteria ingrediuntur.

13. Inchoabitur dominici diei cultus ad sabbati vespere ab hora scilicet, qua Vesperæ per sonitum indicuntur; at non proinde sabbatum intermissio opere celebrabitur, quod ad rusticos nonnulli facere consueverant. Servabantur etiam festa cætera ab Episcopis, aut pastoribus annuntiata; transigentur in prece, bonorumque operum exercitatione; atque his quidem diebus conjugati continentiam servabunt.

14. Decimarum, & primitiarum solutionem commendat, nonnullisque veteris Testamenti allatis textibus firmat. *Ibid.*

*Concilium Francofurti ad Mœnum, Francofordiense, an. 794*

Congregatum fuit concilium hoc ineunte æstate ann. 794 Imperatoris Caroli Magni jussu, qui omnium suæ obedientiæ provinciarum, videlicet Galliæ, Italiæ, Germaniæ & Angliæ Episcopos ad illud accivit; qui numero tercenti circiter adfuerunt. Adfuit Imperator ipse cum Theophilacto & Stephano, Adriani Papæ legatis; ut proinde diu concilium hoc in Gallia tamquam generale spectatum fuerit. Adfuerunt pariter inferiorum ordinum plures doctrina præstantes viri, quos inter Alcuinus. In eo damnata Elipandi Toletani, & Felicis Urgelitani hæresis, in adoptione posita, quam Dei Filio tribuebant; editique canones quinquaginta sex.

Primus. Errorem damnat Elipandi, Archiepiscopi Toletani, & Felicis, Episcopi Urgelitani, contententium, Christum Dominum non naturalem, sed solum adoptivum Dei Filium esse.

2. Nicæni concilii secundi, quod *Constantinopolitanum*



concilium appellat, doctrinam rejicit super imaginum cultu, pro certo ponens, illud imaginibus eundem adorationis, & servitutis cultum tribuere, qui sanctissimæ tantum Trinitati debetur. En hujus canonis verba: „ Quæsitum est, quid  
 „ sentiendum de novo quodam concilio, Constantinopoli a  
 „ Græcis habito; in quo anathema in eum dicitur, qui San-  
 „ ctorum imaginibus servitium, & adorationem non exhibet,  
 „ quæ divinæ Trinitati exhibetur; id nimirum unanimi con-  
 „ sensu damnarunt concilii Patres, hanc adorationem, &  
 „ hanc servitutum omni prorsus ratione spernentes, rejicien-  
 „ tesque. „ Liquido constat, a Francofurtensibus Patribus  
 Nicænos quoad imaginum cultum damnari, ex falsa solum  
 hypothesi, adscriptoque iisdem errore, a quo sane longe ab-  
 erant. Gallorum Episcoporum plerique haud græce scie-  
 bant, adeoque de Nicæni concilii, quod *Constantinopolitanum*  
 nuncupat, Actis ex infideli tantum versione judicarunt.  
 Constantini, Cyprii Episcopi, sententiam legerunt his verbis  
 expressam: „ Suscipio, amplectorque cum honore sanctas, &  
 „ venerandas imagines secundum cultum, & adorationem,  
 „ qua consubstantialem, & vivificam Trinitatem prosequor. „  
 Jam vero textus præcise contrarium habet: „ Amplector  
 „ cum honore sanctas, & venerandas imagines, & Latriæ  
 „ adorationem soli Trinitati defero. In eos excommunica-  
 „ tionem pronuntio, qui sentiunt, quique loquuntur aliter. „  
 Ex Carolinis Libris perspicitur ob hanc Cyprii Constantini  
 sententiam, priorem in modum lectam, Gallos Episcopos in  
 secundum Nicænum concilium male animatos fuisse, falso  
 ratos illud eam, cui non reclamaverat, approbasse.

3. Tassilonem refert Bavarizæ ducem, qui in monasterium  
 conjectus fuerat, in medium concilium prodisse, petiisse cri-  
 minum veniam, quæ tum in Gallorum publicam rem, tum  
 in Pipinum, & Carolum Reges patraverat, suamque Ducatus  
 Bavarizæ puram, & simplicem abdicationem exhibuisse. Et  
 proinde Carolus Magnus ignovit, actusque, qui in id editus est,  
 expedita voluit exempla tria.

4. Eo spectat, ut monopolis occurrat, & populo solatium  
 afferat. Imperator e concilii sententia taxavit ammonæ præ-

tium; scilicet avenæ modium ad denarium unum; hordeum ad duos; secalis ad tres; tritici ad quatuor; & panem ratione habita; vetans, ne quis unquam ejusmodi merces, in penuriaz tempore carius venderet.

5. Novos denarios Principis jussu cufos in commercio recipi jubet, dummodo justis ponderis, & e puro argentei sint.

6. Episcopo mandat, ut jus suæ dioecesis abbatibus, & clericis reddat cum ipsius officariis, qui cum eo judicabunt. Quod si quis ejus judicio acquiescere noluerit, ab eo ad Metropolitanum, tandemque ad Principem appellare poterit.

7. Vetat, ne Episcopi extra dioeceses suas commorentur suasve Presbyteri Ecclesias deserant.

8. Ursionem Viennensem inter, & Elifantum Arelatensem, super Metropoleon, quibus præerant, limitibus, diffiduum componit; prout scilicet in eadem rem, a summis Pontificibus Gregorio, Zosimo, Leone, & Symmacho, quorum læstæ Epistolæ sunt, statutum fuerat; ut nimirum Viennæ suffraganeos quatuor haberet, & Arelate novem. Erant etiam Episcopis Tarantasiæ, Embroduni, urbisque, quæ Aquæ Sextiæ, contentiones, quæ pariter Papæ judicio remissæ fuerant.

9. Petrum, Verodunensem Episcopum, spectat accusatum, qui in conjurationem contra Carolum Magnum conspirasset. Mandatum, ut cum Episcopis duobus, tribusve, aut suo saltem cum Archiepiscopo, qui Trevirensis erat, se ipse purgaret. At is, cum neminem, qui cum eo jurare vellet, comperisset, hominem misit, qui pro ipso *Dei judicium*, quæ tunc locutio erat, experiretur. Eodem tempore suam coram Deo innocentiam testatus est, Dominumque obsecravit, ut in suæ innocentiz testimonium homini, quem ipse miserat, opem ferret. Episcopi homo sine Regis, aut concilii mandato egressus, ut *Dei judicium* experiretur, sospes, & incolumes rediit; quod eum Principem impulit, ut Episcopum in gratiam reciperet, suæque humanitatis officiis complecteretur. Cujusmodi esset hoc *Dei judicium*, haud constat, utrum singulare certamen, an crux, an denique ferrum candens; at est animadversione dignum, nec Regem, nec concilium

lium sua illud auctoritate firmare voluisse; ejusdem tamen rationem habuisse.

10. Magonardo, seu Mainardo, Rothomagensi Archiepiscopo mandat, ut Gerboldum deponat, qui se Episcopum venditabat, sed qui fuzæ tamen ordinationis nullam testem proferre poterat, atque adeo se nunquam diaconum, & presbyterum canonice ordinatum fuisse confessus erat. Est, quod Gerboldus hic idem esse credatur, ac Gerboldus, qui sub id temporis Eboricensi sede abdicata, a Carolo Magno Fontellenensem abbatiam, & vectigalium maritimis in portubus receptoris manus obtinuit.

11. Monachos vetat, sæcularibus negotiis se se immiscere, suisque e monasteriis egredi litis causa, nisi id in eorum regula expressum sit.

12. Vetat, ne se quispiam reclusum faciat sine Episcopi, & abbatis consensu, quæ in reclusionis locum ingrediendi rationem ipsi moderabuntur. Constat Episcopum ad reclusionis cæremoniam peragendam ipsum se contulisse, suumque sigillum ad reclusi januam apposuisse; hæc ipsa nonnunquam obturabatur.

13. „ Dormiet abbas in dormitorio cum monachis, e S. Benedicti regula. „

14. „ Dabitur opera, ut in monasteriis cellerarii, seu procuratores eligantur, qui avari non sint, sed quos Regula postulat. „

15. „ In monasteriis, in quibus adsunt sancta corpora, sit, oportet, oratorium in claustro, ubi peculiare officium quotidie peragatur. „

16. „ Prohibentur abbates, ob ingressum in religionem pecuniam exigere. „

17. „ Cum a Rege mandabitur, ut abbas eligatur, non fiet electio nisi e dioecesani Episcopi consensu. „

18. „ Quæcunque peccaverint monachi, vetantur abbates eos mutilare, iisdemve oculos erutos velle. „

19. „ In clericos, & monachos interdictio, ne ad cauponas bibendi causa se conferant, „

20. „ Sciet Episcopus canones, & quod ejus officium spectat. „

21. „ Servabitur dies dominicus, a sabbati vesperis. „ usque sequentis diei vesperas. „ Mos erat tunc temporis, ut sabbato, & in festorum vigiliis hora nona ab opere cessaretur. „

22. „ Interdicitur, ne Episcopi in ruribus, pagisque habitent. „

23. „ Interdicitur, ne aliorum servi recipiantur, aut condinantur absque heri. consensu. „

24. „ Clerici, & monachi in sua quisque professione permanebunt. „

25. Commendat omnibus, ut decimam solvant, ejusque solutionis neglectæ causam fami tribuit, qua regnum nuper constitutum fuerat.

26. „ Ab iis Ecclesiæ reparandæ, qui earum beneficia possident. „

27. „ In clericos interdictio, ne absque Episcopi iuramento ab una ad aliam Ecclesiam migrent. „

28. „ Nemo ordinabitur, nisi ad peculiarem Ecclesiam. „

29. „ Cordi habebit Episcopus quisque, sibi concredendum populum, suosque potissimum clericos edocere, ut semper adsint inter eos idonei, dignique, qui ad canonica munia eligantur. „

30. „ Si clericus cum laico litigat, Episcopus, & Comes causam disjadicabunt. „

31. „ Nec conjunctiones, nec insidiæ fruuntur, & si que conflatae fuerint, dabitur opera, ut disjiciantur. „

32. „ Monasteria ad canones exigentur. „

33. „ Tradetur Catholicæ Ecclesiæ fides, super sancta Trinitate, fidelibus omnibus, itemque dominica oratio, & Symbolum. „

34. „ Teretur pedibus avarities, & cupiditas. „

35. „ Exercebitur hospitalitas. „

36. „ Qui infamia notati sunt, accusatores esse non poterunt. „

37. „ Erit curæ, ut in necessitatis casu reconciliatio penitentibus concedatur. „

38. „ Presbyteri in suos Episcopos peruelles non communicabunt cum clericis capellæ Regis. „

39. „ Presbyteros, qui in delictis comperti fuerint, Episcopus iudicabit; quod si negotium in ejus tribunali finiri non potest, deferetur ad concilium, in quo definitive iudicetur. „

40. „ Curabunt Episcopi, & presbyteri, ut orphanæ puellæ a piis fœminis educantur. „

41. „ Prohibiti Episcopi suis ab Ecclesiis ultra hebdomadas tres abesse; & post Episcopi mortem id unum ad ejus hæredes pertinere poterit, quod ipse ante susceptum Episcopatum possidebat, facta etiam hypothesi, non eum de his ipsi rebus in Ecclesiæ favorem disposuisse. „

\* Perspicitur ex hac constitutione, ut ex aliis pluribus, quantopere semper Episcopi necessaria iudicata fuerit residentia; quidque sollicitudinis afferretur, ne, quod de Ecclesiæ bonis parsimonia reservaverat, ad laicos deveniret; debet id in Ecclesiæ, & pauperum emolumentum cedere.

42. „ Interdictio, ne novis Sanctis honos exhibeatur, in eorumve honorem capellæ erigantur, iis exceptis, quos in Ecclesiâ veneratione dignos reddidere authentica martyrii Acta, aut vitæ sanctitas. „

43. „ Destruentur arbores, & nemora ethnicis divinitatibus consecrata, quemadmodum canones mandant. „

44. „ Cum arbitri electi fuerint, stabitur eorumdem iudicio. „

45. „ Non jubeantur pueri jusjurandam edere, quod faciunt Gontbadingiani, scilicet Burgundiones, qui Gondebaudii legem sequuntur, e qua puerorum jusjurandum in probationem admittebatur. „

46. „ Quod attinet ad virgines, quæ nempe ætate iis velum dari possit, & cuiam exercitationi ad annum usque vicessim quintum addici debeant, id servabitur, quod in canonibus notatum est. „

47. „ Explorabunt Episcopi, quæ vitæ in abbatibus rei  
 „ quæ parum e regula vivunt, idque Regi significabant,  
 „ deponantur. „

48. „ Oblationes, quæ in Ecclesia fiunt, ab iis distri-  
 „ entur, quibus id officii Episcopus demandaverit, & n-  
 „ ab aliis. „

49. „ Nemo evehietur ad sacerdotium ante tricesimam  
 „ ætatis annum. „

50. „ Debent omnes ad solemnis Missæ finem sibi ut  
 „ tuo pacem dare. „

\* Dabatur adhuc eo tempore per osculum pax; at eam no-  
 dabant viri feminis; quæ eandem ipsæ sibi invicem dabant.

51. „ Haud recitabuntur ante oblationem, seu offertori-  
 „ um nomina. „

\* Videtur hæc explicatio propius accedere ad litteram,  
 textumque, qui ita habet: *De non recipiendis nominibus, antequam oblatio offeratur.* Sunt tamen auctores, qui ita exhibendam canonis mentem putent: „ non recitabuntur eorum  
 „ nomina, qui oblationem ediderunt, antequam presbyter  
 „ offertorii preces recitaverit. „ Nituntur aliquibus momentis, quæ hunc sensum determinare videntur, cujusmodi  
 Pape Innocentii I. decretum est, quod eorum nomina, qui oblationem attulerunt, ante recitari vetat, quam presbyter  
 eam Deo per suas preces obtulerit.

52. „ Non est credendum tribus tantum linguis orari  
 „ posse, quia Deus adorari potest per omne linguarum ge-  
 „ nus; & homo, siquidem, iusta postulet, iocaudiri. „

\* Homines quosdam impetit canon hic, qui contendebant  
 non nisi linguis tribus orari posse. Haud nominat concili-  
 um has linguas tres; at fuisse creduntur hæc, hebraica, græ-  
 ca, & latina; quæ tanquam cæterarum sanctissimæ specta-  
 bantur, cum ob sacrum textum, tum ob titulum super Chri-  
 sti Domini cruce positum, qui scilicet hebraice, græce, &  
 latine scriptus erat:

53. „ Nec Episcopo, nec presbytero licet sanctos cano-  
 „ nes ignorare. „

54. „ Ecclesiarum, quas liberi homines ædificaverunt, donari,  
 „ aut

aut vendi possunt; sed ea conditione tantum, ut Ecclesia non destruat, in eaque officium quotidie peragatur. „

\* Patitur concilium solummodo vendi Ecclesie ædificium ipsum, materiale dictum, sed ea lege, ut nec diruatur, nec profanis usibus addicatur.

55. Exponit concilio Rex sibi per Adrianum Papam licere, sua semper in aula Engelramnum Archiepiscopum detinere; rogatque Patres, ut sibi quoque per eos liceat, apud se Episcopum Hildeboldum habere, cujus in gratiam eandem facultatem a sancta Sede obtinuerat. Univerfum concilium ad Ecclesiarum bonum annuit.

\* Perspicitur ex hoc canone, quam strictæ obligationis esse censeretur Episcoporum residentia, quandoquidem Carolus Magnus oportere credidit, ut super ea dispensationem in sui Archicapellani gratiam a Papa obtineret, eamque in concilio firmandam curaret. Archicapellanus hic Engelramnus erat, Metensis Episcopus, qui hoc loco *Archiepiscopus* nominatur, ob sanctæ Sedis privilegium, quæ ei, quemadmodum etiam Chrodegando, & Drogoni, Metensibus itidem Episcopis duobus, hunc titulum cum pallio concefferat. Hildeboldus porro Colonienfis Episcopus erat.

56. Concilium, Regis rogatu, Alcuinum, ob ejus in Ecclesiasticis rebus eruditionem, in societatem, & in precum communionem recipit. *Ibid.*

*Concilium Aquisgranense, an. 799.*

Cum Felix Urgelitanus nec in concilio, quod in hanc rem hoc ipso anno Romæ, nec in alio, quod Urgelii habitum fuit, adduci potuisset, ut hæresin abjuraret; Episcopi, qui hoc posterius concilium conficiebant, eum etiam atque etiam rogant, ut suam causam propugnaturus ad illud accederet, quod ann. 799. Aquisgrani, ubi Carolus Magnus Paschatis festum celebraverat, habitum est. Felicem ergo, cum ad concilium se contulisset, Imperator adegit, ut cum Alcuino coram congregatis Episcopis disputaret. Perduravit disputatio a feria secunda ad sabbatum usque. Felicem victum, quicumque aderant, judicarunt; unus Felix fuit, cui

de sua ipsius clade non conveniret. Eum ergo concilia pertinacem videns damnavit, & Episcopatu deposuit; at dejectione hac revocatus ad mentem, se errasse non sine chrymis factus est, & quam potuit, clarissimis, humillimas verbis palinodiam cecinit; scripta Fidei confessione in Epistolæ modum, quam ad Ecclesiæ suæ presbyteros, diaconos, cæterosque fideles mittit, & in qua se *Felicem olim Episcopum, quamvis indignum*, nuncupat; exponitque, quemadmodum Episcopi a Carolo Rege missi, eum, ut Aquisgranam conferret, impulerant; quæ concessa libertas, suam ut sententiam defenderet; quæ sibi a concilii Episcopis exhibitæ humanitatis specimina; quæ rationum vis eum deviceret refert præterea, quid actum in Romano concilio coram Papæ Leone III. & Episcopis quinquaginta septem; se deinde veritatis vi, universæque Ecclesiæ consensu convictum profusus ex animo ad hanc redire, suæque sinceræ resipiscentiæ Deum testem velle; se proinde non amplius senturam, doctorumve promittit, Christum Dominum secundum carnem adoptivum, seu nuncupativum Dei Filium esse, *sed crediturum*, e sanctorum Patrum doctrina, eum esse in utraque natura, Dei verum, & unicum Filium, personalis naturarum duarum, divinæ, & humanæ, quæ in ipso sanctæ Virginis sinu facta est, unionis causa. Clerum ergo, populumque Urgelitanum hortatur, ut ut hanc doctrinam cum universa Ecclesia amplectatur, Dei miserationem in ejus gratiam imploret, operamque det, ut scandalum de medio tollatur, quod ipse inter fideles per errores suos excitaverat; hoc nempe fatetur haud abuisse a Nestorii deliramentis, qui purum tantummodo, putumque hominem Christum credebat.

*Ibid.*





CONCILIA  
SÆCULI NONI.

*Concilium Aquisgranense, ann. 802.*

**P**erfecit Carolus Magnus, ut hoc concilium, seu hic generalis cœtus, Novembri mense ann. 802. haberetur. Ei S. Paulinus, Aquilejensis Episcopus, tamquam Papæ Leonis III. non autem Adriani I. ut in nonnullis exemplaribus legitur, Legatus præfuit. Episcopi suis cum presbyteris, diaconisque, Abbates cum monachis eos comitantibus, & Imperator cum Ducibus, Comitibusque seorsim inter se contulerunt, cœtusque veluti tres conflarunt. Episcopi, Imperatoris jussu, omnium canonum Collectionem legerunt, receperuntque se iis mordicus adhæsurus. Ab abbatibus lecta S. Benedicti regula, quæ reformationi normam præberet; denique plurimum suæ ditionis populorum leges Imperator lectas voluit; tum horum trium cœtuum consecutiones perspicuus, mandavit, ut abusus, qui inter laicos, in clero, & in monasteriis grassabantur, secundum canones reformarentur; ut canonici ad canones, & monachi ad S. Benedicti regulam suæ vitæ rationem exigerent. Episcopi in suo peculiari cœtu per editum viginti duobus articulis Capitulare docuere, quomodo presbyteri parœciis præfecti se gererent; eorum præcipuæ constitutiones ejusmodi sunt,

I. & II. „Orabunt omnes ad unum presbyteri, absque  
„ ulla prorsus intermissione, pro Imperatoris incolumitate, &  
„ prosperitate, pro Principibus ejus filiis, filiabusque, æque  
„ ac pro Episcopo diœcesano. „

III. & IV. „Dabit operam presbyter quisque, suæ ut Ec-  
„ clesiæ nitorem, ac dignitatem servet, suumque populum  
„ dominicis, festisque diebus edoceat. „

VII. „Tribuentur decimæ in partes tres, quarum prima sibi vindicabit Ecclesiæ sustentatio, alteram pauperes, & peregrini, tertiam presbyteri. „

XII. & XIII. „Presbyterorum nullas, ob Baptismi, aliorumque Sacramentorum, administrationem, quidquam exiget; omnesque in Ecclesiâ permaneant, ad quædaminati fuerit. „

XV. XVI. XVIII. & XIX. „In presbyteros interdictio, ne cum feminis degant; ne se sponsores statuant; ne in laica tribunalia litigent; ne arma gerant; ne in canones ingrediantur; denique ne jurent. „

XXI. & XXII. „Presbytero cuique id erit curæ, ut si congruam poenitentiam imponat, qui ei sua peccata confessi fuerint, nec sinat ægrotantium quempiam mori, quin ei Viaticum ministraverit. „

Capitulare hoc in titulo *Capitulare Episcoporum* dicitur, quia editum fuit ab Episcopis ad presbyterorum institutionem, qui eorum sollicitudini concrediti erant; at est, quod ei suam Imperator auctoritatem addidisse credatur, ut certam ejusdem executionem firmamque redderet. Refertur eundem Aquisgranensem coetum Capitulare aliud, quod de ecclesiasticis tantum negotiis agit, divisumque est in articulos septem. Per articulum primum, recipit Carolus Magnus hæud se divisurum ecclesiarum bona, quæ ditiores videbantur, quod faciendum laicorum aliqui proposuerant. Per secundum, assentitur Episcoporum electionem a clero, & populo fieri; & per tertium, ecclesiasticorum bonorum custodem, & vindicem se declarat, eademque usurpari vetat. Tres qui sequuntur, articuli quærelas in Chorepiscopos editas, latumque in eosdem decretum continent. In iis Imperator ait, se iterum, iterumque propositis in Chorepiscopos quæmonii defatigatum misisse Archiepiscopum Arnonem ad Leonem Papam, quem super hoc negotio consuleret; Papæ vero responsum ejusmodi fuisse, Chorepiscopis, nec presbyteros, diaconos, subdiaconos ordinandi, nec Ecclesias dedicandi, nec virgines consecrandi, nec confirmationis conferendæ, nec episcopalis ullius functionis obeundæ potestatem esse;

esse; & quidquid per usurpationem facere contenderant, rursus a legitimis Episcopis fieri oportere, absque ullo id iterandi metu, quod nullum erat; eundem Papam mandasse, ut omnes Chorepiscopi damnarentur, & in exilium pellerentur, sibi tamen satius videri, ut eos Episcopi majore humanitate complecterentur, iidemque in presbyterorum numero ponerentur, ea conditione, ut nullam Episcopalem functionem, sub depositionis poena, in posterum aggredierentur. Id nimirum, subdit Imperator, in concilio apostolica auctoritate Ratisbonæ habito statutum fuit; pronuntiatum scilicet, Chorepiscopos non esse Episcopos, quia nec ad episcopalem aliquam sedem, nec a tribus Episcopis ordinati fuerant. Nos ergo, prosequitur Princeps, mandavimus, e Papæ Leonis, & nostrorum Episcoporum, aliorumque subditorum nostrorum sententia, ut nulli Chorepiscoporum liceat Confirmationem conferre, presbyteros, diaconos, aut subdiaconos ordinare, virginibus velum dare, sanctum Chrisma consecrare, Ecclesias, aut altaria consecrare, vel populo in publica Missa benedictionem impertiri; omnino sub poena nullitatis, & ab omni ecclesiastico gradu depositionis, quoad Chorepiscopos: quia hæc munia singula episcopalia sunt, & quia Chorepiscopi sunt puri, putique presbyteri. Quamobrem Episcopi eos iterum confirmabunt, aut ordinabunt, quibus manus imposuerunt Chorepiscopi, & sic porro, quin vereantur, ne Sacramenta iterent: quia scriptum est, spectari non debere, tamquam iteratum, quod probatur non factum fuisse. Hæc tamen adeo præcisa mandata non obfuere, quin longo deinceps tempore Chorepiscopi in Gallia subsisterent. Occurrunt ad medium sæculum nonum, Ricboldus, Chorepiscopus Remensis, Vitaus, Chorepiscopus Cameracensis, & Angulramus, Chorepiscopus Lingonensis. In eo positus abusus erat, quod hi Chorepiscopi, qui vulgo presbyteratus ordinem tantum insigniti erant, episcopales omnes functiones sibi aliquando arrogabant; ob hanc proinde causam declaratum est, ordinationes ab iisdem editas nullas esse. Agit articulus septimus, idemque postremus de ratione, qua presbyter accusatus se purgare debebat, deque testium, & accusatorum qualitate.

litate. Statuitur nempe, ut si accusator is est, quem cano-  
nes postulant, & coram Episcopis, per congruum testim-  
fide dignorum numerum crimen probat, de quo presbyterum  
accusat, hic canonicè judicetur.

Datum est Capitulare hoc ann. 803. At generalis cœn-  
sæu concilium, quod Aquisgranum superioris anni mē-  
Novembri convocatum fuerat, adhuc habebatur, ut probet  
vêtus manuscriptus codex, in quo legitur, Capitulare hoc cœ-  
tum fuisse in magno Aquisgranensi concilio, cui Paulinus  
Aquilejensis, tamquam sanctæ sedis Legatus præfuit: *Falsæ  
in magna synodo, quando Paulinus patriarcha Aquilejensis  
apostolicæ sedis tenuit in Aquif. Man. Remense apud Balutian.  
Tom. I. p. 379.*

*Concilium Arlatense, ann. 813.*

Carolus Magnus, an. 811. encyclicam ad omnes sui regni  
Archiepiscopos Epistolam miserat, in qua eos rogabat, ut  
sibi significarent, quemadmodum ipsi, eorumque suffraganei  
super Baptismo, & cæremoniis, quæ eum præcedunt, & co-  
mitantur, presbyteros, & populos erudirent. Tractatibus  
pluribus occasionem dedit Epistola hæc. Biennio post se-  
natum, cœturæve, vulgo Parliamentum Aquisgrani congre-  
gavit, in quo mandavit, ut haberentur concilia quinque in  
metropoleon ad ejus ditionem spectantium præcipuis, Archa-  
te, Moguntia, Remis, Turonibus, seu Cæsaroduni, & Cabil-  
loni; eorumque decreta ad se perferrentur. Quinque con-  
cilia hæc ann. 813. habita sunt; in iisque editæ constitutio-  
nes ad encyclicam Epistolam referuntur, quæ biennio isto  
ad omnes Archiepiscopos missa fuerat. *Habitu fuit Arla-  
tense concilium die 10. Maji in S. Stephani Ecclesia. Et  
præfuit Joannes, urbis Archiepiscopus, cum Nebridio Nar-  
bonensi; hi se gloriosissimi, piissimique Principis Oratores,  
uterque dicunt. Editi sunt hoc in concilio canones viginti  
sex.*

Primus. Fidei professionem continet, cum additione æ  
*Patre, & Filio.*

2. Ad canendas Missas, fundendasque pro rege Carolo, & regia familia preces, generalem in Ecclesia coetum indicit.

3. Archiepiscopum quemque jubet, suffraganeos suos cohortari, ut ad presbyteros, populosque super Baptismate, superque omnibus Fidei mysteriis recte instituendos, per sanctæ Scripturæ studium se comparent; quia inscitia, utpote parens errorum omnium, esse non debet in presbyteris, quibus aliorum demandata institutio est. Hos ergo sanctam Scripturam, & Canones scire oportet, & dum populos edocent, iisdem exemplo præire.

4. & 5. Vetant, ne laici, hoc est patroni, ex Ecclesiis parochos pellant, quibus earum curam Episcopi concediderant, aliosve substituunt, absque proprii eorundem Episcopi iudicio; itemque ne dona exigant, ut aliquarum Ecclesiarum regimen presbyteris tradant: quia sæpe contingit sua laicos cupiditate adigi, ut ministros sacerdotalibus functionibus indignos præsentent.

6. Episcopum quemque operam dare vult, ut canonici, & monachi e suo quisque instituto vivant.

7. Mandat, ut ad servitium in puellarum monasteriis exhibendum, bonis moribus, provectaque ætate homines eligantur; ut presbyteri, qui ad ea se conferunt Missam celebraturi, ea absoluta, statim egrediantur; ut juniori nulli clerico, aut monacho in hæc monasteria accessus pateat, nisi consanguinitatis causa.

\*Perspicitur ex hoc canone, religiosarum Ecclesias, eo adhuc tempore, intra monasteria ipsa extitisse.

8. In canonicorum, monachorum, aut religiosarum monasteria plures, quam domus vulgo pati possit, recipi vetat.

9. Jubet unumquemque, e suarum manuum labore, Deo decimas, & primitias offerre.

10. Non solum in civitatibus, scilicet magnis in urbibus, sed in omnibus quoque parocciis Dei verbum prædicari vult.

11. Eos omnes separari, qui incestuosa matrimonis contraxerunt, adigique præterea, ut poenam subeant, quam veteres canones statuerunt.

12. & 13. Unumquemque, quod in ipso erit, operam dare,

ut

ut inter Episcopos, Comites, clericos, monachos, unive-  
sumque populum pax servetur; in hunc finem Comites, ju-  
dices, totumque populum Episcopo obedire, conjunctionem  
viribus agere, ut justitia custodiatur.

14. Famis, alteriusve necessitatis tempore quemque in  
suis facultatibus iis alimenta, qui ad ipsum pertinent, im-  
peditare.

15. Mensuras, & pondera esse ubique locorum equalia,  
& justa.

16. Dominicis diebus nullum prorsus mercatum haberi  
nec magis lites agi; & neminem non ab omnibus serviti-  
bus, & ruralibus operibus abstinentem, ad Dei cultum, & ad  
ea, quæ ad hunc aliqua ratione referuntur, solum incur-  
bere.

17. Episcopos singulos semel in anno suas quemque di-  
cecesas visitationem peragere, oppressorumque pauperum  
patrocinium suscipere, adhibita etiam regie potestatis aucto-  
ritate ad eos reprimendos, quos precibus, monitisque flecti-  
re non potuerint.

18. Presbyteros clave conclusum sanctum chrisma serva-  
re, & nemini tribuere medicinæ specie: quia Sacramenti ge-  
nus est, quod alii, quam presbyteri, tangere non debent.

\* Concilia, Moguntinum, & Trevirense addunt benevol-  
tos persuasum habere facinorosos, qui se sancto chrismate  
abluerint, aut ex eo biberint, nunquam detegi posse, que-  
cunque in eos inquisitio fiat; idque in causa fuisse, ut, qui  
alicujus criminis rei erant, sanctum chrisma obtinendum  
curarent. Est hæc rationum una, propter quas mandatum  
est, ut illud apposita clave custodiretur.

19. Oportere, ait, ut parentes filios, & patris filios eru-  
diant, ii quidem, quia eos genuerunt, hi vero, quia pro iu-  
dem respondent.

20. Suas antiquis Ecclesiis decimas, & cætera bona ser-  
vat, quorum possessione gaudent.

21. Quod mortuorum in basilicis sepulturas spectat, id  
servatum vult, quod veteres Patres mandarunt.

22. Super publicis, & sæcularibus litigiis judicia in Ecclesiarum propylæis, & in Ecclesiis ipsis exerceri vetat.

23. Potentes viros, ut Comites, Vicarios, Judices, Centuriones pauperum bona publice tantum emere vult, coram Comite, iisque, qui inter cives præcipui sunt.

24. Episcopis singulis mandat, ut suæ diœceseos presbyteris, & diaconis invigilent, profugos clericos adigant, ut ad suum quisque Episcopum redeant, eosdemque repetentibus reddant.

25. „ Si quis beneficii, hoc est, ususfructus titulo, possidet alicujus Ecclesiæ bona, non ad reparationes tantum, verum etiam ad novæ Ecclesiæ, si opus fuerit, constructionem conferet. „

26. „ Qui publici criminis convicti sunt, publicam ejus poenitentiam ex canonibus agere debent. „

„ Hi sunt, inquit Arelatensis concilii Episcopi, reformationis articuli, quos paucis notavimus Imperatori exhibendos. Eum rogamus, iis ut si quid deest, addat, & si quid minus congruit, id corrigat; at, si in iisdem articulis, prudentes, utilesque sanctiones occurrunt, obsecramus, obtestamurque, ut eas executioni mandatas velit. „

*Concilium Remense, ann. 813.*

Habitu est Remense concilium medio circiter mense Majo. Vulfarius, ejus urbis Archiepiscopus, ei præfuit; Episcoporum, qui eidem adfuere, numerus haud scripto traditus. Antequam aperiretur, jejunatum est de more per triduum, ut Spiritus Sancti lumen imploraretur; tum vero quadraginta quatuor, qui sequuntur, editi canones.

Primus, & 2. „ Suam Christiani quique fidem, & dominicam Orationem callere debent. „

3. „ In eo singuli clerici ordine, ad quem promoti sunt, Ecclesiæ deservire debent. „

4. 5. 6. & 7. Sancti Pauli Epistolas in concilio legi justum, ut palam fieret, qua eadem ratione a subdiaconis in Ecclesia legendæ. Lestum pariter Evangelium ad diaconorum documentum; & ut sacra Mysteria majore cum dignita-

dignitate, celebrare presbyteri docerentur, ordo Miſſæ, itemque Baptiſmatis in examine poſitus.

8. 9. 10. & 11. Ut recti ordinis ratio apud canonicos, apud monachos, & apud paſtores in integrum reſtitueretur, lecti canones, Sancti Benedicti Regula, Sancti Gregorii Paſtoralis Liber, & Patrum ſententiæ plures.

12. & 13. Adminiſtrandæ Pœnitentiæ expoſita ratio, ut presbyteri perciperent, quemadmodum confeſſiones audire deberent, & ex canonibus pœnitentiam imponere. Hac oblata ocaſione ſermo habitus de capitalibus peccatis octo, ut eorum diſcrimen oculis ſubjiceretur, & ab iisdem averſio animis inſpiraretur.

\* Animadvertendum veteres numeraffe capitalia peccata octo, quia vanam gloriam a ſuperbia diſtinguebant.

14. & 15. Commendatur Episcopis, ut diligentius, accuratiusque ſanctorum Patrum lectioni, diviniſque verbi prædicationi ſe addicant. Quia vero plures contexendis ſermonibus pares non erant, eos lubet ſanctorum Patrum Homiliâs prædicare, eaſque in vulgarem linguam convertere, ut intelligi poſſint.

16. Commendatur Episcopis, & presbyteris, ut ſedulo, expendant, quomodo peccatorum confeſſionem audire, & pœnitentiam imponere debeant.

17. & 18. „ Episcopis, & abbates, dum cibum ſument, in-  
„ decentes ſcurrilitates edi non ſinent; ſed excipient paupe-  
„ res ſuam ad menſam, pietatis lectione interim edita; fiet-  
„ que ab iisdem ante convivium, quod ſobrium fit, oportet,  
„ ciborum benediſtio; deinde vero gratiarum actio. „

19. „ Episcopis, & iudices acriter intendent animum, &  
„ perſpicient, quid iudicandum, quidque Dei iudicio relin-  
„ quendum. „

20. „ In presbyteros interdicitio, ne a minore titulo ad  
„ majorem migrent. „

21. „ Presbyter, ſuum qui gradum, ſuamve Eccleſiam  
„ emerit, deponetur. „

22. „ Presbyteri commorari non poterunt, niſi cum ma-  
„ tre tantum, aut cum ſore, anna cum caſtâ denique  
„ per-



- „ personis, quæ nulli prorsus suspitioni subint, prout Ni-  
cæna synodus statuit. „
23. „ Abbates in victu, vestituque, & in omni vitæ ra-  
tione, Dei, & Imperatoris voluntatem sequentur. „
24. „ Statuentur superiores secundum canones. „
25. & 26. „ Monachi, & Canonici non hac illac vagabun-  
tur, nec ad cauponas divertent. „
27. „ In urbibus, & monasteriis presbyteri, & monachi  
non plures erant, quam sustentari possint. „
28. „ Prohibetur avarities, & cupiditas. „
29. „ In monachos interdictio, ne pergant ad litium loca,  
ad laicorum judicum audientias, seu tribunalia sollicit. „
30. „ In presbyteros, & monachos interdictio, ne fascu-  
laribus se negotiis immisceant. „
31. „ Discernendi peccatores, quibus publica, quibusque  
occulta solum pœnitentia imponenda. „
32. „ Abstinebitur a turpi, & usurario lucro. „
33. „ Confugietur ad Imperatoris pietatem, ut puellarum  
monasteriis necessaria comparentur; ad earundemque ca-  
stitatis custodiam invigilabitur. „
34. „ Vivent viduæ, prout earum statui congruit, sub  
Episcopi auctoritate. „
35. „ Dominicis diebus servilia opera non edentur; non  
pergetur ad judiciorum loca; non fient publicæ donatio-  
nes; nullus denique mercatus habebitur. „
36. „ Boni illegitimis rationibus acquisiti donationes, in  
Ecclesiæ gratiam editæ, nullæ erunt; eique reddetur do-  
nata res, ad quem pertinebit, pœnitentiæ addictis usurpa-  
toribus, pro culpæ gravitate. „
37. „ Qui ad se trahit per mendacia, quod ad Ecclesiam  
pertinet, id ei restituet; & si quis fraudulenter, & occulta  
cupiditatis sensa fovens, Ecclesiæ donaverit, ei reddet Ec-  
clesiâ, quidquid acceperit. „
38. „ Solvetur ad apicem decima. „
39. „ Nemo petet, accipietve munera, srum ut jus cui-  
que reddat. „

40. „ Angebuntur preces, & oblationes pro Imperator  
 „ ejusque filiis. „

41. „ Obsecrabitur Imperator, ut faveat, annuatque, ut  
 „ Pipini sanctione, solidi, de quibus in lege sermo est, denariis  
 „ quadraginta non æstimentur : quia id nempe plures  
 „ perjuriis, falsisque testimoniis occasione est. „

\* Ex lege Salica, valebant solidi denariis quadraginta; et  
 id erat in animo, ut multæ, quas ea lex imponebat, hæ  
 ratione solvi juberentur; quod ad perjurium reos adigebat,  
 ut se multæ subducerent.

42. „ Rogatur etiam Imperator, ut impediat, ne quis  
 „ get iis hospitium, qui ad ejus servitium pergunt, aliosque  
 „ quibus eo opus fuerit. „

43. & 44. „ Rogabitur itidem Princeps, ut suorum veterum  
 „ Capitularium executionem urgeat, quo id periclitatur,  
 „ lites prompte finiantur, falsique testes reprimantur. „

*Concilium Moguntinum, ann. 813.*

Die 8. seu 9. Junii an. 813. concilium hoc in clastro Ecclesie S. Albani Martyris congregatum fuit. Ei adfuerunt triginta Episcopi, abbates viginti quinque, pluresque hinc Comites, & Judices. Coetus præsidere fuere Hildeboldus Coloniensis, qui sibi Archiepiscopi sacri palatii titulum sumpsit, quia Archicapellanus erat; Riculfus, Archiepiscopus Moguntinus; Arno, Archiepiscopus Salisburgensis, & Barnardus, Episcopus Wormatiensis. Quo facilius omnia negotia in ordinem redigerentur, tributus est coetus omnis in classes tres. In prima erant Episcopi cum aliquibus a secretis; legeruntque una omnes sanctum Evangelium, Epistolas, Actusque Apostolorum, canones, plura Patrum opera, & inter alia S. Gregorii Pastorale, ut ex his fontibus adjumenta sumerent, quorum ope in clero, interque populum, Fidei, itemque morum puritas restitueretur. In altera classe aderant abbates cum probatæ virtutis monachis, legentes S. Benedicti regulam, agentesque inter se de ratione, qua ecclesiastica disciplina pristino robori redderetur. Denique in tertia Comites erant, & Judices, qui conjunctim civiles leges

s discutiebant; expedientes, finientesque eorum omnia causas, qui ad eos confluebant.

didit concilium canones quinquaginta sex, quorum pleræque ad quæstiones ab Imperatore propositas responsa sunt. De Fide, de Spe, & de Charitate agunt priores tres.

6. „ Servabitur in Baptismatis administratione Romanus mos, & illud quidem e Leonis Papæ decreto, in Patriarchate, & Pentecoste solummodo conferetur, etsi quovis tempore baptizari possint, qui in periculo sunt. „

7. „ Christianifideles inter se pacem, & unionem servabunt. „

8. „ Si Episcopi pueros comperiunt, qui parentum successione frustrati fuerint, ob legata pia, per sollicitationem, vel aliter ab iis edita, huic malo, quantum in ipsis sit, remedium afferent; quoad ea vero, quæ corrigere non poterunt, ad Principem confugient. „

9. „ Emi non poterunt pauperum, minusve potentium personarum bona, nisi in cœtu publico, ut omnis vexatio vitetur. „

10. „ Episcopis laici, quod Ecclesiarum regimen, viduarumque, & orphanorum defensionem spectat, parere debent; itemque Episcopi Comitibus in justitiæ administratione suppetias ferre. „

11. „ Clerici canonici vivent secundum canones, suisque superioribus obedient; iis una omnibus mensa, & dormitorium unum erit. Qui ex Ecclesiæ bonis retributiones percipiunt, nempe, qui beneficia possident, a regulâ non eximentur. In suo omnes claustro commorabuntur; diebus singulis a mane ipso lectionem, & quod iis præceptum fuerit, audituri convenient: legetur iis comedentibus; idemque obedientiam, quibus subsunt, præstabunt, secundum canones. „

12. „ A sæculi voluptatibus abstinebunt clerici, nec spectaculis, aut indecentibus conviviis intererunt; usuram, & omne fordidum lucrum, itemque amorem pecuniæ, sæcularia negotia, honores, invidiam, odium, & alienæ famæ obrektionem vitabunt. Haud dona accipient ob Sacramenta: & in vestitu, in incessu, in sermone modesti

erunt. Inviolatam castitatem servabunt, cavebunt a feminarum colloquiis, indefessique ad studium, ad psalmodiam, ad cantum, & ad aliorum institutionem incumbent.

11. Vivent abbates una cum monachis, e Sancti Benedicti regula, prout in concilio promiserunt, & quantum humana imbecillitas patietur. Monasteria a Decanis regentur: quia præpositi sibi nimium auctoritatis arrogant.

12. In monachos interdictio, ne ad laicorum judicum tribunalia se conferant; eaque ne abbas quidem adire poterit, nisi annuente Episcopo. Vetantur pariter monachi suis e claustris exire, extraque monasterium bibere, & comedere sine abbatis venia.

13. Abbatissæ, & religiosæ, quæ professionem secundum S. Benedicti regulam ediderunt, hanc regulam ipsam servabunt; cæteræ insistent canonicorum regulæ, nec e monasteriis pedem efferent, sine Episcopi facultate. Aderant ergo jam tum religiosæ canonicissæ præsertim in Germania, & in Belgio, ubi reapse collegiales plures Canonicissarum Ecclesiæ adhuc subsistunt.

14. In clericos, & monachos interdictio, ne villici, aut procuratores sæcularium negotiorum sint; ne ferantur ad ludos; ne canibus, aut avibus ad venationem incumbant; ne vestes gerant, quæ eorum statui parum congruunt; ne falsis ponderibus, falsisque mensuris utantur; ne denique injusta litigia aggrediantur.

15. 16. 17. 18. Commendatur perfectionis sollicitudo, voluptatumque, sæcularium negotiorum, & pseudo-prophetarum fuga.

19. In canonicorum, monachorum, & religiosarum monasteria non plures recipientur, quam quibus eadem alendis sint.

20. Legati Principis operam dabunt, ut concorditer cum diocesanis Episcopis expendant, an canonicorum, monachorum, & puellarum monasteria bene sita sint, & intra ambitum habeant, quidquid eorum, earumve necessitas, qui ibidem degunt, postulare potest; ut ne opus habeant, ad id alibi querendum egredi.

21. „ Scire debet Episcopus, qui canonicorum numerus  
 „ in monasterio abbati suppetat; eos, si se monachos facere  
 „ voluerint, Episcopus, & abbas monasticam regulam fer-  
 „ vare jubebunt, si minus, vivent iidem omnino, ut cano-  
 „ nicos decet. „

22. „ Clerici acephali, seu ertonés, hoc est, qui nec Re-  
 „ gis servitio addicti sunt, nec Episcopis, aut abbatibus sub-  
 „ sunt, in carcerem ab Episcopo conjicientur, quod si pa-  
 „ rere renuerint, excommunicationi ad Archiepiscopi judi-  
 „ cium usque subdentur; sin Archiepiscopus eos corrigere  
 „ nolit, arctius concludentur, quoad aliter concilium, aut  
 „ Imperator mandaverint. „

23. „ Qui tonsurati fuere tamquam canonici, vel tam-  
 „ quam monachi, quin suum ipsi assensum præberent, rema-  
 „ nebunt in clero, vel inter monachos. At vetatur, ne  
 „ quis deinceps tonsuretur, quin legitimam ætatem habeat,  
 „ & quin ipse, aut ejus dominus assentiantur. „ Tum qui-  
 „ dem, qui etiam non assentientes clero, aut monasteriis addi-  
 „ cti fuerant, ibidem permanere jubebantur.

24. „ Id servabitur, quod in sanctis canonibus quoad cle-  
 „ ricos notatum est, qui Imperatorem adeunt. „

25. „ Quamvis Episcopus absit, aut ægrotet, aut alia de  
 „ causa prædicare non possit; non est tamen omittenda do-  
 „ minicis, festisque diebus in populorum gratiam prædicatio. „  
 „ \*Probat constitutio hæc, adhuc eo tempore raro factum esse,  
 „ ut alii, quam Episcopi, prædicarent.

26. „ Poterunt presbyteri in puellarum monasteriis con-  
 „ gruo tempore Missam dicere, ac deinde suas ad Ecclesias  
 „ redibunt. „

27. „ Presbyteri conclusam tenebunt sanctum chrisma,  
 „ ullamve ejus partem nemini dabunt, obducta remedii, aut  
 „ maleficii causa, sub depositionis poena. „

28. „ Orarium (stolam), tamquam peculiarem suæ dig-  
 „ nitatis notam, semper presbyteri ferre debent. „

29. „ Laici presbyteros suis ex Ecclesiis non pellent, nec  
 „ in eas inducent, sine Episcopi consensu. „

30. „ Laici non exigent a presbyteris dona, quos praesentabant, ut alicui Ecclesiae deserviant. „

31. „ Episcopus quisque sua in dioecesi inquirat accuratim de clericis in ea commorantibus; ac si quos profugos amiserit, eos ad Episcopos suos remittet. „

32. „ Litaniae penes Graecos idem significant, quod Rogationes penes Latinos. At inter exhomologeses, & Litanias id interest discriminis, quod exhomologeses ad peccatorum tantum confessionem fiunt, Litaniae vero ad gratiam, quaecumque fuerit, a Deo petendam. Utraeque tamen per idem vocabulum designantur. „

33. „ Peragetur trium dierum spatio magna Litaniarum processio; nec in ea incedet equo, aut pretiosis vestibus, sed nudis pedibus, & sub cinere, ac cilicio. „ Rogationes hoc loco *magna Litaniae* nomine significantur.

34. & 35. „ Servabitur jejunium Quatuor Temporum, hebdomada prima Martii, secunda Junii, tertia Septembris, eaque Decembris, quae ante Natalis Domini vigilia est. Qui caetera jejunia, quae indicentur, contempserit, excommunicationi suberit; prout in Gangrensi concilio statutum est. „

36. „ Festa, quibus ab opere abstinendum, haec sunt: Pascha, & hebdomada tota, Ascensio, Pentecostes, ut Pascha, S. Petrus, & S. Paulus, S. Joannis Baptistae nativitas, Sanctae Mariae Assumptio, S. Michaelis dedicatio, S. Remigii, S. Martinus, S. Andreas, in Natali dies quatuor, octava Domini scilicet, Circumcisio, Epiphania, & Purificatio. Septuaginta festorum quorum reliquiae in parocchia sunt, itemque Ecclesiae dedicatio. „

\* Animadversione dignum est, nondum occurrere in hoc albo nisi B. Virginis festa duo, Apostolorum item duo, & notatum cerni S. Remigii festum inter S. Michaelis, & S. Martini festos dies; quod argumento est, tum quidem huius sancti Episcopi translationem Octobri mense celebriorem fuisse, quam diem ejus mortis, qui in Januarium incidit.

37. „ Dominicis diebus vetitae nundinae, ac tribunalia, „  
 „ item-

„ itemque cujusquam ad mortem, aliamve pœnam vetita  
 „ iisdem diebus damnatio. „

38. „ Cum Deus decimæ solutionem mandaverit, eam  
 „ solvere negliget nemo. „

39. „ Eo audaciæ nemo deveniat, ut ab Ecclesia reum  
 „ abstrahat, ad quam confugit, vel ad ad mortem, aliamve  
 „ pœnam damnet. Reparabit is tamen malum, quod egerit. „

40. „ Vetita ad lites tribunalia in Ecclesia, in domibus  
 „ eidem proximis, seu in ejusdem atrio. „

41. „ Interdictio, ne veterum Ecclesiarum bona Oratoriis  
 „ super extructis dentur. „

42. „ Quicumque ecclesiastica beneficia possident, ad Ec-  
 „ clesiæ reparationes contribuere, eique decimam, & reli-  
 „ quos census solvere debent. „

43. „ Presbyter Missam solus canere nequit; quomodo  
 „ enim dicere posset, *Dominus vobiscum, sursum corda*, &  
 „ ejusmodi alia, si unus ipse Missæ interesset? „

44. „ Monebitur identidem populus, ut oblationem pera-  
 „ gat, & pacem suscipiat: quia remedium animis oblatio est,  
 „ & pax, quæ recipitur, unanimitatem, & concordiam desig-  
 „ nat. „

45. „ Presbyteri monebunt fideles, ut Symbolum, & Do-  
 „ minicam orationem ediscant; iis, qui hæc neglexerint, je-  
 „ junia, aliasque pœnitentias imponent; in hunc finem pa-  
 „ rentes seu ad monasteriorum, seu ad presbyterorum scho-  
 „ las mittent filios, qui suam ipsi fidem percipiant, domique  
 „ alios edoceant; eam vero, qui non poterunt aliter disce-  
 „ re, vulgari lingua discant. „

46. „ Ad ebriositatis funditus evertendum vitium, quod  
 „ cæterorum omnium fons, & origo est, ebriosis excommu-  
 „ nicationi subdentur. „

47. „ Jussi patrini filiolos catholicæ Religionis veritati-  
 „ bus imbere. „

48. „ Inhonestæ cantiones, in Ecclesiis potissimum, in-  
 „ terdictæ. „

49. „ In clericos interdictio, ne alias, quam in canonibus  
 „ permittas sæminas apud se detineant. „

50. „ Episcopi, abbates, alique ecclesiastici vicedomin  
 „ præpositos, advocatos, seu defensores eligent homines i  
 „ tute præditos, fideles, justos, ad humanitatem compon  
 „ cupiditatis expertes, mendacio, & perjurio minime obta  
 „ os; eosque destituent, si male fungantur officio suo. „

51. „ Interdictio, ne ab uno in alium locum transferant  
 „ Sanctorum corpora, sine Principis, & Episcoporum  
 „ ac sine concilii venia. „

52. „ Interdictio, ne mortui sepellantur in Ecclesiis, si  
 „ fuerint Episcopus, Abbas, presbyter, aut fideles laici. „

53. „ Jubentur Episcopi incestuosos sedulo inquirere,  
 „ ex Ecclesia ejicere, dum ad resipiscenciam venerint. „

54. „ Interdictio, ne quis matrimonium contrahat  
 „ quarto consanguinitatis gradu; qui post hoc decretum  
 „ egerint, separabuntur. „

55. „ Suum nemo filium, suamve filiam levabit e Ba  
 „ ptismi fonte, suamve filiolum, commatrem, eamve, ejus  
 „ filium, aut filiam ad Confirmationem præsentaverit, sibi con  
 „ jugem sumere poterit. „

56. „ Qui carnis peccatum cum filiola patriverit, duxerit  
 „ sorores duxerit, matrimonium deinceps inire non poterit  
 „ eadem in feminam statuta poena, quæ duobus fratribus,  
 „ aut patri, & filio nupsit. „

*Concilium Turonense, ann. 813.*

Quo mense, qua die concilium hoc habitum fuerit, quis  
 eidem præfuerit, haud constat; hunc tamen Turonensis p  
 fuis urbis Archiepiscopum fuisse haud dubium est. Adfuer  
 cum magno abbatum, & presbyterorum numero, Episcopi  
 plures, qui unum, & quinquaginta canones hos ediderunt.

Primus. „ Hortationibus excitantur populi, ut imperator  
 „ Carolo Magno fideles sint, assidueque pro ejus incolumita  
 „ te Deum orent. „

2. „ Debent Episcopi, quoad fieri per eos potest, Évange  
 „ lium, & S. Pauli Epistolas memoriter scire, quibusque ex  
 „ plicantur, sanctorum Patrum opera sæpe legere. „

3. „ Non licet Episcopo canones, & S. Gregorii Pasto  
 „ ralis



„ le ignoreate, quod iis veluti speculum esse debet, in quo  
 „ se ipsi nunquam non spectent. „

4. „ Episcopus sibi concredita populum prædicatione  
 „ instituire, exemploque ad virtutem promovere debet. „

5. 6. 7. & 8. „ Episcopi mensa ad sobrietatis regulas exi-  
 „ genda est; ei addenda sancta lectio; ad eam suscipiendi  
 „ pauperes, & peregrini. Venatio, musica, & profana oble-  
 „ stamenta cætera Episcopis interdicta. „

9. „ Presbyteri, & diaconi recta suorum Episcoporum  
 „ exempla imitari debent, quippe qui eorundem officiorum  
 „ legibus subsunt. „

10. & 11. „ Episcopus, tamquam fidelis œconomus, Ec-  
 „ clesiæ bona sedulo administrare debet. Ei licet ex Eccle-  
 „ siæ thesauro, coram presbyteris, & diaconis id extrahere,  
 „ quod ad familiæ, & ad ejusdem Ecclesiæ pauperum susten-  
 „ tationem necessarium est. „

\* Ex hoc canone compertum fit, redditus bonorum Eccle-  
 siæ in communi thesauro positos fuisse, e quo Episcopus,  
 qui eorum dispensator erat, nihil depromere, nisi præsentibus  
 presbyteris, diaconisque debebat.

12. „ Nemo presbyteratu initiabitur, quin ad tricesimum  
 „ ætatis annum pervenerit, & apud Episcopatum antea per-  
 „ stiterit, quoad suas functiones perciperet, certoque consta-  
 „ ret, ejus mores cum regulæ ratione congruere. „ Cernitur  
 „ hoc loco seminariorum imago, quæ multo post instituta fuere.

13. „ Alterius diocesis presbytero haud venia dabitur, ut  
 „ Missam dicat, nisi commendationis Litteras secum afferat. „  
 „ Erant hæc *formatæ Litteræ*, quarum usus adhuc vigeat.

14. „ Si presbyter a minore titulo ad majorem transierit,  
 „ plectetur eadem sententia, quæ in Episcopum pronuntia-  
 „ retur, qui tenui relicta sede, potiorem sibi arrogaret. „

15. „ Quicumque presbyter Ecclesiam suam per pecuniam  
 „ obtinuerit, ejiciendum curans, qui eam possidebat, deponen-  
 „ tur. Nec clericus ullus, nec laicus Ecclesiam admini-  
 „ strandam presbytero dare poterit, sine Episcopi nutu. „

16. „ Ecclesiæ cujusque decimis utentur presbyteri, an-

„ nuate Episcopo, prout pauperum, & Ecclesie rationes  
 „ postulaverint. „

17. „ Episcopus quisque Homilias, ad sui populi institu-  
 „ tionem habebit; quas ut intelligantur, in Teutonicam lin-  
 „ guam, seu in linguam romanam rusticam vertendas cura-  
 „ bit. „ Appellabatur autem *lingua romana rustica*, seu *ro-*  
*manensis* loentio, latinus sermo corruptus; unde gallicus  
 sensum conflatus est.

18. „ In id Episcopi diligenter incumbant, ut ea presby-  
 „ teros doceant, quæ Baptismi sacramentum spectant. „

19. „ Monendi presbyteri, ne, cum Sacrum fecerint, &  
 „ ipsi communicaverint, Domini Corpus infantibus tribuant,  
 „ aliisque indiscriminatim, quicumque aderunt, ne, siquidem  
 „ inter eos fuerint, qui criminibus infarti sint, Eucharistia ne-  
 „ dum sit iis remedio, sed damnationem in eodem pertrahat.

\* Ostendit canon hic eorum plerosque, qui Missæ intere-  
 rant, adhuc in eadem communicasse, servatumque pariter fu-  
 isse veterem usum infantibus distribuendi, quod ex Eucha-  
 ristia, post generalem communionem supererat. Is usus per  
 hunc canonem interdictus. Duodecimo tamen sæculo Eua-  
 charistia adhuc infantibus tribuebatur; & Qdo, Parisiensis  
 Episcopus, vetat in synodo ann. 1175. ne Hostiæ, vel non  
 consecratæ, infantibus deatur.

20. „ Presbyteri clave claudant sanctum Chrisma, ne quis  
 „ ex eo sumere possit; quia complures autumant, eos, qui  
 „ eo se abluerint, aut ex eodem biberint, detegi omnino non  
 „ posse. „

21. „ Presbyteri cauponas non ingredientur, ut ibidem  
 „ edant, aut bibant, secus canonica sententia percollendi. „

22. „ Cum omnes Episcopi in palatium convenerint, de-  
 „ cernant oportet, quem potissimum pœnitentialem Librum  
 „ sequi debeant, ut pœnitentias statuant. „

23. „ Clerici, & canonici, qui in Episcopatu versantur,  
 „ degent omnes in clauetro, cubabunt in eodem dormitorio,  
 „ & in eodem triclinio comedant, ut facilius ad officium se  
 „ conferant. Iis Episcopus, pro suis facultatibus, victum.

„ ve-

„ vestitumque parare debet. „ Id ostendit canonicos tunc in commune vixisse ob Episcopi sui oculos.

24. „ Eadem erit canonicorum ratio, qui in monasteriis vivunt, sub abbatum regimine. „

25. „ Reformabuntur monasteria, quæ a regulæ severitate remissa sunt, quorumque abbates ut canonici potius, quam ut monachi vivunt. „

26. „ Eidem legi suberunt abbatissæ, & religiosæ, quæ professionem editam negligunt. „

27. & 28. „ Haud citius dabitur junioribus viduis velum; itemque virginibus, ante vicesimum quintum ætatis annum, citra necessitatem. „

29. „ In religiosarum monasteria clerici non ingredientur, nisi ut ibidem Missam celebrent, aliove ecclesiastico officio fungantur; statimque, ac suas functiones obierint, egredientur. „

30. „ Abbatissæ suis e monasteriis pedem non efferent, absque Episcopi facultate, nisi sorte ut Imperatorem adeant. „

31. „ Is tantum canonicorum, monachorum, & religiosarum numerus, cui sustentando domus sit, recipietur. „

32. „ Ita fideles vivent, mutuam ut pacem, & concordiam servent. „

33. „ Comites, & iudices suis Episcopis propter amorem Dei obedientes esse, eorumque & consilia sumere, & opinionem audire; Episcopi vero honorifice Comites, & iudices habere debent. „

34. „ Comites, & iudices monebuntur, ne indignos homines, aut e populi fœce quoslibet apud se testimonium ferre patiantur: quia ejusmodi personæ admodum vili pretio pervinci possunt, ut falsum testimonium ferant. „

35. „ Christifidelium nullus aut accipere, aut exigere dona potest, ut suum cuique jus tribuat. „

36. „ Monebitur quisque, suam ut familiam, suosque pauperes alat, atque sustentet. „

37. „ Orandum flexis genibus, præterquam die Dominica, & Paschali tempore, quo is est Ecclesiæ totius usus, ut oret quisque stans. „

38. „ Fideles monere debent presbyteri, ne Ecclesiam ingredientes rumorem edant, ut in ea modeste se gerant, nec solum a gerris, & obtreccionibus abstineant, verum etiam a pravis omnibus cogitationibus mentem amoveant. „
39. „ In laicos interdictio, ne sua tribunalia in Ecclesia, vel ad ejusdem fores teneant. „
40. „ Interdictio, ne diebus dominicis tribunalia pateant, aut nundinae celebrentur. „
41. „ Saecularis potestatis est incestuosos, parricidas, & homicidas reprimere, qui poenitentiae a presbyteris impositae se subdere nolunt. „
42. „ Docebunt presbyteri populos, id, quod ad hominum, beluarumve sanandos morbos per magiam usui est, ad eorum valetudinem conferre non posse. „
43. Interdicitur jusjurandum.
44. Datur opera, ut impediatur, ne pauperes a potentibus opprimantur; mandaturque, ut ad Imperatorem confugiant, rogandi causa, ut ipse eorum causas expendi jubeat.
45. Jubetur quisque justis ponderibus, & mensuris uti.
46. „ Solvetur Parochis decima; perficientque Beneficia, ut Ecclesiae, & monasteria, quorum redditus percipiunt, reparentur. „
47. „ Nemo non jejunia ob publicam necessitatem indicta servabit. „
48. Damnatur vinolentia, & crapula, ponunturque ob oculos mala, quae inde promanant.
49. Monentur domidi, suos ut subditos humaniter habeant, nedum vexent, & opprimant.
50. „ Ter saltem in anno laici, nisi sua eos crimina impedianit, communicabunt. „
51. „ Expendimus sedulo, inquit Episcopi, e Principis monito, an quispiam esset, qui bonis, quae ejus parentes Ecclesiae donaverant, ab aliquo e nobis spoliatum contenderet; at super hac re nullam in nos querelam deteximus: nemo enim fere unus est, qui Ecclesiae sua bona tribuat, quin ususfructus titulo de Ecclesiae bonis recipiat, quantum dedit, vel etiam duplum, triplumve; & post ejus mortem

„ filii, aut consanguinei, prout cum Ecclesiæ superiore con-  
 „ venit; eodem jure gaudent. His quoque hæredibus nos et  
 „ parentum bona, a quibus per legem exclusi sunt, in benefi-  
 „ cium (hoc est, in feudum) daturus obtulimus. „

Concilium Cabillonense, ann. 813.

Hujus concilii, prout ut Turonensis, Actis deest mensis,  
 & dies. Episcopi Galliæ Lugdunensis ei adfuerunt cum abba-  
 tibus, edideruntque canones sexaginta sex, quorum plures  
 animadversione admodum digni sunt.

1. 2. 3. 4. & 5. „ Episcopi sine intermissione ad Sacræ  
 „ Scripturæ, Canonum, & Pastoralis S. Gregorii lectionem  
 „ incumbere debent; suis populis exemplum præbere, eos-  
 „ que per prædicationem edocere; scholas præterea ex Im-  
 „ peratoris mandato instituere, in quibus Litteræ, & Sacræ  
 „ Scripturæ doceantur; ut ibi formentur docti homines, qui  
 „ contra hæreses Ecclesiam tueri, atque adeo Antichristo ipsi  
 „ obistere possint. Debent etiam humilitatem, & religionem  
 „ totius oris, & corporis habitu præferre, se irreprehensos  
 „ reddere, & ab omni turpi, sordidoque lucro abstinere. „

6. „ Exprobratur, inquit Episcopi, nostrorum fratrum  
 „ aliquibus, qui avaritiæ causa ad nuntium sæculo remitten-  
 „ dum nonnullos adducant, ut Ecclesiam suis bonis donent;  
 „ par est, has suspiciones ab omnium animo penitus amove-  
 „ ri . . . . Ecclesia, nedum fideles spoliare debet, sed tam-  
 „ quam bona mater, pauperes, infirmos, orphanos, & viduas  
 „ alere; quia scilicet Ecclesiæ bona sunt peccatorum redemp-  
 „ tio, patrimonium pauperum, clericorum in communitate  
 „ viventium stipendium. Iis Episcopi tamquam propriis uti  
 „ non debent, sed tamquam bonis, quorum iis concredita est  
 „ administratio. „

7. „ Pœnitentiæ subdentur, qui in Ecclesiæ favorem do-  
 „ nationes ab aliquibus extorserunt, quos permoverunt, ut  
 „ se Deo consecrarent; reddenturque hæredibus bona. „

8. „ Si triticum, aliasve merces presbyteri in apothecas  
 „ conferunt, non id ea mente facere debent, ut congesta carius  
 „ vendant, sed ut in pauperes penuriæ tempore distribuant. „

9. &

9. & 10. „ Ecclesiasticis interdicitur, quidquid eorum oculis, aut auribus illecebræ argumento esse possit; sobriamque temque exercere, & prædicare jubentur. „

11. „ Prohibentur Episcopi suas causas ad sæcularia tribunalia deferre, nisi forte ut pauperibus, viduis, & orphanis subsidio sint. Eadem statuitur in presbyteros, & diaconos, multoque apertius in monachos interdictio. „

12. „ Vetita presbyteris, diaconis, & monachis villicatio.

13. „ Nuntiatum nobis e nostris fratribus, aliquos iis, quos ordinant, eam legem imponere, ut jurent se sacris ordinibus dignos esse; contra canones nihil acturos; Episcopo, qui eos ordinat, Ecclesiæque, in qua ordinantur, obedientiam præstituros. Vetamus ejusmodi jusjurandum, quod incommodis obnoxium est. „

14. „ Episcopi, diœceses suas visitantes, caveant, ne curiam oneri sint. „

15. „ Archidiaconi nullum censum, seu retributionem parœciarum presbyteris exigent; id enim tyrannidem potius, quam æquitatis ordinem sapit; quia, si, quæ S. Petri Apostoli sententia est, suum Episcopi clerum non debet dominationis animo excipere, id multo minus Archidiaconis congruit. „

\* Contraria tamen consuetudo prævaluit in diœcesibusque, in quibus parochi quoddam visitationis jus Archidiacono solvunt.

16. & 17. Vetus etiam erat in aliquibus Ecclesiis mos, ut presbyter quisque pro balsamo, qui sancti chrisomatis confessioni inserviebat, & pro Ecclesiarum luminari, quotannis Episcopo tres, quatuorve denarios daret. Alibi unusquisque presbyter denarios duodecim, aut quatuordecim in censum solvebat. Has omnes exactiones concilium prohibet.

18. Mercedes pariter, seu multas ab iis, qui decimam non solvebant, vel ab incestuosis exigere vetat, quod Episcoporum nonnulli faciebant, e condicto cum Comitibus, quibusdam has ipsas multas partiebantur. Eos concilium communionem privandos pronuntiat, qui rati sunt decimam solvere, & incestuo-

stuosos poenitentiae subdendos, quin pecuniariae multae exigantur.

\* Legitur in concilii textu: *Wadios excipient. Wadium*, seu *Wadius*, seu *gadium*, id significat, quod Gallice *gage*, Latine *pignus*, aereces dicitur.

19. „ Episcoporum, & abbatum terrae, ac vinearum decima Ecclesiae solvenda immunes non erunt. Familiae debent Ecclesiae decimam solvere, in qua earum infantes baptizati sunt, & in qua eadem per anni cursum Missam audiunt. „

20. „ Episcopis, & Comitibus mutua pax commendatur. „

21. „ Comites, & iudices haud personarum acceptione trahentur, nec dona recipient, sed e iustitia iudicabunt. Iustos tantum, & integros officarios subalternos habere studebunt, ut ne quid detrimenti populus ex eorum avaritie patiatur. „

22. „ Mandatur monachis, ut e S. Benedicti regula vivant. „

23. „ Ordinationes notatis temporibus peragentur. „

24. „ Sciendum est ex Imperatore, cuinam solvenda multa pro Episcopi, presbyteri, diaconi, aut monachi caede. „

25. „ Aliquibus in locis peragenda canonice poenitentiae, itemque peccatores excommunicandi, & reconciliandi, secundum praescriptum per canones ordinem, mos abrogatus est. Imperatoris patrocinium, praesidiumque, ut ordo hic restituatur, implorandum est. „

26. „ Ecclesiae non debent in partes tribui inter terrarum haeredes, in quibus exstructae sunt; quod ita interdum ad scandalum fit, ut unum, & idem altare dividatur in partes quatuor, quae suum singulae presbyterum habent. Si qua lis fuerit, Ecclesiam Episcopus interdicere debet, usque eo dum contententes consentiant. „

27. „ Iterari non magis Confirmatio debet, quam Baptisma. „

28. „ Interdictio, ne matrimonium in gradibus per canones vetitis contrahatur. „

29. „ Habenda ratio graduum consanguinitatis, & affinitatis, quos aequae saemina, ac vir contrahunt. „

30. „ Interdictio, ne captivorum matrimonialia solvantur,  
 „ cum eorum dominis consentientibus inita sunt, quam  
 „ iidem aliorum dominorum servitio addicti sunt. „

31. „ Neque vero separabuntur a maritis conjuges, qui  
 „ filios ad Confirmationem tenuerunt, per errorem, aut idolo  
 „ malo, eoque consilio, ut a viris separarentur; at, quos vi-  
 „ xerint, pœnitentiæ subdentur. „

32. „ Gravi, inquit concilium, abusu occurrendum est  
 „ Nonnulli non omnia presbyteris, quibus confitentur, peccata  
 „ declarant; at, quoniam homo ex animo, & corpore confiteatur  
 „ confiteatur quisque necesse est peccata, quibus corpus in  
 „ firumento fuit, & quæ cogitatione tantum patrata sunt. „

33. „ Ajunt, aliqui Deo, presbyteris alii sua quemque pec-  
 „ cata confiteri debere; utrumque magno cum fructu fit in  
 „ Ecclesia; ita scilicet, ut nostra singuli peccata Deo, qui  
 „ demum est, qui ea remittit, eademque ex Apostoli infir-  
 „ matione, alii aliis confiteamur, oremusque alii pro aliis, eter-  
 „ næ salutis ergo. Itaque confessio, quæ Deo fit, peccata  
 „ purgat; quæ autem presbytero, rationem docet, qua ea pur-  
 „ gari necesse est; Deus enim salutis, & sanctitatis auctor  
 „ hanc sæpe largitur per invisibilem suæ potestatis operatio-  
 „ nem, sæpe etiam medicorum opera. „

\* Quod hoc loco de confessionis, quæ Deo peragitur, mi-  
 litate concilium ait, confessionis presbytero edendæ neces-  
 sitatem non impedit, de qua scilicet in præcedenti canone lo-  
 quitur, inquit debere quemque sua omnia tam carnis,  
 quam mentis peccata sacerdotibus confiteri.

34. „ In ullo prorsus, at potissimum in pœnitentiæ judi-  
 „ cio, personarum acceptioni locus esse non debet. Animo-  
 „ rum medici imitari debent corporum medicos, qui sine per-  
 „ sonarum acceptione, ferrum, & ignem adhibent, cum ad  
 „ sanandum ægrotum ita facto opus esse judicant. Saluta-  
 „ rem ergo, congruamque pœnitentiam imponere sacerdos  
 „ debet, eam scilicet exigens ad sacram Scripturam, ad ca-  
 „ nones, ad Ecclesiæ consuetudinem, ad animi pœnitentium  
 „ fervorem, ad eorundemque de suo ipsorum macerando  
 „ corpore sollicitudinem. „



35. „ Abstinentium est, ipso pœnitentiæ tempore, non a vino, & carne solum, quorum usus tum quidem vetitus, sed ab omni etiam potione, omnique cibo, quibus mollities alluci consuevit. „

36. „ Damnantur, qui peccant delicta opera, sibi que impunitatem e suis eleemosynis pollicentur; prætexentes, sacram Scripturam dicere, *eleemosynam extinguere peccata, quemadmodum aqua extinguit ignem.* Verum id quidem est, inquit concilii Patres, de fragilitatis peccatis, at non item de iis, quæ eo profus animo perpetrantur, ut deinde per eleemosynam redimantur; quia, qui ita peccant, videntur Deum mercede conducere, ut sibi liceat impune peccare. Non ergo peccandum, ut eleemosyna erogetur, sed eroganda eleemosyna, quia peccatum est. „

37. „ Presbyteri legent sæpe concilia, quæ esse debent eorum vitæ, eorundemque prædicationum regula. „

38. „ Quoad Pœnitentiæ administrationem standum est antiquis canonibus, sacris Litteris, & Ecclesiæ usui, rejiciendique pœnitentiales Libri, quorum errores certi, & auctores incerti sunt; qui sane Libri sunt causa mortis plurimum; quia ob gravia peccata leves tantum pœnitentias imponunt; quique proinde, quæ Prophetæ locutio est, cubitis pulvillos, capitibusque pulvinaria supponunt in omnium gratiam, ut animos perdant. „

39. „ In omnibus, etiam solemnium festorum, Missis pro defunctis orabitur. „

40. „ Presbyteri depositi concludentur in monasteria, ut pœnitentiam ibidem agant; quod si sæcularem in modum vixerint, excommunicationi subduntur. „

41. „ Non recipietur presbyter, qui in alienam diocesim pergat, nisi secum afferat Episcopi sui dimissorias Litteras, quæ rectam ejus vitam, causamque testentur, ob quam suam ipse diocesim deseruerit. „

42. „ Interdictio, ne tribuantur, adimanturve presbyteris Ecclesiæ, absque Episcoporum consensu. „

43. „ Declarantur nullæ, & sine effectu ordinationes a Scotis, vel Hibernis editæ, qui se Episcopos dicunt; quia

„ ejusmodi ordinationes erroribus pluribus, & simonia infectæ cenfebantur. „

44. „ Prohibentur presbyteri villicos, aut secretarios agere, seu ab epistolis, seu a publicis actis; in cauponis bibere, nundinas frequentare, Romam, aut Cæsarodunum pergere, sine Episcopi nutu. „

45. „ Scatent sane abufibus peregrinationes, quæ Roman, vel ad Sanctum Martinum Turonensem instituuntur. Sunt ecclesiasticorum nonnulli, qui putant se, statim atque ea sancta loca inviferunt, sua peccata expiaste, suasque in functiones, quas sua ipsi culpa amiserunt, restituendos esse. Laicorum quidam sibi ad impune peccandum ex his peregrinationibus præsidium quærunt. Sunt etiam divites, qui pecuniæ ad hæc itinera congerendæ specie, pauperes opprimunt; nec defunt pauperes, qui has peregrinationes non alio animo peragunt, quam ut liberius mendicent. Rogatur Imperator, ut hujusmodi abusus reprimat; laudaturque, qui e confessoriorum suorum consilio, & penitentia studio in has peregrinationes incumbunt. „

46. „ Cavendum est, ne diutius a suscipiendo Corpore, & Sanguine Christi Domini abstinenceatur; at timendum, ne indigne suscipiatur, ac se quisque probet, oportet, ut e digne suscipiat; & se ad communionem per corporis, & animi puritatem comparet, atque adeo a matrimonii usu aliquot ante diebus abstineat, quam ad sanctam mensam accedat. „

47. „ Omnes, & singuli, iis exceptis, quos gravia crimina indignos reddunt, Feria quinta hebdomadæ sanctæ communicare debent. Est hæc Ecclesiæ mens, quæ, eo die peccatores reconciliat, ut ad Communionem admittat. „

\* Notari potest hoc in canone, morem olim obtinuisse, ut Feria quinta majoris hebdomadæ generalis Communio fieret.

48. „ E Sancto Jacobo, & Patrum traditione, presbyteri debent infirmos ungere oleo, quod Episcopus benedixerit; nec negligendum est remedium hoc, quod animi, & corporis morbos sanat. „

49. „ Interdictio, ne Missa privatis in domibus celebretur. „
50. „ In votis est, ut diei dominicæ sanctificationem Imperator per authenticam, & solemnem constitutionem præcipiat. „
51. „ Monentur Præfules, dominique, suis ut subditis magna charitatis specimina exhibeant. „
52. „ Jubentur abbatissæ religiosas suas cum sanctitate, ac pietate ducere, iisque imprimis exemplo præire, non ignorant, se debere Deo earum rationem reddere. „
53. „ Declaratur, sequentes canones ad canonicissas spectare, quæ nullam regulam professæ sunt. „
54. „ Abbatissæ magnam suarum communitatum curam præferent, suasque religiosas rebus ad vitam necessariis instruent, ne, si minus ita se gesserint, religiosæ ipsæ in peccatum incidant. „
55. & 56. „ Prohibentur abbatissæ, & religiosæ ullum virum alloqui, seu clericum, seu laicum, nisi interdiu, coram testibus, & solum ab hora prima ad Vesperas usque. „
57. „ Abbatissa non egredietur e monasterio, sine Episcopi, ejusve magni Vicarii venia, nisi ad aulam accita sit, eivè per locorum distantiam non liceat veniam hanc obtinere. „
58. „ Abbatissa perficere studebit, ut hospitia, quibus religiosæ opus habent, extruantur, aut reparentur. „
59. „ Religiosæ simul omnes recitabunt canonicas Horas singulas, ad sanctorum Librorum lectionem animum applicabunt, in eodem dormitorio cubabunt, & spiritali collationi quotidie intererunt. „
60. „ Presbyteri in puellarum monasteria non ingredientur, nisi ut suas ibidem functiones edant. „
61. „ Religiosæ nullo cum viro suis in cubiculis comedent; quod si quando necesse fuerit, in exedra ad colloquia patente fiet, & coram testibus; si ejusmodi exedra nulla fit, extruetur. „
62. „ Religiosæ non egredientur e monasterio, nisi necessitate ita postulante, & abbatissa annuente. „

63. „ Nemo, seu clericus, seu laicus in puellarum monasteria ingredi poterit, nisi addit ibidem agendi necessitas. „
64. „ Ostiaria eligetur religiosa, cujus proveſta ætas, vi-  
tæque ratio supra omnem reprehensionem fit. „
65. „ Abbatissa, quid agere debeat, ex Episcopo quaeret,  
ei que obediet secundum canones. „
66. „ Edentur preces pro Imperatore, pro ejus filiis, &  
pro reipublicæ bono. „

Ejusmodi sunt canones conciliorum quinque, quæ in Gal-  
liis an. 813. Caroli Magni jussu habita sunt. Eos Episcopi ad  
hunc Principem miserunt, rogantes, ut eos executioni man-  
dandos curaret; qui, ut id solemnius faceret, Aquisgranum,  
Septembri ejusdem anni mense generalem coetum convoca-  
vit, in quo eos canones præſente se expendi voluit; exiis-  
que confecit Capitulare articulorum viginti septem, qui ni-  
hil sunt aliud, quam eorundem canonum confirmatio, &  
compendium veluti quoddam; his addidit articulos duos, qui  
in iis conciliis quinque pertractati non fuerant. Primus ex-  
ploratum vult, verum, necne esset, quod ferebatur, in Au-  
stria presbyteros ad revelandas furum confessiones, dete-  
gendosque proinde fures pecunia adduci. Animadvertentiæ  
digna est Constitutio hæc, prout ostendit, quam sancte, inte-  
greque custodiendum confessionis secretum judicaretur. Ar-  
ticulus secundus inquiri pariter in eos jubet, qui juris specie,  
quod *ſaida* dicebatur, turbas, & seditiones dominicis, festis-  
que diebus, æque ac ſerialibus excitabant; quod omnino  
impediendum. Nuncupabatur *ſaida* in barbaris legibus jus,  
quo gaudebant occisi hominis consanguinei, ut ejus mot-  
tem per occisoris necem ulciscerentur. *Reg. Tom. XX. Lab.  
Tom. VII. Hard. Tom. IV.*

*Concilium Aquisgranense, an. 816.*

Imperator Ludovicus Pius convocavit concilium hoc, ad  
quod Septembri mense hujus ann. 816. Episcopi convenere.  
Eos Imperator hortatus est, ut regulam ederent pro cano-  
nicis, & ad id necessarios Libros suppeditavit. Demandata  
fuit provincia hæc Amalario, Metensis Ecclesiæ presbytero,  
qui

qui se tamen intra Patrum, & conciliorum excerpta continuit; Aquisgranenses Episcopi extremam manum regulæ, seu potius regulis imposuerunt; sunt enim duæ, pro canonicis una, pro religiosis canonicis altera.

Prima constat articulis centum quadraginta quinque, quorum priores centum tredecim nihil sunt aliud, quam ab Amalario edita excerpta; qui subsequuntur, ipsius concilii Constitutiones sunt.

Can. 114. Primo omnium Patres falsam opinionem everunt, quæ nonnullorum animis infederat, qui sibi exprobrata in servandis Evangelii præceptis negligentia, respondebant, ea præcepta ad monachos tantum, clericosque spectare; ostenduntque arctam viam unam esse, quæ ad vitam ducit, & ad hanc quidem vitam nisi per ejusmodi viam pervenire neminem posse; adeoque oportere, ut laici perinde, ac clerici, & monachi per eandem incedant, siquidem volunt in futura vita felices esse; quod probant e pluribus sacræ Scripturæ textibus, promissisque, quæ edit in Baptismate Christianus quisque, se Satanae, ejusque pompis, & operibus abrenuntiare.

115. Licet canonicis linteam subuculam ferre, carne vesci, dare, & accipere, bona possidere proprietatis jure; non item monachis, qui peculiarem omnium rerum abdicationem profitentur.

116. „ Cum Ecclesiae bona sint fidelium vota, peccatorum pretium, pauperum patrimonium, qui eorum administratione gaudent, magnam eorundem curam sumere debent, quin ex iis quidquam ad proprium usum detorqueant. „ Claustro, ubi canonici degere debent, accurate conclusa erunt; ita scilicet, ut nemini liceat nisi per januam ingredi, aut egredi. „

117. „ Aderunt in interiore parte dormitoria, triclinia, cellaria, & omnia loca cætera iis necessaria, qui in commune vivunt. „

118. „ Sedulo curabunt Superiores, ut Ecclesiarum servitio, redditibusque respondeat canonicorum numerus; ne, si æquo majorem eorum numerum per vanitatem congest-

„ ferint, impares sint expensis cæteris, ipsisque canonicis  
 „ necessitatibus, qui ad victum idonea non recipientes, ex-  
 „ derent errabundi, & in moribus depravati. „

119. „ Recipientur in clerum nobiles viri, quin tam  
 „ conditione, aut ex Ecclesiæ familia homines excludantur,  
 „ qui digni comperti fuerint: quoniam apud Deum non est  
 „ personarum acceptio. „

120. „ Clerici, qui patrimonium, aut Ecclesiæ bona  
 „ Episcopi veniam possident, victum tantummodo, & ele-  
 „ mosynarum partem percipient. Qui tenent Ecclesiæ bona  
 „ absque patrimonio, Ecclesiæque perutiles sunt, victum ha-  
 „ bebunt, vestitumque cum elemosynarum parte; quæ  
 „ cæteros, qui & patrimonio, & Ecclesiæ bonis carent, Pra-  
 „ latorum erit iis omnia, quibus indigerint, comparare. „

121. 122. & 123. „ Canonici eandem cibi, & potus quan-  
 „ titatem, absque ulla personæ acceptione, recipient; habe-  
 „ bunt, universim, in dies singulos, vini libras quatuor, hoc  
 „ est, ænophori gallici quadrantibus circiter tres, quæ Parisi-  
 „ ensis mensura est; quod si vineæ in provincia defint, in-  
 „ dabuntur cervisiæ libræ tres, & vini libra una. „

124. „ Studebunt canonici virtutibus animum exornare,  
 „ cavebuntque, ne per nimiam in vestibus elegantiam, &  
 „ concinnitatem, Religionis dignitati dedecus afferant; at  
 „ extremam etiam ex alia parte immunditiam, & negligenti-  
 „ am vitabunt. „

125. „ Nullum cucillum gestabunt, quæ monachorum  
 „ vestis est, quia rectus ordo postulat, ut sui quisque huius  
 „ habitum, eumque ab Ecclesia præscriptum deferat. „

126. & 131. „ Assidui singulis officii horis intererunt, seu  
 „ diu, seu noctu, & statim atque æris campani signum audi-  
 „ erint, ad modestiam, & reverentiam compositi, in Ecclesiam  
 „ accurrent. „

132. „ Se gerent in Ecclesia, tamquam coram Deo, An-  
 „ gelisque, quos dubitari non potest in loco præsentem esse.  
 „ in quo celebrantur Mysteria Corporis, & Sanguinis Christi  
 „ Domini. „

133. „ Seu legant, seu canant, seu psallant, magis operam  
 „ da-

„ dabunt, ut populo exemplo sint, quam ut e suavi vocis  
 „ concentu vanitatem trahant; & ad legendum, canendum-  
 „ quæ, qui melius has functiones obire poterunt, eligentur. „

134. „ Qui canonicis Horis assistere, ad collationem ve-  
 „ nire, a superioribus iussa facere, mensæ statis horis adesse  
 „ negligent; qui e claustro egressi fuerint, extra dormitori-  
 „ um cubaverint, sine venia, & ineluctabili necessitate: mo-  
 „ nebuntur semel, iterum, denique tertio; si hæc monita ni-  
 „ hili fecerint, publice arguentur; sin in pravitate perstite-  
 „ rint, ad panem, & aquam redigetur eorum victus omnis;  
 „ tum iis disciplina dabitur, siquidem ætas, & conditio pati-  
 „ antur; si minus, satis habebitur eos a communitate segre-  
 „ gare, & jejunio addicere. Ad extremum, si eo devene-  
 „ rint, ut corrigi omnino nolint, extracto in hunc finem in-  
 „ tra claustrum carcere concludentur; deinde vero ad Epi-  
 „ scopum canonicè dæmnandi adducentur. „

135. „ Quod attinet ad pueros, & juniores clericos, qui  
 „ in communitate vel aluntur, vel educantur, perficient su-  
 „ periores, ut in claustri cubiculo degant, duce, ac magistro  
 „ perfectæ virtutis sene; cui, si eos negligat, acriter incre-  
 „ pito alius substituetur. „

136. „ Absolutis diurnis officiis, pergant omnes canonici  
 „ ad Completorium, quo peracto ad dormitorium se conse-  
 „ rent, ubi cubabunt, seorsim quisque. Aderit in dormito-  
 „ rio per totam noctem accensa lampas. „

137. „ Cantores diligenter cavebunt, ne animi dotes tur-  
 „ pibus vitiis inquinent, sed eas potius humilitate, castitate,  
 „ sobrietate, ac omni denique virtutum genere decorare stude-  
 „ bunt. Eligentur e senioribus, qui statis horis adsint can-  
 „ torum scholæ, impediantque, ne, qui cantum discere debent,  
 „ tempus inutilibus rebus terant. „

138. „ Ecclesiæ Prælati seligent bonis moribus homines,  
 „ quibuscum communitatum sibi concreditarum curam parti-  
 „ antur, nulla gradus, quem in communitate obtinent, vel  
 „ ætatis, sed solum personalis meriti ratione habita. „

139. „ Præpositi dabunt prompte, magnaue cum chari-  
 „ tate, quidquid fratribus dare debent. „

140. „Praelatus collegiarum, seu procuratorem, integræ vitæ hominem, qui Deum timeat, qui prudens, vigilans, promptus, humilis, quique nec avarus, nec prodigus sit, nominabit. „

141. „Episcopi, Christi Domini in Evangelio verborum memores, *hospes fui, & suscepistis me*, hospitale e decessorum exemplo statuent, in quod eum pauperum numerum recipiant, quem Ecclesiæ redditus pati poterunt. Canonici suorum fructuum, atque adeo oblationum decimam partem conferent; unusquisque ex iis eligitur, tum ut pauperes, advenasque recipiat, tum ut hospitalis temporalia administret. Si clerici nullo non tempore pauperum pedes lavare non possunt, id in Quadragesima saltem facient; & hac de causa hospitale ita situm erit, ut ab iis facile adiri possit. „ Est hæc, ut creditur, hospitalium origo, quæ apud cathedrales Ecclesias fundata sunt, & a canonicis administrantur.

142. „Praelatus operam dabit, ut peculiare ædes infirmis, & senibus, quibus deerunt, in claustris sint; eos fratres visitabunt, & solabuntur; iidemque ex Ecclesiæ subsidiis ibidem sustentabuntur. „

143. „Praelatus ostiarium deliget e canonicis, perfectæ probitate virum, qui sine venia ingredi, aut egredi non sine, & post Completorium claves ad superiorem deferet. „

144. „Fæminæ non poterunt in claustrum ingredi, multoque minus ibidem comedere, aut dormire; easque canonicorum nullus sine testibus alloquetur. „

145. Postremum hoc hujus regulæ caput communis ad bonorum operum prosecutionem, vitiorumque fugam hortatio est, simulque eorum collectio, quæ in superioribus articulis præscripta sunt.

#### *Canonicissarum Regula.*

Canonicissarum, seu religiosarum, quippe quæ castitatis voto obstrictæ erant, regula viginti octo canones, seu articulos continet. Horum priores sex excerpta quædam sunt Epistolarum S. Hieronymi ad Eustochlum, ad Demetriadem,

&



& ad Furiam; Epistolæ S. Cypriani, quæ inscribitur, *de Moderamine Virginum*; Sermonis S. Cæsarii, ad religiosas missi, itemque alterius Sancti Athanasii ad Christi Domini sponsas. Reliqui easdem fere constitutiones continent, ac canonicorum regula, quantum sexus discrimen patitur.

Can. 7. „ Abbatissis id alte animo repositum erit, se non  
 „ alia de causa supra cæteras a Domino constitutas esse, quam  
 „ ut vitæ integritate iisdem exemplo sint; & earum agendi  
 „ rationi invigilent; ut earundem vitia corrigant, earumque  
 „ temporalibus, & spiritalibus necessitatibus consulant. In  
 „ monasterii negotia non nisi statum tempus impendere, sed  
 „ ejusdem temporis multum preci, lectioni, aliisque pietatis  
 „ exercitationibus tribuere debent. Si communitatis ratio-  
 „ nibus adiguntur, ut sæculares alloquantur, id cum gravi-  
 „ tate, & modestia faciant, sororum duabus, tribusve præ-  
 „ sentibus. „

8. „ In monasterium puellas tantum morum probitate  
 „ commendatas recipient, nec eas sinent, continentiae voto se  
 „ obstringere, nisi postquam iis regulam legerint, eas pro-  
 „ baverint, iisdemque ad obligationes suas ediscendas adju-  
 „ menta suppeditaverint. „

9. „ Operam dabunt, ut postulantes ita sua bona dispo-  
 „ nant, ut ne hoc ex capite monasterium ingressæ turben-  
 „ tur. Quod si religiosarum aliqua det Ecclesiæ sua omnia  
 „ bona, quin vel usumfructum sibi reservet, ex Ecclesiæ  
 „ redditibus ei dabitur ad victum satis. Sua sibi bona ser-  
 „ vare eadem, si velit, poterit; at ea conditione, ut procura-  
 „ tione, per publicum Actum, propinquorum, aut amico-  
 „ rum aliquem muniat, qui ejus bona ipsa administret, ejus-  
 „ demque apud judicem jura defendat. „

10. „ Religiosæ meminerint, oportet, se utpote castitatis  
 „ voto obstrictas ei legi subesse, ut semper in monasterio  
 „ permaneant, ibique, prout earum animus, & corpus ferunt,  
 „ Domino serviant; nihilque sibi prodesse, corpus velare, si  
 „ peccato se mancipantes animum inquinent. sibi, quod  
 „ vetitum est, concedant. Evitent ergo desidiam, mentis  
 „ avocationes, & cætera vitia omnia; alternisque vicibus in

„ Psalmorum cantu, in manuum labore, & in sanctis lectio-  
 „ nibus occupentur. In eodem omnes dormitorio cuba-  
 „ bunt, at in peculiari cubili singulæ; in eodem una tricli-  
 „ nio comedent, nisi eas morbus, aut ætatis effæctæ vires im-  
 „ pediant; legetur mensæ tempore, ad quam silentes ac-  
 „ cumbent, ad lectionem intenta mente; quotidie ad colla-  
 „ tionem pergunt, in qua legetur aliquis ad pietatem permo-  
 „ vens Liber; si quæ in errato fuerit, pro errati gravitate  
 „ punietur. Quæ nobilis conditionis extiterint, haud iis se  
 „ præferent, quarum genus nihil habebit, quod emineat.  
 „ Eadem erit earum ratio, quæ virtute, aut scientia cæteris  
 „ præstant, animo reputantes, donum id esse, quod a Deo  
 „ acceperunt, cujus causa debent ei gratias agere, non intus  
 „ mescere. „

II. „ Tam accurata erit earum monasterii clausura. ut  
 „ eo ingredi, vel inde egredi nemo, nisi per januam possit. „

12. & 13. „ Nulla erit inter eas quoad potum, cibumque  
 „ distinctio. Dabuntur unicuique in dies singulos panis.  
 „ itemque vini, siquidem ibi commune est, libræ tres; at fir-  
 „ rilitatis tempore vini quidem libræ duæ tantum, vel et-  
 „ am una, id, quod deerit, supplente cervisia. Vescentur præ-  
 „ scis carne, herbis, & leguminibus, si tamen haberi possint.  
 „ quod abbatisæ arbitrio relinquitur. Lana iis, & linum  
 „ parabitur, suas ut vestes ipsæ conficiant, exceptis ægro-  
 „ tantibus, infirmisque, quæ non habent ad hæc elaborandi  
 „ opera virium satis. „ Erat earum vestibus niger color.

„ In id in primis incumbent abbatisæ, ut sancta religio-  
 „ sis, quas moderantur, exempla præbeant, vitia omnia et  
 „ earum animo evellant, in eoque omnes virtutes ferant.  
 „ Eos docebunt, ut superbiam, avaritiam, invidiam, odia.  
 „ obtrectationem, musitationes, scurrilitates, vanos sermo-  
 „ nes, & ejusmodi cætera evitent, quibus ad perditionem  
 „ trahuntur, qui se ad ea ferri sinunt; sed e converso chari-  
 „ tatem, humilitatem, patientiam, castitatem, sobrietatem.  
 „ benignitatem, obedientiam, suavitatem, denique cæters  
 „ omnes virtutes sectentur, quibus eorum assidua exercitatio  
 „ qui ad cælestem patriam contendunt, contineri debet. „

15. „ Religioſæ cum fervore ad Eccleſiam pergent, ut ibi canonicas Horas recitent, ad primum æris campani ſonitum; ibique nil agent, quod non loci ſanctitati reſpondeat. „
16. „ Religioſæ in mentis, & cordis prece potiſſimum verſari debent. „
17. „ Religioſæ, ſervato ſilentio, ſe in dormitorium recipient poſt Completorium, nec detinebuntur, ut colloquantur, aut quidquam rumoris edant. „
18. „ Abbatiffæ ſuarum religioſarum vitia minime diſſimulabunt; ea potius corrigent, atque adeo radicitus extirpabunt. „
19. „ Abbatiffæ, perinde atque earum inferiores, omnem familiaritatem, & omne non neceſſarium colloquium cum viris peculiariter evitabunt. „
20. „ Nominabit Abbatiffa tres, quatuorve perſpectæ proſbitatis canoniciffas, quibus præſentibus cæteræ viros alloqui poterunt, qui ad eas neceſſaria perferunt. „
21. „ Laicas ſamulas habere canoniciffis licet; at invigilandum, ne hæ ſamulæ, quibus adendæ urbis facultas eſt, illinc in monaſteria mundaſas quaſdam rationes afferant, quæ occaſioni ſint, ut earum dominæ prolabantur. „
22. „ Commendatur peculiariter puellularum educatio, quæ in monaſteriis inſtituuntur; proponiturque tamquam chriſtianæ, ad quam eædem formandæ ſunt, educationis exemplar ea, quam S. Hieronymus in ſua ad Lætam Epiſtola præſcribit. „
23. „ Commendatur religioſarum cura, quæ vel ægrotant, vel ætate provectæ ſunt. „
24. & 25. „ Abbatiffæ ad regiminis ferendum pondus aliquas perſpectæ virtutis religioſas ſibi addere debent. „
26. „ In oſtarias eligentur religioſæ, quæ conſenuerint, quarumque virtus emineat. „
27. „ Presbyteri, qui Miſſam canoniciffis dicere debent, prope communitatem degent, eamque non ingredientur, niſi ut ſancta Myſteria celebrent. Officii, & Miſſæ tempore velum aderit, quod canoniciffas celabit. Si quæ conſiteri voluerit, id faciet in Eccleſia, ut a cæteris videatur. „ In-

„ Infirmarum confessiones in earumdem cubiculis audiri  
 „ terunt ; at presbyter suorum gestorum testes diaconum. &  
 „ subdiaconum secum habebit. „

28. „ Instituetur hospitale monasterio proximum ; ita  
 „ que monasterium locus erit pauperibus fœminis excipien-  
 „ dis addictus ; ut canonicis, Quadragesimali saltem tem-  
 „ pore, earum pedes lavare possint. „ Religiosæ, ad huius  
 „ hospitalis sustentationem, impendebant oblationum decimas,  
 „ quæ in earum monasterium conferebantur.

Harum duarum regularum exemplum Imperator ad Me-  
 tropolitanos misit cum encyclica Epistola, per quam iis ma-  
 dat, ut e suarum quisque provinciarum Episcopis, prelati-  
 que aliis cœtum habeant, in eo memoratas regulas lectas  
 velint, singulis canonicorum, & canonicissarum communi-  
 tationibus accurata earum exempla præbeant, invigilentque. ut  
 ibidem eadem serventur. Hujus Epistolæ exemplaria tria  
 ad Metropolitanos tres, scilicet ad Sicairum Burdegalensem,  
 ad Magnum Senonensem, & ad Arnonem Salisburgensem  
 missa ad nos pervenerunt.

*Concilium (in Anglia) Celichytense, an. 816.*

Habitu est concilium hoc, Julii die 27. ann. 816. man-  
 dante Quenulfo, Merciensium rege, qui eidem interfuit ipse  
 per se ; Wulfridus, Archiepiscopus Cantuariensis præfuit,  
 adfistentibus plurium Angliæ provinciarum Episcopis duo-  
 decim ; adfuere pariter procerum multi, præter abbates, præ-  
 byteros, diaconosque. In eo editi sunt, qui sequuntur canones  
 undecim.

1. „ Catholicam in eo Fidem, doctrinamque, quam vet-  
 „ res canones continent, exponunt Episcopi, eamque se non  
 „ solum servaturos, sed etiam aliis tradituros recipiunt. „

2. „ Ecclesias recens exstructas dioecesanus Episcopus  
 „ consecrabit aquæ benedictæ aspersione, cæterisque, quas  
 „ Ritualis Liber præscribit, adhibitis cæremoniis. Ibi Eu-  
 „ charistia cum reliquiis in pixide, seu capsula servabitur ;  
 „ ac, si desint reliquæ, Eucharistia ab Episcopo consecrata  
 „ sufficiet, quippe quæ Christi Domini Corpus, & Sanguis  
 „ est.

„ est. Aderit ibidem etiam pictura aliqua, ut, cui Sancto de-  
 „ dicata sit Ecclesia, vel altare, significetur. „

3. „ Fideles, ut pacem, & unanimitatem servent, haud  
 „ satis habebunt in eundem modum credere, sed in sinceri-  
 „ tate, & in Dei timore, dictis etiam, & factis consentient. „

4. „ Eligent Episcopi in sua quisque diocœsi abbates, &  
 „ abbatissas e communitatis consensu. „

5. „ Haud finentur Scoti ullam ecclesiasticam functionem  
 „ edere, seu baptizare, seu Missam celebrare, seu Euchari-  
 „ stiam distribuere: quia eos ordinatos fuisse non constat. „

6. „ Non abrogabuntur judicia, quæ Episcopi in synodo  
 „ pronuntiaverint; & quivis alius actus, crucis signo con-  
 „ firmatus, inviolate servabitur. „

7. „ Episcopi, abbates, & abbatissæ nullum Ecclesiarum,  
 „ & monasteriorum fundum alienare poterunt, nisi ad ho-  
 „ minis vitæ tempus, & quidem e communitatis consensu;  
 „ eoque spectantes tituli monasterio remanebunt. „

8. „ Monasteria, in quibus regularis vita semel instituta  
 „ fuerit, in hoc semper statu persistent; abbas, & abbatissa  
 „ ab Episcopo benedicentur. „

9. „ Episcopus quisque judiciorum, quæ in concilio edi-  
 „ ta fuerint, exemplum trahet cum Archiepiscopi nomine,  
 „ qui ei præfuerit, cumque anni adscriptione, quo congre-  
 „ gatum fuerit. „

10. „ Ad Episcopi mortem, ejus bonorum decima pars  
 „ pauperibus dabitur, seu pecude, seu speciebus aliis conti-  
 „ neatur. Manumittentur ejus omnia Anglicana mancipia,  
 „ habebiturque in singulis Ecclesiis cætus, ad æris campani  
 „ sonum, ut ibidem recitentur Psalmi triginta. Quisque E-  
 „ piscopus, & Abbas quisque Psalmos sexcentos, & Missas  
 „ centum, & viginti dici jubebunt; manumittent servos tres,  
 „ & solidos tres singulis dabunt. Unusquisque monachus,  
 „ aut clericus uno die jejunabit, ut in coelesti regno locum  
 „ per commune suffragium defuncto comparet. „

11. „ Alienæ diocœses parœcias Episcopi non usurpa-  
 „ bunt, nullamque in iis Episcopalem functionem edent, cu-  
 „ jusmodi sunt, Ecclesias consecrare, presbyteros ordinare, &c.

„ Ex-

„ Excipitur Aethiepisopus, quia caput Episcoporum est,  
 „ qui ab eo pendent. Magni momenti negotia presbyteri,  
 „ sine sui Episcopi nutu, non aggredientur. In Baptismi-  
 „ ministracione haud satis habebunt super infantium  
 „ aquam effundere; sed eos in lavacrum immergent, Dei Fi-  
 „ lium imitati, qui ter in Jordanem immerfus fuit. „

Apparet, ex hoc canone, ex eo tempore in aliquas per  
 Angliam Ecclesias Baptismum per infusionem induci coepisse.  
*Ibid. & Anglic. Tom. I.*

Imperator Ludovicus Pius, an. 817. senatum, vulgo Pa-  
 lamentum, Aquisgrani habuit, in quo Imperatoris titulum  
 filio natu majori, reliquis autem duobus, suarum ditionum  
 partes duas, Pipino Aquitaniam, & Ludovico Bavariam con-  
 tulit. Edito in id actu Gallicanorum abbatum plures de  
 recti ordinis in monasteriis restituendi ratione inter se collo-  
 cuti edidere statuta octoginta in conciliorum collectionibus  
 memorata, quorum haec praecipua, & animadversione dig-  
 niora sunt.

Primus. „ Abbates, cum redierint, totam, quam late patet,  
 „ S. Benedicti regulam legent; eamque, postquam ipsi probe  
 „ perceperint, suis a monachis servandam curabunt. „

2. „ Eam, quicumque e monachis facile poterunt, memo-  
 „ riae commendabunt. „

3. & 4. „ Officium peragent ex hac regula; adlaborabunt  
 „ suis ipsi manibus in re culinaria, & pistoria, officisque cre-  
 „ teris; & suas congruo tempore vestes detergent. „

5. „ Nunquam recubabunt post Matutinum, nisi forte an-  
 „ te consuetam horam surrexerint. „

6. „ Haud se radendos curabunt per Quadragesimam, nisi  
 „ Sabbato Sancto; quod anni reliquum erit, die quaque de-  
 „ cima quinta radentur. „

7. „ Poterit iis Prior balnei usum concedere. „

8. 10. & 78. „ Monachi, aegrotantibus exceptis, nullo un-  
 „ quam tempore, vel in monasterio, vel extra monasterium,  
 „ volucres comedent; praeterquam in Dominico Natali, &  
 „ in Paschate, ac quadriduo tantum, cum id cibi monasterium

„ parare poterit. Nec fructus, nec acetariam extra convivium comedent. „

11. „ Non erit statum tempus ad venam monachis incidendam ; id, cum opus fuerit, fiet ; ac tum quidem dabitur aliquid extra ordinem ei, cui sanguis emissus fuerit. „  
 Est in textu *specialis consolatio*. Dicebatur *consolatio* cænula, merenda, jentaculum, quod interdum ægrotantibus vespere concedebatur. Haud omissum deinceps in monasticorum Breviariorum Kalendariis notari singulis mensibus diem, quo vena monachis incideretur ; atque hic quidem dies ibi dicitur *dies ager*, seu *dies minutionis*, hoc est, ægrotationis, seu emissi sanguinis dies.

12. „ Cum necessitas postulabit, laboris causa, cumque dicetur defunctorum officium, dabitur monachis poculum, „  
 „ vel in Quadragesima, post prandium, ad vespervas, & ante „  
 „ Completorii lectionem. „

\* Hæc, jejunii diebus, quibus primum fideles potu, absque cibo contenti erant, vespertinæ refectiois, seu cænulæ origo est.

13. „ Cum arguetur a Priore monachus, dicet *mea culpa* ; „  
 „ se ad ejus pedes abjiciet, & veniam petet ; tum Prioris „  
 „ jussu, in pedes erectus, ei cum humilitate respondebit. „

14. „ Quidquid peccaverint monachi, non flagellabuntur „  
 „ nudi coram aliis. „

15. & 16. „ Monachi non iter agent sine comite ; non „  
 „ erunt patrini ; nec fæminas salutantes osculabuntur. „

18. & 39. „ Consueti jejunii diebus, quarta nempe, & „  
 „ sexta feriis, levior erit eorum labor. Quadragesimali tem- „  
 „ pore laborabunt ad Nonam usque ; tum absoluta Missa „  
 „ cibum sument. „

20. „ Eorum indumenta nec vilia erunt, nec pretiosa, sed „  
 „ ad honestam mediocritatem composita. „

21. & 22. „ Iis dabuntur levis texturæ panni duo, nempe „  
 „ duæ ex panno rectis, ac transversis cancellatim filis con- „  
 „ texto subuculæ ; duæ tunicæ, seu inferiores habitus ; cuc- „  
 „ ulli duo, vel etiam tres, qui in monasterio usui sint ; lac- „  
 „ cernæ ad externum usum duæ, femoralium, seu subligacu- „

„ lorum, itemque calceorum paria duo; ad noctem chiro-  
 „ thecæ, hiberno tempore, manicæ hiberno; scapulare, seu  
 „ superior vestis, endromedes duæ, seu pellitæ vestes, pen-  
 „ dentes ad talos usque; fasciæ, quibus femora, præsertim  
 „ in itinere, sibi cingebant; crepidarum ad æstivum noctur-  
 „ num usum paria duo, & cilicina ad hiemem saga, hoc est,  
 „ gallicæ, seu lignæe solæ; ad tergendas vestes sapo. Ade-  
 „ rit semper adeps in monachorum alimento, præter quam  
 „ feria sexta, viginti ante Natale Dominicum dierum spatio,  
 „ & a Quinquagesimæ die Dominica ad Pascha usque. (Con-  
 „ cessus erat in Gallia monachis, ob olei raritatem, adipis  
 „ usus. Ex hac etiam constitutione perspicitur, nondum eo  
 „ tempore abstinentiam a carnibus die sabbati obtinuisse.)  
 „ Iisdem dabitur cerviciæ mensura duplex, si vinum parari  
 „ non possit. „

\* Est in textu *rocas*, ut scapulare, seu superior habitus ex-  
 primatur. Et sane credere nonnulli, quod gallice dicitur  
*froc*, a vocabulo *rocas*, seu *roccus* constat fuisse. At sa-  
 tius, aptiusque derivatur id nominis a *flocus*, seu *froccus*, quod  
 monachorum, & rusticorum indumentum erat.

23. & 24. „ Lavabunt sibi invicem pedes in Quadragesima,  
 „ & alio tempore. Feria quinta majoris hebdomadæ Ab-  
 „ bas religiosorum suorum pedes lavabit, & osculabitur, de-  
 „ inde vero iis ad potum serviet. „

\* Pedum lotio in his constitutionibus, & alibi *mandatum*  
 dicitur; quia, dum hoc humilitatis, & charitatis opus pera-  
 gebatur, canebantur ea Christi Domini verba, *mandatum no-  
 vum do vobis, &c.* Itaque *mandatum facere* significat alicui  
 pedes lavare. Potum autem Feria quinta hebdomadæ san-  
 ctæ iis proferre, quibus loti sunt pedes, mos est, qui in Ec-  
 clesiis bene multis adhuc subsistit.

25. „ Monachorum portione abbates contenti erunt, in  
 „ eundem modum vestiti erunt, cubabuntque, ac labora-  
 „ bunt, nisi utilius occupati fuerint. „

26. „ Non comedent cum hospitibus ad monasterii fores,  
 „ sed in triclinio, eorundemque hospitem ratione habita,  
 „ fratrum portiones augere poterant. „

27. „ Non



27. „ Non ibunt, nisi raro, & in necessitate, ad invisenda  
 „ rustica prædia; & monachorum nullum ad eorum custodi-  
 „ am relinquent. „

28. „ Lectio fiet in triclinio, ad primam, & secundam  
 „ mensam. „ Hæc secunda mensa eorum erat, qui in prima  
 „ legerant, & deservierant.

31. „ Trahetur Præpositus e monachorum numero; eique,  
 „ tam intra, quam extra monasterium, præcipua erit post ab-  
 „ batem auctoritas. „

34. & 35. „ Ingressus in monasterium haud facile novitio  
 „ concedetur; hospitum servitio in eorumdem statione per  
 „ dies aliquot addicetur. Committet consanguineis suorum  
 „ bonorum administrationem, quæ disponet ex regula post  
 „ probationis annum. Tum solum monachalem tonsuram  
 „ suscipiet, & habitum sumet, cum obedientiæ votum edet.  
 „ Post professionem triduo caput, & faciem cucullo teget. „

\* Quod hoc loco *cucullus* dicitur, nihil aliud esse videtur,  
 quam monachorum scapulare, quod capiti, humerisque te-  
 gendis inservit, quodque interdum *cuculli*, interdum *scapula-*  
*ris* nomine designatur. Eo spectabat cæremonia hæc, ut  
 juniores professi monerentur, oportere, ut deinceps oculos,  
 quoad terrenas res, clausos haberent, & se tamquam mundo  
 mortuos spectarent.

36. & 37. „ Pueri, qui ad religiosam vitam designantur,  
 „ offerentur ad altare a patre, & matre, Offertorii tempore.  
 „ Parentes pro infante coram laicis testibus petitionem edent;  
 „ & hanc ipse, cum ætas ei fuerit, confirmabit. Ita quidem  
 „ oblati pueri haud carne vescuntur, nisi infirmitatis causa. „

40. „ Monachis, ob crimina inclusis, præsto erit cubicu-  
 „ lum ad ignis usum, & proximus locus aliquis, ubi pote-  
 „ runt in id incumbere, quod iisdem mandabitur. „

44. „ Cellas, hoc est, parva monachorum, aut canonico-  
 „ rum monasteria Abbates habere poterunt, dummodo haud  
 „ pauciores, quam religiosi, vel canonici sex in iisdem cellis  
 „ convivant. „ Hæc nimirum prioratum a monasteriis pen-  
 „ sientium origo est.

46. „ Non aderit schola in monasterio, nisi in puerorum gratiam, qui ibidem oblati fuere. „ Id, ut videtur, intelligendum de internis scholis, quoniam externæ quidem & publicæ non deerant in monasteriis pluribus.

47. „ Feria sexta majoris hebdomadæ pane tantum, & aqua jejunabitur. „

49. „ Omnium, quæ tam Ecclesiæ, quam monachis oblatæ fuerint, decima pars in pauperes distribuetur. „

54. „ Nominabuntur superiores *Nomi*. „ Hoc *nomi* vocabulum honoris, & reverentiæ est, quod ad nos venit à *Ægypti* monachis.

57. „ Panis libra, antequam coquatur, triginta solidi erit, libra scilicet cum dimidio, seu unciarum octodecim post coctionem vero unciarum sexdecim. „

\*. Solidi viginti ex denariis duodecim in solidos singulos libræ pondus æquabant, & quod inde sit consequens, solidi triginta pares erant libræ, ejusque dimidio.

62. & 67. „ Abbas, præpositus, & decanus, tametsi præbyterati initiati non sint, benedictionem lectoribus impertientur, qui eam stantes suscipient. „

68. „ Eulogiæ, hoc est, ad altare oblati, & non consecrati panes in triclinio distribuentur; & hæc quidem distributio a presbyteris fiet. „

69. „ In capitulo legetur initio statim Martyrologium, deinde Regula, vel Homiliarum aliqua. „

74. „ In Missa stabitur ad *Sanctus*, & genua flectitur ad *Pater*. „ Tum quidem in Missa nondum alia, quam Hostiæ cum Calice, proxime ante *Pater*, elevatio erat.

75. „ Nemo in monasterium per pecuniam recipietur. „

His sanctionibus æque propemodum, ac S. *Benedicti* regulæ, subsecutis temporibus auctoritas fuit. Eas recepit Italia ipsa; & auctor *Chronici Montis Cassini*, qui de *his* loquitur, etsi septuaginta duas tantum numeret, ab Occidentia monachis, tamquam ipsam S. *Benedicti* regulam, servatas à S. *Benedicto* Anianensi, & Arnulo, Nermouteriensi abbati Imperator in mandatis dedit, ut omnia per ejus imperium

nonastegia visitarent, & ad hæc nova statuta disciplinam exigerent.

*Concilium Parisiense, ann. 825.*

Habitu fuit concilium hoc, Ludovico Pio regnante, & Eugenio II. Pontifice, Kal. Novembr. ann. 825. Ex Episcopis, qui eidem adfuere, Jeremias tantum Archiepiscopus Senonensis, Jonas Aurelianensis, Halitgarius Cameracensis, Freculphus Lisiacensis, & Adegarius in Actis commemorantur; at multo plures adfuisse haud potest dubium esse. Et convocando causam præbuit super imaginibus quæstionis examen. Lecta in eo est Adriani Papæ ad Imperatorem Constantinum, & Irenem Epistolâ; notatumque, uti eos merito vituperaverat, qui imagines aspernabantur, ita prudentiæ regulas eundem prætergressum esse, mandantem, ut iis superstitiosus cultus exhiberetur. Lecta etiam scripta plura, Carolo Magno rerum potiente, super imaginibus edita, inter alia, Carolini Libri. Episcopi porro censuram, cui Nicænum concilium secundum in his subditur, approbarunt, & Adriani Papæ ad eosdem Libros responsa haud satis firma compererunt; deinde vero Michaelis Imperatoris ad Ludovicum Pium Epistolam, & complura tam Sacræ Scripturæ, quam græcorum, latinorumque Patrum super imaginibus loca legerunt, quorum collectionem ediderunt, ut decisionibus suis, quas ad capita quindecim redegerunt, vim, & robur adderent.

In iis æque eos impugnant, qui imagines abrogatas volebant, atque eos, qui contententes se S. Gregorii Magni, quoad Serenum, Massiliensem Episcopum, vestigiis insistere, easdem superstitioso cultu prosequerentur. Nimirum Episcopus hic imagines a suo populo adorari videns, ex Ecclesia sustulerat, flammisque devoverat; ejus sollicitudinem approbat S. Gregorius, quia reapse imagines adorandæ non sunt; at factum arguit, inquiens, imagines in Ecclesia collocari, ut, qui legere nesciunt, eas picturas intuentes, id percipere possint, quod in Libris legere nequeunt. Eam ergo consuetudinem concilium servatam vult, ut imagines in

Ecclesiis ponantur; at eas adorari vetat; ac, ne quem adorationis vocabulum in errorem inducat, eam explicat, ostenditque soli Deo exhibendam esse, quin tamen moderatum quemdam erga imagines cultum improbet, cujusmodi esset eas in decenti loco ponere, ornare, apteque tenere. Excipit ab hoc numero crucis imagines, hanc quidem adorandam propugnans: quia Christus Dominus eidem affixus fuit, tametsi rationum pleræque, quibus imagines non esse colendas statuit, crucis etiam cultum impugnet. Erroris accusat Nicænum secundum concilium, quod dixerit, imagines non solum coli, & adorari licere, verum etiam sanctas esse, & accedentibus sanctitatem asserere. Adrianum denique Papam notat, quod hujus concilii decreta confirmaverit, & superstitiosum imaginum cultum approbaverit.

Concilii Episcopi Collectionem hanc cum Epistola ipsorum nomine scripta ad Imperatorem Ludovicum per Episcopos duos miserunt, quorum unus Halitgarius Cameracensis fuit, alter Amalarius, de cujus sede non constat; et enim alius ab Atalario Trevirensi, qui tunc ad plures abierat. Ad eum miserunt eodem tempore Litterarum exempla duo, quas ipsi contexuerant, Papæ nomine ad Imperatorem Michaellem unam, Imperatoris Ludovici nomine ad Papam alteram. Continentur in prima partes tres, videlicet ratio, auctoritas, & concilium. Ita vero suam super imaginibus sententiam explicant, ut dicant, jam inde ab Ecclesiæ exordio, nec præceptum, nec vetitum esse imagines haberi; iis honorem nec exhiberi, nec negari licere; eademque a nemine servari posse, nisi ut edoceatur, eumque sibi in mentem revocet, quem repræsentant. Huic fere gemina est Epistolæ, Ludovici Imperatoris nomine, ad Papam forma. Ejusmodi sunt Parisiensis concilii super imaginibus Acta, quæ a Jeremia Senonensi, & a Jona Aurelianiensi Romam allata sunt. Horum Præfulum duorum legationem quomodo summus Pontifex Eugenius II. suscepit, hanc constat; at certum est, ex una parte, eum nihil egisse, quod secundi Nicæni concilii auctoritatem lædere possit, & ex altera, credidisse se prudenti œconomia cum Gallis Episcopis

pis uti debere, eosque, quin se, ab ipsorum communione se-  
jungeret, tolerasse. Ejus successores se in eundem modum  
gesserunt; ac Nicolaus I. qui anno 858. sanctam sedem con-  
scendit, ab Adone, Viennensi Archiepiscopo, pallium peten-  
te postulavit, ut priorum sex generalium conciliorum au-  
thoritatem agnosceret, quin de secundo Nicæno, quod gene-  
rale septimum est, loqueretur. Diu ergo deinceps in Gallia,  
quod attinet ad caput hoc, ita res habuit; ut nempe crux  
honoraretur, imagines servarentur, eas confringentium im-  
pietas damnaretur, eademque in Ecclesiis ad decorationem,  
documentumque, honorifice ponerentur; at nullo tamen  
externo, & religioso cultu afficerentur.

Induftril quidam controversiarum ad Fidem spectantium  
Scriptores sibi visi sunt Gallos Episcopos excusare posse, fa-  
vorabiliter eorum sententiam interpretantes, agentesque, eos  
non rejecisse, nisi immodicum cultum, quem aut per igno-  
rantiam, aut per animi præoccupationem putabant a Græcis  
imaginibus exhiberi. Ita quidem fortasse statui de aliquibus  
potest: at de omnibus profecto non potest; nec sane nobis  
excusari posse videntur, hi saltem omnino; 1. qui sentie-  
bant haud licere ullum externum, & religiosum cultum San-  
ctorum imaginibus reddi; 2. qui Papam Adrianum I. accu-  
sabant, quasi in sua ad Constantinum, & Irenem Epistola  
imagines superstitione adorari jussisset; 3. qui ad impugnan-  
dum imaginum cultum, suamque sententiam roborandam,  
in medium afferebant S. Basilii textum, in quo S. Doctor se  
Sanctorum imagines, secundum Sanctorum Apostolorum tra-  
ditionem honorare, & adorare testatur in hæc verba: *Fig-  
uras imaginum eorum honoro, & adoro; specialiter hoc traditum  
a Sanctis Apostolis, & non prohibitum*; 4. denique qui cru-  
cem, quæ Christi Domini mortem exhibet, adorantes, hoc  
est, honorantes, renuebant ejus imagines honorare, „ Chri-  
stum agentes super cruce, non autem super ejus imagine  
mortuum esse; „ quasi vero Christus ipse super crucibus lapi-  
deis, ferreis, aureis, argenteisque, quibus honos, cultusque de-  
fertur, occubuisset. Jam vero, si veræ Crucis imaginem  
honorari licet, cur ipsius Servatoris imaginem honorari ve-

titum sit? Episcopi, qui ita sentiebant, haud nobis videntur otiosi ex parte excusari posse: quia, si paulo minus praëjudiciis abrepti fuissent, diligentiusque animum intendissent, veritatem ipsam acutè tangeere potuissent.

Hujus concilii Acta impressa fuere Francofurti, an. 1596. apud hæredes Andreae Wechel, ex veteri codice manuscripto. P. Labbeus satis habuit, Bellarmini scriptum referre, suæque Collectioni non nisi Imperatoris Ludovici ad Papan Eugenium II. Epistolam, traditumque Jeremiæ Senonensi, & Jonæ Aurelianensi documentum inseruit. P. Harduinus, & ipse duo tantum monumenta hæc protulit, cum adnotatione P. Sirmundi, super Parisiensi concilio, quod male ad an. 824. refert. Ann. 1608. Goldastus iterum edidit Parisiensis concilii Acta, in *imperialium super Imaginibus Constitutionum Collectione*, Francofurti typis impressa; eidemque concilio *de la Lande* locum tribuit in *Supplemento Conciliorum Gallie*, quod an. 1666. Parisiis prodit.

*Concilium Engilheimense, ann. 826.*

Imperator Ludovicus, cum Junii die 1. ann. 826. Engilheimum, seu Ingelheimium, regiam ad Seltzium domum, venisset, senatum, gallice Parlamentum, cum Germanicæ proceribus ibidem habuit, eddiditque articulis septem Capitulare, quod apostolica auctoritate confirmatum, Conciliorumque Collectionibus insertum fuit.

Horum articulorum secundus, & tertius poenas in eos statuunt, qui factis, aut dictis clericorum, vel monachorum quempiam male exceperint.

Quartus eos, qui religiosam rapuerint, aut dedeconverint, itemque horum criminum fautores impetit.

Quintus eum publicæ poenitentiae addicit, qui blasphemias in Deum evomuerit; conjectumque in carcerem vult, quoad poenitentiam absolverit.

Sextus Missam in privato oratorio, sine dioecesani Episcopi facultate, celebrari vetat.

Septimus privilegia clericis a præcedentibus Regibus, vel  
a Lu.

a Ludovico Imperatore concessa confirmat. *Reg. Tom. XXI.  
Lab. Tom. VII. Hard. Tom. IV.*

*Concilium Romanum, ann. 826.*

Novembris die 15. ann. 826. habitum fuit concilium hoc. Ei præfuit Eugenius II. septuaginta duobus Italiz Episcopis, presbyteris octodecim, diaconis sex, aliisque pluribus clericis adfidentibus. In eodem canones triginta octo fere omnes ad ecclesiasticæ disciplinæ reformationem editi.

1. 2. & 3. „ Non eligentur Episcopi, nisi quos recte facta, & doctrina commendaverint. Iis ad agendum regulæ loco erit S. Gregorii Pastoralis Liber. Presbyter, qui, ut ordinaretur, munera dederit, sacerdotii honore privabitur, itemque qui eadem acceperit. „

4. „ Episcopi inciti a metropolitano, presbyterique, diaconi, & subdiaconi a proprio Episcopo suspendentur, ut iis fatis temporis ad edificandum suppetat. Si minus suis obundis muneribus pares evaserint, canonicè judicabuntur, videlicet suspendi poterunt. „

5. „ In Episcopi electione veteres canones servabuntur, ut scilicet eorum nullus nisi e cleri, populiq; consensu ordinetur. „

6. „ Episcopi non ultra hebdomadas tres, extra Ecclesiam suam morabuntur, nisi forte metropolitani jussu, vel ad servitium Principis. „

7. „ Clerici in claustro Ecclesiæ proximo degent; idem omnibus dormitorium, idem triclinium, officinæ eadem erunt; eorumque curæ Superiores idonei, & Episcopo subordinati præerunt. „

8. „ Episcopi in parocciis non nisi ex incolarum consensu parochos statuent. „

9. „ Is tantum canonicorum numerus in Ecclesias recipietur, cui sustentando sint. „

10. „ Nullus presbyter ordinabitur, sine beneficii titulo, videlicet, quin id pro stata Ecclesia, vel pro monasterio fiat. „

11. „ Presbyteri legent, & meditabuntur assidue divinas

„ Litteras. Ludo abstinebunt, ac voluptate, quam e ludo  
 „ ipso spectando percipere possent. „

12. „ Presbyteri nec usurarii, nec venatores erunt. Ad  
 „ ruralia opera non incumbent, nec domo egredientur, nisi  
 „ sacerdotali habitu induti, ne sæcularium injuriis expositi  
 „ sint, & ut semper prompti sint, expeditique ad sua obeunda  
 „ munia. „

13. „ Non poterunt in jûs acti ut testes ob sæcularia ne-  
 „ gotia, nisi necessarii testes sint ipsi. „

14. „ Presbyteri, convicti criminis, quod depositione dig-  
 „ num sit, deponentur, ponenturque ab Episcopo in loco,  
 „ ubi poenitentiam agant. „

15. „ Ecclesiasticorum quivis, pravi commercii suspicione  
 „ laborans, monebitur a superiore, semel, iterum, ac tertio;  
 „ si minus resipuerit, canonice judicabitur. „

16. „ Episcopi parœciarum, aliorumque pietatis locorum  
 „ bona ad proprium usum non detorquebunt, ex iisque nihil  
 „ præter consuetudinis rationem percipient. „

17. & 18. „ Prohibiti presbyteri, quavis obducta causa,  
 „ ullius eorum, qui se stiterint, oblationes respuere; & Epi-  
 „ scopi, dimissorias clericis dare, nisi ab aliquo alio Episcopo  
 „ petiti fuerint, ne erronee evadant; has porro dimissorias  
 „ Litteras, ne adulterari possint, Metropolitanus, Papa, aut  
 „ Princeps firmabunt. „

19. & 20. „ Episcopi, & presbyteri, cum instituti sint, ut  
 „ Dei laudes concinant, bonisque operibus vacent, deligent  
 „ aliquem negotiorum peritum, & bene moratum virum, qui  
 „ causarum ad eos, & ad eorundem Ecclesias spectantium  
 „ curam agat; quem si presbyteri sibi comparare non potue-  
 „ rint, eorumne prava agendi ratio in causa sit, exquirent  
 „ Episcopi, ac reos nacti punient ex canonum regula. „

21. „ Monasteria, vel oratoria pendebunt a fundatoribus,  
 „ quibus id juris erit, ut cum Episcopi approbatione presby-  
 „ teros ibidem statuunt. „

22. „ Excommunicatione plectentur, qui invadunt Ec-  
 „ clesiarum bona. „



23. „ Episcopi sollicitudinem conferent, ut hospitalium, aliorumque pietatis locorum, quæ in eorum dioecesibus sunt, visitationem peragant. „

24. „ Quoad pietatis loca, quæ derelicta sunt, siquidem a sæcularibus pendent, hos monebunt Episcopi, ut ibidem presbyteros statuunt, iisdemque sustentationem comparent. „  
 Si, postquam moniti fuerint, differant trium mensium spatio, quin iis ullum presbyterum dent, Episcopus eorum curam suscipiet, ac de re Principem certiores faciet, ut ad eorumdem curandum servitium sibi auctoritatem conquirat. „

25. „ Restituentur Ecclesie, aut pietatis loca, quæ vastitate corruerunt. „

26. „ In Episcopis interdictio, ne novos annuos census presbyteris, aut clericis, aut pietatis locis imponant. „

27. „ Non ponentur abbatum titulo in monasteriis, nisi viri, qui monachorum erratis cognoscendis, & corrigendis pares sint. Hi quidem Sacerdotes erunt, ut majore ad recti ordinis, statutorumque custodiam auctoritate polleant. „

28. & 29. „ Operam dabunt Episcopi, ut monachi, qui solum habitu tales sunt, regulam servent in monasterio, e quo egressi sunt, eosve in alia mittant; ut, cum se Deo voverint, monasticum habitum sumpserint, sibi capillos tondendos curaverint, e statu vivant, quem amplexi sunt. „  
 In eundem modum se gerent, quoad sæminas, quæ religionis habitum, seu velum sumpserunt; at non retinebuntur in monasteriis, qui in ea per vim coniecti fuere, nisi crimen aliquod hac poena dignos reddiderit. „

30. „ Sanctificabitur dies Dominicus, ita quidem, ut ab omni servili opere, & ab omni negotiatione abstinetur. „

31. „ Trudentur in carcerem, quicumque diei Dominici sanctitatem violaverint. „

32. „ Interdictio, ne in religione retineantur, qui per vim eidem addicti sunt. „

33. „ Laicorum nullus in loco sedebit, in quo presbyteri, cæterique clerici in ipsa Missæ celebratione consistunt,

„ scilicet in presbyterio; cum locus hic reservatus sit, & ibidem honorifice, & cum libertate divinum Officium fiat,

34. „ Instituentur scholæ in episcopatibus, parocciis, & cæteris, in quibus necessariz judicabuntur, delectis magistris, qui ad litteras, liberales artes, Ecclesiasticæque mata docenda idonei sint. „

35. „ Nonnulli, potissimum feminae, festos dies in balneis, choreis, inhonestisque cantionibus transigebant, quos potius in precem, Ecclesiarumque frequentationem impendere debuissent; mandat concilium presbyteris, ut hunc usum corrigant. „

36. „ Vir se ab uxore separare non debet, nisi fornicationis causa; at possunt ambo, communi consensu, religiosum uterque statum amplecti, cum Episcopi facultate, qui seorsim stationes iis designabit. „

37. „ Interdictio, ne quis eodem tempore conjugem suam, aut conjugem simul, & concubinam habeat. „

38. „ Mandatum editum, ut separentur, qui vestitiis gradibus matrimonia contraxerunt, ea indicta pena, & anathemate percillantur, & communione priventur. „ Petronaxus, Ravennatenfis Archiepiscopus his decretis primus subscripsit. *Lab. Tom. VII. & VIII.*

*Concilium Parisiense, ann. 829.*

Concilium hoc die 6. Junii ann. 829. Imperatoris Ludovici Pii jussu congregatum fuit. Ex hujus Principis diplomate certum fit, habitum esse in Ecclesia S. Stephani de Gressibus, & quidem ab Episcopis viginti quinque, metropolitani scilicet quatuor, eorumque suffraganeis. Metropolitanus autem erant Ebbo Remensis, S. Aldericus Senonensis, Renardus, seu Rognoardus Rothomagensis, & Lapdranus Turonensis; qui una cum cæteris edidere sanctiones quasdam, quas tribuerunt in libros tres, quæque documenta potius e sacra Scriptura, Patribus, conciliisque deprompta, quam canones sunt. Continet Liber primus articulos quinquaginta quatuor, secundus tredecim, tertius viginti septem.

I. „ Haud satis ad æternam salutem est, Patrem, Filium,

„ &

„ & Spiritum Sanctum, cæterosque omnes articulos in Sym-  
 „ bolo enuntiatos credere. Sunt etiam bona opera necessa-  
 „ ria, quia fides sine operibus mortua fides est. Fides qui-  
 „ dem præcedere debet; at eam opera sequantur, oportet.  
 „ Judicari hinc potest, ad quas poenas damnabuntur, qui  
 „ suam fidem non solum pietatis operibus non exornant;  
 „ sed etiam per præva facta dedecorant. „

2. & 3. „ Dei sancta Ecclesia Corpus est, cujus caput est  
 „ Christus Dominus. Eam, quemadmodum nos docent san-  
 „ cti Patres, regunt potestates duæ, sacerdotalis, & regia. „

4. & 5. „ Episcopi primum omnium in se ipsis id refor-  
 „ mare debent, quod cum eorum dignitatis excellentia non  
 „ congrueret. Hi quidem sunt Apostolorum successores, &  
 „ vicarii; sunt in salutis tramite populi Duces, & magistri;  
 „ veritatis defensores, & vindices, erroris hostes, Ecclesiæ  
 „ ornamentum, & columnæ, Cœli janitores, quibus cœlestis  
 „ Regni claves concreditæ fuerunt. Boni Episcopi sunt, qui  
 „ Episcopatum non prehensione obtinuerunt, sed per vk-  
 „ tam sanctam promeruerunt; qui se nec dignitate inflari,  
 „ nec labore, qui ab eo imponitur, frangi sinunt; qui mi-  
 „ nus honoribus frui student, quam farcinam ferre, eo ani-  
 „ mum applicantes, ut suæ curæ concreditos cognoscant,  
 „ doceant, corrigant. Sancte licet Episcopus vivat; si mi-  
 „ nus eos audet arguere, qui male vivunt, cum iisdem ipse  
 „ se perdet. Quid autem ei proderit haud ob propria pec-  
 „ cata puniri, si poenæ ob aliena subest? „

6. „ In Ecclesiæ quidem exordio nemo ad fidem, & Bap-  
 „ tismi Sacramentum admittebatur, quin institutio præcede-  
 „ ret; at cum fides hoc jam tempore ubique statuta sit, &  
 „ Christianorum filii ante rationis ætatem ad baptismum re-  
 „ cipiantur; supplendæ sunt institutiones, quarum in ipsa  
 „ baptismi susceptione capaces non erant. „

7. „ Ad hujus Sacramenti administrationem accurate ser-  
 „ vabuntur a canonibus notata tempora, quæ sunt festa Pa-  
 „ schatis, & Pentecostis; qui contra fecerint, punientur, nisi  
 „ cum humilitate se corrigant. Ei legi subsunt patrini, suos  
 „ ut filiolos edoceant, quorum nempe, rationem Deo reddere

„ de-

debet. Quamobrem ipsi sciant, oportet, quas religionis officia sunt.

8. Interdictio, ne violentur in posterum canones, ab Ordinibus eos arceant, qui in morbo baptizati sunt, aut qui per cupiditatem tantum, vel extra præscripta tempora se baptizandos curarunt.

9. & 10. Operam dabunt presbyteri, ut, qui baptismum susceperunt, in ejus susceptione promissa perficiant; eoque, cum ad rationis ætatem pervenerint, commonebunt, ut secundum obligationes vivant, quas per hoc Sacramentum contraxerunt.

11. & 12. Episcoporum electiones, & ordinationes à omni simoniæ labe immunes erunt; & qui secundum canones ordinati fuerint, sine intermissione exemplo, & institutioni, quam suis populis præbere debent, infistent.

13. 14. & 15. Non erunt avari; hospitalitatem exercunt; ad proprios usus non ea trahent, quæ Deo consecrata, & pauperum sustentationi addicta sunt.

16. Si quid consanguineis donare voluerint, id solum de bonis tantum, quæ, antequam Episcopi essent, possidebant, aut quæ per hæreditariam successionem, Episcopatus sui tempore, acquisierunt.

17. Non alienabuntur Ecclesiæ bona, nisi urgeat extrema necessitas, consentiente provincie primato, præsentibusque finitimis Episcopis.

18. Pastor ita possidere debet Ecclesiæ bona, ut se ab iis possideri non sinat; eademque non ipse sibi, sed aliis possideat. Desinant ergo ambitio, & zelotypia nobis dicere: habent Ecclesiæ bonorum nimis. Si recte impenduntur Ecclesiarum bona, Ecclesiis haud nimium bonorum est. Proh mirum! Mundi ambitio numquam satis bonorum habet, & Christi Domini Ecclesiam nimis habere contenditur.

19. Secreta malignitas sæpe inferiores trahit, ut præstitis obtrectent. At Episcopi invigilare ipsi sibi debent, ne per mensæ, vestiumque luxum, aut per alias vanitates his sermonibus occasionem præbeant.

20. & 21. Episcopi semper clericos habeant, oportet,

qui

„ qui in eorum cubiculo recubent, ut ipsorum vivendi rationis testes sint; debent suo cum clero cibum sumere, nec ab eo recedere, ut cum laicis comedant. Sua ab Ecclesia sine necessitate non aberunt; extraque hos necessitatis casus, canonicas Horas suis cum clericis dicent; iis quotidie super sacra Scriptura collationes edent, & cum iisdem vescantur. „

22. Cum essent, qui quererentur, Episcopos non deesse, qui sibi a laicis præsentatos ordinare renuerent, statutum fuit, ut, si post examen idonei comperti essent, eos Episcopus non ordinare non posset; si minus, allatis probationibus ineptos ostenderet.

23. Hortatur concilium Episcopos, ut erga fibi creditum gregem suo faciant officio satis, nec dominatione cum ovibus suis utantur.

24. Eisdem monet, suo ut gregi corporaliter, & spiritualiter opitentur.

25. In aliquibus dicecesibus, archidiaconi, alique Episcoporum ministri, de sua magis explenda avaritie, quam de populorum salute solliciti, exactionibus eisdem premebant. His Episcopis concilium mandat, ut eos impediant.

26. „ Habebuntur, saltem semel in anno, concilia, & hæc habendi facultas ab imperatore petetur. „

27. „ Chorepiscopi nec Confirmationem conferre, nec alias Episcopis reservatas functiones edere debent, propterea quod hi quidem non Apostolorum, sed sexaginta duorum discipulorum successores sunt. „

28. & 29. „ In presbyteros, & monachos interdictio, ne colonias teneant, aut negotientur; & in monachos peculiariter, ne cui ecclesiastico, aut sæculari negotio se immisceant, nisi urbani Episcopi mandatum, vel necessitas ita postulent; in presbyteros, ne suis ab Ecclesiis recedant; & in Episcopos, ne eos alibi occupent, cum divini Servitii, eorumque salutis detrimento, qui eorundem absentia tempore, sine confessione, aut sine baptismo mortem occumbunt. „

30. „ Episcopus quisque provinciali concilio discipulos suos

„ suos præsentabit, ut ex eorum institutione de ipsis ad  
 „ eos edocendos sollicitudine judicetur. „

31. „ Non prædicabitur Evangelium, retributionis causa.  
 „ Oblationum, & decimarum quartam partem Episcopi, sine  
 „ magna necessitate, non fument; sed eas distribuent, ut ad  
 „ Ecclesie bonum, & ad pauperum solatium impendantur. „

32. Presbyterorum plures iis, quorum confessiones audiebant, alias poenitentias, quam quæ a canonibus præscriptæ sunt, imponebant, quibusdam Poenitentialibus errorum plenis utentes. Episcopis concilium mandat, ut ejusmodi Poenitentiales Libros perquirant, inventosque flammis devoveant.

33. „ Episcopi, extra necessitatis casum, non debent manus imponere, ut Spiritum sanctum tribuant, nisi jejuni sint, non autem postquam comederint, quemadmodum in aliquibus provinciis fieri consuevit, quod omnino non decet. Nec magis Confirmationis Sacramentum, nisi Paschatis, & Pentecostis solemnibus diebus conferre debent. „

34. Veteres contra impudicitie crimina canones infabantur.

35. „ Super presbyterorum, aliorumque clericorum, qui depositi fuerint, vita sedulo Episcopi invigilabunt, eoque canonicæ poenitentie subdent. „ Nimirum plures nihil depositionem faciebant, & sæcularem in modum vivebant, crimini se dedentes.

36. „ Erroneorum pariter clericorum licentiam reprimere, ab Episcopis licet, abbatibus, aut Comitibus receptum essent; atque in id quidem Imperatoris subsidium petent, quoad Italiam potissimum, ubi clerici e Germania, & Gallis profugi libera suscipiebantur. „

37. „ Abbates, qui per superbiam suo Episcopo obedire detrectaverint, aut a Synodo corrigentur, aut prælaturæ, qua gaudent, honore per superiorem auctoritatem spoliabuntur. „

38. „ Commendatur clericis modestia, honestas, omnium omnino spectaculorum fuga; prohibeturque, ne recentior velatæ sæminæ in religiosarum antistites eligantur. „

39. „ Prohibentur presbyteri quidem viduas velare, & virgines consecrare, sed sine Episcopi consensu; abbatissas vero viduis, & virginibus velum dare. „

40. 41. 42. & 43. „ Vetantur fœminæ, ne ipsæ se velent, ut Ecclesiæ deserviant, & presbyteri, ne fœminas, quæ se ita velarunt, audere sinant ullum in Ecclesia servitium præstare. Jubentur Episcopi abbatissas summo canonum jure punire, quæ non verentur ipsæ viduis, aut virginibus velum dare. „

44. „ Interdictio, ne viduis statim a viri morte velum detur. Tricesima, ex Imperatoris edicto, expectanda dies, quia tum demum iis liberum est, ut nubant, aut Deo se consecrent. „

45. „ E nobis alii, inquiunt Episcopi, a viris fide dignis auditione acceperunt, alii suismet oculis ipsi viderunt, in aliquibus provinciis fœminas contra divinam legem, & canones ad altare accedere, impudenter sacra vasa tangere, sacerdotalia indumenta presbyteris exhibere; & quod longe indignius, contraque omnem rationem est, Dominum Corpus populo distribuere; & alia facere, quæ memorari turpe esset. Mandatur omnibus Episcopis, ut pro viribus admittantur, ne amplius ejusmodi abusus in eorum dicecesibus locus sit. „

46. „ In canonicos, & monachos interdictio, ne sine Episcopi nutu religiosas invisant. Religiosæ confessionem non edent nisi in Ecclesia coram testibus, qui ad aliquam distantiam aderunt. Si qua eas infirmitas impederit, quominus in Ecclesia confiteantur, aderunt & in cubiculo testes, dum confessionem peragent. Nullo modo congruit monachum deferere monasterium, ut se ad religiosarum confessiones excipiendas conferat, aut clericos, laicosque, Episcoporum, & presbyterorum canonicorum judicium declinantes, ad monachos, qui sacerdotes sunt, edendæ confessionis causa pergere; monachis enim id unum licet, eorum confessiones audire, qui de ipsorum communitate sunt. „

47. & 48. „ In presbyteros interdictio, ne privatis in ædi-  
„ bus,

„bus, aut in horis, quod plures faciunt, Missam dicere  
 „Sacrum fieri non alibi licet, quam in Ecclesiis, præter  
 „quam in itinere, aut in necessitatis casu. Prohibetur præ-  
 „ter, Missam dicere, quin adsistens aliquis presbiter sit, qui  
 „spondere possit. „

49. „ Unusquisque presbyter unam tantum Ecclesiam ha-  
 „bere poterit; quemadmodum Episcopus unum tantum Ep-  
 „iscopatum habet.

50. „ Obsecratur etiam atque etiam Imperator, ut in  
 „usus auctoritate diem dominicum sanctificatum velit; &  
 „hac mente, gravibus indictis poenis, prohibeat, ne per  
 „sanctum diem lites agitentur, nundinae celebrentur, res  
 „colantur, vel quidquam plautro asportetur. „

51. „ Interdicitur, ne quis modios, aut sextarios habet,  
 „quorum alia mensura sit, scilicet ad accipiendum magnos,  
 „ad dandum autem, aut vendendum parvos. „

52. „ Damnatur iniquitas, & avaritia Comitum, & Ep-  
 „scoporum provincialium occidentalium Galliae, qui subdi-  
 „tis suis prohibebant, ne messis, aut vindemiae tempore,  
 „frumentum, & vinum majore, quam ipsi taxaverant, pretio  
 „venderent; adeoque sibi datum volebant denariis quat-  
 „or frumenti modium, qui duodecim valere poterat. „

53. Inter usurarios rejicitur dives, qui famis tempo-  
 tritici modium renuit pauperi mutuam dare, nisi hic se pro  
 messem plures modios redditurum recipiat, ad exaequatio-  
 nem usque currentis pretii modii, quem acceperat.

54. „ Interdictio, ne, qui publicae poenitentiae subiant, ad  
 „patrini, aut matris officium, seu in Baptismo, seu in  
 „Confirmatione admittantur. Firmantur hæc singulae Con-  
 „stitutiones auctoritatibus pluribus; atque ita quidem cor-  
 „ficatur actorum Parisiensis concilii Liber primus. „

\* Liber secundus peculiariter de Regum erga subditos, sub-  
 ditorumque erga Reges officiis agit. Sunt hæc ex Jona  
 Anrelianensis Episcopi, qui concilio aderat, Tractatu ad  
 verbum ducta. Inscribitur Tractatus hic, *Institutio Regis*,  
 & ad juniorem Pipinum Aquitaniae regem mittitur.



. 2. 3. 4. & 5. ¶ Id omnium primum, inquit concilium, regi propositum esse debet, ut recte ipse se regat, ut domum suam moderetur, ut bonum aliis exemplum præbe-

. Suum cuique jus sine personarum acceptione reddere debet; se exterorum, viduarum, & orphanorum defensor ostendere; atrocina reprimere; adulteria punire; ac impudicas personas, nec scurras apud se detinere; parricidia, & perjuria exterminare; Ecclesiis patrocinari; pauperes alere; regni negotiis homines ad æquitatem factos præficere; prudentes, & sobrios senes sibi consiliarios eligere; suæ indignationis effecta differre; e justitiæ regibus, & cum animi robore patriam defendere; catholicam Fidem intactam, tectamque servare; filiorum suorum impietates non tolerare; statas horas præci dare, nec extra convivium tempus comedere. Scriptum est enim: *va regioni, cujus Rex puer est, cujusque Principes mane ipso comestunt.* ¶

6. Monentur viri principes, & cujusque generis homines, ut erga proximum charitate referri sint, eique nec injuriæ, nec desecoris quidquam afferant.

7. Deploretur Christianorum calamitas, qui tantopere christi Domini legem negligunt.

8. Commendatur subditis, ut Principi, qui suam a Deo potestatem accepit, obsequium profiteantur.

9. Pronuntiatur ærumnas publicas, & mutationes, quæ sepe contingunt in regnis, ut scilicet ad alios Principes transferantur, peccatorum populi, & Principum effecta esse.

10. Inter errores rejicitur Christianorum quorundam opinio, qui putabant eos, qui baptizati fuerant, quæcunque tandem crimina perpetrassent, aliquando salvos fore, nec nisi ad certum tempus in inferis remansuros, eo scilicet elapso, Deum misericordia cum his usurum.

11. Fideles hortatur concilium, ut ad Ecclesiam conveniant, precibus adfuturi; monetque, ut ad observantiam compositi ibidem consistant.

12. Arguuntur, qui, dum in Ecclesia perstant, nullam precibus attentionem præbent, quæ ad Deum mittuntur.

13. Qui longioris distantiae causa, ad Ecclesiam proficisci non possunt, monentur, ne Deum proinde orare desistant, quippe qui ubique locorum orari potest.

Actorum Parisiensis concilii Liber tertius, per Episcoporum Epistolam, ad imperatores Ludovicum, & Lotharium, *invisitorum Augustorum* titulo, missam incipit. Quia facti ad eum mittebant articulos, quos concinnaverant: hos in Epistola vix innuerunt, cui tamen addidere septem articulos Libri primi, quos tamquam ad utilitatem præcipuos spectabant; aliosque viginti confecerunt, quorum executionem ab eo postulabant. Ex his ergo articulis viginti septem constat Actorum hujus concilii Liber tertius. Priores septem sunt 4. 34. 52. 29. 50. 47. & 44. Libri primi.

In reliquis viginti ab Imperatore petunt Episcopi, sicut ut filios, & aulae proceres jubeat sacerdotalem potestatem, & dignitatem vereri; iis in animum revocans, animarum curam Episcopis commissam esse; hos secundum Apostolos, Ecclesiarum fundatores esse; per hos ea nobis innotescere, quæ Deus vult; hos esse fidelis populi capita, veritatis defensores, eorumque parentes, qui in catholica Fide regenerati sunt; ut velit inter Episcopos, & eorundem populos, pullo non tempore, pacem, concordiam, & unanimitatem servare; eos sinere, saltem semel in anno, in quaque provincia ad Ecclesiarum utilitatem, & disciplinae incolumitatem coire; in aptioribus Imperii locis tribus publica gymnasia ejus auctoritate instituire; ipsorum legatis ad profanos clericos, in Italia potissimum inquirendos vim, & robur addere; impedire, ne monachi, presbyteri, cæterique clerici tam sæpe palatium frequentent; nonnullos Episcopatus, qui non amplius subsistebant, quia suis bonis spoliati fuerant, restituere; perturbationibus finem imponere, quæ in aliquibus locis diceceson Alitgarii, & Bangarii, quorum unus Cameracensis, alter Noviedunensis Episcopi erant, grassabantur; eorum furorem compescere, qui, ut suo facerent odio satis, aut sibi illatas injurias ulciscerentur, suorum inimicorum sanguinem privata auctoritate, effundebant; rectum ordinem in monasteriis tueri, & impedire, ne laicorum

culpa, quibus donata erant, deperirent; domesticas, atque adeo palatii capellas supprimere; suo fideles exemplo docere, ut ad Corporis, & Sanguinis Christi Domini communionem accederent; ad bonos pastores Ecclesiis, dignas satisfactiones puellarum monasteriis, prudentes, perspicacesque ministros regimini dandos sedulo incumbere; suosque ipsos in Dei timore educare. Significant, postremo loco, adovico Pio necessitatem continendi potestates duas intra certiusque fines, agentes id recto ordini potissimum obtinuisse, quod ex longo jam tempore, ecclesiasticis negotiis Principes immiscebant, & Episcopi se ultra quam debebant, in negotiis temporalibus occupabant.

Eodem ann. 829. Wormatiæ, seu Augustæ Vangionum, editum habuit Imperator, ut per imperialem auctoritatem, Episcoporum, Procerum, & Legati Papæ consensu, quod antea in constitutionibus visum fuerat, confirmaret. Edidit hac mente Capitulare, cujus notari possunt articuli, qui sequuntur.

1. „ Qui absque Episcopi consensu presbyteros suis in Ecclesiis statuunt, aut ex iisdem ejiciunt, Imperatoris bonum, seu multam graviolem solvent. „ In textu legitur *harmiscari*, quod significat gravem multam pecuniariam, & nonnunquam honorariam, quæ imponebatur potissimum ob magna crimina, jussis nempe reis, aperto capite, nudisque pedibus, & cruribus processionem subsequi, ephippio, aut cane humeris imposito. Est credendi locus voces *acheria*, & *hachee*, quæ Gallis deinde usui ad multam significandam, ex *harmiscara*, per corruptionem, constatas fuisse.

5. Jussa, sub multæ pœna, solutio decimæ; & quoad decimas, qui fruuntur Ecclesiæ feudis, solutio nonnæ, præter decimam, sub feudi amittendi pœna.

8. Turbari non poterit Ecclesia in boni possessione, quod post annos triginta pacifice possidet.

Imperator, & Episcopi, qui cœtui, seu concilio huic adfuerunt, statuerunt etiam, ut, qui conjugem deseruisset, vel, ut aliam duceret, occidisset, publicam, relictis armis, pœnitentiam ageret; sin obluctaretur, in carcerem truderetur,

quoad Imperator de re cognovisset. Vetitum præterea, a leinceps frigidæ aquæ examen, seu probatio, ut hæc ierî confueverat, adhiberetur.

Legitur in quodam abbatiz S. Remigii Remensis cõte nanuscripto, Papam Eugenium II. instituisse probationem hanc, ut impediret, ne super reliquiis juraretur, neve mltari imponeretur. Mabillonius, ex hujus manuscripti colicis auctoritate, quem putat ad nonnm sæculum pertinere, hujus examinis ritus recenset. Canebatur Missa, cui ætant accusati, & communicabant; at eos presbyter, antequam communione donaret, obtestabatur, sanctæ Trinitatis, earumque omnium rerum nomine, quæ sanctiores, & observantia digniores in christiana Religione sunt, ut eas ne reciperent, si culpæ rei erant, cujus accusabantur. Nil respondentes communicabat, inquires, „Corpus hoc, & Sanguis hic Domini nostri Jesu Christi sit hodie in probationem tibi.“ Absoluta Missa, aquam benedicebat, feratque ad edendi examinis locum; iussosque ex ea bibere, leinde, cum aquam, in quam immergendi erant, exorcizaret, in eam immergebat ipse, Christum Dominum rogans, ut impediret, ne eqs, siquidem rei erant, aqua reciperet. Cæremonia hæc, tam quoad presbyterum, quam quoad accusatos, servato jejunio peragebatur. Imperatoris decretum hanc generatim servatum fuit, quandoquidem Hincmarus, liquanto post ab Hildegario, Meldensi Episcopo, super hac probatione consultus, affert rationum monumenta plura ad standendum, frigidæ aquæ judicium admitti posse.

*Concilium Thionvillense, seu apud Theodonis villam, an. 835.*

Concilium hoc ab Imperatore Ludovico Pio convocatum est, perficiendi causa, ut abrogarentur, quæ in eum gesta erant, cum per Lotharii filii molimina, in Compendiensi conciliabulo, an. 833. depositus fuit. Adfuere quadraginta quatuor, tam Archiepiscopi, quam Episcopi; & Drogo Metis præfuit cum Hottio, Archiepiscopo Trevirensi. Ebræus Remensis Archiepiscopus, omnium quæ in Imperatorem, præcipuus auctor, in coetum perductus eximere se non po-

potuit, quin, ut cæteri omnes Episcopi, scriptum ederet, quo improbaret patratum in hujus Principis personam facinus, qui concilium Metas translatum voluit, ut consiliis, quæ animo versabat, splendorem adderet.

Concilii Præsules, die dominica, quæ Quadragesimæ initium præcedebat, cum Imperatore, Proceribusque, in S. Stephani Ecclesiam, quæ Cathedralis est, coiverunt. In Missa nedia Drogo ambonem conscendit; legitque coram populo Episcoporum omnia ad Imperatoris restitutionem scripta; eo conscendit & Ebbo ipse, damnavitque, vivæ vocis sono, quemadmodum jam scripto fecerat, indignam suam quoad Imperatorem agendi rationem, fassus eum Principem injuste depositum, & poenitentiae ob supposita crimina additum fuisse; tum vero Archiepiscopi septem super Imperatore unam singuli e septem ad poenitentium reconciliationem præscriptis Orationibus recitarunt. Cæremonia hac ad exitum perducta, Patres ad concilium in Theodonis villa continuandum redire. Imperator suam eo querelam in Episcopos misit, facinorum præcipuos auctores, quæ in ejus personam Compendii, & Sueffione patrata fuerant. Rei istius acciti, eorumque nonnulli depositi fuere. Ebbo se ipse leposuit, suamque abdicationem scripto tradidit. *Reg. Tom. XXI. Lab. Tom. VII. Harq. Tom. IV.*

*Concilium Aquisgranense, an. 836.*

Februario mense, ann. 836. Aquisgranum Episcopi con-  
venerunt, Imperatoris Ludovici jussu, qui negotia, de quibus acturi erant, ipse proposuit. Quia porro negotia hæc ad Ecclesie ministrorum, itemque temporalium Principum officia referebantur; tributa proinde fuerunt in partes duas hujus concilli decreta, quod *secundi Concilii Aquisgranensis* nomine notum est. Nihil ea novi continent; aliud nempe non sunt, quam veteres canones, quibus ut pristinum robur edderetur, opera data est. Complectitur prima pars Capitula, seu Capitularia duo. Capitulare primum super Episcopis constitutiones includit; dividiturque in titulos duos, quorum primus id pertractat, quod Episcopi facere, & secundus,

„dus, quod scire debent. En hujus primi Capitularis articulos aliquot.

1. „ Interdictio, ne Episcopatus donis, aut aliter amittatur. „

3. & 4. „ Episcopus hospitalitatem exercere debet: ubicunque fuerit, pauperes suscipere, & alere debet; actiones quoque, & litigia evitet, oportet. „

6. „ Episcopi ignominioso violentiæ vitio obnoxii non ponentur. „

Ad ea, quod attinet, quæ Episcopus scire debet, notatur Religiosis dogmata, Sacra Scriptura, peccatorum recondita, Canones, & S. Gregorii Pastoralis Liber.

Capitulare alterum functiones continet super ratione, quæ inferioribus clerici, itemque monachi, & religiosæ se gerere debent.

1. „ Tam canonicorum, quam monachorum abbates Episcopis subesse debent. „

2. & 3. „ Monachi ecclesiasticis, aut sæcularibus negotiis, nisi Episcopus annuat, se immiscere non debent; muneraque minus diocesani Episcopum, quod eorum nominis faciunt, contemnere. „

5. „ Presbyteri caveant, qui Ecclesiis præsent, parochi scilicet, ut ne pueri, quin baptizati fuerint, moriantur; ut eadem ab Episcopo Confirmationem suscipiant, ediscantque Cætionem Dominicam, & Symbolum. Super suorum parochianorum vita, & moribus invigilare debent. Si quis in morbum incidarit, operam dabunt, ut confiteatur, & Extremam Unctionem recipiat. Si morbus ad mortem vergit, animæ commendationem super ægroto peragent, ei Eucharistiam tribuent, eundemque post mortem christianæ sepulture dabunt. „ Conferebatur ergo tunc Extrema Unctio ante Viaticum, nec ad eam conferendam evadens periculum expectabatur.

Secundi Aquisgrauensis concilii Capitulare tertium de Regis, de Principum ejus filiorum, deque ipsius ministrorum officii agit. Hujus Capitularis articuli præcipui sunt.

1. „*Regis* gloriosum nomen iis tantum convenit, qui cum bonitate, & iustitia regunt. Crudelis, & injustus Princeps non nisi odioso *Tyranni* nomine dignus est. „

2. „ Rex in primis statutus est, ut Dei populum secundum æquitatem gubernet, ut pacem incolam servet, Ecclesiarumque, & Dei servorum patronus, & vindex sit. „

9. „ Monemus Magnitudinem tuam, inquit ad Imperatorem Episcopi, ut recte pastores eligas, qui Ecclesias administrare debeant; secus enim ignominia clerum afficeris, deprimeresque, & Religionem in discrimen adduces. „

10. „ Eandem tibi sollicitudinem commendamus ad abbatum, vel abbatissarum delectum. Hac de re peculiariter rationem reddes. „

11. & 12. „ Adnitere etiam, ut scite, prudenterque ministros eligas, quibuscum regiminis onus partiris. Fac eos deligas, qui Deum timeant, qui bonum exemplum præbeant, quique ex condito dent operam, ut, quæ Dei voluntas est, Imperii splendorem, tui nominis gloriam, totiusque populi bonum comparent. Potissimum vigila, ne quæ sit inter eos seu zelotypia, seu dissensio. „

13. „ Eo quoque animum refer, ut inter Principes filios tuos pacem, & concordiam foveas, iisque, quæ David Salomoni filio, aut suo Tobias, monita præbe. „

17. „ Tuam itidem Clementiam obsecramus, ut ecclesiasticos, nisi aliqua necessitas urgeat, per sanctum Quadragesimæ tempus, tranquillos relinquis. „ Loquuntur Episcopi de militaribus expeditionibus, aut de coetibus, qui nonnunquam in Quadragesima indicebantur.

22. „ Sumi deberet Domini corpus dominicis diebus singulis; quamobrem corrigatur, oportet, quantum ratio patietur, contrarius mos; ne quis a Sacramentis recedens, etiam a salute recedat. „ *Ibid.*

*Concilium in Villa - Colonia, ann. 843.*

Carolus Rex, cum ejus regni annus quartus excurreret, ann. scilicet 843. interfuit concilio huic, quod aliquorum sententia, Culaniæ in Turena, ad agrum Viennensem, vel,

ut P. Sirmundus statuit, in Villa-Colonia, prope urbem Cenomanum habitum fuit. In eo Princeps hic edidit Capitulare, quod ipse, & quicumque aderant, Episcopi, & Proceres sui singuli subscriptione firmarunt. Continet articulos sex, quos Præfatio antecedit, in qua Princeps Ecclesiam cum avi comparans, quæ modo procellis agitatur, modo malscia fruitur, ipsam offendit ejus, a quo regitur, nempe Christi Domini subsidio indigere. In memoratis sex sui Capitularis articulis multus est in cultu, & obsequio, quod Deo debetur; in Ecclesiarum nitore, quæ sumenda cura; in veneratione, quæ altarium ministris deferri debet, suæque iisdem privilegia servandæ, aut nova concedendi necessitate; in populorum suos erga Reges, Regumque erga populos suos officia. A nemine, quicumque fuerit, nullaque prorsus obducta causa, sibi quidquam contra jus, fasque propositum vult; jubetque de re ab iis, qui scire possent, se moneri, ne circumvenitur, vel ut iis, quæ contra facere potuerit, remedium astra *Ibidem.*

*Concilium Lauriacum, ann. 843.*

Concilium hoc Octobri mense ann. 843. habitum est canones quatuor, anathemate refractariis indicto.

1. Primus. Publicos divinæ legis transgressores impetit, eoque, qui in ecclesiasticis tribunalibus convicti criminum, renuerent eorumdem judicium subire.

2. Eos, qui in regiam dignitatem moliti fuerint, nec sitis pro facinoris gravitate fecerint.

3. Eos, qui regis potestati, quæ secundum Apostolum Deo instituta est, obsequi recusaverint.

4. Eos, qui id violare ausi fuerint, quod ad Ecclesie tranquillitatem, sacerdotale robur, & regiam dignitatem servandam concilium statuit. *Ibid.*

*Concilium Thionvillense, seu in Theodonis villa, an. 844.*

Habitu est concilium hoc, Octobri mense ann. 844. prope Thionvillam. seu Theodonis villam, in loco, qui vulgo *Julz*, latine *Judicium*. Ei Lotharius imperator, ejusque fratres reges duo, Ludovicus, & Carolus interfuerunt; Dro-  
ga.



o, Metensis Episcopus præfuit. In eodem functiones, seu anones editi sex.

Primus est ad memoratos Principes cohortatio, qui ro- antur, ut inter se pacem, & charitatem servent, atque ita urbis finem afferant, quas eorum divisio excitaverat in Ec- lesia, quæ Christi Domini Sanguine redempta, tantoque la- ore, ac studio a Regibus eorundem decessoribus ad unita- em redacta fuerat.

2. Principibus commendatur, ut Episcopatum, ob eorum infidia, vacantium sedes quamprimum repleant, perficiant- que, ut ad eos, qui expulsi fuerant, regrediantur; rogantur- que eodem tempore, ut simoniam eliminent, & in rebus omnibus canonum dispositionem sequantur.

3. Obsecrantur, ut laicis adimant monasteria, quæ iisdem lonata fuere, in eorumque regimen abbates, & abbatissas re- tituant; atque in eorundem locum, si forte in recepta ad- ministratione minus recte se gesserint, alios sufficiant.

4. Ecclesiarum privilegia servari petunt Episcopi, ultro recipientes se, pro cujusque facultatibus subsidia, in gravi- iuoque Imperii discrimine, suppeditaturos.

5. Rogant, ut, si ob hæc ipsa discrimina tum quidem monasteria laicis adimi, hisque abbates, aut abbatissæ reddi omnino non possint, liceat saltem Episcopis, in quorum di- xcessibus ea monasteria sita sunt, eorundem curam suscipere, ut separationes fiant, divinum Officium celebretur, & mo- nachi sustententur.

6. Postulant, ut Ecclesie suum vetus robur redintegre- ur, ecclesiasticusque ordo, regia potestate fultus, id omni in- e facere possit, quod ad populorum salutem necessarium est. *videm.*

*Concilium Vernotienſe, ann. 844.*

Carolus rex: cogi iussit concilium Vernotii ad Oisum, nense Decembris ann. 844. Ebronius, Episcopus Pictavien- is, ei præfuit, tamquam Archicapellanus palatii, quamvis ad- sset Venilo, Archiepiscopus Senonensis. Episcopi, qui hu- us concilii convocationem ut Regis singulare beneficium

spectabant, suum ei gratum animum testati sunt, & ad restituendam Ecclesie disciplinam canones duodecim edierunt.

Primus. Episcopi Regem hortantur, ut misericordie suavitate severitatem temperet, suumque populum, Davidis, Izechielis, siveque avi Caroli Magni exemplo, e justitie legibus regat.

2. & 3. Eum rogant, ut commissarios mittat, qui ad clericorum, & monachorum reformationem incumbant.

4. „ Cogentur vagantes monachi ad monasteria sua redire; quod si habitum deseruerint, suave ipsorum culpa expulsi fuerint, & nolint id perficere, quod Deo promiserunt, concludentur, quoad se, corrigant. „

5. „ Qui religiosas sibi conjuges sumpserint, excommunicatione plectentur, publicae poenitentiae subdantur, nec Viaticum nisi ad mortem suscipiant, si sui tamen erratice poenituerit. „

6. „ Raptores, quia ecclesiasticam excommunicationem contempnant, summo civilium legum jure reprimuntur. „

7. „ Religiosae, quae falsa quadam pietatis specie virilem habitum sumunt, sibi que capillos amputant, Juridice solum admonebuntur, quippe quae id ex ignorantia potius, quam pravo consilio faciunt; cum eas ab Ecclesiae corpore segregari oporteret, si hac in re per malitiam agerent. „

8. „ Episcopi, certiores facti suorum confratrum nonnullos a belli servitio infirmam corporis valetudinem excusare, ab eoque alios per ipsum Regem exemptos fuisse, hunc Principem rogant, ut sibi per eum liceat subditorum aliquem suis hominibus ducem dare. „ Ebronius, concilii praeses, & Lupus, Ferrariensis abbas, qui ejusdem canonis elucubravit, ipsi per se, eodem anno, praelio prope Engolismam inuito adfuerant; in quo Lupus quidem captus fuit.

10. Rogant etiam Regem Episcopi, ut Remensis Ecclesiae, jam dudum pastore destituta, suisque haud ita pridem bonis spoliatae vacationi provideat; & Agil, Aurelianensis Episcopi, qui ex ejus palatii presbyteris fuerat, ordinationem approbet; agentes ordinationem hanc a Venilone, Se-

menſi Archiepiſcopo peractam fuiſſe, ſuffraganeis conſententibus, clero teſtimonium perhibente, populo denique poſcente.

11. Remittitur ad frequentius concilium Drogonis, Menſis Epifcopi, & Imperatoris Lotharii Archicapelani negotium, qui nempe Litterarum vi, quas a Papa Sergio obtinuerat, Apoſtolicus in Caroli regno vicarius haberi volebat.

12. Finem faciunt Epifcopi, Regem humillime compreſſi, ut rapinas, & alia complura crimina, quæ divini Numinis indignationem in populos trahebant, impediatur; imrimis vero ut e ſecularium manibus bona tollat, quæ ad uinſtrorum, altarium, aliorumque Dei famulorum ſuſtentationem, ad pauperum, & peregrinorum ſolatiũ, ad captivorum redemptionem, Eccleſiarumque inſtaurationem, Decem principes, alique fideles obtulerant. *Ibidem.*

*Concilium Bellouacenſe, ann. 845.*

Convocavit Rex Carolus concilium hoc Aprilis menſe an. 45. Provinciarum duarum, Remenſis, & Senonenſis Epifcopi adſuere cœtui, & Hincmarum, ex antiqua nobilitate cognatum, & Bernardi, Tolofani Comitis, conſanguineum & Remenſem Archiepiſcopum elegerunt; tam edidere ſanctiones octo, quas Carolus Rex ſe ſervaturum, perque omnes ſui regni Eccleſias propagaturum recepit. Fidem obrinxere, quod in iis erat, Epifcopi ſe, quod Regi in iis octo articulis promittebant, fideliter executuros.

Petunt a rege Carolo Epifcopi, per articulum primum, ut, quod ejus antecellentes fecerant, iis omnem, quam canones tribuunt, auctoritatem ſervet; per ſecundum, ut ne ſinat Epifcopos ob præteritum erratum aliquod dedecorari; per tertium, ut iis, eorumque Eccleſiis id reddi jubeat, quod eisdem, ſeu ſub ejus regno, ſeu ſub regnis præcedentibus, ablatum fuerat; per quartum, ut illegitima, ſi qua unquam e rebus ad Eccleſias pertinentibus dederit, mandata revocet, nec amplius deinceps quidquam tale præcipiat; per quintum, ut pravas omnes conſuetudines, exactionesque in Eccleſias ab ejus tempore inductas ſupprimat, & has ipſas  
in

In libertatem restituat, qua sub Ludovico Pio ejusdem patre gaudebant; per sextum, ut eas ab aggressoribus, & oppressionem minitantibus defendendas suscipiat; per septimum, ut privilegia confirmet, quæ Ecclesiis tum ejus patris, tum ipse concesserant; per octavum, ut, si forte vel a vel ipsi, humana imbecillitate ita ferente, non autem fidente malitia, violarent statuta hæc, ejusmodi erratum communi sententia corrigeretur. Porro Meldense concilium, quod Bellovacensis constitutiones refert, de duabus prioribus alie filet; at alias quatuor addit, quæ inter octo præcedentes non reperiuntur; quarum una postulat, ut alienationes, & commutationes bonorum Ecclesiæ, vacantis seculi tempore, nullæ, & irritæ declarentur. *Ibidem.*

*Concilium Meldense, ann. 845.*

Carolus rex, Junii die 17. ann. 845. haberi jussit in Meldensi Ecclesia concilium hoc; cui quidam Metropolitanus, Venilo Senonensis, Hincmarus Remensis, & Redulphus Bituricensis cum suis suffraganeis adfuerunt, & octoginta canones ediderunt, in hunc numerum relatis iis, quos concilia paulo ante, in Theodonis villa, in Villa-Colonia, Lauriaci, & Bellovaci celebrata confecerant. Vernotientes canones collectioni huic inserti non sunt, quia nondum ad Regis, & populi notitiam venerant; quod mirum videtur, quandoquidem Vernotientense concilium a Rege Carolo congregatum fuerat. En canones, qui Meldensis concilii proprii, & peculiare sunt.

25. „ Tam bene morata sit, oportet, Episcopi domus, ut clerici, & hospites, qui in eam recipientur, nihil notare possint, quod iis exemplo non sit. „

26. & 27. „ Significandum Regi est, oportere, ut, cum per aliquam urbem transit, in Episcopatu hospitetur, non ibidem tamen fæminas secum hospitio receptas velit, nec ipse ibi diu commoretur, & direptionem impediatur. „

Contingebat sæpenumero, ut Reges, quos iter facere, vel propriæ, vel publicæ rationes cogeant, ad Episcopales sedes diverterent, fæminas, conjugatosque in eadem receptos vel

lent

lent, & ibidem diu morarentur; adeoque eorum per urbes transitus comitatu direptionis occasio esset. Concilii Episcopi suas super hac re querimonias humiliter ad Regem deferunt, significantes prohiberi canonibus, fœminas in clericorum, & potiore quidem jure, in Episcoporum domos ingredi.

28. Obsecratur Rex, ut Episcopos liberius, quam antea, Quadragesimæ potissimum, & Adventus tempore suis functionibus vacare patiatur.

29. „ Corrigenda est aliquorum Episcoporum negligentia, qui in ea prava consuetudine sunt, suas ut dioceses, aut raro visitent, aut nunquam visitent ipsi per se. „

30. Veteres super Episcoporum translatione leges renovantur.

31. „ Episcopi suis metropolitanis observantiam præstare debent, quæ iis debetur, secundum canones. „

32. „ Principes sinant, oportet, Episcopos habere concilia, in quaque provincia, semel saltem, aut iterum quaque anno. „

33. „ Episcopus, qui sine causa, quæ cum ratione congruat, concilio interesse neglexerit, ab officio suspendetur. „

34. „ In sacrarum Scripturarum interpretatione, seu descripto, seu verbo tenus, non licet a communi sanctorum Patrum sententia, vel latum unguem recedere; quorundam proinde monachorum reprimenda præsumptio est, qui, ut sibi nomen quaerant, novitates venditant. „

35. „ Episcopus quisque operam dabit, ut apud se idoneum, integrisque moribus virum habeat, qui presbyteros, quibus demandata est populorum cura, ad omnem Fidei puritatem, divinorumque præceptorum executionem instituat. „

36. Jubentur hi presbyteri, nempe parochi, non nisi raro suis ex Ecclesiis egredi, ut offerre sancta Mysteria, eademque populis dispensare semper parati sint.

37. & 38. „ Prohibiti, depositionis indicta poena, clerici arma ferre, & Episcopi super sanctis rebus jurare. „

\* Episcopi, & presbyteri super sanctis rebus, videlicet super cruce, reliquiisque, quod appellabatur, *jurare super cruce*, jusjurandum non obstringebant; sed solum coram sanctis rebus, *inspectis sacris*, jurabant. Itaque nihil erat, ac jurantes manum attollerent, quod laici faciebant, ut cruce, & reliquiis altari impositas tangerent.

39. Damnantur perjuria.

\* Quia super sanctis rebus jurandi mos tum quidem communis erat, contingebat sæpenumero, ut esset perjuriis locus, & ubi ægrotantes pristinam valetudinem recuperabant, & possessi liberabantur, perjuri derepente a maligno spiritu corripentur.

40. 41. & 42. Mandatur, ut Regi significantur omnino tria; primum, quoad hospitalia, quæ ad nihilum redacta erant, ea potissimum, quæ Hibernorum aliqui pro suæ nationis hominibus in Gallia fundaverant; alterum, ut ad restituenda monasteria permoveatur, quæ, postquam proprietatis jure privatis hominibus data fuerant, a regulæ custodia exciderant; tertium, ab eo obtinendi causa, ut commissarios in provincias mittat, quorum opera reddantur Ecclesiis adempta bona.

43. „ Per virtutem Sanguinis Christi Domini intendendum est laicorum primoribus, iisque omnibus, qui in electionibus gaudent suffragii jure, ne unquam in simoniaci ordinationem consentiant. Qui enim, inquit Sanctus Gregorius, Ecclesiæ dignitates vendunt, & qui emunt, pari poena digni sunt. „

44. „ Impediendi sunt Chorepiscopi, ne sanctum chrisma conficiant; ne Spiritum Sanctum tribuant, ne Ecclesias consecrent; ne ordines conferant, nisi ad Subdiaconatum usque; iidemque ne id quidem facere debent, nisi Episcopi jussu, & in locis, quæ canones notant; at in dioceseos ambitu, poenitentiae impositioni, & peccatorum conciliationi vacare poterunt. „

45. & 46. „ Episcopi ob sanctum Chrisma nihil omnino, ne denarium quidem, exigent. Congruit tamen, suo ut Episcopo munus aliquod presbyteri, statis anni temporibus,

bus dent. Interdictum, ne sanctum Christus alio die, quam Feria quinta majoris hebdomadae, conficiatur. „

47. „ Dum Episcopus in vivis est, nemo cleri, populi- que placitam, aut potentis alicujus laici mandatum prae- texens, oeconomum instituere poterit, qui ejus Ecclesiae bona administret. Si adeo infirmus Episcopus sit, suis ut functionibus vacare non possit, Metropolitanus erit, cum ejusdem Episcopi consensu, huic incommodo providere. „

48. „ Praeterquam in morbi casu, neminem nisi in Eccle- siis, ubi baptismales fontes adsunt, & praescriptis quidem temporibus, presbyteri baptizabunt. „

49. „ In laicos sub excommunicationis poena interdictio, ne suarum Ecclesiarum presbyteros in ruralium locatio- num procuracione, vel in saecularibus, indignisque nego- tiis occupent. „

50. & 51. „ Clerici, qui in aliam dioecesim migrant, sine *formatis Litteris* non recipiuntur; nec dabitur iis venia, ut vel altari deserviant; iidem ad alios ordines haud pro- movebuntur, nisi proprii Episcopi canonicas Litteras ex- hibuerint. „

52. „ Si qui proceres absque canonicis Litteris clericos ad ordinationem praesentant; hos Episcopus in suas dioe- ceses remittet, ut ibi ordinentur. Quicumque e dioeese- os parocciis pluribus absolute, nempe, quin peculiari Ec- clesiae addicti sint, ordinari petunt, rejiciuntur; quique ad titulum ordinari petierint, haud voti compotes fient, nisi postquam annum saltem, in clero ad regulas exacto, vel in episcopali urbe transegerint, ut certo de eorum doctri- na, & moribus constare possit. „

53. „ Canonici, seu in urbe, seu in monasterio commu- nem vitam servabunt, ex Ludovici Pii Aquisgrani edita Constitutione. „

54. „ Tituli cardinales, qui in urbibus, & suburbiis sunt, parocciae scilicet ad Episcopi dispositionem omnino specta- bunt. „

55. „ Omnibus Christianis vetita usura est. „

74-75. „Optandum esset, inquit concilium, ne Rex suorum regalium ædium capellas laicis conferret; at si quibusdam de causis abusus hic evelli non potest, impediendum licet est, ne hi laici decimas percipiant, & ne eas impendant, suos ut canes, suasque concubinas alant.“

76. Rogatur Rex, ut vetet, ne Comites, alique iudices audientias suas teneant post Feriam quartam cinerum, post Quadragesimæ initium scilicet, quo manus omnibus poenitentibus imponuntur, ut per reliquum hoc sanctam temporis poenitentiae exercitationibus, & divinis Officiis vacent.

77. „Celebrabitur ad dies octo Paschatis solemnitas, ne a servilibus solum operibus, verum etiam a venatione, & commercio per id temporis abstinebitur; omnino sub excommunicationis poena.“

78. & 79. Præcipitur, ut ecclesiastica omnia Caroli Magni, & Ludovici Pii Capitularia, omnesque præsentis concilii sanctiones serventur, sub poena depositionis, quoad clericos, & exillii, quoad laicos.

80. Episcopi, qui non ita loquebantur, nisi quia ponebant tanquam certum, fore, ut Rex eorum decreta firmaret, eum reapse, ut id perficeret, obsecrarunt; at procerum precipui perspicientes, iis quidem receptis necesse fore, ut ipsi abbatias, & alia, quibus fruebantur, Ecclesiae bona deleferent, tantopere hujus Principis animum sollicitarunt. ut tandem canones, qui eos spectabant, confirmare renueret, eosque tantum approbaret, qui eodem non afficiebant. Hallucinatus est ergo Pater Longueval, *Hist. Eccl. Galic. Tom. V. pag. 519.* dum absolute, ac sine ulla distinctione pronuntiavit Carolum regem his Constitutionibus subscripsisse, & se perfecturum, ut servarentur, promississe. Confirmatae quidem fuere in concilio, quod 14. Februarii die ann. 846. Parisiis habitum fuit; at non melius servatae sunt. Cum Carolus rex parlamentum, seu generalem cœtum in Remensis dioceseos locum, Epernai dictum, ann. 846. seu 847. convocasset; laici proceres delectum fecere canonum, qui ad eos non referebantur omnino, vel parum eorundem negotia attingebant, eum catalogum ad Episcopos miserunt,



lisque significarunt, Regem, & se eos tantum canones servare velle, qui novendecim numero sunt. *Ibid.*

*Concilium Moguntinum, ann. 847.*

Ad initium Octobris mensis ann. 847. Rhabanus, Archiepiscopus Moguntinus, concilium Ludovici Bavaris Regis jussu congregavit, ut ad Ecclesis disciplinam reformandam incumberet, comperiretque adjumenta, quibus ecclesiasticorum bonorum usurpationem impediret. Adfuerunt cœtui Episcopi duodecim Moguntinæ sedis suffraganei, Chorepiscopi, abbates, presbyteri, alique clerici. Ut Dei gratiam ad se traherent, triduum jejunarunt, processionibus interim editis; cumque inter eos convenisset, ut in quaque diocesi pro Rege, Regina, eorumque filiis ter mille quingentæ Missæ dicerentur, & mille septingenta Psalteria recitarentur, in S. Albani monasterium, consuetum conciliorum locum, coiverunt. Rerum varietas, de quibus acturi erant, eos impulit, ut se dividerent in classes duas; Episcoporum unam, qui cum secretariis Sacræ Scripturæ, Canonibus, & Patrum scriptis legendis vacabant; Abbatum alteram cum delectis monachis, qui S. Benedicti regulam evolvebant, expendebantque, qua demum ratione ejus observantia restitui posset. Ex his collationibus sequentes triginta, & unus canones prodierunt.

- Primus. „Oranium bonorum fundamentum est Fides.  
 „At, quamvis Deo sine fide nemo, quod ait S. Paulus, placere  
 „possit, Fides tamen operibus indiget, sine quibus mortua est.  
 „Episcoporum imprimis est operam dare, ut Fidei puritatem  
 „servent.  
 2. „Debent Episcopi canones, qui recepti sunt, legere,  
 „& intelligere, & identidem veritates ad Fidei, morumque  
 „puritatem custodiendam accommodatas populo prædicare.  
 „Quamobrem Episcopi singuli super paradiso, super inferis,  
 „super futura resurrectione, superque operibus, quæ hominem  
 „quemque æterna vita dignum, aut indignum reddere  
 „possunt, Homilias præ manibus habeant, necesse est,  
 „eosque in rusticam romanam, vel teutonicam linguam con-

vertant, ut ab omnibus eorum auditoribus percipiantur. Quia plures ejus sæculi tum Episcopi, tum presbyteri concinnandis Sermonibus haud satis idonei erant, in votis est, ut iis saltem Sanctorum Patrum Homiliae, in vulgarem linguam translatae, praesto essent, quas scilicet populo legent, quarumque ope necessaria documenta eidem traderent.

3. „ In omnibus parœciis ex ordine Romano administrari Baptismus debet, ita scilicet, ut edantur ante Baptismum praescripta scrutinia; ut solum in Paschate, & Pentecoste, nisi urgeat necessitas, baptizetur; ut baptizandi jubentur daemoni, ejusque operibus, & pompis abrenuntiare. „ Daemonis pompæ, inquit concilium, sunt fides, superbia, vana gloria; ejusdem opera sunt adulterium, fornicatio, ebrietas, &c.

4. „ Necessarium sane est, ut pax inter Christianum populum vigeat; siquidem non habemus omnes, nisi Patrem unum, qui in cælis est, & matrem unam, quæ Ecclesia est. Commendatur peculiariter Episcopis, & Comitibus, hoc est, judicibus, ut inter se consentiant, & in suorum numerum exercitatione, quod ad Dei servitium pertinet, se mutuo sustentent. „

5. Communione privantur, quicumque in Regem, in Imperii ministros, & in ecclesiasticas potestates, conjurationem confecerint.

6. „ Quoniam Rex institutus a Deo est Ecclesiae honorum defensor, & custos, ea tueri debet, ut suum ipse dominium tueatur. „

7. „ Ea Episcopis potestas erit, ut hæc bona secundum canones gubernent, dispensentque; & cum ad sui ministerii functiones indiguerint laicorum officio, hi quidem eisdem obedient. „

8. „ Clerici, qui suæ ordinationis tempore nihil possidebant, quique, dum episcopatum tenuerunt, aut ex quo in clero sunt, terras, aliosve fundos, suo nomine emerunt, hos Ecclesiae relinquunt; at de bonis, quæ iis donata fuerint, aut quæ per successionem a consanguineis acceperint pro arbitrato statuere poterunt. „

9. Renovatur Africani concilii canon super fervorum manumissione.

10. „Decima, quippe quam Deus mandavit, accurate solvetur, eam[Episcopus, ut fidelium oblationes, & Ecclesiæ redditus, tribuet in partes quatuor; unam sibi sumet, alteram in clericos, tertiam in pauperes, quartam in Ecclesiæ fabricam conferet. „

11. „Haud suis terris, suisque decimis spoliabuntur Ecclesiæ veteres, ut novis eadem oratoriis tribuantur sine Episcopi, ejusque concilii consensu. „

12. „Prohibitus, depositionis indicta poena, presbyter Ecclesiam emere, aut pecuniam dare, ut ex ea presbyterum, a quo legitime possidetur, expellat, eandemque sibi vindicet; itemque prohibiti clerici, & laici sine Episcopi venia, & approbatione presbytero Ecclesiam dare. „

13. „Episcopus quisque operam dabit, ut canonici, & monachi e regulis vivant; a carnis peccatis abhorreant, nec se sæcularibus negotiis immisceant; ne accedant ad tribunalia, nisi forte ut viduam, & orphanum ibidem defendant; ne aleis, ornatu, qui eorum statui non congruat, epulis, vino, venatione cum canibus, aut avibus, &c. delectentur. Nos quidem hæc omnia iis interdiximus. Pauperes suam ad mensam recipiant, in eaque sanctæ lectioni locus sit; oportet. „

14. „Nihil proprii monachis erit; iidemque non poterunt parochiales Ecclesias, nisi consentiente Episcopo, possidere. Episcopo rationem reddent titularum, Ecclesiarumve, in quibus statuti fuerint; venientque ad concilium, quod is indicet. „ Pespicitur hoc loco monachos, annuente quidem Episcopo, parochos in titulum esse potuisse.

15. „In Gregorii Papæ Decretis leguntur hæc: *Si clericus sibi capillos crescere sinat, anathema sit.* Quamobrem mandamus, ut hi clerici puniantur, coganturque suum pristinum statum recipere, quem deseruisse videbantur. „

16. „Abbatissa, cui monasterium in urbe est, e claustro non egredietur, quin Episcopus, ejusve Vicarius assensum præbeant, nisi ei ita ab aula mandatum sit; cumque egre-

„dietur, super religiosarum, quæ ei comites fuerint, agenda ratione invigilabit. Eadem studium conferet, ut regula in monasterio servetur; ut religiosæ ibidem divini Officii omnes, & singulas Horas concinant, cubentque in eodem dormitorio, infirmis exceptis. „

17. & 18. „Episcopi, Abbates, Comites, eorumque officarii non poterunt pauperum bona deinceps emere, nisi in publico cœtu, & coram testibus; ne pauperes opprimantur, coganturque suis ingratis sua bona vendere, adeoque ad indigentiam redacti, latrociniis se dedant. „

19. „Arguendi iudices, qui se muneribus corrumpi sinunt. „

20. „Suus erit parricidis locus, in quo asperam poenitentiam acturi consistant; nec amplius arma ferre, aut novum matrimonium inire poterunt. „

\* In usum abierat, ut parricidæ hac, illac errantes, fennisque circulis onusti, medio in mundo viverent; quod in causa erat, ut ipsi se flagitiis pluribus dederent; hanc consuetudinem concilium revocat.

21. 22. & 23. Ancyranî, Eliberitani, Agathensis, & Ilerdensis conciliorum, super fornicariis, homicidis, aliisque peccatoribus, canones instaurantur.

24. „Qui presbyterum interfecerit, aget annorum duodecim poenitentiam. Si factum negat, & liberæ conditionis sit, se per jusjurandum purgabit, cum duodecim personis jurans; si servus, super vomeribus duodecim ad ignem candentibus incedens se se purgabit. „

\* Fuisse constat rationes duas, quibus se accusatus perferum candens, seu ignitum purgaret; erat prima, ut servus ad ignem rubens nudis manibus ferret; erat altera, ut nudis pedibus super vomeribus, ad ignem pariter excandentibus incederet.

25. Eidem poenæ subduntur, qui presbyteros gradu dejectos, a quibus variaz peregrinationes, poenitentiaz causa, instituuntur, interimunt.

26. „Presbyteri ægrotantium, qui versantur in mortis periculo, Confessionem audire debent. Est iis deinde ob

oculos ponenda, quam meruissent, pœnitentia, non tamen imponenda; fatisque habendum, eos ad eandem peragendam, siquidem convaluerint, cohortari. Tum vero, ne iis misericordiæ janua claudatur, iisdem Extrema Unctio, & Viaticum e Sanctorum Patrum Decretis tribuantur, necesse est.

27. „ Qui ob crimina ad mortem damnati fuerint, communionem suscipere poterunt, si vere pœnitentes, Deoque peccata confessi sunt: iidem nec sepultura, nec Ecclesiæ precibus post mortem, nec sancti sacrificii oblatione privabuntur. „ Reis ad mortem damnatis non ea semper facultas concedebatur, ut confessionem apud Sacerdotes ederent. Est hæc fortasse ratio, ob quam hoc de iis tantum sermo est, qui Deo confessi non fuerant, inquit Pater Longueval, in sua *Gallicanæ Ecclesiæ Historia, Tom. V. pag. 149.* At, si ita se res habet, dicendum erit, reis, iis quoque, qui Sacerdotibus confessi non erant, communionem concessam fuisse; quod nobis quidem videtur difficultatem parere, quam historicus non attingit.

28. „ Incestuosi correctionis impotes ex Ecclesia ejiciantur, quoad pœnitentiam egerint; si suis in depravationibus animum obfirmaverint, post presbyterorum monita ad eos reprimendos sæcularis potestatis vis adhibeatur. „

29. „ Si, qui viduam duxit, peccat cum conjugis filia, vel cum duabus deinceps sororibus matrimonium inicit, aut cum fratris uxore, cum consobrino, cum amita, cum nuru, separari debet, & in pœnitentiam nunquam conjugium contrahere poterit. „

30. „ Interdicitur, ne quis deinceps in quarto consanguinitatis gradu matrimonium inicit. „

31. „ Pœnitentia peccatis respondere debet, nec imponenda levis ob peccata gravia; discernendum est etiam inter peccatores, qui publicam, & qui secretam pœnitentiam agere debent, prout eorum peccata vel publica sunt, vel occulta. „

Has omnes Constitutiones ad Ludovicum Bavarum miserunt Episcopi, rogantes, ut eos auctoritate, qua pollebat,

adhibita, servari juberet. Iis synodicam Epistolam addider, inter cætera conquerentes, observantiz parum sanctis locis deferri. Fuldenfes Annales ponunt, Octobri mense amifestantis 848. Moguntiz concilium aliud occasione doctoz Gotthescalchi, qui in eodem damnatus fuit. Hoc in concilio statutum est, ut hic Monachus ad Hincmarum, Remesæ Archiepiscopum, in cujus dioecesi sacerdotalem ordinem asceperat, remitteretur. Rhabanus eodem tempore synodicam Epistolam ad Hincmarum misit, in qua exponit, Gotthescalchum dicere, Dei prædestinationem tam ad malum, quam ad bonum referri; nec deesse in terris homines, qui ob hanc prædestinationem, cujus vi præcipites ad mortem aguntur, se ab errore, ac peccato, in quo versantur, emendare non possunt, perinde ac si eos Deus inemendabiles ab initio fecisset.

*Concilium Papiense, seu Ticinense, an. 850.*

Concilium hoc ann. 850. ad finem vergente, Lothario, & Ludovico Augusto, rerum potentibus, habitum fuit. Angilbertus, Mediolanensis Archiepiscopus, ei præfuit cum Theodomaro, Aquilejensi patriarcha, & Josepho, Episcopo, & Archicapellano totius Ecclesiæ. Baronius ait hujus nominis Episcopum, an. 844. & 853. Eporediz fuisse. Hujus concilii Patres edidere canones viginti quinque.

Primus. „ Aderunt Episcopo in cubiculo, & ad secretionem servitia, bonæ famæ presbyteri, & clerici, qui eum assidue vigilantem, orantem, Sacræ Scripturæ studio vacantem intueantur, ejusdemque sanctæ vitæ testes, & imitatores sint. „

2. „ Celebrabit Episcopus Missam non dominicis solum, præcipuisque per annum festis diebus, sed singulis, si fieri potest, orabitque peculiariter pro se, pro cæteris Episcopis, pro Regibus, pro omnibus Ecclesiæ pastoribus, pro iis qui ejus presbyteris commendati sunt, & potissimum pro pauperibus. „

3. „ Moderata mensa contentus erit, & convivis sobrietatis exemplum præbebit, nedum eos ad edendum, & bibendum.

bendum sollicitabit; non admittet ad mensam ridicula nugigerulorum, & mimorum spectacula, sed in ea peregrini, pauperes, & infirmi conspicientur. In eadem legetur Sacra Scriptura; suosque ipse convivas deinde pietatis sermonibus detinebit, ut iidem se eodem tempore corporale, & spiritale alimentum sumpsisse gaudeant. „

4. „ Nec aves, nec canes, nec equos, nec pretiosas vestes, nec quidvis factum, luxumque sapit, conservabit. Erit in sermone simplex, & verax, iis Evangelii locutionibus utens: *est, est, non, non*, seu *Deus scit*, cum aliquid certo pronuntiari opus est. „

5. „ Sine intermissione ad canonicarum Scripturarum, & Religionis dogmatum meditationem incumbat, ut presbyteros, & clericos cæteros in iisdem instituat. „

6. „ Ad populum, prout ejus intellectio fert, dominicis, festisque diebus concionem habebit. Curabit, ut Archipresbyteri omnia familiarum capita visitent, ut, qui publicorum criminum rei comperti fuerint, publicam poenitentiam agant; occulta vero peccata confiteantur iis, quos ipse, aut ejus Archipresbyteri delegerint; qui, si quid difficultatis offenderint, Episcopum consulunt; Episcopus autem finitimos confratres, aut metropolitanum, aut etiam provinciae synodum consulat, si ita postulet difficultas. „

7. „ Urbis, rurisque presbyteri super poenitentibus invigilabunt, ut perspiciant, quemadmodum impositam poenitentiam peragant; an ad suorum peccatorum expiationem eleemosynas, & alia bona opera edant; quæ eorum contritio, quæ lacrymæ, ut iisdem poenitentiae tempus immnuant, aut protrahant. Reconciliatio vero non a presbyteris, sed ab Episcopo solum fiet, prout in veteribus canonibus præscriptum est; nisi mortis periculum adsit, aut Episcopus absit, & poenitens cum pietate reconciliari petierit. „

8. „ Presbyteri ægrotos monebunt, ut Sacramentum a S. Jacobo Apostolo commendatum, scilicet Extremam Unionem postulent; aut eam poenitentibus non concedent, nisi postquam conciliati fuerint, ac Domini Corpus, & San-

„ guinem sumperint. (Ægrotanti, si requirat morbi ratio,  
 „ sanctam Unctionem Episcopus suis ipse manibus admini-  
 „ strabit. „

9. „ Renovantur veteres canones, qui pœnitentes, in  
 „ pœnitentiæ subsunt, matrimonium inire vetant; & cui  
 „ contingebat interdum, parentes renuere suas filias in ma-  
 „ trimonium dare, quamvis se offerret occasio, easque à  
 „ paterna ipsa domo impudicitiae se dedere; præcipitur, ut,  
 „ si pater, aut mater in filiae corruptionem consenserint, pu-  
 „ blicam uterque pœnitentiam agat, antequam ea nubere  
 „ possit. „

10. „ Raptores, eorumque socii communionem in morte  
 „ percipere poterunt, si vere pœnitentes sint, eamque reli-  
 „ giose petant; at nunquam raptor eam, quam rapuit, sibi  
 „ legitime conjugem sumere poterit. „

11. „ Spectat ad loci Episcopum, in quo crimen pater-  
 „ tum fuerit, pœnitentiam imponere; ejusdemque erit ad  
 „ omnes Episcopos, in quorum diocesis reus terras possi-  
 „ det, scribere, nec eum, utpote ob crimen excommunica-  
 „ tum, ad suam communionem admittant. „

\* Editus fuit canon hic ad eorum eludendam fraudem,  
 qui terras in variis diocesis possidentes, dicebant Episco-  
 po, qui eos ob aliquod crimen pœnitentiæ subdere volebat,  
 eam se jam ab alio recepisse.

12. Pronuntiatur, eos omnes, qui sancti Altaris commu-  
 nione privati, & publicæ pœnitentiæ addicti sunt, nec arma  
 ferre, nec causas judicare, nec publicum ullum munus ob-  
 ire, nec cœtibus interesse, nec se ad alios conferre posse. Ea  
 tamen conceditur iisdem venia, suis ut domesticis negotiis  
 vacent, nisi forte suorum criminum enormitate perculli,  
 eorundem curam sumere nequeant.

13. Distinguuntur parœciarum genera duo; aliæ nunc-  
 pantur *minores tituli, plebes aliæ*, seu baptismales; priores  
 quidem administrari lubet a simplicibus presbyteris, postero-  
 res vero ab Archipresbyteris, qui præter suarum parœcia-  
 rum curam, super minoribus etiam parœciis invigilare de-  
 bebant, earumque rationem Episcopo reddere. Adeo neces-  
 saria



faria judicatur Archipresbyterorum inspectio, ut Episcopus, etsi harum baptismalium Ecclesiarum, uno, eodemque tempore, ac matricis, seu cathedralis Ecclesiæ curæ suscipiendæ par sit, satis tamen habere debeat, super hac per se ipsum invigilare, ut Episcopatus functiones, & onera cum aliis partiat.

14. Quoniam monasteriorum tam ad viros, quam ad fœminas spectantium, pleraque seu ab Episcopis, seu a laicis diruta fuerant; ea concilium reparari jubet, imprimis vero ea, quæ Episcoporum potestati suberant; ita scilicet, ut ad primam synodum eorum quinque restituta sint. Episcopis quoque caput hoc negligentibus excommunicationem minatur.

15. „ Hospitalia ab iis administrabuntur, quos eorundem „ fundatores designaverint; quod si fundationis bonis hæ- „ redes potiri contigerit, ad eorum usurpationem reprimen- „ dam, Imperatoris auctoritas implorabitur. „

16. „ Quoad monasteria, & hospitalia, sub sacri palatii „ patrocinio a fundatoribus posita, satis habetur ad impedi- „ endos Principes, ne ad eorum eversionem conferant, iis „ significare, si neminem habent in hoc sæculo, a quo judi- „ centur, eos Deum in altero judicaturum. „

17. „ Accurate solventur decimæ; earumque distributio- „ nem Episcopus secundum canones, non pro suo ipsius ar- „ bitratu, peraget. „

18. „ Non tolerabuntur clerici acephali, qui nempe nul- „ lius Episcopi disciplinæ subsunt, quamobrem sæculares, „ qui sibi suis in domibus celebrata volunt divina mysteria, „ monebuntur, ut ad id officii eos tantum adhibeant, qui ab „ Episcopis examinati fuerint, habuerintque commendatitias „ eorum Litteras, a quibus Ordines susceperint. „

20. „ In laicos, indicta excommunicationis pœna, inter- „ dictio, ne presbyteris denariorum fisci, & vectigalium „ receptionem, sua ipsorum negotia, & ejusmodi alia mu- „ nia demandent, Judæisve committant, qui criminales „ causas inter Christianos judicent, ab iisque tributa exi- „ gant. „

21. Usurariis mandatur, ut id restituant, quod per usuram acquisierint; quod si minus ipsi, dum viverent, fecerint, id facere jubentur hæredes saltem ex dimidio, eorumque per eleemosynas peccata redimere. Concilium quidem id solum innuit, quod hæctenus actum erat; subdit tamen eum, qui in posterum sænori dare convictus fuerit, si clericus extiterit, excommunicatione plectendum, si presbyter, aut clericus, & ab Episcopo monitus, haud se correxerit, suo gradu privandum.

22. Implorabitur Imperatoris in eos subsidium, qui viduas, orphanosque, quorum sibi tutelam conquisierunt, cum tueri debeant, opprimunt.

23. „Episcopi retinendos curabunt vagos clericos, monachosque, qui errores, quacunque transeunt, disseminant, aut inutiles quæstiones proponunt. Eos deinde ad metropolitanum duci jubebunt, ut tamquam pacis Ecclesiæ perturbatores puniantur.“

24. „Prohibentur pater, & mater juniores filios graevæ puellis maritos dare, quia sæpe fiebat, ut sub matrimonii filiorum velo foceri nribus abuterentur.“

25. Ad asperissimam pœnitentiam damnantur Venetici quædam, quæ se suæ artis vi amorem, aut odium inspirare jactabant, quasque hominibus vitam ipsam adimere suspicio erat. Mandatur, ut ejusmodi sæminæ in mortis tantum articulo reconcilientur, ac tum quidem solum, cum dignos pœnitentiæ fructus egerint.

Imperator Ludovicus, qui huic concilio aderat, is eo Capitulare edidit, quod deinde ejus pater Lotharius confirmavit. Constat illud articulis quinque, quorum duo ad ecclesiastica negotia referuntur. Eorum unus Comitibus, omnibusque publicis ministris mandat, ut ad peregrinorum, pietatis ergo Romam pergentium, securitatem invigilent; prælatos alter ad aulam convenientes vetat, vexationibus hospites premere, & ab iis quidquam, nisi sponte solvant exigere. *Reg. Tom. XXI. Lab. Tom. VIII. Hard. Tom. V.*

*Concilia Sueffionensia, ann. 851. & 853.*

Horum conciliorum primum congregatum fuit occasione Pipini junioris, nepotis Caroli Regis, filii Pipini, Regis Aquitaniæ. Inhumanus hic adolescens jampridem in patris regno perduellionem fovebat, eum a Sanchio, Vasconiæ Comite, captus fuit, traditusque regi Carolo, qui ex Episcoporum, procerumque consilio, detonsus in S. Medardi Sueffionensium monasterium ann. 851. conclusit. Hoc Episcoporum consilium designat Hincmarus synodicæ sententiæ titulo, quo eos in concilii modum convenisse significat, ut de junioris ejus Principis puniendi ratione statuerent. At is evasit e monasterio ann. 852. opem ferentibus monachis duobus, qui proinde tamquam inemendabiles ejecti, & a sacerdotio depositi in alio concilio, quod in eadem urbe ann. 853. habitum fuit.

Adfuit Cœtui Carolus Rex cum Metropolitanis tribus, Episcopis viginti tribus, & Abbatibus sex. Metropolitanæ tres erant, Hincmarus Remensis, Venilo Senonensis, & Amaurius Turonensis. In eo habitæ sessiones octo in Ecclesia monasterii S. Medardi, qui concilio locus electus fuerat. Ejus integra nobis acta non suppetunt, sed eorum tantum epitome, quæ in iis octo sessionibus gesta sunt. Positi sunt primo loco tredecim canones, seu decreta concilii, quæ compendiarium in modum continent, quidquid ibidem quoad ecclesiastica negotia statutum fuit.

1. Actum est initio statim de ordinationibus ab Ebbone peractis, postquam depositus fuerat; hæ pronuntiatæ nullæ, irritæque, ac definitum, illegitime ordinatum fuisse.

2. Cum significatum esset, Herimanum, Nivernensem Episcopum, morbo correptum esse, quo adigebatur, ut ageret absona, & indigna plura, suæque Ecclesiæ curam negligeret; jussus est Venilo Senonensis, ejus metropolitanus, Episcoporum aliquibus comitantibus, Nivernum ire, ut ejus Ecclesiæ negotia in ordinem redigeret, Episcopumque Herimanum, per ætatem, tempestatem ejus malo minime adversam, Senonensi in urbe custodire, ut ejus agendi rationem, quoad fieri per eum posset, moderaretur.

3. Quia

3. Quia Venilo Senonenſis Burchardum, utpote haud bonæ ſamæ hominem, Carnotenſem Episcopum ordinare reſe-  
 ebat, mandatum fuit, ut illuc commiſſarii mitterentur, qui  
 ejus electionem ad examen revocarent, ut eum Venilo, pro-  
 ut ipſi de re tota relatum eſſet, haud cunctatus ordinare.

4. Cum S. Aldricus, Cenomanenſis Episcopus, paſſim  
 correptus, ad concilium ſcripſiſſet, ſuam ut abſentiam excu-  
 ſaret, ſeque Episcoporum precibus commendaret, Archie-  
 piſcopus Turonenſis, ejus metropolitanus, juſſus fuit eam  
 convenire, & quidquid neceſſarium eſſet, in Cenomanenſi  
 Eccleſia perficere.

5. S. Medardi monachi duo, qui juniore Pipino ſuppliciter  
 tulerant, ut e loco evaderet, in quem Carolo rege manda-  
 te conſuſus fuerat, Rothado Sueſſionenſi curante per eum  
 Archidiaconum ad concilium perducti, a ſacerdotio depoſiti,  
 & ſeorſim in diſſita monaſteria relegati ſunt.

6. Cum Carolus Rex de Remenſis Eccleſiæ diacono quo-  
 dam, falſas ejus nomine Litteras ſcripſiſſe accuſato, apud Sy-  
 nodum conqueſtus eſſet, huic interdicitum fuit, ne a dioceſi  
 recederet, quoad ſe purgaſſet, ſatisve feciſſet.

7. Mandatur, ut quamprimum divinus cultus in urbes  
 & in utriusque ſexus monaſteriis reſtituatur, rogeturque  
 Rex, ut commiſſarios mittat, qui locorum præſentem ſu-  
 tum, una cum dioceſano Episcopo expendant, abuſumque  
 quos ipſi reprimere non potuerint, correctionem ad proxi-  
 mum concilium, & ad regiam poteſtatem referant.

8. „ Eccleſiæ fruantur in omne tempus immunitatibus,  
 „ & privilegiis, quæ per conſeſſionem Principum obtine-  
 „ runt. „

9. „ Si minus Eccleſiæ, multiplicis neceſſitatis cauſa, in  
 „ ſuas veteres poſſeſſiones reſtitui poſſunt, iis decimæ ſu-  
 „ tem, & paſcus reddentur. „

10. „ Interdictio, ne tribunalia ſanctis in locis, domini-  
 „ cisque, aut feſtis diebus habeantur. „

11. „ Non impediuntur Episcopi, quominus eos puniant,  
 „ qui aliquid contra Eccleſiæ diſciplinam egerunt, ſeu liberi  
 „ ſeu ſervi ſint. „

12. „ Incestuosi , aliique hujusmodi criminum rei , qui „ Episcoporum examen subire recusaverint , ad illud a publicis „ iudicibus adiguntur , ne criminum impunitas iterum „ peccandi occasio sit. „

13. „ Interdictio , ne quæ ecclesiasticorum bonorum permutatio , sine Regis assensu , fiat. „

Posita sunt ad horum canonum calcem eorum excerpta , quæ in octo hujus Concilii sessionibus gesta , itemque Capitulare , quod ibidem a rege Carolo editum fuit. Continet hoc articulos duodecim , qui totidem ad commissarios documenta sunt , qui quoquo mittendi erant , ut Ecclesias , & monasteria cum diocesano Episcopo visitarent , canonicorum , & monachorum numerum , eorum vivendi rationem , & sustentationem statuerent , ædificia repararent , bonaque , & vastationes expenderent , quas Normanni iisdem intulerant.

Constat ex hoc Capitulari , canonicorum , & canonicissimarum collegiales Ecclesias , seu communitates monasteria nuncupatas fuisse ; adeoque , tametsi collegiatæ veteres Ecclesiæ hoc nomine designatæ comperiantur , non id tamen argumento esse in iisdem Ecclesiis ab origine monachos extitisse.

*Concilium Carifacense, ann. 853.*

Carolus rex , Cadurcum ad Oisum , seu Carifacum Sueffione profectus , cum Episcoporum , & Abbatum nonnullis , ibidem una cum ipsis concilium habuit , in quo subscripsit articulis quatuor , quos Hincmarns Remensis contra Gothescalchi doctrinam ediderat.

Est hæc articuli primi vis , & ratio , Deum per suam præscientiam , e perditionis massa delectis iis , quos per suam gratiam ad æternam vitam prædestinavit , in eadem perditionis massa , per suæ justitiæ iudicium , cæteros reliquisse , quos per suam præscientiam noverat perituros ; at non eos tamen ipsos ad pereundum prædestinasse , quamvis iisdem æternam poenam , quia justum id est , prædestinaverit ; ac proinde non esse agnoscendam nisi prædestinationem unam tantum , quæ scilicet ad gratiæ donum , vel ad justitiæ retribu-

tionem pertinet; quod si e perditionis massa evasit humana genus, non id a Deo derivari, qui rectum, & peccati expertem hominem fecit, ei liberum arbitrium contulit, eum in paradiso collocavit, eundemque in justitia perseverare voluit; sed ab homine ipso, qui libero, quo instructus erat arbitrio abusus peccavit, lapsusque est. Pronuntiatur in secundo, nos amisisse in primo homine libertatem, quam per Christum Dominum recuperavimus; & quemadmodum libero a bonum arbitrio fruimur, cum illud gratia praevenit, adjuvat, ita nobis idem, & ad malum inest, cum illud ipsum a gratia deseritur. Et hoc autem liberum esse, quia per gratiam liberatum, sanatumque est. Docetur in tertio, Deum velle omnes ad unum homines salvos fieri, prorsus excepto nemine, quamvis omnes haud salvi fiant; alios quidem per divini Reparatoris gratiam, æternam salutem consequi, alios autem per suam ipsorum culpam perire. Ita denique quartus habet, quemadmodum nemo unus hominum est, nemo fuit, nemo erit, cujus Christus Dominus naturam non sumperit, ita neminem esse, neminem fuisse, neminem fore, pro quo ipse passus non sit, tamen non omnes per ejusdem passionis mysterium redempti sint; quod si non omnes per hoc mysterium redempti sunt, non id fieri, quasi pretium sufficiens non sit, sed propterea, quoad infideles, eosque, qui non credunt ea fide, quæ per charitatem operatur, quia salutaris medicina, quæ ex nostra infirmitate, divinaque virtute coalescit, & constat, suapte natura omnibus quidem prodesse potest: at eos tantum sanat, a quibus sumitur. De hoc concilio, in *Annalibus Bertinianis*. ad ann. 853. sermo est; ibique hi quatuor articuli summam occurrunt. *Lib. Tom. VII. Harv. Tom. V.*

Edidit D. Martene, cum nonnullis Flori, Lugdunensis Ecclesiae diaconi Opusculis, Acta cujusdam concilii Cadurci seu Carisiaci, contra errores Amalario tributos habiti, quorum præcipuus erat, eum Christi Domini eucharisticam Corpus in tria distincta corpora divisisse.

*Concilium Vermeriense, ann. 853.*

Hoc in concilio, quod Augusto mense ann. 853. habitum est, Carolus rex relecta voluit Capitula, quæ ipse in Sues-  
renti promulgari iusserat, quæque una omnium voco-  
bata fuere. Hoc idem concilium vetat S. Alexandri Le-  
aviae, seu Lieuriae, in Alsatia monasterium, precarii, &  
reficii titulo, Conrado tribui: quia illud abbatiae S. Dio-  
li Fulradus abbas donaverat, & hanc donationem Sum-  
us Pontifex Stephanus confirmaverat. Leberavia hoc  
noprore Nanceji primatiali Ecclesiae unita est.

*Concilium Romanum, ann. 853.*

Die 8. Decembris ann. 853. Papa Leo IV. Romæ in Ec-  
lesia S. Petri concilium habuit, sexaginta septem Episcopis  
sistentibus, quos inter aderant quatuor, quos imperator  
otharius miserat. Joannes, Ravennæ Episcopus, cum eo  
conferre non potuisset, deputavit pro se diaconum, no-  
mine *Paulum*, qui omnium primus post Leonem Papam, &  
operatorem Lotharium subscripsit. Ediderunt Episcopi ca-  
nes quadraginta duos, quorum primi triginta octo iidem  
sunt, ac qui a Papa Eugenio II. ann. 826. editi fuerant.  
Sed tamen concilium auxit aliquibus additionibus, quæ fe-  
sim impressæ fuerunt in Lucæ Holstenii *Romana* editione,  
in sequentibus, in quibus posita sunt primo quidem Acta  
omnia concilii ann. 826. deinde vero Acta concilii an. 853.  
cum adnotatione hac, canones 39. 40. 41. & 42. esse 1. 2.  
& 4. hujus postremi concilii canones.

39. Statuitur, ut, quo propius ad veterum decreta acce-  
ditur, quæ ad ejusdem Ecclesiae servitium majorem cleri-  
corum numerum ordinari vetant, quam redditus, & obla-  
tiones fidelium ferunt, expungatur supervacaneus presbyte-  
rorum numerus, qui Romæ versabantur, a propioribus Epi-  
scopis ordinati, quorumque tertia pars erat ad obeundum  
servitium satis.

40. „ Omnes baptismalium Ecclesiarum presbyteri, vel  
qui simplicibus oratoriis deserviunt, convenient ad sui dioce-  
sanæ Episcopi synodum, seu in urbibus, seu ruri degant. „

41. „ Laici in Eccleſiis, quæ ab iſtis pendent, alterius di-  
 „ ceſis præſbyteros absque Epifcopi conſenſu non ponent;  
 „ atque id quidem ſub excommunicationis in laicos, & depofi-  
 „ tionis in præſbyteros ſtatuta pœna. „

42. „ Eadem pœna in abbates, aliosque patronos eccle-  
 „ ſiaſticos pronuntiatur; afferturque rationis loco, præſby-  
 „ teros collocari non poſſe, niſi ab iis, qui eos ordinandi, &  
 „ corrigendi jus obtinent. „ Proceſſit deinde concilium  
 contra Anaſtaſium, Romanæ Eccleſiæ præſbyterum, & Cardi-  
 nalem titulo S. Marcellini, qui ex annis quinque relicta Ro-  
 ma ſibi domicilium invito Papa Aquilejæ ſtatueraſ. Car-  
 dinalis hic depoſitus fuit. *Lab. Tom. VIII. Hard. Tom. V.*

*Concilium Valentinum in Delphinatu, an. 855.*

Cum Valentiz in Delphinatu Epifcopus multorum cri-  
 minum accuſatus eſſet, Prælati, Lotharii imperatoris juſſu.  
 in eam urbem die 8. Januarii ann. 855. ut in eum procede-  
 rent, convenerunt, Remigio Lugdunenſi, Agilmaro Vien-  
 nenſi, & Rollando Arelatenſi primas tenentibus. Dijudica-  
 ta accuſati Epifcopi cauſa, cujus exitus ignoratur, editi fu-  
 ere canones viginti tres; ſex ſuper doctrina, ſuper diſcipu-  
 lis reliqui.

1. Declarant Epifcopi, ſe omnem verborum novitates  
 rejicere, & ſacræ Scripturæ, iisque, qui eam perſpicue ex-  
 plicuerunt, S. Cypriano, S. Hilario, S. Ambroſio, S. Hiero-  
 nymo, S. Auguſtino, cæterisque Catholicis doctoribus ad-  
 hære, ſuperque præſcientia Dei, prædeſtinatione, & que-  
 ſtionibus reliquis, quæ eorum fratribus ſcandalum creat.  
 non alia ſenſa fovere, quam quæ in Eccleſiæ ſinu percep-  
 erunt.

2. Probant Scripturæ auctoritate, Deum cognoviſſe &  
 omni æternitate opera bona, quæ boni, & mala, quæ ma-  
 homines acturi erant; prævidiſſe pariter bonos tales fore  
 per ipſius gratiam, æternamque mercedem per eandem gra-  
 tiam percepturos; improbos autem per ſuam ipſorum ma-  
 litiam tales futuros, perque ejus juſtitiam ad æternam pœ-  
 nam damnandos; atque inde inferunt, Dei præſcientiam ne-  
 min.



mini necessitatem imponere, ut nequam sit; ac si pravi, sceleratique homines damnantur, non id ob Dei præjudicium, sed ob propriæ eorundem iniquitatis meritum fieri; si pereunt, non eos propterea perire: quia boni esse non potuerint, sed quia boni esse noluerunt, & quia, vel ob actualia ipsorum peccata, vel ob originale ipsum in perditionis massa remanserunt.

3. Confitentur secundum S. Paulum, cujus verba laudant, prædestinationem electorum ad vitam, & prædestinationem reproborum ad mortem; quod explicant, agentes, in eorum delectu, qui salvi fient, misericordiam Dei præcedere eorundem meritum, & in eorum damnatione, qui pereunt, eorundem demeritum præcedere justum judicium Dei; Deum non ordinasse per suam prædestinationem, nisi quod per suam gratuitam misericordiam, aut per suum justum judicium facturus erat: eum in malis hominibus solum prævidisse malitiam, quia hæc ipsorum est, & non eam prædestinasse, quia eadem ab eo non est; quod attinet ad poenam, quæ eorum prava opera sequi debet, eundem, quia scit omnia, hanc prævidisse, & quia justus est, eandem prædestinasse. Addunt, se non modo non credere aliquos a divina potestate prædestinatos ad malum esse, quasi vero aliud esse non possint, sed cum Arausicano concilio iis anathema dicere, qui tantum malum credunt.

4. Eorum doctrinam improbant, qui suis in scriptis paulo ante docuerant, Sanguinem Christi Domini effusum fuisse etiam pro impiis, qui in sua impietate mortui sunt a mundi exordio ad Servatoris passionem usque; asserunt ergo pretium hoc datum fuisse pro iis solummodo, qui in eum credunt, prout ipse Christus Dominus apud S. Joannem ait, *cap. 3. v. 14.* Rejiciunt Hincmari articulos quatuor, aliosque novendecim articulos Joannis Scoti, quippe qui potius sceptorum syllogismorum conclusiones, quam fidei propositiones sint, postulantque, ut novitatum auctores reprimantur.

5. & 6. Firmiter credendum docent, baptizatos omnes fideles vere Christi sanguine ablutos esse, quia in Ecclesie Sa-

cramentis nihil inutile, nihil illusorium est, sed omnia in iisdem vera, & cum effectu conjuncta sunt; nihilominus ex hac fidelium, & redemptorum multitudine, alios etiam salutem consequi, quia in sua redemptione, per se gratiam perseverant: alios ad beatitudinem non perveniunt, quia in fidei salute, quam ab initio perceperunt, perire noluerunt, seu quia redemptionis gratiam prava doctrina, corruptaque vita, inutilem reddiderunt. Quoad gratiam, per quam fideles salvi fient, & sine qua nulla unquam ratione prædita creata res recte vixit; & quoad liberum arbitrium in primo homine debilitatum, & Domini nostri gratia sanatum, plena, constantique fide confitentur, id se credere, quod Patres per sacræ Scripturæ auctoritatem docuerunt, Africanumque, & Arausicanum concilia, summique Pontifices tenuerunt. Rejiciunt cum contemptu indecentes questiones super his negotiis a Scotis propositas, a Joanne Scoto scilicet, quem tamquam turbarum, dissidiorumque auctorem spectabant, quæ in Ecclesia grassabantur.

7. Mandat, ut ad ecclesiasticum robur servandum, quod suam in Episcopis vim amittit, qui nec moribus, nec scientia insigniti sunt, rogetur Princeps, ut electionum libertatem clero, populoque relinquat; seligantur Episcopi in cathedralis Ecclesiæ clero, vel in dioecesi, vel in proximis saltem locis; ac si clericus addictus servitio Principis in Episcopum sumitur, de ejus vita, doctrinaque accurate metropolitanus inquiret, ne indignum ordinet.

8. „ Qui potiti fuerint Ecclesiæ bonis, excommunicationi subdantur, quamvis dicant, ea sibi a Principe donata fuisse. „

9. „ Agetur eodem in laicos jure, qui ab observantia parochis præstanda deficient, aut parochiarum bona usurpant. Laici, qui aliquam suam in terris Ecclesiam contraere volunt, eam dotare debent, ei prædium, & mancipia tria designare, eandemque præterea Ecclesiæ Matri, & Episcopo subdere. „

° Textus habet: *unam colonicam*. Vocabulum hoc significat villam, seu rusticum prædium, cui certum quoddam tet-

ræcultui aptæ spatium, & amplitudo est. Nihilominus in aliquibus veteribus chartis distingui mutuo videntur hæc duo, *colonica*, & *mansus*, seu *mansum*.

10. „ Fideles omnes accurate omnium, quæ possident, decimam solvent. „

11. „ Abrogabitur abusus in sæcularia tribunalia inductus, ut jusjurandum a duabus, quæ inter se litigant, partibus exigatur, cum fieri non possit, ut ne contententium alteruter perjurus sit. „

12. „ Qui in singulari certamine adversarium occiderit, aut vulneribus obruerit, homicidii poenitentiae subdetur, qui vero mortuus jacuerit, precibus, ecclesiasticaque sepultura privabitur; rogabitur Imperator, ut hoc decretum confirmet, publicisque ipse legibus tam grave malum aboleat. „

13. „ Ad charitatem, & unitatem inter Episcopos factam tectam servandam, ipsi sibi mutuo contra Ecclesiae perduelles suppetias ferent, hos quidem sub excommunicationis poena adigendi causa, ut poenitentiae se subdant. „

14. „ Episcopi nec clericis, nec monachis de eorum vexationibus conquerendi locum præbebunt. „

15. „ Vitam agent Episcopi, quæ exemplo fit. „

16. & 17. „ Tam urbis, quam ruris populos Episcopus quisque ipse per se, vel per alios, eosque idoneos viros erudiet; suæque dioeceseos visitationem peraget, quin onerosior fit. „

18. „ Restituentur in integrum scholæ, in quibus scientiæ tam divinæ, quam humanæ, cantusque ecclesiasticus edificantur. „

19. „ Invigilabunt metropolitani super agendi ratione, quam inierint suffraganei; hi vero quoad eandem rem super suæ quisque dioecesis clero. „

20. „ Ecclesiarum ornamenta sedulo custodientur; fiet horum usus e donatorum mente, & ita quidem, ut usus hic nulla omnino in re canonibus adversetur. „

21. „ Nulla fiet bonorum Ecclesiae permutatio; & si qua fiet, curæ, & diligentiae multum ad hanc rem conferetur. „

22. Damnatur abusus, e quo visitationis jura quædam exigebant Episcopi, licet eam non peragerent.

23. Intentantur excommunicationis in eos minæ, qui Archidiaconum Viennensem, seu in ipsius persona, seu in propinquis turbare pergerent. Imperator, ut hujus concilii decreta, quod *Valentinum tertium* dicitur, confirmaret, mutatus est Constantini edictum ad Ablavium, præfectum prætorii, missum. *Rég. Tom. XXI. Lab. Tom. VIII. Hard. Tom. V.*

*Concilium Lingonense, ann. 859.*

Habitu est concilium hoc Aprilis die 19. ann. 859. in abbatis sanctorum Geminorum, vulgo *S. Joanne*, Lingones prope coram Rege Carolo Juniore, Imperatoris Lotharii filio. Ei præfuerunt Remigius Lugdunensis, & Agilmarus Viennensis Archiepiscopi, quibus aderant Ebbes Gratianopolitanus, aliique Episcopi numero plures. In eodem editi canones sexdecim, quorum priores fere iidem sunt, qui sex Valentienfes super prædestinatione; nisi quod de *Carisfacibus* articulis quatuor ne verbum quidem fiat. Lingonensis concilii canones instaurati fuerunt in Tullensi, seu apud Saponarias concilio, cujus partem conficiunt in *generali Conciliorum Collectione*.

*Concilium Tullense, seu apud Saponarias, an. 859.*

Habitu fuit concilium hoc mense Junio ann. 859. apud Saponarias, haud Tullo procul; constetum ex Episcopis provinciarum duodecim regnorum trium Caroli Calvi, Lotharii que, & Caroli Junioris, ejus nepotum; ei Principes tres adfuerunt. Eo spectavit concilium hoc, ut schisma, quod paulo ante in Ecclesia coortum fuerat, funditus tolleretur. ecclesiastica disciplina restitueretur, quique obstrictam suis Principibus fidem violaverant, ad obedientiam reducerentur. In hunc finem eam Episcopi facultatem a Regibus tribus obtinuerunt, ut concilia temporibus per canones præscriptis haberentur; quod inter bellorum turbines facere non poterant. Super Episcoporum trium, Tortoldi Bajocensis, Ascarii Lingonensis, & Attonis Verodunensis ordinationibus  
que-

querelæ ad concilium delatæ , eos scilicet ad Episcopatum illegitimis rationibus pervenisse. Ad Venilonem , Archiepiscopum Rothomagensem , remissa Tortoldi causa ; Ascarius se destitutum promisit ; satisque concilium habuit vetare , ne unquam ad Lingonensem perinde , atque ad Genevensem sedem , quam ipsam aliquando usurpaverat , eveheretur ; demum alteri concilio se sistere iussus est Atto.

Rex Carolus Calvus in Venilonem , Senonensem Archiepiscopum libellum obtulit , in quo dicebat , eum contra fidem , quam ipsi per jusjurandum præstiterat , se Ludovico Germaniæ Principi , ipsius , hosti suis omnibus congestis viribus addidisse ; sibi ab eo Principe abbatiam Sanctæ Columbæ , quæ ad eum minime pertinebat , conferendam curasse ; & , postquam suum ipse Carolus regnum recuperaverat , eundem Venilonem in perduellione perstitisse , negatis subsidiis , quæ ei tamquam suo Principi Senonensis Ecclesia debebat. Venilo cum hoc Principe in gratiam rediit ; atque ita evitavit Episcoporum judicium , a quibus per Synodicam Epistolam Episcopis , quos ad eum judicandum elegerant , intra triginta ab accepta Epistola dies se sistere jubebatur.

Ad Britanniam quoque Episcopos concilium scripsit , quos hortabatur , ut ad Archiepiscopi Turonensis , metropolitani sui , obedientiam regressi se mutuo conciliarent. Lecti deinde canones , qui ante dies aliquot in Lingonensi concilio conditi fuerant ; quorum priores sex , quod jam diximus , iidem ac Valentini concilii tertii canones sunt.

*Can. 7.* Statutum in septimo , ut per rogatos Principes sibi liceret provincialia concilia quotannis , & generalem in eorundem palatio cœtum singulis annis duobus habere.

8. „ In cujusvis Episcopi promotione , metropolitanorum , proximorumque Episcoporum judicium pervincet ; nullaque erit populo ad electionem pars. „

9. „ Canonicorum , monachorum , & monialium communitates accurate diocesani Episcopi visitabunt , ut ibidem , serventur nec ne regula , & statuta , perspiciant. „

10. „ Cohortationibus excitabuntur Principes , & Episcopi , ut publicas tam Sacrarum Scripturarum , quam hu-

„ manarum Litterarum scholas instituant, ubicunque iis docendis pares viri comperti fuerint : quia vera Scripturarum intellectio tunc ita exciderat, ut vix aliquid ejus vestigium superesset. „

11. „ Ab iis reparabuntur, aut reficientur Ecclesiae, quae earundem proventus percipiunt. „

12. „ Postulabitur a Principibus venia, ut religiosa, seu ecclesiastica quaeque communitas sibi ejusdem professionis caput eligat. „

13. „ Ita fiet honorum, quae Deo consecrata sunt, distributio, ut eorum nona, aut decima pars Ecclesiis tribuatur. „

14. „ Restituentur hospitalia a piis Imperatoribus fundata, eorumque redditus ad pauperum, & advenarum sustentationem impendentur. „

15. & 16. „ Rogati Principes tres, qui concilio aderant, ut pauperum causas per integros ministros expenderent, & pro potestate sibi a Deo tradita, adulteros, & raptos punirent, quoad ipsi se publice sifterent, ut a sacerdotibus judicarentur, & ecclesiasticae disciplinae subderentur. „

Absoluta horum canonum apud Saponarias lectione nonnulli, qui ab Hincmaro stabant, Episcopi in articulis gratiam, & praedestinationem spectantibus nonnulla notare volentes cohibiti fuere, conventumque, ut iidem articuli in concilio, quod primum redintegrata pace haberetur, ad trutinam revocarentur. Haec praecipua sunt, quae in concilio apud Saponarias gesta. Ad nos pervenere triginta duorum Episcoporum nomina, qui eidem interfuissent; & in Actis quidem alii plures adfuisse dicuntur. *Reg. Tom. XXI. Lab. Tom. VIII. Hard. Tom. V.*

*Concilium Consuentinum, ann. 860.*

Concilium hoc Junii die 5. ann. 860. convocatum eo spectavit, ut solida pax inter Reges Ludovicum Germaniae, Carolum Calvum, ejus fratrem, & utriusque nepotes tres statueretur. Episcopis tredecim, & Proceribus triginta tribus ea demandata provincia fuit, ut jusjurandum conficerent, quo memorati Principes sibi mutuo fidem obstringerent.

rent. Huic inferuere articulos duos animadversione dignos, & ad ecclesiasticam disciplinam, reique publicæ tranquillitatem seruandam accommodatos. Statuit primus, ut, si contigerit quempiam excommunicatum, aut criminis reum, quod excommunicatione dignum est, regnum mutare ad pœnitentiam evitandam, eamve secum educere, quam rapuerit, quæ abusus fuerit, eum Princeps, in cuius ditionem se reus receperit, suum ad Episcopum redire cogat, ut pœnitentiam suscipiat, impositamve perficiat. Prohibetur in altera constitutione, quæ jam Epernai ann. 845. indicta fuerat, ne quis Episcopus ab Ecclesiæ communionem peccatorem amoveat, quem non antea monitis in Evangelio præscriptis hortatus fuerit, ut se corrigeret, & pœnitentiam ageret; ita quidem, ut eum, si pertinax fuerit, ad Regem, ejusque ministros deferat ad pœnitentiam adigendum; quod si hæc ipsa ratio inutilis fuerit, tum demum ab ecclesiastica communionem peccatorem segreget. *Ibid.*

*Concilium Tuffiacense, ann. 860.*

Octobris die 22. ann. 860. Carolus Calvus, & Lotharius Tuffiacum, in Tullensi diœcesi, frequens concilium ad morum puritatem restituendam convocarunt. Constat illud e duodecim, vel, ut aliis placet, quatuordecim provinciarum Episcopis; erant autem provinciæ Vefontionensis, Lugdunensis, Trevirensis, Remensis, Viennensis, Senonensis, Colonienfis, Bituricensis, Turonensis, Narbonensis, Burdegalenfis, Rothomagenfis, Arelatenfis, & Moguntina; quamvis enim postremæ duæ haud nominentur in impressis concilii Actis; in aliquibus tamen manuscriptis codicibus extant. Erant omnino quinquaginta septem Episcopi, qui edidere canones quinque.

Primus. Anathemati subduntur, arcenturque a Communionem Corporis, & Sanguinis Christi Domini, vel ad mortem, quicumque Ecclesiæ bona seu sibi vindicant, seu donant, seu accipiunt sine Episcopi venia; mandaturque, ut rei, cum pœnitentiam petierint, sortem, atque adeo triplum, aut qua-

druplum reddant pro personæ qualitate, damni que ratione, quod Ecclesiæ attulerint.

2. Mandatur, ut carceribus includantur, poenitentiam ibidem acturæ, quoad vixerint, religiosæ, quæ clam defecerint, aut publice nupserint, itemque viduæ, quæ depravatis moribus ipsæ sunt, suasve filias prostituunt; homines vero, qui vim iisdem intulerint, ad agendam poenitentiam per ecclesiasticas censuras, Principum, iudicumque auctoritate, rogantibus Episcopis fultas adigentur.

3. Juramenta, perjuria, & falsa testimonia damnantur. Horum criminum rei subibunt omnem poenarum vim, quæ veteres canones statuunt; expelluntur ex Ecclesia, nec eorum nomina inter fideles recitabuntur.

4. Missæ officio adistere prohibentur, & ab omni christiana societate removentur, qui rapinis dediti sunt: homicidæ, & incendiarii, quique Ecclesiæ bona diripiunt, aut se impuritatis enormibus criminibus fœdant; jubenturque Episcopi se mutuo per litteras de excommunicatis commonefcere, ne quis cum iisdem communicet.

5. Quia Normanni Ecclesiarum, & monasteriorum plura vastaverant, aut incenderant, & hinc clerici, & monachi bene multi habitum deferendi, nullaque servata regula viveandi ansam arripuerant, præcipitur, ut erronee hi sub suorū Episcoporum, suorūque Abbatum regimen, & disciplinam remittantur.

His canonibus Tuffiacense concilium synodicam Epistolam addidit, quam Hincmarus Remensis elucubravit. Ea mittitur ad eos omnes, qui Ecclesiæ bonis potiti erant, ut eos tempus, & rationem doceat, qua Deo bona quædam consecrata fuerant, periculumque, cui eorundem usurpatione obnoxia erat. Agnoscunt Episcopi in eadem Epistola, electorum prædestinationem, existentiam libertatis in homine post Adæ peccatum, sanationis in eadem per gratiam ad bonum faciendum necessitatem; Dei voluntatem ad omnium hominum æternam salutem, & Christi Domini mortem pro iis omnibus, qui morti subsunt. Is fuit super prædesti-



ratione disputationum finis, quæ Episcopos, Carifiacensium, & Valentinorum articulorum causa secuerant. *Ibidem.*

*Concilium Romanum, ann. 862.*

Summus Pontifex Nicolaus I. convocavit concilium hoc; in quo quidem eos damnavit, qui ab inferis excitabant hæresin Valentini, Mænetis, Apollinaris, & Eutychetis, ajenium, Divinitatem in Christo Domino passam esse, contra expressam doctrinam Principis pastorum, qui nos docet, Jesum Christum in sua tantum carne passum fuisse. Ad hanc doctrinam firmandam edidit concilium canones duos, quorum primus enuntiat Christum, Deum, & Dei Filium, non nisi in sua ipsius carne mortem subiisse, Divinitate passionis omnis experte, seu impatibili remanente; alteri anathema in eos omnes pronuntiat, qui contrariam doctrinam tradunt.

*Concilia Piftenfe, & Sveffionense, ann. 862.*

Rex Carolus Calvus cum quatuor provinciarum Episcopis Piftis in Normannia, prope Fornicis Pontem, super Ecclesie, & Imperii malis concilium habuit, in quo Capitulare contra prædatores edidit, jussis Episcopis congruam poenitentiam his, qui rei comperti essent, imponere; jussis item Regis commissariis eosdem e summo legum jure punire. Hoc in Concilio Rothadus Sueffionensis de sententia conqueustus est, quam superiore anno Hincmarus Remensis, ejus metropolitanus, in ipsum protulerat. Econtra ejusdem confirmationem Archiepiscopus petiit; ab ea Rothadus ad sanctam Sedem appellavit, universumque concilium appellationi detulit. Concilium, in quo Rothadum Hincmarus Episcopali communione privavit, in Ecclesia S. Crispini Sueffionensis ann. 861. habitum fuit. Sequenti anno 862. in S. Medardi Ecclesia celebratum concilium alterum, in quo Rothadus, ejus appellatione nihil obstant, judicatus, Episcopatu depositus, ac deinde intra monasterium carceri addictus fuit, Sueffionensis urbis Episcopo statim in ejus locum electo. Habitum eodem anno hac in urbe concilium aliud occasione matrimonii Comitem Balduinum inter, & Juditham regis

regis Caroli filiam, & Edilulfi, Anglorum regis viduam initi. Balduinus Juditham rapuerat; itaque cum ejus matrimonium legibus repugnaret, eum Episcopi, qui Sueffionem convenerant, æque ac Juditham, quæ in raptum consenserat, communione privarunt. Rex Papæ Nicolao I. quod hoc in concilio gestum fuerat, significatum voluit; & Papa respondit, se nihil in sententia contra Balduinum, & Juditham edita mutaturum, quorum scilicet facinus detestabatur. *Ibidem*, & Bessinius in *Concil. Norman.*

*Concilium Aquisgranense, an. 862.*

Lotharius Rex id assequi volens, ut ejus cum Thietberga, Bosonis Comitis filia, quam ann. 856. duxerat, annoque sequenti deseruerat, matrimonium nullum declararetur, concilium hoc die 28. Aprilis an. 862. cogi jussit. Ei adfuerunt Episcopi octo, Gontherius Coloniensis, Theutgaudus Trevirensis, Adventius Metensis, Atto Verodunensis, Arnulus Tullenfis, Franconius Tungrensis, Hangarius Ultrajectensis, & Ratoldus Strasburgenfis. Suam iis Lotharius postulationem exhibuit, rogans, ut, quæ ei potissimum ineunda ratio deciderent. Mandatum Episcopis duobus, ut ipsam quæstionis vim ponderarent, an scilicet, qui conjugem deseruerat, alteram, vivente prima, ducere posset. Hi porro opinati fuere virum ex Evangelio non posse uxorem deserere, nisi ob adulterium; eaque in hac facti specie dimissa, non posse aliam sibi conjugem sumere, quin ipse in adulterium incidat; nullam in præsentis re Lothario causam suppetere, cur Thietbergam repudiaret: quia crimen, quod eidem imputabatur, antequam ea Regi nuberet, patratum fuerat; neque vero matrimonium hoc abrogari posse incestus causa, quandoquidem Lotharius, & Thietberga consanguinei non erant; itaque concluderunt matrimonium subsistere debere. Hæc opinio, quæ cum Ecclesiæ regulis congruebat, concilium non detinuit, quod potius nullum declaravit Lotharii cum Thietberga matrimonium, novique ineundi facultatem huic Principi concessit. Hi quidem Episcopi nitebantur Herdenfis concilii canone quarto, qui idem est, atque Agathensis concilii sex-

sexagesimus primus, in quo pronuntiatur, eos, qui incestum perpetrant, excommunicatos fore, quoad in hoc illicito matrimonio persevererint; at secum ipsi non reputabant, Thietbergam nunquam Huberto fratri nupsisse, quocum ponebatur ei pravum ineunte ætate commercium fuisse; adeoque canonem hunc ad rem omnino non facere. Nec magis iisdem favebat textus, quem S. Ambrosii nomine protulerunt; in eo quippe dicitur continentiae, post editam adulterii causa separationem servandae, necessitatem haud eam quidem reciprocam esse, nec virum, sed sœminam tantum spectare. Testimonium hoc, ut constat, perspicue ut certam ponit separationem ob adulterium, quod matrimonii tempore patratum fuit, quod Thietbergæ accommodari non poterat. In hujus conciliaris judicii consecutionem, Lotharius solemnem in modum Valdradam sibi conjugem sumpsit, & Reginam coronare iussit.

*Romanum Concilium, ann. 863.*

Coegit Nicolaus I. sub initium ann. 863. concilium hoc, ut repararet Legatorum erratum, quos Constantinopolim miserat, quique ad injustam patriarchæ Ignatii depositionem in concilio, quod Photius ann. 861. ibidem congregandum curaverat, per ignaviam consenserant. Erant hi Legati Rodoaldus Postuensis, & Zacharias Anagniensis Episcopi. Cum Papa Constantinopolitani concilli Aëta, & Michaelis Imperatoris Litteras, quas Leo, qui a secretis erat, attulerat, legi jussisset, accitus in jus legatus Zacharias, qui in medium adductus, fassusque se in Ignatii depositionem consensisse, & cum Photio communicasse, depositus Episcopatu, & excommunicationi addictus fuit. In Rodoaldum, quia nimirum aberat, procedi non potuit. Ejus causa ad alterius concilii judicium remissa fuit. Quod vero ad Photium spectat, ejus negotium in examine positum fuit; cumque probatum est, eum a sæculari militia ad Episcopatum transisse; vivente Ignatio, Constantinopolitanæ Ecclesiæ patriarcha, eam sedem usurpasse; eo audaciæ devenisse, ut Ignatium ipsum deponeret, & anathematizaret, sanctæ Sedis legatos corrup-

peret, & Episcopos, qui cum eo communicare volebant, relegaret; nec desistere Ecclesiam persequi: omni Sacerdotii honore, omnique clericali functione spoliatus fuit, additis minis, ne amplius ad Ecclesiae, Corporisque, & Sanguinis Christi Domini communionem reciperetur, nisi in mortis articulo, siquidem Ignatium impediisset, quominus Ecclesiam suam pacifice administraret. Gregorius pariter Syracusanus, Photii ordinator, & quicumque ab eodem Photio ordinati fuerant, omni sacerdotali officio interdicti sunt. Quoad Ignatium declaratum est, eum nunquam fuisse depositum; mandatumque, ut Episcopi, & clerici in exilium acti, aut depositi, postquam hic patriarcha expulsus fuerat, in suas sedes, suasque functiones restituerentur, in eos, qui obsisterent, anathematis indicta poena. Addidit concilium eos, si cujus criminis accusati essent, primo quidem restituendos, deinde vero judicandos, sed solum a sancta Sede. Ad extremum confirmata est per peculiare decretum super imaginum cultu traditio; pronuntiaturque in Joannem, quondam Constantinopolitanum patriarcham, & in ejus sectatores, imaginum cultus hostes anathema. *Reg. Tom. XXII. Lib. Tom. VIII. Hard. Tom. V.*

*Concilium Romanum, ann. 864.*

Coactum fuit in Lateranensi palatio concilium hoc a Papa Nicolao I. super ipsius Legatorum praevaricatione, in concilio, quod superiore anno 863. Metis habitum fuerat. Erant hi Legati Rodoaldus, Portuensis Episcopus, *is ipse*, qui Constantinopolim missus fuerat, & Joannes, Ficoclien-  
 sis, seu Cervienfis Episcopus in Romandiola. Hi nimirum actui approbationis divortii Thietbergæ cum rege Lothario & matrimonii ejusdem Principis cum Valdrada ipsius concubina cum cæteris Episcopis subscripserunt. Gontherius Coloniensis, & Teutgaudus Trevirensis, qui Romam a Lothario missi fuerant, ut Actorum Metensis concilii confirmationem a Papa peterent, hæc ei cum Aquisgranensis concilii Actis exhibuerunt; sed ea sane adeo turpes, adeoque inauditas propositiones continebant, ut ii Præsules super  
 eo

eorundem confessione ipsa damnati fuerint. Extat damnationis decretum in Epistola, quam Papa ad omnes Galliarum, Italiarum, & Germaniarum Episcopos scripsit, & in articulos quinque tributum est; in quorum primo Romanum concilium abrogat Metense mensis Junii ann. 863. quod cum Ephesino atrocino comparat; in secundo, Teutgaudum Trevirensis, & Gontherium Coloniensem omni episcopali potestate spoliatos declarat, prohibitosque nullam suarum dignitatum functionem edere, ea secus indicta poena, fore, ut nunquam restituantur; in tertio deponit eorundem consortes Episcopos, exhibita nihilominus restitutionis spe, siquidem erratum suum fateantur; anathematizat in quarto Ingeltrudem, Comitissæ Matthesfridi filiam, & Bosonis conjugem, quem ipsa ex annis septem circiter deseruerat; in quinto, pronuntiat in eos omnes anathema, qui apostolicæ Sedis super Catholica Fide, ecclesiastica disciplina, & morum correctione decreta contemnunt. Altum est de Legatis duobus silentium: quia Rodoaldus, conscientiarum exprobratione turbatus, ante concilii celebrationem effugerat, eumque synodus inauditum damnare noluit. Romam is quidem una cum Imperatore Ludovico rediit, iterumque Papa licet vetante abiit, & in alias provincias fugit, depositusque, & anathemate percussus fuit a frequente concilio, quod Papa eodem anno in Lateranensi Ecclesia celebravit. *Ibidem.*

*Concilium Romanum, ann. 865.*

Indixit Nicolaus I. concilium hoc ad Novembris mensis initium, super Rothadi Sueffionensis Episcopi, Regis Lotharii, Patriarchæ Ignatii, Theutgaudi Trevirensis, & Gontherii Coloniensis negotiis. Rothadus, nemine, qui eum accusaret, accedente, in suum pristinum statum restitutus fuit, temque Suffredus Placentiarum Episcopus, qui sua sede pulsus fuerat. Rothadam Papa Sueffionem misit cum Arsenio, Hortæ in Tuscia Episcopo, cui in mandatis datum, ut Rothadi restitutionem executioni mandandam curaret, & Lotharium adduceret, ut Valdradam desereret. Theutgaudus, & Gontherius, quos obtinendæ restitutionis spes Romam  
tra-

traxerat, nihil affectu rediere. *Ibid.* & Mansi, *Concil. Supplem. Tom. I.*

*Concilium Sueffionense, ann. 866.*

Wulfadii, aliorumque clericorum, quos Ebbo, Remensis Archiepiscopus, ordinaverat, depositio huic Sueffionis concilio occasionem præbuit. Nicolaus Papa, ad quem super hac re querelæ allatæ fuerant, cum concilii in eadem urbe ann. 853. habiti Acta legisset, eos clericos haud e regulis depositos comperit. Itaque Aprili mense ineunte ad Hincmarum, aliosque plures Galliarum Episcopos scripsit, ut Wulfadium, cæterosque clericos ab Ebbone ordinatos accirent, amice, jure, necne depositi essent, simul expenderent, concilii in hanc rem habendi Acta ad eum mitterent, nec male haberent eos clericos, qui ad sanctam sedem confugerent. Sueffione concilium habitum ann. 866. 18. Augusti die. Ei adfuere Episcopi triginta quinque, e quorum numero erat Rothadus, superiore anno restitutus; eidem adstitit Carolus Rex. Archiepiscopus Hincmarus obtulit concilio Monumenta quatuor, quorum primum ea continebat, quæ in Wulfadii, aliorumque clericorum, quos Ebbo ordinaverat, depositione gesta erant; spectabat alterum Ebbonis depositionem, quam canonicè factam Hincmarus contendebat; ostendebat, in tertio, Hincmarus Wulfadium, & clericos cæteros ex indulgentia, & auctoritate Papæ restitui posse, quin id posset ad consecutionem in posterum trahi. Haud absoluta fuit quarti Monumenti lectio, quia Remensis Archiepiscopus ibidem vehementius in Wulfadium invehebatur. Concilium secutum est temperamentum in tertio Monumento propositum, usumque est indulgentia cum Wulfadio, & clericis reliquis, ad ejus imitationem, quod actum fuerat in Nicæno concilio, quod eos recepit, quos Meletius ordinaverat, nihil non subdens Papæ judicio; cui quidem concilii Patres per Synodicam Epistolam Augusti die 25. datam eorum, quæ gesserant, rationem reddiderunt. *Ibidem.*

*Concilium Romanum, ann. 868.*

Cum Patriarcha Ignatius Romam misisset Acta concilii-  
buli, Constantinopoli ann. 866. habiti, in quo Photius eo  
audaciæ progressus erat, ut Nicolaum I. Papam deponeret;  
Adrianus II. suum esse ratus decessoris sui, Romanæque Ec-  
clesiæ honorem ulcisci, ann. 868. Concilium coegit, in quo  
ex Episcoporum sententia, qui illud conficiebant, Photium,  
semel, iterum, atque adeo tertio, anathemate perculit, ea-  
que Acta, utpote erroribus, & mendaciis, scæntia ad flam-  
mas damnavit; idem mandavit quoad scripta omnia, quæ  
Photius in sanctam Sedem vulgaverat, idemque quoad ea,  
quæ Michaelis imperatoris jussu confecta fuerant; proscrip-  
sitque conventicula duo, quæ nequam homines in Patriar-  
cham Ignatium coegerant. *Ibidem.*

*Concilium Wormatiense, ann. 868.*

Concilium hoc, quod inter nationalia ponitur, quia Lu-  
dovicus, Germaniæ Rex, omnes sui regni Episcopos ad il-  
lud accivit, mensis Maji die 16. ann. 868. habitum fuit.  
Illud Præfules per longam Fidei professionem inchoarunt, in  
qua super omnibus Symboli articulis, & peculiariter super  
Trinitate, superque processione Spiritus Sancti suam admo-  
dum perspicue mentem aperiunt. Edidere deinde sequentes  
omnes quadraginta quatuor.

- Primus. „ Interdictio, ne Baptismus absque necessitate  
„ extra Paschatis, & Pentecostis tempora conferatur. „  
2. „ Episcopi est sanctum Chrisma consecrare. „  
3. „ Episcopus ad consecrandam Ecclesiam accitus ab eo,  
„ cujus jussu erecta est, vel a fundatore munus exigere non  
„ debet, quod ei tamen oblatum fuerit, accipere potest.  
„ Nullam porro Ecclesiam consecrare debet, quam non fun-  
„ dator per authenticum actum dotaverit, ut ei luminaria,  
„ fundique suppetant, quibus ad ministrorum subsistentiam  
„ opus est. „  
4. „ Non offeretur in altaris Sacrificio, nisi panis, & vi-  
„ num aqua mixtum. „

5. Approbatur Papæ S. Gregorii decisio in Epistola, qua ad S. Leandrum Episcopum scripsit, Baptisma scilicet, se per unam, seu per triplicem immersionem collatum fuisse, æque validum esse.

6. „ Declaratur Episcopatum reddituum dispositio non ad fundatores, sed ad Episcopos pertinere.

7. Mandatur, ut fiant Ecclesiasticorum reddituum, oblationumque Fidelium portiones quatuor, quarum prima ad Episcopum, altera ad clericos, ad pauperes, & peregrinos tertia, quarta denique ad Ecclesiæ fabricam spectet.

8. „ Excerptum est canonis septimi ab Hispalensi secundo concilio editi, qui munia statuit, quæ ad Episcopum solum pertinent, cujusmodi sunt, virgines consecrare, altaria, & Chrisma benedicere, Neophytos confirmare, penitentes inter Missarum solemnias publice reconciliare.

9. „ Episcopi, presbyteri, diaconi, atque adeo subdiaconi continentis legi suberunt, secus ea poena plectendi, ut clericaturæ honore priventur.

10. „ Episcopus, aut presbyter, si cujus criminis accusati fuerint, se purgabunt, tot Missas celebrantes, quot his imputata crimina; quod ni fecerint, Ecclesiæ aditu per annos quinque secundum veteres canones interdicentur.

11. „ Presbyteri, fornicationis convicti, deponentur.

12. „ Presbyteri, fornicationis accusati quidem, at non convicti, se jurejurando purgabunt, ex nono Neocæsariensis concilii canone.

13. „ Episcopi, & presbyteri levibus de causis excommunicationi neminem subdent.

14. „ Si quis Episcopus innocentes homines, aut levium tantum culparum reos excommunicationi subdiderit, ejusmodi excommunicatis suam finitimi Episcopi communionem non negabunt, ad proximum concilium usque.

15. „ Si in monasterio furtum contigit, nec de auctore constat, Abbas, aliusve sacerdos Missam dicet, ad quam omnes communicabunt, ut, quinam innocentes sint, per hanc actionem palam fiat.

\* Nonnulla alia concilia præscribere rationem hanc purgan-



gandi crimina, quorum auctor ignorabatur, aut de quibus quispiam sine satis firmis probationibus accusabatur; at usum hunc jampridem in Ecclesia abrogavit timor, ne Christi Domini Corpus peracta sacrilega Communione profanaretur.

16. Excommunicantur Episcopi, qui renuunt adesse concilio, vel ab eo nondum absoluto recedunt.

17. „ Si Episcopus venaticus canes, aut aves alit, suspensus erit a suis functionibus ad menses tres; si presbyter, ad menses duos, si diaconus, ad mensem tantum. „

18. „ Interdictio, ne presbytero facultas detur, ut fungatur officio suo, nisi ei rite, ac recte suppetat proprii Episcopi Epistola. „

19. „ Presbyteri, & diaconi, qui Episcopo suo parere, suorumve ordinum functiones in Ecclesia sibi ab eo designata obire noluerint, suo gradu, & communionem, quoad se correxerint, privati erunt. „

20. „ Feminae, per velum Deo consecratae, si in carnis peccatum inciderint, poenitentiae subduntur. „

21. „ Prohibebuntur Ecclesiae aditu viduae, quae velum deserunt, ut ad saeculum redeant. „

22. „ Iis, quos a pueritia parentes monasteriis obtulerunt, quique ibidem e regulari disciplina educati fuere, non licet egredi, eumque statum deserere, cum ad pubertatis aetatem pervenerunt. „

23. Instauratur illud Hispanicorum concilliorum essatum, hominem, seu parentum pietate, seu sua ipsius professione, monachum fieri; eosque, qui alterutra ratione ejusmodi sunt, non amplius ad civilem societatem redire posse.

24. „ Qui Ecclesiasticis, aut Ecclesiis injuriam attulerint, excommunicationi suberunt. „

25. „ Peccatorum criminibus presbyteri congruas poenitentias imponent, temporum, locorum, aetatis, doloris, & qualitatis poenitentium ratione habita. „

26. „ Quicumque presbyterum occiderit, ad eam poenam damnabitur, ut a carne, a vino, ab armorum gestatione, & a vectionibus denique abstineat. Jejunabit quotidie, festis, & dominicis diebus exceptis. Interdictus eidem erit

„ Ecclesie aditus ad annos quinque. Consistet flexis genibus ad Ecclesie januam divinatorum Officiorum, & Missæ tempore. Elapsis his annis quinque in Ecclesiam ingreditur, sibi que locum inter auditores sumet; at ei non licebit ad Communionem accedere; hæc ei gratia non nisi post pœnitentiæ annum decimum concedetur; & jejuna perget ter in hebdomada, quoad omnino reconciliatus fuerit. „

27. „ Homicidarum publicæ pœnitentiæ subditur, qui odii, aut avaritiæ causa paganum occidit. „

28. „ Qui insanus effectus quempiam occidit, pœnitentiæ addicetur: quia fieri potuit, ut morbus hic ei contingeret ob aliquod occultum peccatum, quod patrauerit; at ejus pœnitentia levior erit, quam quæ imponeretur homini, qui, sanæ mentis cum esset, alium occiderit. „

29. „ Si quis, arborem amputans, hominem interimat, vel data opera, vel ex negligentia, tamquam homicida punietur; non item si casu. „

30. „ Parricidæ, & fratricidæ transigent annum in præce ad Ecclesie fores, itemque annum inter auditores; tum vero communicare poterunt; at carne non vescentur, jejuna buntque ad Nonam usque, quoad vixerint, festis, & dominicis diebus exceptis; tribus per hebdomadam diebus a vino abstinebunt; non arma deferent, nisi in ethnicos, suasque omnia itinera pedibus agent. Hanc pœnitentiam Episcopus augere, vel imminuere poterit. „

31. „ Leprosi admittentur ad Communionem Corporis, & Sanguinis Christi Domini; non tamen iis licebit, cum iis comedere, qui bene valent. „

32. „ Non id sumetur, ut statuatur filiorum numerus, qui ex matrimonio suscipi potest; at deciditur, matrimonium inter consanguineos iniri non posse. „

33. „ Qui incestum patrauerunt, conjugium perfecta pœnitentia, si minus continentiam servare possint, inire poterunt. „

34. „ Qui carnis peccatum cum commatre, aut filiola patrauerit, excommunicatione plectatur. „

35. „ Damnantur ad homicidarum pœnas femine, quæ  
„ ipsæ

„ ipſæ ſibi ſunt abortus cauſa ; ad leuioreſ autem pœnaſ ,  
 „ quæ dormienteſ, nihilque tale cogitanteſ, infantibuſ ſpi-  
 „ ritum intercludunt. „

36. „ Qui cum fororibuſ duabuſ, aut cum puella concu-  
 „ buit, quam ejuſ uxor e priorè thoro ſuſcepit, communione  
 „ trium annorum ſpatio privabitur. Jejunabit diebuſ ſingu-  
 „ liſ, dominicis, feſtiſque diebuſ exceptiſ ; proruſque nec  
 „ carnem comedet, nec vinum bibit. Eadem pœnitentia  
 „ ſtatuitur ob inceſtum filiz cum patre, aut matris cum  
 „ filio. „

37. „ Non ſeparabuntur conjugati, tametſi pœnitentiz  
 „ ſubſint. „

38. „ Heruſ, qui ſua privata auctoritate captivum ſuum  
 „ interfecerit, pœnitentiz ſuberit ad annos duos. „

39. „ Septem annorum pœnitentia imponetur fœminæ,  
 „ quæ ſamulam ita percufferit, ut proinde intra triduum oc-  
 „ cumberet, ſi id dedito conſilio fecit ; & annorum quin-  
 „ que tantum, ſi ancilla mortua quidem eſt tertio poſt die,  
 „ quam iſtuſ eidem inflicti fuere, ſed caſu, & quin dominæ  
 „ id conſilii eſſet. „

40. „ Epiſcopuſ, qui cum cognitione ſervum ordinave-  
 „ rit, inſcio domino, huic ſolvat duplum pretii, quod ſervuſ  
 „ valere poteſt ; at ſi ſervi conditionem Epiſcopuſ ignora-  
 „ vit, ſumma hæc ſolvetur ab iis, qui teſtimonium pro eo  
 „ reddiderunt. „

41. „ Excommunicationi ſubduntur, qui in ſimultate cum  
 „ aliquo ſunt, & in gratiam redire nolunt, aut ita veteres  
 „ lites protrahunt, ut eaſdem finire nolint. „

42. „ Interdictio, ne quiſ damnetur, quin e iuriſ formiſ  
 „ convictuſ fuerit. „

43. „ Qui in publicorum hoſtium juſ, ditionemque con-  
 „ ceſſerint, excommunicatione plectentur, boniſque ſpolia-  
 „ buntur ad mortem uſque. „

44. „ Adulteri pœnitentiam agent per annos ſeptem. „

Exemplaria non deſunt, in quibuſ canoneſ prætereâ tri-  
 „ ginta ſex, ad horum calcem, tamquam ad idem concilium  
 „ pertinenteſ occurrunt ; at potiora exemplaria non habent,

nisi hos quadraginta quatuor, quos hactenus excipimus. Et sane, qui quadagesimum quartum sequuntur, id plerumque solum repetunt, quod in præcedentibus dictum est, ac sæpe quidem iisdem verbis.

*Concilium Constantinopolitanum, VIII. generale, anno 869.*

Cum Basilius Imperator a. n. 868. ad Papam Adrianum II. deputatos misisset, ut Romanæ Ecclesiæ gratias ageret, quæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ schisma extinxisset; Adrianus misit, & ipse Constantinopolim legatos tres, quos iussit ibidem concilium cogere, ut gravia plura negotia in ordinem redigerentur, imprimis vero, ut extrema redintegrationi manus imponeretur. Erant hi legati Donatus Ostiensis Episcopus, Stephanus Episcopus Nepetanus, & Marinus, e septem Romanæ Ecclesiæ diaconis unus. Iis Papa tradidit Epistolas duas, in responsum ad eas, quas acceperat, ab Imperatore Basilio unam, & a Patriarcha Ignatio alteram. Legati, cum 24. Septembris die Constantinopolim pervenissent, concilium ad 5. Octobris diem in Sanctæ Sophiæ Ecclesia indixerunt. Exposita ibidem fuerat vera Crux, nec non Evangeliorum Liber. Legati primas tenuere; tum sedit Ignatius, Constantinopolitanus Patriarcha; sedere deinceps aliorum Orientis patriarcharum deputati; Alexandrinus Patriarcha neminem misit. Episcopi duodecim, qui male habiti propterea fuerant, quia Ignatii defensionem susceperant, sibi locum pro cæjusque gradu sumpserunt; undecimque e præcipuis Aulæ officiariis ibidem, Imperatoris jussu adfuerunt. Habitæ sunt sessiones decem.

SESSIO PRIMA.

In hac sessione, quæ 5. Octobris die habita fuit, Patricius Bahanes Imperatoris ad concilium sermonem a secretario lectum voluit. Lectæ deinde Papæ Epistolæ duæ, ad Imperatorem una, ad Patriarcham Ignatium altera, Theodosii, Hierosolymitani patriarchæ Epistola ad Ignatium missa, redintegrationis, seu conciliationis formula, a Legatis allata, ea ipsa scilicet, quæ a Papa Hormisda ad instaurandam

Constantinopolitanæ Ecclesiæ confessionem ann. 519. missa fuerat, nisi quod hæreseon, & personarum &c. nomina mutata erant.

SESSIO SECUNDA.

Habita fuit 7. Octobris die. In hac primo loco recepti Episcopi decem, qui sub Photio prævaricati fuerant. Ingressi sunt, manu tenentes libellum confessionis errati, quod in Patriarcham Ignatium patrauerant, cujusque lectio luculenter ostendit, eos non nisi suppliciorum metu, quibus Photius suos omnes adversarios afficiebat, ejus partes amplexos esse. Eos concilium recepit, postquam satisfactionis formulæ, quam Legati Roma attulerant, subscripserunt; tum vero pro suo singuli gradu sibi locum sumpserunt. Recepit sub eadem conditione concilium presbyteros undecim, diaconos novem, & subdiaconos septem, qui a Methodio, vel ab Ignatio ordinati fuerant: at deinde ad Photium abierant. Sui cuique Ordinis redditus honos; tum patriarcha Ignatius pœnitentias, quas iis imponebat, elata voce, legi jussit.

SESSIO TERTIA.

In hac sessione, quæ in undecimam Octobris diem incidit, cum Episcoporum nonnulli formulæ Roma allatæ subscribere nolissent; legi jussæ imperatoris Basilii, & Patriarchæ Ignatii ad Nicolaum Papam Litteræ, & Adriani Papæ ad hunc Patriarcham responso.

SESSIO QUARTA.

In hujus sessionis, die 13. Octobris habitæ exordio extitit contentionis aliquid super Episcopis duobus a Methodio ordinatis, sed adhuc cum Photio communicantibus. Hi Episcopi, quorum uni *Theophilo*, alteri *Zachariæ* nomen, cum formulæ subscribere nolissent, cujus professione adigebantur, cujus catholicam Fidem defenderent, & Romanæ Ecclesiæ judicium in rebus omnibus sequerentur, e concilio ejecti, in quod admissi fuerant.

## SESSIO QUINTA.

Perductus fuit suis ingratiis Photius ad sessionem hanc, quam 19. Octobris dies attulit. Ex eo Legati quæsierunt, ad quæ nihil is responsi dedit, nec magis ad deputorum Orientis quæsitâ respondit; quod in causa fuit, ut eadem voce Litteræ, quas in hanc rem Romana Ecclesia tunc Michaelem Imperatorem, quam ad Photium ipsum miserat, legerentur. Harum Litterarum absoluta lectione Elias, Theodosii, Hierosolymitani Patriarchæ deputatus, dixit cæterorum Orientis deputatorum nomine, se quidem, cum ex annis septem in Hierosolymitana Ecclesia Syncelli functiones ageret, testari posse, eam Ecclesiam nullas Photii Litteras accepisse, itemque nullas ad eum misisse, & quoad Antiochenam Ecclesiam perinde se rem habere; Photium propterea damnatum esse, quod eum nulla patriarchalis Ecclesia receperat, ob eamque pariter causam, quod vi Constantinopolitanæ sedis potitus fuerat. Ea fuit sermone Eliæ conclusio, oportere Photium agnoscere peccatum suum, ejusque ex animo poenitere, ea spe fore, ut tamquam parus, putusque fidelis in Ecclesiam reciperetur. Sensit cum Legatis concilium, quin novum iudicium in Photium pronuntiaretur, illud teneri posse, quod Summi Pontifices, Nicolaus ediderat, & Adrianus confirmaverant. Photius a Patricio Bohane, ut se purgaret, extimulatus respondit; „Meæ purgationes in hoc mundo non sunt; si in hoc mundo essent, eas videretis: „ In causa fuit responsio hæc, ut crederetur, ei mentem turbatam esse; ac proinde remisso datum tempus, ut de sua ipsius salute cogitaret.

## SESSIO SEXTA.

Adfuit Basilius Imperator sessioni huic, Octobris die 25. celebratæ, mandavitque lectionem Monumenti Legatorum Papæ, in quo totius negotii, quod occasionem concilio præbuerat, narrationem paucis edebant, concludebantque, cum tota Ecclesia in ea esset sententia, ut Photius rejiceretur, inutile fore ejus fautores audiri; qui tamen ingredi iussi sunt; iisque præsentibus, lectæ Nicolai I. ad Imperatorem  
Mi-

Michaellem, & ad Photium Litteræ; deinde Elias, Hieronymorum Syncellus id retulit, quod in Ignatii depositione, & in Photii ordinatione contigerat; nixusque exemplo secundi Constantinopolitani Concilii, sub Imperatore Theodosio, in quo Maximus Cincus cum iis omnibus, quos ordinaverat, rejectus fuerat, quin ii, a quibus ipse ordinatus fuerat, rejicerentur, a se quidem dixit Episcopos non damari, qui Photii ordinationi interfuerant, quia eos, ut ita egerent, Imperator adegerat; sed damnari Gregorium nunc Syracusanum, ejus ordinatorem, multo jam ante depositum. Ejus sermonem secuta est Episcoporum submitio, qui a Photio steterant, iisque concilium veniam concessit.

Non perinde res habuit, quoad Episcopos, quos Photius ordinaverat. Hi nimirum auctoritati Papæ refragati sunt; atque ut ostenderent non semper ejus rationem haberi, attulerunt exempla, tum Marcelli Ancyрани, qui licet a Papa Julio, & a Sardicensi concilio receptus, eo tamen ipso tempore tamquam hæreticus anathemati suberat; tum Apollinaris, qui a Romæ Episcopis purgatus, ab Africano concilio rejectus fuit; contenderuntque, tametsi Photius e laicorum numero eductus esset, non eum proinde damnari posse; Tarasium pariter, Nicephorum, Nectarium, & Ambrosium e laico statu sumptos fuisse, ut ad Episcopatum promoverentur; per Gregorii Syracusani depositionem Photii ordinationem hand nullam reddi; quamvis Petrus Mongus a Prætorio depositus fuisset, id tamen non obfuisse, qui in Alexandrinum Patriarcham post Timotheum eligeretur, eorumque nullum, quos ipse ordinaverat, damnatum fuisse. Ad didere: si quis nos canon deponit, acquiescimus, & non aliter.

Metrophanes Smyrnenfis respondit, eos, cum Nicolaum Papam sibi judicem petierint, non amplius recipi posse, ut de ejus judicio conquerantur: quia secus nullum unquam certum judicium foret, cum nemo judicium approbet, quod eum damnat; quoad laicos, quos ad Episcopalem dignitatem evectos fuisse dicebant, eorum inter, & Photii electionem multum discriminis interesse; Nectarium scilicet a ge-

nerali concilio, & a Patriarchis electum, ordinatumque Constantinopolitanum Patriarcham, quin Imperator, seu deinceps, seu ordinatoribus vim ullam inferret, aut ex eis quispiam, qui eam teneret, expelleretur; in Sancti Iuliani ordinatione eidem libertati locum fuisse; Tanta e Pauli decessoris testimonio, catholicorumque Episcoporum consensu, nulla vi facta electum fuisse; Nicephorum libere ab Episcopis, qui convenerant, ordinatum; contra a Photio Patriarcham Ignatium expulsam esse, ut ejus sedem ipse usurparet; Episcopos, qui eum ordinauerant, id imperiali auctoritate adactos fecisse, eundemque a Patriarchalium cathedralium nulla prorsus agnitione fuisse; quod si Marcellus Ancyranus, postquam a Romana Ecclesia receptus fuerat, anathema deinde subierat, id propterea factum: quia ad hæresin, quam sub Papa Julio anathematizauerat, reuersus erat Africanum concilium, Papæ Zosimi quoad Apianum decretum detulisse, nedum obstitisse, satis habens, ejus presbyteri interdictionem ad Sicquensem Ecclesiam redigere, in qua nempe scandalum excitauerat; quod si Episcopi, quos Petrus Nonnus ordinauerat, depositi non fuere, id ad rem præsentem minime facere; cum hæreticos, qui ad Fidem redierant, canones ab iis fecernant, qui ab usurpatoribus ordinati fuerant. Zachariam, Episcoporum unum, quos Photius ordinauerat, quique objecta proposuerat, ad Metrophanis responsa replicare volentem Legati impedierunt; eique, ac cæteris Episcopis a Photio ordinatis Imperator dies septem ad suum præsentem consilium sumendum dedit.

#### SESSIO SEPTIMA.

Huic quoque sessioni Octobris die 29. habitæ Imperator interfuit. Ad eam venit & Photius, renuitque suam abjurationis libellum tradere. Idem fecere, qui ab eo erant. Episcopi, qui nec Photium ipsum, ejusque conciliorum Actus rejicere, nec Gregorio Syracusano anathema dicere, nec Patriarchæ Ignatio se subdere, nec Romanæ Ecclesiæ decreta exequi voluerunt. Lecta est postrema ad Photium, ejusque ad Ecclesias monitio, eo spectans, ut sub anathematis poena, et  
sub-



subeundum concilii iudicium promoverentur; in eosdemque anathemata, quorum minæ inutiles fuerant, pronuntiata.

SESSIO OCTAVA.

In hac sessione, quæ die 5. Novembris habita, promissorum saccus, quæ Photius a clero, & ab omni conditionis laicis exegerat, Libri, quos in Nicolaum Papam cuderat, & Conciliorum, quæ in Patriarcham Ignatium coegerat, Acta flammis addicta. Tum ingredi iussi, qui Photii contra Nicolaum Papam concilio interfuerant, qui contra Romanam Ecclesiam libellos ediderant, qui denique Legatorum titulo in eodem concilio prodierant; cumque interrogati fuissent, compertum est, eorum nullum ei concilio adfuisse, vel Acta cognoscere, quæ per ejusmodi examen suppositionis convicta fuere. Hujus fallaciæ detectio Papæ Legatos impulit, ut Lateranensis concilii, ann. 649. habiti postremum canonem, qui contra falsarios est, lectum vellent. Lectum est etiam Nicolai Papæ; super imaginum cultu, decretum in Romano ann. 863. concilio editum. Iconoclastarum aliqui, qui in concilium ingredi iussi sunt, errorem suum abjurarunt, suosque antesignanos, & nominatim Theodorum cognomento *Crithinum* anathemate perculerunt. Lectum deinde Concilii nomine solemne in Iconoclastas, in eorum pseudo-concilium, & in eorundem duces, & magistrōs anathemata; & in Photium anathemata repetita.

SESSIO NONA.

Michaelis, Alexandrini Patriarchæ, deputatus interfuit sessioni hæc, quæ non nisi Februarii die 12. anno 870. habita fuit. Ad examen vocati, qui falsum testimonium in Patriarcham Ignatium tulerant; iisque imposita poenitentia. Peculiarem quoque poenitentiam Marino, Basilio, & Georgio, Michaelis imperatoris scutariis concilium imposuit, qui in ecclesiasticarum cæremoniarum derisionem, sacerdotalibus vestibus induti, sancta Mysteria repræsentaverant. Photii pseudo-legati iterum prodire iussi, ut ejus mendacia Josepho, Alexandrini Patriarchæ deputato innotescerent, qui sessio-

ffioni octavar; in qua se iidem in conspectum dederunt, non adfuerat. Se legatorum personam agere coactos iterum missi sunt; illisque ob vim, quam passi fuerant, errati concessa via.

### SESSIO DECIMA.

Adfuit huic sessioni, die 28. Februarii habitæ Basilæ Imperator, Constantino filio, & Patriciis viginti comitantibus. Eidem adfuerunt oratores, quos miserunt Ludovicus, Italiæ, & Galliæ Imperator, & Michael Bulgaricæ rex. Erant Episcopi supra centum. In hac lecti, qui sequuntur, canones viginti septem.

1. & 2. „ Servabuntur tam generalium, quam particularium conciliorum canones, & a sanctis Patribus transmissa doctrina, itemque conciliorum decreta, quæ Summi Pontifices Nicolaus, & Adrianus super Ignatii restitutione, & Photii expulsiōe celebrarunt. „

3. „ Imago Christi Domini nostri, sanctorum Evangeliorum Libri: Crucis, B. Virginis Dei Mariæ, omniumque Sanctorum imagines honorabuntur, & adorabuntur; sed ita, ut cultus, qui iis exhibetur, ad prototypa, ad Christum, ejusque Sanctos scilicet referatur. „

\* Revocandum in mentem est, per *adorationis* vocabulum, apud Græcos usitatum, hoc loco non latriæ, quæ uni Deo debetur, sed observantiæ, & venerationis cultum solummodo significari.

4. „ Cum Photius nunquam Episcopus fuerit, omnes ab eo peractæ ordinationes nullæ, & irritæ censentur; rursusque, quas is consecravit, Ecclesiæ consecrabuntur. „

5. „ Renovantur veteres canones, qui vetant, ne ad Episcopatum evehatur, quicumque hoc consilio clericalem, aut monasticum habitum sumpserit; tametsi per ministerii gradus singulos ductus esset. At, si quis inter clericos, aut monachos rectis de causis, nulloque ambitionis, aut seculari animo nomen dederit, per anni spatium lector, post biennium subdiaconus, post triennium diaconus, & post quadriennium Sacerdos fiet. „

¶ Quamvis hoc probationum tempus decennale esset, con-  
tum tamen reddebat brevius a veteribus canonibus præ-  
ptum spatium ob ejus pietatem, quem promoveri lu-  
at.

6. „ Anathema Photio, propterea quod falsos Orientia  
egatos, & falsa acta contra Nicolaum Papam supposuerit,  
isque omnibus, qui in posterum ejusmodi fraudibus usi  
uerint. „

7. „ Quamvis e re sit, sanctas imagines pingi, divinasque,  
& humanas scientias doceri; par tamen etiam est, id ab  
is tantum, qui sapiunt, fieri; quamobrem concilium eos  
omnes, quos excommunicationi subdidit, vetat, quoad re-  
ipuerint, imagines pingere, & docere. „

\* Hujus canonis prima pars Gregorium Syracasanum im-  
tit, qui pictor erat; altera Photium, qui litteras docuerat.

8. „ Interdictio, ne quis e Patriarchis ab Episcopis, ordi-  
nationis eorundem tempore, quidquam præter consuetam  
fidei professionem exigat. „

9. „ Nulla declarantur omnia promissa, quæ Photius ab  
iis exegit, quos litteras docebat; & ab aliis, quos sibi de-  
vincire volebat. „

10. „ Nemo a suo se Episcopo separabit, quin hic juridice  
darnatus fuerit; eademque erit quoad metropolitanum,  
aut patriarcham, Episcopi ratio; idque sub poena depositio-  
nis in clericos, & Episcopos, atque excommunicationis in  
monachos, & laicos. „

11. „ Quicumque duas in homine animas esse contendit,  
anathema sit. „

\* Error hic tribuitur Photio in versiculis, qui leguntur  
l nonze sessionis calcem.

12. „ Interdicitur, ne Episcopi per auctoritatem, jussu-  
que Principis ordinentur, in eos depositionis statuta poe-  
na, qui tyrannica hac ratione ad Episcopatum pervene-  
rint, cum evidens sit eorum ordinationem non a Dei vo-  
luntate, sed a carnis desideriis derivari. „

13. „ Ab inferiore ad superiorem gradum extollentur  
magne Ecclesie clerici, in servitii ab iisdem præstiti com-  
pen-

„ pensationem, si bene se gesserint; nec in clerum admittentur, qui procerum domos, aut prædia administraverint.

14. „ Qui ad Episcopatum evecti sunt, non eum deprimant, ab Ecclesiis suis recedentes, ut Præsidibus obsequia procedant; multo minus se ipsis demittent, equo descendentes, iisque se prosternentes; sed viris principibus debitum honorem exhibentes, necessariam ad eos, cum opus fuerit, arguendos auctoritatem servabunt. „

15. „ Ecclesiarum nec suppellectilem, nec ornamenta, nisi ob causas in canonibus recensitas, nec terras vendere, nec earundem redditus in emphyteuticis locationibus ponere poterunt; sed contra debent Ecclesie possessiones meliores reddere, quarum proventus ministrorum sustentationi, & pauperum solatio inserviunt. „

16. „ In laicos, cujuscunque conditionis fuerint, interdictio, ne sibi capillos attollant, ut clericos imitentur; ne sacerdotalia indumenta gestent, Ecclesieque caeremonias simulent, secus ea poena plectendi, ut Sacramentis priventur. Ad Patriarchas, eorumque suffraganeos mandatum, ut ejusmodi impietates impediunt, depositionis in eosdem statuta poena, si forte tolerantie, aut negligentie rei fuerint. „

“ Eos spectat canon hic, qui Ecclesie caeremonias imperatoris Michaelis jussu simulaverant. Quæ iis hoc loco imponitur poenitentia, ejusmodi est, ut ad annos tres a communione separati permaneant; anno primo, plorantes extra Ecclesiam; altero, stantes cum catechumenis; tertio, cum fidelibus.

17. „ Erit in patriarcharum potestate, concilia, prout res tulerit, convocare, & ad ea metropolitanos, qui ad ipsorum ditionem spectant, accire, quin hi se eximere possint, prætexentes se ab aliquo Principe retineri. „ Et sane terrarum Principes, cum ipsi pro arbitrato cœtus habent, Patriarchas, ne suos & ipsi conventus celebrent, & Episcopos, ne iisdem intersint, de Ecclesie negotiis agendi causa, cum impietatem impedire non possunt.

18. „ Ecclesiar, quique iis præsent, fruuntur bonis, & privilegiis, quorum possessione post annos triginta gaudent; interdictione, ne quis e laicis eos iisdem spoliaret, sub anathematis pœna, ad eorumdem bonorum, & privilegiorum restitutionem usque. „

19. „ Prohibentur pariter Archiepiscopi, se visitationis specie ad suffraganeos conferre, ut absque necessitate apud eos commorentur, Ecclesiarumque, quæ ex eorum jurisdictione sunt, proventus consumere. „

20. Si censitarius emphyteuticus neglexerit per annos tres censum, de quo convenit, Ecclesiar solvere, confugiet Episcopus ad urbis, seu regionis iudices, ut terram, aut possessionem in emphyteusi relictam reddi jubeant.

21. „ Patriarchæ quinque ab omnibus, & ab iis ipsis, qui dominorum potentissimi sunt, honore afficiuntur; id nemo sibi sumet, ut eos suarum sedium possessione spoliaret; nihil contra honorem fiet, qui iisdem debetur; nemo scribet in Papam, jactatæ alicujus accusationis obducta causa, quod facere Photius, & ante eum Dioscorus ausi sunt. Si quæ forte nihilominus difficultas in generali concilio contra Romanam Ecclesiam suborta fuerit, proponetur quæstio cum observantia, in eundemque modum finietur. „

22. „ In laicos potentes interdictione, ne ad Episcoporum electionem accedant, nisi ad eam ab Ecclesia vocati fuerint: aut canonicæ electioni oblucentur, sub anathematis pœna, quoad huic electioni assensu fuerint. „

23. „ Non licet Episcopo alterius Ecclesiar terras sibi locationis titulo sumere, aut clericos ibidem statueræ, sine Episcopi diocesani consensu. „

24. „ Metropolitan non poterunt suos ad se suffraganeos accire, ut iis Episcopales functiones demandent, ipsi vero interim temporalibus negotiis se dedant; sed id agent, quod eorum muneris est, aliter a Patriarcha puniendi, aut, si reciderint, deponendi. „

25. Episcopos, presbyteros, diaconos, aliosque clericos a Methodio, vel ab Ignatio ordinatos, qui pertinaciter cum Photio perstiterint, sine restitutionis spe concilium deponit.

26. Clerico, qui suo ab Episcopo depositus, aut malebitus fuerit, ea facultas tribuitur, ut per appellationem apud metropolitanum, aliosque catholicæ Ecclesiæ superiores iudices sibi prospiciat.

27. Iussi ecclesiastici, & monachi in quaque provincia vestibus singulorum statui respondentibus uti.

Post horum canonum lectionem Metropolitanus duo, eodem tempore Fidei definitionem, Nicænæ similem, at longe distinctius enucleatam, legerunt. In ea dicitur anathema Ario, Macedonio, Sabellio, Nestorio, Eutychi, Dioscoro, Origeni, Theodoro Mopsuesteno, Dydimio, Evagrio, Sergio, Honorio, Cyro Alexandrino, denique Iconoclastis. Recipiuntur deinde generalia concilia septem, & inter ea refertur hoc ipsum, tamquam octavum conficiens; tum sententia a summis Pontificibus Nicolao, & Adriano in Photium edita confirmatur. Romani Legati omnium primi subscribere; proxime post eos subscripsit Patriarcha Ignatius, deinde vero Orientis Legati; & post Imperatorem Basilium Archiepiscopus Ephesinus, cæterique deinceps Episcopi, numero centum, & duo. Monet Anastasius Bibliothecarius admirationi esse tam exiguum numerum non debere: quia Photius Episcoporum plerosque, qui ab ejus decessoribus ordinati fuerant, deposuerat, aliosque in eorum locum induxerat, qui tamquam Episcopi in hoc concilio spectati non fuerunt. Qui ad illud admissi sunt, a præcedentibus Patriarchis consecrati fuerant. In Patriarchæ Ignatii vita, quam Nicolaus contexit, memoriæ proditur, Episcopos subscripsisse non simplici atramento, sed postquam Servatoris sanguine calamus imbuerant. Idem egit Theodorus Papatum Pyrrhi depositionem scripsit.

Nobis suppetunt concilii nomine synodice Epistolæ duæ: encyclica una, quæ eorum, quæ ibidem gesta, narrationem continet, jussis omnibus Ecclesiæ filiis iudicio se subdere, quod in eo cœtu editum fuit; ad Papam Adrianum altera, in qua Episcopi texunt ejus Legatorum elogium, quorum se iudicium secutos ajunt. Hujus octavi concilii Acta quidem integra non habemus, nisi in latina eorundem versione, quam

quam Anastasius Bibliothecarius, Ludovici imperatoris oratorum unus edidit Adrianæ Papæ jussu ex græci autographi exemplo, quod ipse circumspeditionis ergo Romam attulerat, græco autographo ipso Actorum concilii ab Illyriis capto, in quorum manus Romam redeuntes Legati inderunt. Græca porro Acta ad Anastasii versionis calcem impressa non nisi eorum compendium sunt, in quo ex autographo abscissa plura. Anastasius suæ versionis fronti longam Præfationem apposuit, in qua Photiani schismatis, conciliique hac occasione habiti, susceptæ a Bulgaris fidei, & collationis historiam textit, quæ triduo post concilii finem habita est, ut statueretur utri Ecclesiæ Romanæ, an Constantinopolitanæ Bulgari subderentur; quod ab Orientis deputatis in Constantinopolitanæ Ecclesiæ favorem contra Romanorum Legatorum sententiam decisum fuit. *Reg. Tom. XXII. Lab. Tom. VIII.*

*Concilium Vermeriense, ann. 869.*

Habitu fuit concilium hoc Caroli regis jussu Aprilis die 24. ann. 869. ut Hincmarus, Laudunensis Episcopus, quem injustitiæ, & violentiæ clero, & populo invisum rediderant, judicaretur. Aduere coetui Episcopi undetriginta; & Hincmarus Remensis, Laudunensis hujus patruus, amquam provinciæ Metropolitanus præfuit.

Laudunensis Episcopus, oppositis accusationibus implicatus, ad Papam appellavit, & Romam eundi veniam petiit, quæ quidem negata fuit; at inchoata in eum acta suspensa. Concilium monasteriorum trium cum Charruxiensi unionem, Carolo rege annuente jam editam confirmavit. Hic Princeps audita Lotharii regis mortè, se Lotharingiæ regem conandum curavit, in septem Episcoporum concilio, die 5. septembris ejusdem ann. 869. Metis habito. Hincmarus Remensis super ejus fronte sancti Chriftatis unctioes edidit; at ei Episcopi reliqui coronam imposuerunt, palmamque, & sceptrum dederunt. *Ibid.*

*Concilium Attiniacense, ann. 870.*

Carolus Rex, cui non probabatur Carolomani filii, et puero clericalem tonsuram collatam voluerat, agendi causa, eum, tamquam clericum, ab Episcopis iudicatum volens, concilium hoc mense Majo coegit, cui adfuerunt triginta et decem provinciis Episcopi, cum sex Archiepiscopis, Hincmaro Remensi, Remigio Lugdunensi, Harduico Vesontionensi, Wulfado Bituricensi, Frotario Burdegalensi, & Bertulfo Treverensi. Carolomanus, conjurationis in Regem patrem, aliorumque criminum plurium convictus, Abbas quas numero plures possidebat, spoliatus, & Silvanecti in carcerem trusus fuit. Hincmarus Laudunensis in Regem, & in patrum, qui ejus metropolitanus erat, inobedientia, in eodem concilio accusatus, imminentem sententiam vitavit, per oblatum libellum declarans, se in posterum pro iuri ministerii ratione regi Carolo fidelem, & dicto audientem fore, prorsus ut domino subditus, & Regi Episcopus esse debet; Hincmaro quoque Metropolitano suo, secundum canones, & sanctæ Sedis decreta per canones approbata, obsecuturum. Hujus libelli ope, cui coram omnibus ipse subscripsit, ei pacis osculum Rex, & Remensis Archiepiscopus obtulerunt. *Ibid.*

*Concilium Duziacense, ann. 871.*

Concilium hoc, quod Augusti die 5. ann. 871. habitum fuit, e Prælati uno, & viginti, Episcopis tredecim, & Archiepiscopis octo conflatum erat. Ei præfuit Hincmarus Remensis, & Carolus Rex adfuit ipse per se. Princeps hic Monumentum obtulit suas de Hincmaro Laudunensi querelas continens. Alterum Archiepiscopus Remensis exhibuit. Insistebat Rex, conquerens Hincmarum Laudunensem ei fidem fregisse, perduelliones excitasse, ejus subditorum bonis per facti vias potitum esse, in eum calumnias apud Papam struxisse, ei denique armata manu obstitisse. Archiepiscopi querelæ maxima ex parte suarum jussionum, suæque auctoritatis contemptu continebantur. Hincmarus Laudunensis concilio se stitit, in eoque, ipse ad sanctam Sedem ap-  
pel-



pellatione nihil obstante, depositus fuit; & Hincmarus Remensis tamquam concilii praeses, sententiam pronuntiavit in hæc verba: „ Eum ego honore, ac dignitate Episcopali  
 „ privatum, omnibusque sacerdotalibus functionibus spolia-  
 „ tum judico, salvo omnino, & integro remanente Patris  
 „ nostri Adriani, primæ apostolicæ cathedræ Papæ jure, pro-  
 „ ut Sardicenses canones statuerunt. „ Processus in Hincma-  
 rum Laudunensem acta concilium ad Papam Adrianum mi-  
 fit cum synodica Epistola, in qua gestorum confirmationem  
 ab eo petit, enuntians se ad ejus Episcopi depositionem non  
 alia de causa, quam quod ejus ad officium reducendi adju-  
 menta deerant, confugisse. Rogat quoque Papam concili-  
 um, ut, si ei forte libuerit perficere, ut causa hæc iterum  
 judicetur, ejus judicium ad loca remittat; interim vero Sa-  
 cerdotali communione privatum Hincmarum Laudunensem  
 remansurum. Synodicæ Epistolæ adscripta est dies 6. Sep-  
 tembris ann. 871. Actardo Nannetensi, electo Archiepiscopo  
 Turonensi in mandatis datum, ut eam cum concilii Actis ad  
 Papam perferret. Tribuuntur hæc in partes quinque; con-  
 tinent priores tres accusationis in Laudunensem Episcopum  
 capita; processum in eundem quarta; concilii Synodicam  
 Epistolam quinta, eamque, quam Hincmarus Remensis, pri-  
 vatim ad Papam scripsit, *Ibid.*

*Concilium Cabillonense, ann. 873.*

Maji die 21. habitum est concilium hoc, in quo actum de  
 S. Laurentii Ecclesia, quam Canonici S. Marcelli repetebant,  
 agentes, eam sibi a Regibus, qui ejusdem fundatores erant,  
 donatam fuisse, deinde vero a Cabillonensibus Episcopis  
 usurpatam. Concilium in hanc ipsam Ecclesiam convenit,  
 eamque canonicis S. Marcelli reddendam decrevit. Confla-  
 tus erat cœtus ex Episcopis quinque, Chorepiscopo uno,  
 abbatibus, monachis, presbyteris, diaconis, & Archidiacon-  
 nis, præfide Remigio, Archiepiscopo Lugdunensi. *Reg.*  
*Tom. XXXIV. Lab. Tom. IX. Hard. Tom. VI.*

*Concilium Colonienſe, an. 873.*

Willebertus, ſeu Guillebertus, Archiepiſcopus Coloniaſis, Archiepiſcopis Trevirenſi, & Mōguntino, & Saxonia Episcopis adſiſtentibus, præfuit concilio huic, quod 26 Septembris die habitum fuit. In eo peracta eſt cathedrali Eccleſiæ dedicatio, & confirmata Gontherii, qui Guillebertum præceſſerat, ſtatuta, ut nempe Canonicis ad ſubſiſtendum eſſet bonorum ſatis; ut ſuorum ipſi præpoſitorum libera electione gauderent, quin ei Archiepiſcopus intereſſet ipſique pariter eo inconſulto, quidquid ad eorum monaſterium pertinebat, ſtatuerent. *Ibid.*

*Concilium Duſſiaconſe, ann. 874.*

Convocavit rex Carolus concilium hoc, ad quod plurimum provinciarum Episcopos conveniunt. In eo data eſt opera, ut impediretur, ne inceſtuosa matrimonia, & eccleſiaſticorum bonorum uſurpationes ulterius progredirentur. Offendit concilium in ſynodica Epistoſa ad Aquitaniam Episcopos miſſa, eos, qui in prohibitis conſanguinitatis gradibus matrimonia contrahebant, indulgentia fruſtra niti, quam Angliſ, cum primum Fidem amplexi eſſent, S. Gregorius conceſſit: quandoquidem ſanctus hic Pontifex eam indulgentiam coarctaverat, addens, eos, cum in Fide firmati eſſent, conſanguinitatis rationem ad ſeptimam uſque generationem habituros, cum initio quidem iis veniam dediſſet, ut in quarto, ac tertio conſanguinitatis gradu matrimonium inirent. Aſſert concilium in has illicitas conjunctiones decreta plura, & inter alia Romani concilii ſub Papa Gregorio II. concilii Agatenſis Acta, & Papæ Siricii ad Himerium, Episcopos Tarraconenſem Epistolos. Quoad uſurpatores bonorum Eccleſiæ id exſcribit, quod in eos ann. 860. Tuſſiacenſis concilii Episcopos dixerant. *Ibid.*

*Concilium Remienſe, ann. 874.*

Habuit Hincmarus menſe Julio concilium hoc, in quo edidit pro ſuæ diœceſis præbyteris articulos quinque.

Primus afficit rurales parochos, qui suarum parocciarum ra posthabita se in Montisfalconis monasterium recipi-  
 ent, ibique præbendam, seu distributionem in specie perci-  
 ebant, quam canonici singuli ad suam sustentationem acci-  
 pere consueverant; afficit etiam ejusdem monasterii canoni-  
 cis, qui ruralibus parœciis potiebantur. Violabant utri-  
 usque canones; parochi quidem, suam curam derelinquentes,  
 se intra monasterium in tuto ponerent; canonici vero,  
 monasterium deserentes, ut se ad ruralium parocciarum ser-  
 titium conferrent, eo animo, ut decimæ emolumentum per-  
 perent. Eos monet Hincmarus, clericis haud licere ab  
 una ad aliam Ecclesiam migrare, multoque minus duas simul  
 nere, cum fieri non possit, ut quispiam uno, eodemque  
 tempore & parochi, & canonici faciat officio fatis. Si forte,  
 quod, necesse fuerit, noctu infantem in periculo positum  
 aptizari, aut Viaticum ad ægrotantem deferri, haud egre-  
 lietur e claustro canonicus, ut rus pergat. Si ergo presby-  
 ter ob corporalem aliquam infirmitatem, aut ab aliquod oc-  
 ultum peccatum, se in monasterium recipere vult, dimittat  
 scripto suæ curæ titulum; aliter ibidem maneat. Erant  
 quoque tempore clausa, ut monachorum, ita canonicorum clau-  
 ra; itaque parochorum aliqui bellis grassantibus in ea,  
 tanquam in securitatis loca, se recipiebant.

In altero articulo Hincmarus presbyteros vetat, depofi-  
 tionis indicta poena, quidquam sumere pro loco matriculæ,  
 scilicet a pauperibus, qui in Ecclesiæ matricula inscribebantur,  
 quibusque propterea decimæ, seu oblationum pars tri-  
 buebatur. Iisdem in tertio, sæminarum frequentationem,  
 & importuna cum iisdem colloquia interdicit. Per quartum,  
 presbyteris ex ecclesiasticis proventibus, cum eleemosynæ,  
 & hospitalitatis detrimento reservatis, terras, & domos  
 alienantibus, easque deinde in consanguineos conferentibus  
 unum canonum jus minuitur. Eos quoque vetat in  
 quinto, beneficia seu sibi, seu suis clericis obtinendi animo,  
 dona patronis dare, testatus haud se clericos, qui sibi pro-  
 priati non fuerint, ordinaturum. *Ibidem.*

*Concilium Papienſe, ſeu Ticinenſe, ann. 876.*

Rex Carolus Calvus in urbe Roma, Dominici Natalis die ann. 875. Imperator a Papa Joanne VIII. coronatus, Longobardiæ quoque coronam, in Imperatoriæ confirmationem Papiæ, ſeu Ticini in Episcoporum, & Comitum indigentium cœtu, menſe Februario ann. 876. celebrato ſuſcepit. Signarunt in id actum Tufciæ, & Longobardiæ Epifcopi ſeptendecim, abbas unus, & comites decem. Iidem Epifcopi edidere canones quindecim, qui ſequuntur, quique in Pontigonenſi concilio confirmati fuere.

1. „ Deferetur honos ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, cæterarum Eccleſiarum capiti, nihilque quiſpiam molietur in ejus jura. „

2. „ Honorabitur Joannes Papa, excipienturque cum obſervantia ejusdem decreta; eique in rebus omnibus debita obedientia præſtabitur. „

4. „ Nemo quidquam in terras, quæ ad Romanam Eccleſiam pertinent, aggredietur; quique aliquid eidem ademerint, præter reſtitutionem, quam facere tenebuntur, ex Imperatoris voluntate punientur. „

4. „ Sacerdotali auctoritati, & clero obſervantia deferetur. „

5. „ Obſequium in eundem modum imperatoriæ auctoritati exhibebitur, audebitque nemo eidem obſiſtere. „

6. „ Sinentur Epifcopi ſuum ſecundum canones munus obire. „

7. „ Prædicabunt Epifcopi ipſi per ſe, vel per alios, dabuntque operam, ut præſbyteri, qui iisdem ſubſunt, hæc & ipſi officio fungantur. Laici, qui in urbibus degunt, publicis Eccleſiæ cœtibus per dies feſtos intererunt, itaque, qui ruri verſantur; nec cuiſpiam licebit ſine cauſa, & ſine Epifcopi conſenſu, domeſticas capellas habere. „

8. „ Erunt Epifcopis prope ſingulorum Eccleſiam clauſtra, ubi ſuis cum clericis canonicè vivant. Suos præſbyteros impediant, ne ſuam Eccleſiam deſerant, ut ſibi domicilium alibi quærant, eoſve ſibi ſecundum canones dicto audientes reddent. „

9. „ In ecclesiasticos Interdictio, ne cum fæminis habitent, & versentur; ne ad venationem pergant, seque sæcularium in modum induant. „

10. „ Interdictum, ne fumantur Ecclesiæ bona, mandatumque, ut quamprimum, siquidem sumpta fuerint, restituantur. „

11. „ Solvetur fideliter decima, Episcopusque ejusdem in pauperes distributionem committet. „

12. „ Episcopi, & proceres concorditer vivent. „

13. „ Episcopi, Comitesque ministerium suum obeuntes, in suis, non in pauperum domibus, nisi forte rogati consistent. In id etiam incumbent, ut direptiones, & depredationes impedian. „

14. „ Prohibitus quisque invadere Episcopi bona, cum hunc vita fungi contigerit. Sunt ea successori servanda, vel ad ejus animæ bonum in pauperes eroganda. „

15. „ Infideles nemo retrahet, aut Regi celabit. „ *Ibid.*

*Concilium Pontigoni, in Catalaunensi diœcesi, seu Pontigonense, an. 876.*

Carolus imperator hoc concilium Junii die 21. haberi jussit, eique adfuit cum sanctæ Sedis Legatis duobus, Joanne, Tuscaniæ, & altero Joanne, Arretii, Episcopis. Eisdem quinquaginta Galliarum Episcopi interfuerunt. Hincmarus Remensis secundum Legatos primus subscripsit, tum Aurelianus Lugdunensis. Habitæ sessiones octo. Lecta est, in prima, Papæ Epistola, 2. Januarii die hujus ann. 876. data, qua Senonensem Archiepiscopum Ansegisium statuebat Galliarum, & Germaniæ Primatem, tamquam suum in iis provinciis Vicarium, cum ea potestate, ut concilia convocaret, & sanctæ Sedis deputatos Episcopis significaret. Episcopi, cum ea, quæ in hac Epistola continebantur, audissent, dixere se quidem sine Metropolitanorum præjudicio, & secundum canones, Papæ jussa facturos; & quantumvis a rege Carolo sollicitati, ut sine ulla restrictione Ansegisii primatum agnoscerent nihil ejusmodi facere voluerunt. Sessionem alteram Junii die 22. habitam sibi vindicavit

Actorum Ticinensis concilii, & Litterarum lectio, quas Papa Joannes ad laicos miserat; in eademque ab omnibus Episcopis, proceribusque, qui aderant, confirmata fuit Imperatoris electio. Transacta est tertia sessio, quam 3. Julii dies attulit, in contentionibus super plurium dioceseon presbyteris, qui sanctæ sedis Legatorum auctoritati reclamabant. In quarta, quæ postridie ejus diei habita, Imperator oratores excepit, audiitque, qui a rege Ludovico, ejus fratri missi partem regni imperatoris Ludovici, ejus nomine, petierunt. In ea lectæ summi Pontificis Epistolæ tres; una ad Episcopos e regis Ludovici regno, quos arguit propterea, quod eum Principem non impederint, ne in Caroli imperatoris ditionem, dum aberat, armata manu pedem inferret; altera ad Episcopos ex imperatoris Caroli regno, qui huic ipsi fideles permanferant; ad eos tertia, qui Ludovici Bavari partes susceperant. Omnibus, & singulis mandat Papa, suis ut Legatis parent.

Novi Legati duo, qui Papæ ad Imperatorem, & ad Imperatricem Litteras afferebant, ad sessionem quintam 10. Julii die habitam convenere. Lecta est postridie in sessione sexta Papæ Epistola ad omnes Galliæ, & Germaniæ Episcopos missa. quæ sententias in Formosum, Episcopum Portuensem, in Gregorium Nomenclatorem, & in eorundem socios editas continebat. Lecta iterum Julii die 14. in sessione septima, Imperatoris jussu, Papæ super Ansegisii primatu Epistola; petiitque Legatus ab Archiepiscopis, ut ei se obsecuturos promitterent; qui responderunt se Papæ decretis obolientiam non alia ratione, quam eorum decessores præstiterant, præstituros. In octava, eademque postrema sessione, Joannes Arretinus, legatus legit scriptum quoddam; Odo quoque Bellovacensis legit scriptum aliud, articulos quosdam continens, quos Papæ Legati, Ansegisius Senonensis, & Odo ipse inconsulto, concilio exaraverant. Historicus Aimonius se suppressisse ait eos articulos, quippe qui nullius auctoritatis essent, itemque scriptum a Joanne Arretino lectum, quia ratione, & auctoritate destitutum erat. Comperiuntur ad Actorum concilii calcem articuli novem, qui

qui esse creduntur ipsi, de quibus Aimonius tam magno cum contemptu loquitur. In iis Papa Joannes VIII. dicitur, post imperatoris Ludovici mortem regem Carolum Romam vocatum in Ecclesiæ S. Petri defenforem elegisse, & Imperatorem coronasse; ante ejus adventum concilium habuisse, & ad Ludovicum regem, ejusque regni Episcopos, abbates, proceresque scripsisse, prohibens, ne quæ ab iis in regis Caroli ditiones irruptio fieret, quoad haberetur collatio, in qua utriusque regnorum jura statuerentur; iidem tamen Papæ Litteras, ab Odone Bellovacensi semel, & iterum exhibitas rejecisse; Ludovicus rex, sanctæ Sedis monita spernens, in Caroli regnum, armata manu invasisse; monitusque, suas ut copias educeret, suorumque criminum poenitentiam ageret, rursusque a Papæ Legatis, ut id faceret, eximulatus haud magis paruisse; adeoque summus Pontifex suos legatos facultatibus instruxisse, ut in ea facti specie, quod e re erat, id agerent. Dicitur etiam Papa, consentiente imperatore Carolo, Senonensem Archiepiscopum Anlegisium, Galliarum primatem, suumque vicarium instituisse, conciliumque annuisse, ac præterea sententiam in Formosum, ejusque socios editam, itemque damnationem in Ludovici regis flagitia pronuntiatam suscepisse. *Ibidem.*

*Concilium Ravennatense, ann. 877.*

Papa Joannes VIII. habuit concilium hoc die 22. Julii, in quo præfuit cum Episcopis quinquaginta, qui omnes e Longobardiæ regno erant; eo consilio, ut ad disciplinæ, & immunitatum Ecclesiæ redintegrationem incumberet. Editi sunt hac mente canones undeviginti, qui in Trecenti concilio tertio ann. 878. confirmati fuere.

1. „ Omnes metropolitani, intra tres a consecratione menses, Romam venient, suæ fidei declarationem edituri, & a sancta Sede pallium suscepturi; nullamque functionem peragent, quoad huic fecerint officio satis. „

2. „ Episcopi perficere debebunt, ut intra menses tres, consecrentur, secus eam poenam subituri, ut communione

„ priventur ; post menses quinque, non amplius ad eandem,  
 „ vel ad aliam Ecclesiam consecrari poterunt. „

3. „ In metropolitanos interdictio, ne pallio utantur, nisi  
 „ majoribus festis diebus, aliisque temporibus ab apostolica  
 „ sede notatis, interque Missarum solemnia. „

4. „ Prohibiti Duces, ne Episcopos Papæ præsentent, ne  
 „ publicos census, aut dona ab iis exigant, neve eosdem arguant  
 „ coram laicis. „

5. „ Excommunicationi subduntur, qui Dei domum violant,  
 „ qui aliquid exportant, quin is finat, cui ea concessita est,  
 „ quique ecclesiasticos male habent. „

6. 7. & 8. „ Eadem in eos pœna, qui virgines Deo consecratas,  
 „ & fœminas rapiunt, quoad parentibus eas reddiderint;  
 „ itemque in homicidas, incendiarios, & latrones. „

9. „ Declarantur excommunicati, qui voluntarie cum personis  
 „ communicant, quas excommunicatas norunt; libetque nullam  
 „ iis aurem præberi, qui post excommunicationis annum operam  
 „ nullam dant, ut ab ea liberentur; ea lege, ut si in eo statu  
 „ e vivis excefferint, cum iis post mortem minime communicetur,  
 „ hoc est, iidem non admittantur ad preces, & suffragia,  
 „ quæ Ecclesia pro iis offert, qui in ejus communi-  
 „ one mortui sunt. „

10. „ In hunc finem Episcopi excommunicatos notos facient,  
 „ eorum nominibus ad proximos Episcopos, eorumque dioecesanos  
 „ missis, Ecclesiæque foribus affigi iussis. „

11. „ Excommunicationis indicta pœna, prohibetur, ne rei  
 „ suscipiantur, qui ad pœnas quas meruere, vitandas loca  
 „ deserunt, in quibus aliqua delicta patrarunt, & se alio  
 „ recipiunt. „

12. „ Eadem in reos pœna, qui tribus consequentibus dominicis  
 „ diebus, voluntarie a sua parochiali Ecclesia recedunt. „

13. „ Defensores, custodes, & administratores bonorum Ecclesiæ,  
 „ pupillorum, viduarumque suo facient officio factis, impedientes,  
 „ ne quid contra jus fasque, aut per vim fiat; ac, si ter moniti,  
 „ parere renuerint, excommunicatione plectentur. „



14. „Episcopus statæ Ecclesiæ servitio presbyterum, quem ordinabit, addicet. „

15. 16. & 17. „ Interdictio, ne petantur in posterum Romanæ Ecclesiæ patrimonia in beneficium, vel aliter, sub pœna nullitatis, restitutionis fructuum, & in eos anathematis, qui hæc patrimonia, eorumve accessiones dabunt, aut accipient; excipiuntur familiares Papæ, qui scilicet ex ejus domo sunt. „

18. „ Decimæ solventur presbytero, quem ad eas recipiendas Episcopus proposuerit, & non aliis. „

19. „ Missi a Principibus, Comites, & Judices non in Ecclesiæ domibus sibi domicilium sument, consuetudinem prætexentes, nec ibidem erigent tribunalia, sed in publicis ædibus ex usu veteri. „ Concilium Adalgario, Augustodunensi Episcopo, ejusque Ecclesiæ sua in Flaviniacense monasterium, & in Tiliniacensem terram, quæ eidem adempta fuerat, jura firmavit. Papa Joannes VIII. subscripsit primus, & secundum eum Joannes, Archiepiscopus Ravennatenfis; tum Petrus, Patriarcha Gradensis. Subscriptionibus apposita est 26. Novembris, vel, ut alii legunt, Septembris dies. *Ibidem.*

*Concilium Trecense, Tricastinum, ann. 878.*

Papa Joannes VIII. Lamberti, Spoletani Ducis violentiis coactus Italia egredi, se in Galliam recepit, annoque 878. undecima Augusti die, Trecis, seu Tricastis concilium habuit. Quamvis autem Galliarum duodecim, & Germaniæ tres Archiepiscopos cum suffraganeis ad illud convocasset, omnino tamen adfuere triginta solum Episcopi, relatis in numerum Valberto Portuensi, Petro Fori Sempronii, & Paschasio Amariæ Episcopis, quos ex Italia secum duxerat.

SESSIO PRIMA.

Aperuit ipse concilium in S. Petri Trecensis Ecclesia, brevi sermone, in quo hortatur Episcopos, ut tangantur injuria, Romanæ Ecclesiæ a Lamberto, ejusque fociis illata, quos, inquit, nos excommunicavimus, &, ut vos quoque

no-

nobiscum excommunicetis, rogamus. Episcopi sibi tempus petiisse, ut de re cum confratribus, cum advenissent, deliberarent.

### SESSIO SECUNDA.

Violentias in urbe Roma a Lamberto perpetratas Papa rursus in hac sessione legi iussit. Concilium unanimi sententia pronuntiavit eum, e mundi lege morte, & perpetuo anathemate dignum esse. Rostagnius Arelatenfis querelam edidit in Episcopos, & presbyteros, qui ab una ad aliam Ecclesiam migrabant, & in maritos, qui conjuges deserebant, ut iis viventibus alias ducerent. Hincmarus respondens coetus nomine, tempus petiit, ut id proferret, quod super ejusmodi rebus canones præscribebant.

### SESSIO TERTIA.

Episcopi suæ in iudicium contra Lambertum, ejusque socios editum confessionis actum Papæ obtulerunt; & quia eorum Ecclesiæ patiebantur easdem violentias ex eorum parte, qui eas diripiebant; Papa, eorumdem rogatu, in usurpatores bonorum Ecclesiæ pronuntiavit excommunicationis sententiam, cum sepulturæ privatione, nisi præscripto tempore restituerent.

### SESSIO QUARTA.

Acti sunt in hac sessione sequentes canones septem, quos Papa ediderat, unanimique consensu approbati fuere.

Primus. „Mundi proceres observantia prosequuntur Episcopos, in eorumque conspectu, nisi iisdem annuentibus, non sedebunt; laici non attingent Ecclesiæ bona.”

2. „Nemo petet a Papa, vel ab Episcopis monasteria, patrimonialia, domos, terras, quæ ad Ecclesias pertinent, nisi quibus canones id concedunt.”

3. „Idem statutum jam fuerat in Ravennatenfi concilio confirmatique sunt canones ibidem editi.”

4. „Episcopi suis confratribus suppetias ferent, ut se ex-  
trahant e vexatione; conjunctisque pastoralis baculo, &

„apo-

„ apostolica auctoritate armati pro Ecclesie defensione pug-  
nabunt. „

5. „ Laicus, aut clericus a proprio Episcopo excommu-  
nicatus non recipietur ab altero, ut necesse habeat peni-  
tentiam agere. „

6. „ Nec magis recipietur alienus subditus, nisi in facti  
specie, quam civiles leges enuntiant. „

7. „ Si qua in Episcopum querela subest, ea quidem pu-  
blice, & secundum canones fiet, ut impediatur, ne, quod  
sæpe contingit, innocentes a scelestis damnentur. „ Hos  
omnes canones concilium servari jubet, depositionis in cle-  
ricos, omnisque christianæ dignitatis privationis in laicos,  
ni paruerint, indicta pœna. Lecta est deinde sententia, quam  
Papa in Formosum, Portuensem Episcopum, & Gregorium  
Nomenclatorem, inque omnes eorundem socios, qui Eccle-  
sias expilare pergebant, jam ediderat.

SESSIO QUINTA.

Ottulfus, Trecentis Episcopus in Isaac, Lingonensem Epi-  
scopum, supplicem libellum obtulit, in quo querebatur, eum  
Vandevrensis parœciæ, quæ ex ipsius diœcesi erat, potitum  
esse. Peracta est canonum lectio, qui vetant Episcopos a  
minore ad majoris momenti Ecclesiam transire. Spectabat  
id Frotarium, qui a Burdegalensi Ecclesia ad Pictaviensem,  
ac subinde ad Bituricensem migraverat. Decretum tulerunt  
Episcopi, quo laicos prohibuerunt, uxores deserere, ut alias  
ducerent, eosque jusserunt ad primam redire; quoque ipso  
mandarunt Episcopis, ut ad Episcopatum reverterentur, quem  
leseruerant, ut ad alium transirent. Coronavit Papa Ludo-  
vicum Balbum, & ejus conjugem Adelaidem coronare re-  
susavit: quia Ausgardes, quam primam duxerat, adhuc in  
vivis erat. Adactus nimirum fuerat a Carolo rege Patre,  
ut eam utpote sine ejus consensu ductam desereret. Man-  
lavit etiam concillium, ut Heredulfus, qui Laudunensis Epi-  
scopus, in Hincmari locum post Duziacense concilium, crea-  
tus fuerat, ejus sedis pacificus possessor remaneret. Ea ta-  
men Hincmaro data venia, ut siquidem poterat, Missam ca-

neret; eique ad sustentationem designata est Laudunensis Episcopatus proventuum pars. Concilio finem Papa per sermonem imposuit, quo Episcopos hortatus est, ut eiusdem Romanæ Ecclesiæ defensionem adderent; itemque Regem se ad eandem ab hostibus liberandam conferret. Vaz., Metenti Episcopo, pallium concessit; quod deinde occasionem præbuit dissidio eum inter, & Bertulfum, Trevirensis Archiepiscopum, ejus metropolitanum, qui nixus canone suffraganeum vetante, sibi nova jura sine sui metropolitani consensu tribuere, eum prohibuit pallium gestare. *Ibidem.*

*Concilium Rothomagensis, ann. 878.*

Super hujus concilii epocha nihil certi est. Illud Pater Harduinus ad an. 878. refert; Dominus autem Bessinus sub Clodovei II. regno, & Sancti Ouenii episcopatu collocat, in sua Rothomagensium conciliorum Collectione, ea ratione permotus, quod concillium hoc eosdem abusus damnavit, quos is sanctus Episcopus proscripsit in Sancti Eloji vita. Hujus concilii Patres edidere sequentes canones sexdecim.

Primus. „ Post Offertorium thus adolebitur ad oblationes, in divini Servatoris mortis memoriam. „

2. „ Presbyteri suis ipsi manibus Communionem præbunt utriusque sexus laicis, Eucharistiam in eorum ore ponentes, & verba hæc pronuntiantes: *Corpus Domini, & Sanguis profit tibi ad remissionem peccatorum, & ad vitam æternam.* „

\* Spectat canon hic presbyteros quosdam, qui divina mysteria, quæ consecraverant, fumere ipsi nolentes, ponebant intra laicorum, tum virorum, tum fæminarum manus, ut ab iis fumerentur.

3. „ Solvetur accurate tam fructuum, quam animalium decima, sine specierum commutatione, sub anathematis in eos pœna, qui bis, ac ter moniti renuerint eandem solvere.

4. „ Superstitiosa omnia, seu ad animalium morbos, seu ad aliquam calamitatem remedia prohibentur. „ Continebantur hæc remedia diabolicis quibusdam versibus, quos pastores, aut venatores pronuntiabant super pane, vel super

bet.

erbis, vel super fasciis; quæ ab iis deinde celabantur in arore, aut supra bicornem viam projiciebantur.

5. „ Non conferetur iis novum baptisma, qui penes hæreticos baptizati fuere sanctæ Trinitatis nomine; satisque erit, dum in Ecclesiam recipientur, eos edoceri, iisdemque manus imponi. „

6. „ Interdictio, ne suscipiantur, qui a proprio Episcopo, ob patrata crimina communionem privati fuerint, secundum concilia Nicænum, Chalcedonense, Antiochenum, & Sardicense. „

7. „ Sub pena expulsionis e clero in presbyterum interdictio, ne pecuniam, aut munera, seu clerico, seu laico tribuat, eo animo, ut in alienæ, vel etiam vacantis Ecclesiæ possessione ponatur. „

8. „ Interdictio, ne Episcopi, seu presbyteri ignoti ad ecclesiasticas functiones absque synodi consensu admittantur. „

9. „ Prohibentur presbyteri depositionis indicta poena, viduas velare, quia id, inquit canon, ne Episcopis quidem licet. Quod spectat ad virgines, his velum dare Episcopi solum est. „

10. „ Mandatur Episcopis, ut sæpe in monachorum, & monialium monasteria, gravibus, piisque viris comitantibus ingrediantur; quomodo ibi regula servetur, expendant; in castitatem errata carcere puniant; impediantque, ne quis e laicis in claustrum, aut in religiosarum cubicula pedem inferat; cum ne presbytero quidem, nisi ad Missæ celebrationem, in claustrum ingressus concessus sit. „ In puellarum scilicet monasteriis Ecclesiæ intra eorum ambitum erant.

11. „ Suam Episcopus cathedralem Ecclesiam non deferret, ut se crebrius ad aliam suæ diocesis Ecclesiam conferat, seu, quod eodem recidit, haud Episcopalem cathedram transferet. „ Refertur apud Gratianum, 7. q. 1. cap. 21. placuit.

12. „ Si laicus alium ad sanguinis usque effusionem percussit, pœnitentiam agat ad dies viginti; si clericus, ad tri-

„ triginta; augebiturque pœna, pro graduum ratione, ad  
 „ quos erit euectus reus; diaconus pœnitentiæ suberit ad  
 „ menses sex, presbyter ad annum, Episcopus ad annos duos  
 „ cum dimidio. „

13. „ Qui id agent, quod ethnici Calendis Januariis, at  
 „ lunam, dies, & horas superstitiose observabunt, anathemati  
 „ suberunt. „

14. „ Id erit curæ presbyteris, ut rusticos moneant, qui  
 „ custodiendis gregibus addicti sunt, ut dominicis diebus  
 „ Missam conveniant; quippe qui Christi Domini Sanguine,  
 „ ut homines cæteri, redempti sunt, ac proinde negligenda  
 „ non est eorumdem salus. „

15. „ Qui in urbibus, pagisque degunt, monebuntur, ut  
 „ festis, dominicisque diebus intersint Vesperis, noctis Offi-  
 „ cii, & Missæ; constituenturque decani, quibus Dei timor  
 „ insit, ut ignavos, otiososque ad divinum servitium ad-  
 „ undum extimulent. Festi dies a vesperis ad vespertas ce-  
 „ lebrabuntur, abdicato omni servili opere, congruaque cum  
 „ observantia. „

16. „ Cum suæ diœcesis visitationem Episcopus peraget,  
 „ præibit Archipresbyter, unius, aut duorum dierum spatio,  
 „ ut ejus adventum in parœciis annuntiet; omnesque, in-  
 „ firmis exceptis, aderunt synodo stata die, secus commu-  
 „ nione privandi. Minoris momenti negotia, si quæ fuerint,  
 „ Archipresbyter una cum loco clero expediet, ut advenien-  
 „ tem Episcopum non nisi difficiliora detineant. „ Con-  
 „ cilium hoc inscriptio generale enuntiat, videlicet ex Rother-  
 „ magensis Archiepiscopatus suffraganeis conflatum. Nullum  
 „ habet adscriptam diem, & subscriptionibus itidem caret.  
 „ Harduinus, *Tom. VI. & Bessinius.*

*Concilium Constantinopolitanum, ann. 879.*

Cum Patriarcha Ignatius Octobris die 23. an. 878. obiisset, Photius Constantinopolitanam sedem iterum usurpavit. statimque Theodorum, Patrensem Metropolitanum, Romanam cum Epistola ad Papam Joannem VIII. misit, in qua sibi vim factam dicebat, ut in eam sedem rediret. Supposuit etiam,  
 tan

in Patriarchæ Ignatii, quam aliorum Episcoporum nomine, Litteras, quibus Papa, ut eum reciperet, rogabatur; longaque fallaciarum, fraudumque serie id affectus est, ut tertiorum octoginta Episcoporum conciliū, cujus Acta exiit ad concilia sua, congregaret.

## SESSIO PRIMA.

Præfuit huic sessioni Photius, quæ Novembri mense habitata est, quamque sibi totam Papæ Legatos inter, & Photium urbanitatis officia vindicarunt.

## SESSIO SECUNDA.

Habita est hæc sessio 17. Novembris die, non in magna secreta aula, ut prima, sed in majore Constantinopolitanæ Urbis Ecclesia. Huic quoque Photius præfuit, assidentibus Papæ legatis tribus, Petro scilicet Cardinali presbytero, Paulo, & Eugenio, Episcopis. Aperuit sessionem Petrus Latino sermone, quem Leo, qui Imperatori a secretis erat, græce reddidit; lecta est deinde Papæ ad Imperatorem Epistola, in græcam linguam translata, sed a latino exemplari, pluribus in rebus alia. In hac versione suppressa erat Papæ querela de Photio, qui sua munia, quin sanctam sedem confunderet, resumpisset, ejusdemque mandatū, ut coram universo concilio veniam exposceret. Lecta deinde ad Photium ipsum Epistola, cujus mutata significatio, & peculiarior adjuncta plura suppressa fuerant. Quod sessionis reliquum fuit, in Epistolarum lectione positum, quas Patriarchæ, & Episcopi ad Photium miserant, quæque omnes, & singulæ in ejus laudibus versabantur.

## SESSIO TERTIA.

In hac sessione, 19. Novembris die habitata lecta est initio statim Papæ ad Episcopos a Constantinopolitana sede pendentes, ad eosque, qui Ecclesiarum primas, hoc est, Hierosolymitanum, Antiochenam, & Alexandrinam tenebant, Epistola. Lecta deinde synodica Theodosii, Hierosolymitani Patriarchæ, Epistola ad Imperatorem missa, in qua ab eo, quicumque Photium non recipiebat, anathemate percelleretur.

tur. Concilium repetiit anathema; tum lecta Legatorum documenta; superque articulo decimo ad conciliorum irrogationem spectante, quæ contra Photium habita fuerat, concilium suam mentem referens ad Constantinopolitanam ann. 869. celebratum, quodque octavum generale censetur, dixit: „Universis, & singulis, qui illud non rejiciunt, anathema dicimus. „

SESSIO QUARTA, 24. Decembris die.

In hanc admissus Martyropolitanus metropolita, Patriarcharum Antiocheni, & Hierosolymitani Litteras asserens, per quas nullam sibi partem ad ea fuisse, quæ in Photium gesta erant, declarabant, quæque unanimi consensione concilio approbatæ fuerunt. Propositi deinde articuli, qui duarum Ecclesiarum conciliationi fundamenti loco esse debebant, quique in Papæ ad Imperatorem Epistola continebantur. Primus ejusmodi erat: Constantinopolitanum Patriarcham non amplius in posterum ullam ordinationem peracturum, nec eo pallium missurum; ita se concilium cohibuit, ut super hac re sanctionem canonibus consentaneam ab Imperatore petendam diceret. Vetabat articulus secundus, ne quis amplius ad Constantinopolitanam sedem extollendus e laicorum numero sumeretur; Episcopi responderunt, quamvis optandum esset, ut Episcopi de clero seligerentur, si tamen in eo nemo unus Episcopatu dignus occurreret, satius fore e laicis Episcopum eligi. Mandabat articulus tertius, ut Constantinopolitanus Patriarcha a presbyteris, & diocæsis ejusdem Ecclesiæ traheretur; respondit concilium, ita quidem rem fore, si quis ibidem idoneus comperiretur; si minus, eum in tota Ecclesia eligendum. Continebat quartus conciliorum damnationem, quæ Romæ, & Constantinopoli in Photium habita fuerant; totius concilii plausu exceptus fuit articulus hic perinde, ac quintus, qui in eos omnes, qui Photium agnoscere nolent, excommunicationem ferebat. Tum vero Petrus legatus dixit, pace, & concordia Ecclesiæ jam reddita, cum Patriarcha

Pho-



Photio celebrari oportere; erat Officii hora, eique omnes interfuert.

SESSIO QUINTA, die 26. Januarii ann. 880.

In hac omnibus anathema dictum, qui Nicænum concilium secundum tamquam generale concilium septimum non eciperent. Metrophanes, metropolitanus Smyrnenis, ab ecclesiastica communione segregatus fuit, qui Photio oblutari pergebat. Edita decreta plura, quæ ad Photii auctoritatem roborandam referebantur; videlicet, ut quicumque Papa Joanne VIII. excommunicati erant, eidem censuræ a Photio additi censerentur, & quicumque excommunicati, ut depositi essent a Photio, tales a Papa Joanne haberentur; uique ex Episcopis, ut inter monachos nomen darent, Episcopatum deseruissent, non amplius ad Episcopatum redire possent: quia ad monachorum ordinem se redigere, est se in pœnitentium ordine ponere. Is nimirum erat Orientium Ecclesiarum mos, ut monachi quidem interdum ad Episcopatum eueherentur, sed Episcopis, monachis effectis, unquam liceret ad suas pristinas functiones regredi. Quidquid in concilio statutum fuerat, tercenti octoginta Episcopi post Papæ legatos sua quisque subscriptione firmarunt, & se singuli concilium Nicænum secundum, generale septimum, ejusque super sanctis imaginibus decretum amplecti uis in subscriptionibus significarunt.

SESSIO SEXTA.

Imperator Basilius, qui præfuit sessioni huic, enuntianam proposuit fidei professionem, non eam quidem novam, sed Nicænam, jam in conciliis cæteris approbatam. Eo spectabat hæc propositio, ut tacite damnaretur additio *Filioque*, edita fidei professione, in qua hæc additio non aderat. Nihilominus Romæ Legati suum, ut reliqui omnes, assensum præbuere. Lectum est ergo Nicænum Symbolum cum Photii Præfatione, in qua dicebat, concilium suscipere definitionem hanc, & iis omnibus anathema dicere, qui eo audaciæ leuarent, ut aliam fidei professionem contexerent, aut

„ nino distinctæ sunt, nihilque altera in alteram aggredi  
 „ debet. Episcoporum dignitas eo major est, quod Episcopi  
 „ quidem Reges consecrant, Reges autem Episcopos con-  
 „ secrare non possunt. At gravius est etiam Episcoporum  
 „ onus, quandoquidem eorum rationem reddent, quæ Re-  
 „ ges gesserint, qui & ipsi seu per legum auctoritatem, seu  
 „ per armorum vim, Ecclesiæ, itemque Episcoporum defec-  
 „ tioni invigilent, necesse est. Legimus in sacra Historia  
 „ Sacerdotes, Regibus unctionem tribuentes, eorumque ca-  
 „ piti coronam imponentes, ipsis eodem tempore Domini  
 „ legem in manus tradere debuisse, e qua scilicet rationem  
 „ perciperent, quæ ipsi se, suosque subditos moderarentur, &  
 „ honore sacerdotium afficerent. „

2. Episcopi exposita in primo canone Episcopatus dignitate, in hoc ejusdem officia persequuntur, suamque ipsi sibi in eorumdem executione negligentiam exprobrant.

3. & 4. Reges deinde monent, ut Ecclesiarum privilegia tueantur, commissarios expellant, qui tam canonicorum, quam monachorum, & religiosarum monasteria visitent, iis necessaria comparent, & in iisdem abusus reforment.

5. Declarantur anathemate percussi directores, & usurpatores bonorum Ecclesiæ; & commendatur Episcopis, ut explicent populis anathema esse separationem a Christo Domino, & ab ejus corpore, quod est Ecclesia.

6. Rex, ejusque ministri de ratione monentur, qua gubernare debent; eoque consilio Episcopi repetunt articulos plures Capitularium Regum Galliæ, quorum executionem maxime necessariam putant.

7. De poenitentia, & correctionis morum, quæ ejus fructus esse debet, necessitate admodum fuse agitur.

8. Episcopi in hoc postremo articulo sermonem ad Regem convertunt. Ei Caroli Magni exemplum proponunt, qui licet sacrarum Scripturarum, Ecclesiasticarumque, & civilium legum apprime peritus, semper e sapientioribus consiliariis tres apud se detinebat, & ad sui lecti cervical tabellas ponebat, in quibus etiam noctu cogitationes scriberet, quæcumque super Imperii, & Religionis bono ejus animum  
sub-

tubiissent, ut suo eadem consilio significaret; huic juveni Principi commendant, ut ne quid faciat, quin virtute, & experientia præcipuos viros consuluerit, sibi que in clero, & laicorum primoribus bonos consiliarios eligat, a quibus Deum timere, Ecclesiam, & prælatos honore prosequi, subditosque secundum Dei voluntatem regere doceatur.

Rex Ludovicus post Odonis mortem, qui Bellovacensis Episcopus erat, sui palatii clericum, *Odoacrem*, seu *Odoacrem* nomine electum voluerat. Exhibitum fuit Fismensi, seu apud sanctam Macram concilio electionis decretum, cujus illud nullam rationem habuit, Odoacrem Episcopatu indignum judicans. Episcopi hoc ad Regem scripserunt, qui Odoacris partes suscepit: Hincmarus autem una cum suæ provincie Episcopis excommunicationis sententiam in intrusum edidit, atque ita impediit, quin is Bellovacensis Episcopus haberetur. Ponenda fuisset Epistola hæc ad calcem Actorum Fismensis concilii: at non reperitur, nisi in *Collezione Operum Hincmari*, quia reapse Præsul hic eam exaravit. In hac sententiam impugnat, quam nonnulli statuere volebant, videlicet Reges bonorum Ecclesie dominos esse, eademque, in cujuscumque favorem voluerint, disponere posse. Ejusmodi sermones Ludovico regi, tamquam a maligno spiritu in os inditos ob oculos ponit; ostenditque e Sanctorum Doctrina, Ecclesie bona Deo oblata, & consecrata esse; hæc esse vota fidelium, peccatorum pretium, pauperum patrimonium; eum, qui eorumdem partem retinet, eadem atque Ananiam, & Saphiram punitione dignum esse; Imperatores Carolum, & Ludovicum, hujus veritatis convictos, suis in Capitularibus prohibuisse, ne eorum successores ullam bonorum Ecclesie divisionem, aut alienationem instituerent, semperque se ad ea potius augenda, quam imminuenda comparatos exhibuisse. Juniores hunc Principem hortatur, ut ne se obligationi subducat, quam ejus decessores agnoverant, ad eumque transmiserant, eique testatur hinc ejus regni felicitatem pendere. *Lab. Tom. IX.*

*Landsassensia in Anglia Concilia, ann. 887.*

Nota quidem sunt concilia septem Landsassii habita; & eorum anni certo statui haud facile possunt, obscuritatis causa, qua involuta est Episcoporum, Regumque Chronologia, qui ea congregarunt. Cæterum nihil, quod magni momenti sit, in iisdem occurrit. Acta de excommunicationibus tantum in perjuros, in homicidas, in incestuosos, & in bonorum Ecclesiæ usurpatores latis loquuntur. In iisdem perfitur usus jurandi super altari per Sanctum sanctorum, cum lubebat veritatem asseri, quæ nota non erat, nec nisi per jusjurandum innotescere poterat. Wilkins, *Anglicæ. Tom. I.*

*Concilium Colonienſe, ann. 887.*

Guillelmus, Archiepiſcopus Colonienſis, Franco Tungrenſis, aliiſque nonnulli Episcopi concilium hoc, prima Aprilis die, consentiente Imperatore Carolo celebrarunt, ut multiplicis generis negotia moderarentur. Renovarunt etiam veteres canones in eos, qui Ecclesias expilabant, in incestuosa connubia, in adulteros, & in virgines, quæ, postquam se Deo consecraverant, in licentia vivebant. *Reg. Tom. XXIV. Lab. Tom. IX. Hard. Tom. VI.*

*Concilium Moguntinum, ann. 888.*

Arnulphus, Germaniæ rex, primo sui regni anno concilium hoc convocavit. Ei adfuere cum suffraganeis Archiepiscopi Moguntinus, Colonienſis, & Trevirenſis. In eodem editi canones viginti sex, quos antecedit præfatio, in qua deplorandum in modum oculis objiciuntur Ecclesiæ calamitates; diruta templa, eversæ, tritæque pedibus aræ; sacra ornamenta dissipata, aut flammis absumpta; Episcopi cæterique altarium ministri ferro, aut igne e vivis sublatis; monachi, & moniales sine subsidio, & sine pastoribus dispersi; oppressi pauperes, direptiones, rapinæ, cædes, in solitudinem redacta regio; hæc omnia iis miseris temporibus cernebantur. Episcopi inter ea rerum discrimina veteres canones in pristinum robur restituere conati sunt.

**Primus.** Mandatur, ut sine intermissione in omnibus Ecclesiis, pro rege Arnulpho, pro Regina, & pro tota regia familia preces edantur.

2. & 3. Regi ponuntur ob oculos regie potestatis officia, ostenditurque, oportere, ut ipse iustitiam magnis, æque ac parvis reddat.

4. Declaratur eos, qui Ecclesias fundaverint, bonorum, quibus easdem dotabunt, dispositionem Episcopo relicturos; prout in Toletani concilii tertii canone 29. statuitur.

5. Mandatur, ut presbyter deponatur, qui per simoniam Ecclesiam obtinuit, prohibeturque, ne presbyteri sine Episcopi venia in Ecclesiis ponantur.

6. „ Punientur, tamquam pauperum homicidæ, qui Ecclesiarum, monasteriorum, vel hospitalium bona retinebunt. „

7. „ Ex Ecclesia expellentur, qui aliqua clericos injuria affecerint quoad congruam satisfactionem persolverint. „

8. Excommunicati declarantur scelesti quidam homines, qui injectis in venerabilem presbyterum manibus, ei nares amputaverant, capillos abraferant, ac tam multos ictus inflixerant, ut semivivus in platea remaneret.

9. „ Missa non ubique celebrabitur, sed iis solum in locis, quæ ab Episcopo consecrata sunt, & ubicunque ipse permittet. Ad loca quod attinet, in quibus Ecclesie a Normannis incensæ fuere, celebrari poterit in sacellis; quoad eandem Ecclesie restitutæ fuerint. Per iter vero; si nulla inveniatur Ecclesia, celebrari poterit in agro, vel sub tentorio, dummodo consecrata altaris mensa, & cætera ad celebrationem necessaria præsto sint. „

10. „ Clerici nullam prorsus sæminam, ne sorores quidem ipsas, apud se detinebunt. „

\* Veteres canones eam clericis veniam concesserant, ut consanguinearum proximas ad se reciperent; hoc loco nullam prorsus apud se detinere jubentur, ob mala, quæ inde contigerant.

11. In eos, qui usurpant Ecclesie bona, excommunicatio, carcer, exiliumve decernitur.

12. „Episcopus non damnabitur, nisi ex depositione septuaginta duorum testium, qui integra fide fuerint; presbyter, ex depositione testium quadraginta duorum; dimissus, ex depositione testium viginti sex, & sic porro quoad inferiores ministros ratione habita.“

13. „Non spoliabuntur suis decimis, aliisque proventibus Ecclesie veteres, ut nova oratoria fundentur.“

14. & 15. „Episcopi nihil aggredientur super alienae Dioceseos parochiis, sine ordinarii consensu.“

16. Ejus poenitentia, qui presbyterum occiderit, praescribitur in hunc modum: „Quod ei reliquum vitae fuerit, nec carnem comedet, ne vinum bibet. Jejunabit ad vespers usque quotidie, dominicis, festisque diebus exceptis; arma non deferet, suaeque omnia itinera pedibus aget; prohibetur Ecclesie aditu per annos quinque; Missaeque, & caeterorum Officiorum tempore consistet ad januam, Deum orans, ut eum a tam gravi crimine absolvat; sequentibus annis septem in Ecclesiam ingreditur, quin Communionem percipiat, sibi que locum inter auditores sumet. Post annorum duodecim poenitentiam ei Communicatio conceditur; tum vero suam non amplius poenitentiam nisi ter per hebdomadam aget.“

17. Jussa, sub excommunicationis poena, decimae solutio.

18. „Anathemati subditur quidam *Altemannus* nomine, qui spiritalem commatrem, a qua contra regulas ducta per Ecclesie auctoritatem sejunctus fuerat, rursus sibi conjugem sumpserat.“

19. Instaurantur in impudicos presbyteros antiqui carnes.

20. Damnantur, qui per calliditatem perficiunt, ut sibi Ecclesie bona precario dentur.

21. „Interdictio, ne saeculares coetus in Ecclesiis, aut in atriis, quae & ipsa e sacrorum locorum numero sunt, habeantur.“

22. Vituperantur, qui decimae partem per fraudem subtrahunt, suosve famulos impediunt, ne eam solvant.

23. Pronuntiatur, omnes ecclesiasticas causas ab Episcopo, vel ex testium depositione, vel ex accusati jurejurando judicari oportere; ea lege, ut ne testes suscipiantur, qui nonnulum annos quatuordecim nati sint, prout Africana concilia statuunt.

24. Inter Episcopos, & Regis commissarios pax commendatur, hortaturque utrosque Synodus, ut sibi mutuum auxilium præbeant.

25. Qui monasteria, cujuscumque tandem generis fuerint, beneficii titulo possident, jubentur ibidem superiores ponere, qui eorum officio fungi possint, eosque, ut par est, regere, qui eorundem curæ, ac sollicitudini subsunt. Mandat iisdem concilium, ut, cum ab Episcopo acciti fuerint, se ad synodum conferant.

26. Prohibet concilium, ne tam cito viduæ velentur, iisque relictam libertatem vult, ut vel iterum nubant, vel coelibatum amplectantur. Renovatur pariter Eliberitani concilii canon quoad virgines Deo consecratas, quæ virginitatem violant. *Ibid.*

*Concilium Metense, ann. 888.*

Habitu fuit concilium hoc in S. Arnuli Ecclesia, quæ tum quidem in Metarum suburbiis erat. Ei præfuit Ratbodus, Archiepiscopus Trevirensis, Roberto, Metensi Episcopo, Episcopisque Tullensi, & Verodunensi, ejus suffraganeis, Albate Stéphano, & presbyterorum multis stipatus. Comites etiam, alique nobiles viri, pietate commendati adiuere cœtui; in quo editi sequentes canones tredecim.

Primus. „ Contra Normannorum direptionem implorabitur Dei subsidium; dabitur opera, ut pax, ac disciplina, redintegrentur; summumque canonum jus in eos adhibebitur, qui Ecclesiæ legibus parere noluerint. „

2. „ In laicum dominum interdictione, ne quam ex Ecclesiæ suæ, nempe cujus patronus est, decimis portionem summat. Presbyteri est, qui ei deservit, has percipere, tam ad propriam sustentationem, quam ad luminaria ad Ecclesiam, & ædificia servanda, ad ornamenta, & cætera omnia,

„ nis,

nia, quæ ad sacrum ministerium necessaria sunt, comparanda. „

3. „ Presbyter unus, idemque habere non poterit Ecclesias duas, nisi forte capellam, quæ ex longo jam tempore pendeat ab ejus parocia, vel aliquam Ecclesiam, quæ eidem adiaceat, & unita sit; multum enim est, siquidem unam cum fructu regere possit; nec se ipse animabus onerare debet temporalis lucri animo. „

4. „ Nullus census e terris ad fidelium sepulturam donatis, nec pecunia pro sepultura ipsa exigetur. „

5. „ Presbyter nullam fæminam, ne matrem quidem, aut sorores apud se detinebit. „

6. „ Suos libros, suasque sacerdotales vestes Episcopo in proxima synodo ostendent; sanctum Chrisma apposita clave custodient; nec arma, nec laicalia indumenta gestabunt; laici quoque sacerdotales vestes non deferent. „ Non admittentur in Baptismo patrini duo, sed unus tantum, qui abrenuntiationes, quæ in eo fiunt, & Catholice Fidei professionem calleat. „

7. Ad supplicem in Judæos querelam, quam Gontbertus, Metensis Ecclesie primicerius, exhibuit, vetiti Christiani cum iis vesci, quodque bibi, vel edi potest, ab iisdem accipere.

8. Prohibiti quoque presbyteri in locis non consecratis Missam dicere, Ecclesieque consecrari jussæ, quas Chorepiscopi consecraverant.

9. Religiosæ duæ criminum convictæ, e S. Petri monasterio expulsæ fuerant, quin iis velum concederetur; mandat concilium, ut velo reddito addicantur carceri in monasterio, ubi iis ad victum panis, & aquæ parum, documentorum autem multum, quoad fati fecerint, præbeatur. Præcipitur etiam diacono carcer, qui sacrilegii convictus fuerat; eique sanctum ministerium interdicitur.

10. Excommunicatione plectuntur homines, qui parochum mutilaverant, qui eorum consanguineam adigere volebat, ut ad virum rediret, quem deseruerat.

11. Excommunicationi quoque subduntur direptores, qui pro-



provinciam vastabant, & singillatim duo, qui illegitima matrimonium contraxerant.

12. Instaurantur interdictiones, ne quis cum excommunicatis communicet, propriis tamen exceptis servis, libertis, & subditis.

13. Præscribitur tridui jejunium cum precibus pro rege Arnulpho, pro pace, & pro peccatorum resipiscencia. *Ibid.*

*Concilium Viennense, ann. 892. (in Gallia.)*

Legati duo Paschalis, & Joannes, quos Papa Formosus in Galliam miserat, habuere Viennæ Allobrogum ejus jussu concilium hoc, eique præfuere. Aderant Episcopi plures, & inter alios Bernonius, Archiepiscopus Viennensis, & Aurelianus Lugdunensis, cum Episcopis duobus, Valentiz uno, Gratianopolis altero. Edidit concilium canones quatuor.

1. „ Communione spoliabuntur, qui Ecclesiæ bona usurpare pergunt. „

2. „ Eadem in laicos poena, qui clericum occiderint, aut mutilaverint, aut ignominia affecerint, aut ei membrum aliquod amputaverint. „

3. „ Par in eos poena, qui pia legata ab Episcopo, vel a presbytero edicta frustrati fuerint. „

4. Non deerant e sæcularibus, qui absque Episcoporum consensu Ecclesias donabant, seu offerebant, exigebantque a presbyteris jura ingressus in beneficium. Hos omnes abusus concilium damnat. *Ibid.*

*Concilium Triburiense, seu Triburinum, an. 895.*

Coegit Rex Arnulphus concilium hoc mense Majo an. 895. in suo Triburiensi palatio prope Moguntiam; & ad illud omnes suæ ditionis Episcopos appellavit; adfuerunt ergo viginti duo; e quorum numero erant Archiepiscopi, Moguntinus, Colonienfis, & Trevirensis, qui primi subscripserunt; aderant & Abbates, quorum tamen subscriptiones non apparent. Trium dierum jejunium, processiones, precesque publicæ concilium antecesserunt. Cum Episcopi de Ecclesiæ negotiis agere inciperent, in concilium ingressus Rex, ad

ad deliberationes admissus fuit; Episcoposque ad suum & ipse consilium admisit. Editi sunt a concilii patribus cænes quinquaginta octo, qui pene omnes eo spectant, ut viæ & criminum immunitatem reprimant.

1. Exponitur pacis vis, & ratio.

2. Eruerat presbytero laicus oculos, crimen prætexens, cujus innocens erat. Episcopus suam ad synodum hunc laicum acciverat, qui tamen accedere noluerat, & ad concilium appellaverat. Cum presbyter sibi jus ab Episcopis petisset, hi quidem ad Regem miserunt, ut perciperent, quid de eo laico homine, deque cæteris peccatoribus excommunicatis statueretur, qui renuerent poenitentiam agere; addita eodem tempore canonum ad eum collectione, qui cum excommunicatis communionem prohibent.

3. „ Rex omnibus sui regni Comitibus in mandatis dedit, „ ut omnes excommunicatos, qui se poenitentiae non sub- „ debant, caperent, ad eumque perducerent. Addidit eam „ sibi mentem esse, ut, si forte contingeret, eorum aliquos, iis „ obstitentes, qui ad eos capiendos mitterentur, interfici, E- „ piscopi nullam his missis poenitentiam imponerent; seque, „ quod in ipso erat, non passurum, ut ab iis legum compo- „ sitio exigeretur, aut mortuorum consanguinei vindictam „ persequerentur. „

4. „ Multa, quæ ob vulneratum presbyterum solvetur, „ tota eidem erit, si suis ipse vulneribus superstes fuerit; „ at, si occubuerit, ea tribuetur in partes tres, quarum unam „ sibi habebit ejus Ecclesia, alteram ejus Episcopus, ejus- „ demque consanguinei tertiam. „

5. Ei, qui presbyterum occiderit, poenitentia iisdem fere „ verbis imponitur, ac per decimum sextum Moguntini con- „ cillii canonem ann. 888. statuta fuerat. „

6. & 7. „ Sacrilegii reus est, qui in Ecclesiam ingreditur, „ educto gladio; sacrilegium quoque perpetrat, qui Ecclesie „ pecuniam, aut suppellectilem surripit. Quoad bona, quæ „ extra possidet, Comites ad hæc restituenda debent eos adi- „ gere, qui iisdem potiti sunt. Id si comites non præstite-

runt, Episcopi per canonicas rationes ad hanc restitutionem procedent. „

8. „ Qui Episcopi bannum, hoc est, ejus in jus vocationem contemnit, renuens ei se sistere, pane tantum, & aqua per quadraginta dies jejunabit. „

9. „ Si dies, quam Episcopus in suæ visitationis cursu ad suam tenendam audientiam præscripsit, in eam incidat, quam Comes ad suam indixit, populus universus obediet Episcopo præ Comite, quem ipsum ad Episcopi audientiam in loco residentie ejusdem Episcopi adesse oportebit. Habebitur tamen ejus ratio, qui suam primus e duobus audientiam indixerit. „

10. „ Episcopus deponi non poterit, nisi ab Episcopis duodecim, presbyter ab Episcopis sex, diaconus ab Episcopis tribus, prout Carthaginensium conciliorum unum destituit. „

11. „ Clericus, qui homicidium, vel coactus patrauerit, deponetur, seu presbyter fit, seu diaconus; at, si homicidio solum adfuit, quin ejus ulla ratione particeps esset, in suo gradu permanebit. „

12. Solemni Baptismo additi dies sunt festa Paschatis, & Pentecostis. „ Baptismus adhuc eo tempore per triplicem immersionem conferebatur; & in necessitatis casu nullo non tempore conferri poterat. „

13. „ Instauratur vetus decimas, & oblationes quadrifariam partiendi mos; ut una nempe pars ad Episcopum, ad clericos altera, ad pauperes tertia, & ad Ecclesiarum reparaciones quarta spectaret. „

14. „ Decimæ, cæteræque possessiones antiquis Ecclesiis servabuntur. Si quis novas terras in veteris Ecclesiæ ditione colit, earum decimam hæc percipiet; at si contigerit, ut, qui nemus eruncavit, desertosve ad quatuor circiter, aut quinque passuum millia campos excoluit, Ecclesiam cum Episcopi consensu ibidem ædificet, tum quidem hujus recens excoltæ regionis decima ad presbyterum pertinebit, qui ad ejus Ecclesiæ servitium designatus fuerit, salva Episcopi potestate. „

15. „ Mortui sepelientur in loci, ubi Episcopus degit,  
 „ Ecclesia, cathedrali scilicet; sin hæc Ecclesia longius ab-  
 „ sit, sepulturæ dabuntur in alia Ecclesia, ubi canonicorum,  
 „ monachorum, aut religiosarum communitas sit, ut defun-  
 „ cti ex horum precibus solatium percipiant. Quod si fieri  
 „ non potest, mortuus sepelietur in loco, in quo decimam  
 „ cum viveret, solvebat, scilicet, in sua quisque parœcia.  
 „ Liquet ex hoc canone, mortuos tunc in parœciis sepultos  
 „ non fuisse, nisi cum in cathedralis Ecclesiæ cœmeterio, vel  
 „ in monasteriis id fieri non poterat. Admodum sane differt  
 „ hodierna ab eorum temporum disciplina.

16. „ Interdictio, ne quid exigatur pro sepultura. Ac-  
 „ cipl tamen poterit, quod gratis datum fuerit. „

17. „ Interdicitur e sanctorum Patrum statutis, ne laici  
 „ in Ecclesiis sepeliantur.

\* Ut canon hic cum decimo quinto concilietur, dicendum  
 „ est, eum decimum quintum de sepultura in Episcopalis ur-  
 „ bis Ecclesia canonem non, prout verba sonant, sumendum  
 „ esse, sed aut de exequiis, aut de sepultura in publico urbis  
 „ cœmeterio, in qua Episcopus residet, accipiendum.

18. „ Interdictio, ne ad sancta mysteria celebranda usui  
 „ sint calices, aut patenæ ligneæ, & ne vinum sine aqua con-  
 „ secretur. „

19. „ Ponentur in calice duæ tertie vini partes, & una  
 „ tantum aquæ pars tertia: quia majestas Sanguinis Christi  
 „ Domini major est, quam populi fragilitas, quæ per aquam  
 „ significatur. „

20. Repetuntur contra eos pœnæ, qui clericos male ha-  
 „ bent, in secundo, tertioque canonibus pronuntiatæ.

21. „ Litigia presbyteros inter, & laicos ab Episcopis fi-  
 „ nientur. Laici sua in causa jusjurandum adhibere pote-  
 „ runt; at a presbyteris non petetur, nisi verum per suam  
 „ ipsorum consecrationem asserant: quia hi quidem ob leuem  
 „ aliquam rem jurare non debent. „

22. „ Si gravis inter populum disseminata accusatio  
 „ est, accusatque jusjurandum ad eum purgandum non suffi-  
 „ cit, candentis ferri probatio adhiberi poterit. „

23. „ Qui

23. „ Qui virginem Deo per sanctum velum consecratam  
 „ in conjugem duxerit, communionem privabitur, nec ad hanc  
 „ rursus admitti poterit, nisi postquam sui criminis poeni-  
 „ tentiam publicam egerit. „

24. In Carthagenensium conciliorum uno statutum fue-  
 rat, ut ne velum ante vicesimum quintum ætatis annum  
 virgini tribueretur. Triburiense concilium nullos ætati  
 terminos ponit, omnemque puellam, quæ suapte sponte, nul-  
 lamque vim passa, velum sumpsit, & per annum, diemque  
 retinuit, illud semper servare vult.

25. „ Prohibentur Episcopi e Papæ Gelasii decreto, vi-  
 „ dui velum dare; adigunturque ad cœlibatum, quæ illud  
 „ semel sumpserunt. „

26. „ Si monachus suæ, vel aliorum salutis desiderio pes-  
 „ motus petit, ut sibi liceat monasterium mutare, id facere  
 „ poterit ex Episcopi, abbatis, & fratrum consensu. Si il-  
 „ lud deserit, ut liberius vivat, regredi jubebitur, ac, si per-  
 „ tinaciter abnuat, in carcerem conjicietur. „

27. „ Clericos apostatas puniet Episcopus e summo ca-  
 „ nonum jure. „

28. & 29. Infruantur Nicæni, & Chalcedonenfis conci-  
 liorum decreta super Episcoporum, & presbyterorum ab una  
 ad aliam Ecclesiam translatione; veteresque canones, qui  
 servum, antequam libertatem obtinuerit, ordinari vetant.

30. „ Erit in Episcopi potestate perficere, ut in carcerem  
 „ tradatur, qui fuerit litterarum lator, quæ Papæ suppositæ  
 „ fuerint, quoad Romam scriptum sit, ut, quomodo falsarius  
 „ hic puniri debeat, intelligatur.

31. „ Interdicitur, ne pro furibus, & latronibus, qui  
 „ sine poenitentia mortui fuerint, preces indicantur, aut elec-  
 „ mosynæ erogentur. „

32. „ Cum cohæredes, ad quos pertinet ejusdem Ecclesiæ  
 „ patronatus, de presbytero ab ipsis ad eam nominando non  
 „ consentient, Episcopus ex ea reliquiis extrahet, claudet  
 „ ejusdem fores, suumque his sigillum apponet, ne quid of-  
 „ ficil, quoad inter patronos convenerit, ibidem fiat. „

33. „ Interdictio, ne ad clericaturam admittantur, qui  
 „ mutilati, aut non litterati sunt. „

34. „ In poenitentiae impositione cum iis humaniter  
 „ lubet, qui in bello contra barbaros, Christianos, paganos  
 „ rati, per errorem occidunt. „

35. „ Prohibetur, ne Dominicis, & festis, itemque jejunii,  
 „ & Quadragesimae diebus pateant tribunalia; & Christia-  
 „ nis praecipitur, ut festos, dominicosque dies, divino servi-  
 „ tio religiose adstantes sanctificent. „

36. „ Si quis arborem secans, & jam, jamque casuram  
 „ videns, socium moneat, ut recedat, hic autem malo facto  
 „ sibi non caveat, & opprimatur, qui arborem secuerit, non  
 „ arguetur. „

37. Est prope similis facti species.

38. „ Mandatur, ut quicumque liber puellam libertam de-  
 „ xerit, eam sibi conjugem habeat. „

39. „ Nationum, legumque discrimen matrimonio impe-  
 „ dimento non est; Francus Bavaricam, aut Saxoniam sibi  
 „ conjugem sumere potest, id supplens, quod civili contra-  
 „ ctui deest. „

40. „ Matrimonium viri, & viduae, quacum is vivente  
 „ ejusdem marito adulterium patravit, nullum declaratur. „

41. „ Si quis conjugem duxit, quacum matrimonio uti  
 „ non potest, ejusque frater hac abutatur, separabuntur;  
 „ eique feminae quidquam amplius commercii cum neutro  
 „ erit; poterit tamen Episcopus facultatem illdem conce-  
 „ dere, ut, postquam poenitentiam egerint, legitimum ma-  
 „ trimonium ineant. „

42. „ Si quis post patratum incestum dioecesim mutat,  
 „ arguetur de crimine, & poenitentiae subdetur ab Episcopo  
 „ loci, in quo illud patrauerit. „

43. „ Si quis cum femina peccat, cui cum ejus filio,  
 „ aut fratre commercium fuit, eo quidem incio, & per iura-  
 „ randum testante, sibi nullam ea de re notitiam fuisse,  
 „ huic poterit venia tribui, ut, cum poenitentiam egerit, ma-  
 „ trimonium contrahat. „ Qui sequuntur, canones duo in  
 eadem prope modum materiae versantur.

46. „ Si fœmina, quam vir apud judicem adulterii causa persequitur, ad Episcopum confugit, hic operam dabit, ut a viro obtineat, ne morti addictam velit; quod si asserit, non eam debet eidem in manus iterum tradere, sed eo mittere, quo se ipsa recipere voluerit. „

47. „ Ei, qui alterius puerum ad Baptismi fontes tenuit, facultas conceditur, ut viduam, nisi ejus commater sit, sibi conjugem sumat. „

48. „ Si quis commatris suæ filiam casu duxerit, eam retinere poterit, & cum ipsa tamquam conjuge vivere. „

49. „ In eos, qui simul adulterium patrarunt, interdictio, ne unquam matrimonio jungantur, ne una degant, neve ullum inter se commercium habeant; si quid alter donavit alteri, id servabitur iis, quos iidem ex hac adulterina conjunctione susceperint. „

50. „ Habebitur homicidæ loco, qui veneno, aut quo vis maleficio, mortem alteri attulerit; eique duplex pœnitentia imponetur. „

51. Est confirmatio quadragesimi ejusdem concilii canonis, qui adulterum vetat, fœminam, quacum adulterium patravit, sibi post ejus viri mortem conjugem sumere.

52. & 33. Eorum pœnitentiæ, qui involuntarium homicidium patrarunt, ex Ancyrani concilii mente modus statuitur.

Postremi canones quinque ita homicidæ voluntarii pœnitentiam præscribunt: „ Pœnitentiam ager per annos septem, & priorum quadraginta dierum spatio non ei licebit Ecclesiam ingredi; pane tantum, & sale vescetur, & aquam solum bibet: incedet nudis pedibus, ac pannos lineos non deferet, præter quam subligacula; ei nullus erit armorum, nullus vehiculorum usus: e continentia legibus vivet, sine ullo cum Christianis cæteris, atque adeo cum pœnitentibus aliis commercio. Si in morbum inciderit, eumve adversarii e vivis tollendum curent, ejus pœnitentia differetur, quoad eum Episcopus cum his conciliaverit. „

Quadragesima, quos diximus, elapsis diebus erit adhuc ad annum prohibitus Ecclesiæ aditu; carne, caseo, vino, om-

„ nique mellita potione, exceptis diebus festis, & domini-  
 „ cis abstinebit. Morbi, aut itineris tempore, feriam terti-  
 „ am. itemque quintam, & sabbatum, denario, vel trium  
 „ pauperum alimento redimere poterit. Hoc anno absoluto  
 „ ei, ut reliquis poenitentibus, Ecclesia patebit. Consequen-  
 „ tes annos duos inter easdem exercitationes transiget, nisi  
 „ quod ei licebit, memoratos dies tres redimere, ubicunque  
 „ fuerit, seu domi, seu ruri. Per reliquos singulos annos  
 „ quatuor servabit quadragesimale jejunium ter, scilicet ante  
 „ Pascha, ante S. Joannis festum diem, ante Natale Domini-  
 „ cum. Reliquis anni temporibus secunda, quarta, & sexta  
 „ feriis tantummodo jejunabit; adeoque licebit eidem ferias  
 „ duas, secundam, & quartam redimere. Completis ejus  
 „ poenitentiae annis septem, reconciliabitur in aliorum poe-  
 „ nitentium modum, & ad sanctam Communionem admit-  
 „ tetur. „

Triburiensi concilio Pater Labbaeus subdit Nannetenfis ca-  
 nones, quin ejus epocham statuatur. Haud prope abest, quin illud  
 Pater Sirmundus ante annum 658. habitum putet; ac, re  
 quidem ipsa, Pater Cointius illud ad ann. 656. refert. In  
 eo editi canones viginti, quos nos ad ann. 658. retulimus.

*Concilium Romanum, ann. 900.*

Concilio huic, quod Papa Joanne IX. Ecclesiam regente ha-  
 bitum est, in vulgaribus Collectionibus annus 904. adscri-  
 bitur. Illud Pagius ad ann. 898. refert. Oritur difficultas  
 ex ambiguitate chronologiae summorum Pontificum, qui  
 sanctam Sedem habente nono saeculo, & ineunte decimo te-  
 nuerunt. Eorum scilicet pontificatus tam brevis fuit, ut  
 nulla ejusdem notandi temporis cura esset. Quod accura-  
 tius super hac re constat, Flodoardo Remensi debetur, qui  
 animum ad Romanorum Pontificum seriem exhibendam ap-  
 plicuit. Ad Joannem IX. quod spectat, Diplomata duo,  
 quae Petrus de Marca profert, unum quidem missum ad Ri-  
 culfum, Elnensem in Ruscinonensi Comitatu Episcopum,  
 alterum vero ad Gerundensem Episcopum, qui nominabatur. *Sv-*



*ius Dei*, fidem faciunt, eum ab Octobri mense ann. 900. Papam fuisse. Cum autem Papa hic biennium tantum, aut triennium Ecclesiam administraverit, ejus Romanum concilium non nisi ad eandem annum, vel ad sequentium duorum alterum referri potest. Lectis iis, quæ in Joannis VIII. & Stephani VI. conciliis contra Papam Formosum gesta fuerant, concilium edidit decretum suum capitulis, seu articulis duodecim.

1. Damnatur, quicquid in Romano concilio sub Stephano VI. Pontifice habito contra Formosi nomen, & corpus contigerat. Prohibetur, ne quid simile deinceps fiat: quia mortuus in jus acciri nequit, cum fieri omnino non possit, ut ad accusationes sibi iniustas respondeat.

° Papa Stephanus VI. in urbe Roma ann. 897. concilium, seu potius conciliabulum ad Formosi decessoris sui damnationem coegerat. Ejus corpus, quod e sepulchro Stephanus erui jusserat, in medium cœtum allatum fuit; pontificalia ornamenta eidem imposita, datusque advocatus, qui ejus nomine responderet; cumque tamquam sanctæ Sedis usurpator damnatus esset, amputatis digitis tribus, abscissoque capite in Tiberin projectus fuit. Depositi, qui ab eo ordinati fuerant, & iterum ordinati.

2. „ Conceditur Episcopis, presbyteris, aliisque clericis venia, qui metu adacti iudicio huic adfuerunt, mandaturque, ut ejusmodi violentiis nullus amplius in posterum locus sit. „

3. „ Cum Formosus a Portuensi ad Romanam Ecclesiam ex necessitate translatus fuerit, ejus exemplum ad consecutionem trahi non potest; propterea, quod ab una ad aliam sedem Episcopi translationem canones ita prohibent, ut refractariis laicam ipsam communionem, vel ad mortem negent. „ Post Formosi mortem ei popularis factio successorem elegerat Bonifacium, qui a subdiaconatu, ac deinde a sacerdotio depositus fuerat. Hinc concilium prohibendi occasionem sumit, ne quis in Synodo depositus, & canonicè non restitutus ad altiorum gradum extollatur.

4. „ Restituuntur in pristinum gradum Episcopi, presbyteri, & cæteri clerici canonice a Formoso Papa ordinati; „ quique inter eos quorundam temeritate expulsi fuerant, „ revocantur. „

5. „ Vêtantur ex Africanorum conciliorum statutis reordinationes, rebaptizationes, & ab una sede ad aliam translationes. „

6. Guyio, Spoleti duce, Italiz rege, vita sancto Berengerius, Forijulii dux perfecerat, ut a Stephano VI. Imperator coronaretur. At Lambertus, Guyi filius ann. 893. a Formoso coronatus id tandem assecutus est, ut suum sibi locum servaret, & Berengerium expelleret. Declarat ergo concilium, eam sibi sententiam esse, ut sancti Chrismatis unctionem imperatori Lamberto collatam confirmet, eamque rejiciat, quam Berengerius extorserat.

7. „ Ad flammas damnantur concilii a Stephano VI. contra Formosum habiti Acta. „

8. „ Pronuntiantur presbyteri, Sergius, Benedictus, & „ Marinus, itemque diaconi, Leo, Paschalis, & Joannes rite, „ ac recte damnati, & ab Ecclesiz communiione segregati, „ tamquam sacrilegi, & seditiosi; prohibeturque indicta anathematis pœna, ne restituantur. „

9. „ Iis, qui Papæ Formosi sepulturam violaverant, concilium, nisi respuerint; excommunicationem minitatur. „

10. „ Ut remedium violentiis afferatur, quibus moriente „ Papa suberat Romana Ecclesia, cum ei successor infcio Imperatore, absentibusque ejus commissariis, qui recto servando ordini addicti erant, eligebatur; concilium vult, ut „ in posterum Papa in Episcoporum, totiusque cleri cœtu, „ senatu, populoque petentibus eligatur, ac deinde solemnem „ in modum præsentibus Imperatoris commissariis consecratur, quin cuiquam liceat ab eo jurisjurandi formas recens „ inventas extigere, sed id tantum, quod semper in usu positum fuit. „

11. „ Interdicitur, ne patriarchale palatium post Papæ „ mortem, & Episcopalis domus post mortem Episcopi diripiantur, ea in refractarios statuta pœna, ut Ecclesiz censu-

„ furas, & Imperatoris indignationem subeant. „ Is abusus per ea tempora grassabatur, ut post Papæ mortem, non modo patriarchale palatium, sed cætera quoque omnia, quæ ad eum tum Romæ, tum alibi pertinebant, expilarentur. Episcopalis pariter domus post Episcopi mortem exspoliabatur. Abusus nimirum hos concilium hoc loco damnat.

12. Damnat etiam absonam, ac præposteram, quæ apud sæculares iudices, eorumque officarios obtinebat, consuetudinem in eo positam, ut commissiones ad criminum inquisitionem venderent; quod in causa erat, ut ea licentius perpetrarentur, scelestis hominibus pecuniam dantibus, ne amplius ab ejusmodi commissionariis inquirentur. Pronuntiatur Episcopis liberum fore, suis in diocesisibus inquirere, & punire secundum canones, adulteria, & crimina cætera; eos etiam posse, si opus fuerit, pro tribunali sedere, & publice audire, ad eos reprimendos, qui iisdem obstiterint.

*Ibid.*

**FINIS TOMI PRIMI.**

*Errata sic corrige.*

Pag. 449.	Linea 8.	prima — secunda
— 516.	— 33.	Concilium — II. Concilium
— 520.	— 18.	334. seu 335. — 534. seu 535.
— 565.	— 18.	ann. 58. — 581.



1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes that proper record-keeping is essential for transparency and accountability, particularly in the context of public administration and financial management. The text notes that without reliable records, it becomes difficult to track expenditures, assess performance, and identify areas for improvement.

2. The second part of the document outlines the various methods and tools used for data collection and analysis. It highlights the need for standardized procedures to ensure consistency and reliability of the data. The text also discusses the challenges associated with data management, such as ensuring data security, maintaining data integrity, and addressing issues of data quality. The author suggests that investing in modern data management systems and training staff can significantly enhance the efficiency and effectiveness of data collection and analysis.

3. The third part of the document focuses on the application of the collected data to inform decision-making and policy development. It argues that data-driven insights are crucial for identifying trends, understanding the needs of the community, and evaluating the impact of various programs and initiatives. The text provides examples of how data has been used to inform budgetary decisions, allocate resources, and improve service delivery. It also discusses the importance of communicating the findings of the data analysis to relevant stakeholders in a clear and concise manner.

4. The final part of the document concludes by summarizing the key findings and recommendations. It reiterates the importance of a data-driven approach to public administration and financial management. The author recommends that organizations should continue to invest in data management capabilities, foster a culture of data-driven decision-making, and regularly review and update their data collection and analysis processes to stay current and effective. The text ends with a call to action, encouraging all stakeholders to work together to improve the quality and transparency of public administration.







